

KILE JWUMPE SEMEJI
JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

KILE JWUMPE SEMEJI JWUMPE NINTANMPE

New Testament in Senoufo, Supyire Farakala; spp

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Supyire Sénoufo (Sénoufo, Supyire)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Senoufo, Supyire

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

9c94658e-b59d-5cd7-bd2e-4e0770667d41

Contents

MACWO	1
MARIKA	72
LUKA	116
YUHANA	193
KAPYIINJKII	245
ÇÖRMU SHIINBII	316
1 Korenti Shiinbii	346
2 KÖRENTEI SHIINBII	378
GALATI SHIINBII	397
EFESE SHIINBII	408
FILIPI SHIINBII	418
KÖSÖKÖ SHIINBII	426
1 TESALONIKI SHIINBII	433
2 TESALONIKI SHIINBII	440
1 İTCİMTİ	444
2 İTCİMTİ	453
TITI	460
FILEMÖ	464
EBURU SHIINBII	467
YAKUBA	490
1 PIYERİ	498
2 PIYERİ	507
1 YUHANA	513
2 YUHANA	521
3 YUHANA	523
ZHDE	525
KACYEENJKII	528

Macwo Jwumpe Nintanmpe

Jwuŋkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenjì funŋɔ jwumpe e ke

Yesu cyelempyanji Macwo pi maha u pyi Levi ke, uru u à njé sémenjì séme, múnalwoore shwofoo u mpyi u wi. Nka mà jwo u pyi Yesu cyelempya ke, u à múnalwoore shwoshwo báaranji yaha. Yesu karenkwooni kàntugo njyiyi na, Macwo à Yesu kapyiŋkii séme, si li cyée sùpyanji shinji u nyé Yesu ke, si li cyée mú na Shwofoonji kyaa Kile mpyi a jwo na u sí n-pa ke, uru u nyé Yesu.

Yyee njyahagii funŋ'i Yahutuubii mpyi na Kile Njicwənrɔŋji pi Shwofoonji mpanji sigili. Kile túnntunmpil'à jwo uru Shwofoonji mpanji kyaa na. Macwo sémenj'à li cyée na pyàni u à si Bétilehemu kànhe e, ná u mege nyé Yesu ke, uru u nyé uru Shwofoonji. Karigii cyi à li cyée na Yesu u nyé uru Shwofoonji ke, Macwo sémenj'à cyire puni kyaa jwo. Jwumpe Kile túnntunmpil'à jwo fo tèeməni i ke, Macwo à núru puru pà kurugo maa li cyée na nde Yesu mpyi na mpyi ke, Kile túnntumpil'à jwo lire kyaa na mà jwo u pa ke.

Macwo mú à li cyée na Yesu u nyé Yahutuubii saanji njemu u à Kile Saanre jwɔ cù njike na ke. Mpii pi à taha u fye e ke, pyiŋkanni na Kile Saanre sùpyanj'à yaa u pyi ke, u maha pire kálali lire na. Ti nyé saanre sannte fige mè. Kile Saanre sùpyanj'à yaa u Kile kyaa táan uy'á u tòro wyéreŋi na, nde u la nyé sùpyire sannte t'a mpyi ur'á ke, u raa lire pyi t'a (7.12) u u u zàmpεenbii kyaa táan uy'á mú (6.44).

Nyé sùpyir'á Yesu bò, nka Kile à u njè. Lire kàntugo Yesu à uye cyée u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi a Jwumpe Nintanmpe yu njike supyishinji pun'á.

Mà jwo Yesu u si ke, Kile mpyi a jwo na u mege sí n-pyi: «Emanuweli». Kuru mege jwɔhe ku nyé: «Kile na nyé ná wuu e» (1.23). Yesu cye kurugo, Kile à pa sùpyire shwɔhol'e. Mpe jwumpe p'à tèg'a sémenjì njuŋɔ kuu na: «Mii na nyé ná yii e canja maha canja fo si sà nō dijyεŋi tèekwooni na» (28.20).

*Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi
(Luka 3.23-38)*

¹ Nyé Yesu Kirisita à fworo mpiimu i ke, pire meyi yi nyé njé: Yesu à fworo saanji Dawuda e, Dawuda s'à fworo Ibirayima tìluge e.

² Nyé Ibirayima à Ishaka si,

ka Ishaka si Yakuba si,
 ka Yakuba si Zhuda ná u sìjneebii si,
³ Ka Zhuda si Pérezi ná Zera si. (Pire nuji mäge mpyi Tamari.)
 Ka Pérezi si Esirən si,
 ka Esirən si Aramu si,
⁴ ka Aramu si Aminadabu si,
 ka Aminadabu si Nashəni si,
 ka Nashəni si Salamani si,
⁵ ka Salamani si Bwazi si. (Uru nuji mäge mpyi Arahabu.)
 Ka Bwazi si Obədi si. (Uru nuji mäge mpyi Uruti.)
 Ka Obədi si Zhese si,
⁶ ka Zhese si saannji Dawuda si.
 Ka saannji Dawuda si Solomani si. (Uru nuji u mpyi Uri cwoŋi.)
⁷ Ka Solomani si Oroboyamu si,
 ka Oroboyamu si Abiya si,
 ka Abiya si Azafu si.
⁸ Ka Azafu si Zhozafati si,
 ka Zhozafati si Zhoramu si,
 ka Zhoramu si Oziyasi si.
⁹ Ka Oziyasi si Zhoyatamu si,
 ka Zhoyatamu si Akazi si,
 ka Akazi si Ezekiyasi si,
¹⁰ ka Ezekiyasi si Manase si,
 ka Manase si Aməni si,
 ka Aməni si Zhoziyasi si,
¹¹ ka Zhoziyasi si Zhekoniya ná u sìjneebii si. (Lire tèni i Babilən
 shiinbil' à Izirayeli shiinbii kul'a kàre piye yyére.)
¹² Nyę pi à pi cye yaha Babilən i, ka pi i nür'a pa ke,
 ka Zhekoniya si Salatiyəli si,
 ka Salatiyəli si Zorobabəli si,
 ka Zorobabəli si Abiyudi si,
¹³ ka Abiyudi si Eliyakimu si,
 ka Eliyakimu si Azori si,
 ka Azori si Sadəki si,
¹⁴ ka Sadəki si Akimu si,
 ka Akimu si Eliyudi si,
 ka Eliyudi si Eliyazari si,
¹⁵ ka Eliyazari si Matan si,
 ka Matan si Yakuba si,
¹⁶ ka Yakuba si Yusufu si.

Nyę Yusufu cwoŋi mäge mpyi Mariyama. Uru u à Yesu si,
 ŋjemu pi maha yiri Kile Nijcwənrəŋi ke.

¹⁷ Mà lwó Ibirayima tèni na mà pa nō saanji Dawuda wuuni
 na, tulyeye ke ná sicyeər' à tòro. Mà lwó saanji Dawuda tèni na
 fo mà sà nō tèni i Babilən shiinbil' à Izirayeli shiinbii kul'a kàre

piye yyére ke, ka tulyeye ke ná sicyeere si ntòro mú. Mà lwó Izirayeli shiinbii tèecùni na Babilon shiinbil'á, mà sà nò Kile Nijcwənrəŋji téesini na, ka tulyeye ke ná sicyeere si ntòro mú.

Yesu ziŋi kani

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nyé Yesu Kirisita siŋkanni l'à pyi nde: Mariyama u nyé u nuŋi ke, uru na mpyi Yusufu tâcwo. Nka mà jwo Yusufu u u lèŋe ke, u yacere wu u mpyi Kile Munaani sifente cye kurugo. ¹⁹ U tânoŋji Yusufu mpyi a tíi, u la nyé a mpyi si Mariyama mëge këege me. U la mpyi si u nàmbage fylinne ñwəhore e.

²⁰ Mà u yaha ná tire sònŋjore e, ka Kafooni Kile mèləkeŋi wà si uye cyée u na ñoŋge k'e, maa jwo: «Dawuda tûluge shinŋi Yusufu, ma hà raa fyáge si ma tâcwoŋji Mariyama lèŋe me, naha na ye yaceni li nyé u á ke, Kile Munaani sifente cye kurugo u à li ta. ²¹ U sí n-pa si pùnambile, maa li mëge le Yesu*, naha na ye uru u sí n-pa u shiinbii kapegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.» ²² Nyii karigii pun'à pyi bà li si mpyi Kafooni Kile à u tûnntunŋi tun ná jwumpe mpemu i ke, puru si fûnŋo me. U mpyi a jwo: ²³ «Yii lôgo, pùcepyinocembaala sí n-pa laa lwó si pùnambile si, uru pyàŋi mëge sí n-le Emanuweli†» kuru mëge jwəhe ku nyé: «Kile nyé ná wuu e.»

²⁴ Nyé Yusufu à pa jnè ke, maa li pyi bà Kafooni Kile mèləkeŋi mpyi a yi jwo me, maa Mariyama lèŋe mà pyi u cwo. ²⁵ Nka u nyé a sinni ná Mariyama i me, fo mà sà nò u tèetigeni na. U à tîge pùnambile, ka Yusufu si li mëge le Yesu.

2

Ncèfeebii pìl'à sà fworo Yesu na, maa u pêe

¹ Nyé Yesu à si Zhude kùluni i, Bétilehèmu kànhe e. L'à pyi Saanŋi Erödi tèni i. Ka ncèfeebii pì si yíri canŋafyinmpe e mà pa Zheruzalemu kànhe e, ² maa yíbe: «Yahutuubii saannji u à si nume ke, taa u nyé ke? Wuu à u woni nya mà wuu yaha canŋafyinmpe e. Lire e wuu à pa mpa u pêe.» ³ Saanŋi Erödi à puru jwumpe lôgo ke, ka lire kani si u ná Zheruzalemu shiinbii puni funŋo wwòonjo sèl'e. ⁴ Ka u u Kile sáragawwuubii jùŋufaabii ná Kile Saliyanji cyelentiibii puni binni maa pi yíbe na Kile Nijcwənrəŋji kyaal l'à jwo ke, taa ur'à yaa u si ke? ⁵ Ka pire si u pyi: «U à yaa u si Bétilehèmu kànhe e, Zhude kùluni i. Yire Kile tûnntunŋ'á séme na

⁶ «Bétilehèmu u nyé Zhude kùluni kànhe kà ke,
kuru bà ku nyé Zhude kùluni kànyi puni nimbileni mà dë!
Naha kurugo ye jùŋufaabii wà sí n-pa fworo k'e,

* **1:21** Yesu mëge jwəhe ku nyé: «Kafooni Kile u nyé Shwofooŋi.» † **1:23** Ezayi 7.14

ŋjemu u sí n-pyi mii sùpyire, Izirayeli shiinbii jùnjo na ke*.”»

⁷ Nyε ka Erədi si jicèfeebii ɻwəh'a yyere, maa pi yíbe na tèni ndire e won'à fworo yε. ⁸ Nyε lire kàntugo ka u u pi yaha a kàre Bétiləhəmu kànhe e, pi sà yíbe pyàŋi kyaa na sèl'e, pi aha u nya, pi i mpa yi jwo ur'á, uru sí n-sà u pêe mú. ⁹ U à puru jwo ke, ka jicèfeebii si ɻkàre. Pi mpyi a fyânhə a woni ndemu nya canŋafyinmpe e ke, lire ninuun'à fworo pi yyaha na, maa pi yyaha cû. Cyage e pyàŋi mpyi ke, l'à nə wani ke, maa yyére kuru cyage njnyi na. ¹⁰ Ncèfeebil'à li nya l'à yyére ke, ka pi funŋyi si sàa tåan. ¹¹ Ka pi i jyè bage e, mà pyàŋi ná u nuŋi Mariyama nya, maa niŋkure sín maa pyàŋi pêe. Lire kàntugo maa pi yaayi ɻwə mógo, maa sseñ[†] ná wusuna[‡] ná miri[§] kan pyàŋ'á. ¹² Lire kàntugo ka Kile si yi jwo pi á ɻoɔge k'e, na pi àha núru ɻkàre Erədi yyére mε. Nyε ka pi i kuni labərə lwó a kàre pi kìnì i.

Yesu sifeebil'à fê a kàre ná u e Misira kìnì i

¹³ Nyε jicèfeebii karenkwooni kàntugo, Kafoonj Kile mèlekènji wà à uye cyêe Yusufu na ɻoɔge k'e, maa u pyi: «Yíri, maa pyàŋi ná u nuŋi lwó, maa fî maa sì Misira kìnì i, maa ntèen wani fo mii aha mu pyi ma núru ma a ma tèni ndemu i ke, jaha na yε Erədi na pyàŋi caa raa bùu.» ¹⁴ Nyε ka Yusufu si yíri numpilage e, maa pyàŋi ná u nuŋi lwó mà kàre Misira kìnì i. ¹⁵ U à kwôro wani fo saanji Erədi à pa ɻkwû. Lire pyinkanni na, nde Kafoonj Kile mpyi a jwo u túnntunji cye kurugo ke, lir'à fûnjo. U mpyi a jwo: «Mii à na Jyanj yyer'a yige Misira kìnì i*.»

¹⁶ Nyε saanji Erədi à pa li kàanmucya mà li nya na jicèfeebil'à uru ɻwəhə yaha ke, ka u lùuni si yíri sèe sèl'e. Maa jwo na pùnampyre ti nyε Bétiləhəmu kànhe ná ku kwùumpe kànyi na, ná pi sâha ntòro yyee shuunni na mε, na pi pire puni bò, jaha na yε mà tåanna ná jicèfeebii jwumpe e, uru pyàŋi mpyi a yaa u ta cyire yyeegii shuunniŋi ɻwəhəntaan pùnampyre e. ¹⁷ Nde Kile túnntunji Zheremi mpyi a jwo ke, lir'à fûnjo, u mpyi a jwo:

¹⁸ «Mejwul'à fworo Arama kànhe e,
myahigil'à sú maa yamεeni sú sèl'e.
Araseli u nyε na u pylibii yamεeni súu,
u la nyε wà sì uru fòonjø mε,
jaha na yε u pylibil'à wíl'a fô†.»

¹⁹ Nyε saanji Erədi à pa ɻkwû ke, ka Kafoonj Kile mèlekènji wà si uye cyêe Yusufu na ɻoɔge k'e, mà u yaha Misira kìnì i.

* **2:6** Mishe 5.1 † **2:11** Sèenji: uru na nyε yaaga ɻkemu pi mpyi maha ɻkan saanji ke. ‡ **2:11** Wusunaŋi: uru na nyε yaaga ɻkemu pi mpyi maha ɻkan Kile á ke. § **2:11** Miri: Urur na nyε yaaga ɻkemu pi mpyi maha ntèg'a buŋi bégele si u tò ke.

* **2:15** Oze 11.1 † **2:18** Zheremi 31.15

20 U à jwo Yusufu á: «Yíri ma a pyàŋi ná u nuŋi lwó ma a núru ma a sì Izirayeli kíni i, naha na ye mpyi na pyàŋi caa raa bùu ke, pire saha nyé me.» 21 Nyé ka Yusufu si yíri maa pyàŋi ná u nuŋi lwó a núr'a kàre Izirayeli kíni i.

22 Nka Yusufu à pa lógo na Arikilasi à tèen jùŋufente na Zhude kùluni i u tuŋi Erədi kwùŋkwooni kàntugo ke, ka lire si u pyi u u fyáge takarege e wani. Nyé ka Kile si nûr'a jwo ná u e nyóoge k'e. Ka u u yíri wani mà kàre Galile kùluni i,²³ maa sà ntéen kànhé kà na, kuru mëge nyé Nazarëti. Lire pyinjanní na, Kile túnntunmpii jwump'à fùnnyo. Pi mpyi a jwo: «U sí raa yiri Nazarëti shinnyi.»

3

*Yuhana Batizelipyinji na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Marika 1.1-8; Luka 3.1-20; Yuhana 1.19-28)*

1 Nyé yyee njyahagil'à tòro ke, ka Yuhana Batizelipyinji si uye cyée Zhude kùluni sítwage e maa Kile jwumpe yu. 2 U mpyi maha nko: «Kile Saanre tèn'à byanhara, yii yii toronkanni kêenñe.»³ Yuhana kyaa Kile túnntunnyi Ezayi mpyi a jwo, tèni i u à jwo na:

«Sùpya mëjwuu na fwore sítwage e fàンha na
“Yii kuni yaa Kafoonji mëe na,
yii kumpyerë nintiire yaa u á*.”»

4 Nyé Yuhana vâanntinnye mpyi a yaa ná jwøhønji shire e, u mpyi a uye pwø ná seepwøge e. U njyìnyi mpyi kampeenñyí ná twiyiyi sëere. 5 Zheruzalemu kànhé shiinbii ná Zhude kùluni kànyi sanjyi shiinbii puni ná Zhurudèn baŋi taan shiinbii puni mpyi maha fwore na sì u yyére. 6 Maa ntèn li taan na pire kapyiinkii nyé a tíi me, Yuhana sí i pi batizeli Zhurudèn baŋi lwøhe e.

7 Farizheenbii ná Sadusiibii njyahara mpyi na ma si mpa piye batize u yyére. Yuhana à pire nya pi i ma ke, maa jwo: «Yii màcwøn fige sùpyibii, jofoo u à yii pyi na batizelinji kanní sí n-jà yii shwø Kile lùyirini nimpani na ye? 8 Yii a katigii pyi, lire sì li cyée na yii zòompil'à kêenñe. 9 Yii àha nkwò raa sônnji na li tegeni li nyé yii tulyage ku nyé Ibirayima mà dë! Naha na ye mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà nje kafaayi kêenñe n-pyi Ibirayima nampyire†.

10 Yii li cè na kaciig'à cél'a yaha cire ndìre taan. Cige maha cige ku nyé ku nyé na yasere njcenne seni me, kuru sí n-kwøn n-wà nage e. 11 Mii wi ke, mii na yii batizeli lwøhe e si li cyée na yii toronkann'à kêenñe, nka wà sì n-pa mii kàntugo,

* 3:3 Ezayi 40.3 † 3:9 Yahutuubii mpyi na sônnji na Kile sí pire shwø, mà lire jùŋke pyi pir'à fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33, 37, 39: yii yire cyeyi kâla.

uru tayyéreg'à fànha tò mii woge na. Ali mà u tanhañyi mèere sàンha, mii jùñk'à cyére lire mpyiñi i. Uru u sí n-pa raa yee batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹² U ntanhe nyé u cye e, u u sùmanji nimbwønji fwu. U sí u sùmapyanji le bwùunni i, si sìmwøhøñke súugo na fugombaage e.»

Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize

(Marika 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Nyé ka Yesu si yíri Galile kùluni i, mà kàre Yuhana yyére Zhuruden bañijwøge na, si sà uye kan u batize. ¹⁴ Nka Yuhana la mpyi si jcyé maa u pyi: «Mu u à yaa mu u mii batize, ka mu u nûr'a pa mii á la?» ¹⁵ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à yi jwo mè, nyé wuu u yi pyi amuni numè, naha na yé lire cye kurugo wuu sí Kile jwumpe kuni jaara si nø li tegeni na.» Nyé ka Yuhana si nyé maa u batize. ¹⁶ Yesu à batize a kwò ke, maa ntíl'a fworo lwøhe e. Lire tèenuuni i, ka njyinji si mógo. Ka u u Kile Munaani nya li i ntíri mpánmpørøgø fíge, mà pa ntèen u na, ¹⁷ ka mèjwuu si fworo njyinji i na: «Ijge u nyé mii Jyanji, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiñkil'à táan mii á mú.»

4

Sitaanniñi na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi

(Marika 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Lire kàntugo ka Kile Munaani si Yesu yyaha cù mà kàre sìwage e, bà Sitaanniñi si mpyi si u sòn ñgíi kampyi u sí nyé kapii pyi mè. ² Ka u u súnñi le a ta canmpyaa beeshuunni ná numpiliyi beeshuunni, ka katege si nta a u ta. ³ Sitaanniñi u maha zònñi pyi ke, ka uru si file u na maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyé mu, yi jwo nyé kafaay'á na yi këennj'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenj i na

“Yalyire kanni bà ti nyé na sùpyanji jwøcaa mè,

ñka jwumpe puni pu nyé na fwore Kile jwøge e ke*.»

⁵ Nyé lire kàntugo ka Sitaanniñi si ñkàre ná Yesu i Kile kànhe njicwønrøge Zheruzalemu i, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùñcyage e, ⁶ maa jwo: «Ná Kile Jyanji sí u nyé mu, kwò a cwo nyéke na, naha na yé y'à séme Kile Jwumpe Semenj i na

“Kile sí u mèlekéebii pyi pi mu cwøhø ná pi cyeyi i,

bà li si mpyi kafaaga kà ñkwò mu tøøge kà bânni mè†.»

⁷ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenj i mü na “Ma hà raa ma Kafoonji Kile jwø cwøre mè‡.”»

⁸ Lire kàntugo ka Sitaanniñi si ñkàre ná Yesu i nyéke kà nintøønntøøngø nyé i, maa dijyéñi kìrigii puni nàfuñi cyée u na, ⁹ maa jwo: «Mu aha nyen'a niñkure sín mii á maa mii pée, mii

* **4:4** Duterenømu 8.3 † **4:6** Zaburu 91.11, 12 ‡ **4:7** Duterenømu 6.16

sínciyii kìrigii jùnjufente puni kan mu á.»¹⁰ Nyé ka Yesu si jwo «Sitaanna wà we, yíri na taan! Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na “Ta ma niñkure sínni ma Kafoonji Kile á, ma a uru kanni père.»¹¹

¹¹ Nyé lir'á pyi ke, ka Sitaanni si láha Yesu na, ka Kile mèlekéebii pìi si file u na, yaayi kya li mpyi u na ke, maa yire kan u á.

Bèenme nimbwom'á fworo

¹² Nyé Yesu à pa lógo na pi à Yuhana Batizelipyinji cù a le kàsunji i ke, ka u u nûr'a kàre Galile kùluni i. ¹³ Nka u nyé a sà ntèen Nazareti kànhe e me, maa nkàr'a sà ntèen Kaperenamu kànhe e. Kuru kànhe na nyé banji jwòge na, Zabulon ná Nefitali taare e. ¹⁴ Nyé lire pyinkanni na, ka Kile túnntunji Ezayi jwumpe si fûnjo. U mpyi a jwo:

¹⁵ «Zabulon tûluge taare ná Nefitali tûluge taare,
ti nyé Galile kùluni i, banji jwòge na,
Zhurudèn banji canjacwumpe e ke,
Yahutuubii ná supyishiñi sanji shiinbii, pi à tèen t'e ke,
¹⁶ pire mpyi numpini i,
bèenme nimbwom'á fworo pi á,
pi mpyi a tèen kùluni i, kwùnji numpini i,
bèenme nimbwom'á fworo pi á*.»

¹⁷ Mà lwó lire tèni na, ka Yesu si li jwò cù na Kile jwumpe yu, maa yi yu sùpyir'á na: «Kile Saanre tèn'á byanhara, yii yii toroñkanni këenjé.»

Yesu à fyacumii sicyeere yyer'a pyi u cyelempyii (Marika 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Canjka mà Yesu yaha u u jaare Galile banji jwòge na, u à sìjne shuunni nya, Simo pi maha mpyi Pyeri ke, ná Andire. Pi mpyi na cwòo wàa banji i. Fyacyaa pi mpyi pi pi. ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa me, mii sí yii taanna, yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.» ²⁰ Ka pi i ntíl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.

²¹ Nyé pi à ta naha vili yyaha na sahañki ke, ka Yesu si nûr'a sìjne shuunni nya, pire pi mpyi Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tuñi Zebedi mpyi a tèen bakwòoge funjke e, na pi cwòobii takegøyi yaa. Ka Yesu si pi yyere, ²² ka pi i ntíl'a kàntugo wà bakwòoge ná pi tuñi na, maa ntaha u fye e.

(Luka 6.17-19)

²³ Yesu à Galile kùluni puni jaara, u mpyi maha sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U mpyi maha yampii puni ná cwòhòmòfeeblee puni cùuñi pi shwòhòl'e. ²⁴ Lire e

u mäge mpyi a fworo Siri kini puni i. Pi mpyi maha sì ná yampii shiŋi puni i u yyére: cifwure feebii ná jíncayaanbii ná kírikirisanji feebii ná supyimuruŋyi. Yesu mpyi maha pire puni cùuŋi.²⁵ Supyikuruŋo nimbwəhə mpyi maha ntaha u fye e, tire sùpyire na mpyi Galile shiin ná Dekapoli kùluni shiin ná Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni shiin ná Zhurudən banji kàmpañke sanŋke shiin.

5

Jofoo wuu l'à jwɔ yε?

(Luka 6.20-23)

¹ Nyε Yesu à kuru supyikuruŋke nya ke, maa dùg'a tèen jaŋke kà na. Ka u cyelempyiibii si file u na. ² Ka u u jwumpe lwó maa sùpyire kâlali na:

³ «Mpii pi à pi fànhajcyerere cè Kile kàmpañke na ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε Kile Saanre nyε pire woro.

⁴ Mpii pi nyε na myahii súu ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε Kile sí n-pa pi fðənŋo.

⁵ Mpii pi nyε jùmpiŋfee ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε jìŋke jwəmeeeni Kile à lwó ke, kuru sí n-kan pi á kooŋo.

⁶ Ntiŋi lage nyε mpiimu na bà jiyìŋi ná lwəhe lage maha mpyi wà na mε, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε pi sí n-pa n-tìn.

⁷ Mpii pi nyε na jùŋaara taa sùpyire sannte na ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε Kile sí n-pa jùŋaara ta pi na.

⁸ Mpii pi nyε ná zòvyinre e ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε pi sí n-pa Kile nya.

⁹ Mpii pi nyε na sisure leni sùpyire shwəhəl'e ke, pire wuun'à jwɔ,

naha na yε Kile sí n-pa raa pi yiri uru pylibii.

¹⁰ Mpii sùpyire nyε na ŋkyérege pi Kile jwəmeeuni kurugo ke,

pire wuun'à jwɔ,

naha na yε Kile Saanre nyε pire woro.

¹¹ Sùpyire na yii mpiimu cyere, marii yii kyérege,

marii kafinare ná jwumpimpe shiŋi puni yu yii na,

mii mäge kurugo ke,

yii wuun'à jwɔ.

¹² Lire ká mpyi, yii a yógoré, yii i mpyi funntange e,

naha na yε Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mε na nìnyinji na.

Kile túnntunmpii pi à tòro yii yyaha na ke, amuni pi à pire kyérege.

**Yesu wuubii nye suumō ná bēenmē fige
(Marika 9.50; Luka 14.34-35)**

¹³ Yii pi nye dijyeṇi suumpe. Nye suumpe t̄ipoompe kā fworo p'e, naha ku sí n-jà pu pyi pu tāan sahaṇki ye? Pu saha sì n-jà yafyin nwō mē, pu sí n-wà cyiṇji na, sùpyire s'a pu tānhani.

¹⁴ Yii pi nye dijyeṇi bēenmpe. Kànhe k'a t̄eēn jaṇa juṇ'i ke, kuru sì n-jà nwōh̄ mē. ¹⁵ Wà nye na fūkina mīni si u le jcyigile cere nwōh̄ i mē. Nka u maha dūrugo yaage kà juṇ'i, bà u bēenmpe si mpyi s'a nōni bage shiinbii puni na mē. ¹⁶ Lire pyiṇkanni na, yii bēenmp'ā yaa p'a jñi sùpyire puni nyeii na, pi raa yii kacēnjkii naa, s'a yii Tuṇi nijyi wuṇi pēre.

Yesu à jwo Musa Saliyanji kyaa na

¹⁷ Yii àha raa sōnji na mii à pa mpa Kile tūntunŋi Musa Saliyanji ná Kile tūntunmpii sanmpii jwumpe fylinne mē. Mii nye a pa mpa pu fylinne mē, nka mii à pa mpa pu fūnŋo. ¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, fo mà sà nijyini ná njukē kw̄, Saliyanji sémeṇi gyanrampe pà, lire nye me u sémebilini là sì n-sii n-pinni mē, fo mà sà nō karigii puni tegeni na. ¹⁹ Lire e ke shin maha shin kā nye Saliyanji tabilere njukin kēege, maa sùpyire sannte leni lire kumpiini i ke, urufoo u sí n-pyi Kile Saanre shiinbii puni nimbileni. Nka shinji u nye na uru Saliyanji kurigii jaare marii sùpyire sannte taanni u na ke, urufoo sí n-pyi shinbwo Kile Saanre e. ²⁰ Mii sí yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nye na Kile Saliyanji kurigii jaare mà tòro Kile Saliyanji cycelentiibii ná Farizhēenbii na mē, yii sì n-jà n-jyè Kile Saanre e mē.

Yesu à pi sōnŋo lùyirini kyaa na

²¹ Yii à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na "Ma hà sùpya bò mē. Shin maha shin u à sùpya bò ke, urufoo sí n-yíbe lire na*." ²² Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u lùu yírigé u shinjēe taan ke, urufoo sí n-yíbe lire na. Ngemu ká u shinjēe pyi "Sijconj!" ke, yukyaala kurunjke sí urufoo yíbe. Ngemu ká u shinjēeṇi pyi "Sicyerefoo!" ke, urufol'ā yaa u wà na fugombaage e.

²³ Lire e ke mu aha a si sáraga wwū Kile á, ka li i ntige mu funj'i na mu shinjēeṇi wà à mu la wwū, ²⁴ til'a sárage yaayi yaha sárati tawwuge taan ma a nür'a sà jwo a bē ná urufol'e, ma a nta a pa ma sárage wwū.

²⁵ Wà ha mu yyere fānhe e, ka yii i wá na nkēege wani, mu à yaa mu u jwumabenje cya fw̄fw̄ ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaanj ciye e, uru si ma le u báarapyinji ciye e, pi i ma le kàsunji i mē. ²⁶ Sèenji na mii sí yi jwo mu á, mu aha

mpyi mu nyε a lire pyi mε, mu sì n-sìi n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà ye!

Yesu à jwo jacwoore ná ciyahani kyaa na

²⁷ Yii à yi lógo na y'à jwo “Ma hà zínni ná waberε cwo e mε†.” ²⁸ Mii wi ke, mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à ceewe wíi fo ká tasinnage wuuni si sà ntíge urufoo funj'i ke, urufol'à jacwɔrɔ pyi a kwò ná u e u zòmbilini na. ²⁹ Mu kàniŋe nyibilini ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatɔonge e. Naha na ye mu u mpɔ̄n ma cyeere cyage kà ninjkin i, lire sì n-pwɔ́rɔ mu á pi mu cyeere puni wà na fugombaage e. ³⁰ Mu kàniŋe cyege ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà tatɔonge e. Naha na ye mu u mpɔ̄n ma cyeere cyage kà ninjkin i, lire sì n-pwɔ́rɔ, mu cyeere puni ti ñkwò a sà jyè na fugombaage e.

³¹ Y'à jwo mú na “Ngemu ká u cwoñi nàmbage kwò ke, urufol'à yaa u ciyaha séme kan u á‡.” ³² Nka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwoñi nàmbage kwò, mà li ta jacwɔrɔ jùñjo taan bà u à ku kwò mε, li maha mpyi mu à jwo urufol'à kuni kan u á, u a jacwoore pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèhe ke, urufoo mú à jacwɔrɔ pyi.

Yesu à pi sâññɔ kàage kyaa na

³³ Yii mú à yi lógo na y'à jwo yii tulyey'á na “Ma hà raa ñkâre tawage e mε, ñka mu aha jwøfaaga fáa Kafoonji Kile á, mu à yaa mu u ku wwû.” ³⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii nyε a yaa yii a ñkâre puno puno mε. Yii àha raa ñkâre niñyinji na mε, naha na ye uru u nyε Kile fànhe tateenje. ³⁵ Yii àha raa ñkâre jùñke na mú mε, naha na ye kuru ku nyε u tooyi tatahage. Yii àha ñkwò ñkâa Zheruzalemu kànhe na mε, naha na ye kuru ku nyε “Saanbwøhe kànhe.” ³⁶ Yii àha raa ñkâre yii jùñyi na mε, naha na ye yii wà sì n-jà u jùñjunké kà ninjkin këenje mpyi nivyinge, lire nyε me niñgwøhø mε. ³⁷ Kani ndemu ká mpyi “Oñ” kyaa ke, yii jwo “Oñ” ndemu sì ká mpyi “Oñhø” wuu ke, yii jwo “Oñhø” kàaga baa. Mpemu ká ntaha puru na ke, pur'à fworo Sitaanninji i.

Yesu à jwo na wuu àha raa ñkooñgwuure pyi mε

(Luka 6.29-30)

³⁸ Yii à yi lógo na y'à jwo “Wà ha wà nyii jya, urufoo wuuni mú à yaa li jya, wà ha wà ñkyàan wwû, urufoo wuuni mú à yaa li wwû§.” ³⁹ Nka mii sí yi jwo yii á, wà ha kawaa pyi yii na, yii àha li ñkoonji wwû u na mε. Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenje k'e, ku sanjke këenje urufol'á*. ⁴⁰ Wà la ká mpyi

† 5:27 Ekizodi 20.14 ‡ 5:31 Duterenømu 24.1 § 5:38 Ekizodi 21.24; Levitiki 24.20; Duterenømu 19.21 * 5:39 Yahutuubil'á, mà kantawaa bwòn sùpya e, lire mpyi mu à jwo mu à urufoo cyahala sèe sèl'e.

si mu yyere fànhé yyére si mu vâanntinmbileni shwɔ mu na, ma vâanntinmbwɔhe kan u á mú†. ⁴¹ Wà ha tuguro kárama a tèg̊e mu juŋ'i mà sà yaha culumetiri niŋkin na‡, ti tugo mà sà yaha culumetirii shuunni na, ná urufol'e. ⁴² Wà ha mu jnáare, urufoo kan. Wà ha mu cyeyaaga jnáare si là pyi ná k'e si núru mpa ku kan mu á, ma hà jnacyé mε.

*Yesu à jwo na wuu wuu zàmppeenbii kyaa táan wuy'á
(Luka 6.27-28, 32-36)*

⁴³ Yii à yi lógo na y'á jwo “Mu kyal'á táan jnáare, na ma uru kyaa táan may'á, mu kyal'á pén jnáare, maa uru kyaa pén may'á.” ⁴⁴ Nka mii sí yi jwo yii á, yii yii zàmppeenbii kyaa táan yiy'á, yii raa Kile jnáare yii kyéregefeebil'á. ⁴⁵ Lire e yii sí n-pyi yii Tuŋi nìŋyi wuŋi pyi. Naha na ye uru u maha canŋayiini pyi li i fwore shinpiibii ná shincenmpil'á, maa zànhé kaan shintiibii ná shintiimbaabil'á. ⁴⁶ Yii kyal'á táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, sàraŋi jngire yii sí n-ta lire e Kile yyére ye? Múnalwɔore shwofeebii mú jnye na lire pyi mà? ⁴⁷ Yii aha a yii cìnmpyiibii kanni shéere, lire jnye kakyanhala kyaa la? Kilecembaabii mú jnye na lire pyi mà? ⁴⁸ Lire e ke yii pyi tìgire cyaga baa, yii Tuŋi nìŋyi wuŋi fíge.

6

Yesu à jwo fòŋjfeebei tegeŋkanni kyaa na

¹ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha raa kacenŋkii pyi sùpyire jnyijyage na mε. Lire baare e yii sì sàra ta yii Tuŋi nìŋyi wuŋ'á mε.

² Lire e mu aha a si bùnye pyi fòŋjfoonji wà na, mpii pi à fyìnme tò wwomø na ke, ma hà li pyi pire fíge mε. Pi maha tûnmpe pyi maa piye cyére Kile Jwumpe kàlambayi ná kànhe kanŋwɔrɔ tateŋyi i, bà sùpyire si mpyi s'a pi metange yiri mε. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'á pi sàraŋi ta a kwò. ³ Nka mu aha si bùnye pyi wà na, mu kàmene cyége jnye a yaa ku mu kàniŋe cyége kapyiini cè mε, ⁴ bà mu bùnyenji si mpyi si jnwohø mε. L'aha mpyi amuni, mu Tuŋi u jnye na kanŋwɔhigii jnaa ke, uru sí mu sâra.

*Yesu à pi taanna Kileŋarege pyiŋkanni na
(Luka 11.2-4)*

⁵ Yii aha a si raa Kile jnáare, mpii pi à fyìnme tò wwomø na ke, yii àha raa li pyi pire fíge mε. Na yyéreli Kile Jwumpe kàlambayi ná kunŋarigil'e maa Kile jnáare, bà sùpyire si mpyi

† **5:40** Yahutubii yyére, vâanntinŋke pi mpyi maha le a taha jnwohø woge na ke, kuru pi mpyi maha ntèg'a piye tò numpilage e. Lire kurugo canŋke kanni i pi mpyi maha jà a kuru nìŋyi vâanntinŋke kan wà á, nka numpilage e bà mε (Ekizodi 22.26; Duterenømu 24.13). ‡ **5:41** Kuni mpyi a kan Øromu sòrolashibil'á pi pi yaayi tugure tèg̊e sùpya juŋ'i pi i u pyi u culumetiri niŋkin ná taaga jaara ná t'e.

s'a pi naa mε, lire l'à táan pi á. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàrañi ta a kwò. ⁶ Mu wi ke, mu aha a si raa Kile jáare, jyè ma bage funjke e maa ku tò, maa ma Tuñi Kile jáare kuru tañwòhòge e. Lire ká mpyi, mu Tuñi u nyé tangwòhòge e, maa karigii niñwòhigii puni naa ke, uru sí mu sâra. ⁷ Mu aha a Kile jáare, ma hà raa nûruli jwumpe kurugo, bà Kilecembabii maha li pyi mε. Naha na ye pi maha sônnji na pire jwujyahampe pu sí Kile yaha u pire ñarege shwò. ⁸ Lire e yii áha mpyi pi fige mε. Yii li cè na yaage ñkemu kyaa ku nyé yii na ke, mà jwo yii pi ku jáare ke, yii Tuñi Kile maha ku cè. ⁹ Lire e ke yii aha a Kile jáare, yii jwo

“Wuu Tuñi u nyé nìnyiñi na ke,
mu mège ku táan.

¹⁰ Ma pyi saanwa sùpyire puni jùñjò na.

Mu nyii wuuni li pyi jùñke na,
bà li nyé na mpyi nìnyiñi na mε.

¹¹ Wuu nijjañi jyìñi kan wuu á.

¹² Wuu kapegigii yàfa wuu na,
bà wuu maha wuu shinjñebii wogigii yàfani pi na mε.

¹³ Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kêññej kapegil'á mε,
maa wuu shwò Sitaanninji na.

[Naha na ye mu u nyé fànhe ná sínji ná pèentefoo,
fo tèekwombaa.

Amiina.]”

¹⁴ Yii li cè na sùpyir'à kapegigii jcyiimü pyi yii na ke, yii aha cyire yàfa ti na, yii Tuñi nìnyi wurji mû sí yii wogigii yàfa yii na. ¹⁵ Nka yii aha mpyi yii nyé na ñeeg'a sùpyire kapegigii yàfa ti na mε, yii Tuñi mû sí yii wogigii yàfa yii na mε.

Yesu à jwo súnñji kyaa na

¹⁶ Yii aha súnñji le, mpii pi à fyìnme tò wwomò na ke, yii àha yyahayi tanha pire fige mε, pire maha li pyi sùpyire si jçè na pi à súnñji le. Nka sèenji na mii sí yi jwo yii á, pir'à pi sàrañi ta a kwò. ¹⁷ Mu wi ke, mu aha súnñji le, ma yyahe jyé, maa látikolo le ma jùñke e, ¹⁸ bà sùpyire si mpyi t'åha ñkwò mu súnleni cè mε, fo mu Tuñi u nyé tañwòhòyi i ke, uru kanni. Lire ká mpyi, mu Tuñi u nyé na kañwòhigii naa ke, uru sí mu sâra.

Nàfuuñi sèe wuñi kani ná karigii cyi nyé cyi nyé a yaa cyi sùpyañi funjò pen mε

(Luka 12.22-34)

¹⁹ Yii àha raa nàfuuñi caa raa béngeli yiye mε na jùñke na mε. Ntøønji ná zúnñji maha u këege, nàñkaabii maha bayi fúruge marii u lwúu. ²⁰ Nka yii nàfuu tabegege niñcenjé yaa yiye mε na nìnyiñi na. Wani ntøønji ná zúnñji nyé na nàfuu këege mε,

nàŋkaabii mû nyε na u lwúu mε. ²¹ Naha na yε cyage e sùpyanji nàfuunji nyε ke, wani u sònñore maha mpyi.

²² Sùpyanji nyiigii cyi nyε u bèenmpe. Ngemu u nyii cyi à jwɔ ke, urufoo puni maha mpyi bèenmpe e mû. ²³ Ngemu wogigii sí cyi à kèege ke, urufoo puni mû maha mpyi numpini i. Mu aha jwo na mu na nyε bèenmpe e, mà li ta numpini i mu nyε, tahala maha ntaha lire numpini na!

²⁴ Yii li cè na báarapyinji sì n-sìi n-jà raa báare jùñufee shunnn'á mε. Lire ká mpyi, u sí jùñufoonji wà kyaa táan uy'á, si u sannji kyaa pεn uy'á. U mû sí n-kúu wà na, si kàntugo wà u sannji na. Nyε amuni li nyε, nàfuunji lag'à tateengε fô yii mpiimu na ke, yii si n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.

²⁵ Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyî, ná vâanjyi yii sí raa leni ke, yire tanjkanni kà yii funjø pεn mε. Tá sùpyanji mûnaani tayyérege nyε a fàンha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mû si fàンha tò vâanjyi na mε? ²⁶ Yii sajcyεenre wíi ke! Ti nyε na jeeemē nûru mε, ti nyε na sùma kwùun mε, ti nyε na sùma bégeli bwùunni i mε. Nka yii Tuñi u nyε nìnyiñi na ke, uru na ti jwɔ caa. Tá yii nyε a pwórø sajcyεenre na sèl'e mε? ²⁷ Funmpeenre sí n-jà yii jofoo pyi u já a nimbilere bâra u shìñi canmpyaagii na yε?

²⁸ Naha na yii à vâanjyi nindeyi kani tèg'a yiye funjø pεn yε? Yafwøhøfwøhøyi yi maha fyñ sige e maa yafyεenre nisinate yaa ke, yii sònñø yire kyaa na ke! Yi nyε na báara pyi mε, yi mû nyε na kòonø pînni mε. ²⁹ Nka saanji Solomani ná u nàfuufente puni i, u vâanndeñke kà leme nyε a já a jwɔ mà ñke yafwøhøfwøhøge kà niñkin yafyεenre kwò mε. ³⁰ Yafwøhøfwøhøyi yi nyε sige e njijaa, ná nùmpanja yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire leme pyi p'à jwɔ amuni, yii nyε a li cè na nàkaana baa Kile sí vâanya kan yii á mà? Yii dâniyanj'à cyére de! ³¹ Nyε yii àha funjyi pεn s'a ñko "Naha wuu sí n-lyî yε? Naha wuu sí n-byá yε? Taa wuu sí vâanya ta n-le ke?" mε. ³² Kilecumbaabii pi maha funjyi pεn ná yire yaayi kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyε yii na ke, yii Tuñi Kile à yire puni cè. ³³ Mâ jwo yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage niñcyiig'à yaa ku pyi Kile Saanre ná ntiñi. Lire ká mpyi, Kile sí yire yaayi sanjyi puni kan yii á. ³⁴ Yii àha karigii nimpaañkii tègε yiye funjø pεn mε, naha na yε nùmpanjke sí raa sònñji kuye na. Canja maha canja ná ku kawaagii cyi nyε.

7

*Yii àha raa pi sanmpii cêege mε
(Luka 6.37-38, 41-42)*

¹ Yii àha raa pi sanmpii cêege mε, lire ká mpyi Kile mû sì yii cêege mε. ² Naha na yε bà yii na sùpyire sannte cêege mε, amuni

Kile mú sí yii cêegε. Cùñkanni na yii jyε na sùpyire sannte cwôre ke, amuni Kile mú sí yii cû. ³ Naha na mu jyε na jyèsenni jaa ma cìnmpworonj i jyiini i, mà li ta bànnaji u jyε mu wuuni i ke, mu jyε na uru jaa mà yε? ⁴ Mâ tâanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìnmpworonj'á na u yyére ma a jyèsenni wwû u jyiini i, mà li ta bànnaji jyε mu wuuni i yε? ⁵ Mu u à fyìnme tò wwomø na ke, fyânh a bànnaji wwû ma jyiini i, lire ká mpyi, mu sí raa jaa raa jcwúu jyèsenni tawwuge e ma cìnmpworonj i jyiini i.

⁶ Yaayi yi jyε Kile wuyo ke, yii àha raa yire kaan pwuunbil'á me, lire baare e pi sí n-jà n-yíri yii kurugo si yii sulugo. Yii àha raa yii kóonji longara wunji cyáan caabii taan me, lire baare e pi sí raa u tânhani.

*Kile maha u pyìibii jnareyi shuu
(Luka 11.9-13)*

⁷ Yii a Kile jnáare, u sí yii kan, yii a jcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí mógo yii á.

⁸ Yii li cè na shin maha shin u jyε na jnáare ke, uru maha ntaa. Shin maha shin u jyε na jcaa ke, uru maha jaa.

Shin maha shin ká bàrage kúu ke, ku sí mógo urufol'á.

⁹ Jofoo u jyε yii shwøhøl'e, ñgemu u sí jne kafaaga kan u pyànj'á, mà li ta bwúuru u à jnáare u á yε? ¹⁰ Lire jyε me, mà wwò kan u á mà li ta fya u à jnáare yε? ¹¹ Nyε yii sùpyiibii pi à pi ke, cyage e yii maha jà a yacenjyε kan yii pyìibil'á ke, yii jyε a cè a jwo na yii Tunji u jyε niñyinji na ke, ur'á bégel'a tòro yii taan si yacenjyε kan u jnáarafeebil'á mà?

¹² Lire e yaaga maha yaaga yii la jyε sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii lire pyi pi á mú. Yire Kile túnntunji Musa Salianji ná Kile túnntunmipi sanmpii sémebil'á jwo.

*Kurigii shuunniñi kani
(Luka 13.24)*

¹³ Yii jyè tajyijwøge nimbileni i. Naha kurugo yε kuni li maha kakyaare nø sùpyaaji na ke, lire tajyijwøg'á pêe, lire kùn'á pêe, lire e shinnyahara jyε na jnáare. ¹⁴ Nka kuni li maha shìñi niñkwombaaji kaan ke, lire tajyijwøg'á cyére, li jnarama à pén, li jnáarafeebii jyε a jnáha me.

*Cige maha jncè ku yasere e
(Luka 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Kafinivinibii pi maha piye pyi Kile túnntunmii fiige ke, yii a yiye kàanmucaa pire na. Pi aha a ma yii á, pi maha piye pyi mpàa fiige, mà li ta pi funyj'á pi sige yaayi fiige. ¹⁶ Yii sí pi cè pi kapyiñkii cye kurugo. Wà sí n-jà erezèn cige yasere kwòn ñguro cige na la? Lire jyε me, mà fizhiye cige yasere kwòn ñguro cige na la? ¹⁷ Lire pyiñkanni na, cicenjke yasere'á jnwø, cipege

woore s'à pi. ¹⁸ Cicenŋe sì n-jà raa yasere nimpere seni mε. Cipege mú sì n-jà raa yasere njcenne seni mε. ¹⁹ Cige maha cige ku jyε ku jyε na yasere njcenne seni mε, ku sí n-kwòn n-wà nage e. ²⁰ Lire e ke yii sí pi cè pi kapyiŋkil'e, bà cige maha ncè ku yasere e me.

²¹ Mpii puni pi jyε na mii pyi "Kafoonji, Kafoonji" ke, pire puni sì n-jyè Kile Saanre e mε, mii Tuŋi njyiyi wuŋi jyii wuuni pyifeebii kanni pi jyε jyifeebii. ²² Kuru canŋke ká no, shinŋyahara sí n-pa mii pyi "Kafoonji, Kafoonji, wuu mpyi na Kile túnnture yu mu mεge na, marii jinabii kòre na yige mu mεge na, marii kabwahii njyahagii pyi mu mεge na mà?" ²³ Lire tèni i, mii sí yi jwo tire sùpyir'á "Mii jyε a sāa yii cè mà jya mε. Yii yíri na taan, yii kapimpyiibii!"

*Yákilifooŋi ná funjø baa shinŋi kani
(Luka 6.47-49)*

²⁴ Shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa pu kurigii jaare ke, urufoo sí n-jà n-tàanna ná yákilifooŋi w'e njemu u à u bage faanra kafaafoge jun'i ke. ²⁵ Kuru bage faanraŋkwooni kàntugo, zànbwah'á cwo, ka dùyi si jñi na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage njøŋji, ñka ku jyε a cwo mε, naha na ye ku nintaani na jyε kafaafogo jun'i.

²⁶ Ñka shin maha shin ká mii jwumpe lógo, maa mpyi u jyε na pu kurigii jaare mε, urufoo na jyε mu à jwo funjø baa shin, njemu u à u bage faanra nticyenŋi jun'i ke. ²⁷ Kuru bage faanraŋkwooni kàntugo, zànbwah'á cwo, ka dùyi si jñi na fwu na fwore, ka kafεεge si wá na fwu sèe sèl'e na kuru bage njøŋji, ka ku puni si mpi a wu.»

²⁸ Yesu à puru jwumpe jwo a kwò ke, ka u kàlanj pyiŋkanni si sùpyire kàkyanhala. ²⁹ Naha na ye u mpyi na pi kâlali ná Kile sífente e. U kàlanj pyiŋkanni ná Kile Saliyanj cyelentiibii wuŋi pyiŋkanni mpyi njkin mε.

8

*Yesu à tògofoo cùuŋjø
(Marika 1.40-45; Luka 5.12-16)*

¹ Yesu à tige ñanjke na ke, ka shinŋyahara si ntaha u fye e. ² Ka tògofooŋi wà si file u na maa niŋkure sín u fere e maa jwo: «Kafoonji, mu aha jyε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii finjε.» ³ Nyε ka Yesu si u cyεge sànha maa bwòn u na maa jwo: «Mii à jyε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na. ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwøge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε, ñka ta sì, maa sà maye cyée sáragawwuŋi na u u ma kàanmucya,

sárage kyaa Kile túnntunjiMusa à jwo tògofeebii kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuñjø.*»

*Yesu à sòrolashiibii jùnyufooji wà báarapyi cùuñjø
(Luka 7.1-10; Yuhana 4.43-54)*

⁵ Mà Yesu yaha u u jyè Kapereñamu kànhe e, Òromu sòrolashiibii yyaha yyére shinñi wà à file u na maa u jnáare na:
⁶ «Kafoonji, mii báarapyiñi nizinninji na wá bage e. U à mûruñjø, maa ñkyaalí sèl'e.» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Mii u sà u cùuñjø la†?»
⁸ Ka sòrolashiibii yyaha yyére shinñi si jwo: «Kafoonji, mii jùñk'à cyére mu u jyè mii pyenge e. Mu aha jwunjkanña niñkin jwo, kuru sí mii báarapyiñi cùuñjø. ⁹ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyé mii jùñjø na, mii sí nyé pìi jùñjø na. Mii aha wà pyi “Ta sì” u maha ñkàre. Mii aha wabere pyi “Ta ma” u maha mpa. Mii aha na biliñi pyi “Nde pyi” u maha lire pyi.»

¹⁰ Yesu à yire lógo ke, ka li i u kàkyanhala. Mpíi pi mpyi u fye e ke, ka u u jwo pir'a: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nyá ná ñge dániañi fiige e Izirayeli shiinbii shwøhøl'e me! ¹¹ Mii sí yi jwo yii á, shinnyahara sí raa yíri canñafworompe ná canñajyimpe e, si mpa lyí ná Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba e Kile Saanre e. ¹² Nka Izirayeli shiinbii mëe na Kile Saanre à bégele ke, pire pìi sí n-wà cyíññi na numpini i. Wani pi sí raa myahigii súu s'a ñkyànhigii kùru.»

¹³ Nyé Yesu à puru jwo ke, maa sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyi: «Ta sì pyenge. Ná mu à dá mii na, nde mu à cya ke, lire li pyi.» Ka u báarapyiñi si ntíl'a cùuñjø lire tèenuuni i.

*Yesu à Pyéri nafejcwooji cùuñjø
(Marika 1.29-34; Luka 4.38-41)*

¹⁴ Nyé Yesu à kàre Pyéri pyenge mà sà Pyéri nafejcwooji ta tasinnage e cifwuro cye e. ¹⁵ Ka Yesu si bwòn u cyege na, ka cifwure si láha u na. Ka u yíri, maa jnyì kan Yesu á.

¹⁶ Yàkonj'à no ke, ka pi i wá na ma ná jínacyaanbii njnyahamil'e Yesu á. Ka u u jnabii kòr'a yige pi e ná u jwøjwumpe e, maa yampii puni cùuñjø. ¹⁷ Nyé lire pyiñkanni na, ka Kile túnntunji Ezayi jwumpe si fùñjø, u mpyi a jwo: «U à jyè wuu ná wuu cwøhømpe shwøhøl'e, maa wuu yampe láha wuu na‡.»

*Mpii la ku nyé si ntaha Yesu fye e ke
(Luka 9.57-62)*

¹⁸ Nyé shinnyahara mpyi a pa Yesu kwûulo, lire kurugo ka u u a cyelempyiibii pyi pi bañi jyiile ná ur'e. ¹⁹ Ka Kile Salianji

* **8:4** Tògofooñi ká jnùñjø, sáragawwuñi mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jcè kampyi u à cùuñjø, u u nta a uye cyêe sùpyire na. † **8:7** Mà tåanna ná Yahutuubii Kile kuni i, shinñi u nyé u nyé pi Kile kuni i me, Yahutu nyé a mpyi a yaa u jyè uru pyenge e me. U aha lire pyi, u mpyi maha jwøhø Kile yyahe taan.

‡ **8:17** Ezayi 53.4

cyeleuntuñi wà si file u na maa u pyi: «Cyeleuntuñi, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.»²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Wyigii na nyε sigepwuunbil'á, shèere mú sí nyε sajcyεenr'á. Nka tashwɔngɔ nyε Supyanji Jyañi á mε.»²¹ Ka u cyelempyanji wabere si u pyi: «Kafoonji, yyére, mii aha na tuñi tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.»²² Ka Yesu si u pyi: «Taha mii fye e, maa kwùubii yaha pi a piye tuñi.»

*Yesu à kafeebwɔhe yyéenjε banji juñ'i
(Marika 4.35-41; Luka 8.22-25)*

²³ Nyε Yesu à jyè bakwɔøge e, ka u cyelempyiibii si jyè u fye e. ²⁴ Ka kafeebwɔhɔ si yíri na fwu bañi juñ'i, fo lwɔhe na ŋko si bakwɔøge tò. Lir'à Yesu ta u u ɻwúuni. ²⁵ Ka pi i file u na, maa u jyè maa jwo: «Kafoonji, yíri maa wuu shwɔ, lire baare e wuu sí n-kwôro lwɔhe e.»²⁶ Ka u u pi pyi: «Naha na yii na fyáge yε? Naha na yii dániañ'à cyére yε?» Maa yír'a yyére maa fànhā cyán kafeege ná bañi lwɔhe na. Ka yi puni si yyére siu! ²⁷ Ka pi puni si wá na ŋkyáali u na, maa jwo: «Naha supyifiwe u nyε ñge nàñi, fo ka kafeege ná lwɔhe si ntèen u wuuni taan yε?»

*Yesu à jínacyaan shuunni cùuñjɔ
(Marika 5.1-20; Luka 8.26-39)*

²⁸ Nyε ka Yesu si bañi jyiil'a sà nə Gadara shiinbii kùluni i. Ka jínacyaan shuunni si fworo fanjyi iñ mà u jùñjø bê. Pi mpyi a pi sèe sèl'e, fo wà sàha mpyi na jà a tòro kuru kuuge e mε. ²⁹ Ka pi i wá na yu fànhā na: «Kile Jyanji, naha mu nyε na jcaa wuu á yε? Mu à pa mpa kawaa pyi wuu na mà ta tèni sàha nə mà?»

³⁰ Nyε lir'à caakurumbwɔhɔ ta ku u lyí pi byanhampé e. ³¹ Ka jínabii si Yesu jnáare sèl'e na: «Mu aha wuu kòr'a yige mpii sùpyiibil'e, ma a wuu yaha wuu sà jyè mpii caabil'e.»³² Ka u u pi pyi: «Yii a sì.» Ka pi i fworo pire nàmbaabii shuunniñi i, maa sà jyè pire caabil'e, ka caakurunjé puni si sùrug'a yíri jnajke numpenje na, mà cwo cwo bañi i mà kwû. ³³ Ka cáanahabii si fê a kàre kànhe e, jnyii cyi à pyi ke, maa sà cyire yyaha jwo, mà cye cyán jínacyaanbii wogigii na. ³⁴ Ka kànhe shiinbii puni si ntíl'a fwor'a kàre Yesu jùñjø tabenji i. Pi à sà u nya ke, maa u jnáare sèl'e na u fworo pire kùluni i.

9

*Yesu à supyimuruñjɔ cùuñjɔ maa ku kapiegigii yàfa ku na
(Marika 2.1-12; Luka 5.17-26)*

¹ Nyε ka Yesu si jyè bakwɔøge e, maa bañi jyiil'a kàre u yabilinji kànhe e. ² Ka pi i mpa u á ná yañi w'e u yasinniñke e, u mpyi a mûruñjɔ. Yesu à pi nya pi à dá uru na ke, maa jwo

§ 8:28 Yahutuubii maha pi fanjyi wwû kafaayi juñ'i. Pi maha ku jwɔge yal'a yaa fo maha tateenjø yaa mú.

supyimuruŋk'á: «Na jya, màban le maye e! Mu kapegigil'à yàfa mu na.»

³ Nyε Kile Saliyanji cycelentiibii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si wá na sɔ̄nɔ̄ni piye funnj'i na Yesu na Kile mege kèege. ⁴ Ka Yesu si ntíl'a pi sɔ̄nɔ̄nɔ̄re cè, maa jwo pi á: «Naha na yii nyε ná nte sɔ̄nɔ̄nɔ̄peere shinji i yε? ⁵ Mà jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a naare” yii nyii na, cyire kapyaagii mù shuunni i, ndire jwumø p'à tåan yε? ⁶ Nka yii pi li cè na síni na nyε Supyanji Jyanji á naha jníjke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Yíri, maa ma yasinniŋke lwó, maa sì pyεnge.» ⁷ Ka u u ntíl'a yír'a kàre pyεnge. ⁸ Sùpyir'à lire nya ke, ka pi i fyá maa Kile pêe, uru nyemù u à nyé síni ffiginji kan sùpyir'á ke.

*Yesu à lyî ná mεpεngε shiinbil'e
(Marika 2.13-17; Luka 5.27-32)*

⁹ Yesu à yíri wani ke, u à sà múnalwɔ̄ore shwofooŋi wà nya u à tèen u báaraanj i tapyige e, u mεge mpyi Macwo. Ka Yesu si u pyi: «Yír'a taha na fye e.» Ka u u yír'a taha u fye e.

¹⁰ Nyε lire kàntugo ka Yesu ná u cyclempyiibii si sà ntèen na lyî Macwo bage e ná mεpεngε shiinbii njyahamil'e mu à jwo múnalwɔ̄ore shwofeebii ná piibérii. ¹¹ Farizhεenbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu cyclempyiibii pyi: «Naha na yii cycelentunji na lyî ná múnalwɔ̄ore shwofeebii ná mεpεngε shiinbii piiberil'e yε?» ¹² Yesu à yire lógo ke, maa jwo: «Mpíi pi à cùuŋo ke, wempiyinji kyaa nyε pire na mε, mpíi pi na yà ke, pire na u kani nyε. ¹³ Kile à jwo u Jwumpe Semεnji i “Yii a jùnaara taa yii shinjεebii na, lir'à tåan mii á mà tòro sáragawwuuni na*.” Nyε yii sɔ̄nɔ̄nɔ̄ puru jwumpe jwøhe na. Naha na yε mpíi pi nyε na piye sɔ̄nɔ̄ni na pir'á tí ke, mii nyε a pa jníjke na pire tayyerege e mε. Nka mpíi pi à li cè na pire nyε a tí mε, pire tayyerege e mii à pa.»

Jwumpe Nintanmpe fàn'h'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na

(Marika 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Lire kàntugo Yuhana Batizelipyinji cyclempyiibil'à pa Yesu yíbe na naha na pire ná Farizhεenbii maha súnji leni, Yesu cyclempyiibii sì nyε na u leni mà yε? ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonji ceveebii sì n-jà yyaha tanha, mà pi yaha ná cipoonji i cikwøonre na la? Nka tèni là na ma, cipoonji sì n-pa n-yige pi shwøhøl'e. Lire tèni i pi sì n-ta raa súnji leni.

¹⁶ Wà nyε na vàanvønøjø taha na vàanvøjyεga tacwøngø jwooli mε. Lire ká mpyi, vàanvønøjø maha vàanvøjyεge kèege, tacwøng'a sì nàara a pêe. ¹⁷ Wà mù sì nyε na sinmpurugo leni

* 9:13 Oze 6.6

seeye boolyεgil'e[†] mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenke jya, maa wu, yalenk'a sì ɳkèege. Pi maha sinmpuruge leni seeyi boofənŋkil'e, yire mū shuunniŋi y'à bē.»

*Yesu à ceenji wà cùuŋjø, maa Zharusi pworoni buwunji, nè
(Marika 5.21-43; Luka 8.40-56)*

¹⁸ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, Yahutuubii ɳùŋjufoonji wà à pa niŋkure sín u taan maa jwo: «Yesu! Mii pworoni à kwû numε. Maye sanŋa yaha, maa mpa ma cyeyi taha u na, u sí nè.» ¹⁹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si yíri na ɳkèege ná u e.

²⁰ Mà pi niŋkaribii yaha, ceenji wà à file Yesu na maa bwòn u vāanntinŋke zhwòore na. Lùwulinŋkwombaayi mpyi uru ceenji na yyee ke ná shuunni funŋ'i. ²¹ U mpyi na yu uye funŋ'i: «Mii aha bú já a bwòn u vāanŋyi na, mii sí n-cùuŋjø.» ²² Ka Yesu si yyaha kēenŋ'a wil'a u nya, maa jwo u á: «Na pworo, ma hà raa fyáge mε, naha na ye mu dániyanj'à mu cùuŋjø.» Ka ceenji si ntíl'a cùuŋjø.

²³ Yesu à sà nō uru ɳùŋjufoonji pyenge e, maa kwùge tìnmpirigii wyfiebii ná supyijnyahare nya ti i nyàha na wùruge tiye e ke, maa jwo pi á: ²⁴ «Yii caala a yíri naha, pùceebilini nyε a kwû mε, li na ɳwúuni.» Ka pi i wá na ɳcyàhali u na. ²⁵ Sùpyir'à fwor'a kwò pyenge e ke, ka Yesu si jyè bage e, maa pyàŋi buwunji cù cyεge na, ka u u yíri. ²⁶ Ka lire kani si ɳcaala lire kùluni puni i.

Yesu à fyinmii shuunni ná búbu cùuŋjø

²⁷ Yesu à fworo wani na ɳkèege ke, ka fyinmii shuunni si ntaha u fye e maa wá na yu fànha na: «Dawuda Tuluge Shinŋi, ɳùŋaara ta wuu na!» ²⁸ U à sà jyè pyenge e ke, ka pire fyinmpii si file u na. Ka u u pi pyi: «Yii à dá na mii sí n-jà yii cùuŋjø la?» Ka pi i jwo: «Oən, mu sí n-jà, kàfoonji.» ²⁹ Ka u u bwòn pi ɳyiigii na maa jwo: «Li sí n-pyi yii á mà tåanna ná yii dániyanj'i.» ³⁰ Ka pi i ntíi na nya. Ka u u yi jwo a wahā pi á na pi a piye kàanmucaa, pi àha wà yaha u li cè mε. ³¹ Nka pi à yíri wani ke, pi à kàr'a sà a lire kani yu lire kùluni puni i.

³² Nyε pir'à yíri Yesu taan ke, ka pìi si mpa ná búbu e. Jínaŋi wà u mpyi u e. ³³ Yesu à jínaŋi kòr'a yige ke, ka búbuŋi si ntíi na yu. Supyijnyahare ti mpyi wani ke, ka lire si tire kàkyanhala, ka ti i wá na ɳko: «Wuu sàha ɳkwò a nde kani fiige nya Izirayeli kini i mε!» ³⁴ Nka Farizheenbil'à jwo na jínaŋii ɳùŋjufoonji fànhe cyε kurugo, Yesu nyε na jínaŋii kòre na yige pifeebil'e.

Sùmakooŋ' à pêe, ɳka sùmakwøənbil' à cyére

[†] 9:17 Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatoore seeyi i maa lwohe, lire nyε mε nùjirimpe, lire nyε mε ɛrezən sinmpe leni l'e ke.

³⁵ Nyε Yesu mpyi na jaare na mâre kànbwoyi ná kànpyeεere puni na. U mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambayi i, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tí ná Kile Saanre e, maa yampii puni ná cwòhòmøfeebei puni cùuñi. ³⁶ U à supyinyahare nya ke, ka pi jùnjaare si u ta sèl'e, jaha na yε ti mpyi a kànha maa ncwònrø, mu à jwo mpàa pi nyε piye jùnjo kurugo. ³⁷ Ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Sùmakɔɔg'à pêe, nka sùmakwɔɔnbil'á cyére. ³⁸ Lire e ke yii kerege foo jaare, u u pìi bâra sùmakwɔɔnbii na.»

10

*Yesu à u cyelempyiibii yyer'a tun
(Marika 3.13-19; Luka 6.12-16)*

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniñi yyere, maa fânhe kan pi á, pi já pi a jinabii kòre pi a yige pifeebil'e, pi raa yampii puni ná cwòhòmøfeebei puni cùuñi. ² Tùnnntunmpii ke ná shuunniñi meyi yi nyε nye: njencyiñi u nyε Simø pi maha mpyi Pyeri ke, ná u sìnyeeñi Andire ná Zebede jyaabii Yakuba ná u cɔɔñi Yuhana ³ ná Filipi ná Baritelemi ná Tomasi ná Macwo nge u mpyi na múnalwɔɔre shuu ke, ná Alife jyanj Yakuba ná Taadi* ⁴ ná Simø pi maha mpyi Zeløti† ke, ná Zhudasi Isikariyoti nge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Marika 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Pire shiin ke ná shuunniñi Yesu à yεre maa nta a pi tun. U à jwo pi á: «Yii àha njyè Samari shiinbii kànyi ná supyishini sannji wuy'e mε, ⁶ nka yii a sì Izirayeli shiinbii yyére, pire mpiimu pi nyε mu à jwo mpàpinniyi ke. ⁷ Mà yii niñkaribii yaha, yii a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á na Kile Saanre tèn'á byanhara. ⁸ Yii raa yampii cùuñi, yii raa kwùubii jèni, yii raa tògofeebi cùuñi, yii raa jinabii kòre yii a yige sùpyire e. Yii à ti ta mana, yii a ti kaan mana. ⁹ Yii àha sèen, lire nyε mε wyére, lire nyε mε wyérεpya lwó si nde yii dufaabil'e mε. ¹⁰ Yii àha kùshebørii lwó mε, yíi àha vàanntinye shønwuyo lwó mε, yíi àha tanhajyi yabøre lwó mbâra yii tooyi wuyi na mε, yíi àha kàbii lwó mε. Yii li cè na báarapyiñ'á yaa u a nkaan u a lyî.

¹¹ Yii aha jyè kànbwøh'e, lire nyε mε kànbilere e, yii sùpya cya ngemu u sí nee yii sunmbage na ke. Yii aha uru sùpya ta, yii i nkwôro wani fo yii sà nø yii tèekani na. ¹² Yii aha jyè pyëngë maha pyëng'e ke, yii pi shéere "Kile u yyejinjke kan yii á." ¹³ Kuru pyëngë shiin ká yii fwùnji shwø, pi sí kuru yyejinjke ta. Nka pi aha mpyi pi nyε a yii fwùnji shwø mε, pi sì kuru yyejinjke ta mε.

* **10:3** Taadi, kuru ku nyε u mëge shønwogo. Mëge njencyiige ku nyε Zhudasi (Luka 6.16). † **10:4** Zeløti: kuru mëge jwøhe ku nyε: «kìnì kyal'á tåán ngemu á sèl'e ke».

¹⁴Yii aha ḥkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi jyε a jen'a yii jwumpe lógo mε, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambaŋi kwòr'a wu wani‡. ¹⁵Sèenji na mii sí yi jwo yii á, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiŋkil'e ke, nde li sí yire kànyi sùpyire ta ke, lire sí n-waha mà tòro Sđđomu kànhe ná Gđmđri kànhe shiinbii wuuni na.»

(Marika 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶Ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii lógo! Mii sí yii tun, ḥka yii sí n-pyi sùpyire shwəhəl'e mu à jwo mpàa pi jyε sige yaaya shwəhəl'e. Yii a yiye kàanmucaa bà wwòo jyε mε, yii pyi tateennugo sùpyii mpánmporøyø§ fiige. ¹⁷Yii a yiye kàanmucaa sùpyire na, naha na ye pi sí n-kwò n-pa raa yii yiri yukyaabii yyére, s'a yii bwùun ná kàsərigil'e pi Kile Jwumpe kàlambayi i. ¹⁸Pi mú sí n-kwò raa yii cwôre raa sì fânhafeebii ná saanbii yyére, mà li jnùŋke pyi na yii na jyε mii cyelempyii. Lire cye kurugo yii sí mii kyaa jwo Yahutuubil'á, sí mii kyaa jwo supyishinji sann'á mû. ¹⁹Nka tèni i pi sí n-pa raa yii leni cye e ke, jwumpe yii sí n-jwo, ná pyiŋkanni na yii sí pu jwo ke, yii àha lire tège yiye funnø pën mε. Jwumpe yii à yaa yi jwo ke, lire tèni yabilinji i, puru sí n-tîge yii funn'i. ²⁰Yii li cè na yii yabilimpil'e bà puru jwumpe sí n-fworo mε, yii Tuŋi u jyε Kile ke, uru Munaani li sí raa yu yii cye kurugo.

²¹Pi sí n-pa raa pi cìnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii pi sí n-pa raa pi pyìlibii kaan pi a bùu, pyìlibii pi sí n-pa n-yíri pi sifeebii kurugo si pi kan pi bò. ²²Yii kyaa sí n-pën sùpyire pun'á mii mëge kurugo. Nka ḥgemu ká jà a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nō tegeni na ke, urufoo sí n-shwø. ²³Pi aha yii kyérege kànhe k'e, yii fê a fworo kur'e, yii raa sì kaber'e. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mà jwo yii pi Izirayeli shiinbii kànyi puni jaara a kwò ke, Supyanji Jyanji sí nûru n-pa.

²⁴Cyelempyanji sì n-jà n-pêe n-tòro u cyelentuŋi na mε, biliwe mú jyε a pêe u kàfooŋi na mε. ²⁵Li tegeni li jyε cyelempyanji u pa mpyi cyelentuŋi fiige, biliŋi mú sí mpa mpyi u kàfooŋi fiige. Ná pi à jà a pyengefoo tâanna ná jinabii jnùŋufooŋi Belizebuli i, mpii pi jyε pyengefoo shiinbii ke, pire wuuni sì n-tòro mà?

(Luka 12.2-9)

²⁶Lire kurugo yii àha raa fyáge pi na mε. Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à jwøhø ke, cyire puni sí n-pa raa jaan. Kyaa maha kyaa li jyε numpini i ke, lire là mú sì n-kwôrø jicèmbaa mε. ²⁷Mii aha jwumpe mpemu jwo yii á numpini i ke, yii a puru yu canŋke e. Mpe mii à jwo yii á katilwøhøre e ke, yii dùgo yii a

‡ **10:14** Mà tooyi bambaŋi kwòr'a wu kànha na: lire jwøhe ku jyε, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii jnùŋø tuguro ti. Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

§ 10:16 Yahutuubii mpyi maha mpánmporøyi wíi fynme ná tateennugo sajcyεenre.

puru jáare katanjyi jnunj'i. ²⁸ Mpii pi maha jà a sùpyanji cyeere bò, ná pi sì n-jà u múnaani bò me, yii àha raa fyáge pire na me. Kilenji u maha jà a sùpyanji múnaani ná u cyeere shi bò nafugombaage e ke, uru na yii à yaa yii a fyáge.

²⁹ Tá zíiziine shuunni maha mpérē daashi niñkin kannna me? Nka lire zíiziini là niñkin sì n-kwû yii Tuñi Kile pàama me. ³⁰ Yii pi ke, ali jnunjjoore ti jyé yii jnunjyi i ke, Kile à tire puni pèregé cè. ³¹ Lire kurugo yii àha nûru kyaa tègë yii yiye funjø pen me! Yii shin maha shin kan'à waha Kile na mà tòro tire zíiziine njnyahara na.

³² Shin maha shin ká yyére li na sùpyire jyii na na uru na jyé mii wu ke, mii Tuñi u jyé njnyinji na ke, mii mú sí n-yyére li na uru jyii na na urufoo na jyé mii wu. ³³ Nka ñgemu ká mii cyé sùpyire jyii na ke, mii Tuñi u jyé njnyinji na ke, mii mú sí urufoo cyé uru jyii na.

(*Luka 12.51-53; 14.26-27*)

³⁴ Yii àha raa sônnji na mii à pa si mpa jwumabenjke le sùpyire ná tiye shwôhôl'e jnjké na mà de! Mii jyé a pa ná yyejinjké e me, ná kàshige e mii à pa. ³⁵ Naha kurugo yé mii à pa mpa "jyafoonji ná tufoonji láha piye na, si pworofoonji ná nufoonji láha piye na, si napworonji láha nacwoonji na. ³⁶ Pii u zàmpenmii sí n-pa n-pyi pi pyengé shiinbii yabilimpii*." ³⁷ Shinjji u à u tuñi, lire jyé me u nuñji kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo jyé a yaa ná mii cyelempygire e me. Shinjji u à u jyanji, lire jyé me u pworoni kyaa táan uy'á mà tòro mii na ke, urufoo jyé a yaa ná mii cyelempygire e me. ³⁸ Shinjji la ku jyé si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi mée mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jyé a yaa ná mii cyelempygire e me. ³⁹ Ngemu la ká mpyi si u njnjaanj yaa jwø ke, urufoo nùmpañjké sí n-kègë, nka ñgemu ká kàntugo wá u njnjaanj'á mii kurugo ke, urufoo sí nùmpañjata.

(*Marika 9.41*)

⁴⁰ Shin maha shin ká yii cùmu leme jwø ke, urufoo mú à mii cùmu leme jwø, ñgemu sí ká mii cùmu leme jwø ke, urufoo mú à mii tunvoonji cùmu leme jwø. ⁴¹ Ngemu ká Kile túnntunji wà cùmu leme jwø, mà lire jnjké pyi na u na Kile túnnture yu ke, tòonji Kile sí n-pa n-kan Kile túnntumpil'á ke, uru tòonji Kile sí n-kan urufol'á. Sùpyire ti jyé na fyáge Kile na ke, wà ha tire tå cùmu leme jwø, mà lire jnjké pyi na ti na fyáge Kile na, Kile sí urufoo sâra tire fiige. ⁴² Ngemu ká lùñjijë fùnjicwokwuñyaga kan ñge nàñkocyaanj wà á, mà lire jnjké pyi na u na jyé mii cyelempya ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sii lire tòonji ta.»

* **10:36** Mishe 7.6

11

¹ Nyε Yesu à kwò yire yereyi ɣkanŋi na u cyelempyiibii kε ná shuunninj'á ke, maa ɣkàr'a sà a sùpyire kâlali, maa Jwumpe Nintanmpe yu pi á pi kànyi na.

*Yuhana Batizelipyinji à túnntunmii tun Yesu á
(Luka 7.18-35)*

² Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha kàsuŋi i, u mpyi a Kile Nijicwənroŋi kapyiŋkii kyaa lógo. Ka u u cyelempyiibii pì tun Yesu á ³pi sà yíbe na: «Nyε kyaa l'à jwo na u sí n-pa ke, mu u nyε u wi laa, wuu a wabere sigili?»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nyε ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na ⁵“Fyinmpii na ha na jaa, tonkεgεyifeebii sí i naare, tògofeebii na ncùunji, nùncunnibii sí i núru, kwùubii sí i jéni, Jwumpe Nintanmpe sí i yu fònøfeebl'á. ⁶Nyε mii kapyiŋkii ká mpyi cyi nyε a ɣgemu pyi u à cye láha mii na mε, urufoo wuun'á jwo.”»

⁷ Nyε Yuhana cyelempyiibil'á kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à jwo: «Canŋke yii ná ɣkàre sìwage e ke, taha nyεgε yii mpyi a kàr'a sà wí kafeεge sí i ku nyàha la? ⁸Naha yii sí mpyi a kàr'a sà wí yε? Vàansinayafoo la? Yii li cè na mpoo pi maha vàansinayi leni ke, pire maha mpyi saanbii bayi i. ⁹Lire sanni i ke, na ha yii mpyi a sà wí yε? Kile túnntunjø la? Mii sí yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile túnntunjø na. ¹⁰Naha kurugo yε Kile Jwumpe Semεŋi à jwo ɣgemu kyaa na na “Wíi, mii sí na túnntunŋi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,
uru túnntunŋi u nyε Yuhana. ¹¹Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya sàha ɣkwò a si ɣgemu u à fànha tò Yuhana Batizelipyinji na mε, lire ná li wuuni mû i, Kile Saanre shiinbii puni nimbilen'á fànha tò Yuhana na.

¹² Mà Iwó Yuhana Batizelipyinji Kile jwumpe tèejwuuni na, mà pa nə numε na, mpoo la ku nyε si jyè Kile Saanre e ke, shinpiibii na pire kyérege, pi s'á piye waha si jyè t'e. ¹³ Kile túnntunŋi MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpil'á jwo Kile Saanre kyaa na, fo mà pa nə Yuhana tèni na. ¹⁴Kampyì yii sí n-jà n-dá pu na, Elini mpani shεenre Kile Jwumpe Semεŋi a jwo ke, yii li cè uru u nyε Yuhana. ¹⁵Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigigii cyán sèl'e.

¹⁶ Ná na ha shi i mii sí nte sùpyire shinjì tåanna yε? Ti na nyε mu à jwo nàŋkopyire, ntemu ti nyε na bâhare kâfuge na ke, tå na bâhare maa ɣko ti shèrefeebil'á ¹⁷“Wuu à tìnmpini wyì yii á, yii nyε a jen'a kwâhø mε. Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyε a jen'a mεs sú mε.” ¹⁸Yii li cè, Yuhana à pa ke, u mpyi na nyjìtɔɔn wu lyî mε, u mû mpyi na sinmε byii mε, ka pi i jwo na

* **11:10** Malaki 3.1

jína u nyé e. ¹⁹ Nyé Supyanji Jyaŋi à pa, maa lyî maa byii, ka pi i jwo na u sònñore nyé a taha yaage kabere na me, fo njyìŋji ná sinmbyaani kanni, maa nûr'a pyi mepengë shiinbii cevoo mu à jwo múnalwɔɔre shwofeebii.

Nka yákilifente Kile maha ŋkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha ncè urufoo kapyiinjikil'e.»

Yesu à kànyi yà faha

(Luka 10.13-15)

²⁰ Nyé kànyi na Yesu à tòro maa kakyanhala karii njyahagii pyi, ka yire kànyi shiin si mpyi pi nyé a nén'a pi toroŋkanni kêenŋe me, ka Yesu si wá na yire shiinbii fare. ²¹ U à jwo: «Yii Korazèn kànhe shiinbii, yii wuun'à këege! Yii Bëtisayida kànhe shiinbii, yii wuun'à këege! Naha na yé kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhe ná Sidən kànhe e[†], cyire mpyi a pyi, numë mpyi na sí pi ta pi à pi toroŋkanni kêenŋe maa láha kapegigii na fo tèemɔni i, maa cafubɔrigii le mà pyi pi vâanŋyi, maa cwoɔnre wu piye na. ²² Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinjikil'e ke, nde li sí n-pyi yii na ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidən kànyi wuuni na.

²³ Yii Kapérènamu kànhe shiinbii pi ke, yii na sònñi na yii sí n-kàre Kile yyére njyijì na bë? Lire mpyi nyé me, yii sí n-sìi n-tirige fo njyìke nwɔhɔ shiinbii cyage e. Naha kurugo yé kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Sôdômu kànhe e cyire mpyi a pyi, ku shiinbii mpyi na sí n-yyére pi kapegigii na. Ku mû mpyi na sí n-pyi wani fo mà sà nò njyajaa na. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiinjikil'e ke, nde li sí yii Kapérènamu kànhe shiinbii ta ke, lire sí n-waha n-tòro Sôdômu kànhe shiinbii wuuni na.»

Yesu u maha tanŋøjke kan sùpyan'á

(Luka 10.21-22)

²⁵ Nyé Yesu à kwò puru na ke, maa jwo: «Tufoonji Kile, njyijì ná njyìke Kafoonji, mii fwù nyé mu na, naha na yé kani mu à nwɔhɔ yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyée nànjkopyire na. ²⁶ Sèe wi, Tufoonji, mu à lire pyi mà tâanna ná ma nyii wuuni i.»

²⁷ Lire kàntugo maa jwo sùpyir'á: «Mii Tunji à karigii puni le mii cye e. Sùpya nyé a Jyafoonji cè Tufoonji baare e me. Sùpya mû nyé a Tufoonji cè Jyafoonji baare e me, fo Jyafoonji la ká mpyi si u cyée ŋgemu na ke.

[†] **11:21** Tiri ná Sidən na mpyi kànbwoyo shuunni njemu y'à cè ná kapegigii mpyinji i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyéli 26; Zhouéli 3.4-8; Amɔsi 1.9-10).

²⁸ Yii a ma mii yyére, yii pi à kànha maa ntugo ke, mii sí taŋəŋjø kan yii á. ²⁹ Yii a báaraŋji pyi mii á, yii i na yaha s'a yii kēenŋji. Lire ká mpyi, yii sí taŋəŋjø ta, naha na ye mii jyε jùmpijεfoo, mii karigii mû sí jyε a waha mε. ³⁰ Mii báaranj pyim'á tåan, tugure mii sí n-tègε yii jnun'i ke, tir'á faha.»

12

*Nje Yesu à jwo canŋəŋke kyaa na ke
(Marika 2.23-28; Luka 6.1-5)*

¹ Nye canŋka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e, kuru canŋke na mpyi canŋəŋjø. Cyelempyiibii katege wuubii pi mpyi, ka pi i sùmajcahayi yà kwòn na mínage na ŋkùru*. ² Farizhεenbii pìl'á lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, mu cyelempyiibii na canŋəŋke kafuunŋkii pyi†!»

³ Ka u u pi pyi: «Nde Saanni Dawuda à pyi ke, yii jyε a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyèjwəhəshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋji wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèjwəhəshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋji kyà.

⁵ Taha yii jyε a li kâla Kile Jwumpe Semεŋji i na sáragawwuubii ká báara pyi Kilejaarebage e canŋəŋke e, lire jyε na ntòre kapegil'e mε? ⁶ Mii sí yi jwo yii á, wà na jyε naha ŋgemu u à pée Kilejaarebage na ke. ⁷ Jwumpe Kile à jwo na yii aha a jùnaara taa yiye na, na lir'á tåan ur'á mà tòro sáragawwuuni na‡ ke, kampyi yii mpyi a puru jwəhe cè, sùpyire ti nte yii à ti cêege mà li ta ti jyε a yaaga pyi mε, yii mpyi na sì jnεe lire pyi mε. ⁸ Supyanji Jyaŋji ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canŋəŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mε.»

*Yesu à cyenkwugofoo cùuŋjø canŋəŋke e
(Marika 3.1-6; Luka 6.6-11)*

⁹ Lire kàntugo Yesu à yíri wani, maa ŋkàre kuru cyage shiin Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁰ Lir'á nàŋji wà ta wani ná cyenkwuge e. Ka pi i Yesu pyi: «Mà sùpya cùuŋjø canŋəŋke e, tá lir'á yaa ná mpyi iŠ?» Kajnuŋjø pi mpyi na jcaa ná kuru yibige e, si nta tìgire cyán Yesu na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Jofoo u jyε yii shwəhəl'e, ná mpà niŋkin na jyε u á, ka uru mpàŋji si jcwō wyige e mà bê ná canŋəŋke e, urufoo sí jnεe u yaha wwùmbaa yε? ¹² Yii jyε a li cè na sùpyanji tayyéreg'à pée mpàŋji woge na

* **12:1** Kile Jwumpe Semεŋji à li cyéne na wà katege wu ká a ntùuli kerege e, na u sí n-jà sùmaŋj wà kwòn ná cyege e, si jyjwani kerege e (Duterenomu 23.25). † **12:2** Mà tåanna ná Farizhεenbii sònŋəŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyege e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêege na pi à báara pyi canŋəŋke (Ekizodi 34.21).

‡ **12:7** Oze 6.6 § **12:10** Farizhεenbii u sònŋəŋkanni i, shinŋi u jyε na múnnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sí n-jà n-tègε canŋəŋke.

sèe sèl'e mà? Yii li cè, mà tåanna ná Kile Saliyanji i, kacenni mpyin' à jwø canjønke e.»¹³ Nyε u à kwò puru na ke, maa jwo cyeñkwugefol'á: «Ma cyεge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jçùnøjø ku sanjøke fiige.

¹⁴ Nyε Farizhæenbii pi mpyi wani ke, ka pire si fwor'a kàr'a sà piye taanna Yesu boñkanni na.

Kile báarapyinji njçcwønrøjì u nyε Yesu

¹⁵ Yesu à pa yire cè ke, maa yíri kuru cyage e, u niñkareñi, shinjyahara mpyi a taha u fye e, ka u u yampii puni cùuñø. ¹⁶ Maa yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè me. ¹⁷ Lire pyinjkanni na, Kile túnntunji Ezayi jwump' à fùnnø, u mpyi a jwo: ¹⁸ «Kile à jwo:

“Mii báarapyinji u nyε ñge, mii à u cwøonrø.

U kan' à waha mii na sèl'e, u kapyiñkil' à tåan mii á mú.

Mii sí na Munaani pyi li tèen u e,

u sí raa supyishinji sanjø leni kuni nintiini i.

¹⁹ U sì raa jwumø dìrili ná wà e me, u sì raa sêre wà na me.

Wà sì u jwuñyahama lógo sùpyire tabinniyi i me.

²⁰ Ali kañkyange, u sì ku kebe me,

fùkinañi u nyε na tafuguyo caa ke, u sì uru fùgo me.

U sì n-kwôrô pur'e,

fo si ntüñi kuni le sùpyire puni taan.

²¹ Supyishinji puni sí n-pa pi sònñøre taha u na*.”

Pyinjkanni na Yesu maha jínabii kòre ke

(Marika 3.22-30; Luka 11.14-23)

²² Nyε lire kàntugo, ka pi i mpa ná jínacyanji w'e Yesu á. Uru nàñi mpyi na jnaa me, maa mpyi búbu. Ka Yesu si u cùuñø u à jà na yu maa jnaa. ²³ Ka li i sùpyire puni bilibili fo pi na piye yíbili maa ñko: «Taha Dawuda Tuluge Shin bà u nyε ñge nàñi me?» ²⁴ Nyε Farizhæenbil' à yire lógo ke, ka pi i jwo: «Ñge nàñi nyε a sìi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná fànhe kabér'e, jínabii jùñufooñi Belizebuli woge kàntugo na me!»

²⁵ Ná Yesu sí mpyi a pi funzøñøre cè, ka u u jwo pi á: «Kìre maha kìre li nyε na liye túnni ke, lire maha mpa jya. Kànhe ñkemu, lire nyε me pyënge ñkemu shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú. ²⁶ Sitaanninji ká a u báarapyibii kòre, u na uye túnni. Lire ká mpyi, u saanre sì n-kwò mà? ²⁷ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná jínabii jùñufooñi Belizebuli fànhe e, lire sanni i ke, yii shiinbii pi nyε na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre yε? Yii shiinbii yabilimpí pi sí jwumpe pyi pu cwo yii jñun'i. ²⁸ Ñka yii li cè na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile Munaani fànhe e, lir' à li cyée na Kile Saanre à nø yii na mà kwò. ²⁹ Wà

* **12:21** Ezayi 42.1-4

sì n-jà n-jyè fànhajiyahagafoo bage e, si u yaayi lwó, ná u jyè a bage foo pwó a cyán maa nta a jyè mà ye. Urufoo ká jà a u pwó a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u jyèempe.

Sùpyaŋi sí n-yibe u jwɔjwumpe kurugo

³⁰ Shinji u jyè u jyè ná mii i mε, urufoo jyè mii zàmpen, ñgemu u jyè u jyè na mii tère na sùpyire wàa tiye na mε, urufoo na ti jùnjo kyángé.

³¹ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: kapegigii shinji puni ná Kile mckeege jwumpe puni sí n-jà yàfa sùpyire na. Nka ñgemu ká Kile Munaani mege kèege ke, lire sì n-sìi yàfa urufoo na mε. ³² Wà ha jwumpimé jwo Supyaŋi Jyaŋi na, lire sí yàfa urufoo na. Nka ñgemu ká jwumpimé jwo Kile Munaani na ke, lire kapiini sì yàfa urufoo na ñge tìnji i mε, li mú sì yàfa urufoo na tìnji nimpangi i mε.

(Luka 6.43-45)

³³ Cige ká jwó, ku maha yasere njcenné pyi. Cige ká mpyi ku jyè a jwó mε, ku jyè na yasere njcenné pyi mε. Cige shinji maha jcè ku yasere cye kurugo. ³⁴ Yii màcwón fige sùpyibii! Mà pege yaha yii funj'i, yii sì n-sìi n-jà jwujcénmē jwo mε. Sùpyaŋi zòmbilin'á jñi ndemu na ke, lire u jwøge maha yu. ³⁵ Ngemu u zò u à jwó ke, uru maha jwujcénmpe yu. Ngemu u jyè ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. ³⁶ Mii sí yi jwo yii á, canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiijkil'e ke, jwumø maha jwumø sùpyir'á jwo, ná pu jyè laaga baa ke, Kile sí ti yibe puru puni na. ³⁷ Shin maha shin jwøjwumø kurugo, Kile sí n-jwo na u à tíi, lire jyè mε u à cêegé.»

Yesu tayyéreg'á fànha tò Zhonasi woge na, ñka sùpyire jyè a u jwømœeni cû mε

Marika 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Nyè ka Kile Saliyanji cycelentiibii pìi ná Farizhënbii pìi si jwumpe lwó maa jwo: «Cycelentunji, wuu la naha maa kani là pyi a cyée wuu na, ndemu li sí li cyée na mu à fworo Kile e ke.» ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kakyanhala kani là nya tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile túnntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyée pi na mε. ⁴⁰ Yii li cè, bà Zhonasi a canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fyabwøhe funjke e mε, amuni Supyaŋi Jyaŋi mú sì canmpyaa taanre ná numpiliyi taanre pyi fanjke e. ⁴¹ Canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiijkil'e ke, Ninive kànhe shiinbii sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cêegé, naha na ye Zhonasi à sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toroŋkanni kéenjé. Mà li ta wà na jyè naha, ñgemu u tayyérege

k'à fànha tò Zhonasi woge na ke, pire kapimpyiibii sí nyε a jen'a pi toronjkanni kēenje mε.

⁴² Kuru canjke, saancwoŋi u mpyi Sheba kini jùŋo na ke, uru mù sí n-pa n-yíri n-yyére si pire kapimpyiibii cēegε, naha na yε uru saancwoŋi mpyi a yíri diŋyεŋi jùŋke kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lógo. Mà li ta wà na nyε naha, ḥgemu u yákili u à pêe Solomani wuŋi na ke, pi sí nyε a jen'a lógo uru jwɔ na mε.

(Luka 11.24-26)

⁴³ Jína ká fworo sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo maa tateεngε cya. U aha mpyi u nyε a kà ta mε, ⁴⁴ u maha jwo "Mii sí núru raa wà na tayirige e." Nyε u aha núr'a pa urufoo ta bawaga fiŋe, ḥkemu k'à pwó, maa ku funjke bégel'a jwɔ ke, ⁴⁵ u maha núr'a kàr'a sà jinahii baashuunni lwó a bâra uye na, mpyi pi à pi mà tòro u yabiliŋi na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyiŋkanni nivɔnn'a sì nâar'a pi mà tòro niŋjyeeni na. Amuni pire kapimpyiibii wuuni mù sí n-pyi.»

Mpii pi nyε Yesu nuŋi ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Marika 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Mà Yesu yaha puru jwumpe na ná sùpyire e, u nuŋi ná u cìnmpyiibil'à pa yyére cyíŋŋi na, maa jncaa si jwo ná u e. [⁴⁷ Ka wà si Yesu yyere maa jwo: «Mu nuŋi ná mu cìnmpyiibii naha cyíŋŋi na, pi naha na mu kyaa pyi.»] ⁴⁸ Ka Yesu si urufoo pyi: «Mpire pi nyε mii nuŋi ná mii cìnmpyiibii ye?» ⁴⁹ U à puru jwo ke, maa cyεge sànha u cyclempyiibii kàmpañke na, maa jwo: «Mii nuŋi ná mii cìnmpyiibii pi nyε mpyi. ⁵⁰ Yii li cè na mii Tunji u nyε niŋyinji na ke, ḥge u nyε na uru nyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìnmpworoŋi ná mii nuŋi.»

13

Neeenuguŋi bàtaage

(Marika 4.1-20; Luka 8.4-15)

¹ Kuru canjke yabiliŋi i, Yesu à fworo bage e maa ḥkàr'a sà ntèen baŋi jwɔge na. ² Ka shinjyahara si mpa binni u taan, li nyε a pa jwɔ mε, ka u u jyè a tèen bakwɔge k'e lwɔhe juŋ'i, ka sùpyire si yyére kùmpoge na. ³ Ka u u ti kâla karii niŋyahagii na ná bâtaay'i. ⁴ U à jwo: «Neeenuguŋi wà u ná fwor'a kàre neemε tanuguge e. Mà u yaha u u sùmashiŋi wàa fini fiŋe, wà à cwo kuni jwɔge na, ka saŋcyεenre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo niŋyahara mpyi kuru cyage e mε. Ka uru si fyîn wahawaha, naha na yε u mpyi a jyè niŋke e sèl'e mε. ⁶ Nyε canj'à pa fworo ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuuŋi na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ñgurotaha na, ka ñgure si yîr'a uru cû.

⁸ Nka wà tacwug'â pa bê ná jìñke niñcenñke e, maa fyîn, maa lyë, maa se. Sùmacire tà à sùmapyanji se mà nô ñkuu ñkuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beñjaaga ná kë ke.

⁹ Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u niñgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Ka Yesu cyelempyiibii si file u na, maa u yíbe: «Naha na mu nyë na bàtaayi yu sùpyir'á yë?» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e, ná cyi à jwôhô ke, yii á cyire jncëñ'â kan, u sí nyë a kan sùpyire sannt'â më. ¹² Naha kurugo yë ñgemu u à yaaga cè ke, là sí n-bâra urufoo u taceñke na sèl'e. Nka ñgemu u nyë u nyë a yaaga cè më, urufoo bá na sônni na ur'â nimbileni ndemu cè ke, lire sí n-shwɔ urufoo na. ¹³ Lire kurugo mii na bàtaayi yu pi á, naha na yë pi nyiigil'â cwôro, ñka pi nyë na jaa më, niñgyigigii na nyë pi á, ñka pi nyë na núru më, pi nyë na karii yyaha cini më. ¹⁴ Kile tùntntunji Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo ke, pur'â fûnñø pi kàmpanñke na. U mpyi a jwo:

“Yii sí raa núru, ñka yii sí raa yafyin yyaha cini më.

Yii nyiigii sí n-cwôro ñka yii sí raa yafyin jaa më.

¹⁵ Yii li cè, nte sùpyire niñgyigigil'â waha,
pi à pi niñgyigigii tò, maa pi nyiigii tò,
bà pi si mpyi pi àha raa jaa s'a núru më,
pi yákilibii mü ká raa karii yyaha cini më.

Naha kurugo yë pi la nyë sì núru mpa mii yyére, mii i pi shwɔ
më*”

¹⁶ Nka yii pi ke, yii wuun'â jwô, naha na yë yii na jaa yii nyiigil'e, maa núru yii niñgyigigil'e. ¹⁷ Sèeñi na mii sí yi jwo yii á, nde yii à nya maa ndemu lôgo ke, Kile tùntntunmii niñyahamii ná Kile jwômëecuvee niñyahamii la mpyi si lire nya, si li lôgo. Ñka pi nyë a jà a li nya, maa li lôgo më.

¹⁸ Nyë kuru bàtaage k'à jwo mà yyaha tíi ná jneenuguñi i ke, yii ku jwôhe lôgo. ¹⁹ Kuni jwôge na, sùmashiñi tacwug'â pa bê ke, kuru ku nyë mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lôgo maa ntíl'a jee pu na ná funntange e ke. ²¹ Ñka pu nyë a jà a ndire le t'e më, ti jwômëeñi këngëmë nyë a pen më. Kawaa, lire nyë më yyefugo kyaa ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworo Kile kuni i.

²² Ngure shwôhôl'e sùmashiñi tacwug'â pa bê ke, kuru ku nyë mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lôgo, ka dijyëñi karigii

* 13:15 Ezayi 6.9-10

funmpεenre ná nàfuuñi lage si pu cwânrø, pu jyε a jà a yasere pyi me.

²³ Nìjke niјcenjke na sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku jyε mu à jwo sùpyire ti jyε na Kile jwumpe núru maa pu yyaha cini ke. Tire sùpyire na jyε sùmaseñe fiige, sùmacire tà à sùmañi se mà nò ɻkuu ɻkuu (100) na, ka tà si se mà nò beetaanre taanre (60) na, ka tà si se mà nò bejjaaga ná ke ke na.»

Nyèpege bàtaage

²⁴ Nyε Yesu à nûr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: faapyinji wà à sùmashi niјcenjε nûgo u kerege e. ²⁵ Mà sùpyire yaha ɻøampe na numpilage e, u zàmpennjε wà à pa jyèpege kà shi wà kerege e maa nûr'a kàre. ²⁶ Nyε ka ku ná sùmañi si fyñ maa lyε sijcyan.

²⁷ Kerege foo báarapyibil'à sà kerege ta amuni ke, ka pi i sà u pyi "Nùjufoonji, sùmashiñi mu mpyi a nûgo ma kerege e ke, taha u bà mpyi a jwø me? Nyèpege sí ku wá kerege e ke, taa kur'à yíri ke?" ²⁸ Ka kerege foo si jwo "Mii zàmpennjε wà u à ɻke báarapege pyi ame." Ka báarapyibii si u pyi "Mu la jyε wuu u sà ku kòong'a wwû sùmañi shwøhøl'e la?" ²⁹ Ka kerege foo si jwo "Yii ku yaha wani, lire baare e, ku takøonge e yii sí raa sùmañi kòonge ná k'e. ³⁰ Yii ku ná sùmañi yaha u a lyεge sijcyan, sùmakwøngigii ká nò, mii sí yi jwo sùmakwøonbil'á pi i kuru jyèpege kwøn a yige sùmañi i, pi pwø pwø pi i ku súugo følo, pi i nta a sùmañi kwøn a le na bwùunni i."»

Kile Saanre maha sìi nimbilere maa mpêre

(Marika 4.30-34; Luka 13.18-21)

³¹ Nyε Yesu à nûr'a bàtaage kà jwo pi á. U à jwo: «Kile Saanre na jyε mu à jwo mutaridi cige pyà nàñi wà à ɻgemu nûgo u cikøoge e ke. ³² Kuru cige pyàñ'à yîlege cire sannte puni wuñi na. Nka u aha nûgo, u maha fyñ maa mpyi cibwøhø mà tòro kajyεge yawyeere puni taan, fo sajcyεenre maha ti shèere yaa ku ɻkényi i.»

³³ U à nûr'a bàtaage kà jwo pi á na: «Kile Saanre na jyε mu à jwo bwúuruñi yîrigeyirige yaani. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyìme niyyaham'i mà cwønhø, li maha puru mbyìmpe niјcwønhømpe puni yîrige.»

³⁴ Nyε Yesu à puru jwumpe puni jwo bàtaay'i sùpyir'á. Bàtaayi jwumpe baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e me. ³⁵ Lire e jwumpe Kile túnntunñi mpyi a jwo ke, pur'à fùnnjø, u mpyi a jwo:

«Bàtaayi mii sí raa yu pi á,
karigii cyi à ɻwøhø fo dijyεñi tasiige e ke, cyire mii sí raa yu pi
á†.»

Yesu à nyèpege bàtaage jwɔhe jwo

³⁶ Nyé Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa jyè bagé e, ka u cyelempyiibii si file u na, maa jwo: «Bàtaage mu à jwo mà yyaha tíi ná nyèpege e sùmañi shwɔhol'e ke, kuru yyaha jwo wuu á.»

³⁷ Ka u u pi pyi: «Sùmashinji niјcennji nùgufoonji u nyé Supyanji Jyaŋi. ³⁸ Kerege e sùmashinji niјcenn' à nûgo ke, kuru ku nyé dijyènji. Sùmashinji niјcennji u nyé mpoo pi à jne Kile Saanre na ke, nyèpege ku nyé Sitaanninji fyènjwɔhɔshinbii. ³⁹ Zàmpennji u à nyèpege wà sùmañi shwɔhol'e ke, uru u nyé Sitaanninji. Sùmakwoonre ti nyé dijyènji tèekwooni, sùmakwoonbii pi nyé Kile mèlèkeebii. ⁴⁰ Pyinkanni na nyèpege maha ŋkòong'a wwû sùmañi shwɔhol'e maa ku súugo ke, amuni li mú sí n-pyi dijyènji tèekwooni. ⁴¹ Kuru canŋke Supyanji Jyaŋi sí u mèlèkeebii tun. Yaaga maha yaaga ku nyé na sùpyire jùŋo kyângé Kile na, ná mpoo pi maha Kile Saliyanji këege ke, pi sí pire puni cwɔonrɔ n-yige Kile Saanre e, ⁴² si ŋgà nafugombaage e. Wani pi sí raa mée súu s'a ŋkyànhigii kùru. ⁴³ Nka mpoo pi à Kile jwɔmeeen i cù ke, pire sí raa bëenmpe yige canŋa nyii fiige pi Tunji Saanre e. Ngemu la ká mpyi si karri yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigii cyán sèl'e.»

Nàfuuŋi niјwɔhɔŋi ná kóonŋi kani

⁴⁴ Kile Saanre na nyé sahaŋki mu à jwo nàfuu ŋgemu u à ŋwɔhɔ kerege k'e ke. Nàŋi wà à sà fworo uru nàfuuŋi na taŋwɔhɔge e, maa u yal'a ŋwɔhɔ sahaŋki. U funntanga wuŋi, maa ŋkàr'a sà u cyeyaayi puni pér'a tèg'a kuru kerege shwo.

⁴⁵ Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: cwòhɔŋi wà u mpyi na kóon nisinaŋa caa. ⁴⁶ U à kóonbile longara wu nyia ke, maa ŋkàr'a sà u cyeyaayi puni pér'e, maa li shwo.

Nde li sí n-pyi dijyènji tèekwooni i ke

⁴⁷ Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: fyacuumpii pìi mpyi a cwò wà lwɔhe e, ka uru cwòŋi si fyaabii shinji puni cù. ⁴⁸ U à jî ke, ka pi i u dìr'a yige kùmpoge na, maa ntèen maa fyaabii niјcenmpii cwɔonr'a le yalenke e, maa tòon baa wuubii wà. ⁴⁹ Nyé amuni li mú sí n-pyi dijyènji tèekwooni i. Kile mèlèkeebii sí shinpiibii cwɔonrɔ si ŋgwû shincenmpil'e, ⁵⁰ si pi wà nafugombaage e. Wani pi sí raa mée súu s'a ŋkyànhigii kùru.

⁵¹ Yesu à puru jwo ke, maa u cyelempyiibii yíbe na pi à mpe jwumpe lógo la? Ka pi i jwo: «Døn, wuu à pu lógo.» ⁵² Ka Yesu si jwo: «Kile Saliyanji cyelentunji cye k'à le mà yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, uru maha kàla nivønŋa ta maha bâra niŋyjeni na maha yaha uye e, mu à jwo nàfuuŋo na yige na ŋkaan.»

Yesu kànhe shiinbil' à cyé u na

(Marika 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri wani, ⁵⁴ maa ñkàre u tukanhe na. U à nô wani ke, maa jyè pi Kile Jwumpe kàlambage e, maa sùpyire kâlali. U kàlanji pyinjanni mpyi a sùpyire kâkyanhala fo pi na ñko: «Di u à pyi maa mpyi yâkilifoo ye? Di u à pyi maa kakyanhala karigii pyi ye? ⁵⁵ Taha cíkyanganji tooyo wuñi bà u nyé u wi më? Taha u nuñi bà u nyé Mariyama më? U cinmpyibii bà pi nyé Yakuba ná Yusufu ná Simo ná Zhude mà? ⁵⁶ U ná pùceribii pi nyé nu na ke, pire nyé naha ná wuu e mà? Di u s'à pyi maa jà na ncyii karigii pyi ye?» ⁵⁷ Nyé tire sònñjor'â pi pyi pi à nyùñjò tugo Yesu na. Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile tûnntunñjò maha le njire e cyeyi puni i fo u tukanhe ná u tupyenge ye!» ⁵⁸ Nyé pi dánabaare kurugo, Yesu nyé a kakyanhala karii niñyahagii pyi wani më.

14

*Yuhana Batizelipyinji kwùñkanni
(Marika 6.14-29; Luka 9.7-9)*

¹ Nyé saanñi Erödi à pa a Yesu shenre nûru ke, ² maa jwo u báarapyibil'â: «Yuhana Batizelipyinji wi, u à jè à fworo kwùñji i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi amë.»

³⁻⁴ Yii li cè na Erödi mpyi a u sìñeeñi Filipi cwoñi kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenji mege na mpyi Erödiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Erödi á na u nyé a yaa u u sìñeeñi cwoñi shwò u na më. Ka puru jwumpe si waha Erödi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cù a pwò a le kàsuñi i. ⁵ Erödi la mpyi si Yuhana bò, ñka u mpyi na fyáge Yahutuubii yyaha na, naha na ye pi puni mpyi a li cè na Yuhana na nyé Kile tûnntunñjò.

⁶ Nyé Erödi canzeg'â pa mâhana a nô lire yyeeni ke, ka u u pìi yyere maa kataan pyi. Nyé mà pi yaha lire kataanni na, Erödiyadi pworon'â pa a ñkwôheli shinyyerebii shwôhj'l'e, ka lire si ntáan Erödi e, ⁷ fo u à kâa pùcwoñ'â na u aha yaaga maha yaaga náare ur'â ke, kuru sí n-kan u á. ⁸ Ka pùcwoñi nuñi si jwo a kan pùcwoñ'â na u sà jwo saanñ'â na u Yuhana Batizelipyinji jùñke kwòn a le ñkunan'i, u pa ñkan ur'â. ⁹ Ka puru jwumpe si saanñi yyaha pyi k'â tanha. Ñka u mpyi na sì n-jà n-cyé më, naha na ye u mpyi a kâa u shinyyerebii nyii na. Nyé ka u u pìi pyi pi sà Yuhana jùñke kwòn kàsuñi i pi pa ñkan pùcwoñ'â. ¹⁰ Nyé ka pi i Yuhana jùñke kwòn ¹¹ mà le ñkunan'i, mà kan pùcwoñ'â, ka u u ku kan u nuñ'â.

¹² Nyé lir'â pyi ke, ka Yuhana cyelempyibii si mpa u buwuñi lwó mà sà ntò, maa sà u sàngë wyì Yesu á.

*Yesu à shiin kampwöhii kañkuro jwò cya
(Marika 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)*

¹³ Nyé Yesu à puru jwumpe lôgo ke, maa yîri kuru cyage e, maa jyè bakwoñge k'e, mà kâre sige funñke e. Sùpyir'â pa u

saha cè ke, maa fworo pi kànyi i, maa ñkàre u fye e tòore na.
¹⁴ Yesu à fworo bakwɔ̄ge e mà pi nya pi à nyaha sèl'e ke, ka pi
 jùnaare si u ta sèl'e, yampii pi mpyi tire sùpyire shwɔ̄hol'e ke,
 ka u u pire cùuñø.

¹⁵ Nyé yàkoñk'à pa nø ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa
 jwo: «Cyeleantuñi! Sige funjke e wuu nyé, canjke s'à kwò a kwò.
 Sùpyire cye yaha bà ti si mpyi si sà njyì shwɔ̄ jwɔ̄kurugo kànyi
 i mε.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire nyé a pi kakarala kwò mε, yii
 yabilimpii pi pi kan pi lyì.» ¹⁷ Ka pi i u pyi: «Bwúuru jùnyø
 kañkuro ná fyapya shuunni kanna cyi naha wuu jnuñ'i.» ¹⁸ Ka
 u u pi pyi: «Yii a ma ná y'e.»

¹⁹ Nyé pi à pa ná y'e ke, ka u u sùpyire pyi t'à tèen nyegé jnuñ'i.
 Pi à tènn'a kwò ke, ka u u bwúuru jùnyø kañkuruñi ná cyire
 fyapyaagii shuunniñi lwó, maa yyahe yírigé niñyinj i, maa fwù
 kan Kile á yi kyaa na. Maa bwúuruñi kwòn kwòn a kan u
 cyelempyiibil'á, pi à kan sùpyir'á. ²⁰ Sùpyire ti mpyi wani ke,
 tire pun'à lyì a tìn. Ka pi i ñkwò maa shàhii ke ná shuunni ñi
 nyípaanyi na. ²¹ Pire lyìlyibil'e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin
 kampwɔ̄hii kañkuro (5.000) kwò, cyeebii ná nàñkopyire nyé a
 tòrø mε.

Yesu à jaara lwɔ̄he jnuñ'i

(Marika 6.45-52; Yuhana 6.16-21)

²² Nyé lire jiwɔ̄ho na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u
 cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwɔ̄ge e, maa banj jyiile u yyaha
 na. ²³ Nyé Yesu à ti cye yaha ke, maa ñkàr'a sà Kile jàare jañke
 kà na, u kanni. U à kwôro wani fo mà pa nø yàkoñke na.

²⁴ Nyé bakwɔ̄ge e cyelempyiibii mpyi na banj jyiili ke, lir'à
 kuru ta ku u byanhare lwɔ̄he niñke na. Ka kafèege si wá na
 fwu na lwɔ̄he tère na bakwɔ̄ge ñoñji na wàa kàmpanjyi puni
 na. ²⁵ Nyé numpilag'à pa lyé ke, ka Yesu si yíri na jaare na
 ñkèege pi fye e lwɔ̄he jnuñ'i. ²⁶ Cyelempyiibil'à u nimpanj nya
 lwɔ̄he jnuñ'i ke, maa fyá sèl'e fo na jcyéenni maa jwo: «Buñi wà
 fwòñgø ku nyé ñke!» Mà pi fyagara wuubii yaha, pi mpyi na
 kwuuyi wàa. ²⁷ Mà pi yaha pur'e, ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó
 maa pi pyi: «Yii yákilibii tìjø, yii àha vyá mε, mii wi.»

²⁸ Ka Pyeri si jwo: «Kampyi mu u nyé u wi, na yaha si jaara
 lwɔ̄he jnuñ'i, si ma jùñø bê.» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Ta ma.» Ka
 u u fworo bakwɔ̄ge e na jaare na Yesu jùñø bêni lwɔ̄he jnuñ'i.
³⁰ Ñka u à pa kafèege nya k'à pêe maa fyá ke, ka u u li jwɔ̄ cù na
 ntíri lwɔ̄he jiwɔ̄h'i, maa ñkwúuli: «Kafoonj, na shwɔ̄!» ³¹ Ka Yesu
 si ntíl'a cyége sàンha, maa u cù maa jwo: «Mu dániyan'à cyére dε!
 Naha na mu nyé a funjke pyi niñkin mà yε?» ³² Ka Yesu ná Pyeri
 si jyè bakwɔ̄ge e, ka kafèege si ntíl'a yyére. ³³ Nyé lir'à pyi ke,
 mpyi pi mpyi bakwɔ̄ge e ke, ka pire si niñkure sín Yesu á maa
 jwo: «Nàkaana baa, Kile Jyañi u nyé mu.»

*Yesu à yamii cùunjo Zhenεzarëti kàmpanŋyi na
(Marika 6.53-56)*

³⁴ Nye Yesu ná u cyelempyiibil'à bañi jyiile ke, maa jyè Zhenezareti kùluni i. ³⁵ Kuru cyage shiinbií mpyi a Yesu cè, lire e pi à Yesu mpanji jwo puru màhampe puni i. Ka sùpyire si wá na ma ná yampii shinji puni i Yesu á. ³⁶ Pi mpyi na Yesu jáare na u pire yaha pi i bwòn u vàanntinnje zhwòre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha ncùunji.

15

*Karigii cyi nyę na wuu jnwóre Kile yyahē taan ke
(Marika 7.1-23)*

¹ Nye canjka Farizheenbii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii
pìl' à yíri Zheruzalemu kànhé e mà pa Yesu yyére, maa u yíbe:
² «Naha na mu cyelempyibii nyé na wuu tulyeyi làdaabii karigii
leni njire e mà yé? Naha na pi aha a si raa lyí, pi nyé na pi cyeyi
iyíi mà tåanna ná pire làdaabil'e mà yé*?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii à kàntugo wà Kile ton'á, maa ntaha làdaabii fye e yε? ⁴ Yii li cè na Kile à jwo “Ma tuŋi ná ma nuŋi pēe[†]. Ngemu ká jwumpime jwo a wà u tuŋi, lire jyε mε u nuŋi na ke, urufoo sí n-bò[‡].” ⁵ Nka yii pi ke, yii maha yi yu sùpyir'á na “Wà ha jà a jwo u sifeebil'á na yaayi uru mpyi a yaa u tèg'a pi tège ke, na ur'á yire kan Kile á mà kwò, ⁶ na urufoo mée ká mpyi u jyε na yaaga kaan u sifeebil'á sahanjki mε, na tapege jyε yire e mε.” Må tàanna ná lire e, yii à kàntugo wà Kile jwump'á, maa ntaha yii làdaabii fye e. ⁷ Yii pi à fyìnme tò wwomo na ke! Kile tùnnntunŋi Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaa na ke, pur'á sàa pyi sèe. U mpyi a jwo na ⁸ “Kile à jwo ‘Nte sùpyire na mii pêre jwɔy i kannna, mà li ta pi zòompii laag' à tɔən mii na.

⁹ Pi na mii pêre tawage e,
naha na ye kàlanji pi nyé na Ȑkaan ke,
ur'â lwó a pwø sùpyire làdaabii kanni na§.' ”»

¹⁰ Puru jwəhə na, Yesu à sùpyire yyere maa jwo t'á: «Yii ningyigigii pere, yii raa núru sèl'e. ¹¹ Yaaga maha yaaga ku nyé na jyè sùpyanji jwəge e ke, kuru kà nyé na jà a u jwəhə me. Nka nyé yi nyé na fwore sùpyanji jwəge e ke, yire yi maha jà a u jwəhə.»

* **15:2** Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyî, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyiñkanni là na maa sônnji na lire jyiñkanni maha pire fíniñe Kile á. Mâ tåanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ñka Farizheenbil'á jwo na shin maha shin u jyé na Kileñarege pyi ke, na pire pun'a yaa ná l'e. † **15:4** Ekizodi 20.12; Duterenømu 5.16 ‡ **15:4** Ekizodi 21.17; Levitiki 20.9 § **15:9** Ezayi 29.13

¹² Nyε Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si file u na maa jwo: «Mu nyε a cè na mu jwump'à waha Farizhεenbii na mà?»
¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Cige maha cige ku nyε ku nyε a cεnme mii Tuñi niñyi wuñi cye kurugo mε, yire puni sí n-kò n-wà. ¹⁴ Yii Farizhεenbii yaha wani, fyinmii pi à fyinmii yyaha cû. Fyin ká u fyinjñee kàbii cû, pi mû shuunniñi sí n-tîge wyige k'e.»

¹⁵ Ka Pyeri si jwo: «Puru jwumpe jwøhe jwo wuu á.» ¹⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpii, ali numε yákilitan nyε yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyε na puru núru mà? ¹⁷ Yii nyε a li cè na yaaga maha yaaga ku maha jyè sùpyañi jwøge e ke, na u yaceni i kuru maha ñkàre, u aha shà yaare e, k'a sì fworo mà? ¹⁸ Nka njje yi nyε na fwore sùpyañi jwøge e ke, u zònji i yire maha fwore, yire mû sí yi maha u jwøhø Kile á. ¹⁹ Yii li cè na sùpyañi zònji i sònñøpeere maha fwore, mu à jwo: supyibuuni ná jacwoore ná silege baa karigii ná nàñkaage ná kafinare ná jwoore. ²⁰ Cyire karigii cyi maha sùpyañi jwøre Kile á. Lire baare e mà yalyige lyí cyeiyi nyjimbaa, lire nyε na jìn'a sùpya jwøhø mε.»

*Supyishinji sanji cwoñi wà à dá Yesu na
(Marika 7.24-30)*

²¹ Ka Yesu si yíri wani mà kàre Tiri ná Sidøn kànyi kàmpanjke na. ²² Mà pi yaha wani, Kana shiinbii cwoñi* wà à pa Yesu á, maa jwo fàンha na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinjinj! Nùñaara ta na na, maa sà na pworonjì kàanmucya. Jínañi wà u wá a u tæenme pøn.» ²³ Yesu nyε a ñen'a u jwø shwø mε. Ka cyelempyiibii si jwo Yesu á: «Nge ceenjì cye yaha, ñaha na yε u na ñkwúuli wuu jwøh'i.» ²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Izirayeli shiinbii kanni mεe na Kile à mii tun, pire mpiimu pi nyε mpàa nimpinnimii fiige ke.»

²⁵ Nka lire ná li wuuni mû i, ceenj'à pa niñkure sín Yesu taan maa jwo: «Kafoonj! Cye le na á.» ²⁶ Ka Yesu si jwo: «Mà nàñkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á†, lire nyε a jwø mε.» ²⁷ Ka ceenjì si jwo: «Kafoonj, yire nyε sèe, ñka pyøngefoo ká a lyí, nyjípaanre ti maha ñcwø ñiñke na ke, pwunmpyire maha tire lyí.» ²⁸ Nyε ceenj'à yire jwo ke, ka Yesu si jwo: «Ceewe, ñka mu naha a dá mii na dø! Nde mu à cya mii á ke, lire sí n-pyi mu á.» Nyε ka u pworonjì si ntíl'a cùuñø.

*Yesu à shiin kampwøhii sicyεere jwø cya
(Marika 8.1-10)*

²⁹ Nyε lire kàntugo Yesu à yíri kuru cyage e maa ñkàre Galile banji jwøge na, maa dùg'a tèen ñañke kà ñuñ'i. ³⁰ Ka

* **15:22** Nge ceenj'à fworo supyishinji w'e, ñgemu u mpyi a fyânhå a pyi Izirayeli shiinbii zàmpenmii ke. † **15:26** Sùpyiibii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, Yahutuubii mpyi maha pire wíi pwuun fiige.

supyikurumbwəhə si mpa u á. Kuru supyikuruŋke e, pìi mpyi a pa ná dìshiyifel'e, pìi s'à pa ná fyinmil'e, pìi sí nyé ná yatanŋkəgøyefel'e, pìi sí nyé ná búbul'e, pìi sí nyé ná yampii shi niŋyahamil'e. Pi mpyi na ma ná pire yampil'e Yesu á, ka u u pi cùuŋo.³¹ Li mpyi a sùpyire bilibili mà bùbuubii nyá pi à jà na yu, yatanŋkəgøyifeebii sí i ncùuŋi, dìshiyifeebii sí i naare, fyinmpii sí i naa, lire kurugo pi à Izirayeli shiinbibii u Kileŋi kée.

³² Nyé ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo: «ŋke supyikuruŋke jnúnaare naaha mii na, naaha na ye pi canŋke taanre woge ku nyé naaha mii taan, yalyire nyé pi á me. Mii la nyé si pi cye yaha njyimbaa me, lire baare e katege sí pi fànha kwò kuni na.»³³ Ka cyelempyiibii si jwo: «Di wuu si n-jà njyì ta naaha njke sìwage e, si ntègë njke supyikuruŋke fiige jwə cya ye?»³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Bwúuru jnùnyo jùuli yi wá yii jnun'i ye?» Ka pi i jwo: «Bwúuru jnùnyo baashuunni ná fyapyire ti naaha wuu jnun'i.»³⁵ Ka u u sùpyire pyi t'à tèen njìŋke na,³⁶ maa bwúuru jnùnyi baashuunni njá tire fyapyire lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, ka pire si yi ták ti na.³⁷ Kuru supyikuruŋke pun'á lyí a tìn, ka pi i njkwò maa saanya baashuunni njí njyìpaanyi na.³⁸ Pire lyìlyibil'e, nàmbaabii kanni mpyi kampwəhii sicyeere (4.000) cyeebibii ná nànjkopyire nyé a tòrò me.

³⁹ Nyé lire jwəhə na, u à ta a sùpyire cye yaha, maa jyè bakwɔɔge k'e, mà kàre Magadan kùluni i.

16

Farizhæenbibii ná Sadusiibil'á jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l'à li cyée na u à fworo Kile e ke

(Marika 8.11-21; Luka 12.54-56)

¹ Nyé canŋka Farizhæenbibii ná Sadusiibil'á file Yesu na, si u pere jncû, maa u pyi na u kani là pyi ndemu l'à li cyée na u à fworo Kile e ke.

[² Ka Yesu si pi pyi: «Yii aha kilenj yyahe nyá k'à náaŋja yàkonŋke, yii maha jwo na zànhe sì n-pa njnjaa me. ³ Nyège na, yii aha kilenj yyahe nyá k'à wwò, yii maha jwo na zànhe sì n-pa njnjaa. Nyé yii à jà a cyire karigii puni tèepyiŋkii cè, ka naaha si li ta ncyyii cyi nyé na mpyi yii shwəhəl'e nume ke, yii nyé a jà a cyire cè mà ye?] ⁴ Mpiii pi à pi, maa kàntugo wà Kile na ke, pire maha jcaa si kacyele nyá tapyige e. Nka nde l'à pyi Kile túnntunŋi Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyée pi na me.» Nyé u à puru jwo ke, maa yíri pi taan mà kàre.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu cyelempyiibii si banj jyiil'a kàre kùmpoge sanŋke na. Pi à sà nò ke, ka pi i li kàanmucya mà li ta pi funŋ'á wwò, pi nyé a bwúuru lwó me. ⁶ Ka Yesu si yi jwo pi

á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizh  nbii n   Sadusiibii bw  uru  ji y  rigeyirige yaani na.»⁷ Ka u cyelempyiibii si pi funjyi cya puru jwumpe na, maa jwo piye shw  h  l'e: «B   wuu    pyi wuu ny   e pa n   bw  uru i m  , lire e u    mpe jwo b  ?»

⁸ Ny   Yesu    pa pi kunu  ke jw  he c   ke, maa jwo: «Yii d  niyan  '   cy  re de! Naha kurugo bw  uru  ji wuun'   y  i funj  o ww  o  n  o   y  ? ⁹ Ali num   y  i y  kilibii s  ha   kw   a m  go m  ? Cann  ke mii    bw  uru j  nyi ka  kurunji t  g'a n  mbaa kampw  hii ka  kurunji (5.000) jw   cya, ka sh  higii d  ji   gemu si j  i j  y  paanyi na pi ly  nkwooni k  ntugo ke, y  i funj'   ww   lire na la? ¹⁰ Cann  ke mii    bw  uru j  nyi baashuunniji t  g'a n  mbaa kampw  hii sicy  ereji (4.000) jw   cya, ka y  i i   kw   maa saanyi j  i j  y  paanyi na pi ly  nkwooni k  ntugo ke, taha y  i funj'   ww   lire na m  ? ¹¹ N   y  i funj  o ny   a ww   lire na m  , mii    y  i pyi na y  i a yiye k  anmucaa Farizh  nbii n   Sadusiibii bw  uru  ji y  rigeyirige yaani na, ka y  i i w   na s  nnyi na bwúuru kyaa mii ny   na yu ke, naha na y  i ny   a j   a puru jwumpe jw  h   c   m   y  ?»

¹² Ny   ka cyelempyiibii si li c   na bw  uru  ji y  rigeyirige yaani na b   Yesu    jwo pi a piye k  anmucaa m  ,   ka Farizh  nbii n   Sadusiibii k  la  ji kyaa li.

*Py  ri    jwo na Kile Nijcw  nr  ji u ny   Yesu
(Marika 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Ny   Yesu    k  r'a s   n   Sezare Filipi k  luni na ke, maa u cyelempyiibii y  be: «Jofoo s  upyire ny   na Supyanji Jyanji s  nnji y  ?» ¹⁴ Ka pi i u pyi: «P  i w   na   ko na Yuhana Batizelipyinji u ny   mu, p  i s   i   ko na Kile t  nntunji Eli u ny   mu, p  i s   i   ko na Kile t  nntunji Zheremi u ny   mu, p  i m   s   i   ko na Kile t  nntunm  pi sanmpii pi   t  ro ke, na uru w   u ny   mu.» ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo y  i ny   na mii s  nnji y  ?» ¹⁶ Ka Sim   Py  ri si jwo: «Kile Nijcw  nr  ji u ny   mu, Kile ni nyii wuji Jyanji.»

¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Zhonasi jyanji Sim  ! Mu wuun'   jw  . Naha na ye s  upya b   u   nge s  eneji cy  e mu na m  , mii Tunji u ny   n  nyinji na ke, uru u    u cy  e mu na. ¹⁸ Mii s   jwo mu   , mii s   mu m  ge le Py  ri (kuru jw  he ku ny   kafaaga.) Mii s   kuru kafaage t  ge na d  nafeebii kuru  ke jw  h   cy  n, kw  nji m   b   s   n-j   yaaga pyi kuru   kemu na m  . ¹⁹ Mii s   Kile Saanre tirikyanhigii kan mu   . Mu aha jcy   kyaaa maha kyaaa na j  nke na ke, lire m   s   jcy   ta u    pyi lire na n  nyinji na. Mu aha j  e kyaaa maha kyaaa na j  nke na ke, lire m   s   j  e ta u    pyi lire na n  nyinji na.» ²⁰ Ny   ka Yesu si yi jwo a waha cyelempyiibil'   na pi   ha   kw   yi jwo s  upya    na uru u ny   Kile Nijcw  nr  ji m  .

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Marika 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Nyé mà lwó fo lire tèni na, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kálali na fànha ki uru u kàre Zheruzalemu kànhe e, si ñkyala sèl'e kacwənribii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii cye e. Pi sí uru bò, ñka uru kwùnji canmpyitanrewuuni, uru sí jè. ²² Nyé Yesu à puru jwo ke, ka Pyéri si u fêen ñkere na maa u cêegé na: «Ma hà puru jwo mε, Kafoonj! Kile u ma shwɔ lire na, lire fiige kà zì ma ta mε.» ²³ Ka Yesu si Pyéri wíi ná pyiñkeni i maa jwo: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu na mii jùñø kyángé. Mu nyé na sâññi Kile nyii wuuni na mε, fo sùpyire nyii wuuni!»

*Pyiñkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanji Jyanji Yesu fye e ke
(Marika 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Nyé ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinji nyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mée ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁵ Naha na ye ngemu la ká mpyi si u njijaani yaa jwɔ ke, urufoo sì nùmpanja ta mε, ñka ngemu ká kàntugo wà u njijaar'á mii kurugo ke, urufoo sì nùmpanja ta. ²⁶ Naha li sí jwɔ sùpyaj'á mà ma nyii yaayi puni ta ñge dijyeneji i njijaa, mu nùmpanjke si sà ñkèege ye? Sùpya sì n-jà yafyin tège u mûnaani jùñø wwû nùmpanja mε. ²⁷ Yii li cè na canjka, Supyanji Jyanji sí nûru n-pa ná u Tuñi sìnampé ná u mèlekëebil'e. Kuru canjke, u sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiñkil'e. ²⁸ Sèeñi na mii sí yi jwo yii á, yii mpii pi nyé naha ke, pì na nyé yii e, pire sì n-kwû ná pi nyé a Supyanji Jyanji saanra wuñi nimpanj nyia mà ye.»

17

*Yesu pyiñkann'à kêenjε
(Marika 9.2-13; Luka 9.28-36)*

¹ Nyé canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyéri ná Yakuba ná u cœonji Yuhana lwó, maa ñkàre ná pire kanni i jañke kà nintøøngø jùñj'i. ² Mà pi yaha wani, Yesu pyiñkann'à pa ñkèenjε pi nyii na. U yyahe mpyi na jî cannja nyiini fiige, ka u vâanjyi si fîniñe bëenmpe fiige. ³ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile tûnnntunmpiiMusa ná Eli si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁴ Ka Pyéri si jwo Yesu á: «Kafoonj, wuu à pa naha ke, lir'à jwɔ. Mu aha ñee, mii sí vùnyø taanre kwòro naha, niñkin sí n-pyi mu wogo, niñkin sí n-pyi Musa wogo, niñkin sí n-pyi Eli wogo.»

⁵ Mà Pyéri yaha puru jwumpe na, ka nahañke si mpa pi tò, kuru nahañke mpyi na bëenmpe yige. Ka mejwuu si fworo kuru nahañke e na: «Mii Jyanji u nyé ñge, u kan'à waha mii na

sèl'e, u kapyiinkil'à táan mii á mú, yii a núru u jwɔ na.»⁶ Nyé cyelempyiibil'à lire mejwuuni lógo ke, ka fyagare si pi ta fo pi à cwo cwo jìñke na maa yyahayi cyígile. ⁷ Ka Yesu si file maa bwòn pi na maa jwo: «Yii yíri, yii àha raa fyáge me.»⁸ Nyé pi à ta na ha yyahayi yírigé ke, pi saha nyé a wà nyá fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri jañke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Nde yii à nyá ke, yii àha ñkwò li jwo sùpya á me, fo Supyanji Jyañji ká jè a fworo kwùñji i.»

¹⁰ Nyé ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Saliyanji cyelempyiibii s'à jwo na Kile túnntunji Eli u à yaa u fyânhá a pa Kile Njencwənrɔñji yyaha na.»¹¹ Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyânhá a pa si karigii puni kurigii tíi. ¹² Ñka mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, sùpyire nyé a u cè me, maa u pyi pi nyii pyiñkanni na. Lire pyiñkanni ninuuni na, pi sí Supyanji Jyañji kyérege mú.»¹³ Nyé u à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii si li cè na Yuhana Batizelipyinji kyaa u nyé na yu.

*Yesu à pyàñji wà jína kòr'a yige u e
(Marika 9.14-29; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Nyé pi à kàr'a sà nò sùpyire cyage e ke, ka nàñji wà si mpa niñkure sín Yesu fere e maa jwo: ¹⁵ «Kafoonji, mii na mu jnáare maa jwɔ na jyañji na, kírikirisanji u nyé u e na u kànre sèl'e, u maha u cyáan nage e tèrigii cyl'e, maa u cyáan lwɔhe e tèrigii cyl'e. ¹⁶ Mii à pa ná u e mu cyelempyiibii yyére, ñka pire nyé a jà a u cùnuñjø me.»

¹⁷ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibi, fo na ha tère e mii sí n-kwôro ná yii e yé? Mii sí yii kapyiinkii kwú naye e n-sà nò fo na ha tère na yé? Yii a ma ná pyàñji i na á.»¹⁸ Nyé pi à pa ná pyàñji i ke, ka Yesu si fànha cyán jínañji na, ka u u fworo pyàñji i, ka pyàñji si jncùnuñjø lire tèenuuni i.

¹⁹ Nyé lire kàntugo, ka cyelempyiibii si file Yesu na pi megé cyage e maa u yíbe na na ha na pire nyé a jà a ñge jínañji kòr'a yige pyàñji i mà yé? ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii dánianji jnyéreñji u à pa ná l'e. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii dánianji mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ñke jañke pyi “Kò a yíri na ha ñke cyage e” ku mú mpyi na sí lire pyi. Yaaga mpyi na sì n-jà yii jà pyige me. [²¹ Kileñarege ná súnñji baare e, ñge jínañji shinji nyé na fwore sùpya e me.]»

*Yesu à u kwùñji ná u jnèñji kyaa jwo sahanji
(Marika 9.30-32; Luka 9.43b-45)*

²² Cannka mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha si jncyan Galile kùluni i, u à jwo pi á: «Pi sí n-pa Supyanji Jyañji le sùpyire cye e pi bò, ²³ ñka u kwùñji canmpyitanrewuuni, u sí jnè.» Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e.

Yesu ná Pyeri à Kilejaarebage wyéreñi sâra

²⁴ Nyé Yesu ná u cyelempyiibil'á sà nò Kaperénamu kànhe e ke, mpii pi maha Kilejaarebage wyéreñi shuu ke, ka pire si file Pyeri na maa u pyi: «Taha yii cyelentuñi bà nyé na Kilejaarebage wyéreñi sârali mè*?» ²⁵ Ka Pyeri si pi pyi: «U maha u sârali ke!» U à jyè bage e ke, ka Yesu si jwumpe lwó yyecyiige na, maa jwo: «Simø, naha mu nyé na sôñji yé? Jofoo na ñge dijyéñi saanbii maha múnalwôore shuu, lire nyé mè na wyérewwuuge cyáan yé? Pi pyìibii na laa, nàmpwuunbii na?» ²⁶ Ka Pyeri si jwo: «Nàmpwuunbii.» Ka Yesu si jwo: «Pi pyìibii kóni nyé a yaa pi a u sârali mè. ²⁷ Nka ná wuu la sí nyé sì jcyé u sâraga pi lùgigii cyi kwò a yíri mè, lire e, ta sì banji jwôge na, maa ma myàhani wà lwôhe e. L'aha fyanji niñcyiini ñgemu cû ke, maa uru jwôge múgo, mu sí wyére ta wani, uru sí n-bê mii ná mu wuñi na.»

18

*Sùpyañi u nyé shinbwoñi Kile Saanre e ke
(Marika 9.33-37; Luka 9.46-48)*

¹ Nyé lire tèni i, ka cyelempyiibii si file Yesu na, maa u pyi: «Jofoo u nyé shinbwoñi Kile Saanre e yé?»

² Nyé ka Yesu si pyàñi wà yyere, maa u yyéenje pi shwôhôl'e, maa jwo: ³ «Sèeñi na mii sí yi jwo yii á, ná yii nyé a kêenje mà pyi nàñkopyire fiige mè, yii sì n-sìi n-jà n-jyè Kile Saanre e mè.

⁴ Lire e shinjì u à uye tîrige ñge pyàñi fiige ke, uru u sí n-pyi Kile Saanre shinbwoñi.

⁵ Shin maha shin u à jen'a ñge pyàñi fiige cùmu lemè jwô mii kurugo ke, urufol'á mii cùmø lemè jwô mü.

Karigii cyi maha sùpyañi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Marika 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ Nte nàñkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là niñkin jùñjo kyán, l'à pwórø urufol'á pi kafaabwôhø pwô u yacige e, pi i u wà banji i.

⁷ Dijyéñi sùpyire wuun'á këegë pi jùñkyan karigii kurugo. Karigii cyi nyé na sùpyire jùñjo kyángë ke, cyire mpyimbaa nyé mè. Nka ñgemu ká mpyi kajunjo maa sùpya jùñjo kyán Kile na ke, urufoo wuun'á këegë!

⁸ Mu cyege kà niñkin, lire nyé mè mu tøoge kà niñkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà tatøonge e, naha na yé mu cye niñkin wuñi, lire nyé mè mu tøogø niñkin wuñi u jyè shìñji

* **17:24** Yahutuabil'á, shin maha shin u mpyi a nò yyee bejjaaga ná kàntugo na ke, yyee maha yyee uru mpyi maha yaa u wyéreñwôge kà sâra Kilejaarebage e (Ekizodi 30.11-16).

niŋkwombaani i, lir'à pwórø pi mu wà nafugombaage e ná ma tooyi shuunniŋi ná ma cyeyi shuunniŋi i.

⁹ Mu jyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà tatooŋge e, naha na ye mu jyii niŋkin wuŋi u shìŋi niŋkwombaani ta, lir'à pwórø pi mu wà nafugombaage e ná ma jyiigii shuunniŋi i.»

*Mpàŋi nimpinniŋi bàtaage
(Luka 15.3-7)*

¹⁰ Ka Yesu si nûr'a jwo u cyelempyibil'á: «Yii a yiye kàanmucaa dë! Yii aha jncwô ñge nàŋkocyaani w'e më. Naha na ye mii sí yi jwo yii á, pi mèlækëebii* jyé nìŋyinji na mii Tuŋi Kile yyahé taan tèrigii puni i. [¹¹ Mpíi pi à pînni ke, Supyanji Jyanji à pa mpa pire shwo.]

¹² Naha yii jyé na sônŋi ye? L'aha mpyi mu à jwo mpàa ñkuu (100) na jyé wà á, ka niŋkin si mpînni pire e, tá urufoo sì pi sanmpii beecyëere ná ke ná baacyëerenji (99) yaha waber'á jaŋke juŋ'i, si sà a nimpinniŋi caa më? ¹³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, u aha jà a u cya a nya, u jyanji funntange sí n-pêe u á mà tòro pi sanmpii beecyëere ná ke ná baacyëerenji (99) woge na, pire mpiimu pi jyé pi jyé a pînni më.

¹⁴ Amuni li mú jyé, yii Tuŋi u jyé nìŋyinji na ke, li jyé a tâan ur'á ñge pyàŋi wà niŋkin si mpînni më.»

Wurugofoonji leŋkanni kuntiini i

¹⁵ «Mu cìnmpworo ká wurugo mu á, sà u yyer'a fêen, mu ná uru kanni, maa u kapyiini cyée u na. U aha jen'a lógo mu á, yii cìnmpworoge sí n-tëen ku lyempe e. ¹⁶ Nka u aha mpyi u jyé a jen'a lógo mu á më, shin niŋkin, lire jyé më shiin shuunni yyer'a bâra maye na, maa jwo ná u e, bà y'à séme na “Karigii pun'á yaa cyi cwoɔnřa shiin shuunni taanre jyii na†” më. ¹⁷ U aha jcyé lögogo pir'á, sà yi yyaha jwo dánafeebii kurunk'á. U aha mpyi u jyé a lógo dánafeebii kurunk'á më, ma hà nûru raa u leni Kile kuni jaarafeebil'e më, ta u wíi mu à jwo múnalwɔore shwofoo.

¹⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyé kyaa maha kyaa na jnìŋke na ke, lire mú sí jcyé ta u à pyi lire na nìŋyinji na. Yii aha jyé kyaa maha kyaa na jnìŋke na ke, lire sí jyé ta u à pyi lire na nìŋyinji na mú.

¹⁹ Mii sí yi jwo yii á mú, sèenji na, yii shiin shuunni ká bê li na, maa yaaga maha yaaga jnáare mii Tuŋi á, uru u jyé nìŋyinji na ke, u sí kuru kan yii á. ²⁰ Naha kurugo ye cyaga maha

* **18:10** Yahutuubii mpyi na sônŋi na shin maha shin ná u mèlækë u jyé nìŋyinji i, ñgemu u jyé na u kàanmucaa ke, na sùpyire ti jyé ná tayyérege e ke, tire u mèlækëebii kanni pi mpyi na sí n-jà nō Kile cyage e. † **18:16** Duterenomu 17.6; 19.15

cyag'e shiin shuunni taanr'à binni mii mège na ke, mii nyé pi shwəhəl'e.»

Yàfambaani kani

²¹ Nyé ka Pyeri si file Yesu na, maa jwo: «Kafoonj! Mii cìmpworo ká ñkwôro na wuruge mii á, tooyi jùuli i mii à yaa mii u yàfa u na yé? Fo tooyo baashuunni la?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii sì n-jwo mu á tooyo baashuunni mè. Nka mii sí n-jwo mu á tooyo beetaanre ná ke (70) tateenyé baashuunni‡!

²³ Lire kurugo Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: saanji wà u ná mpyi a li lwá uye funj'i si u báarapyibii fwòhigii pèrège cè, bà pi si mpyi si cyi sâra mè. ²⁴ Mà u yaha cyire fwòhigii kataanmpe na, pi à pa ná báarapyinji w'e u yyére, saanji miliyoo niyyahamii fwoo mpyi uru nàñi na. ²⁵ Ná lire fwooni sârasara sí mpyi uru báarapyinji na mè, ka u jùñufoonji si jwo na pi u ná u cwoñi ná u pyìbii ná u cyeyaayi puni pérè, bà lire fwooni si mpyi si ntò mè. ²⁶ Nyé báarapyin' à yire lógo ke, maa niñkure sín u jùñufoonji fere e maa jwo "Mii jùñufoonji! Maye sanña yaha, maa na tàanna, mii sí mu fwooni puni tò mu á." ²⁷ Nyé u jùñhaar' à jyè jùñufoonji i ke, ka u u lire fwooni puni yaha a cyán, maa u cye yaha.

²⁸ Nyé ka uru báarapyinji si fworo na ñkèege mà sà bê ná u báarapyijnejji w'e. U wyérèbilere fwoo mpyi uru na, ka u u uru cyán a cwôro yacige e, maa u pyi "Na fwooni sâra!" ²⁹ Ka u báarapyijnejji si niñkure sín u fere e, maa u jáare sèl'e "Maye sanña yaha maa na tàanna, mii sí mu fwooni tò." ³⁰ Nka u nyé a nee mè, maa nàñi tò kàsunji i, fo u aha uru fwooni tò.

³¹ Nyé u báarapyijnejebii sanmpil' à lire nya ke, ka li i mpèn pi e sèl'e, ka pi i ñkàr'a sà yire paara jùñufoonj'á. ³² Ka jùñufoonji si pi pyi pi à u yyere. U à pa ke, ka jùñufoonji si u pyi "Shinpi wà we! Mii à mu fwooni puni yaha a cyán, naha na yé mu à mii jáare. ³³ Mii à mu jùñaarara ta tañkanni ndemu na ke, mu mpyi na sì n-jà jùñaarara ta ma báarapyijnejji na amuni mà?" ³⁴ Nyé ka jùñufoonji lùyiri wuñi si uru báarapyinji pyi pi à le kàsunji i u a ñkyali fo u aha uru fwooni puni tò.

³⁵ Nyé lire pyiñkanni na li mú nyé, yii shin maha shin u nyé u nyé na yàfaní u cìmpworonji na ná u zòmbilini puni i mè, amuni Kile sí urufoo cû.»

19

*Nòñi nyé à yaa u u cwoñi nàmbage kwò mè
(Marika 10.1-12)*

¹ Nyé Yesu à kwò puru jwumpe na ke, maa yîri Galile kùluni i, mà kàre Zhude kùluni i, Zhurudèn banji kàntugo. ² Shinnyahara

‡ 18:22 Pii maha jwo: «tooyo beetaanre ná ke ná baashuunni (77).»

mpyi a taha u fye e, mpaa pi mpyi na yaa ke, ka u u pire cuuñø wani.

³ Ka Farizhænbii pì si file si u pere jncû ná jwumpe e, maa u yibe: «Mà tåanna ná wuu Saliyanji i, tá nòn' à yaa u jà a u cwoñi nàmbage kwò jùnyi puni na bë?» ⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Nje y'à séme Kile Jwumpe Semenji i ke, yii nyé a yire kâla mà? Dijyènji tasiige e, dijyènji Davoonji à "sùpyanji yaa nò ná ceewe".» ⁵ "Lire kurugo nònji sí u tuñi ná u nuñi yaha si mpwø u cwoñi na, pi mü shuunni si mpyi shin niñkin." ⁶ Lire e pi saha sì n-pyi shiin shuunni me, ñka pi sí n-pyi shin niñkin. Lire kurugo Kile à mpiimu pyi niñkin ke, sùpya nyé a yaa u pire láha piye na me.»

⁷ Nyé ka Farizhænbii si nûr'a jwo: «Lire sanni i ke, na ha na Kile tûnnntunji Musa s'à jwo na nò ká a ñko raa u cwoñi nàmbage kwùu, u nàmbage kwòkwø sémenji kan ceenj'á, u u nta a ku kwò yë?» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njingage kurugo, Musa à cyeebii nàmbakwooni kuni kan yii á. Lire baare e dijyènji tèesiini i, amuni bà li mpyi me. ⁹ Ñka mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à u cwoñi nàmbage kwò jùñke kabere na, mà ta jacwørø bà me, maa ceenjì wabere lèñe ke, urufol' à jacwørø pyi.»

¹⁰ Nyé ka cyelempyiibii si jwumpe lwó maa jwo: «Kampyi nònji tayyérege ku nyé kure mà yyaha tíi ná u cwoñi i, jùñjø mü bá na ha cileñjeni na me.» ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sùpyire puni sì n-jà cileñembaani na me, fo Kile ká li pyime táan mpiimu á ke. ¹² Karii njyahagii na nyé wani jcyiimu cyi maha jà a nònji sige cileñjeni na ke. Pìi na nyé wani, pi sì n-jà ceewe lèñe me, na ha na ye pi à si amuni. Pìi u cileñembaani jùñk' à fworo sùpyire e, na ha na ye pi à pi nànte këegé. Pìi mü maha jcyé cileñjeni na Kile Saanre kurugo. Ngemu u sí n-jà jne puru jwumpe na ke, urufoo u jne pu na.»

Yesu à jwó le nàñkopyire tà á (Marika 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Nyé lire kàntugo, sùpyiibii pìl' à pa ná nàñkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si Kile jàare t'á me. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Ka Yesu si jwo: «Yii nàñkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige na na me. Naha kurugo ye sùpyire t' à tiye pyi nte nàñkopyire fiige ke, Kile Saanre nyé pire woro.» ¹⁵ Nyé u à puru jwo ke, maa u cyeyi taha ti jùnyi na maa jwó le t'á, maa nta a yíri kuru cyage e mà kàre.

Nàfuufoonji kani (Marika 10.17-31; Luka 18.18-30)

* **19:4** Zhenëzi 1.27 † **19:5** Zhenëzi 2.24. Lire jwøhe ku nyé: «Lire kurugo nònji ná u cwoñi sí n-wwø si mpyi shin niñkin, nònji ná u cwoñi shwøhøn' à yaa u jwø mà tòro nònji ná u sifeebii wuñi na.»

¹⁶ Nyé mà Yesu niŋkareŋi yaha, nàŋji wà à file u na maa jwo: «Cyelelantuŋi! Kacənni ndire mii à yaa mii u pyi si shìŋi niŋkwombaŋi ta yε?» ¹⁷ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nyé na mii yíbili kacənni kyaa na yε? Shin niŋkin kanna u à jwɔ. Mu la ká mpyi si shìŋi sèe wuŋi ta, ta Kile tonj kurigii jaare.» ¹⁸ Ka nàŋji si Yesu yíbe: «Kurigii ncyire yε?» Ka Yesu si jwo: «“Ma hà sùpya bò mε, ma hà zínni ná wabərε cwo e mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà vini ntaha wà na mε, ¹⁹ ma tuŋi ná ma nunji pēe‡.” “Ma supyijneŋi kyaa tāan may'á bà mu kyal'à tāan may'á mε§.”» ²⁰ Ka nàŋjiŋi si Yesu pyi: «Mii na cyire karigii puni pyi. Naha shi saha k'à mii fô yε?» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Kampyi mu la nyé si mpyi tìgirecyaga baa, ta sì maa sà ma cyeyaayi puni pérε, maa uru wyérεŋi kan fōŋfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.»

²² Nyé uru nàŋjiŋ'à puru lógo ke, ka u yyetanha wuŋi si nkàre, naha na yε nàfuubwəhə foo u mpyi u wi.

²³ Nyé ka Yesu si yi jwo u cyelempyiibil'á: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, nàfuufoonji jyìm'à pen Kile Saanre e. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á sahanjki, jwəhənji jyìm'à tāan músenneŋi wyiini i, mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.» ²⁵ Ka puru si u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpanna ta bε?» ²⁶ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, nka kyaa nyé na Kile jìnì mε.»

²⁷ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e! Wuu nàzhanji u nyé ŋgire yε?» ²⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yaayi puni ká mpa mpyi nivənyo tèni ndemu i ke, Supyanji Jyanji ká mpa ntèen u fànhe tateenje nisinanjke e tèni ndemu i ke, yii pi nyé mii fyèjwəhəshiinbii ke, yii sí n-pa n-tèen fànhe tateenye ke ná shuunni i, s'a Izirayeli tìluyi ke ná shuunniŋi shiinbii kēennji. ²⁹ Nyé shin maha shin ká nən'à kàntugo wà u bayi, lire nyé me u sìŋeebii, lire nyé me u sifeebii, lire nyé me u pyìbii, lire nyé me u kereyi na mii mège kurugo ke, urufoo sí yire fiigii ŋkuu (100) ta, si shìŋi niŋkwombaŋi ta. ³⁰ Nka yyahe yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu niŋyahamii mū sí n-pyi yyahe yyére wuu.»

20

Báarapyibii sàranyi kani Kile saanre e

¹ «Nyé Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: kerege foonji wà à yíri nyèsəoge na maa nkàr'à sà a báarapyii caa u erezen cikooŋe báaranji mée na. ² Báarapyibii kerege fol'à ta ke, u ná

pir' à bê canmpuŋke sàraŋi na. Nyε ka u u pi yaha a kàre cikɔɔge e. ³ Canŋk' à pa nə cyage e ke, ka kerege foo si sà sùpyire tà ta kafuge na pi à tèen là mpyimbaa. ⁴ Ka u u pi pyi "Yii yiri mú, yii a sì na ɛrezən cikɔɔge e, yii i sà a báaraŋi pyi, yii ná sàraŋi u à yaa ke, mii sí uru kan yii á." ⁵ Ka pire si ɳkàre cikɔɔge e. Nyε ka cikɔɔge foo si nûr'a fworo canvwuge na, maa pìi ta. Canvyinge laage e, maa nûr'a pìi ta, maa pire puni pyi pi à kàre kerege e. ⁶ Yàkoŋke laage e u à pa fworo sahaŋki, mà sà pìi ta pi i yyéreli cyage k'e, ka u u jwo pir' à "Naha na yii à yyérel'a canŋke kwò là mpyimbaa yε?" ⁷ Ka pire si u pyi "Mu aha li nya amuni, wà nyε a wuu lwó báaraŋi na niŋjaa mε." Ka u u jwo "Yii a sì na ɛrezən cikɔɔge e."

⁸ Nyε yàkoŋk' à pa nə ke, ka cikɔɔge foo si jwo u pyeŋe kacwənrəŋ' à "Báarapyiibii yyere ma a pi sàraŋi kan pi á, ɳka báarapyiibii pi à pa kàntugo ke, ku sii pire na, ma a sì niŋcyiibil' á." ⁹ Mpii pi à pa yàkoŋke ke, pir' à canmpuŋke sàraŋi ta. ¹⁰ Nyε ka báarapyiibii niŋcyiibii si file, maa sônni na pire u nintaŋi si nya ha, ɳka yaaga nyε a bâra u na mε, pi shin maha shin à canmpuŋke sàraŋi ta mú.

¹¹ Nyε wyérəŋi kannkwooni kàntugo pi á, ka pi i wá na cikɔɔge foo jn̄ŋke tare maa ɳko ¹² "Mpii pi à pa yàkoŋke ke, tère nimbilere kanna báara pir' à pyi, ka mu u wuu ná pire u sàraŋi pyi niŋkin, mà li ta wuu à canmpuni pyi báaraŋi na, canŋke kafuge e." ¹³ Ka cikɔɔge foo si jwumpe lwó maa jwo pi wà niŋkin á "Na cevoo, mii nyε a cwo mu na mε. Taha canmpuŋke sàraŋi na bà mii ná mu mpyi a bê mε? ¹⁴ Ma sàraŋi shwɔ maa yiri na ha. Nge u à kan mu á ke, l'à táan mii á mii i uru ninuŋi kan kàntugo yyére shinpanj' á. ¹⁵ Lire sanni i, taha mii wu bà u nyε na wyérəŋi mε? Kacenni mii à pyi ke, taha lire yjŋcyegē ku nyε mu i?"

¹⁶ Amuni li mú nyε, kàntugo yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi yyahe yyére shiin, yyahe yyére shiin niŋyahamii mú sí n-pyi kàntugo yyére shiin.»

*Yesu saha à jwo u kwùŋi ná u jn̄ŋji kyaa na
(Marika 10.32-34; Luka 18.31-34)*

¹⁷ Nyε mà Yesu niŋkarenj yaha Zheruzalemu kànhe e, u à u cyclempyiibii kε ná shuunniŋi yyere pi mεgε cyage e kuni na maa jwo: ¹⁸ «Wuu niŋkaribii pi mpaa Zheruzalemu i, wani pi sí Supyanj Jyanj le Kile sáragawwuubii jn̄ŋufeebibii ná Kile Saliyani cycelentiibii cye e. Pire sí n-jwo na u à yaa u bò, ¹⁹ si u le Kilecembaabii cye e, pire sí u fwóhòrò, si u bwòn ná tiripaanni i, si u kwòro cige na sì mbò. ɳka u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sì jn̄.»

*Zebede jyaabii yacyage
(Marika 10.35-45)*

²⁰ Nyé ka Zebede cwoŋi si file Yesu na ná u jyaabil'e, maa niŋkure sín, maa u njáare. ²¹ Ka Yesu si u yíbe: «Naha shi la ku wá mu na yé?» Ka u u jwo: «Mii jyaabii pi mpoo ke, mu aha mpa ntèen ma saanre e tèni ndemu i ke, ma a wà yaha u tèen ma kàniŋke na, ma a u sanji yaha ma kàmeni na.» ²² Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na njáare mii á ke, yii nyé a ku shi cè mε. Kyaage lwóhe mii sí n-byá ke, yii sí n-jà kuru bya la?» Ka pi i u pyi: «Oón, wuu sí n-jà.» ²³ Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwóhe bya mii fiige. Nka mà tèen mii kàniŋke ná mii kàmeni na, mii bà u nyé yire kanvooni me. Mii Tuŋi à yire tatéeniyi bégele sùpyire ntemu mεε na ke, u sí yi kan tir'á.»

²⁴ Nyé Yesu cyelempyiibii këŋi sanŋ'à puru jwumpe lógo ke, ka pire lúgigii si yíri mpoo cìnmpyiibii shuunniŋi taan. ²⁵ Yesu à pa kuru cyage wíl'a nyá ke, maa yi jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha njíŋke na, kini njúŋfeebii maha ntèen kini sùpyire jnun'i fànhe e, kini shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kini sùpyire na. ²⁶ Li nyé a yaa li pyi amuni yii shwóhól'e mε. Ngemu la ku nyé si mpyi shinbwo yii shwóhól'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ²⁷ Ngemu la ku nyé si mpyi yii yyaha yyére shinŋi ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii biliwe. ²⁸ Naha kurugo yé Supyanji Jyanji nyé a pa diŋyεŋi i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mε. U à pa si mpa uye pyi sùpyire báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinŋyahara kapegigii shwóshwó lwóra.»

*Yesu à fyinmii shuunni nyii mágó
(Marika 10.46-52; Luka 18.35-43)*

²⁹ Yesu ná u cyelempyiibii nivworobii Zheriko kànhé e, supyikurumbwóhə mpyi a taha u fye e. ³⁰ Fyinmii shuunni mpyi a tèen kuni njwóge na, pir'à pa lógo na Yesu u nyé na ntùuli ke, ka pi i wá na yu fànha na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinŋj! Nùjaara ta wuu na.» ³¹ Ka sùpyire si pi faha na pi fyâha. Nka pi nyé a nén'a fyâha mε, maa là bâra pi sèege na: «Kafoonj! Dawuda Tuluge Shinŋj! Nùjaara ta wuu na!»

³² Ka Yesu si yyére maa pi yyere maa pi yíbe: «Naha yii la nyé mii u pyi yii á yé?» ³³ Ka pi i jwo: «Kafoonj, wuu nyiigii mágó, wuu raa jaa.» ³⁴ Nyé ka pi njúnaare si u ta sèl'e, ka u u bwòn pi nyiigii na. Lire tèni mujye e, ka pi i ntìi na jaa, maa ntaha u fye e.

21

*Saanŋi Yesu à jyé Zheruzalému kànhé e
(Marika 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)*

¹ MÀ pi yaha pi i byanhare Zheruzalem kànhe na, pi mpyi a nə Bëtifajye kànhe na, Olivye cire ñanje kàmpañje na. Ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku nyé yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha sà nə wani, yii sì n-tíi pi ta pi à dùfaanjcwó ná u pyà pwɔ wani. Yii i yi sànhà, yii pa ñkan na á. ³ Wà ha yà jwo yii na, yii i urufoo pyi “Yi kyaa li nyé Kafoonj na, u aha ñkwò yi na, yi sì n-pa.”»

⁴ Yesu à yire dùfaanjyi cya, bà tèecyiini Kile túnntunji jwumpe si mpyi si fùnhɔ mε. U mpyi a jwo: ⁵ «Yii yi jwo Siyən kànhe shiinbil'á na:
“Yii wí! Yii saannji wá na ma yii yyére,
u ñùñk'à pi sèl'e,
u à dùg'a tèen dùfaanñajun'í*,
dùfaannuñi pyige kà jun'í†.”»

⁶ Nyé ka cyelempyiibii mù shuunni si ñkàre, nde Yesu mpyi a jwo ke, maa sà lire pyi. ⁷ Pi à pa ná dùfaannuñi ná u pyìge e ke, maa pi vàanñyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèen na ñkèege.

⁸ Sùpyire niyyahara mpyi kuni jwɔge na, ka ti niyyahara si ti vàanntinñyi yà wwù mà pìli pìli Yesu yyaha na kuni i, ka pìi si weyi kwòn kwòn a pìli kuni i‡. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ñkwúuli maa ñko:

«Yabwóhe! Dawuda Tuluge Shinnji wi!

Ngemu u nyé na ma Kafoonj Kile mège na ke, Kile u jwó le u á§!
Pèente ti taha Kile na nìnyicyeyi puni i.»

¹⁰ Nyé Yesu à pa jyè Zheruzalem kànhe e ke, ka kànhe puni si yîr'a taha, fo pi na piye yîbili: «Taha jofoo u wà urufoo yé?» ¹¹ Ka sùpyire si pi pyi: «Yesu wi, Kile túnntunji u à yîri Nazarëti i, Galile kùluni i ke.»

*Yesu à cwòhɔmpii kòr'a yige Kilejaarebage ntàani na
(Marika 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)*

¹² Nyé ka Yesu si ñkàre Kilejaarebage ntàani na. Mpíi pi mpyi na pérémpe ná zhwoñi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tåbalibii ná sanmpañmpérèbii yatéenñyi ñoñj'a cyán cyán*. ¹³ Maa pi pyi: «Mii bage sì n-pa a yiri Kilejaarebagat.» Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenj i. Ñka yii pi ke, yii à ku kêennj'a pyi “nàñkaalii tabinniga‡.»

* **21:5** Saanwa ká dùgo dùfaannja na, lire li mpyi yyenjke ná maye ntirigenji sajcyéenni. † **21:5** Zakari 9.9 ‡ **21:8** Saanñi pi nyé na mpère ke, pi maha jçnyii karigii pyi si u bê (2 Saanbi 9.13). § **21:9** Zaburu 118.26 * **21:12** Yahutubui pi mpyi maha yîri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérenji fare Kilejaarebage wuñi na. Lire pyinkanni na, wyérefewagé ku mpyi a yaa k'a sârali Kilejaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sâra, maa nûr'a jà a ntègë pyi. Yatôore ti maha yaa ti jà a pyi sâraga ke, pérëmpyiibii mpyi maha tire pérëli pir'á. Pi mpyi maha ti lwoore dûrugo. † **21:13** Ezayi 56.7 ‡ **21:13** Zheremi 7.11

¹⁴ Ka fyinmpii pìi ná dìshiyifeebii pìi si file u na Kileñaarebage e, ka u u pire cùunø. ¹⁵ Nyé Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanj cyelentiibil'á cyire kakyanhala karigii nya tapyige e, maa nàñkopyire nya ti i yu fànhna na: «Yabwøhe! Dawuda Tuluge Shinnji wi!» ke, ka pire lùuni si yíri§, ¹⁶ maa Yesu pyi: «Nje pi nyé na yu ke, taha mu wá na yi núru mè?» Ka Yesu si pi pyi: «Mii na ha na yi núru. Taha yii sàha ñkwò a mpe jwumpe kâla Kile Jwumpe Semenj i na “Kile à u pèente jwumpe le nàñkopyire ná jiriñwòrò pyìibii jiwøyi i*” mè?»

¹⁷ Ka Yesu si yíri pi taan, maa fworo kànhe e, mà kàre Bëtani kànhe e, maa shwòn wani.

Yesu à fizhiye cige lája

(Marika 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Kuru canja nùmpanja, Yesu ninuruñi na ñkèegé Zheruzalem i, ka katege si u ta. ¹⁹ Ka u u fizhiye cige nya kuni na, maa file ku na. Wyëere baare e, u nyé a yasere ta ku na mè†, maa jwo ku na: «Ma hà zìi núru yasere se nya mè!» Ka cige si ntíl'a waha.

²⁰ Cyelempyiibil'á lire nya ke, ka li i pi bilibili fo pi à yíbe na: «Di ñke fizhiye cig'á pyi maa waha tèenuuni i yé?» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenj i na mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dàniyanj pyi ná funjø niñkin i, nde mii à pyi ñke fizhiye cige na ke, yii sí lire fiige pyi, lire kanni bà mè, yii aha jwo ñke jañke ku kò a yíri ku tateenje e ku sà jncwo banj i, lire sí n-pyi. ²² Yii aha Kile jnáare yaaga maha yaaga kurugo ná dàniyanj i ke, yii sí kuru ta.»

Pi à Yesu yíbe u fànhne tatage kyaa na

(Marika 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Ka Yesu si jyè Kileñaarebage e, maa sùpyire kâlali. Mà u yaha lire na, ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribii si shà u yyére, maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi yé? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yé?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mû sí yii yíbe kyaa niñkin na, yii aha mii jwø shwø, lire tèni i, ñge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí n-ta urufoo cyée yii na. ²⁵ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinj tun u pa a sùpyire batizeli yé? Kile laa, sùpyire?»

Nyé ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyé a

§ **21:15** «Nde l'à pi lùuni yírigé ke»; lire bà li nyé na Yesu à pérëmpyiibii kòrò kanna mè, ñka u à fyinmpii ná dìshiyifeebii yaha pi à jyè Kileñaarebage e. Lire na mpyi kafuun Yahutuubil'á. * **21:16** Zaburu 8.3. † **21:19** Ñke fizhiye cige ku nyé ná weñyahayi i yasere baa ke, kuru na nyé Yahutuubii jùñufeebii fiige, mpiimu pi à fyìnme tò wwomø na ke.

jen'a dá u na mà yε? ²⁶Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sì li yaha wuu na mε, naha na yε pi pun'à tèen ná l'e na Yuhana na mpyi Kile túnntunŋo.» ²⁷Pi à piye taanna a kwò ke, maa núr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinnji u mpyi a u tun ke, wuu jyε a cè mε.»

Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, jge u à kuni kan mii á, mii u a jncyii karigii pyi ke, mii mū sì uru cyēe yii na mε.»

Jyafeebii shuunniŋi kani

²⁸Ka Yesu si núr'a jwo: «Naha shi yii jyε na sônni mpe e yε? Nàni wà u ná mpyi ná jyafee shuunni i, maa jwo njcyiin'á “Na jya, sà báara na erezén cikɔɔge e njajaa.” ²⁹Ka jyafoonji si jwo “Mii nàha na sì mε.” Nka kàntugo yyére, u à pa ntér'a núru, maa nkàre cikɔɔge e. ³⁰Ka tufoonji si puru ninumpe taha jyafoonji shənwuŋ'á, ka uru si jwo “Baa, mii sí n-kàre” nka u jyε a pa nkàre mε. ³¹Pire shiin shuunniŋi i, u ngire u à tufoonji jyii wuuni pyi yε?»

Ka pi i jwo: «Jyafoonji njcyiinj.» Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, múnalwɔore shwofeebii ná fwòrobacyeebii sí n-jyè Kile Saanre e yii yyaha na. ³²Naha kurugo yε Yuhana Batizelipyinji à pa ntìinji kuni cyēe yii na, yii jyε a jen'a dá u na mε. Nka múnalwɔore shwofeebii ná fwòrobacyeebil'à jen'a dá u na. Yii sí pi à lire nya ke, yii jyε a jen'a tèr'a núru maa dá u na mε.»

Erezén kɔɔge faafeebii bàtaage (Marika 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³Ka Yesu si núr'a jwo: «Yii bàtaage kà lógo sahaŋki. Pyengefoonji wà u ná erezén cikɔɔgo yaa, maa ku kwûulo, erezén lwɔhe maha wwû wyige nkemu i ke, maa kuru tûgo, maa nkubaga yaa cikɔɔge kàanmucyafoonji mεe na. Lire kàntugo maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasεere táali piye na, maa nta a kàre kùlutoɔnl'e. ³⁴Nyε erezennji yasεere tèekwɔɔnn'à pa nɔ ke, ka u u u báarapyibii pì tun u cikɔɔge faafeebil'á pi sà uru nàzhan yasεere shwɔ pi a ma. ³⁵Ka faafeebii si pire báarapyibii cyán a cû, maa wà bwòn, maa wà bò, maa u sannji wà ná kafaayi i. ³⁶Ka cikɔɔge foo si núr'a báarapyibii piibere tun pi á, pire mpyi a nyaha mà tòro njcyiibii na, ka faafeebii si pire pyi njcyiibii fige. ³⁷Ka cikɔɔge foo si nkànha a u yabiliŋi jyanji tun pi á, maa jwo “Pi sí n-silege mii jyanji na.” ³⁸Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyinji u jyε nge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-pyi wuu wogo.” ³⁹Ka pi i jyafoonji cyán a cû mà wà cikɔɔge kàntugo, maa u bò.»

⁴⁰Nyε Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Numε, cikɔɔge foo ká mpa, naha u sí n-pyi ku faafeebii na bε?» ⁴¹Ka pi i u pyi: «Cikɔɔge foo sí pire shinpiibii puni bompere bò, si cikɔɔge kan

piibéril'á, mpiimu pi sí raa ku yaséere kaan u á ti tèewwuuni i ke.» ⁴² Ka Yesu si jwo: «Nje y'à séme Kile Jwumpe Seméji i ke, taha yii nyé a yire kâla më? Y'à séme:

“Bafaanribil'á cyé kafaage nkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sée woge bage mbìini na.
Kafoonji Kile u à lire pyi,
l'à pyi kakyanhala wuu nyii na‡.”

⁴³ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á: yii sí n-yige Kile Saanre e, si supyishiñi wabère lèñe t'e, mpiimu pi sí raa Kile nyii wuuni pyi ke. [⁴⁴ Nyé shin maha shin u à cwo kuru kafaage juñ'i ke, urufoo sí n-kyeegé n-kyeegé, kuru kafaage sí ká ncwo shin maha shin juñ'i ke, ku sí urufoo cwònhənɔ.]»

⁴⁵ Nyé Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Farizhëenbil'á Yesu bátaayi lógo ke, ka pi i nta a cè na pire kyaa na u mpyi. ⁴⁶ Ka pi i wá na ncaa si u cû, nka pi mpyi na fyáge sùpyire yyaha na, naha na ye sùpyire mpyi a tèen ná l'e na u na nyé Kile túnntunñø.

22

Cikwɔonre lyimbwooni bátaage (Luka 14.15-24)

¹ Ka Yesu si nûr'a bátaaga jwo pi á, u à jwo: ² «Kile Saanre à fworo nde kani kurugo: saanji wà à kataan nimbwoo bégele u jyanji cikwɔonre tooy'e. ³ U à bégel'a kwò ke, mpyi pi mpyi a yyere ke, ka u u u báarapyiibii tun pi sà pire pyi pi a ma, ka pi i nyé paña. ⁴ Ka u u nûr'a báarapyiibii pi tun, maa pire pyi “Yii sà yi jwo shinyyerebil'á na mii naha a lyimbwoo yaa, na mii naha a na nupyahigii cyili ná yataore sìnme woore tà bò, na mii naha a bégel'a kwò, na pi a ma cikwɔonre zànnneeg'á.”

⁵ Nka pi wà nyé a saanji yini lwó a wíi më. Ka wà bá si yîr'a kàre u kerege e, ka wà si nkàre u cwòhənt'á, ⁶ ka pi sanmpii si saanji báarapyiibii cyán a cû, maa pi kyérege, maa pi bò. ⁷ Ka saanji lùuni si yîri, ka u u u kàshikwɔonbií yîrige pi à sà pire shinbompií bò, maa pi kànhe súugo.

⁸ Nyé ka u u nûr'a jwo u báarapyiibil'á “Cikwɔonre njyìñ'á bégele, nka shinyyerebii ná uru njyìñi mpyi a yaa më. ⁹ Yii a sì kujnuñi na, yii aha shin maha shin nya ke, yii uru yyere cikwɔonre zànnneegé na.” ¹⁰ Ka báarapyiibii si yîr'a kàre kurigii jwɔyi na. Shin maha shin pi à ta wani ke, maa pire puni yyer'a pa ntèg'a cikwɔonre bage nj, shinpíi bâra shincenmii na.

¹¹ Ka saanji si jyè si shinyyerebii wíi, mà nàñi wà ta pi shwòhòl'e, cikwɔonvaanjyi baa. ¹² Ka saanji si u pyi “Na cevoo! Di mu à pyi maa jyè naha mà ta cikwɔonvaanjyi nyé mu na mà yé?” Uru nàñi nyé a yà ta a jwo më. ¹³ Ka saanji si u báarapyiibii

pyi "Yii u tooyi ná u cyeyi pwə, yii i u wà cyíinŋi na numpini i, wani sùpyire maha myahigii súu marii ŋkyànhigii kùru."

¹⁴ Yesu à bàtaage jwo a kwò ke, maa nûr'a jwo: «Yii li cè na Kile à shinŋyahara yyere, ŋka shinŋyahara nyε a cwɔɔnrɔ mε.»

*Pi à Yesu yíbe múnalwɔore ŋkanŋi kyaa na
(Marika 12.13-17; Luka 20.19-26)*

¹⁵ Nyε ka Farizhεenbii si ŋkàr'a sà piye taanna, si kànhanja cyán Yesu na, bà pi si mpyi si u taŋcū ná u yabilinji jwɔjwumpe e mε. ¹⁶ Maa pi cyclempyiibii pìi ná Erɔdi toŋkuni shiinbii pìi tun Yesu á*, ka pire si sà u pyi: «Cyeleluntuŋi! Wuu à li cè na mu nyε na fyáge sèeŋi tajwuge e mε. Jwumpe mu sí nyε na yu mà yyaha tíi ná Kile kuni i ke, puru na nyε sèe, mu nyε na fyáge sùpya na mε, mu nyε a sùpya pwɔ̄oŋo sùpya na mε. ¹⁷ Lire e ke ma tajyage jwo wuu á: wuu à yaa wuu a múnalwɔore kaan ጽሑሙ saanbwøhe Sezari á la?»

¹⁸ Nka Yesu mpyi a fworo pire cwofeebii cwɔɔre jwøhø na, ka u u pi pyi: «Yii pi à fylñmε tò wwomø na ke, naħa na yii na mii pere si ncū yε? ¹⁹ Wyérεŋi yii nyε na ntège na múnalwɔore sârali ke, yii uru wà cyée na na wee.» Nyε ka pi i uru wyérεŋi tɔɔnŋke kà cyée u na. ²⁰ Ka u u pi pyi: «Jofoo nàŋja ná u mege ku nyε ŋge wyérεŋi na yε?» ²¹ Ka pi i u pyi: «Saanbwøhe Sezari.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyε yii a Sezari wuŋi kaan Sezari á, yii raa Kile wuŋi kaan Kile á.» ²² Pi à Yesu jwøshwøore lógo ke, ka li i pi kàkyanhala, ka pi i yîri u taan mà kàre.

*Sadusiibil'à Yesu yíbe kwùubii jèŋi kyaa na
(Marika 12.18-27; Luka 20.27-40)*

²³ Kuru cannuge e, Sadusiibii pi maha jwo na kwujene nyε nùmpanŋa mε, pire pìl'à file Yesu na maa jwo: ²⁴ «Cyeleluntuŋi! Kile túnntunŋiMusa à jwo "Nò ká ceewe lèŋε maa ŋkwû mà ta u nyε a pyà si u na mε, u cœonŋ'à yaa u ceeŋi lèŋε zànbangara na, u u pyìi si u na, u yyahafoonji niŋkwuni mege na." ²⁵ Nyε sìŋε baashuunni na mpyi naħa wuu yyére. Pi puni niŋjyeŋ'à ceewe lèŋε maa ŋkwû, u nyε a pyà ta u na mε. Ngemu u à taha u na ke, ka uru si ceeŋi lèŋε. ²⁶ Ka uru mû si mpa ŋkwû, u nyε a pyà ta u na mε. Ka tanrewuŋi wuuni mû si mpyi amuni fo mà sà ŋkwò pi baashuunni na. ²⁷ Pire puni kàntugo, ka ceeŋi mû si mpa ŋkwû. ²⁸ Nyε ná pire nàmbaa baashuunniŋi puni s'à uru ceeŋi lèŋ'a círi, kwùubii jèŋi ká bú nta sèe, pi aha bú jè cannke ŋkemu i ke, pi ŋgir'á ceeŋi sí n-kan yε?»

* **22:16** Erɔdi shiinbii ná Farizhεenbii mpyi na bēni mε. ጽሑሙ shiinbii fànhe mpyi a tāan Erɔdi shiinbil'á, ka pi i wá na sônni na múnalwɔore ŋgwùn'à yaa. Farizhεenbii mpyi na sônni Kafoonji Kile u nyε pire jùŋø na: lire e, mà múnalwɔore kan ጽሑሙ saanbwøhe Sezari á, lir'à li cyée na mu à nyε u fànhe na maa ncyé Kafoonji Kile na.

²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo, lir'à ta yii nyé a Kile Jwumpe Semenji yyahe cè, si nta njyére Kile sífente na mε.³⁰ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jnè a fworo kwùni i, nò sì ceewe lènje mε, ceewe mú sì n-kan nò á mε. Ti sí n-pyi Kile mèlèkèebii fiige.³¹ Nje y'à séme Kile Jwumpe Semenji i kwuñeni kyaan na ke, yii nyé a yire kâla mà? Kile à jwo³² “Mii u nyé Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenj†.” Nyé puru jwump'à li cyéé na pire mpia nyii wuu pi nyé wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile père, kwùubii kyaan bá mε.»

³³ Sùpyire ti mpyi na nûru Yesu nwó na ke, u kàlan'à pire puni kàkyanhala.

*Kile Saliyanji kabilini l'à fàンha tò cyi sanjkii na ke
(Marika 12.28-34; Luka 10.25-28)*

³⁴ Nyé Farizhèenbil'à pa lógo na Yesu à jwumpe cyán Sadusibii na ke, ka pi i nkàr'a sà binni Yesu taan.³⁵ Kile Saliyanji cyelentuñi wà na mpyi pi e, ka uru la si mpyi si Yesu pere jnù maa u yíbe:³⁶ «Cyelentuñi! Saliyanji kabilini ndi l'à fàンha tò cyi sanjkii na yé?»

³⁷ Ka Yesu si u pyi: «“Ma Kafoonji Kile kyaan táan may'á ná ma zòmbilini ná ma munaani ná ma sònñjore puni i‡.”³⁸ Saliyanji kabilini njyciini li nyé lire, lire l'à fàンha tò cyi sanjkii puni na.³⁹ Shonwuuni l'à taha lire na ke, lire tayyéreg'à pêe njyciini fiige. Lire li nyé “ma supijñeeñi kyaan táan may'á bá mu kyal'á táan may'á mε§.”⁴⁰ Kile Saliyanji kapyaagii sanjkii puni ná Kile túnntunmpia jwump'à lwó a pwøjcyii kapyaagii shuunniñi na.»

*Kile Njcwñnrñji nyé Dawuda Tuluge Shin kanna mε
(Marika 12.35-37; Luka 20.41-44)*

⁴¹ Må Farizhèenbii nimbinnibii yaha, Yesu à pi yíbe.⁴² U à jwo: «Kile Njcwñnrñji kyaan l'à jwo ke, naha yii nyé na sònñji mà yyaha tíi ná u e yé? Jofoo tuluge e u sí n-fworo yé?» Ka pi i Yesu pyi: «Dawuda Tuluge Shin wi.»⁴³ Ka Yesu si pi pyi: «Må Kile Munaani yaha l'à Dawuda yyaha cû, naha kurugo u à u yyere uru Kafoonji yé?⁴⁴ Yii li cè na Dawuda à jwo “Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á Ta ma a pa ntèen na kànijé cyége na, fo mii aha mu zàmpéenbii le mu tooyi nwñh'i*.”

⁴⁵ Ná Dawuda na Kile Njcwñnrñji yiri “Kafoonji” lir'à li cyéé na Dawuda Tuluge Shin kanna bá mε, u Kafoo mú wi, sèe bàl'à?»

⁴⁶ Pi wà nyé a jà a Yesu nwó shwó mε. Må láha kuru canjke na, wà saha nyé a jnèn'a u yíbe mε.

† 22:32 Ekizodi 3.6 ‡ 22:37 Duterenõmu 6.5 § 22:39 Levitiki 19.18 * 22:44 Zaburu 110.1

23

*Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizh  nbii c  eg  
(Marika 12.38-40; Luka 11.39-52; 20.45-47)*

¹ Ny   supyijyahare ti mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u tire n   u cyelempyibii pyi: ² «Kile Saliyanji cyelentiibii n   Farizh  nbii ny   ndemu laage e ke, lire li ny  : na Musa Saliyanji yyaha yu s  pyir  . ³ Karigii pi ny   na yu yii ´ ke, yii cyire le barag   yii raa cyi kurigii jaare,   ka nde pi yabilimpii ny   na mpyi ke, yii ´ ha raa lire pyi me. Naha kurugo y   nde pi maha yu ke, lire b   pi maha mpyi me. ⁴ Pi maha Kile Saliyanji pyi tuguro s  pyire juŋ'i, ti s   n-  a ntemu lw   me, pi yabilimpii s   ny   na j  eg'a s  pyire t  ge ti njw  nji na, ali nimbilere me.

⁵ Pi kapyiinjkii puni ny   s  pyire nyijyaga karigii. Lire kurugo yaayi i pi maha Kile Jwumpe s  me maha le a pw   pi byahigii n   pi cyeyi na ke, pi maha yire pyi nitabaaya. M   b  ra lire na, pi maha pi v  aanntinmbwoyi zhw  onre t  on*. ⁶ W   ha pi yyere kataan njy   na, lire ny   me pi aha sh   Kile Jwumpe k  lambayi i, bwompe tat  enyi pi maha jcaa. ⁷ S  pyire tabinniyi i, pi la maha mpyi s  pyire s'a pire p  re s'a pi sh  ere, s'a pi yiri "Cyelentunji".

⁸ Nka yii pi ke, yii ´ ha j  e s  pya u a yii pyi "Cyelentunji" me, naha na y   yii m   puni na ny   c  inmpyii, Cyelentu ni  kin u ny   yii ´. ⁹ Yii ´ ha raa s  pyaŋi w   tufige yiri "Tufooŋi" njy  ke na me, naha na y   Tufoo ni  kin u ny   yii ´, uru u ny   njy  nji na. ¹⁰ Yii ´ ha s  pyire yaha t'a yii pyi "N  nufooni" me, naha na y   N  nufoo ni  kin u ny   yii ´, uru u ny   Kile Ni  cw  nr  ni. ¹¹ Ngemu u ny   yii shw  h  l'e shinbwoŋi ke, urufoo u pyi yii sanmpii b  arapyi. ¹² Shin maha shin u ´ uye d  rugo ke, urufoo s   n-t  rige,   ka shin maha shin u ´ uye t  rige ke, urufoo s   n-d  rugo.

¹³ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii n   Farizh  nbii, yii pi ´ fy  nm   t   wwom   na ke, yii wuun'   k  ege! Naha na y   yii na Kile Saanre tajyijw  ge t  ni, yii s   n-jy   me, mpii la ku ny   si jy   ke, maa pire teg  le kw  n.

[¹⁴ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii n   Farizh  nbii, yii pi ´ fy  nm   t   wwom   na ke, yii wuun'   k  ege! Naha na y   yii maha lenkwucyebii cyeyaayi shuu pi na n   yii njw  tanyi i. Yii maha Kile jaare na m  ni s  pyire nyijyage na. Lire kurugo nde li s   n-pa yii ta ke, lire s   n-waha s  l'e.]

¹⁵ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii n   Farizh  nbii, yii pi ´ fy  nm   t   wwom   na ke, yii wuun'   k  ege! Naha na y   yii maha

* **23:5** Yahutuubii mpyi maha Kile Saliyanji jwumpe p   s  me maha le yatoore seeyi i, maha mpw   pi byahigii na, lire ny   me k  men   cy  ge na (Ekizodi 13.9; 16; Duteren  mu 6.8). Pi maha zhw  ore le pi v  aanntinjyi jw  njkujyi na, s'a piye funj   cwo pi Saliyanji na (N  mburu 15.37-41; Duteren  mu 22.12). Farizh  nbil   cyire karigii c   n   s  l'e si li cy  e na pire na Kile jaare m   t  ro s  pyire sannte na.

jaare nj̄ke ná lw̄he cyeyi puni nj̄n̄'i, maa sùpyire caa na lèŋi yii Kile kuni i. N̄ka yii aha wà ta, nde li sí urufoo pyi u yaa ná nafugombaage nj̄ȳl̄i i fo tooyi shuunni mà tòro yii yabilimpii taan ke, lire kuni yii maha le urufoo taan.

¹⁶ Yii wuun'ā kēege! Naha na yε yinmii wuubii pi à sùpyire yyaha cû, maa ḥko pi á na sùpya ká ḥkâa Kilejaarebage na, kuru ḥgwùni jyε fânha urufoo na mε, ḥka wà ha ḥkâa Kilejaarebage funjke sèenji na, kuru ḥgwùni na jyε fânha urufoo na. ¹⁷ Yii na jyε funjø baa shiin maa mpyi yinmii, sèenji u à fânha tò laa, Kilejaarebage k'à sèenji le njire e ke, kuru k'ā fânha tò? ¹⁸ Yii à jwo mû na sùpya ká ḥkâa sárayi tawwuge na, na yafyin sì urufoo ta mε, ḥka sárage yaage k'ā wwûl'a yaha sárayi tawwuge junj'i ke, na sùpya ká ḥkâa kuru na, na urufol'ā yaa u kuru kâage wwû. ¹⁹ Fyinmii pi pi! Sárage yaage k'ā fânha tò laa, sárayi tawwuge ku maha sárage le njire e ke, kuru ki? ²⁰ Shinnji u à kâa sárayi tawwuge na ke, urufoo mû à kâa ku jùnjo yaayi puni na. ²¹ Shinnji u à kâa Kilejaarebage na ke, urufol'ā kâa Kilejaarebage ná ku foonji Kile na. ²² Shinnji u à kâa nìnyiñi na ke, urufol'ā kâa Kile saanre yateenjke ná ku tœenfoonji Kile na.

²³ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii, yii pi à fyinme tò wwomø na ke, yii wuun'à këege! Naha na yé yii maha yii nànayenjí ná kajnyeyi yafwøhøfwøhore sannte puni yáhañi wwù, mà li ta karigii cyi à fànha tò Saliyanji kapyaagii puni na ke, yii à cyire fènn'a yaha ñkere na. Cyire cyi nyé: ntìñi ná ñùnaare ná ñwømøefente. Cyire yii sí mpyi a yaa yii a mpyi, yii i cyi sannkii bâra cyire na. ²⁴ Fyinmii pi pi! Yii à sùpyire yyaha cù mà li ta yii yabilimpii nyé na naa me. Yii maha yii lùbyage fyiinne si sisønni wwù k'e, mà li ta yii na ñwøhøyi jwoore k'e†!

²⁵ Yii Kile Saliyanj cyelentiibii ná Farizheenbii, yii pi à fyinme tò wwomø na ke, yii wuun'à këge! Naha na ye yii maha yii yajigiyi kàntuyi jyí na fíniñi, mà li ta yi funjy' à jíñ nànjkaage ná sònñøpeere na. ²⁶ Yii Farizheenbii, yii na jyé fyinmii! Yajigiyi funjyi yii à yaa yii fyânhä a jyé, lire ká mpyi, kàntugo yyéreni mù maha fíniñe.

²⁷ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii, yii pi à fyinme tò wwomø na ke, yii wuun'à këege! Naha na yé yii na nyé mu à jwo fanjyeye, pi à njemu fíniyé ke, mu aha yi kàntuge wii, mu a sì yi leme ta p'à jiwø, yi funjyke s'à jí kaciyi ná kàkyayi na[‡]. ²⁸ Amuni yii nyé, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tí sùpyire

[†] **23:24** Yahutuubil'á, sisənmpii ná jwóhøy'á jwóhó. [‡] **23:27** Yyee maha yyee, bilerenqwoñi kataanni ká byanhara, sùpyire maha kwóhnigii finiñe, bà shinparantorobii si mpyi s'a cyi naa raa jncwúu, pi àha ñkwò ntóro mbwòn cyi na me. Naha na yé pi aha bwòn cyi na, pi saha jnye a finiñe Kile á me fo mà cibilaage máhana, pi mü saha si n-jà n-pyi bilerenqwoñi kataanni i me.

sannte jyii na, mà li ta yii à fyìnme tò wgom na, yii funjyi s'à jî pege na.

²⁹ Yii Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizheenbii, yii pi à fyìnme tò wgom na ke, yii wuun' à këege! Naha na ye yii maha Kile tünntunmpii kwànhigii yaa na faanre, sùpyire t'à tíi ke, maa kacéñkuure yaa tire kwànhigii na, ³⁰ maa ñko "Kampyi wuu mpyi wuu tulyeyi tìinji i, wuu mpyi na sì jee n-bâra pi na si Kile tünntunmpii bò me."

³¹ Lire pyinkanni na, yii yabilimpil' à li cyêe na mpii pi à Kile tünntunmpii bò ke, yii mú à pi pire fîige. ³² Nyé sònke yii tulyey' à lyêele ke, yii yyaha le yii i ku fâl'a nô ku tegeni na! ³³ Wwòpiyi yà ye! Yii màcwân tûlugo sùpyiibii! Di yii sí n-jà n-shwâ n-jwo nùmpanna nage na ye?

³⁴ Lire e ke yii lógo, mii sí raa Kile tünntunmpii pìi ná yákilifeebii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìi tunni yii á. Yii sí n-bò pi e, si pìi kwòro cige na, si pìi bwàn Kile Jwumpe kàlambayi i, si pìi kyérege kànyi yyaha kurugo. ³⁵ Lire e Kile sí n-tîge yii na pire shintiibii puni mbòñi i: Abeli u à tíi ke, mà lwó uru tèeboni na, fo mà sà nô Baraki jyanji Zakari mbòñi na, Zakari pi à bò Kilejaarebage sèecyage ná sârayi tawwuge shwâhâl'e ke. ³⁶ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cêegê tire boore puni kurugo.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhe kyaa na
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile tünntunmpii bùu, maa Kile jwumpe jwufeebii wàa ná kafaay'i maha bùu ke, y'à tooyo niyyahaya kwà mii la mpyi si yii binni yiye e s'a yii kàanmucaa, bà ñkunuñi maha u pyîre binni tiye e, maa bûru ti juñ'i me. Ñka yii jyé a jee lire e me. ³⁸ Ku ke nume! Kile sí cye wwû yii kànhe taan si yii yaha yiye kannna na. ³⁹ Yii li cè, mà lwó nume na, yii jyiini saha sì n-tègê mii na me, fo canjke yii sí n-pa raa ñko "Ngemu u jyé na ma Kafoonji Kile mege na ke, Kile u jwó le ur'á §."»

24

*Yesu à jwo na Kilejaarebage sí n-jya
(Marika 13.1-23; Luka 21.5-24)*

¹ Nyé mà Yesu yaha u u si raa fwore Kilejaarebage e, ka u cyelempyiibii si file u na maa u pyi na u Kilejaarebage jwøñkanni wíi. ² Ka u u pi pyi: «Ñke basinañke yii jyé na jan'amé ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, canjka na ma, ku puni

sí n-sìi n-pwòn n-cyán, si ku ɳkunuyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyé ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire jaŋke juŋ'i. Ka u cyelempyiibii kanni si file u na, maa u pyi: «Wuu cyelentuŋi, jaha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Nde li sí mu tèenuruni ná dijyèŋi tèekwooni cyée wuu na ke, lire jwo wuu á.»

⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. ⁵ Yii li cè na shinjyahara sí mii mège le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Nijcwənrəni kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyé ure. Pi sí raa shinjyahara jwɔ fáanji s'a wuruge. ⁶ Yii sí raa kàshiyi shenre núru yiye táan, s'a yi shenre núru laatɔɔnyi i, lire kà yii funjø pen mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyé mε, ɳka lire bà li nyé dijyèŋi tèekwooni mε. ⁷ Supyishinji wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kini là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Katibwəhe ná jn̄ke jcyéenneni sí n-pyi cyeye niŋyahay'e. ⁸ Ncyii karigii puni na nyé kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li zinj i mε.

⁹ Pi sí n-pa raa yii leni cye e, pi raa yii kyérege, s'a yii bùu, yii kyaa sí n-pen supyishinji pun'á mii mège kurugo. ¹⁰ Lire sí shinjyahara pyi ti fworo Kile kuni i, s'a tiye leni zàmpεenbii cye e, si tiye kyaa pen tiy'á. ¹¹ Kafinivinibii pì sí n-pa piye pyi Kile túnntunmii, si shinjyahara wurugo. ¹² Pege mpèeŋi kurugo, tàange sí n-pa n-cyére shinjyahara á. ¹³ ɳka ɳgemu ká jà a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nə tegeni na ke, urufoo sí n-shwɔ.

¹⁴ Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tí ná Kile Saanre e ke, puru sí n-jwo dijyèŋi supyishinji pun'á, bà pi si mpyi si sèenji lógo mε. Lire kàntugo dijyèŋi tèekwooni sí n-ta nə.

¹⁵ Nyé yapege k'á sàa pen Kile á, ná Kile túnntunji Daniyeli à ku kyaa jwo ke*, yii aha kuru nya Kilejaarebage sèecyage e tèni ndemu i ke, ɳgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyaha le u u pu jwəhe cya a cè! ¹⁶ Nyé lire tèni ká nə mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pirefee pi a fí pi a wá jaŋyi kàmpañke na. ¹⁷ L'aha ɳgemu ta u bage kàtanŋke juŋ'i ke, urufoo kà núru ntíge si yaaga lwó bage e mε, u u ntíl'a tíge u a fí. ¹⁸ L'aha ɳgemu ta kéręge e ke, urufoo kà núru raa ma pyengé si mpa u vāanntinmbwəhe lwó mε. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifee ná pyinéebii na sèl'e. ²⁰ Yii a Kile jàare, bà yii canveŋke si mpyi k'áha mbê ná wyeere tèni i, lire nyé mε ná canŋoŋke e mε. ²¹ Yire canŋyi sí n-waha sèl'e. Mà lwó dijyè tasiige e, mà pa bwòn niŋjaan na, uru ɳgahanji fiige saha mpyi a nya mε, fo mà sà dijyè kwò, uru ɳgahanji fiige sàha mú sì n-pyi mε. ²² Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ɳgahanji tèni bere mε,

* **24:15** Daniyeli 9.27; 11.31; 12.11

sùpya mpyi na sì n-shwɔ mε. Nka u à u tèni bere u njcwɔnribii kurugo, bà pire si mpyi si shwɔ mε.

²³ Nyε shin ká jwo yii á na Kile Njcwɔnroñi na wá na ha, lire nyε mε u wá mεñi i, yii àha ndá urufoo na mε. ²⁴ Naha kurugo ye kafinivinibii pìi sí n-yíri na pire pi nyε Kile Njcwɔnroñi, pìi sí raa ḥko na pire na nyε Kile túnntunmii. Pi sí raa kacyeñkii cyêre, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi, kampyi pi sí n-jà, s'a Kile njcwɔnribii mú bá wuruge mε. ²⁵ Yii lógo! Mii à ncyii karigii jwo yii á, mà jwo cyi tèni li nɔ ke.»

Yesu sí núru n-yíri nìnyinji na si mpa

(Marika 13.24-27; Luka 21.25-28)

²⁶ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Nyε wà ha jwo yii á na Kile Njcwɔnroñi na wá síwage e, yii àha ḥkare wani mε. Wà ha yii pyi na u na wá bage k'e, yii àha ndá yire na mε. ²⁷ Bà sùpyire puni maha kileñini nya l'à yíri dijyεñi jùñke kà na, maha sà fworo jùñke sanjke na mε, amuni Supyanji Jyañi sí nya u cannuruge. ²⁸ Cyage e yakwugo nyε ke, wani cinmpunyiyi nyε na bínñini.

²⁹ Cyire canmpyaagii yyefuge ká ntòro,
“Canja nyiini sí n-tíi n-pyi numpire,
yinke sàha mú sì raa bëenmε yige mε.
Wɔrigii sí raa n-cwu,
yire kakyanhala yaayi yi nyε nìnyinji na ke,
yire sí n-cúnñø n-cúnñø n-yíri yi tateεnyi i†.”

³⁰ Nyε lire tèni i, Supyanji Jyañi fyèñi sí n-ta nya nìnyinji na, jìnke supyishinji puni sí raa mεe súu, pi puni sí u nimpanjinya nahajyi i ná fànhe ná sìnampe nimbwompe e. ³¹ Lire kàntugo mpurubwøhø mεe sí n-fworo fànha na, u sí u mèlekεebii tun dijyεñi kàmpañyiyi sicyεereñi puni na, pi i Kile njcwɔnribii wà piye na, mà lwó dijyεñi jùñke kà na mà sà nɔ ku sanjke na.»

Yii a kacyeñkii kàanmucaa

(Marika 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi ke! K'aha ḥkénye nivonyø yige, maa fùn tèni ndemu i ke, yii maha jwo na nùñgwøhà byanhara. ³³ Lire pyinjkanni na, yii aha mpa cyire karigii puni nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na tèn'á byanhara, li bá a nɔ. ³⁴ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpyi pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e‡. ³⁵ Nìnyinji ná jìnke sí n-pa n-tòro, ḥka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.»

Kile kanni u à Supyanji Jyañi Yesu tèenuruni cè

(Marika 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

† 24:29 Ezayi 13.10; 34.4 ‡ 24:34 Pìi maha jwo: «nde tèni shiinbibii sí cyire karigii nya tapyige e.»

³⁶⁻³⁷ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Nde li nyé Supyanji Jyañi nûruñi ke, shin niñkin nyé a sìi ñgemu u à u tèenuruni ná u cannuruge cè më. Ali Kile mèlékéebii ná Jyafoonji nyé a kuru canjke cè më. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. Karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tìñji i ke, cyire shiñi sí raa n-pyi. ³⁸ Nuhu tìñji i, mà jwo lùbwooni li pa ke, sùpyire mpyi na lyî marii byii, cyeebii mpyi na ñkaan nàmabaabil'á, nàmabaabii sí i cyeebii lèñi fo mà sà nò canjke Nuhu à jyè bakwøäge e ke, ³⁹ pi mpyi na sôñji yafyin na më, ka lùbwooni si mpa pi puni shi bò. Nyé amuni Supyanji Jyañi tèenuruni mú sí n-pa n-pyi.

⁴⁰ Nyé lire tèni ká shiin shuunni ta kerege e, wà sí n-lwó si u sanñji yaha. ⁴¹ L'aha cyee shuunni ta pi i súmanjì tirili tirage na, wà sí n-lwó si u sanñji yaha.

⁴² Lire e ke yii bégele tèrigii puni i, naha na ye yii nyé a yii Kafoonji cannuruge cè më. ⁴³ Yii lógo! Kàmpyi bage foo mpyi maha nàñkaanji tèepani cè numpilage e, u mpyi maha sì ñee zinni ñjoo si u yaha u kakyaare pyi më. ⁴⁴ Lire kurugo yii mú à yaa yii bégel'a kwôro, naha na ye canjke ku nyé yii nyé a tèen ná k'e më, kur'e Supyanji Jyañi sí n-pa.

⁴⁵ Nyé báarapyinji na jùñufoonj'à dá pi sanmpii shwøhøl'e, u yákiliñi mú s'à pêe ke, uru báarapyinji shiñi jùñufoonji maha yaha u u pyenje karigii cwøñre, maa ñjyìñi kaan báarapyibii sanmpil'á u tèekanl'e. ⁴⁶ Lire e báarapyi maha báarapyi jùñufoon, u à pa u ta u u báaranji njcenjenji pyi amuni ke, uru wuuni sí jwø. ⁴⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinji jùñufoonji sí u pyenje karigii puni jùñufente le u cye e. ⁴⁸ Nka báarapyibii kacwønrøñi ñgemu ká mpyi shinpi maa sôñji uye funj'i na uru jùñufoonji sí mə lire kùluni i, ⁴⁹ maa wá na u báarapyinjebii bwùun, maa uye yaha ñjyìñi ná sinmbyaaní laage e ná sinmbyampiyi i ke, ⁵⁰ canjke ku nyé uru báarapyinji jyé a tèen ná k'e më, ná tèni li nyé u nyé a sôñjø ná l'e më, u jùñufoonji sí n-pâa n-pa. ⁵¹ U sí uru báarapyinji kyérege sèe sèl'e, mpipi pi à fyìnme tò wwomø na ke, si u ná pire sàrañi pyi niñkin. Wani u sí raa mëe súu s'a ñkyànhigii kùru.»

25

Pùceepyire këñi båtaage

¹ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Kile Saanre ñjyìñi sí n-fworo nde kani kurugo: pùceepyire ke ti ná fùkinabii lwó a kàre cipoonji jùñjø tabenjke e. ² Pi shiin kañkuro na mpyi funjø baa, pi sanmpii kañkuruñi sí mpyi yákilifee. ³ Mpipi pi mpyi funjø baa ke, pir'à pi fùkinabii lwó a kàre, pi nyé a sìnmpe lwó piye cye e më. ⁴ Nka yákilifeebil'á pi fùkinabii lwó maa sìnmpe pà lwó piye cye e.

⁵ Nyé cipoonj'à mə u nyé a pa më, ka ñøompe si pi puni jà, ka pi i ñjoo. ⁶ Nyé ñjyìñk'á pa jñi ke, ka mëjwuu si fworo fàñha na

“Cipoonji u ñge! Yii fworo, yii i u jùñjò bê!” ⁷ Ka tire pùceepyire keñji si jè ñøømpe na, maa pi fùkinabii bégele. ⁸ Ka funjò baa wuubii si wá na yákili wuubii pyi “Yii sìnmpe pà kan wuu á, naha na ye wuu fùkinabii naha na sí raa fùre sìñkuunjí na!” ⁹ Ka pire si pi pyi “Ná sìnmpe e wuu naha a pa ke, puru naha na sì n-jà wuu ná yii ta më. Yii a sì sìnmperëbii yyére, yii i sà pà shwɔ̄.”

¹⁰ Nyé mà pi yaha pi i ñkèege sìnmpe tashwøge e, ka cipoonji si mpa. Mpíi pi mpyi a bégele ke, ka pire si jyè ná u e cikwøønre bage e, ka pi i ku shwø̄hø̄.

¹¹ Nyé tèr'à pyi ke, ka pùceepyire kañkuruñi sanñi mù si mpa maa jwo “Nùñufoonji, nùñufoonji! Nwøge mógo wuu á.” ¹² Ka u u pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii nyé a yii cè më.”»

¹³ Nyé ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii bégele tèrigii puni i, naha na ye yii nyé a Kafoonji cannuruge ná u tèepani cè më.»

Báarapyiibii taanreñji båtaage

(Luka 19.11-27)

¹⁴ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Li sí n-pyi mu à jwo nàñji wà kùshe wu u à u báarapyiibii yyere, maa u nàfuunji le pi cye e. ¹⁵ U à wyérefyinji tøonyø ñkwuu kañkuro (500) kan wà niñkin á, maa ñkwuu shuunni (200) kan wà á, maa ñkuu (100) kan tanrewuñ'á. U à wyérefyinji kan pi á mà tåanna ná pi shin maha shin pèrège e, pi raa tòøn caa u na, maa ñkàre. ¹⁶ Wyérefyinji ñkwuu kañkuruñ'à kan ñgemu á ke, ka uru si ntíl'a kàr'a sà a cwøhønte pyi, maa ñkwuu kañkuro tòøn ta mà bâra u wyéreñuñke na. ¹⁷ Ñkwuu shuunniñ'à kan ñgemu á ke, ka uru mù si li pyi amuni, maa ñkwuu shuunni tòøn ta mà bâra u wyéreñuñke na. ¹⁸ Ñkuun'à kan ñgemu á ke, ka uru si ñkàr'a sà wyii kwøn jìñke na, maa u jùñufoonji wyéreñji le a ñwøhø̄.

¹⁹ Tère nimbwøl'à tòro ke, ka pire báarapyiibii jùñufoonji si nûr'a pa, maa pi puni yíbe pi wyérefyinji báarañkanni na. ²⁰ Wyérefyinji ñkwuu kañkuruñi mpyi a kan ñgemu á, ka u u ñkwuu kañkuro tòøn ta mà bâra u na ke, ka uru si file maa jwo “Nùñufoonji, wyérefyinji tøonyø ñkwuu kañkuro mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu kañkuruñi wabere ta. U we.” ²¹ Ka jùñufoonji si jwo “L'à jwø, mu na nyé báarapyi njicenñe maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyëere e, lire e mii sí kabwøhii le mu cye e. Ta ma, wuu u mûguro sjencyan.”

²² Nyé wyérefyinji ñkwuu shuunniñi mpyi a kan ñgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùñufoonji, wyérefyinji tøonyø ñkwuu shuunni mu mpyi a kan mii á, mii à u báara mà ñkwuu shuunniñi wabere ta. U we.” ²³ Ka jùñufoonji si u pyi “L'à jwø, mu na nyé báarapyi njicenñe maa mpyi dánasupya. Mu à pyi dánasupya kapyëere e, lire e mii sí kabwøhii le mu cye e. Ta ma, wuu u mûguro sjencyan.”

²⁴ Nyé wyérefyinji ḥkuuṇji mpyi a kan ḥgemu á ke, ka uru si file maa jwo “Nùjufoonji, mii mpyi a li cè na mu kataanmp'á waha, mu nyé a kerege ḥkemu nûgo me, mu maha kuru súmaṇi kwòn, mu nyé a súmashi wà cyage ḥkemu i me, mu maha kuru súmaṇi bégele. ²⁵ Lire kurugo mii à fyá, maa sà wyige tûgo, maa mu wyéreṇji le a ḥwəhō jìŋke e. Mu wyéreṇji u ḥge, u shwɔ.” ²⁶ Ka jùjufoonji si u pyi “Mu nyé báarapyi níjcenje me, kayamafoo u nyé mu. Taha mu mpyi a cè na mii nyé a kerege ḥkemu nûgo me, na mii maha kuru súmaṇi kwòn, na mii nyé a súmashi wà cyage ḥkemu i me, na mii maha kuru súmaṇi bégele la? ²⁷ Nyé mu à yire puni cè, naha na mu sí nyé a mpyi a já a mii wyéreṇji yaha wyéreṇji bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à nûr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tòonji ta.

²⁸ Yii wyérefyinji ḥkuuṇji shwɔ u na, yii kan kampwooni (1.000) fol'á. ²⁹ Yii li cè, shin maha shin u nyé ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na, ku u nyaha. Nka shin maha shin cyenjgayi wu u nyé ke, yaaga sì n-kan urufol'á me. Nimbileni urufoo bá na sônnji uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ³⁰ Yii ḥge báarapyiṇji laaga baa wuṇi wà cyiṇji na numpini i, kuru cyage e súpyire maha me súu maa ḥkyànhigii kùru.”»

Nùmpañja karigii cwɔɔnrɔŋkanni

³¹ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Supyanji Jyanji ká mpa ná u sìnampé ná u mèlækéebii puni i tèni ndemu i ke, u sí n-tèen u fànhetateenje nisinaŋke e. ³² Supyishinji puni sí n-pa bínni u taan, u sí pi cwɔɔnrɔ si ḥgwû piye e, bà yatonahanji maha mpàabii cwɔɔnr'a wwû sikyaabil'e me*. ³³ U sí mpàabii yaha u kàniŋe cyege na, si sikyaabii yaha u kàmenè woge na. ³⁴ Nyé mppi pi nyé kàniŋe cyege na ke, saanji sí n-jwo pir'á “Yii a ma naha, mii Tuṇi à jwó le yii á. Yii pa jyè u Saanre e, u à tire ntetu bégel'a yaha yii me na fo dijyēṇji tèesiini i ke. ³⁵ Naha kurugo ye tèni i katege mpyi mii na ke, yii à mii kan mii à lyî, byag'á mii ta ka yii i mii kan mii à bya. Mii mpyi nàmpɔnnte e, ka yii i mii sunmbage lèrje. ³⁶ Vàanŋkuuṇji mpyi mii na, ka yii i vàanya kan mii á. Mii mpyi na yà, ka yii i sà mii kàanmucya. Mii mpyi kàsunji i, ka yii i sà fworo mii na.”

³⁷ Nyé pire shintibii sí n-jwo “Kafoonji, naha tère e wuu à mu katege wuṇi nya, maa mu kan mu à lyî, lire nyé me mà mu byaga wuṇi nya, maa mu kan mu à bya ye? ³⁸ Naha tère e wuu à mu nàmpɔnŋo wuṇi nya, maa mu sunmbage tîrige, lire nyé me mà mu nya vàanŋkuuṇji i, maa vàanya kan mu á ye? ³⁹ Naha tère e wuu à mu yangwuṇi, lire nyé me mu kàsusye wuṇi nya, maa

* **25:32** Yahutuubii yyére, yatonahampii maha mpàabii ná sikyaabii nâhe sijcylan. Numpilage e, mpàabii la maha mpyi si sínni ntàani na, bage zìnniŋji sí u à tâan sikyaabil'á. Nyé yatonahampii maha pi cwɔɔnr'a wwû piye e.

sà fworo mu na yε?”⁴⁰ Saanji sí pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii aha jcyii kacenjkií pyi mii cínmpyiibii puni nimbileni là na, yii li cè na mii na yii à cyi pyi.”

⁴¹ Lire kàntugo mpii pi nyε u kámene cyege na ke, u sí pire pyi “Yii à lája, yii laaga tɔ̄n na na, yii raa sì nafugombaage e, kuru nkemu k'á bégel'a yaha Sitaanniñi ná u mèlekeebii mε na ke. ⁴² Naha kurugo yε katege mpyi mii na, yii nyε a mii kan mii a lyi mε, byage mpyi mii na, yii nyε a mii kan mii a bya mε. ⁴³ Mii mpyi nàmpønnte e, yii nyε a jen'a mii sunmbage lènje mε, vāanjkkuunji mpyi mii na, yii nyε a jen'a vāanya kan mii á mε. Tèni i mii mpyi na yà, ná tèni i mii mpyi kàsuñi i ke, yii nyε a jen'a sà fworo mii na mε.”

⁴⁴ Nyε pire mú sí u yibe “Kafoonji, jaha tère e wuu à mu katege wuñi ná mu byaga wuñi ná mu nàmpønñø wuñi ná mu vāanjkkuu wuñi ná mu yañgwuñi ná kàsujye wuñi nya, maa mpyi wuu nyε a mu tègε mà yε?”⁴⁵ U sí pi pyi “Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ná yii nyε a cyire kacenjkií pyi mii cínmpyiibii puni nimbileni là na mε, yii mú nyε a cyi pyi mii na mε.”⁴⁶ Nyε pire sí n-pyi yyefuge niñkwombaage e, nkà mpii pi à tí ke, pire sí n-pyi shiñi niñkwombaanji i.»

26

Pi à vùnñø pwø Yesu na, si u bò

(Marika 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)

¹ Nyε Yesu à kwà puru jwumpe puni na, maa jwo u cyelempyiibil'á: ² «Yii à li cè na cyi sanjkii nyε canmpyaa shuunni bilereñkwoñi kataanni sí nɔ, pi sí Supyanji Jyanji le cye e, si u kwòro cige na si mbò.»

³ Nyε ka Kile sáragawwuubii jùñufeebibii ná Yahutuubii kacwɔnribii si sà piye bínni Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe Kayifu pyenge e, ⁴ maa bê li na si Yesu cya jçñu ná cwòore e, si u bò. ⁵ Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyε a yaa li pyi kataanni tooy'e mε, lire baare e súpyire sí n-cânræ.»

Ceeñi wà à sìnme nùguntanga wumø wu Yesu jùñke na

(Marika 14.3-9)

⁶ Yesu na mpyi Betani kànhé e tògofoonji* Simø bage e. ⁷ Mà pi yaha talyige e, ceenji wà à file u na ná longaracwol'e†, li mpyi a jñ sìnmpø nùguntanga wumpe lonjara wumpe pà na, maa puru sìnmpø wu Yesu jùñke na. ⁸ Nyε u cyelempyiibil'á lire nya ke, ka li i mpén pi e fo pi na nkø: «Ngé nkèegènji jùñke ku nyε jaha yε? ⁹ Mpe sìnmpø mpyi na sí n-jà n-pére wyérènyahaga na, si ntaha fònñfeebii tègε.»

* **26:6** Pì na sânnji na tèni i Yesu à kàre ngé nàñi yyére ke, u mpyi a cùun'a kwà.

† **26:7** Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mège nyε: «alibatiri».

¹⁰ Nyε mpe pi mpyi na yu ke, ka Yesu si mpa puru cè, maa pi pyi: «Naha na yii nyε na ñge ceenji cêege yε? Kacenne u à pyi mii na. ¹¹ Fòñjfeeblee nyε na ha ná yii e tèrigii puni i, ñka mii wi ke, mii sì n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dε! ¹² U à mpe sinmpe wu mii na, si mii cyeere bégele njaha fanjke mée na. ¹³ Sèenji na mii sì yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde ñge ceen'à pyi niijaa ke, lire sì n-jwo wani bà li si mpyi si ñkwôro sùpyire funj'i mε.»

*Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Marika 14.10-11; Luka 22.3-6)*

¹⁴ Nyε wà na mpyi cyelempyibii kε ná shuunniñi i, pi mpyi maha uru pyi Zhudasi Isikariyoti, ka uru si ñkàre Kile sáragawwuubii jnùnjueebii yyére, ¹⁵ maa pi pyi: «Mii aha yii tègε, ka yii i Yesu cû, na ha yii sì n-kan mii á yε?» Ka pire si wyérefyinji beñjaaga ná kε kan u á. ¹⁶ Mà lwó lire tèni na, ka Zhudasi si wá na pyiñkanna caa si Yesu le pi cye e.

*Kataanni njyìñi karigii ncwoonrɔñi kani
(Marika 14.12-21; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)*

¹⁷ Nyε bwúruñi niñjirigembaanje kataanni canjcyiige, ka Yesu cyelempyibii si mpa u pyi: «Taa mu la nyε wuu u sà bilereñkwoñi kataanni njyìñi karigii cwɔonrɔ ke?» ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii shà mucyinn'á kànhe funjke e, na cyelempyibii si lì pyi wà Yesu mpyi a yi jwo mε, maa kataanni njyìñi karigii cwɔonrɔ wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyaji wà sì uru le cye e

²⁰ Nyε yàkoñk'à pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyî ná u cyelempyibii kε ná shuunniñi i. ²¹ Mà pi yaha njyìñi na, ka u u pi pyi: «Sèenji na mii sì yi jwo yii á, shin niñkin na na ha yii shwòhɔl'e, ñge u sì n-pa mii le cye e ke.»

²² Ka puru jwumpe si cyelempyibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii la, Kafoonji?» «Mii la, Kafoonji?»

²³ Ka u u pi pyi: «Ijemu cyεge ku na ha ná mii woge e yalyire yaage e ke, urufoo kyaa li. ²⁴ Supyanji Jyanji ñkwùmbaa nyε mε, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i mε. Ñka ñgemu u sì n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'à këege! Urufoo zimbaanje mpyi na sì n-pwòrɔ u ziñi na.»

²⁵ Zhudasi u mpyi na sì n-pa u le cye e ke, ka uru si u yíbe: «Cyelempyaji, mii wi la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabiliñi u à yi jwo!»

Wwoñeεge njyìñi

(Marika 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korenti Shiinbii 11.23-25)

²⁶ Mà pi yaha pi i lyî, Yesu à bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á maa jwo: «Yii ñge shwø a lyî, mii cyeere ti.»

²⁷ Lire kàntugo maa fùnjcwokwuuni lwó, èrezèn sinmë mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á maa jwo: «Yii puni pi pà bya. ²⁸ Naha na ye puru pu nyé mii sìshange, tunmbyaare nivonnte Kile à le ke, tire sìshange ki, k'à wu shinnyahara kapegigii yàfañi kurugo. ²⁹ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì èrezèn sinmë bya më, fo canñke mii sí nûru pu bya ná yii e mii Tuñi Saanre e ke.»

³⁰ Nyé ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworo bage e, maa ñkàre Olivye cire jañke juñ'i.

*Yesu à jwo na Pyéri sí n-pa jwo na u nyé a uru cè më
(Marika 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)*

³¹ Pi à nô wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Nijja numpilage yabiliñi i, yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, naha na ye y'à séme Kile Jwumpe Semenji i: "Mii sí mpànahañi bò, mpàkuruñke puni sí n-caala‡."»

³² Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Ijka mii aha jñè a fworo kwùñi i tèni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.» ³³ Ka Pyéri si u pyi: «Pi sanmpii puni mëe ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà më!» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, nijja numpilage yabiliñi i, ñkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nô tooyo taanre na mu nyé a mii cè më.» ³⁵ Ka Pyéri si jwo: «Pi mëe ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-sìi n-jwo na mii nyé a mu cè më.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi taha.

*Yesu à Kile jàare Zhetisemani cikøøge e
(Marika 14.32-42; Luka 22.39-46)*

³⁶ Nyé ka Yesu ná u cyelempyiibii si ñkàr'a sà nô cyage k'e, kuru mëge na nyé Zhetisemani, ka u u pi pyi: «Yii tèen naha mà jwo mii u sà Kile jàare mëyyere ke.» ³⁷ Ka u niñkarenji si ñkàre ná Pyéri ná Zebede jyaabii shuunniñi i. Ka yyetanhare ná funmpeenre si sìi u á. ³⁸ Ka u u pi pyi: «Mii funñke naha a pen fo na ñko si mii bò. Yii tèen naha, yii i ñkwôro nyii na ná mii i.»

³⁹ Ka u u ñkàre yyaha yyére, maa uye wà jìyke na, maa yyaha cyígile, maa Kile jàare na: «Tufoonji, kampyi mu sì nyé, na shwø ñke kyaage lwøhe mbyanji na. Ñka ma hè na nyii wuuni pyi më, ma nyii wuuni pyi.» ⁴⁰ Lire kàntugo maa nûr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ñwúuni. Ka u u Pyéri jñè, maa u pyi: «Yii nyé a jà a ndè tèni niñkinnji pyi nyii na ná mii i mà? ⁴¹ Yii tèen nyii na, yii raa Kile jàare, bà yii si mpyi si fàンha ta Sitaanniñi na, u àha ñkwò yii sòn ñgà kapii na më.

Nakaana baa, sùpyan'à bégel'a yaha kacenjekii mée na, nka u fanh'à cyére.»

⁴² Lire kàntugo ka u u nûr'a yîri pi taan tozhènwogo mà sà Kile jnáare na: «Mii Tuñi, kampyi mii sì n-jà n-shwo ñke kyaage na më, mu nyii wuuni li pyi.» ⁴³ Ka u u nûr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à njoo, pi mpyi na sì n-jà nyiigii mógo n-yaha më.

⁴⁴ Ka Yesu si nûr'a yîri pi taan mà kàre Kile tajarege e tontanrewogo, maa núru jwumpe ninumpe kurugo. ⁴⁵ U à kwò ke, maa nûr'a pa u cyelempyiibii cyage e maa pi pyi: «Yii saha na ñwúuni la? Yii yîri, tèn'à nô, Supyanji Jyanji sì n-le kapimpyiibii cye e. ⁴⁶ Yii yîri, wuu a sì, ñge u sí mii le cye e ke, uru naha a nô naha.»

Yesu jcùnyi kani

(*Marika 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12*)

⁴⁷ Nyé mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi sì nô wani, uru na nyé cyelempyiibii ke ná shuunniñi wà. U mpyi a pa ná shinnyahar'e, kàshikwànnjwàoyi ná kàbiiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii jñùnjufeebii ná Yahutuubii kacwànrribii pi mpyi a pi tun. ⁴⁸ Zhudasi u mpyi na sì Yesu le cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á na: «Yii aha mii nyá mii à sùpyanji ñgemu pûr'a cù maa u shéere ke, uru wi. Yii i u cù.» ⁴⁹ Pi à nô ke, ka Zhudasi si file Yesu na, maa jwo: «Fwù pílaga na, wuu cyeleantuñi» maa u pûr'a cù. ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Na cevoo, ndemu tapyige e mu à pa ke, lire pyi.» Nyé ka sùpyire sannte si file maa Yesu cù.

⁵¹ Ka Yesu cyelempyanji wà si u kàshikwànnjwàoge dìr'a wwû mà taha a sáragawwuubii jñùnjufembwòhe báarapyinji niñgenke kà kwòn a cyán. ⁵² Ka Yesu si cyelempyanji pyi: «Ma ñwooni le li fwuuni i, naha na yé ñgemu u nyé na kàshige kwùun ná ñwooni i ke, ñwooni li sì n-tègë urufoo bò mó. ⁵³ Taha mu na sônñi na mii sì n-jà na Tuñi pyi u mèlékëe kàshicyeye ke ná shuunni tûugo naha mii á numë, pi i nte sùpyire tun më? ⁵⁴ Nka lire ká mpyi, nyé y'à jwo Kile Jwumpe Semëñi i ke, di yire sì n-fûnñø n-jwo yë?»

⁵⁵ Ka Yesu si jwo sùpyir'á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwànnjwàoyi ná kàbiiyi i mpa jcû, mu à jwo kakuumpyi u nyé mii. Mii mpyi maha sùpyire kâlali Kilejaarebage e canja maha canja, yii sì nyé a mii cù më. ⁵⁶ Nka nde mpyinji sì Kile tûnntunmpii jwumpe fûnñø.»

Nyé ka Yesu cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha.

Yesu na nyé yukyaabii cye e

(*Marika 14.53-65; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24*)

⁵⁷ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ɳkàre ná u e Kile sáragawwuubii jùñufembwôhe Kayifu yyére. Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribii mpyi a binni wani. ⁵⁸ Mà pi yaha pi i ɳkèege ná Yesu i, Pyeri à tèen laage e, marii sì pi fye e fo mà sà jyè sáragawwuubii jùñufembwôhe pyenge e, maa sà ntèen pyenge sajcwɔnsigibii shwɔhɔl'e, si karigii sanjkii toronjkanni nya. ⁵⁹ Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná yukyaala kurunjke shiinbii puni mpyi na pyiŋkanna caa si Yesu cêege ná kafinare e, si u ta mbò§. ⁶⁰ Ali mà li ta shinjyahara mpyi a yà jwo, ɳka pi nya a jùñjò sèe wogo ta ɳkemu ku sí mpa ná l'e u bò me. Ka shiin shuunni si ɳkwò a pa jwo: ⁶¹ «Nge nàj'à jwo na uru sí n-jà Kilejaarebage jya, si nûru ku faanra canmpyaa taanre funj'i.»

⁶² Ka sáragawwuubii jùñufembwôhe si yîri maa Yesu pyi: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, jaha mu u à cè p'e yε?» ⁶³ Ka Yesu si fyâha. Ka sáragawwuubii jùñufembwôhe si u pyi: «Kile nyii wuŋi mege na, kâa wuu á, maa yi jwo wuu á kampyi mu u nya Kile Njçcwɔnroŋi, maa mpyi Kile Jyanji?»

⁶⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nje mu à jwo ke, yire yi. ɳka mii sí yi jwo yii á, mà lwó nume na, yii sí Supyanji Jyanji ninteenji nya Kile Siŋji Punifoo kàniŋe cyege na. Yii mú sí u nimpajji nya jahajyi i mà yîri nìnyiŋi na.»

⁶⁵ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii jùñufembwôhe lùyiri wuŋi si u yabilinji vânntinŋke cwɔn*, maa jwo: «U à Kile mege kèege, wuu saha nyε a tîge wà jwɔjwumɔ kurugo me. Yii à u Kile mekeegje jwumpe lôgo. ⁶⁶ Naha yii nyε na sônni yε?» Ka pi i u pyi: «U à yaa u bò.» ⁶⁷ Lire kàntugo ka pi i ntìlwɔhe wà u yyahé e, maa kanjuruyo cyán u e, ka pìi si kantawahii bwòn u e, ⁶⁸ maa jwo: «Kile Njçcwɔnroŋi, mu nyε a jwo na mu na nyε Kile tûnnntunji mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!»

Pyeri à jwo na uru nyε a Yesu cè me

(*Marika 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹ Pyeri ninteenji mpyi pyenge e ntàani na, ka báarapyicwoŋi wà si file u na maa jwo: «Mu mú mpyi ná Galile kùluni shinji Yesu e!» ⁷⁰ Ka Pyeri si yi kyáala sùpyire puni nyii na, na: «Mii nàha à mu jwumpe yyaha cè me.»

⁷¹ Lire kàntugo ka Pyeri si yîr'a kàre pyenge tajyijwôge yyére. Ka báarapyicwoŋi wabere si u nya, mpii pi mpyi wani ke, maa

§ **26:59** Mà tâanna ná Yahutuubii saliyanji i, li mpyi a jwɔ mà kyaa cwɔnro numpilage e me. Mà bâra lire na, kani li mpyi na sí n-jà n-pa ná kwù i ke, lire mpyi maha yaha canmpyaa shuunni si ntòro. Tèni i pi à Yesu yîbe ke, pi nya a tòro cyire kurigil'e me. * **26:65** Yahutuubil'á, sùpya ká jwumɔ jwo Kile na, mpemu nyε a yaa pu jwo u na me, mpii pi a puru jwumpe lôgo ke, pire maha yîri maa pi vânŋyj ciwɔn.

jwo pir'a: «Ngé nàñji mpyi ná Nazaréti kànhe shinnji Yesu e.»
 72 Ka Pyéri si nûr'a yi kyáala na: «Mii à kâa na mii nyé a ngé nàñji cè me!»

73 Tère nimbiler'à tòro ke, mpii pi mpyi wani ke, ka pire si file Pyéri na, maa jwo: «Nàkaana baa, mu na nyé pi wà, mu nyjini lwóñkanni na ha a li cyée.» 74 Nyé ka Pyéri si jwo: «Kampyi mii à ngé nàñji cè, Kile kà na yaha me!» Ka nkùpoonji si ntíl'a me sú.

75 Ka Pyéri funjke si jcwö Yesu jwumpe njnjwumpe na na: «Nkùpecyini sí mu ta mu à jwo a nô tooyo taanre na mu nyé a mii cè me.»

Nyé ka Pyéri si fworo pyenge e maa sà me sú sèl'e.

27

Pi à kâre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére

(*Marika 15.1; Luka 23.1-2; Yuhana 18.28-32*)

¹ Nyèsøge na, Kile sáragawwuubii njùñufeebii puni ná Yahutuubii kacwónribil'à sà piye nya, maa jwo a bê Yesu mbòni na,
² maa u pwø maa nkàre ná u e fànhafoonji Pilati yyére*.

Zhudasi kwùnyi kani

(*Kapyiñjkii 1.18-19*)

³ Zhudasi u nyé Yesu lefoonji pi cye e ke, u à pa li nya na pi à jwo na pi sí Yesu bò ke, ka li i mpèn u e, ka u u wyérefyinnji beñjaaga ná këni nûruñj Kile sáragawwuubii njùñufeebii ná Yahutuubii kacwónribii na, ⁴ maa jwo: «Mii à kapii pyi, mii à sùpya kan kwùñj'á, ngemu u nyé u nyé a kapii pyi me.»

Ka pi i u jwø shwo: «Wuu na ha nyé pur'e me, mu wuyo yi nyé yire.» ⁵ Ka Zhudasi si wyérefyinnji wà Kilejaarebage e, maa yîri pi taan mà sà uye pwø a bò. ⁶ Ka Kile sáragawwuubii njùñufeebii si uru wyérefyinnji kuu maa jwo: «Mà tâanna ná wuu Saliyanji i, wuu nyé a yaa wuu u le Kilejaarebage wyéreñji yaleñke e me, na ha na ye supyibowyere wi.» ⁷ Ka pi i jwo a bê li na si sà coge faanrafoonji wà kerege shwø ná uru wyéreñji i, si mpyi nàmpwuunbii fanjya. ⁸ Lire na, pi à kuru kerege mege le: «Sishange Kerege» mà pa nô ná nijjal'e.

⁹ Lire pyiñkanni na, jwumpe Kile tûnnntunji Zheremi mpyi a jwo ke, pur'a fûñjø. U mpyi a jwo: «Pi à wyérefyinnji tñmmpyara beñjaaga ná kë lwó. Izirayeli shiinbil'à uru tòrø mà yaha supyibowyere, ¹⁰ maa sà coge faanrafoonji kerege shwø ná ur'e, bà Kafoonji Kile à yi jwo mii á me†.»

Pilati à Yesu yibe

(*Marika 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38*)

* **27:2** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsujiñji wà bò.

† **27:10** Zakari 11.12,13; Zheremi 19.1-13; 32.6-9

¹¹ Ka pi i Yesu yyéençè fànhafoonji Pilati yyaha na, ka u u u yíbe na: «Yahutuubii saanji u nyé mu la?» Ka Yesu si jwo: «Mu aha jwo amuni yo.» ¹² Ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribii si ntíge Yesu na karii niñyahagil'e, ñka u nyé a yafyin jwo mε. ¹³ Ka Pilati si jwo: «Ncyii karigii pi na yu na ntare mu na ke, mu nyé na cyi núru mà?» ¹⁴ Yesu nyé a sàa yafyin jwo u á mε, ka lire si fànhafoonji kakyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp' à cwɔɔnr'a yaha u mbòjì na

(*Marika 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39-19.16*)

¹⁵ Nyé li mpyi kalyee fànhafoonj'á, bilerenkwoonji kataanni n'a mpyi a nɔ, sùpyire ká kàsuuyinji ñgemu náare u á ke, u maha uru yaha u à fworo. ¹⁶ Lire tèni i, wà mpyi kàsuunji i, sùpyire puni mpyi a u cè. U mège mpyi Barabasi. ¹⁷⁻¹⁸ Pilati mpyi a cè na yiñcyege kurugo, Kile sáragawwuubii jùñufeebil' à Yesu Kirisita le uru cye e. Lire e sùpyir' à binni ke, ka Pilati si pi pyi: «Jofoo yii la nyé mii i yige ye? Barabasi laa, Yesu pi maha mpyi Kirisita ke?»

¹⁹ Nyé mà Pilati yaha yukyaalabage e, ka u cwoñi si tùnnnturo yaha a shà u á, na ñge nàñji u nyé ncèege cyaga baa ke, na u àha ñkwò u jiwòge le u kyal'e mε, ñaha na ye karii niñyahagil' à uru kànhà ñooge e pìlaga u kyaa na.

²⁰ Nyé ka Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribii si sùpyire fòñnj'a ta na ti Barabasi náare, ti i Yesu yaha pi bò. ²¹ Ka fànhafoonji si nûr'a pi yíbe: «Mpii shiinbii shuunninji i, jofoo yii la nyé mii i yige ye?» Ka pi i jwo: «Barabasi!» ²² Ka Pilati si pi yíbe: «Yesu pi maha mpyi Kirisita ke, ñaha mii sí n-pyi uru na ye?» Ka pi puni si jwo: «U kwòro cige na!» ²³ Ka Pilati si nûr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nò u bò ye?» Ka pi i wá na ñkwúuli fànhà na: «U kwòro kworokworocige na!»

²⁴ Pilati à li nya na uru jwumpe fành' à cyérε, tùnmpe sí i nyahage na ma ke, ka u u lwòhò lwó a u cyeyi jyé sùpyire nyii na, maa jwo: «Mii à na cyeyi jyé a yige ñge nàñji kani i. Yii à li nyé numε.» ²⁵ Ka sùpyire puni si u jiwò shwo: «U kwùñji nùmpañke tugure ti pyi wuu ná wuu pyìbii woro.»

²⁶ Lire tèni i ka Pilati si Barabasi yige mà tàanna ná sùpyire nyii wuuni i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil' à cyàha Yesu na

(*Marika 15.16-20; Yuhana 19.2-3*)

²⁷ Nyé ka Pilati sòrolashiibii pìi si ñkàre ná Yesu i pi tatεenje e, maa sòrolashiibii piibérii yyér'a pa u kwûulo, ²⁸ maa u vàanjyi wwû u na, maa vàanntinmbwòhò niñyèga le u na, ²⁹ maa ñguro cîn mà pyi saanra jùñtonjø mà tò u na, maa kàbii le u kàniñe

cyεge e, marii niŋkure sínni u taan, marii u fwóhore marii ɣko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!»³⁰ Marii ntilwəhe wàa u na, maa kàbiini shwɔ u na mà taha na u bwùun jùŋke e.³¹ Pi à u fwóhør'a kwò ke, maa vāanntinmbwəhe niŋyεge wwû u na, maa u yabiliŋi vāanŋyi le u na, maa ɣkàre ná u e si sà ɣkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(*Marika 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27*)

³² Nyε mà sòrolashiibii yaha pi i ɣkèege ná Yesu i taboŋke e, pi à círi ná Sirení kànhé shinŋi w'e, u mège mpyi Simo. Nyε ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo.³³ Nyε pi à sà nō cyage k'e, pi maha kuru cyage mège pyi: «Nuŋkwoøge Cyage»³⁴ maa yasorogo le sinm'e mà kan Yesu á, u bya bà u séege si mpyi si jíhε me. U à ku néen'a wíi ke, u nyε a jen'a ku bya me.

³⁵ Sòrolashiibil' à u kwòr'a kwò ke, maa ɣkyaanlwooni tèg'a u vāanŋyi tåá piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhanŋi cè me.³⁶ Lire kàntugo maa ntèen wani na u kàanmucaa.

³⁷ Nyε ka wà si u mbòŋi jùŋke sém'a taha kworokworocige na u jùŋke niŋyinj na. Y'à séme: «NGE U NYΕ YESU, YAHUTUUBII SAANNI.»

³⁸ Nyε pi mpyi a nàŋkaalii shuunni kwòro kworokworociye na Yesu taan. Wà mpyi u kàniŋke na, u sannji sí nyε u kàmeni na.³⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwóhore, marii jùŋyi kwòre,⁴⁰ marii ɣko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sí Kileŋaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u nyε ame la? Mu yabiliŋi u maye shwɔ. Kampyi Kile Jyanj u nyε mu, tîge kworokworocige na may'ál!»

⁴¹ Nyε ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebibii ná Kile Salianaŋi cyelentiibii ná Yahutuubii kacwənribii mü si wá na u fare marii ɣko:⁴² «U à pìi shwɔ, maa mpyi u nyε a jà a uye shwɔ me. Kampyi uru u nyε Izirayeli saanji, u tîge cige na numε, lire ká mpyi, wuu sí n-dá u na.⁴³ U à u cyεge taha Kile na, maa jwo na uru nyε Kile Jyanj. Kampyi u kyal'a tåan Kile á, Kile à yaa u u shwɔ numε.»⁴⁴ Nàŋkaabii pi mpyi a kwòro u taan ke, ka pire mü si wá na u fare amuni.

Yesu kwùŋji

(*Marika 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30*)

⁴⁵ Nyε canŋke mpyi a nō jùŋo niŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkoŋke na.⁴⁶ Lire tèni i, ka Yesu si jwo fànha na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lire jwəhe ku nyε: «Mii Kilenj, mii Kilenj, naha

‡ 27:46 Yesu na ɣkwúuli Arameni shéenre e. Tire shéenre e, Eli jwəhe ku nyε: «Mii Kilenj». Mpíi pi nyε pi nyε na tire shéenre núru me, pire mpyi na sônŋji na Kile túnntunŋji Eli Yesu nyε na yiri. Yahutuubii pìi na sônŋji na ná Eli nyε a kwû me, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwɔ (2 Saanbib 2.1-12).

na mu à kàntugo wà mii á yε\$?» ⁴⁷ Mpíi pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U na ha na Kile túnntunji Eli yiri, na u pa uru tège.»

⁴⁸ Lire tèenuuni i, ka pi wà si fê a sà sìcogo fyinme lùtanhage k'e, maa ku nórø kàbii na, mà yaha Yesu jwøge taan, u u ku ta a shwøønro. ⁴⁹ Ka pi sanmpíi si jwo: «Wuu a u wíi kampyi Eli sí n-pa u shwø.»

⁵⁰ Ka Yesu si nûr'a jwo fànha na, maa u mûnaani kan Kile á. ⁵¹ Lire tèni i, ka Kileñaarebage táataa vâanløke si ntíl'a cwøn niŋke e, mà lwó niŋyini na fo jwøh'i. Ka niŋke si ncýéenñe, ka kafaabwoyi si jya. ⁵² Ka fanjyi si mógo. Kile wuubii pi mpyi a kwû ke, ka pire pìi niŋyahara si jnè, ⁵³ maa fworo fanjyi i. (Nyé Yesu à pa jnè ke, ka pi i jyè Zheruzalemu kànhe e mà piye cyée shinnyahara na.) ⁵⁴ Nyé Ḍrømu sòrolashiibii yyaha yyére shinji ná mpíi pi mpyi na Yesu kàanmucaa ná u e ke, tèni i pir'á niŋke nya k'á cyéenñe, karigii cyi à pyi ke, maa cyire nya ke, ka pi i fyá sée sél'e, maa jwo: «Nàkaana baa, ñge nàñi mpyi Kile Jyanj.»

⁵⁵ Cyee niŋyahamii mpyi a yyére tatøønge e marii wíi. Pire cyeebibii mpyi a taha Yesu fye e mà yíri Galile kùluni i, marii u tère. ⁵⁶ Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama u nyé Yakuba ná Yusufu nuñi ke, ná Zebede jyaabii nuñi mpyi pi e.

Yesu ntòŋi kani

(*Marika 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42*)

⁵⁷ Yàkoŋk'à nò ke, ka nàfuufoonji wà si mpa, u mëge mpyi Yusufu, Arimati kànhe shin u mpyi u wi. U mù na mpyi Yesu cyelempya. ⁵⁸ Ka u u nò Pilati na, maa sà Yesu buwuñi njáare u á. Ka Pilati si pi pyi pi u kan u á. ⁵⁹ Ka Yusufu si Yesu buwuñi lwó a sà mpwø vâanntofønni w'e, ⁶⁰ maa u le fanjke e, kuru mpyi a tûgo kafaaga juñ'i, u mpyi a ku kwøn a yaha uye mëe na, bu mpyi na sàha ñkwà a tò k'e mà nya më. Ka u u kafaabwøhø kùuŋkul'a pa ntò fanjke jwøge na, maa ñkàre. ⁶¹ Nyé Magidala Mariyama ná Mariyamanj sannj mpyi a tènn'a yyaha kan fanj'á.

Fanjke kàanmuncyanji

⁶² Kuru canja nùmpañja mpyi canjøŋke, ka Kile sáragawwuubii jùñufaabii ná Farizhëenbii si ñkàre sìncyan Pilati yyére ⁶³ maa jwo: «Nùñufoonji, l'à tîge wuu funñ'i na ñge kafiniviniŋi, mà u yaha nyii na, u mpyi maha jwo uru ká ñkwû, canmpyaa taanre uru sí jnè. ⁶⁴ Kuru cyage e, mu à yaa mu u pìi yaha pi a fanjke kàanmucaa fo canjyi taanreñi ká mpa fùnñø. Lire ká mpyi li nyé a pyi më, u cyelempyibii

sí n-jà n-pa u bunji yû, si jwo na u à jè a fworo kwùnji i. Tire kafinare kàntuge sí n-waha si ntòro njycyiire na.»

⁶⁵ Ka Pilati si pi jnwɔ shwɔ: «Kàanmucyafeebii na jye wani, yii a sì, yii i sà pi pyi, pi a ku kàanmucaa pyinjekanni l'à tâan yii á ke.»

⁶⁶ Ka pi i nkàr'a sà fannke yal'a tò, maa fyè bwòn kafaage na, maa kàanmucyafeebii tìjé wani.

28

Yesu à jè a fworo kwùnji i

(Marika 16.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nyé canñøjk'á tòro ke, cibilaage canjcyiige* nyèsøøge na, Magidala Mariyama ná Mariyamañi sanñ'á pa mpa fannke wíi. ² Ka jnjké si mpál'a cyéennne sèe sèl'e. Kafoonji Kile mèlekènji wà mpyi a yíri nìnyinji na, maa ntig'a pa kafaabwøhe kùuñkul'a láha a yaha nkere na, maa ntéen ku na. ³ U mpyi na njí kileñini bëenmpe fiige, u vâanjyi mú s'à fínijé weewee. ⁴ Ka sañcwønsigibii si fyá na jcyéennni, fo mà sà jcírigé.

⁵ Ka mèlekènji si jwo cyeebil'á: «Yii àha raa fyáge mε. Yesu pi à kwòro cige na ke, mii à li cè na uru yii na jcaa. ⁶ U jye nahá mε, u à jè bà u mpyi a yi jwo mε! Yii u buwuñi tasinnage wíi! ⁷ Numε, yii a sì fwøfwø, yii i sà yi jwo u cyelempyiibil'á na “U à jè a fworo kwùnji i. U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u jya wani.” Yire yi mpyi mii á, mii u jwo yii á.»

⁸ Ka pi fyagara wuubii ná funntanga wuubii si fê a yíri fannke na, na fî na nkèøge fwøfwø si sà yi jwo Yesu cyelempyiibil'á. ⁹ Ka Yesu si mpál'a pi jnùñø bê mà pi yaha kuni na, maa pi shéere. Ka pi i file u na, maa ninjkure sín, maa u cû tooyi na, maa u pée. ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Yii àha raa fyáge mε. Yii a sì, yii sà mii cìnmpyiibii pyi na pi a sì Galile kùluni i. Wani pi sí sà mii jya.»

Sòrolashiibii ná sáragawwuubii kafinare kani

¹¹ Mà cyeebibii yaha kuni na, sòrolashiibii pi mpyi na fannke kàanmucaa ke, ka pire pìi si jyè kànhe e, mà sà yi puni yyaha jwo Kile sáragawwuubii jnùñufeebil'á. ¹² Ka sáragawwuubii jnùñufeebibii si wwò ná Yahutuubii kacwønribil'e, maa jwo a bê li na, maa wyérñyahaga kan sòrolashiibil'á, ¹³ maa jwo: «Yii a yi yu yii a ntùuli na u cyelempyiibil'á pa numpilage e, mà pa u buwuñi yû, mà yii yaha njøompe na. ¹⁴ Fànhafoonji ká yire lógo, wuu sí n-jà yi cwøonrø ná u e, bà yii si mpyi si shwø kyaage na mε.» ¹⁵ Ka pi i wyérñji lwò, maa li pyi bà pi à yi jwo pi á mε. Ka puru jwumpe si jcaala Yahutuubii shwøhøl'e fo mà pa no njnjaa na.

* **28:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jye káriñi.

*Yii sà supyishinji puni pyi mii cyelempyii
 (Marika 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23;
 Kapyiijkii 1.6-8)*

¹⁶ Ka cyelempyiibii ke ná niŋkinji si ŋkàre Galile kùluni i. Yesu mpyi a jàŋke ŋkemu kyaa jwo pi á ke, ka pi i sà dùgo kuru na, mà u ta wani. ¹⁷ Pi à sà u nya ke, maa u pêe, ŋka pi pìi funyɔ mpyi na pi kyáali. ¹⁸ Ka Yesu si file pi na, maa pi pyi: «Nìŋyinji ná jìŋke síŋi pun'à kan mii á. ¹⁹ Lire e yii a sì yii sà supyishinji puni pyi mii cyelempyii, yii s'a pi batizeli Tufoonji ná Jyafoonji ná Kile Munaani mëge na, ²⁰ yii raa pi taanni karigii puni mii à jwo a waha yii á ke, cyire na. Mii na nyε ná yii e canŋa maha canŋa fo si sà nə diŋyεŋi tèekwooni na.»

Marika Jwumpe Nintanmpe

Jwuŋkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenjì funŋɔ jwumpe e ke

Marika na mpyi Yesu cyelempyani Pyeri wwojne. Kakyan-hala karigii Yesu mpyi a pyi maa kàlaŋi ñgemu kaan ke, mà bâra lire na, pyiŋkanni na pi à u kwòr'a bò cige na ná pyiŋkanni na Kile à u jnè a yige kwùŋji i ke, Marika à cyire karigii puni lógo Pyeri jnwɔ na. Cyi lógoŋkwooni kàntugo u à cyi sém'a kan dánafeebil'á, pire mpyi yyefuge e.

Tèni i Yesu à jwo u yabilini kyaa na ke, u à li cyêe na uru u jnye Supyanji Jyanji. Lir'à li cyêe na ur'á Kile à síŋi puni kan. Puru funŋke e, sùpyire sàraŋi síŋi ná kapegigii yàfanji síŋ'á kan ur'á. Cyire pun'á li cyêe na sùpyanji u à fworo Kile e ke, Yesu wi. Marika à li cyêe na Kile Jyanji u jnye Yesu. U na jnye Kile, maa mpyi sùpya.

Ná Yesu à kwòro kworokworocige na wuu kurugo, mpii pi maha ntaha u fye e ke, pi à yaa pi kyaala mú u kurugo. Dánafeebil'á Marika à jwumpe jwo ke, wuu ná pire, wuu pun'á yaa wuu bégel'a yaha kyaage mée na Yesu kurugo. Yesu à jwo: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'á yaa u cyé u yabilini jnyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mée ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Naha na ye ngemu la ká mpyi si u njnjaanji yaa jnwɔ ke, urufoo sí nùmpanja ta mée, ñka ngemu ká kàntugo wà u njnjaanj'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpanja ta.» (8.34-35).

*Yuhana Batizelipyinji na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28)*

¹ Jwumpe Nintanmpe pu jnye na Kile Jyanji Yesu Kirisita kyaa yu ke, puru jnwəkwɔnre ti jnye nte. ² Kile à fyânh a jwo u túnntunji Ezayi sémenjì i:
«Wíi, mii sí na túnntunji tun mu yyaha na,
u sà kuni yaa mu mée na*
³ sùpya mëjwuu sí n-pa raa fwore sìwage e fành a na
“Yii kuni yaa Kafoorji mée na,
yii kumpyeré nintiire yaa u á†.”»

⁴ Lire pyiŋkanni na, Yuhana Batizelipyinji à kàre sìwage e mà sà uye cyêe, marii sùpyire batizeli, marii yi yu pi á na:
“Yii yii toroŋkanni kēenjé, yii i batize, bà Kile si mpyi si yii

* **1:2** Malaki 3.1 † **1:3** Ezayi 40.3

kapegigii yàfa yii na mε.»⁵ Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii niñyahamii mpyi na sì u yyére, maa ntèn li taan na pire kapyiñkii jyε a tíi mε, Yuhana sí i pi batizeli Zhuruden banji lwøhe e.⁶ Nyε Yuhana vánantinjke mpyi a yaa ná jwøhøni shire e, u mpyi maha uye pwu ná seepwøge e, maa uye jwø caa ná kampεenjyi ná tuwyiyi sεere e.⁷ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Ngε u na ma mii kàntugo ke, uru tayyéreg'á fànha tò mii woge na. Ali mà naye tìrige si nta mpyi u tanhañyi mεere sànhafoo, mii jnùjk'á cyérē lire mpyinji i.⁸ Mii wi ke, mii à yii batize lwøhe e, ñka uru wi ke, uru sí yii batize ná Kile Munaani i.»

*Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize
(Macwo 3.13-17; Luka 3.21-22)*

⁹ Cyire canmpyaagil'e, Yesu à yíri Nazareti kànhe e Galile kùluni i mà kàre Yuhana yyére. Ka Yuhana si u batize Zhuruden banji lwøhe e.¹⁰ Yesu nivworonji lwøhe e, ka u u niñyinji jnya u u mûru, ka Kile Munaani si ntìg'a tèen u na mpánmpørøgo fiige.¹¹ Ka mεjwu si fworo niñyinji i na: «Mii Jyanji u jyε mu, mu kan'á waha mii na sèl'e. Mu kapyiñkil'á tåan mii á mû.»

*Sitaanninji na ncää si Yesu sòn u kapii pyi
(Macwo 4.1-11; Luka 4.1-13)*

¹² Lire kàntugo ka Kile Munaani si ñkàre ná Yesu e sìwage e.¹³ U à canmpyaa beeshuunni pyi wani sige yaare shwøhøl'e. Cyire canmpyaagii funjke e, ka Sitaanninji si file u na, maa ncää si u sòn ñgà kapii na. Kile mèlékèebii mpyi ná u e, marii u tère.

*Yesu à fyacumii sicyεere yyer'a pyi u cyelempyii
(Macwo 4.12-25; Luka 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Nyε Yuhana Batizelipyinji leñkwooni kàntugo na kàsuñji i, ka Yesu si ñkàre Galile kùluni i, marii Kile Jwumpe Nintanmpe yu, na ntùuli.¹⁵ U mpyi na yi yu sùpyir'á: «Tèn'á nø, Kile Saanre tèn'á byanhara. Yii yii toroñkanni këennjε, yii dá Jwumpe Nintanmpe na.»

¹⁶ Canjka Yesu niñarañi Galile banji jwøge na, u à fyacyaa shuunni jnya, Simø ná u sìjñεñi Andire, pi mpyi na cwòo wàa banji i.¹⁷ Ka u u yi jwo pi á: «Yii taha na fye e. Bà yii na fyaabii caa mε, mii sí yii taanna yii raa sùpyire caa t'a ma mii á.»¹⁸ Ka pi i ntìl'a pi cwòobii yaha, maa ntaha Yesu fye e.¹⁹ Nyε pi à ta naha vili yyaha na sahanjki ke, ka Yesu si nûr'a sìjñε shuunni jnya, pire pi mpyi Zebede jyaabii, Yakuba ná Yuhana. Pi ná pi tuñi Zebede mpyi a tèen pi bakwøge funjke e, na pi cwòobii takεgεyi yaa.²⁰ Ka Yesu si ntìl'a pi yyere, ka pi i pi tuñi Zebede ná u báarapyibii yaha wani bakwøge e, maa ntaha u fye e.

*Yesu à jínaŋji wà kòr'a yige nàŋji w'e
(Luka 4.31-37)*

²¹ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ɻkàre Kaperènamu kànhe e. Canŋoŋke, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e, na sùpyire kâlali. ²² Mpii pi mpyi wani na nûru u jwø na ke, u kâlaŋi pyiŋkanni mpyi a pire kàkyanhala, naha na ye u jyè a mpyi na pi kâlali Kile Saliyanj cyelentiibii ffige mæ, ɻka ná Kile sifente e u mpyi na pi kâlali.

²³ Lire tèni i, jínacyanji wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ²⁴ «Nazareti kànhe shinnji Yesu, naha shi ku jyè wuu ná mu shwøhøl'e ye? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, ɻge u à fworo Kile e ke, uru u jyè mu!» ²⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínaŋji na: «Ma jwøge tò! Maa fworo ɻge nàŋji i!» ²⁶ Ka jínaŋji si nàŋji cúnŋø cúnŋø, maa ɻkwúulo fànha na, maa fworo u e. ²⁷ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Naha ku ɻkire ye? Kàlavønŋø ɻge nàŋ'á kan ná Kile fànhe e, u maha fànhe cyáan jínaɓii mù na pi i nûru u jwø na!» ²⁸ Ka Yesu mæge si fworo Galile kùluni puni i.

*Yesu à yamii niyyahamii cùuŋø
(Macwo 8.14-17; Luka 4.38-41)*

²⁹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworo Kile Jwumpe kàlambage e, maa ɻkàre ná Yakuba ná Yuhana e, Simø ná Andire yyére. ³⁰ Pi à sà Simø nafejcwønji ta u à sinni cifwuro cye e, ka pi i u kyaa jwo Yesu á. ³¹ Ka Yesu si file u na tasinnage e, maa u cù cyège na a yírigé. Ka cifwure si ɻkwø, ka u u yíri na sore pi á.

³² Yàkoŋke, canŋa jyiin'á cwo ke, ka pi i ɻkàre ná yampii puni ná jínacyaanbil'e Yesu yyére. ³³ Kànhe shinnyahara mpyi a binni bage jwøge na. ³⁴ Ka u u yampe shiŋji niyyahamafee cùuŋø, maa jínacyaanbii niyyahamii jínahii kòr'a yige pi e, maa jwumpe kwøn jínaɓii na, naha na ye pi mpyi a u cè Kile wuŋi wà.

*Yesu kapani
(Luka 4.42-44)*

³⁵ Kuru canŋa nùmpanŋa nyèsøoge na, ka Yesu si yír'a fworo, maa ɻkàre sige funŋke e si sà Kile jnáare. ³⁶ Simø ná u shèrefeebil'á yír'a fô u e ke, maa ɻkàr'a sà a u caa. ³⁷ Pi à u jnya ke, maa u pyi: «Sùpyire puni wá na mu caa.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Wuu a sì wuu taan kànyi na. Mii à yaa mii i Jwumpe Nintanmpe jwo wani mù, naha na ye mii kapani li.» ³⁹ Lire e ka u u wá na jaare Galile kùluni puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu Kile Jwumpe kàlambayi i, maa jínaɓii kòre na yige pifeebil'e.

*Yesu à tògofoo cùuŋɔ
(Macwo 8.1-4; Luka 5.12-16)*

⁴⁰ Ka tògofooŋi wà si file Yesu na, maa niŋkure sín u fere e, maa u jnáare fànhna na, maa jwo: «Mu aha jneε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na, si mii fíniŋε.» ⁴¹ Nàŋji jnùjaar'à Yesu ta ke, ka u u u cyege sànhna maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jneε, tòge ku láha ma na!» ⁴² Ka tòge si ntíl'aláha u na, ka u u jncùuŋɔ. ⁴³ Ka Yesu si u cye yaha, maa li jwo a waha u á: ⁴⁴ «Cû ma jwøge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε, ɻka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwuŋi na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile túnntunŋiMusa à jwo tògofeebii jncùuŋɔŋi kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sí li cyêe na mu à cùuŋɔ‡.» ⁴⁵ Nka nàŋji jnye a jà a cû u jwøge na mε. U à kàr'a sà a yi yu cyeyi puni i, ka li i mpyi Yesu saha sì n-jà n-tíi n-jyè kànhna na mε. U mpyi sige funŋke e, ɻka lire ná li wuuni mû i, sùpyire mpyi na yíri cyeyi puni i, na u taa wani.

2

*Yesu à supyimuruŋɔ cùuŋɔ maa ku kapegigii yàfa ku na
(Macwo 9.1-8; Luka 5.17-26)*

¹ Canmpyal'à tòro ke, ka Yesu si nûr'a kàre Kapérénamu kànhna e. Ka sùpyire si lógo na u jnye wani bage k'e, ² maa mpa bínni mà bage jnî. Tateengé sàha mpyi mε, bage jwøge mpyi a jnî. Ka Yesu si wá na Kile jwumpe yu pi á. ³ Lire na u jnye, ka pi i mpa ná yanji w'e, u mpyi a mûruŋɔ. Nàmbaa sicyeεre mpyi a u tugo. ⁴ Nka sùpyire nyahaŋi kurugo, pi jnye a jà a nô ná u e Yesu na mε. Ka pi i dùgo bage kàtanŋke na, maa kuru fûru, maa yanji ná u yasinniŋke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwøhøl'e. ⁵ Yesu à li jya na mpaa nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimuruŋk'á: «Na jya, mu kapegigil'à yàfa mu na.»

⁶ Kile Saliyanji cycelentiibii pi mpyi a tèen wani kuru cyage e ke, ka pire si wá na yu piye funŋ'i: ⁷ «Naha na ɻge nàŋji jnye na mpe jwumpe shinji yu ye? U na Kile mège kèege. Fo Kile kanni bà mε, wà sì n-jà sùpya kapegii yàfa u na mε!» ⁸ Ka Yesu si ntíl'a pi funŋo sònŋore cè, maa yi jwo pi á: «Naha na yii jnye ná nte sònŋore shinji i ye? ⁹ Mâ jwo “Mu kapegigil'à yàfa mu na” ná “Yíri, ma a ma yasinniŋke lwó ma a jaare” yii jnyii na cyire kapyaagii mû shuunni i ndire jwumø p'à tâan ye? ¹⁰ Nka yii pi li cè na li sínji na jnye Supyanji Jyanji na, naha jnìŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» ¹¹ Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Ta nûru na jwø na, yíri ma a ma yasinniŋke lwó, ma a sì pyeŋe.» ¹² Ka nàŋji si ntíl'a yíri, maa u yasinniŋke lwó mà fworo sùpyire

‡ **1:44** Tògofooŋi ká jncùuŋɔ, sárágawwuŋi mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jncé kampyi u à cùuŋɔ, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

puniŋyii na, ka li i pi puni kàkyanhala, ka pi i Kile pêe sèl'e, maa jwo: «Wuu sàha nde fiige nya me!»

Yesu à lyî ná mepengɛ shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Luka 5.27-32)

*Jwumpe Nintanmpe fanh'â nyaha Yahutuubii ladaabii wogena
(Macwo 9.14-17; Luka 5.33-39)*

18 Nys Yuhana Batizelipvini cve

¹⁸ Nyé Yuhana Batizelipyinji cyelempyibii ná Farizhænbii mpyi maha súnji leni, ka sùpyire tå si mpa Yesu pyi: «Naha na Yuhana Batizelipyinji cyelempyibii ná Farizhænbii wuubii maha súnji leni, mu cyelempyibii sí nyé na u leni mà ye?»
¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Cipoonji ká mpyi ná cikwɔnbil'e, pi sí n-jà n-pyi lyìmbaa lire tèni i la? Må pi ná uru yaha sìncyan pi sì n-sìi n-jà n-kwôro lyìmbaa me. ²⁰ Nka tèni là na ma, cipoonji sí n-pa n-yige pi shwøhäl'e. Lire tèni i pi sí n-ta raa súnji leni.»

²¹ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Wà jnye na vâanvônjé tège na vâanvjyega tacwângó jwooli më. Lire ká mpyi, vâanvônjéke maha vâanvjyege këege, tacwâng'a sì nâara a pê. ²² Wà mû sí jnye na sinmpurugo leni seeye boolyegil'e* më. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yalenjéke jya, maa wu, yalenj'ka sì ñkëege. Sinmpurug'â yaa k'a leni seeyi boofønñkil'e!»

*Nje Yesu à jwo canjøŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Luka 6.1-5)*

²³ Nyē canjka Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canjke na mpyi canjøø. Ka u cyelempyiibii si

* **2:22** Seeyi boni na nyę boro, Yahutuubib maha ndemu jwoolo ná yatoore seeyi i maa lwøhe, lire nyę me nüjirimpe, lire nyę me eřezén sinmpe leni l'e ke.

cye le sùmañi i na ñkwùun na mínage na ñkùru[†]. ²⁴Farizhëenbii pìl'â lire nya ke, maa Yesu pyi: «Wíi, naha na mu cyelempyiibii na canjøŋke kafuunjkii pyi ye[‡]?» ²⁵Ka u u pi pyi: «Nde saanji Dawuda à pyi ke, yii nyé a lire kâla mà? Canjka mà u ná u fyènjwöhoshiinbii katege wuubii yaha, ²⁶u à jyè Kile bage e, lire tèni i Abyatari u mpyi Kile sáragawwuubii jùnjufembwohe, maa sárage bwúuruñi wà Iwó a kyà, maa wà kan u fyènjwöhoshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruñi kyà.»

²⁷Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Canjøŋk'à yaa sùpyire mée na, ku nyé a yaa ku pyi tuguro pi á mè. Sùpyire nyé a yaa canjøŋke mée na mè. ²⁸Lire l'à li ta Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo ali mà yyaha tíi ná canjøŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mè.»

3

*Yesu à cyenkwugofoo cùuñjɔ canjøŋke
(Macwo 12.9-14; Luka 6.6-11)*

¹Canjka Yesu à nûr'a jyè Kile Jwumpe kàlambage e, mà sà nàñi wà ta wani ná cyenkwuge e. ²Ka pi i wá na u kàanmucaa, kampyi u sí uru nàñi cùuñjɔ canjøŋke e, si nta tìgire cyán u na. ³Ka u u jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwöhôl'e, pi raa u jaa, ⁴maa pi yíbe: «Mà tâanna ná Kile Saliyanji i, kacenni mpyinji u à jwô canjøŋke e laa, kapiini mpyinji? Mà sùpya múnnaa shwô laa, mà sùpya múnnaa wwû^{*}?» Ka pi puni si fyâha. ⁵Ka Yesu si nyijkeni le pi e, maa yyahé tanha pi na, u à li ta pi nyé a cyenkwugefooj nùñaare ta mè. Maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyege sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jçùuñjɔ. ⁶Nyé Farizhëenbii pi mpyi wani ke, ka pire si fworo Kile Jwumpe kàlambage e, maa ntíl'a kàr'a sà wwò ná Erödi tonkuni shiinbil'e Yesu boñkanni kyaa na.

Shinnyahara la nyé si Yesu nya

⁷Ka Yesu ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Galile banji kàmpanjke na. Supyikuruñjɔ nimbwöhô mpyi a taha u fye e. Tire sùpyire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude wuuni ⁸ná Zheruzalem kànhe ná Iduma kùluni ná Zhurudën banji kàntugo yyére kùluni ná Tiri ná Sidon kànyi na. U kapyiijkii kyaa sùpyire mpyi na nûru, maa ntaha u fye e. ⁹⁻¹⁰U mpyi na shinnyahara cùuñjɔ, lire e yampii puni la mpyi si bwòn u na. Ka

[†] 2:23 Kile Jwumpe Semenj à li cyêe na wà katege wu ká a ntùuli kereg'e, na u sì n-jà sùmañi wà kwòn ná cyege e, si jiyî wani kerege e (Duterenomu 23.25). [‡] 2:24 Mà tâanna ná Farizhëenbii sònñjøñkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyege e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêegë na pi à báara pyi canjøŋke (Ekizodi 34.21).

^{*} 3:4 Farizhëenbii u sònñjøñkanni i, shinnyi u nyé na múnnaa tawwuyo caa ke, uru kanni wà sì n-jà n-tègë canjøŋke.

u u li jàare u cyelempyiibil'á na pi bakwooge kà bégel'a yaha ur'á, uru ká bú ñkwò a jà laaga wwû sùpyire na, t'áha bú uru fénre mε. ¹¹ Jínacyaan n'a mpyi a u nya, pi mpyi maha jicwo u fere e, maa ñkwúulo, maa jwo: «Kile Jyanji u nyε mu!» ¹² Ñka Yesu mpyi maha yi jwo a waha pi á na pi àha sùpya yaha u yi cè mε.

*Yesu túnntunmpii ke ná shuunniñi jncwɔənrrɔñi kani
(Macwo 10.1-4; Luka 6.12-16)*

¹³ Lire kàntugo ka Yesu si dùgo jnañke kà na. Mpii kyaal nyε u na ke, maa pire yyer'a yige pi sanmpii shwɔhɔl'e, ka pire si n-kàre u fye e. ¹⁴ Shiin ke ná shuunni u à cwɔənrr'a pyi u túnntunmpii pi i mpyi ná u e tèrigii puni i, u s'a pi tunni pi raa Kile jwumpe yu, ¹⁵ maa fànhe kan pi á, pi jà pi a jinabii kòre pi a yige pifeebil'e. ¹⁶ Shiin ke ná shuunniñi u à cwɔənrr'ke, pire meyi yi nyε: Simo ná Yesu à u mege le Pyeri ke, ¹⁷ ná Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana, Yesu mpyi maha pire yiri Bwonərizhe, lire jwɔhe ku nyε pi fanh'á jyaha kiletinni fiige, ¹⁸ ná Andire ná Filipi ná Baritelemi ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyanji Yakuba ná Taadi[†] ná Simo, pi maha mpyi Zelɔti[‡] ke, ¹⁹ ná Zhudasi Isikariyoti, njge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

*Pyinkanni na Yesu maha jinabii kòre ke
(Macwo 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Lire kàntugo Yesu ná u cyelempyiibil'á nûr'a pa pyengε, ka shinnyahara si nûr'a pa pi jwɔ tò sahañki ná pi funmpen karigil'e, fo mà u ná u cyelempyiibii pyi pi nyε a talyige ta mε. ²¹ Yesu cìmpyiibil'á u kapyiinkii kyaal lógo ke, maa wá na sônni na u jùmbwuun'á kèegε, maa shà zà u cû.

²² Kile Saliyanji cyelentiibii pi à yíri Zheruzalemu kànhé e ke, ka pire si wá na ñko na jinabii jñujufoonj Belizebuli u nyε Yesu i, na ná uru fànhe e u na jinabii kòre na yige pifeebil'e.

²³ Nyε ka Yesu si pi yyere, maa bâtaaya jwo pi á. U à jwo: «Sitaannini sí n-jà uye kòrø la? ²⁴ Kìre maha kìre li nyε na liye tûnni ke, lire kìnì fânhe maha ñkwò. ²⁵ Pyengε maha pyengε shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru pyengε fânhe maha jcyérε. ²⁶ Sitaannini ká a u báarapyiibii kòre, u na uye tûnni. Lire ká mpyi, u fânhe sí n-cyérε si mpa ñkwò. ²⁷ Wà sì n-jà n-jyè fanhajyahagafoo bage e si u yaayi lwó, ná u nyε a bage foo pwɔ a cyán maa nta a jyè mà yε. Urufoo ká jà a u pwɔ a cyán, lire e u maha jà a bage yaayi pyi u jñempe. ²⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpyire kapegigii ná ti Kile mèkèegε karigii puni sí yàfa ti na, ²⁹ ñka ñgemu ká Kile Munaani mege kèegε ke, lire sì n-sìi yàfa urufoo na mε, urufoo sí lire kapiini tugure lwó fo tèekwombaa.»

[†] 3:18 Taadi, kuru ku nyε u mege shonwoge. Mege njcyiige ku nyε Zhudasi (Luka 6.16). [‡] 3:18 Zelɔti: kuru mege jwɔhe ku nyε: «kìnì kyal'á tâan ñgemu á sèl'e ke.»

³⁰ Yesu à yire jwo amuni, na ha na yε pi mpyi na ηko na jínaŋi wà u nyε u e.

*Mpii pi nyε Yesu nuŋi ná Yesu cìnmpyiibii ke
(Macwo 12.46-50; Luka 8.19-21)*

³¹ Mà Yesu yaha kuru cyage e, u nuŋi ná u cìnmpyiibil'à pa yyére cyínnji na, maa wà tun u u yyere. ³² Shinjyahara mpyi a tènn'a u kwúulo, ka pi i mpa yi jwo u á: «Mu nuŋi ná mu cìnmpyiibii na ha cyínnji na, pi na ha na mu kyaa pyi.» ³³ Ka u u pi pyi: «Mpire pi nyε mii nuŋi ná mii cìnmpyiibii yε?» ³⁴ Ka u u nyiigii yírig'a le sùpyire e, maa jwo: «Mpii ninteeenbii pi nyε mii nuŋi ná mii cìnmpyiibii. ³⁵ Yii li cè, ηge u nyε na Kile nyii wuuni pyi ke, uru u nyε mii cìnmpworonji ná mii nuŋi.»

4

*Nεenuguŋi bàtaage
(Macwo 13.1-23; Luka 8.4-15)*

¹ Puru jwəhə na, Yesu à kàre Galile baŋi jwəge na, ka shinjyahara si mpa bínni u taan, ka u u wá na ti kálali sahaŋki. Sùpyir'à pa nyaha sèl'e ke, li nyε a pa jwə me, ka u u jyè a tèen bakwəoge k'e lwəhe nyŋ'i. Ka ti i yyére kùmpoge na, ² ka u u ti kála karigii niyyahagii na ná bátaay'i. U à jwo: ³ «Yii a núru, nyεenuguŋi wà u ná fwor'a kàre nyεmε tanuguge e. ⁴ Mà u yaha u u sùmapyaŋi wàa fini fiige, sùmashiŋi wà à cwo kuni jwəge na, ka saŋcyεenre si mpa uru jò.

⁵ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, pworo niyyahara mpyi kuru cyage e me. Ka uru si fyîn wahawaha, na ha na yε u mpyi a jyè nyŋke e sèl'e me. ⁶ Nyε canŋk'à pa fworo ke, ka yifyinre si fàan maa waha, ndìre kuunji na.

⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê nygurotaha na, ka nyure si uru cû, u nyε a jà a yaseεere pyi me.

⁸ Nka wà tacwug'à pa bê nyŋke tacenŋke na, maa fyîn maa yíri fwəfwə. Sùmacire tà à sùmapyaŋi se mà nə nykuu nykuu (100) na, tà mpyi beetaanre taanre (60) tà mpyi beŋjaaga ná ke ke.

⁹ Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigigii cyán sèl'e.»

¹⁰ Yesu à puru jwumpe jwo a kwò ke, ka u ná u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi ná shiin niŋkin niŋkin si yíri sùpyire sannte taan. Ka pire si sà a u yíbili u bátaayi jwəhe na. ¹¹ Ka u u pi pyi: «Kani l'à yyaha tñi ná Kile Saanre e ná l'à nywəhə ke, yii á lire nyčèn'à kan. Nka mpe jwumpe puni nywəh'à nywəh sùpyire sannte na. ¹² Lire kurugo

“pi na Kile kapyiinkii wíi maa nyé cyi nyaga,
pi na Kile jwumpe núru maa nyé pu lögogo,
na ha na yε nde pi la nyε si zìi vylinne ke,

lire li jyε, mà nûr'a sà piye kan Kile á,
bà pi kapegigii si mpyi si yàfa pi na mε*.”»

¹³ Ka Yesu si yi jwo pi á sahanjki: «Yii aha mpyi yii jyε a
ŋke bâtaage yyahe cè mε, di yii sí yi sanjyi yyahe cè n-jwo yε?
¹⁴ Nεenuguŋi u jyε Kile jwumpe jwufoonj. ¹⁵ Kuni jwøge na
sùmashiŋi tacwug'á pa bê ke, kuru ku jyε mu à jwo sùpyire
t'à Kile jwumpe lógo, kuru tanuge e, ka Sitaannji si pu wwû
pi funŋ'i ke. ¹⁶ Kafaafoge juŋ'i sùmashiŋi tacwug'á pa bê ke,
kuru ku jyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, maa ntíl'a
jyε pu na ná funntange e ke. ¹⁷ Nka pu jyε a jà a ndìre le t'e
mε, tire jwømeeŋi këngemé jyε a pen mε. Kawaa, lire jyε mε
yyefugo ká ti ta Kile jwumpe kurugo, ti maha fworo Kile kuni
i. ¹⁸ Ngure shwøhøl'e sùmashiŋi tacwug'á pa bê ke, kuru ku jyε
mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ¹⁹ ka diŋyεŋi karigii
funmpεenre ná nàfuuŋi lage ná yaayi shinji puni lage si ti ta, ka
tire sònŋøre si pu cwønra, pu jyε a jà a yasere pyi mε. ²⁰ Nìŋke
njicenŋke na sùmashiŋi tacwug'á pa bê ke, kuru ku jyε mu à
jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa jyε pu na ke, tire sùpyire
ti maha Kile jyii wuuni pyi. Tire sùpyire na jyε sùmaseŋe fiige,
sùmacire tà à sùmanji se mà nø beŋjaaga ná ke ke na, tà à yasere
pyi mà nø beetaanre taanre (60) na, tà à yasere pyi mà nø jkuu
ŋkuu (100) na.»

*Kile jwumpe na jyε fùkina fiige
(Luka 8.16-18)*

²¹ Ka Yesu si nûr'a jwo pi á: «Wà jyε na fùkina mîni si u le
ŋcyigile yaaga jwøh'i mε, nka u maha dùrugo yaage kà juŋ'i.
²² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à jwøhø ke, cyire puni sí n-pa
raa jaa. Kyaa maha kyaa l'à yaa numpini i ke, lire là mù sì
n-kwôro jçembaa mε. ²³ Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke,
urufoo u u ningyigigii cyán sèl'e.»

²⁴ Maa nûr'á jwo pi á: «Kile jwumpe yii na nûru ke, yii pu
yaha yiye funŋ'i, naha na ye Kile sí yii kan n-tàanna ná yii
lógoŋkanni i. Puru jwøhø na, u sí n-pa tà bâra yii njicente na.
²⁵ Lire tèni i, shin maha shin u na jcaa si Kile jwumpe yyaha
cè ke, Kile sí là taha uru u njcempe na. Nka shin maha shin
u jyε u jyε na pu nûru mε, nimbileni u à cè ke, lire sí n-pînni.»

Kile Saanre na jyε sùmapya fiige

²⁶ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Kile Saanre à fworo nde kani ku
rugo: nàŋi wà u maha sùmashi nûru u kerege e. ²⁷ Uru nàŋ'á njo
numpilage e yo, u jyε jyii na canjke e yo, sùmapyaŋi sí n-fyîn,
sùmacire sí raa lyège. Nka nàŋi sì pà cè lire pyinkanni i mε.
²⁸ Nìŋke maha sùmanji pyi u à fyîn, sùmacige ku maha fyânh a
fworo, lire kàntugo sùmajcyahaŋk'a sì nta a fworo sùmacige na,

* 4:12 Ezayi 6.9, 10

kàsanrage na sùmapyanji maha mpa fworo sùmajcyahañke na.
 29 Sùmapyanji ká lye a nò u tegeni na, nàñji maha ntíl'a kòonjanji
 lwó na u kwùun, jaha na ye sùmakwóngigii tèn'à nò.»

*Kile Saanre maha siì nimbilere maa mpêre
 (Macwo 13.31-32, 34; Luka 13.18-19)*

30 Ka Yesu si nûr'a jwo: «Ná jaha shi i mii sí n-jà Kile Saanre tàanna ye? Ti nyé mu à jwo jaha bë? 31 Ti na nyé mu à jwo mutaridi cige yasere, nàñji wà à sà ntemu nûgo u cikooäge e ke. Kuru cige pyàñj'à yîlege cire sannte puni wuñi na. 32 Nka u aha nûgo, u maha fyín, maa yíri maha ntòro kajyëge yawyëere puni taan. Ku maha ñkényi yige, yire maha mpêe fo sajcyëenre maha ti shèere yaa yi mbiyimpe e.» 33 Nyé yire bâtaayi shinji niñyahaya Yesu mpyi maha yu sùpyir'á mà tàanna ná ti yi cejkanni i. 34 Puru jwumpe shinji baare e, u mpyi na pabere yu ná t'e me. Nka u ná u cyelempyiibii kanni ká mpyi tèni ndemu i ke, u mpyi maha pu puni jwøhe yu pi á.

*Yesu à kafeebwøhe yyéenje banji junj'i
 (Macwo 8.23-27; Luka 8.22-25)*

35 Kuru canjke yàkoñke, ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Wuu a sì banji kùñke na.» 36 Ka pi i sùpyire cye yaha, maa ñkàre ná Yesu i banji junj'i, bakwooyi yabere mpyi pi jwøh'i. 37 Ka kafeebwøhø si yíri na fwu, ka lwøhe si wá na jcyâñre na jyè bakwøäge e fo na ñko si ku jñi. 38 Yesu mpyi bakwøäge kàntugo yyére mà jñùñke taha jñuntahaga na, na jñuwuni. Ka pi i u jñè maa jwo: «Cyclentuñi, wuu na ñko si ñkwôro lwøhe e, lire nyé a mu funnjo pen mà?» 39 U à jñè ke, maa yír'a fànhâ cyán kafëege na, maa lwøhe pyi ku tèen. Ka kafëege si yyére, ka lwøhe si ntèen siu! 40 Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii na fyáge ame ye? Naha na yii sàha ñkwò a dá mii na mà ye?» 41 Ka u cyelempyiibii si fyá sèl'e, marii yi yu piy'á: «Jofoo u nyé ñge nàñji fo ka kafëege ná lwøhe si ntèen u wuuni taan ye?»

5

*Yesu à jínahii niñyahamii kòr'a yige nàñji w'e
 (Macwo 8.28-34; Luka 8.26-39)*

1 Nyé ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò banji kùñke na, wani Gadara shiinbii nyé. 2 Yesu à tîg'a fworo bakwøäge e ke, ka jínacyanji wà si ntíl'a fworo fanjyi i*, maa mpa u jñùñjø bë. 3 Uru nàñji mpyi na shùun fanjyi i. Sùpya sàha mpyi na sì n-jà u pwø me, u mpyi maha u yapwoyi puni kwùun, ali yòrøyi. 4 Tooyi niñyahay'e, pi mpyi maha u cwôre, marii u tooyi ná u cyeyi pwu ná yòrøy'e. Nka u mpyi maha yire puni kyëege. Sùpyire

* 5:2 Yahutuubii maha pi fanjyi wwû kafaayi junj'i. Pi maha ku jwøge yal'a yaa fo maha tateenjø yaa mü.

puni fành'à pa jncýére u e, maa u nya, maa u yaha wani. ⁵ Pìlaga bâra canja na, nàji mpyi maha jaare fanjyi i, marii dùru napyi jnun'i, marii ñkwúuli, marii uye kúuli na fwóroge kafaayi na.

⁶ Mà u yaha puru na, u à tèen tatoonge e maa Yesu nya, maa fê a pa niñkure sín u taan. ⁷ Maa jwo fànha na: «Yesu, Kilenji njyiyi wuñi Jyanji, jaha shi ku jnye wuu ná mu shwôhôl'e ye? Mii na mu jnáare, Kile kurugo, ma hà kawaa pyi na na mà dë!» ⁸ U à puru jwo, jaha kurugo ye Yesu mpyi a jínañi pyi na u fworo u e. ⁹ Ka Yesu si nàji yíbe u mege na, ka u u jwo: «Mii mege jnye Shinnyahara, jaha na ye wuu à nyaha.» ¹⁰ Nyé ka jínacyanji si Yesu jnáare fànha na na u àha pire kòre njige lire kùluni i me.

¹¹ Nyé lir'à caakurumbwôhô ta ku u lyî jnajke kà numpengé na wani. ¹² Ka jínabii si Yesu jnáare sèl'e, na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakuruñke e. ¹³ Ka u u jne. Ka pi i fworo nàji i maa sà jyè caabil'e. Lir'à pyi ke, ka caabii si sùrug'a yíri jnajke numpengé na mà cwo cwo banj i. Pi mpyi a caalii kampwôhii shuunni (2.000) kwò, ka pi puni si ñkwôro lwôhe e.

¹⁴ Ka caabii kàanmucyafeebii si fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwônbugure puni i. Ka sùpyire si mpa lire kani wíi. ¹⁵ Pi à nô Yesu na ke, ka pi i nàji nya, ñge e jínabii mpyi ke, u à tèen u taan. Vàanjyi na mpyi u na, u mpyi a tèen tanuge e, ka pi i fyá.

¹⁶ Nde l'à jínacyanji ná caabii ta ke, mpiimu pi à lire nya ke, ka pire si sà a li yu na ntùuli sùpyir'á, fworongkanni na jinabil'à fworo nàji i maa jyè caabil'e ke. ¹⁷ Sùpyir'à puru jwumpe lôgo ke, ka pi i wá na Yesu jnáare sèl'e na u fworo pire kùluni i.

¹⁸ Yesu njijyinji bakwôoge e, nàji i jínabii mpyi ke, ka uru si u jnáare sèl'e s'a ñkèege ná u e. ¹⁹ Nka Yesu jnye a jne me, maa jwo: «Núru, ma a sì pyengé, kabwooni Kafoonji Kile jnújaare wuñ'à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyengé shiinbil'á.» ²⁰ Ka nàji si ñkàre, nde Yesu à pyi u á ke, mà sà a yire yu na mâre Dekapoli kùluni i. Lir'à sùpyire puni kàkyanhala.

*Yesu à ceenji wà cùuñj, maa Zharusi pworonji buwunj jnè
(Macwo 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹ Yesu à nûr'a banj jyiil'a kêenjë kùñke sanjke na ná bakwôoge e. U à fworo ke, ka shinnyahara si mpa u kwûulo. Mà u yaha kuru cyage e, ²² ka Kile Jwumpe kàlambage jnûjufoonji wà si nô wani, u mege mpyi Zharusi. U à Yesu nya ke, maa niñkure sín u taan, ²³ maa u jnáare sèl'e: «Maye sanji yaha, mii pworonji wá na kuro caa, pa ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si jncùuñj me.» ²⁴ Ka Yesu si yîr'a kàre ná u e, ka shinnyahara si ntaha u fye e fo na u fwòonji.

²⁵ Tire sùpyire shwôhôl'e ceenji wà mpyi wani, yyee ke ná shuunni funj'i, lùwulijñkwombaayi mpyi u na. ²⁶ U mpyi a kànha wempyiini taan, u cyeyaare mpyi a kwò, u à shà wempyii

nijyahamii yyére, ñka pà nyε a sàa fworo yampe e mε, fo pu na nàare. ²⁷ U à Yesu kyaa lógo ke, ka u u mpa sùpyire shwəhəl'e Yesu kàntugo yyére, maa bwòn u vàanjyi na.

²⁸ U mpyi na yu uye funj'i: «Mii aha bú jà a bwòn u vàanjyi na, mii sí n-cùuñø.» ²⁹ U à bwòn Yesu vàanjyi na ke, ka lùwulinkwombaayi si ntíl'a kwò, ka u u li cè uye e na ur'à cùuñø. ³⁰ Ka Yesu si ntíl'a li cè uye e na fànhe kà à fworo ur'e, maa yyaha këenj'a le sùpyire e, maa jwo: «Jofoo u à bwòn mii vàanjyi na yε?» ³¹ Ka u cyelempyiibii si u pyi: «Mu nyii na nyε nte sùpyire puni na, t'à mu fénre kàmpanjyi puni na, maa núru na yíbili na jo u à bwòn mu na yε?» ³² Lire ná li wuuni mú i, ka Yesu si wá na wíi na mâre sùpyire shwəhəl'e, ñge u à bwòn u na ke, si uru cè. ³³ Ceeñi u mpyi a bwòn u na ke, ur'à fyá fo na ncyéenni, nde l'à u ta ke, u à lire cè, ka u u mpa niñkure sín Yesu yyaha na, maa sèenj'i puni jwo u á. ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Na pworo, mu dániyan'à mu shwə mpe yampe na, ta sì yyeñiñke ná férēmpe e.»

³⁵ Mà u yaha puru jwumpe na, pìl'à yíri nùñufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nò mu pworonji na. Ma hà núru cyelentuñi yaha u uye kànha u a ma mε.» ³⁶ Ñka Yesu nyε a puru jwumpe lwó a wíi mε, maa yi jwo nàñ'á: «Ma hà raa fyáge mε, dá mii na kanna.» ³⁷ Ka pi i yíri na ñkèegé Kile Jwumpe kàlambage nùñufoonji yyére. Yesu nyε a nyε sùpyañi wabere u kuni bínni ná ur'e mε, fo Pyeri ná Yakuba ná u cìnmpworonanji Yuhana. ³⁸ Pi à nò nùñufoonji pyenge e ke, ka Yesu si shinnyahara nyá ti i nyáha na wùruge tiye e, marii myahigii súu marii kwuuyi wàa. ³⁹ U à jyè ke, ka u u pi pyi: «Naha kurugo yii na tùpyaagii wàa marii myahigii súu yε? Pyàñi nyε a kwû mε, u na ñwúunil!» ⁴⁰ Ka pi i wá na ncyàhali u na. Ka u u pi yige ntàani na. Bage e pyàñi mpyi a sinni ke, ka u u jyè wani ná pyàñi sifeebii ná u cyelempyiibii taanrenj i.

⁴¹ Maa pyàñi buwuñi cù u cyége na, maa yi jwo u á pi shéenre e: «Talita kumi!» Lire nyáhe ku nyε: «Mii pworonji, ta núru, yíri!» ⁴² Kuru cyage mujye e, ka pùcwoñi si yíri na jaare, u mpyi yyee ke ná shuunni. Ka lire si sàa pi puni kàkyanhala. ⁴³ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò wà yaha u nde kani cè mε, maa pi pyi na pi nyjì kan u á.

6

*Yesu kànhe shiinbil'à cyé u na
(Macwo 13.53-58; Luka 4.16-30)*

¹ Lire kàntugo Yesu à nûr'a kàre u tukanhe Nazareti i, u cyelempyiibii mpyi u fye e. ² Canñøñk'à pa nò ke, ka u u wá na sùpyire kàlali Kile Jwumpe kàlambage e. Lir'à u lógofeebibii nijyahamii kàkyanhala, ka pi i wá na ñko: «Nte yákilifente ti

jyε u á ke, ná jcyii kakyanhala karigii u na mpyi ke, taa u à jà a cyire puni ta ke? ³ Taha cíkyangaŋi bà u jyε u wi me? Mariyama pyìlibii pi jyε Yakuba ná Žhoze ná Zhude ná Simo ná pùceribii pi jyε naha kành e ke, pire mpoo yyaha wuŋi bâl'â?» Nyε tire sònnjor'â nâara a pi pyi pi a jnùŋj tugo Yesu na.

⁴ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo pi á: «Kile túnntunŋjø maha le jjire e cyeyi puni i, fo u címpyibii ná u tukanhe ná u tupyɛnge yε.» ⁵ Pi jyε a dá Yesu na me, lir'â u sige u jyε a kakyanhala karii niŋyahagii pyi wani me. U à u cyeyi taha yamii niŋkin niŋkin na, maa pire cùuŋjø. ⁶ Pi dánabaare Yesu na, lir'â u kàkyanhala. Ka u u wá na kàlanj pyi na ntùuli kuru kàmpanŋke kànyi na.

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Kile jwumpe yu
(Macwo 10.5-15; Luka 9.1-6)*

⁷ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniŋj yyere na ntunni shuunni shuunni pi sà a Kile jwumpe yu. Maa fànhe kan pi á mú, pi a jínabii kòre pi a yige pifeebil'e.

⁸ Maa yi jwo pi á: «Fo kàbii bà me, yii àha yaage kabere lwó raa ŋkèege kuni i me, yii àha yalyire lwó me, yii àha boro lwó me, yii àha wyére lwó nde dufaabili'e me. ⁹ Yii tanhanya lwó, ŋka yii àha vâanntinŋjy shuunni lwó me.»

¹⁰ U à kwò maa pi pyi: «Yii aha ŋkàre kành maha kành na, ka wà sì jee yii sunmbage na ke, yii à yaa yii pi tèen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ¹¹ ŋka yii aha ŋkàre cyage k'e, ka pi i yii sunmbage cyé, maa mpyi pi jyε a jen'a yii jwumpe lógo me, yii nivworobii kuru kành e, yii yii tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu wani, lir'â kajwu kwò kuru kành shiin na.»

¹² Ka pi i ŋkàr'a sà a Kile jwumpe yu sùpyir'á, na pi pi toroŋkanni kéenŋjø. ¹³ Marii jínacyaanbii niŋyahamii jínahii kòre na yige pi e, marii yamii niŋyahamii tìri ná sìnmpe e marii Kile jnáare, ka pi i wá na jncùunji.

*Yuhana Batizelipyinji kwùŋkanni
(Macwo 14.1-12; Luka 9.7-9)*

¹⁴ Lire tèni i, Yesu meg'â fworo cyeyi puni i, ka saannji Erödi si u kyaa lógo. Pìi mpyi na ŋko: «Yuhana Batizelipyinji u à jè a fworo kwùŋj i, lire kurugo u à jà na kakyanhala karigii pyi ame.» ¹⁵ Pìi sì i ŋko na Kile túnntunŋjEli u à nûr'a pa, pìi mú sì i ŋko na tèecyiini Kile túnntunŋj wà u à jè a fworo kwùŋj i.

¹⁶ Erödi à cyire karigii lógo ke, maa jwo: «Yuhana Batizelipyinji jnùŋke mii à pyi pi à kwòn ke, uru u à jè a fworo kwùŋj i.»

¹⁷⁻¹⁸ Yii li cè na Erödi mpyi a u sìŋeeŋj Filipi cwoŋj kwòn a lwó mà pyi u cwo. Uru ceenj mege na mpyi Erödiyadi. Lire e ka Yuhana si yi jwo Erödi á na u jyε a yaa u u sìŋeeŋj cwoŋj

shwə u na mε. Ka puru jwumpe si waha Erədi na, ka u u pi pyi pi à Yuhana cû a le kàsuŋi i.

¹⁹ Ka Erədiyadi lùuni mú si yîri, maa wá na boŋkanni caa Yuhana na. Ʉka u yabilinji mpyi na sì n-jà mε. ²⁰ Erədi mpyi na fyáge Yuhana na, jaha na ye u mpyi a cè na Yuhana à tíi maa mpyi Kile sùpya. Lire kurugo u mpyi a yaha u na. Erədi n'a mpyi a u mεjwuuni lógo, u funjke mpyi maha mpən. Lire ná li wuuni mú i, Yuhana jwumpe mpyi maha ntáan u á.

²¹ Nyé Erədi canzeg'à pa mâhana a nò lire yyeeni ke, ka u u kataan bégele u wwoŋeεbii ná sòrolashiibii jùŋufeebii ná Galile kùluni shinbwoobii mée na. Kuru canjke Erədiyadi sí u nimpyiini pyi Yuhana na. ²² Erədiyadi mpyi a nàmbage lèŋe saannj'á ná pùceebilini ndemu i ke, mà sùpyire yaha kataanni na, lir'á jyè na Ʉkwâhəli, ka li kyaa si ntíl'a táan Erədi ná u shinyyerebil'á. Ka saanji si jwo pùceebilin'á: «Yaage na mu na ncáa ke, ku cyée, mii sí ku kan mu á.» ²³ Maa Ʉkâa pùceebilin'á, na u aha yaaga maha yaaga jnáare ur'á ke, uru sí ku kan u á, ali u niŋarege mée k'à bê uru kìnì taaga niŋkin na. ²⁴ Ka pùceebilini si fworo ntáani na, maa u nuŋi yíbe: «Naha mii à yaa mii u jnáare ye?» Ka nufooni si u pyi: «Yi jwo u á na u Yuhana Batizelipyinji jùŋke kan ma á.»

²⁵ Kuru cyage mujye e, pùceebilin'á fyâl'a jyè saanji yyére maa yi jwo u á: «Mii la nyé mà Yuhana Batizelipyinji jùŋke kwòn a le Ʉkunan'i mà kan na á numε.» ²⁶ Puru jwump'à saanji yyahe tanha sèl'e, Ʉka mà u yaha u à kâa pùcwoŋ'á u shinyyerebii nyii na, u la sàha mpyi si jcyé me. ²⁷ Kuru tanuge e, ka u u sòrolashinji wà tun u sà Yuhana jùŋke kwòn, u a ma. Ka uru si Ʉkàre kasubage e mà sà Yuhana jùŋke kwòn, ²⁸ mà le Ʉkunan'i mà pa Ʉkan pùceebilin'á, ka uru sà Ʉkan u nuŋ'á.

²⁹ U cyelempyiibil'à u mbòŋi kyaa lógo ke, maa mpa u lwó a sà ntò.

Yesu à shiin kampwəhii kankuro jwə cya

(Macwo 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14)

³⁰ Nyé Yesu túnntunmpil'à piye bínni u taan, maa pi kapyiijkii puni ná pi kàlaŋi nimpyiŋi puni jwo u á. ³¹ Sùpyibii nim-paampii ná niŋkaribii mpyi a nyaha a tòro, fo mà Yesu ná u cyelempyiibii sige yalyire na, ka u u yi jwo pi á: «Yii a wá wuu yîri na, wuu raa sì wuu mεge cyage sige e, yii i sà Ʉjò wani.»

³² Ka pi i bakwɔɔge lwó mà kàre pi mεge cyage e sige e.

³³ Shinjyahara à pi niŋkaribii nyá mà pi cè. Ka kuru cyage kàmpanjyi kànyi shinjyahara si fè à nûr'a sà pi caanra sige e.

³⁴ Yesu à fworo bakwɔɔge e mà pi nyá pi à nyaha sèl'e ke, ka pi jùnaare si u ta sèl'e, jaha na ye pi mpyi mu à jwo mpàa pi nyé piye jùŋjò kurugo. Ka u u wá na pi kâlali karii niŋyahagii na. ³⁵ U cyelempyiibil'à tèni nyá li i ntùuli ke, ka pi i file u na

maa jwo: «Cyeleluntuji! Sige funjke e wuu nyε, canjke s'à kwò a kwò. ³⁶ Sùpyire cye yaha t'a sì sishwɔnbugure ná kànyi na, ti sà yalyire cya a shwɔ.» ³⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpii pi pi kan pi lyí.» Ka pi i u pyi: «Wuu mée ká ɳkàr'a sà shin niŋkin canmpyaa ɳkwuu shuunni (200) báara sàra tèg'a bwúuru shwɔ mà pa ɳkan pi á, uru sí n-jà pi ta la?» ³⁸ Ka Yesu si nûr'a pi yíbe: «Yii sà wí! Bwúuru jùnyi jùuli yi wá yii á yε?» Ka pi i sà kàanmucyaga pyi, maa mpa Yesu pyi na bwúuru jùnyo kaŋkuro ná fyapyaa shuunni yi wá wani.

³⁹ Nyε ka Yesu si u cyelempyiibii pyi na pi sùpyire tìhe tìhe, kuruyo kuruyo nyèpuruge juŋ'i. ⁴⁰ Ka pi i ntèen shiin ɳkuu ɳkuu (100) ná shiin beeshuunni ná ke ke kuruŋyi i. ⁴¹ Ka Yesu si bwúuru jùnyi kaŋkuruŋi ná fyapyaagii shuunni i lwó u cyeyi i, maa yyaha yírigé nìnyinji i maa fwù kan Kile á yi kyaa na. U à kwò ke, maa bwúuruŋi ná fyapyaagii kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á pi à tåa sùpyire na. ⁴² Sùpyire ti mpyi wani ke, tire pun'á lyí a tìn. ⁴³ Bwúuruŋi ná fyaabii paanyi y'à kwôro ke, yire mpyi a shàhii ke ná shuunni jñ. ⁴⁴ Mpíi pi à lyí ke, pire nàmbaabii kanni mpyi shiin kampwɔhii kaŋkuro (5.000).

Yesu à jaara lwɔhe juŋ'i

(Macwo 14.22-23; Yuhana 6.16-21)

⁴⁵ Nyε lire jwɔhɔ na, mà Yesu yaha u u sùpyire cye yare, u à u cyelempyiibii pyi pi à jyè bakwɔäge e, maa banj jyiile u yyaha na, Bëtisayida kànhe yyére. ⁴⁶ Yesu à ti cye yaha ke, maa ɳkàr'a sà Kile jnáare jaŋke kà na. ⁴⁷ Numpilag'á wwò mà u cyelempyiibii ta bakwɔäge e banj ninke e, uru kanni u mpyi jnìke na. ⁴⁸ Numpilyage na, kafeege mpyi na pi bëni, ka Yesu si li nya na pi à kànha bakwɔäge mpuruŋi taan. Pi sàha mpyi na jìn'a ku pyi ku u ɳkèege fwɔfwɔ mε. Ka Yesu si yíri na jaare na ɳkèege pi fye e lwɔhe juŋ'i. U à byanhara pi na ke, ka u la si mpyi s'a ntùuli pi ɳkere na. ⁴⁹ Nka pi à u nimpani nya lwɔhe juŋ'i ke, pi mpyi na sònji na bunj wà fwɔngɔ ki, ka pi i yíri na kwuugii wàa, ⁵⁰ jaha na yε pi puni nyii mpyi u na, pi puni zòompii mpyi a kwòn. Ka Yesu si ntíl'a jwumpe lwó maa pi pyi: «Yii yákilibii tìhe, yii àha vyá mε, mii wi.»

⁵¹ Ka u u jyè bakwɔäge e pi fye e, ka kafeege si ntíl'a yyére. Lir'á pi puni kàkyanhala fo pi funjø jwump'á kwò. ⁵² Pi nyε a mpyi a cè supyishinji u nyε Yesu mε. Kakyanhani u à pyi mà bwúuruyahage kan sùpyir'á ke, lir'á pyi pi nyii na, ɳka pi funjyi mpyi a mugo mε.

Yesu à yamii ciuŋɔ Zhenɛzaretì kàmpañyi na

(Macwo 14.34-36)

⁵³ Nyε Yesu ná u cyelempyiibil'á banj jyiile ke, maa nɔ Zhenɛzaretì kùluni i, maa bakwɔäge yyéenje banj jwɔäge na.

54 Pi à fworo bakwɔ̄ge e ke, ka sùpyire si Yesu nya a cè,⁵⁵ maa nkàre cyeyi puni i mà sà a Yesu mpanji kyaayu. Cyaga maha cyag'e pi mpyi a u kyaa lògo ke, pi mpyi maha ma ná yampil'e na yíri kàmpanjiyi puni na, pi yasinnijyi jnunj'i.⁵⁶ Yesu n'a mpyi a nə cyaga maha cyag'e ke, kànbwɔhɔ yo, kànbilere yo, sishwɔn bùguro yo, sùpyire mpyi maha mpa ná yampil'e maha mpa yaha tafage e, mariii u jaare na u pi yaha pi a bwùun u vànantinjke zhwòre na kanna. Yampii pi mpyi maha bwùun u na ke, pire puni mpyi maha jncùuñi.

7

*Karigii cyi nyε na wuu nwɔre Kile yyahe taan ke
(Macwo 15.1-20)*

¹ Kile Saliyanji cyelentiibii piì mpyi a yíri Zheruzalemu kànhe e, ka pi ná Farizhεenbii si sà binni Yesu taan. ² Maa li kàanmucya mà li nya na u cyelempyiibii mpyi na lyi ná cyeyi njnwɔhɔyi i Kile yyahe taan, naha na ye pi nyε a yi jyè mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e me.

³ Farizhεenbii ná Yahutuubii sanmpii n'a mpyi na sí raa lyi, pi mpyi maha cyeyi yal'a jyè a finijε Kile yyahe taan mà tàanna ná pi tulyeyi làdaabil'e. ⁴ Lire pyinkanni na, pi n'a mpyi a yíri caange na, pi mpyi maha wìli maha piye finijε Kile yyahe taan mà tàanna ná làdaabil'e, maa nta a lyi. Làdaabii piì saha na mpyi yaayi nyjyìlì kyaayi na, mu à jwo: fùnjcwoyi ná pwoore cwɔhigii ná dànyeñi yaayi ná yateenjyi.

⁵ Ka Farizhεenbii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si Yesu yíbe: «Naha na mu cyelempyiibii nyε na wuu tulyeyi làdaabii* kurigii jaare mà ye? Naha na pi nyε na cyeyi jyíi mà tàanna ná làdaabil'e maa nta na lyi mà ye†?» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi à fyinme tò wwomo na ke! Kile túnntunji Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii kyaayi na ke, pur'à sàa pyi sèe. L'à séme Ezayi sémeñi i na Kile à jwo:

“Nte sùpyire na mii pêre nwɔyi i kanna,
mà li ta pi zòompii laag'a tɔon mii na.

⁷ Pi na mii pêre tawage e,
naha na ye kàlanji pi nyε na ñkaan ke,
ur'à lwó a pwɔ sùpyire làdaabii karigii na‡.”»

⁸ Ka Yesu si nûr'a yi jwo pi á: «Yii à cyé Kile tonji na, maa ntaha sùpyire làdaabii fye e. ⁹ Yii na sônnji na yii tànga na nyε mà

* ^{7:5} wuu tulyeyi làdaabii: Saliyanji Kile mpyi a kan Musa á ke, Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi a wà bâra uru na. Saliyanji pi à bâra Musa wuñi na ke, uru ná Musa wuñi puni mpyi a tàanna pi nyii na. † ^{7:5} Yahutuubii n'a mpyi na sí raa lyi, pi mpyi maha pi cyeyi jyè jyinkanni là na maa sônnji na lire jyinkanni maha pire finijε Kile á. Mà tàanna ná Ekizodi 30.18-21 i, Kile sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi a lire pyi, ñka Farizhεenbil'à jwo na shin maha shin u nyε na Kile pêre ke, na pire pun'à yaa ná l'e. ‡ ^{7:7} Ezayi 29.13

cyé Kile tonji na, maa ntaha yii yabilimpii làdaabii fye e. ¹⁰ Kile tünntunji Musa à jwo na “Ma tuŋi ná ma nuŋi pêe, ḥgemu ká jwumpime jwo a wà u tuŋi, lire nyé me u nuŋi na ke, urufoo sí n-bò\$.” ¹¹⁻¹² Nka yii pi ke, yii na sùpyire kâlali ḥge làdanji na, u mege nyé Körəban. Sùpya ká jwo na uru nàfuŋi na nyé Körəban, lire jwóhe ku nyé na ur'á u kan Kile á, na fânhe saha nyé uru na u u sifeebii tège me. ¹³ Lire pyinkanni na, yii làdaabii kurugo, Kile jwump'á pyi kajwóo baa sùpyire nyii na, ḥka lire kanni bà me, yii na cyire ncyii karigii shinji niŋyahagii pyi.»

¹⁴ Puru jwóho na, Yesu à nûr'a sùpyire yyere, maa yi jwo t'á: «Yii puni, yii niŋgyigigii mógo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè sèl'e. ¹⁵ Yaayi yi na jyili sùpyaŋi funjke e ke, kuru kà nyé a sìi na jin'a u jwóho me. ḅka ḥjemu yi na fwore sùpyaŋi funjke e ke, yire yi maha sùpyaŋi jwóho Kile yyahe taan. [¹⁶ Ngemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u niŋgyigigii cyán sèl'e.]»

¹⁷ Tèni i Yesu à yíri sùpyire taan mà jyè bage e ke, ka u cyclempyiibii si u yíbe lire tàanlini jwóhe na. ¹⁸ Ka u u pi pyi: «Yii yabilimpii, ali nume yákilitan nyé yii á mà? Mpe mii na yu ke, yii nyé na puru nûru mà? Yaaga maha yaaga k'à yíri cyíinji na mà jyè sùpyaŋi funjke e ke, kuru sì n-jà u jwóho me. ¹⁹ Tire nte yalyire nyé na jyè sùpyaŋi zòmbilini funjke e me, lage e ti maha jyè, lire kàntugo, urufoo ká shà yaare e, ti maha fworo.» Pure jwumpe cye kurugo, Yesu à li cyé na yalyire pun'à fínijé.

²⁰ U a jwo: «Ncyii cyi nyé sùpyaŋi zòŋi na ke, cyire cyi maha u jwóho Kile yyahe taan. ²¹ Naha kurugo ye sònñøpeere maha fwore sùpyaŋi zòmbilini i, mu à jwo tasinnage këgëmë karigii ná nàŋkaage ná supyibuuni ná ²² jacwóore ná ntiimbaanjí ná pege ná nàŋwóhore ná silegebaare ná nyipëenni ná jwoore ná yàmpeente ná funnøbaare. ²³ Cyire ncyii kapegigii cyi nyé na fwore zòmbilini i ke, cyire cyi maha sùpyaŋi jwóho Kile yyahe taan.»

*Supyishinji sanŋi cwoŋi wà à dá Yesu na
(Macwo 15.21-28)*

²⁴ Ka Yesu si yíri wani mà kàre Tiri ná Sidon kànyi kàmpañke na. U à nô wani ke, maa jyè bage k'e. U la nyé a mpyi wà sì uru kyaa cè me. ḅka u nyé a jà a jwóho me. ²⁵⁻²⁶ Ka ceenji wà si u kyaa lógo, maa ntíl'a pa niŋkure sín u fere e. Uru ceenji mpyi Yahutu me, u mpyi na yíri Sirofenisi kùluni i*. Jínaŋi wà mpyi u pworonji i, ka u u Yesu náare na u u kòr'a yige u e. ²⁷ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yyére nàŋkopyire si lyí a tìn fôl, naha na yé

mà nàŋkopyire yalyire lwó a wà pwunmpyir'á, lire jyε a jwɔ mε.»²⁸ Ka ceenjì si u pyi: «Kafoonji, yire jyε sèe, nka pwuunbii pi maha ntèn tåbalaŋi jwɔh'i ke, pire maha nàŋkopyire yalyire paanre lyí.»²⁹ Ka Yesu si yi jwo u á: «Mu jwɔshwɔɔr'á jwɔ, mu sí n-jà núru pyεngε, mii à jínaŋi yige mu pworoni i.»³⁰ Ka u u núr'a kàre pyεngε mà sà pyàŋi ta u à sínni yasinniŋke na, jínaŋi mpyi a fworo u e.

Yesu à nàŋi wà niŋgyigii mógo

³¹ Ka Yesu si yíri Tiri ná Sidɔn kànyi kàmpañke na, maa n̄kàre Galile banji kàmpañke na, maa sà jyè Dekapoli kùluni i.³² Ka pi i shà ná nàŋi w'e u yyére. Uru nàŋi mpyi jùŋcunnɔ, jwumpe s'à waha u á mú sèl'e. Ka pi i Yesu jnáare na u u cyεge taha u na, bà u si mpyi si jn̄cùnɔ me.

³³ Ka Yesu si nàŋi cù mà yíri sùpyire taan mà kàre tatɔɔnge e. Kuru cyage e, u à kampeeni le u niŋgyigil'e, maa ntilwɔhe ta u jjini na.³⁴ Maa jùŋke dùrugo kilenjì i, maa n̄jò a kùnɔ, maa jwo: «Efata» lire jwɔhe ku jyε: «Yii mógo!»³⁵ Lire tèni mujye e, ka niŋgyigigii mú shuunni si mógo, ka jjini mú si sànha. Ka u u wá na ntíli na yu.

³⁶ Yesu à núr'a pa sùpyire cyage e ke, maa yi jwo a waha pi á, na pi àha sùpyanji wabere yaha u yi cè mε. Nka u jwump'á pyi kee p'á pi náara, ka pi i ntíl'a sà a pu yu na ntùuli.³⁷ Sùpyire ti mpyi wani ke, li mpyi a pire puni kàkyanhala sèl'e, ka pi i wá na n̄ko: «Karigii njecenjkkii kanni u na mpyi. U maha jùŋcunnibii pyi pi i núru, maa bùbuubii pyi pi i yu!»

8

Yesu à shiin kampwɔhii sicyεere jwɔ cya (Macwo 15.32-39)

¹ Canjka shinjyahara à pa binni Yesu taan sahanjki, yalyire sì jyε a mpyi pi á mε, ka Yesu si u cyelempyiibii yyere maa jwo:² «N̄ke supyikurunjke jùŋnaare na ha mii na sèe sèl'e, pi canjke taanre woge ku jyε na ha mii taan, yalyire jyε pi á mε.³ Mii aha pi katege wuubii yaha a kàre pi kànyi na, pi fànhe sì n-kwɔ kuni na, na ha na yε pi pìi tayiriy'á tɔɔn.»⁴ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Taa nte sùpyire puni tìntin yalyire sì n-ta na ha n̄ke sìwage e ke?»⁵ Ka Yesu si pi yíbe: «Bwúuru jùnyɔ jùuli yi wá yii á yε?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.»

⁶ Ka u u sùpyire pyi t'á tèen jn̄jke na. Maa bwúuru jùnyi baashuunni i lwó, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwɔn kwɔn mà kan u cyelempyiibil'á pi tåa sùpyire na, ka pire si u tåa pi na.⁷ Fyapyire mú na mpyi wani, ka Yesu si tire lwó, maa fwù kan Kile á ti kyaa na, maa tire mú kan u cyelempyiibil'á pi tåa sùpyire na.⁸ Kuru supyikurunj'á lyí a

tìn, ka pi i ñkwò maa saanya baashuunni jññjyìpaanyi na. ⁹ Pi mpyi a shiin kampwöhii sicyëere (4.000) kwò. Lire kàntugo ka Yesu si pi yaha a kàre.

Farizhëenbil' à jwo na Yesu u kyaa pyi, nde l' à li cyêe na u à fworo Kile e ke
(Macwo 16.1-12)

¹⁰ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si ntíl'a jyè bakwøäge k'e mà kàre Dalimanuta kùluni i. ¹¹ Pi à nø ke, ka Farizhëenbii pìi si mpa Yesu jwøge waha. Pi à jwo na u kani là pyi u cyêe pire na ndemu l' à li cyêe u à fworo Kile e ke. Kànhanja pi mpyi a cyán Yesu na. ¹² Lir' à pøn u e ke, ka u u ñjø a kùnñjø fânhe na, maa jwo: «Naha na nte sùpyire jyë na kacyele caa mii á yë? Sèenji na mii sí yi jwo yii á, là sì n-cyêe ti na më.» ¹³ Ka u ná u cyelempyiibii si yíri pi taan mà jyè bakwøäge e, maa banji jyiile.

¹⁴ Ka u cyelempyiibii funjø si wwò yalyire na, bwúuru jùñjø niñkin kanna ku mpyi pi á bakwøäge e. ¹⁵ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á: «Yii a yiye kàanmucaa Farizhëenbii ná Erödi bwúuruñjì yírigeyirige yaani na.» ¹⁶ Ka u cyelempyiibii si pi funjyì cya puru jwumpe na, maa jwo piye shwøhäl'e: «Bà wuu à pyi wuu jyë a pa ná bwúuru i më, lire e u à mpe jwo bë?»

¹⁷ Nyë Yesu à pa pi kunuñke jwøhe cè ke, maa jwo: «Naha kurugo bwúuruñjì wuun' à yii funjø wwòðoñjø yë? Ali nume yii yákilibii sàha ñkwò a mógo mà? Yii funjyì saha à tò la? ¹⁸ Nyiigii na jyë yii á, yii jyë na jaa mà? Niñgyigigii na jyë yii á, yii jyë na nûru mà? Yii funjyì jyë na jcwu kyaa na mà? ¹⁹ Cannke mii à bwúuru jùñjyi kañkuruñjì kwòn kwòn mà kan shiin kampwöhii kañkuruñj' á (5.000) ke, pi lyìñkwooni kàntugo, shàhigii jùuli yii à jññ bwúuru kwøonre na yë?» Ka pi i jwo: «Ké ná shuunni.» ²⁰ «Lire kàntugo cannke mii à bwúuru jùñjyi baashuunniñjì tèg'a shiin kampwöhii sicyëerenjì (4.000) jwø cya à de? Pi lyìñkwooni kàntugo, saanyi jùuli yii à jññ bwúuru kwøonre na yë?» Ka pi i jwo: «Baashuunni.» ²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Ali nume, yii funjyì sàha ñkwò a mógo mà?»

Yesu à fyinjì wà cùuñjø

²² Puru jwøhø na, Yesu ná u cyelempyiibil' à kàre Bëtisayida kànhé e. Pi à nø wani ke, ka pi i mpa ná fyinnanji w'e, maa Yesu jàare na u bwòn u na. ²³ Ka Yesu si u cû cyëge na, maa ñkàre kànhé kàntugo, maa sà u ntílwøhe tèg'a u jyiigii cwuugo, maa cyeyi cyígile cyi na. U à pa cyeyi láha tèni ndemu i ke, maa u yíbe: «Mu wá na yaaga jaa la?» ²⁴ Ka nàñji si jyiigii mógo maa jwo: «Mii na ha na sùpyire jaa, ñka ti na ha mu à jwo cire ti jaare.»

²⁵ Ka Yesu si nûr'a cyeyi cyígile u jnyiigii na, tèni i u à pa yi láha ke, ka nàji si uye ta u à cùuñø, fo u na jaa na jncwúu. ²⁶ Ka Yesu si u pyi u nûru, u a sì pyëngë, u sàha bû ntòro kànhe e më.

*Pyëri à jwo na Kile Njçcwñrøji u jnye Yesu
(Macwo 16.13-20; Luka 9.18-21)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyiibil'à wá na ñkèëge Sezare Filipi kùluni kànyi na. Mà pi yaha kuni na, ka u u pi yíbe: «Sùpyire na mii sônnji jofoo yé?» ²⁸ Ka pi i u pyi: «Pii wá na ñko Yuhana Batizelipyinji u jnye mu, pìi sí i ñko na Kile túnntunñji Eli u jnye mu, pìi mú sí i ñko na Kile túnntunmpii sanmpii pi à tòro ke, na uru wà u jnye mu.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii jnye na mii sônnji yé?» Ka Pyëri si u pyi: «Kile Njçcwñrøji u jnye mu.» ³⁰ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á, na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á uru kyaa na më.

*Kyaage Yesu sí n-ta ke, u à kuru kyaa jwo
(Macwo 16.21-23; Luka 9.22)*

³¹ Cyire karigii kàntugo, ka Yesu si wá na u cyelempyiibii kâlali, maa jwo: «L'à pyi fànha kyaa Supyanji Jyanji u kyaala sèl'e. Kacwñribii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Salianañi cyeleentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Ñka u kwùñi canmpyitanrewuuni u sí jnè.» ³² Yesu à cyire karigii jwo a fínijë pi jnyii na. Ka Pyëri si u yyer'a fèen ñkere na, maa u cêegë u jwumpe kurugo. ³³ Ka Yesu si yyahe kêënnj'a u cyelempyiibii wíi, maa Pyëri faha: «Yíri na taan, Sitaanna wà we! Mu jnye na sônnji Kile jnyii wuuni na më, fo sùpyire jnyii wuuni!»

*Pyirjkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanji Jyanji Yesu fye e ke
(Macwo 16.24-28; Luka 9.23-27)*

³⁴ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ná shinjyahara yyere, maa yi jwo pi á: «Ñgemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'à yaa u cyé u yabilinji jnyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e, pi mée ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ³⁵ Naha na ye ñgemu la ká mpyi si u ninjjaanj yaa jnwø ke, urufoo sì nùmpanña ta më, ñka ñgemu ká kàntugo wà u ninjjaanj'á mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, urufoo sí nùmpanña ta. ³⁶ Naha li sí jnwø sùpyaj'á mà ma jnyii yaayi puni ta ñge dijnyejì i ninjja, mu nùmpanñke si sà ñkèëge yé? ³⁷ Sùpya sì n-jà yafyin tègë u mûnaani jùñø wwû nùmpanña më. ³⁸ Lire kurugo ñgemu u na jnyigë Supyanji Jyanji ná u jwumpe na sùpyire jnyii na, nte ti na kapegigii pyi maa kàntugo wà Kile á ke, Supyanji Jyanji ká bû mpa ná u Tuñi sìnampé ná Kile mèlékeëbil'e canñke ñkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.

9

¹ Sèeñi na mii sí yi jwo yii á, yii mpaa pi nyé naha ke, pì na nyé yii e, pire sì n-kwû ná pi nyé a Kile Saanre nya, ti i ma ná sínjí puni i mà yé.»

*Yesu pyiñkann' à kêenñé
(Macwo 17.1-13; Luka 9.28-36)*

² Canmpyaa baani kàntugo, ka Yesu si Pyéri ná Yakuba ná Yuhana Iwó, maa ñkàre ná pire kanni i jañke kà nintɔɔngɔ jnun'i. Mà pi yaha wani, Yesu pyiñkann' à pa ñkéenñé pi nyii na. ³ Ka u vâanji si mpâl'a finiñé fo na jî. Yi mpyi a finiñé finiñjkanne ndemu na ke, sùpya nyé jnìñke na ñgemu u sì n-jà yaaga pyi ku finiñé amuni me. ⁴ Kuru tanuge e, ka tèecyiini Kile tûnntunmpiiEli ná Musa si mpa Yesu cyelempyiibii mú taanre nyii na, mà pa a yu ná u e. ⁵ Ka Pyéri si Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, wuu à pa naha ke, l'à jwô sèl'e. Wuu yaha wuu u vùnyø taanre kwòro, niñkin sí n-pyi mu wogo, niñkin sí n-pyi Musa wogo, niñkin sí n-pyi Eli wogo.» ⁶ Pyéri à puru jwumpe jwo uye jùñjø kurugo, naha na ye u ná u shèrëfeebii shuunniñi mpyi a fyá a tòro. ⁷ Mà pi yaha puru na, nahaña à tîge mà pi tò, ka mëjwuu si fworo kuru nahañke e: «Mii Jyanji u nyé ñge, u kan' à waha mii na sèl'e. Yii a nûru u jwô na.» ⁸ Ka Yesu cyelempyiibii si mpâl'a wíi wíl'a maha, pi saha nyé a sùpya nya me, fo Yesu kanni.

⁹ Mà pi yaha pi i ntíri jañke na, ka Yesu si yi jwo a waha pi á na nde pi à nya ke, na pi àha ñkwò li jwo sùpya á me, fo Supyanji Jyanji ká jñè a fworo kwùñji i. ¹⁰ Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe yaha piye funñ'i, ñka pi mpyi na piye yíbili: «Mà jñè a fworo kwùñji i jwôhe ku nyé naha ye?»

¹¹ Nyé ka cyelempyiibii si u pyi: «Ko Kile Salianji cyelentiibii s'à jwo na Kile tûnntunji Eli u à yaa u fyânh a pa Kile Niñcwñrñji yyaha na.» ¹² Ka u u pi pyi: «Sèe wi, Eli à yaa u fyânh a pa si karigii puni kurigii tíi. Ñka li mú à séme Kile Jwumpe Semenji i na “Supyanji Jyanji à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire kuro mú sì mpyi u e me.” Yii à sôñjø lire na la? ¹³ Mii sí yi jwo yii á, Eli à pa a kwò, pi à u pyi pi nyii pyiñkanni na, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i me.»

*Yesu à pyàñi wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-21; Luka 9.37-43a)*

¹⁴ Tèni i Yesu ná u cyelempyiibii taanren' à ná pi sanmpii cyage e ke, pi à sà shinnyahara ta t'à pi kwûulo, Kile Salianji cyelentiibii pìi mpyi a nàkaana ta ná pi e. ¹⁵ Sùpyir' à pa Yesu nya ke, l'à pâa pi puni i sèl'e. Ka pi i fê a kàre u fye e maa u shéere. ¹⁶ Ka Yesu si u cyelempyiibii yíbe: «Naha shi na yii ná pire na yiye kyáali ye?»

¹⁷ Ka wà si Yesu pyi tire sùpyire shwəhəl'e: «Cyeleantuji, mii à pa ná na jyanji i mu yyére. Jínañi wà u nyé u e, ur'à u pyi búbú. ¹⁸ Uru jínañi ká yíri ná u e cyaga maha cyag'e ke, u maha u cyán jìñke na, u maha ɣkyànhigii kùru, u jnwəge mú maha ɣkânnji, fo u maha mpa shiile. Mii à mu cyelempyiibii jnáare pi jínañi kòr'a yige u e, pi nyé a jà mε.» ¹⁹ Ka Yesu si jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpibi, fo jaha tère e mii sí n-kwôro ná yii e yε? Mii sí yii kapyiñkii kwú naye e sà nə fo jaha tère na yε? Yii a ma ná pyàñi i na á.»

²⁰ Ka pi i mpa ná u e. Tèni i jínañ'à Yesu nya ke, ka u u pyàñi cyán na kúu ɣkúu jìñke na, maa u jnwəge pyi ku u ɣkânnji. ²¹ Ka Yesu si pyàñi tuñi yíbe: «Fo jaha tère e jínañ'à jyè u e yε?» Ka tufoonji si u pyi: «Mà lwó fo u nimbilere wuñi na. ²² Tèni l'e, jínañi maha u cyán nage e, tèni l'e maa u cyán lwəhe e si nta u bò. Kampyi mu sí n-jà cyaga pyi, wuu jnúnaare ta, maa wuu tègε.» ²³ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo kampyi mii sí n-jà cyaga pyi. Ʉka mu aha jà a dá mii na, karigii puni sí n-jà n-pyi mu á.» ²⁴ Ka pyàñi tuñi si ntíl'a jwo fàンha na: «Mii à dá, Ʉka na tègε, jaha na yε mii dániañi fàñh'à cyérε.»

²⁵ Yesu à sùpyire nya t'à lwó a tò u na ke, ka u u fàンha cyán jínañi na, maa u pyi: «Jínañi, mu u na jyè sùpyire e marii pi pyi búbuu ná jnújunnii ke, fworo Ʉge pyàñi i, ma sàha núru nyé u e mε.» ²⁶ Ka jínañi si kwuugo wà, maa pyàñi cúnñø cúnñø fàンha na, maa fworo u e. Pyàñ'à pyi mu à jwo u à kwû, fo shinnyahara à jwo u à kwû. ²⁷ Ka Yesu si u cù cyege na a yírigé, ka pyàñi si yyére.

²⁸ Yesu à jyè bage e ke, ka u cyelempyiibii si u ɣwəh'a yíbe: «Naha na wuu nyé a jà a Ʉge jínañi kòr'a yige pyàñi i mà yε?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kileñarege kanni ku nyé na jìn'a Ʉge jínañi shinji kòr'a yige sùpya e.»

*Yesu à u kwùñi ná u jnèñi kyaa jwo sahanji
(Macwo 17.22-23; Luka 9.43b-45)*

³⁰ Yesu ná u cyelempyiibii ninkaribil'à Galile kùluni jyiile, Ʉka u la nyé a mpyi sùpya si li cè mε, ³¹ jaha na yε u mpyi na u cyelempyiibii kálali, marii yu pi á: «Pi sí n-pa Supyanji Jyanji le sùpyire cye e pi bò, Ʉka u kwùñi canmpyitanrewuuni, u sí jnè.» ³² Pi nyé a pyi a puru jwumpe jnwəhe cè mε, fyagare s'à pi sige pi nyé a jà a u yíbe mε.

*Sùpyanji u nyé jnújufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Luka 9.46-48)*

³³ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nə Kaperénamu kànhe e. Tèni i pi a jyè bage e ke, ka u u pi yíbe: «Naha nàkaana yii mpyi a ta kuni na yε?» ³⁴ Ka pi i fyâha, jaha na yε nàkaante jnúñke ku mpyi na pire puni i, jofoo u nyé jnújufooñi yε. ³⁵ Ka Yesu

si ntèen, maa pi shiin ke ná shuunniñi yyere, maa yi jwo pi á: «Ngemu la ká mpyi si mpyi jùjufoo ke, urufol'á yaa u uye pyi kàntugo yyére wuji, u raa báare pi sanmpil'á.»

³⁶ Ka Yesu si pyàŋi wà cù a pa pi shwəhəl'e, maa u lwó, maa yi jwo pi á na: ³⁷ «Shin maha shin u à nén'a ñge pyàŋi fiige cùmu leme jwɔ mii kurugo ke, urufol'á mii cùmø leme jwɔ mû. Shin maha shin sí u à mii cùmø leme jwɔ ke, urufoo mû à mii tunvooni cùmø leme jwɔ.»

*Ngemu ká mpyi u nyε wuu zàmpen me, uru na nyε ná wuu e
(Luka 9.49-50)*

³⁸ Ka Yuhana si yi jwo Yesu á: «Cyeleñtuñi, wuu à nàŋji wà nyá u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mege e, ka wuu u u sige li na, naha na ye wuu wà bà me.» ³⁹ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na me, sùpya sì n-jà raa kakyanhala pyi ná mii mege e, si ntíi núru mii mege kège ntaha lire na me. ⁴⁰ Ngemu u nyε u nyε wuu zàmpen me, urufoo na nyε ná wuu e. ⁴¹ Amuni li mû nyε shin maha shin u à fùnñcwokwuñyaga lwəhə kan yii á mà lire jùñke pyi na yii na nyε Kile Nijcwənroñi wuu ke, sèenji na mii sí yi jwo yii á, urufoo sí n-sìi lire tàoñji ta.»

Karigii cyi maha sùpyaŋi yaha kapiini na ke, u à yaa u láha cyire na

(Macwo 18.6-9; Luka 17.1-2)

⁴² Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Nte nàŋkopyire t'à dá mii na mà kwò ke, shin maha shin ká lire là niñkin jùñjo kyán, l'à pwórø urufol'á pi kafaabwəhø pwø u yacige e, pi i u wà banj i. ⁴³ Mu cyege kà niñkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè ná ku sanjke e shìñi niñkwombaañi i. Lir'á pwórø mu á, mu ná ma cyeyi shuunniñi u jyè nafugombaage e. [⁴⁴ “Fyeeñre ti maha sùpyire kyaare lyî kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwûu me, kuru cyage nage mû nyε na fùru me.”] ⁴⁵ Mu tøoge kà niñkin ká a si mu pyi mu u kapii pyi, ku kwòn a wà, maa jyè shìñi niñkwombaañi i ná tøøgø niñkin i. Lir'á pwórø mu á, mu ná ma tooyi shuunniñi u jyè nafugombaage e. [⁴⁶ “Fyeeñre ti maha sùpyire kyaare lyî kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwûu me, kuru cyage nage mû nyε na fùru me.”] ⁴⁷ Mu nyiini là ká a si mu pyi mu u kapii pyi, li wwûl'a wà, mu nyii niñkin wuji u jyè Kile Saanre e. Lir'á pwórø mu á, mu ná ma nyiigii shuunniñi u jyè nafugombaage e. ⁴⁸ “Fyeeñre ti maha sùpyire kyaare lyî kuru cyage e ke, tire nyε na ñkwûu me, kuru cyage nage mû nyε na fùru me*.”

⁴⁹⁻⁵⁰ Kyaage k'à náaŋa nage fiige ke, kuru kyaage Kile sí n-tègø u shiinbii toroñkanni kêenñε. Suump'á táan, suumpe

tìpoompe ká fworo p'e, na ha ku sí n-jà pu pyi pu táan sahanjki yé? Yii pyi suumø ni jcenmø, yyejinjke ku pyi yii shwøhøl'e.»

10

*Yesu à jwo na nòñji ná u cwoñijyé a yaa pi piye yaha mε
(Macwo 19.1-12; Luka 16.18)*

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à kàre Zhude kùluni i, Zhurudèn banjì kàntugo. Wani sahanjki, ka sùpyire si mpa bímni u taan. Ka u u nûr'a cye le u kapyijnyeeni i, na ti kâlali. ² Ka Farizhëenbii pìi si file u na, si u pere ncû ná jwumpe e, maa u yíbe: «Mà tâanna ná Kile Jwumpe Semenji i, nà sí n-jà u cwoñi yaha la?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «Naha Kile tûnntunñi Musa à séme lire nde kyaa na ye?» ⁴ Ka pi i u pyi: «Musa à jwo na mu aha ceenjì nàmbage kwòkwø sémenji kan u á, na mu sí n-jà u yaha*.»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii njingage kurugo, lir' à séme tonji i mà kan yii á. ⁶ Nka mà lwó dijyé tasiige e, Kile à “sùpyañi yaa nò ná ceewe†.” ⁷⁻⁸ “Lire kurugo nòñji sí u tunji ná u nuñji yaha si mpwø u cwoñi na, pi mú shuunni si mpyi shin niñkin‡.” Lire e, pi saha sì n-pyi shiin shuunni mε, nka pi sí n-pyi shin niñkin. ⁹ Lire kurugo Kile à mpiimu pyi niñkin ke, sùpya nyé a yaa u pire láha piye na mε.»

¹⁰ Tèni i pi à nûr'a jyè bage e ke, ka Yesu cyelempyiibii si nûr'a u yíbe cyire karigii kyaa na. ¹¹ Ka Yesu si pi pyi: «Shin maha shin u à u cwoñi yaha maa ceenjì wabere lèñje ke, urufol'à jacwørø pyi mà yyaha tíi ná ceenjì niñcyiini i. ¹² Ceewe mú ká nàmbaga fworo, maa nàmbaga lèñje nòñji waber'á, uru ceenjì mú à jacwørø pyi.»

*Yesu à jwó le nàñkopyir'á
(Macwo 19.13-15; Luka 18.15-17)*

¹³ Nyé lire kàntugo, sùpyibii pìl'à pa ná nàñkopyire t'e Yesu yyére, bà u si mpyi si u cyeyi taha ti na, si jwó le t'a mε. Ka cyelempyiibii si pi faha. ¹⁴ Yesu à lire nya ke, ka li i mpén u e, ka u u jwo u cyelempyiibil': «Yii nàñkopyire yaha t'a ma mii yyére, yii àha ti sige mε, na ha na yé sùpyibii pi nyé nàñkopyire fiige ke, Kile Saanre nyé pire woro. ¹⁵ Sèenjì na mii sí yi jwo yii á, ngeemu ká mpyi u nyé a jen'a uye tîrige pyà fiige mε, urufoo sì n-sìi n-jà n-jyè Kile Saanre e mε.» ¹⁶ Ka u u nàñkopyire cù a ta uye na, maa jwó le t'a.

*Nàfuufooñi kani
(Macwo 19.16-30; Luka 18.18-30)*

* **10:4** Duterenømu 24.1-4 † **10:6** Zhenèzi 1.27 ‡ **10:7-8** Zhenèzi 2.24. Lire jwøhe ku nyé: «Lire kurugo nòñji ná u cwoñi sí n-wwø si mpyi shin niñkin, nòñji ná u cwoñi shwøhøl' à yaa u jwø mà tòro nòñji ná u sifeebii wuñi na.»

¹⁷ Ncyii karigii puni kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil'à kuni lwó sahaŋki. Mà pi yaha pi i ɳkèege, nàŋi wà à fê a sà niŋkure sín Yesu taan, maa jwo: «Cyeleantuŋi niŋcenŋi, naha shi mii à yaa mii u pyi si shìŋi niŋkwombaŋji ta bε?» ¹⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu à jwo na mii à jwɔ wa? Kile kanni baare e, sùpya nyε a jwɔ mε. ¹⁹ Mu à Kile tonji kurigii cè mà kwò “Ma hà sùpya bò mε, ma hà zínni ná wabere cwo e mε, ma hà nàŋkaaga pyi mε, ma hà vini ntaha wà na mε, ma hà jncwu sùpya na mε, ma tuŋi ná ma nunji pée§.”» ²⁰ Ka nàŋi si Yesu pyi: «Cyeleantuŋi, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàŋkocyεere e.»

²¹ Ka Yesu si u wíi, maa u kyaa tāan uy'á, maa u pyi: «Yaaga niŋkin k'à mu fô, ta sì, maa sà ma cyeyaayi puni pére, maa uru wyérεŋi kan fònŋfeebil'á. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Maa nta a pa ntaha na fye e.» ²² Puru jwumpe nyε a u tāan mε, ka u yyetanhawuŋi si ɳkàre, naha na ye nàfuubwəhō foo u mpyi u wi.

²³ Lir'à pyi ke, ka Yesu si yyahe kēenŋe, maa sùpyire wíi wíi, maa yi jwo u cyelempyiibil'á: «Nàfuufoonji jyim'à pεn Kile Saanre e.» ²⁴ Lire jwømεen'à Yesu cyelempyiibii funjø wwòonjø, ka u u núr'a pi pyi: «Mii pyiibii, li pyim'à sàa pεn, wà u jyè Kile Saanre e. ²⁵ Nwøhøŋi jyim'à tāan músennεŋi wyiini i mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.» ²⁶ Ka puru sí nàara a u cyelempyiibii kàkyanhala fo mà tòro, ka pi i wá na yu piy'á: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta bε?» ²⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi, maa jwo: «Lir'à sùpyire jà, ɳka kyaa nyε na Kile jìnì mε, naha kurugo ye karigii puni síŋi nyε u á.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa u pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenŋi na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká jen'a kàntugo wà u bayi, lire nyε mε u sìŋεebii, lire nyε mε u sifeebii, lire nyε mε u pyiibii, lire nyε mε u kerey'á, mii ná Jwumpe Nintanmpe kurugo ke, ³⁰ urufoo sí yire yaayi fiige ɳkuu (100) ta naha ɳge diŋyεŋi i. Urufoo sí baya ná sìŋεe ná neε ná pyi ná kereye ta, ɳka sùpyire mú sí urufoo yyaha fwóhərø mii mege ná Jwumpe Nintanmpe kurugo. Diŋyεŋi nimpanji i, urufoo sí shìŋi niŋkwombaŋji ta. ³¹ ɳka yyaha yyére shiin niŋyahamii sí n-pyi kàntugo yyére shiin, kàntugo yyére wuu niŋyahamii mú sí n-pyi yyaha yyére wuu.»

*Yesu saha à jwo u kwùŋi ná u ɳèŋi kyaa na
(Macwo 20.17-19; Luka 18.31-34)*

³² Yesu ná u fyèŋwəhøshiinbibii mpyi kuni i na ɳkèege Zheruzalemu kànhé e, uru u mpyi yyaha na. ɳka pi fyagara wuu pi mpyi a taha u fye e. Ka u u núr'a u cyelempyiibii ke

ná shuunniñi yyer'a file uye na, karigii cyi sí u le ke, maa jyè cyire yyahe e na yu pi á. ³³ Maa jwo: «Wuu niñkaribii pi mpaa Zheruzalemu kànhe e, Supyanji Jyanji sí n-le Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii cye e. Pire si n-jwo na u à yaa u bò, si u kan Kilecembabil'á. ³⁴ Pire sí u fwóhòrø, si ntìlwòhe wà u na, si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. Nka u kwùñi canmpyitanrewuuni u sí jnè.»

*Zebede jyaabii yacyage
(Macwo 20.20-28)*

³⁵ Lire kàntugo ka Zebede jyaabii Yakuba ná Yuhana si file Yesu na, maa u pyi: «Wuu cyelentunji, nde wuu sí n-pa n-cya mu á ke, lire pyi wuu á.» ³⁶ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha yii la jnye mii u pyi yii á yé?» ³⁷ Ka pi i u pyi: «Mu aha mpa mpyi ma Saanre pèente e tèni ndemu i ke, ma a wuu wà niñkin yaha ma kàniñke na, ma a u sannji yaha kàmèni na.» ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yaage yii na náare mii á ke, yii jnye a ku shi cè mè. Kyaage lwòhe mii sí n-bya ke, yii sí n-jà kuru bya la? Kyaage e mii sí mbyígime ke, yii sí n-jà mbyígime kur'e mii fiige la?» ³⁹ Ka pi i u pyi: «Oón, wuu sí n-jà.» Ka u u pi pyi: «Yii sí kyaage lwòhe bya, sí mbyígime kyaage e mii fiige. ⁴⁰ Nka mà tèen mii kàniñke ná mii kàmèni na, mii bà u jnye yire kanvooni mè. Kile à yire tateñyi bégele sùpyire ntemu mèe na ke, u sí yire kan pir'á.»

⁴¹ Nyé Yesu cyelempyiibii këñji sanñ'á puru lógo ke, ka pire lùgigii si yíri Yakuba ná Yuhana taan. ⁴² Yesu à pa kuru cyage wíl'a nya ke, maa jwo u cyelempyiibii pun'á: «Yii a núru, yii à cè naha jnyke na, mpaa pi à yaha kini jùñufeebii ke, pire maha ntèen kini sùpyire juñ'i fànhe e, kini shinbwoobil'a sì wá na pi fànhe cyáan kini sùpyire na. ⁴³ Nka li jnye a yaa li pyi amuni yii shwòhòl'e mè. Ngemu la ku jnye si mpyi shinbwo yii shwòhòl'e ke, urufol'à yaa u uye pyi yii sanmpii báarapyi. ⁴⁴ Ngemu la ku jnye si mpyi yii yyaha yyére shinji ke, urufoo u pyi pi sanmpii puni biliwe. ⁴⁵ Naha kurugo ye Supyanji Jyanji jnye a pa dijyènji i sùpyire si mpa mpyi u báarapyi mè. U à pa si mpa uye pyi sùpyire puni báarapyi, si uye kan pi bò, si mpyi shinjyahara kapegii shwòshwò lwòrø.»

*Yesu à fyinñi wà jnyii mûgo
(Macwo 20.29-34; Luka 18.35-43)*

⁴⁶ Ka Yesu ná u cyelempyiibii si nò Zheriko kànhe na. Pi nivworobii kànhe e, shinjyahara na mpyi pi fye e, pi à Timé jyanji Baritime fyin wuñi ta u à tèen kuni jnwòge na, na náare. ⁴⁷ U à lógo na Nazareti kànhe shinji Yesu u wá na ntùuli ke, ka u u wá na yu fànhna na: «Yesu, Dawuda Tuluge Shinji, jùñaara ta na na!» ⁴⁸ Ka shinjyahara si u faha na u fyâha. Nka u jnye a jen'a fyâha mè, maa là bâra sèege na: «Dawuda Tuluge Shinji,

jùnaara ta na na!»⁴⁹ Ka Yesu si yyére maa jwo: «Yii u yyere.» Ka pi i sà u yyere, maa u pyi: «Funjke jíjε, ma a yákiliŋi tìŋε, Yesu na mu yiri. Yíri, ma a ma.»

⁵⁰ Fyinj' à puru lógo ke, maa u vàanntinjke wwûl'a wà jìŋke na, maa bûrug'a yíri na ŋkèege Yesu yyére. ⁵¹ U à nò u taan ke, ka Yesu si u yíbe: «Naha mu la jyε mii u pyi mu á ye?» Ka fyinji si u pyi: «Cyelempyij, mii la jyε si núru s'a jaa.» ⁵² Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, mu dâniyaŋ' à mu cùuŋo.» Ka u jyíigii si ntíl'a mógo, ka u u ntaha Yesu fye e.

11

*Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e
(Macwo 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19)*

¹ Mà pi yaha pi i byanhare Zheruzalemu kànhe na, pi mpyi a nò Olivye cire jaŋke ŋkere na, Béfajye ná Béfani kànyi taan. Ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ² maa pi pyi: «Kànhe ku jyε yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii aha nò wani, yii sí n-tíi dùfaanŋjaaga ta k'à pwø, sùpya sàha ŋkwò a dùgo ku na mà jyε mε. Yii i ku sàンha, yii pa ŋkan na á. ³ Wà ha bú yii yíbe na “Naha na yii jyε na ku sàンre yε?” yii urufoo pyi na “Ku kyaa li jyε Kafooni na. U aha ŋkwò ku na, ku sí n-pa.”»

⁴ Nyε ka cyelempyiibii mú shuunni si ŋkàr'a sà dùfaanŋjaage ta k'à pwø pyënge jwëge na, kuni taan. Ka pi i wá na ku sàンre. ⁵ Sùpyire ti mpyi wani ke, ka tire tà si cyelempyiibii pyi: «Hèn! Naha yii na mpyi amε yε? Naha kurugo yii jyε na dùfaanŋke sàンre yε?»

⁶ Ka cyelempyiibii si pi jwø shwø bà Yesu mpyi a yi jwo pi á mε. Ka tire sùpyire si dùfaanŋke yaha pi cye e na pi a sì ná k'e. ⁷ Cyelempyiibil' à pa ná dùfaanŋke e Yesu yyére ke, maa pi vâanŋyi yà taha ku na, ka Yesu si dùg'a tèen na ŋkèege. ⁸ Ka shinŋyahara si ti vâanntinŋyi yà wwû mà pìli pìli Yesu yyaha na kuni i, ka niŋyahara si jyè kereyi i na wyëere kwùun na ncyáan kuni i*. ⁹ Sùpyire ti mpyi Yesu yyaha na, ná nte ti mpyi u kàntugo ke, tire puni mpyi na ŋkwúuli na:

«Yabwøhe!

Ngemu u jyε na ma Kafooni Kile mëge na ke,
Kile u jwó le u á†!

¹⁰ Yabwøhe! Yabwøhe!
Saanre ti jyε na ma ke,
Kile u jwó le t'á.

Wuu tulyage Dawuda Saanre ti.
Pèente ti taha Kile na nìŋyicyeyi puni i!»

* **11:8** Saanji pi jyε na mpêre ke, pi maha cyire karigii pyi si u bê (2 Saanbii 9.13).

† **11:9** Zaburu 118.26

¹¹ Yesu à nô Zheruzalemu i ke, maa nkàre Kilejaarebage e. U à yaayi puni wíi wíi ke, maa fwor'a kàre Bëtani kànhe e ná u cyelempyiibii ke ná shuunniñi i, jaha na ye numpilage mpyi na wwùu.

*Yesu à fizhiye cige lája
(Macwo 21.18-19)*

¹² Kuru canña nùmpanña, pi njiribii Bëtani i, ka katege si Yesu ta. ¹³ Ka u u fizhiye cige kà nya tatɔɔnge e ná wyεere e, maa file ku na a wíi, kampyi u sí yasere ta ku na. Nka u à nô ku jwɔh'i ke, u nyε a yasere ta k'e fo wyεere bà mε‡, jaha na ye ku tèesenì mpyi sàha nkòwà a nô mε. ¹⁴ Ka Yesu si jwo cig'a: «Sùpya saha sì n-sii yasere ta mu na, si njyí mε.» Ka u cyelempyiibii si puru jwumpe lógo.

*Yesu à cwɔhɔmpii kòr'a yige Kilejaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22)*

¹⁵ Kàntugo, Yesu ná u cyelempyiibil' à nô Zheruzalemu kànhe e, ka u u nkàre Kilejaarebage ntàani na. Mpíi pi mpyi na përempe ná zhwoñi pyi wani ke, maa pire kòre, maa wyérefaabii tåbalibii ná sanmpañmperebii yateenjyi njɔɔñ'a cyán cyán. ¹⁶ U nyε a nee sùpya u à jyè ná yapereñi i Kilejaarebage ntàani na mε§. ¹⁷ Puru jwɔh'o na, ka u u wá na pi puni kâlali, marii nkò: «“Mii bage sí n-pa a yiri Kilejaarebaga supyishinjì pun'á*.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenjì i. Nka yii pi ke, yii à ku kêennj'a pyi “nàñkaalii tabin-niga†”.»

¹⁸ Kile sáragawwuubii jùñufaabii ná Kile Saliyanji cyelentibil' à puru lógo ke, ka pi i wá na Yesu boñkanni caa. Pi mpyi na fyáge u na, jaha na ye u kâlanji mpyi a tateenjge wwù shinnyahar'e. ¹⁹ Yàkoñk' à nô ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si fworo kànhe e.

*Yesu à jwo dâniyaji ná Kileñarege ná kapégigii yàfanji kyaa na
(Macwo 21.20-22)*

²⁰ Kuru canñke nùmpanña nyège na, pi nintorobil' à fizhiye cige nya k'à waha fo ndire e. ²¹ Ka Pyéri funjø si ncwo Yesu jwumpe njjwumpe na, maa u pyi: «Wuu cyelentuñi, wii, fizhiye cige mu à lája tajaa ke, ku naha a waha.»

‡ **11:13** Nke fizhiye cige ku nyé ná weñyahayi i yasere baa ke, kuru na nyé Yahutuubii jùñufaabii fiige, mpiimu pi à fyìnme tò wwomø na ke. § **11:16** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyéreñi fare Kilejaarebage wuñi na. Lire pyïñkanni na, wyéreñwøge ku mpyi a yaa k'a sârali Kilejaarebage e ke, pi mpyi maha já a kuru sâra, maa nûr'a já a ntège pyi. Yatoore ti maha yaa ti já a pyi sâraga ke, përempyiibii mpyi maha tire pérli pir'a. Pi mpyi maha ti lwoore dùrugo. * **11:17** Ezayi 56.7 † **11:17** Zheremi 7.11

²² Ka Yesu si u pyi: «Yii dá Kile na. ²³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, sùpya ká dá Kile na ná u zòmbilini puni i, urufoo ká jwo na ñke jañke ku yíri ku tateënge e, ku sà jncwo bañji i, urufoo ká nta u à dá li na, nde u à jwo ke, lire sí n-pyi. ²⁴ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á, yii aha Kile jnáare yaaga maha yaaga kurugo ke, yii dá li na na yii à kuru yaage ta a kwò, lire ká mpyi, Kile sí kuru yaage kan yii á. ²⁵ Nka yii aha yír'a yyére na Kile jnáare, ka li i ntíge yii funj'i na yii à tíge shin na, yii tire tìgire kwò, bà yii Tuñi u nyé nìnyinji na ke, uru mú sí n-pyi si yii kapegigii yàfa yii na mε. [²⁶ Naha na yε yii aha mpyi yii nyé na yiye shwòhòlō wogigii yàfani yiye na mε, yii Tuñi Kile u nyé nìnyinji na ke, uru sì n-pa yii kapegigii yàfa yii na mú mε.]»

*Pi à Yesu yíbe u fànhe tatage kyaa na
(Macwo 21.23-27; Luka 20.1-8)*

²⁷ Yesu ná u cyelempyibil'á nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, maa sà jyè Kilejaarebage e. Yesu njaranji ku funjke e, Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwɔnribil'á kàre u yyére. ²⁸ Maa u yíbe: «Ná kuni ndire e mu na jcyii karigii pyi yε? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi yε?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mú sí yii yíbe kyaa niñkin na, yii aha mii jnwò shwò, lire tèni i ñge u à kuni kan mii á mii u a jcyii karigii pyi ke, mii sí urufoo cyée yii na. ³⁰ Mii à jwo yo, jofoo u mpyi a Yuhana Batizelipyinji tun u pa a sùpyire batizeli yε? Kile wi laa, sùpyire ti? Yii na jnwò shwò!» ³¹ Nyé ka pi i ñkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyé a jnen'a dá u na mà yε? ³² Nka wuu mú sì n-jà n-jwo na sùpya u à u tun mà dε!» Pi mpyi a fyá sùpyire na, jaha na yε tire sùpyire puni mpyi na sôñji na Yuhana na mpyi a sì Kile túnntunñø. ³³ Pi à piye taanna a kwò ke, maa nûr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinnji u mpyi a u tun ke, wuu nyé a cè mε.» Ka Yesu si pi pyi: «Nyé l'aha mpyi amuni, ñge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mú sì uru cyée yii na mε.»

12

*Erezén kɔɔge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Luka 20.9-18)*

¹ Lire kàntugo Yesu à bâtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñji wà u ná erezén cikɔɔgø yaa, maa ku kwûulo, erezén lwòhe maha wwû wyige ñkemu i ke, maa kuru tûgo, maa ñkubaga yaa cikɔɔge kàanmucyafoonji mεe na. Lire kàntugo maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yasëere táali, maa nta a kàre kùlutɔɔnl'e. ² Nyé erezennji yasëere tèekwoɔnn'á pa nø ke, ka u u báarapyinji wà tun cikɔɔge faafeebil'á u sà uru nàzhan

εrezēnji shwō u a ma. ³ N̄ka uru tūnntunj' à n̄o pi na ke, ka pi i u cū maa u bwòn, maa u cyeŋgayi wuŋi k̄r'a tūugo. ⁴ Ka cikɔ̄ge foo si nūr'a báarapyi shənwu tun, ka pi i uru bwòn jùŋke e, maa u cyahala sèl'e. ⁵ Ka u u shin tanrewu tun, ka pi i uru cū a bò. Puru jwəhō na, u à shinjyahara tun, ka pi i pì bwòn maa pìi bò. ⁶ U tūnntunmpil'e, shin niŋkin kanna u mpyi tunmbaa, u jyasege ku mpyi kure, u kyaa mpyi a tāan u á sèl'e. Ka u u ŋkànhā a uru tun pi á, maa jwo "Pi sí n-sílege mii jyanj na." ⁷ N̄ka jyafoonj' à n̄o wani ke, ka pi i yi jwo piy'á na: "Cikɔ̄ge foo koolyinj u nyé ŋge. Yii a wá, wuu u bò, kɔ̄ge sí n-pyi wuu wogo." ⁸ Ka pi i u cū maa u bò, maa u wà cikɔ̄ge kàntugo yyére.

⁹ Nyé naha cikɔ̄ge foo sí n-pyi yε? Nàkaana baa, u sí n-pa mpipi faafeebii bò si u cikɔ̄ge le piibere cye e.

¹⁰ Nje y'à séme Kile Jwumpe Semenj i ke, taha yii nyé a yire kâla mε? Y'à séme

"Bafaanribil' à cyé kafaage ŋkemu na ke,
kuru k' à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìni na.

¹¹ Kafoonj Kile u à lire pyi,

l' à pyi kakyanhala wuu nyii na*".»

¹² Nyé Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Yahutuubii jùŋufeebii si wá na u caa si u cū, naha na yε pi mpyi a cè na u à ŋke bàtaage jwo a wà pire na. N̄ka supyijyahara na mpyi wani kuru cyage e, ka pi i fyá tire na, maa Yesu yaha u a kâre.

*Pi à Yesu yibe múnalwɔ̄re ŋkanj kyaa na
(Macwo 22.15-22; Luka 20.19-26)*

¹³ Lire kàntugo Yahutuubii jùŋufeebil' à Farizhεenbii pili ná Erədi tonjkuni shiinbii pìi yaha a kâre Yesu yyére, bà pi si mpyi si u ta jncū u jwəmεeni kurugo mε†. ¹⁴ Ka pire si sà Yesu pyi: «Wuu cyelentunj, wuu à li cè na mu nyé na fyáge sèenj tajwuge e mε, mu nyé na fyáge sùpya na mε, mu nyé a sùpya pwóŋj sùpya na mε, mu na sùpyire kâlali ná sèenj i Kile kuni naaraŋkanni na. Lire na, wuu la nyé si mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwɔ̄re kaan ɔrəmu saanbwəhe Sezari á la? ¹⁵ Naha mu na sônŋi yε?» N̄ka Yesu mpyi a cè na pi à fyìnme tò wwomo na, maa pi pyi: «Naha na yii na mii pere si jncū yε? Yii wyérəbile kan na á, si li wíi.» ¹⁶ Ka pi i mpa ná l'e, ka u u pi yíbe: «Jofoo nàŋja ná u mεgε ku nyé ŋge wyérənji na yε?» Ka pi i jwo: «Saanbwəhe Sezari». ¹⁷ Ka u u pi pyi: «Yii a Sezari wuŋi kaan Sezari á, yii raa Kile wuŋi kaan Kile á.» Ka puru jwumpe si pi puni pâa.

* **12:11** Zaburu 118.22,23 † **12:13** Erədi shiinbii ná Farizhεenbii mpyi na béni mε. ɔrəmu shiinbii fânhe mpyi a tāan Erədi shiinbil'á, ka pi i wá na sônŋi na múnalwɔ̄re ŋgwùŋj' à yaa. Farizhεenbii mpyi na sônŋi Kafoonj Kile u nyé pire jùŋna: lire e, mà múnalwɔ̄re kan ɔrəmu saanbwəhe Sezari á, lir' à li cyée na mu à yε u fânhe na maa jcyé Kafoonj Kile na.

*Sadusiibil'à Yesu yibe kwùubii jènji kyaa na
(Macwo 22.23-33; Luka 20.27-40)*

¹⁸ Nyé Sadusiibii pi maha jwo na kwujené nyé nùmpañja mε, pire pil'à file Yesu na maa u yibe: ¹⁹ «Wuu cyelentunji, Kile túnntunñji Musa à mpe jwumpe séme wuu Saliyanji i na “Nò ká ceewe lènje, maa ñkwû, mà u ta u nyé a pyà ta ceenji na mε, u coonj'â yaa u ceenji lènje zànbangara na, u u pyì si u na, u yyahafoonji niñkwuñi mège na‡.” ²⁰ Nyé sìjëe baashuunni na mpyi wani, pi puni niñjyenji mpyi a ceewe lènje maa ñkwû, u nyé a pyà ta u na mε. ²¹ Ka sìjëenji shønwuñi si ceenji lwó maa ñkwû, u nyé a pyà ta u na mε. Ka tanrewuñi wuuni si mpyi amuni. ²² Ka pire nàmbaabii baashuunni puni si ceenji lènje mà taha taha piye na, ñka pi wà nyé a pyà ta u na mε. Pire puni kàntugo, ka ceenji mü si mpa ñkwû. ²³ Nyé ná pire nàmbaabii baashuunni puni s'â uru ceenji lènje a círi, kwùubii jènji ká bú nta sèe, pi aha bú jè canjke ñkemu i ke, pi ñgir'á, ceenji sí n-kan yé?»

²⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à wurugo sùpyire jènji kyaa na, lir'â ta yii nyé a Kile Jwumpe Semënji yyaha cè, si nta nyjére Kile sífente na mε. ²⁵ Yii li cè, Kile yyére, sùpyire ká jè a fworo kwùnji i, nò sì ceewe lènje mε, ceewe mü sì n-kan nò á mε. Ti sí n-pyi Kile mèlèkëebii fiige.

²⁶ Nje Kile túnntunñji Musa à séme kwujení kyaa na ke, yii nyé a yire kâla mà? Kuru cyage e, l'à séme na Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan na “Mii u nyé Ibirayima, ná Ishaka, ná Yakuba u Kileñjî§.”

²⁷ Nyé puru jwump'â li cyêe na pire mpii nyii wuu pi nyé wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pêre, kwùubii kyaa bà mε. Yii na sônjì na sùpyire sì jè n-fworo kwùnji i mε, kuru cyage e yii à sàa wurugo.»

*Kile Saliyanji kabilini l'à fàンha tò cyi sanjki na ke
(Macwo 22.34-40; Luka 10.25-28)*

²⁸ Kile Saliyanji cyelentunji wà à Yesu ná nte sùpyire jwumpe lôgo, maa li nyá na Yesu à pi jwô shwô a jwô ke, ka u u file Yesu na, maa u yibe: «Saliyanji kabilini ndi l'à fàンha tò cyi sanjki na yé?» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Kile Saliyanji kabilini niñcyiini li nyé “Izirayeli shiinbii, yii lôgo, wuu Kafoonji Kile kanni u nyé Kafoonji. ³⁰ Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma munaani puni ná ma sònñore puni ná ma fànhé puni i*.” ³¹ Shønwuuni li nyé “Ma supyijenëji kyaa táan may'á bà mu kyal'â táan may'á mε.” Kile Saliyanji kapyaagii puni i, là nyé a pêl'a cyire shuunniñji kwò mè†.»

‡ 12:19 Duterenømu 25.5-6

† 12:31 Levitiki 19:18

§ 12:26 Ekizodi 3.6

* 12:30 Duterenømu 6.4, 5

³² Ka uru Kile Saliyanji cyelentunji si Yesu pyi: «Wuu cyelen-tunji, mu à sèe jwo, Kile jyε niŋkin, wà saha jyε a bâra u na mε. ³³ Bà mu à jwo, ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á, ná ma zòmbilini puni ná ma yákiliŋi puni ná ma fânhe puni i, maa ma supyinnejí kyaa taan may'á bà mu kyal'á táan may'á mε, lir'á pwó̄rō sárayi nizogoyi ná sárayi kuuyi sanjyi na.»

³⁴ Yesu à li jyá na Kile Saliyanji cyelentun'á uru jwɔ shwɔ ná yákilifente e ke, ka u u u pyi: «Mu laage jyε a tɔɔn Kile Saanre na mε.» Lire kàntugo wà saha jyε a jen'a Yesu yíbe mε.

*Kile Nijcwɔnrɔŋi jyε Dawuda Tuluge Shin kanna mε
(Macwo 22.41-46; Luka 20.41-44)*

³⁵ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali Kilenaarebage e, u à pi yíbe: «Kile Saliyanji cyelentiibii maha jwo na Kile Nijcwɔnrɔŋi na jyε Dawuda Tuluge Shin. Naha yii na sônnji pur'e bε?

³⁶ Jwumpe Dawuda à jwo mà Kile Munaani yaha l'à u yyaha cù ke, yii sônnjø puru na. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kàniŋε cyεge na,
fo mii aha mu zàmpεenbii le
mu tooyi jwɔh'i‡.’”

³⁷ Ná Dawuda na Kile Nijcwɔnrɔŋi yiri “Kafoonji” lir'á li cyée na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mε, u Kafoo mü wi, sèe bâl'á?»

Shinjyahare ti mpyi wani na núru Yesu jwɔ na ke, puru jwumpe mpyi a táan t'á sèl'e.

*Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii cεegε
(Macwo 23.1-36; Luka 20.45-47)*

³⁸ Mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali, u à yi jwo t'á: «Yii a yiye kàanmucaa Kile Saliyanji cyelentiibii na, pi maha vâanntinmbwoyi leni na jaare. Sùpyire tabinniyi i, pí la maha mpyi pi raa pire pêre s'a pire shéere. ³⁹ Pi aha shà Kile Jwumpe kâlambayi i, lire jyε mε wà ha pi yyere kataan jyì na, bwompe tateŋyi pi maha jcaa. ⁴⁰ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi jwɔtanyi i. Pi maha Kile jaare na məni sùpyire nyijnyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sél'e.»

*Bùŋyεŋi leŋkwucwoŋ'á pyi ke
(Luka 21.1-4)*

⁴¹ Kilenaarebage e, Yesu mpyi a tènn'a yyaha kan bùŋyεŋi yalenk'á, maa shinjyahara wyérεŋi lenkanni wíi. Nàfuufeebii niŋyahara mpyi na wyérεŋi niŋyahawa leni. ⁴² Leŋkwucwoŋi kanhamafoonji wà mü mpyi a pa bùŋyε pyi, ná daashipyara shuunni i. ⁴³ Ka Yesu si u cyelempyiibii yyere, maa yi jwo pi á:

«Sèènji na mii sí yi jwo yii á, ñge leñkwucwo fòñøfoonj'à bùnyueñi ñgemu pyi ke, ur'á fànha tò pi sanmpii puni wuñi na. ⁴⁴ Naha na ye pi sanmpii pun'á wwû pi cyeyaayi niñyahayi i, mà kan Kile á. Ñka ñge leñkwucwoñi kanhamafoonj wi ke, u jùñjø wyéreñi puni u à kan Kile á, canñke yalyire lwoore mú bá nyé u á me.»

13

*Yesu à jwo na Kileñaarebage sí n-jya
(Macwo 24.1-14; Luka 21.5-19)*

¹ Yesu ná u cyelempyiibil'à fworo Kileñaarebage e ke, ka pi wà niñkin si Yesu pyi: «Wuu cyelentuñi, mu u ñke Kileñaarebage jiwøñkanni wí! Kafaabwoyi y'à tèg'a ku faanra, ku faanrañkanni s'á jwø sèl'e!» ² Ka u u pi pyi: «Ñke basinañke yii nyé na jan'amé ke, canña na ma, ku puni sí n-sìi n-pwòn n-cyán, si ku ñkunuñyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

³ Nyé ka Yesu sí n-kàr'a sà ntèen Olivye cire ñañke jnuñ'i, maa yyaha kan Kileñaarebage á. Ka u cyelempyiibii píi sicyeere: Pyeri ná Yakuba ná Yuhana ná Andire si file u na. Mà pi kanni yaha ná Yesu i, ka pi i u yíbe: ⁴ «Wuu cyelentuñi, jaha tère e cyire karigii sí n-pyi ye? Cyi tèepyiini ká nø, jaha ku sí li cyée wuu na ye?»

⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo me. ⁶ Yii li cè na shinjyahara sí mii mëge le piye na, si mpa jwo yii á na Kile Niñcwønrøñi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyé ure. Pi sí raa shinjyahara jwø fáanji s'a wuruge. ⁷ Yii aha mpa a kàshiyi shenre núru yiye táan, maa yi shenre núru laatønyi i, lire kà yii funñø pén me. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyé me, ñka lire bà li nyé diñyueñi tèekwooni me. ⁸ Supyishiñi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kini là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. Niñke jcyèennneñi ná katibwøhe sí n-pyi cyeye niñyahay'e. Cyire jcyii na nyé kanhare tasiige, bà laani maha yíri maa nta a yaa ná li ziñi i me.

⁹ Nyé mii sí yii funñø cwo li na si njaha na sùpyire sí raa yii yiri yukyaabii yyére, pi sí raa yii bwùun mú Kile Jwumpe kàlambayi i. Pi sí raa yii yiri fànhafeebii ná saanbii yyére. Cyire puni sí n-pyi yii na mà li jñuke pyi na yii na nyé mii cyelempyii. Cyire karigii jùñjø taan, yii sí mii kyaa jwo pi á. ¹⁰ Jwumpe Nintanmpe à yaa pu fyânh a jwo supyishiñi pun'á. ¹¹ Nyé sùpyire ká mpa a yii cwôre na ñkèege yukyaabii yyére, lire tèni i jwumpe yii sí n-jwo wani ke, yii àha puru kani tèg'e yiye funñø pén me. Yii aha nø wani yukyaabii cyage e, Kile sí n-pa jwumpe impemu kan yii á lire tèni i ke, yii puru jwo, jaha na ye yii sì raa yu ná yii funñø sònñjøre e me, Kile Munaani fành sí n-pyi yii e. ¹² Píi sí n-pa raa pi cìnmpyiibii kaan pi a bùu, tiibii

pìí sí n-pa raa pi pyìibii kaan pi a bùu, pyìibii pìí mú sí n-pa raa yíri pi sifeebii kurugo s'a pi kaan pi a bùu. ¹³ Yii kyaá sí n-pen sùpyire pun'á mii mège kurugo. Nka ñgemu ká jà a uye waha maa ntèen Kile kuni i fo mà sà nò tegeni na ke, urufoo sí n-shwø.

¹⁴ Yapege k'à sàa pèn Kile á ke, yii aha kuru nya k'à jyè a tèen Kilejaarebage funjke e na ku jwóre Kile yyahé taan tèni ndemu i ke, ñgemu ká mpe jwumpe lógo ke, urufoo u yyahé le u u pu jwóhe cya a cè! Lire tèni ká nò, mà sùpyire ntemu ta Zhude kùluni i ke, pi a fì, pi a wá jañyi kàmpanjke na. ¹⁵ L'aha ñgemu ta u bage kàtanjke juñ'i ke, urufoo kà núru ntíge si yaaga lwó bage e mè, u u ntíl'a tíge u a fì. ¹⁶ L'aha ñgemu ta kerege e ke, urufoo kà núru raa ma pyengé si mpa u vánantinimbwøhe lwó mè. ¹⁷ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifee ná pyinéebii na sèl'e. ¹⁸ Yii a Kile jañare, bà li tèni si mpyi l'áha mbê ná wyeere tèni i mè. ¹⁹ Cyire canmpyaagii sí n-waha sèl'e. Må lwó dijyé tasiige e, mà pa bwòn nijjaá na, uru ñgahanji fiige saha mpyi a nya mè, fo mà sà dijyé kwò, uru ñgahanji fiige saha mú sì n-pyi mè. ²⁰ Kàmpyi Kafoonji Kile mpyi a uru ñgahanji tèni bere mè, sùpya mpyi na sì n-shwø mè. Nka u à uru ñgahanji tèni bere u níjcwønribii kurugo, bà pire si mpyi si shwø mè.

²¹ Nyé shin ká jwo yii á na Kile Níjcwønroñji na wá na ha, lire nya mè u wá mèñji i, yii àha ndá urufoo na mè. ²² Naha kurugo ye kafinivinibii pìí sí n-yíri na pire pi nya Kile Níjcwønroñji, pìí sí raa ñko na pire na nya Kile túnntunmii. Pi sí raa kacyeenkii cyére, s'a kakyanhala karigii pyi, bà pi si mpyi s'a Kile níjcwønribii wuruge, kampyi pi sí n-jà mè. ²³ Yii a yiye kàanmucaa cyire karigii puni na, mii à cyi puni jwo yii á mà jwo cyi tèni li nò ke.

*Supyanji Jyanji Yesu sí núru n-yíri nìnyiñji na si mpa
(Macwo 24.29-31; Luka 21.25-28)*

²⁴ Nyé yyefuge kàntugo,
“Canña nyaáni sí n-pyi numpire,
yinjke saha mú sì raa bëènmè yige mè.

²⁵ Wørigii sí raa ncwu,
yire kakyanhala yaayi yi nya nìnyiñji na ke, yire sí n-cúnjø
n-cúnjø n-yíri yi tateenyi i*.”

²⁶ Nyé lire tèni i, pi sí Supyanji Jyanji nya jañayi i, u à yíri nìnyiñji na ná fànbwøhe ná sìnampe e. ²⁷ Lire kàntugo u sí u mèlékeebii tun dijyéñji kàmpanjyi sicyeereñji puni na, pi i Kile níjcwønribii wà piye na, mà lwó dijyéñji jnùñke kà na mà sà nò ku sanjke na.

* 13:25 Ezayi 13.10; 34.4

*Yii a kacyeeŋkii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Luka 21.29-33)*

²⁸ Yii fizhiye cige kàanmucya a wíi ke! K'aha ŋkéjye nivonyo yige, maa fún tèni ndemu i ke, yii maha jncè na nùjgwöh'à byanhara. ²⁹ Lire pyiŋkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i li cè na tèn'à byanhara, li bá à nø. ³⁰ Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, mpyi pi a dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e†. ³¹ Nìjyinji ná jn̄jke sí n-pa n-toro, ŋka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

*Kile kanni u à Supyanji Jyaŋi Yesu tèenuruni cè
(Macwo 24.36-44)*

³² Nde li nyε Supyanji Jyaŋi nùruŋi ke, shin niŋkin nyε a sìi ŋgemu u à u tèenuruni ná u cannuruge cè mε. Ali Kile mèlēkeebii ná Jyafoonji nyε a kuru canŋke cè mε. Tufoonji Kile kanni u à ku cè. ³³ Yii a yiye kàanmucaa, yii i ŋkwôro nyii na, naha na ye yii nyε a u tèepani cè mε. ³⁴ Li sí n-pyi mu à jwo nàŋi wà kùshe wu u à u pyenye karigii puni táa báarapyiibii na, maa yi jwo a waha pyenye jnwōge tèenfooŋ'á, na u a ku kàanmucaa sèl'e, maa ŋkàre. ³⁵⁻³⁶ Lire pyiŋkanni na, yii bégele tèrigii puni i, yii i ŋkwôro nyii na, bà pyengefо si mpyi u aha mpa, u àha mpa yii ta yii i ŋwúuni mε. Naha kurugo ye yàkoŋo u sí n-pa yo, jn̄jne na yo, ŋkùunji mεenii na yo, nyège na yo, yii nyε a cè mε. ³⁷ Mpe mii sí n-jwo yii á ke, puru mii sí n-jwo pi sanmpii pun'á “Yii kwôro nyii na.”»

14

*Pi à vùnŋɔ pwo Yesu na, si u bò
(Macwo 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53)*

¹ Cyi sanŋkii mpyi a kwôro canmpyaa shuunni, bilereŋkwoŋi kataanni ná bwúuruŋi nijjirigembaanji kataanni sí nø. Kile sáragawwuubii jn̄juŋfeebii ná Kile Saliyani cyelentiibii mpyi na Yesu caa jncû ná cwðore e, si u bò. ² Pi mpyi na yi yu piy'á: «Li nyε a yaa li pyi kataanni tooy'e mε, lire baare e sùpyire sí n-cânra.»

*Ceeŋi wà à sìnm̄e nùguntanga wum̄o wu Yesu jn̄jke na
(Macwo 26.6-13)*

³ Yesu ná u cyelempyiibii na mpyi Bëtani kànhe e, tògofoonji* Simɔ bage e. Mà pi yaha talyige e, ceenji wà à file u na ná lon̄garacwol'e†, li mpyi a jn̄i sìnm̄e nùguntanga wumpe lon̄gara wumpe pà na‡. Maa cwooni jnwōge kebe, maa sìnm̄pe

* 13:30 Pii maha jwo: «nde tèni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.» * 14:3 Pii na sônŋi na tèni i Yesu à kàre ŋge nàŋi yyére ke, u mpyi a cùuŋ'a kwð. † 14:3 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mège nyε: «alibatiri». ‡ 14:3 Puru sìnm̄pe mpyi a ta cige ŋgemu i ke, kuru mège na nyε «naridi».

nùguntanga wumpe wu Yesu jùñke na. ⁴ Nyé sùpyire ti mpyi ná Yesu i ke, ka tire tà si wá na ñkunni tiye shwəhəl'e na: «Ijge ñkèegènji jùñke ku nyé ñkire yε? ⁵ Mpe sìnmpe n'a mpyi a pére, pu mpyi na sí wyéreñyahaga ta, si ntaha fòñjfeeble tègε. Pu lwɔore mpyi na sí n-jà shin niñkin yyee niñkin báara sàra kwà.» Ka pi i wá na ceenji fare. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii láha ceenji na! Naha na yii jyε na u cêege yε? Kacenné u à pyi mii na. ⁷ Fòñjfeeble jyε naha ná yii e tèrigii puni i, tèni ndemu ká yii tåan ke, yii sí n-jà pi tègε, ñka mii wi ke, mii sì n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dε! ⁸ Ceenj'à u nimpyiini pyi. U à mii cyeere bégel'a yaha na fanñke sigili§. ⁹ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Jwumpe Nintanmpe ká nɔ cyaga maha cyag'e ke, nde ñge ceenj'à pyi niñja ke, lire sí n-jwo wani bà li si mpyi si ñkwôro sùpyire funñ'i mε.»

*Zhudasi à bégele si Yesu le cye e
(Macwo 26.14-16; Luka 22.3-6)*

¹⁰ Zhudasi Isikariyoti na mpyi cyelempyiibii ke ná shuunniñi i, ka uru si shà Kile sáragawwuubii jùñjufeeble yyére, maa yi jwo pi á na uru sí Yesu le pi cye e. ¹¹ Ka puru jwumpe si pi funñyi tåan sèl'e, ka pi i wyére jwó jya u á. Mà lwó lire tèni na, ka Zhudasi si wá na pyiñkanna caa si Yesu le pi cye e.

*Kataanni njyìñji karigii ncwɔonrɔñji kani
(Macwo 26.17-25; Luka 22.7-14, 21-23; Yuhana 13.21-30)*

¹² Nyé bwúuruñi niñjirigembaanje kataanni canñcyiige, Yahutuubbii mpyi maha ntêre na mpàbili pyi sáraga pi bilerenjkwoñi kurugo. Kuru canñk'à nɔ ke, ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Taa mu la nyé wuu u sà bilerenjkwoñi kataanni njyìñji shwəhə ke?» ¹³ Ka Yesu si pi pìi shuunni tun, maa yi jwo pi á: «Yii a sì kànhe e, yii sí n-bê ná nàñi w'e, u à lwəhə kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyeñge ñkemu i ke. ¹⁴ Yii aha sà nɔ wani, yii i yi jwo pyeñgefoonj'á, na yii cyelentunj'à jwo yii sà u yíbe, na bage ñkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyìñji lyî yε. ¹⁵ Yii aha kuru yibige pyi, uru nàñi sí batɔonge niñyibabilini là cyée yii na, l'à bégel'a jwó sèl'e. Lire babilini i, yii sí kataanni njyìñji karigii cwoñrɔ.» ¹⁶ Ka cyelempyiibii si ñkàre, pi à sà nɔ kànhe e ke, ka pi i sà yi ta Yesu jwunñkanni na. Ka pi i kataanni njyìñji karigii cwoñrɔ wani.

Yesu à jwo na uru cyelempyañi wà sì uru le cye e

¹⁷ Nyé yàkoñk'à pa nɔ ke, ka Yesu si mpa ntèen na lyî ná u cyelempyiibii ke ná shuunniñi i. ¹⁸ Mà pi yaha njyìñji na

§ 14:8 Yahutuibil'á, sùpya ká ñkwû, pi mpyi maha nùguntanga wyeré ná sìnmé nùguntanga wumpe tèg'a urufoo tìri. Lire kyaa na, Yesu nyé ñke cyage e.

síncyan, Yesu à pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii mppi pi na ha na lyí ná mii i ke, yii wà niŋkin na ha na sí n-pa mii le cye e.»¹⁹ Ka puru jwumpe si cyelempyiibii yyahayi tanha sèl'e fo pi shin maha shin na u yíbili: «Mii wi la? Mii wi la?»²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii shiin ke ná shuunnini wà wi, ñge cyege ku na ha na mii woge e njyìŋi yaage e ke.»²¹ Supyanji Jyaŋji ñkwùmbaa nyé mε, bà l'à séme u kyaa na Kile Jwumpe Semenji i mε. Ñka ñgemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á këege! Urufoo zimbaanji mpyi na sí n-pwóřo u ziŋi na.»

Wwoŋege njyìŋi

(Macwo 26.26-30; Luka 22.15-20; 1 Korenti Shiinbii 11.23-25)

²² Mà pi yaha pi i lyí, Yesu à bwúuruŋi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn mà kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Yii ñge shwɔ a lyí, mii cyeere ti.»²³ Lire kàntugo maa fùnjcwokwuuni lwó, erezén sinmε mpyi l'e, maa fwù kan Kile á pu kyaa na, maa pu kan pi á, ka pi puni si pu bya.²⁴ Ka u u pi pyi: «Puru pu nyé mii sishange, tunmbyaare nivonnte Kile à le ke, tire sishange ki, ñke k'a wu si ntaha shinnyahara ná Kile shwɔhɔŋi yaa ke.²⁵ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mii saha si erezén sinmε bya mε, fo canjke mii sí núru pu bya Kile Saanre e ke.»

²⁶ Nyé ka pi i Kile pèente myahigii cêe maa nta a fworo bage e, maa ñkàre Olivye cire jaŋke juŋ'i.

Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u nyé a uru cè mε

(Macwo 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38)

²⁷ Pi à nə wani ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii puni sí n-fê si mii kanni yaha, na ha na ye y'à séme Kile Jwumpe Semenji i “Mii sí mpànahajji bò, mpàkurujke puni sí n-caala*.”»

²⁸ Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Ñka mii aha jnè a fworo kwùŋji i tèni ndemu i ke, mii sí n-sà yii sige Galile kùluni i.»²⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Pi sanmpii puni mée ká fê, maa mu yaha, mii kyaa bà mε.»³⁰ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, njijaa numpilage yabilinji i, ñkùpoŋji meení shñnwuuni sí mu ta mu à jwo a nō tooyo taanre na na mu nyé a mii cè mε.»³¹ Ka Pyeri si nûr'a u jwɔmeeñi taha maa yi jwo a waha: «Pi mée ká mpyi na sí mii bò ná mu i, mii sì n-sìi n-jwo na mii nyé a mu cè mε.» Ka cyelempyiibii sanmpii puni si yire ninuyi jwo.

Yesu à Kile náare Zhetisemani cikɔɔge e

(Macwo 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Nyé ka pi i nō cyage k'e, kuru mège nyé Zhetisemani. Ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Yii tèen na ha na maa jwo mii u sà Kile náare meyyere ke.»

* 14:27 Zakari 13.7

³³ Ka u niŋkareŋi si ŋkàre ná Pyeri ná Yakuba ná Yuhana i. Ka yyetanhare ná funmpeenre si sìi u á. ³⁴ Ka u u pi pyi: «Mii funŋke na ha a pén fo na ŋko si mii bò. Yii tèen na ha yii i ŋkwôro nyii na.»

³⁵ Ka u u ŋkàre yyaha yyére, maa uye wà jìŋke na, maa Kile jàare, bà lire tèni kyaage si mpyi si njà ntòro u taan mε. ³⁶ U mpyi na ŋko: «Mii Tu Baba, li fànhe nyε mu i mà jà a karigii puni pyi. Na shwə ŋke kyaage lwɔhe na. ŋka ma hà na nyii wuuni pyi mε, ma nyii wuuni pyi.»

³⁷ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a pa u cyelempyiibii yyére, mà sà pi ta pi i ŋwúuni. Ka u u Pyeri ñè, maa u pyi: «Simo, mu na ŋwúuni bε? Mu nyε a jà a nde tèni niŋkinji pyi nyii na ná mii i mà? ³⁸ Yii tèen nyii na, yii raa Kile jàare, bà yii si mpyi si fànhà ta Sitaanniŋi na, u àha ŋkwò yii sòn ŋgà kapii na mε. Nàkaana baa, sùpyanji zòmbilin'à bégel'a yaha kacenŋkii mεe na, ŋka u fành'à cyérε.»

³⁹ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a file yyaha yyére, maa wá na Kile jàare ná puru jwunumpe e. ⁴⁰ Ka u u nûr'a pa u cyelempyiibii yyére mà pa pi ta pi à ŋóø, pi mpyi na sì n-jà nyiigii mógo n-yaha mε. Nje pi sí n-jwo Yesu á ke, pi saha nyε a cè mε.

⁴¹ Ka Yesu si nûr'a kàre yyaha na, maa nûr'a pa nø u cyelempyiibii na tontanrawoge e, maa pi pyi: «Yii saha na ŋwúuni la? Nøomp'à ta, tèn'à nø. Numε, Supyanji Jyanji sí n-le kapimpyiibii cye e. ⁴² Yii yíri, wuu raa sì, na ha na yε ŋge u sí mii le cye e ke, uru na na ha na ha.»

Yesu ŋcùŋji kani

(*Macwo 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12*)

⁴³ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Zhudasi si nø wani, uru na nyε cyelempyiibii ke ná shuunniŋi wà. U mpyi a pa ná shinŋyahar'e, kàshikwønŋwøoyi ná kàbiyi mpyi pire cye e. Kile sáragawwuubii ŋùŋufeebii ná Kile Salianji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwønribii pi mpyi a pire tun. ⁴⁴ Zhudasi u mpyi na sí u le pi cye e ke, uru mpyi a jwo a kan u cùveebil'á: «Yii aha mii nyε mii à sùpyanji ŋgemu pûr'a cû maa u shéere ke, urufoo wi. Yii i u cû, yii a sì, yii raa u kàanmucaa sèl'e.» ⁴⁵ Pi à nø ke, ka Zhudasi si ntíl'a file Yesu na, maa jwo: «Wuu cyelentuŋi» maa u pûr'a cû.

⁴⁶ Nyε ka sùpyire si cye taha Yesu na, maa u cû. ⁴⁷ Ka Yesu cyelempyanji wà niŋkin si u kàshikwønŋwøøge wwû mà taha a Kile sáragawwuubii ŋùŋufembwøhe báarapyinji niŋgenke kà kwøn a cyán. ⁴⁸ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwønŋwøoyi ná kàbiyi i mpa ŋcû, mu à jwo kakuumpyi u nyε mii. ⁴⁹ Mii mpyi ná yii e canŋa maha canŋa. Mii mpyi

maha sùpyire kâlali Kilenaarebage e, yii sí jyε a mii cû mε. Nka nde mpyiŋi sí Kile túnntunmpii jwumpe fúnjø.»

⁵⁰ Ka u cyelempyiibii puni si fê, maa u yaha. ⁵¹ Nànjiiŋi wà u mpyi a taha u fye e, vâannto kanna u mpyi a taha a uye míginε. Ka pi i u cû vâanntonji na. ⁵² Ka u u láha u na, maa wá na fî u cípyire wuŋi.

Yesu na jyε yuksaabii cye e

(*Macwo 26.57-68; Luka 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Mpii pi à Yesu cû ke, ka pire si ŋkâre ná u e Kile sáragawwuubii jnùŋufembwøhe yyére. Kile sáragawwuubii jnùŋufeebii puni ná Yahutuubii kacwɔnribii ná Kile Saliyanji cycelentiibii mpyi a piye binni wani. ⁵⁴ Mà pi yaha pi i ŋkèege ná Yesu i, Pyeri à tèen laage e, marii sì pi fye e fo sáragawwuubii jnùŋufembwøhe pyenqe e. U à sà nə ke, maa jyè pyenqe e, maa ntèen sajcwɔnsigibii taan na uye ware.

⁵⁵ Sáragawwuubii jnùŋufeebii ná yuksaalal kurunjke shiinbii puni mpyi na kajuŋø caa si Yesu bò. Nka pi jyε a yaaga ta mε. ⁵⁶ Shinjyahara mpyi na fini Yesu na, ŋka pi jwumpe jyε a bê niŋkin na mε. ⁵⁷ Pìl'à pa yíri, maa fini na pir'à lógo na u à jwo: ⁵⁸ «Mii sí sùpyire Kilenaarebage nivanrage cyán, sí núru ku faanra canmpyaa taanre funŋ'i sùpya baa.» ⁵⁹ Puru mpe jnùŋø taan sahanjki, pi jwumpe jyε a jà a pyi niŋkin mε.

⁶⁰ Ka sáragawwuubii jnùŋufembwøhe si yíri sùpyire shwøhøl'e, maa Yesu yíbe: «Mpe jwumpe puni p'à jwo mà yyaha tíi ná mu i ke, naha mu à cè p'e yε?» ⁶¹ Ka Yesu si fyâha fyii, u jyε a yaaga jwo mε. Ka sáragawwuubii jnùŋufembwøhe si nûr'a u yíbe: «Kile Nijcwɔnrøni u jyε mu la? Kileŋi Nijcénŋi Jyaŋi u jyε mu la?» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Døn, mii wi! Yii sí Supyanji Jyaŋi jya u à tèen Siŋi Punifoo Kile kâniŋe cyegē na, lire kàntugo yii mû sí u nimpaŋi jya nahaŋyi i, mà yíri nijyinjø na.»

⁶³ Yesu à puru jwo ke, ka sáragawwuubii jnùŋufembwøhe lùyiri wuŋi si u yabiliŋi vâanntinjke cwɔn†, maa jwo: «Wuu saha jyε a tîge wà jwøjwumø kurugo mε. ⁶⁴ Yii à u Kile mékεegε jwumpe lógo. Naha yii jyε na sônnjø yε?» Ka pi puni si ntèen li taan na u à kapii pyi, na u mû s'à yaa u bò. ⁶⁵ Ka pìl si wá na ntilwøhe wàa u na, maa u yyahe pwø, maa kaŋkuruyo cyán u e, maa u yíbe: «Mu jyε a jwo na mu na jyε Kile túnntunjø mà? Nge u à mu bwøn ke, uru mëge yyere wuu á!» Ka pyenqe sajcwɔnsigibii si kantawahii bwøn bwøn u e.

Pyeri à jwo na uru jyε a Yesu cè mε

(*Macwo 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27*)

† **14:63** Yahutuibil'a, sùpya ká jwumø jwo Kile na, mpemu jyε a yaa pu jwo u na mε, mpii pi à puru jwumpe lógo ke, pire maha yíri maa pi vâanŋyi cwɔn.

⁶⁶ Lir'à Pyéri ta u mpyi jn̄wəhɔntaan pyεnge funjke e. Ka Kile sáragawwuubii jn̄ujufembwɔhe báarapyicwonji wà si mpa ⁶⁷ Pyéri ta u u na ware, maa u yal'a wíi maa u pyi: «Mu mú mpyi ná Nazareti Yesu e!» ⁶⁸ Ka Pyéri si yi kyáala maa jwo: «Ceewe, mpe mu na yu ke, mii nyε a puru cè me.» Lire kàntugo ka Pyéri si fworo ntàani na mà sà yyére tajyijnwɔge na, [ka ɻkùpoonji si mεe sú.] ⁶⁹ Lire kàntugo ka uru ceenj ninuŋi si nür'a Pyéri nyá kuru cyage e. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka u u tire pyi: «Ijge nàŋi nyε pi wà.» ⁷⁰ Ka Pyéri si nür'a yi kyáala. Nyε tèr'à pyi ke, mpii pi mpyi wani ke, ka pire si yi jwo Pyéri á: «Nàakaana baa, mu na nyε Yesu fyèjnwəhɔshinji wà, naha na ye mu mú na nyε Galile kùluni shin.» ⁷¹ Nyε ka Pyéri si jwo: «Kampyi mii à ɻge nàŋi cè, Kile kà na yaha me!» ⁷² Ka ɻkùpoonji si ntíl'a mεe sú tozhənwogo. Ka Pyéri funjke si jncwo Yesu jwumpe njnjwumpe na na: «Ijkùpoonji mεeni shənwuuni sí mu ta mu à jwo a nɔ tooyo taanre na na mu nyε a mii cè me.» Nyε ka Pyéri si wá na mεe súu.

15

Pilati à Yesu yíbe

(Macwo 27.1-2, 11-14; Luka 23.1-5; Yuhana 18.28-38)

¹ Kuru canjke nyɛsɔɔge na, ka Kile sáragawwuubii jn̄ujufeebibii ná Yahutuubii kacwənribii ná Kile Saliyani cyelentiibii ná yukyaala kurunjke shiinbibii sanmpii puni si piye bínni, maa wwà a jwo, maa Yesu cû a pwɔ maa ɻkàre ná u e fànhafoonji Pilati á*. ² Ka Pilati si u yíbe: «Yahutuubii Saannji u nyε mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.»

³ Ka Kile sáragawwuubii jn̄ujufeebibii si tìgire niyyahara cyán Yesu na. ⁴ Ka Pilati si nür'a u yíbe: «Tìgire pi à cyán mu na ke, mu nyε a pà cè a jwo tire e mà?» ⁵ Yesu saha nyε a jwo me. Ka lire si Pilati kàkyanhala sèl'e.

Yesu kataanmp'à cwɔɔnr'a yaha u mbòŋi na

(Macwo 27.15-26; Luka 23.13-25; Yuhana 18.39--19.16)

⁶ Yyee maha yyee Yahutuubii bilerenjkwonji kataanni n'a mpyi a nɔ, Pilati mpyi maha kàsuŋji niŋkin yaha, ɻge sùpyire mpyi maha náare u á ke. ⁷ Nàŋi wà, ná u mege na mpyi Barabasi, uru mpyi a le kàsuŋji i, naha na ye u ná u wwoŋeεbibii mpyi a cânra Ḍrəmu shiinbil'á, fo mà booro pyi. ⁸ Ka sùpyire si file Pilati na, maa u náare na nde u maha mpyi pir'á yyee maha yyee ke, na u lire pyi. ⁹ Ka Pilati si pi yíbe: «Li sí n-bê yii á, mii u Yahutuubii Saannji yige kàsuŋji i la?» ¹⁰ U mpyi a cè na yijcyege na Kile sáragawwuubii jn̄ujufeebil'à Yesu le cye

* **15:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsuŋji wà bò.

e. ¹¹ Nka Kile sáragawwuubii jùnyufeebil'à sùpyire sòn na ti Pilati jàare u Barabasi yige kàsuñi i, u u Yesu yaha wani.

¹² Ka Pilati si nûr'a pi yíbe: «Nge yii na mpyi Yahutuubii Saanji ke, naha yii nyé na sônji mii i mpyi uru na yé?» ¹³ Ka pi i jwo fàンha na: «U kwòro cige na!» ¹⁴ Ka Pilati si nûr'a pi yíbe: «Kapiini ndire u à pyi mà sà nà u bò yé?» Nka pi saha na kwuugii wàà fàンha na, marii ñko: «U kwòro cige na!» ¹⁵ Pilati la mpyi si sùpyire nyii wuuni pyi, maa Barabasi yige kàsuñi i, maa pi pyi pi à Yesu bwòn ná kàsorigil'e, maa u kan pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Sòrolashiibil'à Yesu fwòhòrò

(Macwo 27.27-31; Yuhana 19.2-3)

¹⁶ Ka sòrolashiibii si ñkàre ná Yesu i pi tateenje e, maa sòrolashiibii sanmpii yyer'a pa, ¹⁷ maa vâanntinmbwòhò niyèga[†] le u na, maa ñguro cîn mà pyi saanra jùntoñò mà tò u na. ¹⁸ Lire kàntugo ka pi i wá na u fwòhòrè, marii ñko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» ¹⁹ Marii u bwùun jùnke e ná kàbiini i, marii ntilwòhe wàà u na, marii niyku ré sinni u taan, maa piye pyi mu à jwo pi na u père. ²⁰ Pi à u fwòhòr'a kwò ke, maa vâanntinmbwòhe niyège wwù u na, maa u yabiliñi vâanjiyi le u na, maa ñkàre ná u e si sà ñkwòro kworokworocige na.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27)

²¹ Nyé mà sòrolashiibii yaha pi i ñkèège ná Yesu i tabonjke e, pi à círi ná nàñji w'e u à yíri sige e, u mège mpyi Simò, Sirèni kànhé shin u mpyi u wi. Alezandiri ná Urufusi yii tuñi u mpyi u wi. Nyé ka pi i u kárama u à Yesu kworokworocige tugo. ²² Ka pi i ñkàre ná u e cyage mège ku nyé Gòlikota ke, lire jwòhe ku nyé: «Nuñkwògge Cyage.» ²³ Pi à nà wani ke, maa wyéere tà le sinmpe e mà kan Yesu á u bya, ñka u nyé a ñen'a ti bya mè. ²⁴ Sòrolashiibil'à Yesu kwòr'a kwò ke, maa ñkyaanlwooni tèg'a u vâanjiyi táa piye na, bà pi puni si mpyi si pi nàzhannji cè mè. ²⁵ U à kwòro cige na nyège tèni baacyéere wuuni na. ²⁶ U à bò jùnke ñkemu na ke, cikwooni na pi mpyi na sí kuru séme ke, pi à li séme kuru cyage e: «YAHUTUUBII SAANNI». ²⁷ Nàñkaalii shuunni mpyi a kwòro ná Yesu i. Wà mpyi u kàniñke na, u sannji sí nyé u kàmèni na. [²⁸ Lire pyiñkanni na, mpe p'à séme Kile Jwumpe Semèñi i u kyaa na ke, pur'à fûnñò: «U à tòrò ná kapimpyiibil'e.»]

²⁹ Sùpyire nintorore mpyi maha u fwòhòrè, marii jùnyi kwòre, marii ñko: «Mu u mpyi maha jwo na mu sì

[†] **15:17 Vâanntinnyège:** Yahutuubii yyére, pi mpyi maha kuru vâanntinjke jwoolo maha ñkan saanbii ná shinbwoobil'a.

Kilejaarebage cyán si ku faanre canmpyaa taanre e ke, mu u nyé ame la? ³⁰ Mu yabilinji u maye shwɔ, maa ntíge kworokworocige na.»

³¹ Kile sáragawwuubii jùnjufreebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii mpyi na u fare, marii njko piy'á: «U à pìi shwɔ, maa mpyi u nyé a já uye shwɔ me. ³² Kile Nijcwɔnrɔnj! Izirayeli Saanji! Mu aha já a tige njke cige na may'á, wuu sí n-dá mu na!» Mpii pi mpyi a kworo u taan ke, pire mú mpyi na u fare.

Yesu kwùnji

(*Macwo 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30*)

³³ Nyé canjke mpyi a nò jùnjø ninji i, ka numpini si mpâl'a jyè kini cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà sà byanhara yàkönke na. ³⁴ Lire tèni i, ka Yesu si jwo fàンha na: «Eloyi, Eloyi, lama sabakatani?» Lire jwɔhe ku nyé: «Mii Kilenji, mii Kilenji, na ha na mu à kàntugo wà mii á yé?»

³⁵ Mpii pi mpyi wani ke, ka pire pìi si yire lógo, maa jwo: «Yii lógo! U na ha na Kile túnntunji Eli yiri na u pa uru tège.» ³⁶ Ka pire wà niñkin si fê a sà sìcogo fyinmè lùtanhage k'e, maa ku nòrɔ kàbii na, mà yaha Yesu jwɔge taan, u u ku ta a shwɔɔnrɔ. Maa jwo: «Yii u yaha wani, wuu a wíi kampyi Eli sín-pa u tîrige njke cige na.» ³⁷ Ka Yesu si nûr'a sée fàンha na, ka u mûnaani si fworo u e.

³⁸ Nyé ka Kilejaarebage táataa vâanjke si jcwɔn niñke e, mà lwó niñyinji na fo jwɔh'i.

³⁹ Nyé Òrómu sòrolashiibii yyaha yyére shinnji u mpyi a yyére Yesu yyaha na ke, u à ta na ha u kwùñkanni nya ke, ka u u jwo: «Nàkaana baa, njge nàñji mpyi Kile Jyanji.»

⁴⁰ Cyee kuruñjø mpyi a yyére laage e, marii wíi. Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, ná Mariyama, u nyé Yakuba bilere ná Zhoze nunji ke, ná Salome mpyi pi e. ⁴¹ Pire cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà u yaha Galile kùluni i marii u tère. Cyee niñyahamii mú mpyi wani, pi mpyi a taha u fye e mà kàre Zheruzalem kànhe e.

Yesu ntòoji kani

(*Macwo 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42*)

⁴² Nyé yàkönke mpyi a nò a kwà, ka pi i wá na canjønje bérgeli, lire jwɔhe ku nyé: kuru canjøa nûmpañja mpyi canjønje.

⁴³ Arimati kànhe shinji Yusufu, uru na mpyi yukyaala kuruñjø sée shinji wà. U cyege mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Ka uru si jùnjø waha maa nkàre Pilati yyére si Yesu buwuñjø náare u á. ⁴⁴ Pilati à Yesu kwùnji lógo ke, l'à u pâa, ka

^{‡ 15:34} Yesu na njkwúuli Arameni shéenre e. Tire shéenre e, Eloyi jwɔhe ku nyé: «Mii Kilenji». Mpii pi nyé pi nyé na tire shéenre nûru me, pire maha sônnji na Kile túnntunji Eli Yesu nyé na yiri. Yahutuubii pìi na sônnji na, ná Eli nyé a kwû me, na sùpya ká mpyi kyaage e, na u sí n-pa urufoo shwɔ (2 Saanbii 2.1-12).

u u sòrolashiibii yyaha yyére shinñi yyer'a pa yíbe kampyi u tèekwuun' à m. ⁴⁵ Tèni i sòrolashiibii yyaha yyére shinñ' à Pilati pyi na Yesu à kwû ke, ka u u kuni kan Yusufu á na u sà u tîrige kworokworocige na. ⁴⁶ Ka Yusufu si vâanyinge shwø, maa Yesu buwuñi tîrige kworokworocige na, mà le k'e, mà sà ntò fannke e. Kuru fannke mpyi a tûgo kafaaga na. Ka u u kafaabwøhø kùuñkul' à pa ntò fannke jwøge na. ⁴⁷ Magidala Mariyama ná Zhoze nuñi Mariyama mpyi na Yesu buwuñi tasinnage wíi.

16

Yesu à jnè a fworo kwùñji i

(Macwo 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10)

¹ Nyé canñjøñk' à tòro ke, Magidala Mariyama ná Yakuba nuñi Mariyama ná Salomë, ka pire mû taanre si ñkàr'a sà sînme nùguntanga wumø shwø si ntègë Yesu buwuñi tìri. ² L'à pyi cibilaage canñcyiige* jyèsøøge na. Tèni i pi à nô kafaage fanñke na ke, canñja nyiini mpyi na fwore. ³ Pi niñkaribii mpyi na ñko piy'á: «Jofoo u sí n-pa kafaabwøhe kùuñkuu n-láha wuu á fanñke jwøge na ye?» ⁴ Pi à ta naha pi jyiigii yîrige ke, ka pi i kafaabwøhe ta k' à kùuñkul' a lwó fanñke jwøge na. ⁵ Pi à nô wani ke, maa jyè fanñke e, mà nàñjiiwe nya u à vâanyinge le, mà tèen kànñke na, ka cyeebii si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàñjiiji si pi pyi: «Yii àha vyá m. Nazareti Yesu pi à kwòro cige na ke, uru yii na jcaa la? U à jnè a fworo kwùñji i, u nyé naha m. Yii u buwuñi tasinnage wíi. ⁷ Yii sà yi jwo Pyéri ná cyelempyiibii sanmpil'á “U à kàr'a sà yii sige Galile kùluni i. Yii sí sà u nya wani, bà u à fyânhä a yi jwo a yaha m.”» ⁸ Nyé ka cyeebii si fê a fworo fanñke e. Pi puni mpyi a fyá fo na jcyéenni. Li funmpëenr' à pi pyi pi nyé a jnèn'a yaaga jwo sùpya á m.

Mpiimu na Yesu à uye cyêe ke

(Macwo 28.9-10, 16-20; Luka 24.13-49; Yuhana 20.11-23; Kapyiijkii 1.6-8)

⁹ Yesu à jnè a fworo kwùñji i cibilaage canñcyiige jyèsøøge na ke, Magidala Mariyama na u à fyânhä a uye cyêe, ñge e Yesu à jinabii baashuunni ñkàr'a yige ke. ¹⁰ Ka uru ceenji si ñkàr'a sà yi jwo Yesu fyèñwøhøshiinbil'á. Pi mpyi a tèen yyetanhare e, marii myahigii súu. ¹¹ Ñka tèni i pi a lógo na Yesu à jnè a fworo kwùñji i, na u wá nya na, na Mariyama à u nya ke, pi nyé a sàa dá m.

¹² Lire kàntugo Yesu à uye këennj'a cyêe u fyèñwøhøshiinbil'pi shuunni na mà pi yaha pi i ñkèegë sige e. ¹³ Ka pire si nûr'a pa yi jwo pi sanmpil'á, ñka pire mû saha nyé a dá m.

* **16:2** Yahutibil'á cibilaage canñcyiige ku nyé káriñi.

¹⁴ Kàsanrage na, Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii ke ná niŋkinji na mà pi yaha pi i lyî. U à pi faha pi dánabaare na, jaha na yε mpii pi à u nyá u à jè a fworo kwùŋi i, maa mpyi nyii na ke, u cyelempyiibii nyε a jen'a dá pire jwumpe na mε. ¹⁵ Puru jwəhə na, ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì diŋyεŋi jnùŋyi puni na, yii s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyire pun'á. ¹⁶ Ngemu ká dá pu na, maa batize ke, urufoo sí nùmpañja ta, ŋka shin maha shin u à pu lógo, maa mpyi u nyε a dá pu na mε, Kile sí urufoo tún. ¹⁷ Mpii pi à dá mii na ke, pire sí raa kakyanhala karigii ncyiimu pyi ke, cyire cyi nyε: pi sí raa jínabii kòre, pi sí raa yu shεenre taber'e, ¹⁸ pi sí raa wwòobii cwôre, ŋka pi sì raa yaage pyi pi na mε. Pi mée ká báha bya, ku sì n-jà kapii pyi pi na mε. Pi sí raa cyeyi tare yampii na, s'a Kile jnáare pi na pi raa jnùŋji.»

Yesu à kò a dùgo nìnyiŋi na

(Luka 24.50-53; Kapyiŋkii 1.9-11)

¹⁹ Kafoonji Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò ke, ka Kile si u kò a dùrugo nìnyiŋi na, ka u u sà ntèen Kile kàniŋe cyεge na.

²⁰ Nyε ka u cyelempyiibii si ŋkàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu cyeyi puni i. Kafoonji mpyi maha pi tère báaranji puni i, kakyanhala karigii pi mpyi maha mpyi Yesu mεge na ke, cyire mpyi maha fàンha kaan pi jwump'á, mà li cyêe na sèe wi.]

Luka Jwumpe Nintanmpe Jwuŋkanni Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenj funŋɔ jwumpe e ke

Luka na mpyi wempi, Yahutu bà u mpyi u wi mε. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, Luka la mpyi si Kile Jyanji Yesu kyaan jwo pir'á. Lire kurugo mpaa pi à Yesu nyε maa lógo u nwɔ na ke, u à file pire na maa Yesu karigii yyaha cya pir'á.

Yesu à si fōŋɔfee pyengε. Mpànahabii pi à sìi mpànahabii ke, pir'á u zinj'à fyânhha a jwo. Kile nyε a sùpya pwɔ̄ŋɔ sùpya na mε, u à jwo na shin maha shin u à uye cè kapimpyinje maa nyε Yesu na ke, urufoo sí nùmpañña ta. Fōŋɔfeebii ná yampii ná nàŋkopyire ná leŋkwucyeebii ná círimpii ná zàmpεenbii ná supyishinji sannji u mpyi u nyε laage e pìl'á mε, pire puni kyaan mpyi a tåan Yesu á. Tèni i Yesu à kwòro cige na ke, mpaa pi à u kwòro ke, u à Kile njáare na u yàfa pire na.

Yesu à jnè a fworo kwùnj i ke, u à uye cyēe u cyelempyiibii na, maa pi pyi na pi tèen Zheruzalemu kànhe e, pi i Kile Munaani sige, Kile mpyi a lire ndemu nwɔmεe lwɔ pi á ke. Yesu à puru jwo ke, maa dùg'a kàre njyinji na, pi nyii na.

Karigii cyi à pyi lire kàntugo ke, Luka à cyire séme sémenj waber'e, uru mege na nyε: «Yesu Tunntunmpii Kapyiŋkii Semenj».

Luka sémenj kasemeni

¹⁻³ Yyaha yyére shinji Tofili, karigii cyi à pyi na ha wuu yyére ke, cyire cyii mii nyε na sémeni si ntun mu á. Shinnyahara mú à cyili séme cyire karigil'e, mà tàanna ná sùpyire cyi jwunkanni i, mpiimu nyii na cyi pun'à pyi ke, ná pire pi à pa mpyi Jwumpe Nintanmpe jwufeebii ke. Lire e mii mú à li ta kacenne maa cyi yyaha cya fo cyi tasiige e maa cyi yal'a séme si ñkan mu á,⁴ bà mu si mpyi si li cè na karigii cyi à jwo mu á ke, na cyire na nyε sèe mε.

Kile mèlekeŋji wà à Yuhana Batizelipyinji zinj kyaajwo

⁵ Tèni i Erødi mpyi Zhude kùluni saanji ke, Kile sáragawwuŋji wà na mpyi Abiya u sáragawwukuruŋke e, u mege mpyi Zakari. U cwoŋji mpyi Arøn tùluge shin, u mege sí mpyi Elizabeti. ⁶ Pi mú shuunniŋji mpyi a tíi Kafoonji Kile yyahé taan, pi mpyi a u nwɔmεen i cù karigii puni i, marii u tonji kurigii puni jaare. ⁷ Nka pyà mpyi pi á mε, na ha na ye Elizabeti mpyi cijiriŋε. U ná u poonji mú sí mpyi a lyε a kwò.

⁸ Canjka Zakari mpyi sáragawwubaaraŋji na Kile yyahé taan, na ha na ye màhani mpyi a nò pi sáragawwukuruŋke na. ⁹ MÀ

tàanna ná sáragawwuubii làdaabil'e, pi mpyi maha ñkyaanlwooni tég'a sáragawwuji wà cwɔənro, ur'a sì jyè Kilejaarebage funjke e maa wusunaŋi súugo. Nyé ka kuru canjke wuŋi si mpa bê Zakari na. ¹⁰ Mà u yaha u u wusunaŋi súuge, sùpyire puni mpyi ntàani na na Kile jaare. ¹¹ Ka Kafoonji Kile mèlækéŋi wà si mpâl'a fworo Zakari na, maa yyére wusunaŋi tasogoge kàniŋe cyage na. ¹² Zakari à u jya ke, maa fyá sèl'e.

¹³ Ka mèlækéŋi si u pyi: «Ma hà vyá me Zakari, Kile à mu jarege lógo. Mu cwoŋi Elizabeti sí mu kan pùnambile na, maa li mège le Yuhana. ¹⁴ Uru pyàŋi ziŋi kani sí n-pyi mu á funntanga ná mûguro kyaa. Li mû sí n-pyi shinjyahara á funntanga kyaa, ¹⁵ naha na ye u sí n-pyi shinbwo Kafoonji Kile yyahé taan. U sì raa sinmpe pà tuſiige byii me. Kile Munaani sí u jî tèrigii puni i, ali mà u yaha zimbaa. ¹⁶ U sí Izirayeli shiinbii niŋyahamii yyaha kéenŋe Kafoonji pi Kilenjí á. ¹⁷ U kapyiŋkii sí n-pyi Kile túnntunŋi Eli wogigii fiige. Bà Kile Munaani mpyi a fyâňha a fânhe kan Eli á me, amuni li sí fânhe kan u á, u u Kafoonji kuni bégele, u u tiibii ná pyìlibii shwòhòŋi yaa. Mpíi pi à jùŋjò kyán Kile na ke, u sí pire kéenŋe n-pyi shintiili, si supyishinji wà bégèle njaha Kafoonji yyaha na.»

¹⁸ Ka Zakari si jwo mèlækéŋ'á: «Di mii sí puru sèenjí cè n-jwo ye? Naha kurugo ye mii ná na cwoŋi shìŋ'á tòro zi taan.» ¹⁹ Ka mèlækéŋi si u pyi: «Mii u nyé Gabiriyeli. Mii u nyé Kile taan u túnnture laage e. U à mii tun mii u pa mpe jwumpe nintanmpe jwo mu á. ²⁰ Mu nyé a jen'a tèen mii jwòmugure taan me, mà li ta nde mii à jwo mu á ke, li sí n-pyi li tèepyil'e. Lire kurugo mu sí n-pyi búbu, mà lwó nume na fo mà sà yaa ná li tèepyíini i.»

²¹ Lire tèni mpyi a sùpyire puni ta ti i Zakari sigili na ñkànre, naha na ye u mpyi a mo Kilejaarebage funjke e. U moŋi mpyi a pi puni pâa. ²² U à jà a pa fworo ke, ka u u mpyi búbu, u nyé a jà a jwo ná pi e me, ka pi i jncé na Kile à kani là cyée u na Kilejaarebage funjke e. Ka u u wá na yu ná cyeyi i. ²³ Nyé Zakari sáragawwuubaaranji canmpyaagil'á fùnŋjò ke, ka u u ñkàre pyengé.

²⁴ Canmpyal'á tòro ke, ka u cwoŋi Elizabeti si laa ta, maa jwòhò yijyé kaŋkuro funj'i. Maa jwo uye funj'i: ²⁵ «Kile à jwò mii na ná nde e dë! U à mii pyitambaani silege láha mii na sùpyire nyii na.»

Kile mèlækéŋi wà à Yesu ziŋi kyaa jwo

²⁶ Nyé Elizabeti laani yinjke baani woge e, ka Kile si u mèlækéŋi Gabiriyeli tun Galile kùluni kàna, ku mège nyé Nazareti. ²⁷ Pùcwoŋi wà u mpyi wani, u mège mpyi Mariyama. Saanŋi Dawuda tûluge shinjji Yusufu tâcwo u mpyi u wi. ²⁸ Ka mèlækéŋi si jyè uru pùcwoŋi yyére, maa jwo: «Mii à mu shéere,

Kafoonji Kile à jwɔ mu na maa mpyi ná mu i.» ²⁹ Ka puru jwumpe si Mariyama funjø wwòoñø sèl'e, ka u u wá na uye yíbili uru fwùñji jnùñke na. ³⁰ Ka mèlékeñi si yi jwo u á: «Ma hà vyá me Mariyama, Kile à jwɔ mu na. ³¹ Mu sí laa ta, li sí n-si pùnambile, maa li mège le Yesu*. ³² U sí n-pyi shinbwo, u mège sí n-le Kilenji nìjyi wuñi Jyanji. Kafoonji Kile sí u tulyage Dawuda saanre fàñhe kan u á. ³³ U sí n-pyi Yakuba shinj† jnùñø na fo tèekwombaa. U fàñhe sì n-kwò mε.» ³⁴ Ka Mariyama si yi jwo mèlékeñi'á: «Di lire sí n-pyi n-jwo yε? Naha kurugo yε mii sàha ñkwò a nà cè mε.»

³⁵ Ka mèlékeñi si u pyi: «Kile Munaani sí n-pa n-tèen mu juñ'i. Kilenji nìjyi wuñi u sínji sí n-pyi mbyìmø fiige mu juñ'i. Lire kurugo pyàñji mu sí n-si ke, uru sí n-pyi Kile wu, u mège sí n-le Kile Jyanji. ³⁶ Mu cìnmpworocwoñi Elizabeti, uru nijjyeñkwoñi mú à laa ta, u sí pùnambile si. Sùpyire mpyi na uru ñgemu sônnji cijiriñe ke, u laani yibaani woge ku jyε ñke. ³⁷ Sèñi na, kyaa jyε na Kile jini mε.» ³⁸ Ka Mariyama si yi jwo u á: «Kafoonji bilicwo u jyε mii, Kile u li pyi mii á bà mu à yi jwo mε.» Ka mèlékeñi si yíri u taan maa ñkàre.

Mariyama à sà fworo u cìnmpworocwoñi Elizabeti na

³⁹ Cyire canmpyaagil'e, ka Mariyama si yír'a fyâl'a kàre jañyi kùluni i, Zhude kàñhe kà na. ⁴⁰ Maa jyè Zakari pyënge e, maa Elizabeti shéere. ⁴¹ Tèni i Elizabeti à Mariyama fwùñji lógo ke, ka u pyàñji si jyàha u funjke e. Ka Kile Munaani si Elizabeti jñi, ⁴² ka u u jwo fàñha na Mariyama á: «Kile à jwó le mu á mà tòro cyeebii puni taan! Pyàñji mu sí n-si ke, Kile sí jwó le ur'á mú! ⁴³ Jo u jyε mii, fo mii Kafoonji nuñi yabilinji u pa mii yyére yε? ⁴⁴ Naha kurugo yε mii sí yi jwo mu á, tèni i mii à mu fwùñji lógo ke, funntang'á mii pyàñji pyi u à jyàha mii funjke e. ⁴⁵ Mu wuun'á jwɔ, naha na yε kani jwòmæni Kafoonji Kile à lwó mu á ke, mu à jen'a dá lire na.»

Mariyama à Kile kêe

⁴⁶ Nyε ka Mariyama si jwo:

«Mii à Kafoonji Kile kêe ná na zòmbilini puni i,

⁴⁷ mii funjke naha a táan sèl'e mii Shwofooñi Kile kurugo.

⁴⁸ Naha na yε mii u jyε u bilicwoñi ke,

u à jen'a jwɔ mii na, maa kacenné pyi mii na,

mii ná na cyerempe puni i.

Mà lwó nume na,

tùñji nimpanji sùpyire puni sí n-pa raa ñko na mii wuun'á jwɔ.

⁴⁹ Naha kurugo yε Kile Sinji Punifol'á kabwòhii pyi mii á,

u meg'á táan.

* **1:31** Yesu mège jwòhe ku jyε: «Kafoonji Kile u jyε Shwofooñi.» † **1:33** Yakuba shiinbii pi maha mpyi Izirayeli shiinbii.

50 Mpii pi maha fyáge u na ke,
u maha pire jùnaara taa tèrigii puni i, maa kacenjekii pyi pi á.
51 U maha kakyanhala karigii pyi
ná u cyége fànhajyahaga woge e.

Mpii pi nyé ná yàmpeente funjke e ke,
u maha pire tîn a caala.

52 U maha fànhafeebii tîrig'a lwó pi fànhajyahaga woge e.
mpii pi à piye tîrige ke, u maha pire dûrugo.

53 U maha yacenjyi kaan kategefeebil'á fo maha pi funjyi
jíjje.

U maha nàfuufeebii cyengaya wuubii yare pi i nkèege.

54-55 Nwòmèeni u mpyi a lwó wuu tulyey'á ke, u à lire fùnnjo.

U à pa u báarapyibii Izirayeli shiinbii tègε

U maha kacenjekii pyi Ibirayima

ná u tûlug'á tèrigii puni i.»

56 Nyé ka Mariyama si nkôrôro Elizabeti yyére fo mà nô yijye
taanre fiige na, lire kàntugo maa nûr'a kàre u kànhé na.

Yuhana Batizelipyiji ziji kani

57 Nyé Elizabeti tèetigen'â pa nô ke, ka u u si pùnambile. 58 Tèni i Elizabeti tèenjèebii ná u cùnmpyibil'â lógo na Kafoonji Kile na wá à kacenne nimbwoo pyi u na ke, ka li i mpyi u ná pi á funntanga nimbwôhô.

59 Pyàñi ziji canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i nkàre u takwônge e. Pi la mpyi si u tuñi Zakari mège le u na, 60 ka pyàñi nuñi si jwo: «Ônhô, u mège sí n-le Yuhana.» 61 Ka pi i u pyi: «Ôka kuru mège fiige nyé mu sùpya na mà dè!» 62 Ka pi i Zakari bûbu wuñi kà, maa u yíbe pyàñi mège na. 63 Ka u u pi pyi pi kwâøgô lwó a kan ur'á. Pi à pa ná k'e ke, ka u u yi séme ku na: «Pyàñi mège sí n-le Yuhana» ka li i pi puni pâa.

64 Nyé lire tèenuuni i, ka Zakari njini si sàンha, ka u jwôge si mógo, ka u u wá na yu marii Kile pêre. 65 Ka cyire karigii si u tèenjèebii ná u kwùumpe shiinbii kàkyanhala, fo mà sà nô Zhude najyi cyeyi kànyi puni na. Pi puni mpyi na cyire karigii sheenre yu pi bàrajwôyi i.

66 Ka lire kani lógoFeebii puni si li yaha piye funj'i, marii sônñi li na. Pi shin maha shin mpyi na uye yíbili: «Ôge pyàñi sí n-pyi naha shi bë?» Sèenj na, Kafoonji Kile cyége mpyi ná u e.

Zakari à Yesu mpaji kyaa jwo

67 Nyé ka Kile Munaani si pyàñi tuñi Zakari njî, maa u pyi u à mpe jwumpe jwo:

68-69 «Wuu Kafoonji Kile kê,

Izirayeli shiinbii u Kileñi,

naha na yé u à Shwofoo niçcenjé yige

u báarapyinji Dawuda tùluge e mà kan wuu á.

U à pa si mpa u shiinbii tègε

si pi jùnjo wwû bilere e.

70 Uru shεenre Kile túnntunmpii mpyi a jwo fo tèeməni i

71 na u sí wuu yige wuu zàmpεenbii cye e,

wuu kyal' à pεn mpiimu á ke, si wuu shwɔ pire na.

72 Lire cye kurugo, u à kacennε pyi wuu tulyeyi na.

Nde u mpyi a jwo u tunmbyaare tooy'e ke, u à lire pyi.

73-74 U mpyi a jwəmεeni ndemu lwó wuu tulyage Ibirayima á,

na u sí wuu yige wuu zàmpεenbii cye e,

bà wuu si mpyi s'a uru père fyagara baa mε,

u à lire pyi.

75 Kile à lire pyi bà wuu si mpyi s'a katiigii pyi u yyahe taan,

si ntaha uru kanni fye e wuu shìnjí puni i mε.»

76 Lire kàntugo ka Zakari si jwo u pyàñ'á:

«Mii pyàñi, pi sí n-pa raa mu pyi Kileñi nìnyi wuñi túnntunñi,

naha na yε mu sí n-pa jaara Kafoonjí yyaha na, si u kuni yaa.

77 Mu sí yi yyaha jwo Kile wuubil'á na

u sí pi kapiegigii yàfa pi na, si pi shwɔ.

78 Wuu Kileñi jùnjaare ná u kacennjkii kurugo,

u à bèenmpe yige wuu á mà yíri nìnyiñi na, mu à jwo canjá
nyiini nivworovənni.

79 Mpíi pi mpyi a tèen kwùñi numpini i ke, u à bèenmpe yige
pir'á.

U à yyejinjke kuni le wuu taan.»

80 Nyε uru pyàñi mpyi na lyεge, Kile Munaani sí i fànhe kaan
u á. Ka u u ñkwôrø sige funjke e fo mà sà nò u tèecyeeni na
Izirayeli shiinbii na.

2

Yesu ziñi kani

(Macwo 1.18-25)

¹ Nyε tèni là à pa nò, ka saanbwøhe Ogușiti si túnnturo tun na
sùpyire puni mεyi yi séme. ² Lire l'à pyi mεsemεni njycyinji, l'à
pyi mà Kirinisi ta Siri kìnì jùnjo na. ³ Sùpyire puni mpyi na sì na
pi mεyi sémeni pi tukanyi na. ⁴ Ka Yusufu si yíri Nazaréti kànhé
e Galile kùluni i mà kàre saannji Dawuda kànhé na, Bétiléhēmu
i, Zhude kùluni i, naha na yε Yusufu mpyi Dawuda tùluge sùpya.
⁵ U ná u tàcwoñi Mariyama mpyi a kàre wani mεyi zèmenjí
kurugo. Mariyama laa wuñi u mpyi. ⁶ Mà pi yaha Bétiléhēmu
i, ka Mariyama laani tèesini si nò. ⁷ Ka u u u jyanjí njycyinji si,
maa u le vàañyji i mà sínñijε yatøøre yabyage funj'i, naha na
yε pi mpyi a tatirige ta nàmpwuunbii tashwønge e mε.

Kile mèlekεñi wà à Yesu ziñi kyaa jwo mpànahabii pil'á

⁸ Nyε mpànahabii pìi na mpyi puru kwùumpe e. Pi mpyi maha shwùun jyii na sige e, marii pi mpàabii sajcwànni sigili. ⁹ Ka Kafoonji Kile mèlekènji wà si uye cyēe pi na, ka Kafoonji Kile sinampe bëènmpe si mîni kuru cyage e mà pi kwûulo, ka pi i fyá sèe sèl'e. ¹⁰ Ka mèlekènji si yi jwo pi á: «Yii àha vyá me, mii sí mûguro kyaa nimbwoo jwo yii á, lire sí n-pyi yii shinji puni wuu. ¹¹ Nijjaanumpilage yabilinji i, Shwofol'á si yii á Dawuda kànhe na. Uru u nyε Kile Nijcwànnrøni ná Kafoonji. ¹² Amé yii sí li cè, yii sí pìnmpinnyèga ta pi à le a sinniñe vâanji i yatoore yabyage k'e.»

¹³ Lire tèni i, ka mèlekèkuruñj nimbwøhø si mpâl'a pa binni uru mèlekènji taan, marii Kile pêre na:

¹⁴ «Pèente ti taha Kile na niñyinji na.

Mpii kyaa l'à tåan Kile á ke, yyeninje ku pyi niñjke na pire shwøhøl'e.»

¹⁵ Tèni i mèlekèebil'à yíri mpànahabii taan mà dùgo niñyinji na ke, ka mpànahabii si yi jwo piy'á: «Yii a wá, wuu u shà Betilehemu i, Kafoonji Kile à wuu pyi wuu à kani ndemu cè ke, wuu u sà lire wíi.» ¹⁶ Ka pi i fyâl'a kàr'a sà Mariyama ná Yusufu ta wani, maa pìnmpinnyège nizinnage nya yatoore lùbyakwøage funñ'i. ¹⁷ Pi à pìnmpinnyège nya ke, jwumpe Kile mèlekènji mpyi a jwo pi á ku kyaa na ke, ka pi i puru puni jwo, ¹⁸ ka li i mpyi kakyanhala pu lögofeebii pun'á. ¹⁹ Nka Mariyama wi ke, ur'a cyire karigii yaha u yákiliñi na, marii sâññi cyi na. ²⁰ Lire kàntugo ka mpànahabii si nûr'a kàre pi tayirige e, pi mpyi na Kile pêre marii u kêre pi karigii nindogogii ná niñyagii kurugo. Cyire karigil'à pyi bà Kile mèlekènji mpyi a cyi jwo me.

Pi à kàre ná Yesu pìnmpinnyè wuñi i Kile naarebage e

²¹ Pyàñi canzege canmpyibaatanrewuuni na, ka pi i u kwòn, maa u mëge le Yesu. Kile mèlekènji mpyi a kuru mëge le pyàñi na mà jwo u nuñi u u laani ta ke.

²² Nyε mà tåanna ná MusaSaliyanji i, sìliveente canmpyaagil'à kwò ke, ka Yusufu ná Mariyama si ñkàre Zheruzalemu kànhe e ná pyàñi i mà sà ñkan Kafoonji Kile á, ²³ bà l'à séme Kafoonji Kile Saliyanji i na: «Pùnampyre niñcyiire puni sí n-pyi Kafoonji Kile woro*».»

²⁴ Sárage kyaa Kafoonji Kile mpyi a jwo Saliyanji i mà yyaha tí ná sìvoonji tufeempe kani i ke, pi à kuru wwû mü. Kuru sárage ku mpyi: «Sanpanra shuunni, lire nyε me sanpanmpwørønjaara shuunni†.»

²⁵ Nàñi wà na mpyi wani Zheruzalemu i, u mëge mpyi Simiyøn. U mpyi a tíi maa fyáge Kile na. U mpyi na Izirayeli shiinbii Tegefoonji mpañi sigili. Kile Munaani mpyi ná u e.

* **2:23** Ekizodi 13.2, 12 † **2:24** Levitiki 12.8

26 L'à li cyêe u na na u sì n-kwû ná u nyé a Kafoonji Kile Niñcwñrñji nyá më. 27 Nyé tèni i Yesu sifeebil'â sà ná u e Kileñaarebage e Kile Saliyanji karigii mëe na ke, ka Kile Munaani si Simiyon yyaha cù a lèñe Kileñaarebage e. 28 Ka u u pìnmpinjyége cù u cyeyi i, maa Kile kêe na:

29 «Kafoonji Kile, mii u nyé mu báarapyinji ke, numë mu sí n-jà mii yaha mii u kwû yyejinjke e,
nde mu à jwo ke, mu à lire pyi a kwò,
30 naha na yé Shwofoonji mu à tun ke, mii nyiin'â uru nyá njajaa.

31 Nge mu à kan dijnyenji sùpyire shiñji puni kurugo ke,
32 u sí n-pyi bëenmë mpemu pu sí mu cyêe supyishinji puni na ke,

Izirayeli shiinbii pi nyé mu wuubii ke, si pire mëge pyi ku tâan.»

33 Puru jwumpe Simiyon mpyi a jwo Yesu kyaa na ke, puru mpyi a Yesu sifeebii kâkyanhala. 34 Ka Simiyon si jwó le pi á, maa yi jwo Yesu nuñji Mariyama á: «Nge pyàñji kapani li nyé Izirayeli shiinbil'â, mà shinnyahara cyán si shinnyahara yîrige. U sí n-pyi kacyeele, ñka pií sí n-cyé li na. 35 Lire pyïjkanni na, supyijyahara funzønñore sí n-yige cyiinnji na. Mu wi ke Mariyama, kani là sí n-pa mu súugo ma zònji na, mu à jwo kàshikwññjwò l'à mu sú u na.»

36-37 Cijnyenji wà na mpyi wani, u mpyi a yyee beecyëere ná sicyëere (84) kwò, uru na mpyi Kile túnntunñjø, u mëge mpyi Ana. U tuñji mëge mpyi Fanuweli. Asheri tûluge sùpya u mpyi u wi. Uru ceenji mpyi a yyee baashuunni pyi nàmbage e, ka u poonji si ñkwû. Ka u u ñkwôro nò baa. Pilaga bâra canja na, u mpyi maha mpyi súnleni ná Kileñarege na Kileñaarebage e. 38 Uru cijnyenji mü à sà Yesu sifeebii ta wani, maa Kile kêe, mpyi pi mpyi na Zheruzalemu kànhe shiinbii jùñgwure sigili ke, maa Yesu kyaa jwo pir'á.

39 Nyé Yusufu ná Mariyama à Kafoonji Kile Saliyanji kurigii puni jaara a kwò ke, maa nûr'a kàre Nazarëti i, pi kànhe na, Galile kùluni i. 40 Pyàñji mpyi na lyëge ná fânhe e, u yákiliñi mpyi a pêe sèl'e. Kile mpyi a jwò u na maa mpyi ná u e.

Yesu ná u sifeebil'â kàre bilerenkwoñji kataanni na

41-42 Yyee maha yyee, Yesu sifeebii mpyi maha ñkàre ná u e Zheruzalemu kànhe e bilerenkwoñji kataann'â mà tâanna ná Yahutuubbii làdanji i. Nyé yyeeni kataann'â pi à kàre mà Yesu shiñji yaha yyee ke ná shuunni na ke, 43 lire kataann'â pa ñkwò, ka pi i nûru na ñkëëge ke, ka Yesu si ntëen Zheruzalemu i u sifeebii pàama.

44 Pi mpyi na sônñji na Yesu ná pire shërefeebii pi sí n-ta pi i ma siñcyan. Pi à jaara a canjke kwò, pi nyé a u nyá më, ka pi

i wá na u caa pi cìnmptyiibii ná pi shincempii shwəhəl'e. ⁴⁵ Pi à u cya a kànha pire shwəhəl'e ke, maa núru na u caa na ñkèege Zheruzalemu i. ⁴⁶ Canmpyaa taanre tatoroge e, ka pi i sà u ta u à tèen Kilejaarebage e Kile Saliyanji cycelentiibii shwəhəl'e, marii pi jwumpe núru, marii pi yíbili. ⁴⁷ Mpíi pi mpyi na u jwumpe núru ke, u yákilifente ná u jwəshwəore mpyi a pire puni kákyanhala. ⁴⁸ Téni i u sifeebil'à u nya ke, ka li i mpâa pi e, ka u nuñi si u pyi: «Yesu, naha mu à pyi ná wuu e ame ye? Mii ná mu tuñi funmpen wuubii mpyi na mu caa.» ⁴⁹ Ka u u pi pyi: «Naha na yii nyé na mii caa ye? Yii nyé a cè na mii à yaa mii u a na Tuñi karigii cwəonre mà?» ⁵⁰ N̄ka u sifeebii mpyi a puru jwumpe jwəhe cè me.

⁵¹ Nyé ka Yesu si nûr'a kàrē ná u sifeebil'e Nazareti kànhe e. U mpyi a pi jwəmeeeni cû. Ka u nuñi si cyire karigii puni yaha uye funñ'i, marii sôññi cyi na.

⁵² Yesu mpyi na lyége, là sí i bârali u yákilifente na. U kyaa mpyi a táan Kile á, maa ntáan sùpyir'á mú.

3

*Yuhana Batizelipyiñi na kuni bégeli Yesu yyaha na
(Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Yuhana 1.19-28)*

¹ Mâ saanbwəhe Tibéri yaha u saanre yyee ke ná kanjkuro wuuni na, lir'à Pənse Pilati ta Zhude kùluni jùñjo na, Erədi sí nyé Galile wuuni jùñjo na, u yyahafoonji Filipi sí nyé Iture ná Tirasoniti kùligii jùñjo na, Lizaniyasi sí nyé Abileni kùluni jùñjo na, ² Ana* ná Kayifu mü sí nyé sáragawwuubii jùñufente na, lire yyeeni mà Zakari jyanji Yuhana yaha sítwage e, Kile à u tun u sà a uru jwumpe yu. ³ Ka u u ñkàrē Zhurudən bañi jwəge kùluni puni i, mà sà a naare na puru jwumpe yu sùpyir'á. U mpyi na yi yu pi á: «Yii yii toroñkanni kéenñé, yii batize, bà Kile si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na m.» ⁴ Nde Yuhana mpyi na mpyi amuni ke, lire na mpyi a séme tèecyiini Kile túnntunñi Ezayi sémeñi i na:

«Sùpya mëjwuu sí n-pa raa fwore sítwage e fàンha na
“Yii kuni yaa Kafoonji mëe na,
yii kumpyere nintiire yaa u á,
⁵ yii i kacyeyi puni jî a tàanna,
yii i nañyi ná mpògigii puni cëeg'a tàanna,
kurigii cyi à nahana ke, yii i cyire yal'a tíi,
kurigii cyi à náhara ke, yii i cyire yal'a jwø.

⁶ Lire ká mpyi, sùpyire puni sí li nya na Kile u nyé Shwofoonji†.”»

* 3:2 Nge Anañi na mpyi nò. † 3:6 Ezayi 40.3-5

⁷ Nyε ka shinjyahara si wá na ma Yuhana yyére si mpa batize, ka u u pi pyi: «Yii màcwən fiige sùpyiibii, jofoo u à yii pyi na batizelinji kanni sí n-jà yii shwə Kile lùyirini nimpani na yε? ⁸ Yii a katiigii pyi, lire sí li cyée na yii zòompil'à kēenjε. Yii àha zìi raa sônnji kanna na yii tulyage ku nyε Ibirayima mà dε! Naha na yε mii sí yi jwo yii á, Kile sí n-jà njε kafaayi kēenjε n-pyi Ibirayima jampyire[‡]. ⁹ Yii li cè na kaciig'à cé'l'a yaha cire ndire taan. Cige maha cige ku nyε, ku nyε na yasere njcenne pyi me, kuru sí n-kwòn n-wà nage e.»

¹⁰ Nyε ka sùpyire si Yuhana yíbe: «Lire tèni i ke, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹¹ Ka u u pi pyi: «Vàanntinnye shuunni nyε ñgemu á ke, urufol'à yaa u kà kan kà baafoonj'á. Ngemu u nyε ná yalyire e ke, urufol'à yaa u tà kan kategefoonj'á mú.»

¹² Nyε múnalwɔore shwofeebii pi mpyi a pa mpa batize ke, ka pire mó si Yuhana yíbe: «Cyeleuntuñi, naha wuu à yaa wuu pyi bε?» ¹³ Ka u u pi pyi: «Múnalwɔore jwɔge pi à pyi yii a shuu sùpyir'á ke, yii àha wyére shwə wà na si ntòro kuru jwɔge taan mε.» ¹⁴ Ka sòrolashiibii pli mó si u yíbe: «Wuu de? Naha wuu à yaa wuu pyi yε?» Ka u u pi pyi: «Yii àha sùpyanji wà tufiige wyére cyán zhwə u na mε, yii àha vini ntaha wà na mó mε. Nka yii sàrañi u yii funjyí njíje.»

¹⁵ Nyε sùpyire puni sònñjore mpyi a taha Kile Njncwənrɔni nimpani kani na, uru ñgemu u sí n-pa pi shwə ke. Lire e pi mpyi na ñko piye funj'i: «Tá Yuhana bà u à yaa u ta u wi mε?»

¹⁶ Mà pi yaha ná tire sònñjore e piye funj'i, ka Yuhana si pi pyi: «Mii wi ke, mii na yii batizeli lwəhe e kanna. Nka wà sí n-pa mii kàntugo, uru tayyéreg'à fàンha tò mii woge na. Ali mà u tanhajyi mεere sàンha, mii jnùñk'á cyérre lire mpyinji i. Uru u sí n-pa raa yii batizeli ná Kile Munaani ná nage e. ¹⁷ U ntanhe nyε u cye e, u u sùmañi nimbwənnji fwu. U sí sùmapyanji le u bwùunni i, si sìmwohñke súugo nafugombaage e.»

¹⁸ Nyε Yuhana à yereyε njyahaya kan sùpyir'á sahanjki Yesu kyaa na.

¹⁹ Saanji Erədi mpyi a u sìñeeñj i cwoñj Erədiyadi kwòn a lwó. Mà bâra lire na, u mpyi a kapyimbaagii jnciyimu pyi sahanjki ke, ka Yuhana si u cêegé cyire puni na. ²⁰ Lire nyε a jà a bê Erədi á mε, ka u u kapiini là bâra là na, maa Yuhana cû a le kàsuñj i.

Yuhana à Kile Jyanji Yesu batize (Macwo 3.13-17; Marika 1.9-11)

²¹ Nyε mà Yuhana Batizelipyinji yaha u sàha ñkwò a le kàsuñj i mε, canñka sùpyire puni mpyi na ma u yyére marii batizeli,

[‡] 3:8 Yahutuubii mpyi na sònñj na Kile sí pire shwə, mà lire jnùñke pyi pir'á fworo Ibirayima e. Yuhana 8.33,37,39: yii yire cyeyi kâla.

ka Yesu mū si mpa batize, maa Kile jnáare. Mà u yaha kuru jnarege na, ka njnyiŋi si mógo. ²² Ka Kile Munaani si liye pyi mpánmporøgø fiige mà tīg'a tèen Yesu na, ka mæjwuu si fworo njnyiŋi i na: «Mii Jyaŋi u jnye mu, mu kan'à waha mii na sèl'e. Mu kapyiŋkil'à táan mii á móu.»

*Yesu à fworo mpiimu i ke
(Macwo 1.1-17)*

²³ Tèni i Yesu à báaraŋi sì ke, u shìŋi mpyi a yyee beŋjaaga ná ke kwò. Sùpyire mpyi na sônni na Yusufu jya u jnye u wi. Yusufu yabiliŋ'à fworo Aheli i.

²⁴ Aheli à fworo Matati i.

Matati à fworo Levi i.

Levi à fworo Meléki i.

Meléki à fworo Zhanayi i.

Zhanayi à fworo Yusufu i.

²⁵ Yusufu à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Aməsi i.

Aməsi à fworo Nahumu i.

Nahumu à fworo Esili i.

Esili à fworo Nagayi i.

²⁶ Nagayi à fworo Maati i.

Maati à fworo Maticya i.

Maticya à fworo Semε i.

Semε à fworo Zhoseki i.

Zhoseki à fworo Zhoda i.

²⁷ Zhoda à fworo Zhwənani i.

Zhwənani à fworo Ereša i.

Ereša à fworo Zorobabeli i.

Zorobabeli à fworo Salatiyeli i.

Salatiyeli à fworo Neri i.

²⁸ Neri à fworo Meléki i.

Meléki à fworo Adi i.

Adi à fworo Kosamu i.

Kosamu à fworo Elimadan i.

Elimadan à fworo Eri i.

²⁹ Eri à fworo Zhosuwe e.

Zhosuwe à fworo Eliyεzéri i.

Eliyεzéri à fworo Zhorimu i.

Zhorimu à fworo Matati i.

Matati à fworo Levi i.

³⁰ Levi à fworo Simiyon i.

Simiyon à fworo Zhuda i.

Zhuda à fworo Yusufu i.

Yusufu à fworo Zhonamu i.

Zhonamu à fworo Eliyakimu i.

³¹ Eliyakimu à fworo Meléya i.

Meléya à fworo Mena i.

Mena à fworo Matata i.

Matata à fworo Natan i.

Natan à fworo Dawuda i.
 32 Dawuda à fworo Zhese e.
 Zhese à fworo Obədi i.
 Obədi à fworo Bwazi i.
 Bwazi à fworo Salaməni i.
 Salaməni à fworo Naasun i.
 33 Naasun à fworo Aminadabu i.
 Aminadabu à fworo Adimi i.
 Adimi à fworo Arini i.
 Arini à fworo Esirəmu i.
 Esirəmu à fworo Pérez i.
 Pérez à fworo Zhuda i.
 34 Zhuda à fworo Yakuba i.
 Yakuba à fworo Ishaka i.
 Ishaka à fworo Ibirayima i.
 Ibirayima à fworo Teraka i.
 Teraka à fworo Nakwəri i.
 35 Nakwəri à fworo Serugi i.
 Serugi à fworo Erewu i.
 Erewu à fworo Pelégi i.
 Pelégi à fworo Ebéri i.
 Ebéri à fworo Shelaki i.
 36 Shelaki à fworo Kayinamu i.
 Kayinamu à fworo Arifasadi i.
 Arifasadi à fworo Shəmu i.
 Shəmu à fworo Nuhu i.
 Nuhu à fworo Leməki i.
 37 Leməki à fworo Mətusala i.
 Mətusala à fworo Enəki i.
 Enəki à fworo Zherədi i.
 Zherədi à fworo Malaleli i.
 Malaleli à fworo Kena i.
 38 Kena à fworo Enəsi i.
 Enəsi à fworo Seti i.
 Seti à fworo Adama i.
 Adama à fworo Kile e.

4

*Sitaanninji na jcaa si Yesu sòn u kapii pyi
 (Macwo 4.1-11; Marika 1.12-13)*

¹ Nyε mà Yesu yaha u à jñi Kile Munaani na, u à yíri Zhurudən banjñwəge na mà kàre síwage e.

² U à canmpyaa beeshuunni pyi síwage e, u nyε a yafyin lyi mε, ka katege si u ta. Cyire canmpyaagii funjke e, ka Sitaanninji si file u na maa jcaa si u sòn ñgà kapii na.

³ Nyε ka u u Yesu pyi: «Ná Kile Jyanjí sí u nyε mu, yi jwo ñke kafaag'á ku kēenj'a pyi bwúuru.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Y'à séme Kile Jwumpe Semənj i “Yalyire kanni bà ti nyε na sùpyaŋjí ñwɔ caa mε*.”»

* 4:4 Duterenəmu 8.3

⁵ Lire kàntugo ka Sitaanniñi si dùgo ná u e niñyiñi na, maa diñyeñi kìrigii puni cyêe u na yyerege niñkin, ⁶ maa u pyi: «Mii sí jcyii kìrigii puni jùñufente ná cyi nàfuñi kan mu á, naha na ye t'â kan mii á. Shinñi u à tâan mii á ke, ur'á mii sí ti kan. ⁷ Mu aha ñen'a niñkure sín maa mii pêe, yire puni sí n-pyi mu wuyo.» ⁸ Ka Yesu si u pyi: «Y'â séme Kile Jwumpe Semenji i: “Ta ma niñkure sínni ma Kafoonji Kile á, maa uru kanni pêre†.”»

⁹ Lire kàntugo ka Sitaanniñi si ñkare ná Yesu i Zheruzalemu kànhe e, maa sà dùgo ná u e Kilejaarebage jùñcyage e, maa yi jwo u á: «Ná Kile Jyañi sí u nyé mu, kwàñ a cwo jùñke na, ¹⁰ naha na ye y'â séme Kile Jwumpe Semenji i: “Kile sí u mèlekëebii tun, pi a mu kàanmucaa.

¹¹ Pi sí mu cwàhò ná pi cyeyi i,
bà li si mpyi kafaaga kà ñkwò mu tòoge kà bânni me‡.»

¹² Ka Yesu si u pyi: «Y'â séme Kile Jwumpe Semenji i “Ma hè raa ma Kafoonji Kile jwò cwôre me§.”»

¹³ Nyé Sitaanniñi à Yesu sòn a kànha shinji puni u kapii pyi ke, maa yíri u taan maa u yaha na tèni labere sigili.

*Yesu kànhe shiinbil'â cyé u na
(Macwo 13.53-58; Marika 6.1-6)*

¹⁴ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a kàre Galile kùluni i. Kile Munaani fàñhe mpyi u e sèl'e. Ka u mège si fworo lire kùluni puni i. ¹⁵ U mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á Kile Jwumpe kàlambayi i, ka tire puni si wá na u metanga yiri.

¹⁶ Ka Yesu si ñkàr'a sà nò Nazareti i. Kuru kànhe na u à lyé. Canñøñke e, ka u u jyè Kile Jwumpe kàlambage e bà u mpyi maha ntêe na li pyi me, maa yîr'a yyére si Kile Jwumpe kâla. ¹⁷ Ka pi i Kile túnntunji Ezayi sémenji kan u á, ka u u u jwò mûgo maa cyage kà kâla:

¹⁸ «Kafoonji Kile Munaani nyé mii jññ'i.

U à mii cwàonrò na mii u pa Jwumpe Nintanmpe jwo fòñjfeebil'â,

si kàsuÿiibii njahani kyaa jwo pi á,

si fyinmpii jnyigii mûgonji kyaa jwo pi á,

mpii pi nyé cwàonròmpe e ke, si pire yige pi kyéregefeebii cye e, ¹⁹ tèni i Kafoonji Kile sí jwò sùpyire na si kacenné pyi ti na ke, si

lire kyaa jwo*.»

²⁰ Lire kàntugo ka Yesu si Kile Jwumpe Semenji jwò tò maa u kan Kile Jwumpe kàlambage kacwàonròñ'á, maa ntèen. Ka sùpyire puni si ti jnyigii le u e. ²¹ Ka Yesu si yi jwo pi á: «Kile Jwumpe yii à lógo numé ke, pur'â fûnhø yii nyii na nijjaa.» ²² Pi puni mpyi na u metange yu. Jwumpe u à jwo ke, ka puru si

† 4:8 Duterenòmu 6.13 ‡ 4:11 Zaburu 91.11,12 § 4:12 Duterenòmu 6.16

* 4:19 Ezayi 61.1-2

mpyi kakyanhala pi pun'á. Ka pi i wá na yi yu piye shwəhəl'e:
«Taha Yusufu jyaŋi bá mε?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à li cè na yii sí nde tāanlini jwo n-wà mii na “Wempiyinji, maye cùuŋo ma yabilinji” si mii cêege na kakyanhala karigii yii à lógo na mii à pyi Kaperenamu kànhe e ke, na jaha na mii jyε a cyire fige pyi na ha na tukanhe na mà yε?» ²⁴ Maa nûr'a jwo pi á: «Sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunji wà tufige maha le jnjire e u tukanhe e mε. ²⁵ Nka sèeŋi na mii sí yi jwo yii á, Kile túnntunji Eli tìinji i, lenkwucyeebii mpyi a nyaha Izirayeli kini i. Yyee taanre ná yijyε baani funj'i zànhe jyε a pa mε, ka katibwəhə si ncwo kini puni na. ²⁶ Nka Kile jyε a Eli tun Izirayeli lenkwucwoŋi wà yyére mε, fo kini labərε wu, uru mpyi Sarəpita kànhe na, Sidən kùluni i.

²⁷ Mà bâra lire na, Kile túnntunji Elize tìinji i, tògofee niŋyahamii na mpyi Izirayeli i, nka pi wà jyε a pa Elize yyére si ticuumpe ta mε, fo kini labərε wu, u mεge mpyi Nama, Siri kini shin u mpyi u wi.»

²⁸ Mpii puni pi mpyi Kile Jwumpe kàlambage e ke, tèni i pir'à puru jwumpe lógo ke, ka pi lùgigii si yíri sèl'e. ²⁹ Ka pi i yíri, maa Yesu kòr'a yige kànhe e. Pi kànhe mpyi a cyán jaŋke kà junj'i, ka pi i nkàre ná u e jaŋke juŋcyage e, si u nəŋŋo jncyán jaŋke kacyage e. ³⁰ Ka Yesu si pi paha a fworo.

*Yesu à jínaŋi wà kòr'a yige nàŋi w'e
(Marika 1.21-28)*

³¹ Ka Yesu si nkàre Galile kùluni kànhe kà na, kuru mεge jyε Kaperenamu, maa wá na sùpyire kálali canŋɔŋke e. ³² Ka u kàlaŋi si sùpyire kàkyanhala, jaha na yε u mpyi na pi kálali ná Kile sífente e.

³³ Lire tèni i, jínacyanŋi wà mpyi wani Kile Jwumpe kàlambage e, ka uru si jwo fànha na: ³⁴ «Ei! Nazareti kànhe shinŋi Yesu, jaha shi ku jyε wuu ná mu shwəhəl'e yε? Mu à pa mpa wuu shi bò la? Mii à mu cè, nge u à fworo Kile e ke, uru u jyε mu!» ³⁵ Ka Yesu si fànha cyán jínaŋi na: «Ma jnwəge tò! Maa fworo nge nàŋi i!» Ka jínaŋi si nàŋi cyán sùpyire shwəhəl'e, maa fworo u e. U jyε a kapii pyi u na mε. ³⁶ Ka lire si sùpyire puni kàkyanhala fo ti na yu tiy'á: «Mpe jyε jwumə dε! U maha fànha cyáan jínabii na ná u sífente e, pi a sì wá na fwore pifeebil'e.» ³⁷ Ka Yesu mεge si fworo lire kùluni puni i.

*Yesu à Pyεri nafεŋcwoŋi cùuŋo
(Macwo 8.14-17; Marika 1.29-34)*

³⁸ Ka Yesu si fworo Kile Jwumpe kàlambage e, mà kàre Simə pyεŋε. U à sà Simə nafεŋcwoŋi ta u à sínni cifwuro cye e. Ka pi i li cya Yesu á, u pa jwə u na. ³⁹ Ka Yesu si file u na, maa

fànha cyán cifwure na, ka ti i láha u na. Ka u u ntíl'a yíri na sore pi á.

⁴⁰ Canjajyiicwoore na, yama shi maha shi pu mpyi kànhe e ke, ka pi i mpa ná pire puni i Yesu yyére. Ka u u cyeyi taha pi puni niñkin niñkinji na, maa pi cùuñø. ⁴¹ U mpyi na jínacyaabii niñyahamii jínahii kòre na yige pi e. Pire jínabii mpyi na yu fànha na: «Kile Jyanji u nyé mu!» Nka Yesu mpyi maha fànha cyáan pi na, maa jwumpe kwùun pi na, naha na yé pi mpyi a cè na uru u nyé Kile Niñcwønrøñi.

Yesu kapani

(*Marika 1.35-39*)

⁴² Nyé nyèg' à pa mógo ke, ka u u fwor'a kàre sige funjke e. Shinnyahara mpyi a fworo na u caa. Pi à pa u cya a nya ke, ka pil a si mpyi u u ñkwôro ná pire e. ⁴³ Ka u u yi jwo pi á: «Jwumpe Nintanmpe p' à yyaha tí ná Kile Saanre e ke, mii à yaa mii u puru jwo kànyi sanjy' á, naha na yé lire mée na mii à tun.»

⁴⁴ Lire e ka Yesu si wá na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu Zhude kùluni Kile Jwumpe kàlambayi i.

5

Yesu à fyacumii taanre yyer'a pyi u cyelempyii

(*Macwo 4.18-22; Marika 1.16-20*)

¹ Nyé canjka mà Yesu niñjyerenji yaha Zhenezareti banji jwøge na, sùpyire mpyi a yyér'a u kwûulo Kile jwumpe ndògonji kurugo, fo na piye ñøøñi kàmpanjyi puni na, na u fñre. ² Ka u u mpa wil'a bakwooyo shuunni nya banji jwøge na. Fyácyaabii mpyi a fworo yire bakwooyi i na pi cwòobii jyìi. ³ Ka Yesu si sà jyè kuru bakwøoge k'e, Simø woge ku mpyi ku ki, maa yi jwo Simø á: «Bakwøoge lwó banji jwøge na mà file yyaha yyére dooni.» Simø à lire pyi ke, ka Yesu si ntèen bakwøoge funjke e, maa Kile jwumpe yu sùpyir' á.

⁴ Nyé tèni i u à pa ñkwò Kile jwumpe nywuñi na ke, maa jwo Simø á: «Bakwøoge file lwøhe tacugunjke e, yii i yii cwòobii wà, yii i fyaabii pi cya.» ⁵ Ka Simø si u pyi: «Cyclentuñi, wuu à numpilage puni pyi fyácyaaní na, wuu nyé a yafyin ta më, ñka ná mu s'à jwo amuni, mii sí cwòñi wà sahanjki.» ⁶ Nyé pi à cwòobii wà ke, ka pi i fyaa niñyahamii cù fo cwòobii na ñkwùun. ⁷ Nyé pi shèrfeebii pi mpyi bakwøoge sanjke e ke, ka pi i pire yyere na pi pa pire tège. Ka pi i bakwooyi shuunniñi ñi fyaabii na, fo bakwooyi mpyi na ñko raa ntíri lwøhe jwøh'i.

⁸ Simø Pyéri à lire nya ke, maa niñkure sín Yesu fere e, maa jwo: «Kafoonji, laaga tøøn na na, naha na yé mii nyé kapimpyijø.» ⁹ Fyaabii pi mpyi a cù ke, Simø ná u shèrfeebii mpyi a fyá pi nyahañkanni na. ¹⁰ Zebede jyaabii pi mpyi ná Pyéri e, ná pire pi nyé Yakuba ná Yuhana ke, pire mpyi a fyá

mú. Ka Yesu si Simo pyi: «Ma hà vyá mε. Mà lwó numε na, bà mu mpyi na fyaabii caa na jcwôre mε, amuni mu sí raa sùpyire caa t'a bârali mii na.»¹¹ Nye ka pi i nûr'a pa bañi jwøge na, maa kàntugo wà bakwooyi ná yi funjø yaayi puni na, maa ntaha Yesu fye e.

Yesu à tògofoo cùuŋjø

(Macwo 8.1-4; Marika 1.40-45)

¹² Mà Yesu yaha lire kùluni kànhé kà na, tògofoonji wà na mpyi wani, tòge mpyi a u tegelé ta sèl'e. Tèni i u à Yesu nya ke, ka u u ninjkure sín u fere e, maa yyahe cyigile, maa u njáare: «Kafoonji, mu aha jneε, mu sí n-jà mii tòge láha mii na si mii finijε.»¹³ Nye Yesu à yire lógo ke, maa cyege sànhà maa bwòn u na, maa jwo: «Mii à jneε, tòge ku láha ma na!» Ka tòge si ntíl'a láha u na.

¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Cû ma jwøge na, ma hà yaaga jwo sùpya á mε. Nka ta sì, maa sà maye cyêe sáragawwuji na u u ma kàanmucya, sárage kyaa Kile tûnntunjìMusa à jwo tògofeebii jçùuŋjøji kyaa na ke, maa kuru wwû. Lire li sì li cyêe pi na na mu à cùuŋjø*.»

¹⁵ Nye ka Yesu mëge si li jwø cû na fwore sèl'e. Shinjyahara mpyi maha mpa a bínnini u taan, maa u jwumpe nûru, u a sì wá na pi cùuŋjø. ¹⁶ Nka Yesu mpyi maha jkwò a yîri pi taan, maa sà Kile njáare sìwage funjø e.

Yesu à supyimuruŋjø cùuŋjø maa ku kapégigii yàfa ku na

(Macwo 9.1-8; Marika 2.1-12)

¹⁷ Canjka mà Yesu yaha Kile jwumpe jjwuŋji na, Farizhænbii pìi ná Kile Saliyanji cyelentiibii pìi mpyi wani. Pire mpyi a yîri Galile kùluni ná Zhude kùluni kànyi puni ná Zheruzalem kànhé na. Ka Yesu si wá na yampii cùuŋjø ná Kafoonji Kile sífente e. ¹⁸ Ka sùpyire tà si yanji wà tug'a pa u yasinniŋke e, uru nàŋji mpyi a mûruŋjø. Pi la mpyi si jyè bage e si u file Yesu na. ¹⁹ Nka sùpyire nyahanji kurugo, pi nye a jà a tajyige ta ná u e mε; ka pi i dùgo bage kàtanŋke na, maa kuru fûru, maa supyimuruŋke ná ku yasinniŋke le a tîrige kuru wyige e Yesu fere e sùpyire shwøhøl'e. ²⁰ Yesu à li nya na mpii nàmpil'à dá uru na ke, ka u u jwo supyimuruŋk'á: «Nà wà we, mu kapégigil'à yàfa mu na.» ²¹ Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhænbii pi mpyi wani ke, ka pire si wá na jkunni maa jwo: «Naha na ñge nàŋji nye na Kile mëge këege yε? Fo Kile kanni bà mε, wà sì n-jà sùpya kapégigii yàfa u na mε!»

²² Nye Yesu à pa pi kunuŋke jnûŋke cè ke, maa pi pyi: «Naha na tire nte sònŋjøre shinji nye yii funjøyi i yε? ²³ Må jwo “Mu

* **5:14** Tògofoonji ká jçùuŋjø, sáragawwuŋji mpyi maha yaa u u cyeere kàanmucya sèl'e si jçè kamipyi u à cùuŋjø, u u nta a uye cyêe sùpyire na (Levitiki 14.2-32).

kapegigil'à yàfa mu na" ná "Yíri, maa jaare" yii nyii na, cyire kappyaagii mú shuunni i ndire jwumə p'à táan ye? ²⁴ Nka yii pi li cè na síŋi na nyε Supyanji Jyaŋi á na ha jìŋke na, u wà kapegii yàfa u na.» Lire e u à jwo supyimuruŋk'á: «Ta núru na jwó na. Yíri maa ma yasinniŋke lwó maa sì pyεngε.» ²⁵ Lire tèenuuni i, ka nàŋi si yíri maa u yasinniŋke lwó a fworo sùpyire nyii na, na Kile kère, na ŋkèege pyεngε. ²⁶ Ka li i pi puni bilibili. Pi mpyi na Kile kère, maa ŋko: «Ei! Wuu à kakyanhala karii nyā nijjaadε!»

*Yesu à lyî ná mεpengε shiinbil'e
(Macwo 9.9-13; Marika 2.13-17)*

²⁷ Lire kàntugo ka Yesu si fworo ntàani na, maa wíl'a múnalwóore shwofoonjí wà nyā u à tèen u báaraŋi tapyige e. U mεge mpyi Levi. Ka Yesu si yi jwo u á: «Yír'a taha na fye e.»

²⁸ Ka Levi si báaraŋi puni jwó yaha maa ntaha Yesu fye e.

²⁹ Lire kàntugo Levi à kataan nimbwoo pyi Yesu mεe na u pyεnge e. Shinnyahara mpyi na lyî ná pi e sìŋcyan. Pire shwəhəl'e, múnalwóore shwofeebii mpyi a nyaha.

³⁰ Farizhεenbii ná Kile Saliyanji cycelentiibii pil'à lire nyā ke, maa Yesu cyelempyiibii yíbe: «Naha na yii nyε na lyî marii byii ná múnalwóore shwofeebii ná mεpengε shiinbii piiberil'e ye?» ³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mpii pi à cùuŋə ke, wempyinjí kyaa nyε pire na mε, mpii pi na yà ke, pire na u kani nyε. ³² Mpii pi nyε na piye sônnji na pir'à tíi ke, mii nyε a pa jìŋke na pire tayyerege e mε. Nka mpii pi à li cè na pire nyε a tíi mε, pire tayyerege e mii à pa, bà pi si mpyi si pi toronkanni kēenŋε mε.»

*Jwumpe Nintanmpe fành'à nyaha Yahutuubii làdaabii woge na
(Macwo 9.14-17; Marika 2.18-22)*

³³ Ka pi i u pyi: «Tèrii nijyahagil'e Yuhana Batizelipyinji cyelempyiibii ná Farizhεenbii wuubii maha súnŋi leni marii Kile jáare, mu wuubii sí maha lyî marii byii canŋa maha canŋa.» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Yii na sônnji na yii sí n-jà fànhā cyán cifənnji poonjí ceveebii na, pi i súnŋi le mà cipoonjí yaha ná pi e la? ³⁵ Nka tèni là na ma, cipoonjí sí n-pa n-yige pi shwəhəl'e. Lire tèni i pi sí n-ta raa súnŋi leni..»

³⁶ Ka Yesu si tåanlini là jwo pi á na: «Wà nyε na vâanvónjø kwùnn'a tèg'a vâannjyεga tacwəngø jwooli mε. Lire ká mpyi, mu maha vâanvónjø kèege, vâanvónjø kwonge ná vâannjyεge sí nyε na jìn'a yiye lwó mε.»

³⁷ Wà mú sí nyε na sinmpurugo leni seeye boolyεgil'e[†] mε. Lire baare e p'aha mpa ntanha, pu maha pu yaleŋke jya,

[†] 5:37 Seeyi boni na nyε boro, Yahutuubii maha ndemu jwoolo ná yatoore seeyi i maa lwóhe, lire nyε mε nùjirimpe, lire nyε mε εrezen sinmpe leni l'e ke.

maa wu, yaleŋk'a sì ηkèege. ³⁸ Sinmpurug'à yaa k'a leni seeyi boofənŋkil'e.

³⁹ Lire ná li wuuni mú i, sùpya nyε a sì na sinntanhaga byii maa nûr'a yyaha yige sinmpurugo kurugo mε. Naha kurugo yε u maha jwo na nintanhage k'à tâan.»

6

*Nje Yesu à jwo canŋoŋke kyaa na ke
(Macwo 12.1-8; Marika 2.23-28)*

¹ Nyε cannka, Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na ntùuli sùma kooyi y'e. Kuru canŋke na mpyi canŋoŋ. Ka u cyelempyiibii si sùmajcahayi yà kwòn a cwuugo pi cyeyi i mà kùn*. ² Farizhεenbii pìl'à lire nya ke, maa Yesu pyi: «Naha na yii nyε na canŋoŋke kafuunŋkii pyi ye†?» ³ Ka u u pi pyi: «Nde saanŋi Dawuda à pyi ke, yii nyε a lire kâla mà? Canŋka mà u ná u fyèjwəhɔshiinbii katege wuubii yaha, ⁴ u à jyè Kile bage e, maa sárage bwúuruŋi wà lwó a kyà, maa wà kan u fyèjwəhɔshiinbil'á. Mà li ta sáragawwuubii kanni pi mpyi a yaa pi jà a uru bwúuruŋi kyà.» ⁵ Ka Yesu si nûr'a jwo pi á: «Supyanji Jyanji ká kyaa maha kyaa jwo mà yyaha tíi ná canŋoŋke e ke, li sì n-jà n-tòro lire na mε.»

*Yesu à cyenkwugofoo cùuŋjø canŋoŋke e
(Macwo 12.9-14; Marika 3.1-6)*

⁶ Nyε Yahutuubiicanŋoŋke kaber'e, Yesu à jyè Kile Jwumpe kàlambage k'e, maa li jwø cù na Kile jwumpe yu. Nàŋi wà na mpyi sùpyire shwəhɔl'e, uru kàniŋe cyεge mpyi a kwû. ⁷ Ka Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbii si wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jne sùpya cùuŋjø canŋoŋke e, si nta tìgire cyán u na. ⁸ Ka Yesu si pi funzønnjore cè, maa yi jwo cyenkwugefoon'á na u yîr'a yyére sùpyire shwəhɔl'e, pi raa u jaa, ka nàŋi si yîr'a yyére. ⁹ Mà u yaha tayyérege e, ka Yesu si jwo: «Mii sí yii yíbe, mà tàanna ná Kile Saliyanji i, kacenni mpyinji l'à jwø canŋoŋke e laa, kapiini mpyinji? Mà sùpya múnnaa shwø laa, mà sùpya múnnaa wwû?»

¹⁰ Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire puni wíi wíl'a mâha, maa jwo cyenkwugefol'á: «Ma cyεge sànhana.» U à ku sànhana ke, ka ku u jçùuŋjø.

¹¹ Nyε Kile Saliyanji cyelentiibii ná Farizhεenbil'à lire nya ke, ka pi lùgigii si yîri. Ka pi i nkàr'a sà piye taanna, nde pi sí n-jà n-pyi Yesu na ke, si lire cè.

* **6:1** Kile Jwumpe Semεŋi à li cyée na wà katege wu ká a ntùuli kεrεg'e, na u sí n-jà sùmajci wà kwòn ná cyεge e, si njyî wani kεrεge e (Duterenømu 23.25). † **6:2** Mà tàanna ná Farizhεenbii sònŋŋoŋkanni i, mu aha sùma kwòn ná cyεge e, mu à báara pyi. Lire e pi à Yesu cyelempyiibii cêegε na pi à báara pyi canŋoŋke.

*Yesu tünntunmpii ke ná shuunninjincwəənrəŋi kani
(Macwo 10.1-4; Marika 3.13-19)*

¹² Canjka Yesu à dùg'a kàr'a sà Kile jnáare jnajke kà na. U à numpilage puni pyi Kilejarege na wani. ¹³ Nyèg'à pa mógo ke, ka u u u cyelempyiibii yyere, maa shiin ke ná shuunni cwwəənrə pi shwəhəl'e, mà pyi u tünntunmii. ¹⁴ Pire tünntunmpii ke ná shuunniji meyi yi jje: Simo, ná Yesu à u mège le Pyeri ke, ná Pyeri sìjneejí Andire ná Yakuba ná Yuhana ná Filipi ná Baritelemi ¹⁵ ná Macwo ná Tomasi ná Alife jyanji Yakuba ná Simo pi maha mpyi Zelōti‡ ke, ¹⁶ ná Yakuba jyanji Zhudasi ná Zhudasi Isikariyoti ñge u sí n-pa Yesu le cye e ke.

(Macwo 4.23-25)

¹⁷ Nyé ka Yesu si ntíge ná u tünntunmpil'e jnajke jnunj'i, maa mpa yyére tafage k'e. U cyelempyiibii njnyahamii ná supyijnyahara mpyi wani. Tire sùpyire mpyi a yíri Zhude kùluni i, Zheruzalemu kànhe ná kùluni cyeyi sanjyi puni i, mà bâra Tiri ná Sidon kànyi na, yire kànyi nyé suumpe lwəhe jnwəge na. ¹⁸ Tire sùpyire mpyi a pa si mpa a Yesu jwumpe núru, si ticuumpe ta. Jínabii mpyi mpiimu i ke, pire mpyi na jncùuñi mú. ¹⁹ Sùpyire puni mpyi na jcaa si bwòn Yesu na, jaha na ye shin maha shin n'a mpyi a jà a bwòn u na ke, fàンha mpyi maha fworo u e, maa urufoo cùuñø.

Jofoo wuu l'à jnwə ye?

(Macwo 5.1-12)

²⁰ Nyé ka Yesu si yyahe yírig'a le u cyelempyiibil'e, maa jwo «Yii pi nyé fòñke e ke, yii wuun'à jnwə, jaha na ye Kile Saanre nyé yii woro.

²¹ Kategé nyé yii mpiimu na nume ke, yii wuun'à jnwə, jaha na ye yii sí n-pa n-tìn.

Yii pi nyé na myahigii súu nume ke, yii wuun'à jnwə, jaha na ye yii sí n-pa raa jcyàhali.

²² Sùpyir'à yii mpiimu kyaा pén piy'á, marii yii kòre na láré piye na, marii yii cyere, marii yii mèpèngé yu na yii à taha Supyanji Jyanji fye e ke, yii wuun'à jnwə.

²³ Lire ká mpyi yii na tèni ndemu i ke, yii pyi funntange e, yii raa yini, jaha na ye Kile à sàra nimbwo bégel'a yaha yii mèe na njnyinji na. Cyire karigii shinji pi tulyey'à pyi Kile tünntunmpii na mú.

²⁴ Nka yii pi nyé ná nàfuunji i nume ke, yii wuun'à kèëge, jaha na ye yyejinjke e yii nyé ke, kuru sí n-pa n-kwò.

²⁵ Yii pi à tìn nume ke, yii wuun'à kèëge, jaha na ye kategé sí n-pa n-cwo yii na.

‡ 6:15 Zelōti: kuru mège jnwəhe ku nyé: «kìni kyal'à táan ñgemu á sèl'e ke».

Yii pi nyε na jcyàhali numε ke, yii wuun'à kèege, jaha na yε yii yyahayi sí n-pa n-tanha, fo yii sí raa myahigii súu.

26 Sùpyire puni na yii mpiimu kêre kafinare jùñjø taan ke, yii wuun'à kèege, jaha na yε lire pyinkanni na, pi tulyey'à kafinivinibii kêe, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Kile tunntunmii ke.

*Yii yii zàmpεenbii kyaa táan yiy'á
(Macwo 5.38-48; 7.12)*

27 Nyε mii lögofeebii, mii sí yi jwo yii á: yii yii zàmpεenbii kyaa táan yiy'á. Mpii pi nyε ná pege e mà yyaha tí ná yii e ke, yii a kacεnñji pyi pire na. 28 Mpii pi nyε na jwumpimpe yu mà yyaha tí ná yii e ke, yii a jwó leni pir'á. Mpii pi à yii cùmu leme pi ke, yii a Kile jàare pir'á. 29 Wà ha kantawaa bwòn mu mùmpenye k'e, ku sanñke kēenñje urufol'á. Sùpya ká mu vàanntinmbwøhe cyán a shwø mu na, ma vàanntinmbileni yaha u cye e mú. 30 Wà ha mu jàare, urufoo kan. Sùpya ká mu yaaga cyán a shwø, ma hè ku fwoo jáara u na me.

31 Nde yii la nyε sùpyire sannte s'a mpyi yii á ke, yii a lire pyi pi á mú. 32 Yii kyal'á táan mpiimu á ke, yii aha pire kanni kyaa táan yiy'á, tòññji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mepenye shiinbii mú nyε na lire pyi mà? 33 Mpii pi nyε na kacεnñkii pyi yii na ke, yii aha a cyi pyi pire kann'á, tòññji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mepenye shiinbii mú nyε na lire pyi mà? 34 Yii à cè a jwo na yii sí n-jà yaaga jàare n-ta mpiimu á ke, yii aha a pire kanni kaan, tòññji ñgi yii sí n-ta lire e yε? Mepenye shiinbii mú na lire pyi. Pi à cè a jwo na mpii pi sí n-jà pire yaayi cyage núrunjø pire na ke, pire na pi maha yi fwøhigii leni mú. 35 Nka yii pi ke, yii yii zàmpεenbii kyaa táan yiy'á, yii raa kacεnñkii pyi pi na. Yii aha fwoo le pi na, yii i yii sònnjøre láha li zàranj na. Lire ká mpyi, Kile sí sára nimbwo kan yii á, lire mú li sí li cyée na yii na nyε Kileñjì nìnyi wuñi pyì, jaha na yε u à jwø kacεnnεcembaabii ná shinpiibii na.

36 Yii pyi jùñjaarafee, bà yii Tuñj Kile nyε jùñjaarafoo me.

*Yii àha raa pi sanmpii cêege me
(Macwo 7.1-5)*

37 Yii àha raa pi sanmpii cêege me, lire ká mpyi Kile mú sì yii cêege me. Yii àha raa sùpyire sannte la wwû me, lire e Kile mú sì yii la wwû me. Wà ha kyaa pyi yii wà na, urufoo u lire yàfa. Lire ká mpyi, Kile mú sì yii kapiegigii yàfa yii na. 38 Yii a sùpyire sannte kaan, lire e Kile mú sì yii kan, yaage e yii à sumare pyi maa pi sanmpii kan ke, Kile sí kuru yaage jí si ku cúnñjø cúnñjø si ku fíi si kà bâra ku na fo yaage si jí raa wuni.»

39 Lire kàntugo ka Yesu si tàanlini là jwo pi á na: «Fyinñi wà sì n-jà u fyinñee kàbii cù la? Lire ká mpyi, pi mú shuunniñi puni

sì n-tîge wyige k'e mà? ⁴⁰ Cyelempyanji taceŋke sì n-jà n-pêe n-toro u cyelentunji woge taan me, ɳka cyelempyanji cyege k'a le a jwɔ ke, uru u taceŋke maha mpyi u cyelentunji woge fiige.

⁴¹ Naha na mu jyε na jyèsenni jaa ma cìnmpworonji jyiini i, mà li ta bànnaji u jyε mu wuuni i ke, mu jyε na uru jaa mà yε? ⁴² Mà tåanna ná lire e, di mu sí n-jà n-jwo ma cìnmpworonj'á na u yyére maa jyèsenni wwû u jyiini i, mà li ta bànnaji u jyε mu wuuni i ke, mu jyi jyε uru na mà yε? Mu u à fyìnme tò wgomø na ke, bànnaji wwû ma jyiini i fôlø, lire ká mpyi, mu sí raa jaa raa jcwúu jyèsenni tawwuge e ma cìnmpworonji jyiini i.

*Cige maha jncè ku yasere e
(Macwo 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Cige njcenke jyε na yasere nimpere yaa me, cipege mú jyε na jin'a yasere njcenne yaa me. ⁴⁴ Cire puni maha jcnini ti yasere cye kurugo, lire jwøhø ku jyε: wà sì n-jà fizhiye cige yasere kwòn nguro cige na me, wà mú sì n-jà erezèn cige yasere kwòn kilege taha na me. ⁴⁵ Ngemu u zò u à jwɔ ke, uru maha jwujcenmpe yu. Ngemu u jyε ná zòmpi i ke, uru maha jwumpimpe yu. Yii li cè, sùpyanji zòmbilin'á jñ ndemu na ke, lire u jwøge maha yu.»

*Yákilifoɔni ná funjø baa shinji kani
(Macwo 7.24-27)*

⁴⁶ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Naha kurugo yii maha mii pyi "Kafoonji, Kafoonji" mà li ta yii sí jyε na mii jwumpe kurigii jaare mà yε? ⁴⁷ Shin maha shin u à pa mii á, maa mii jwumpe lôgo, maa pu kurigii jaare ke, urufol'á fworo yaage ɳkemu na ke, mii sí kuru cyêe yii na. ⁴⁸ Urufoo na jyε mu à jwo bafaanranji u à jñjke tûgo fo mà sà nø kafaage na, maa u bage nintaani cyán ku na ke. Bag'á faanra a kwò ke, ka zànbwøhø si mpa, ka lwøhe si wá na fwu na ma na ku kúuli, ɳka bage jyε a cwo me, jaha na ye ku nintaan'á cyán a jwø. ⁴⁹ ɳka shinji u jyε na mii jwumpe núru, maa mpyi u jyε na pu kurigii jaare me, urufoo na jyε mu à jwo bafaanranji u à u bage nintaani cyán jñntiige na ke. Zanh'á pa, ka lwøhe si wá na fwu na ma na ku kúuli ke, ka bage si ntíl'a pi a wu.»

7

*Yesu à sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà bilina cùuŋjø
(Macwo 8.5-13; Yuhana 4.43-54)*

¹ Yesu à puru jwumpe puni jwo a kwò sùpyir'á ke, maa ɳkare Kaperenamu kànhé e. ² ɔrømu sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà na mpyi wani kuru kànhé e ná biliwe e. Uru bilinanji kani mpyi a waha u na. Ka yampime si mpa uru bilinanji cû, fo u na ɳko s'a kuro caa.

³ Nyé uru jùñufoonj'à Yesu kyaa lógo ke, maa Yahutuubii kacwənribii pìi tun pi sà Yesu jíáare u u mpa uru bilinanji cùuño. ⁴ Pi à nò Yesu yyére ke, maa u jíáare fànhna na, maa jwo: «Ngé jùñufoonj'à yaa ná mpwəh'e, mu à yaa mu u u pwəhə. ⁵ Naha kurugo ye wuu Yahutuubii kyal'à tách u á sèl'e. Uru mú sí u à wuu Kile Jwumpe kàlambage faanra.»

⁶ Nyé ka Yesu si jnèe maa nkàre ná pi e. Tèni i pi à sà byanhara sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyenje na ke, lir'à sòrolashiibii yyaha yyére shinñi ta u à u ceveebii pìi tun pi sà yi jwo Yesu á: «Kafoonj, ma hà maye kànhna mpa mii pyenje e mε, naha na ye mii jùñk'à cyérε mu u jyè mii pyenje e. ⁷ Lire kurugo mii à li kàanmucya mà li ta na mii yabilinj nyé a yaa mii u shà mu fye e mε. Nka jwuñkanja niñkin jwo, kuru sí mii bilinanji cùuño. ⁸ Mii wi ke, sòrolashiibii pìi na nyé mii jùñjø na, mii sí nyé pìi jùñjø na. Mii aha wà pyi "Ta sì" u maha nkàre. Mii aha wabere pyi "Ta ma" u maha mpa. Mii aha na biliñi pyi "Nde pyi" u maha lire pyi.»

⁹ Nyé Yesu à puru jwumpe lógo sòrolashiibii jùñufoonj ceveebii jwø na ke, ka uru nàñi kani si u kàkyanhala. Supyikurujke ku mpyi a taha Yesu fye e ke, ka u u yyaha këennj'a pi wíi wíi, maa jwo: «Mii sí yi jwo yii á, mii sàha ntél'a sùpya nya ná ngé dánianji fiige e mε, ali Izirayeli shiinbii shwəhəl'e mii nyé a u fiige nya mε.»

¹⁰ Må jwo túnntunmpii pi nûr'a nò sòrolashiibii yyaha yyére shinñi pyenje e ke, pi à sà uru bilinanji ta u à cùuño.

Yesu à nàñjiibili niñkwuu jnè

¹¹ Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyiibii si yíri na nkèege Nayimu kànhe e, shinñyahara mpyi a taha pi fye e.

¹² Pi à sà byanhara kànhe tajiyñwäge na ke, ka pi i ncíri ná kànhe shiinbii pìl'e, pi i nkèege ná nàñjiibilini là niñkwul'e fanjyi i. Lenjkwucwonj wà u pyinijkinge ku mpyi ku ki. Kànha shiinbii niñyahamii mpyi a taha lenjkwucwonj na, pi i nkèege uru buñi tatoñke e. ¹³ Kafoonj Yesu à uru ceenj mëesuwunj nya ke, ka u jùñaare si jyè u e, ka u u pyi: «Fyâha, ma hà raa mëe súu mε!»

¹⁴ U à yire jwo ke, maa file bunj lwófeebii na, maa bwòn kariyi na, ka pi i yyére. Ka u u jwo buñ'á: «Nàñjiwe, yíri!» ¹⁵ Ka nàñjiini si yír'a tèen, maa li jwø cù na yu, ka Yesu si u kan u nuñ'á.

¹⁶ Shin maha shin u mpyi wani ke, ka li i pi puni bilibili, fo pi na Kile pêre marii nkò: «Kile túnntunj nimbwonj wà u à uye cyée wuu na! Kile à pa u shiinbii tègε!» ¹⁷ Nde Yesu à pyi ke, ka sùpyire si sà a lire yu Zhude kùluni ná li kwùumpe kùligii puni i.

*Yuhana Batizelipyinji à tùnnntunmii tun Yesu á
(Macwo 11.2-19)*

¹⁸ Nyé karigii Yesu à pyi ke, ka Yuhana cyelempyiibii si nkàr'a sà cyire puni yyaha jwo u á. Yuhana à yire lógo ke, maa u cyelempyiibii pì shuunni yyér'a ¹⁹ tun pi sà Kafoonji Yesu yíbe na: «Y'à jwo na ñge u sì n-pa ke, uru u nyé mu laa, wabere wuu à yaa wuu a sigili?» ²⁰ Pire cyelempyiibil'à kàr'a sà nò Yesu na ke, maa u pyi: «Yuhana Batizelipyinji à wuu tun na wuu pa mu yíbe na “Ngemu kyaa l'à jwo na u sì n-pa ke, mu u nyé u wi laa, wuu a wabere sigili?”»

²¹ Lire tèni mpyi a Yesu ta u u yamii niñyahamii ná cwòhòmøfee niñyahamii cùunji, maa jínabii kòre na yige pifeebil'e, maa fyinmii niñyahamii nyii mûru. ²² Nyé ka Yesu si tùnnntunmpii pyi: «Yii à ndemu lógo maa ndemu nyá ke, yii a sì, yii i sà lire yyaha jwo Yuhana á na: fyinmpii na ha na naa, tonkègeyifeebii sì i naare, tògofeebibii sì i ñcùunji, ñùncunnibii sì i nûru, kwùubii sì i jèni, Jwumpe Nintanmpe sì i yu fòñjfeebil'á.

²³ Nyé mii kapyiñkii ká mpyi cyi nyé a ngemu pyi u à cye láha mii na mè, urufoo wuun'à ñwø.»

²⁴ Yuhana tùnnntunmpil'à nûr'a kàre ke, ka Yesu si wá na Yuhana kyaa yu sùpyir'á, u à pi pyi: «Canjke yii ná nkàre sìwage e ke, taha nyegé yii mpyi a kàr'a sà wíi kaféegé sì i ku nyàha la?

²⁵ Naha yii sì mpyi a kàr'a sà wíi ye? Vâansinayafoo la? Yii li cè na mpipi pi maha vâansinayi leni, maa pi nyii karigii pyi, maa pi nyii njyijì lyì ke, pire maha mpyi saanbii bayi i.

²⁶ Nyé lire sanni i ke, na ha tawiige e yii mpyi a kàre ye? Kile tùnnntunñø la? Mii sì yi jwo yii á, u bá à fànha tò Kile tùnnntunñø na. ²⁷ Naha kurugo ye Kile Jwumpe Semënjì à jwo ngemu kyaa na na

“Wíi, mii sì na tùnnntunñi tun

u sà mu kuni yaa mu yyaha na*” ke,
uru tùnnntunñi u nyé Yuhana.

²⁸ Mii sì yi jwo yii á, sùpya sàha ñkwò a si ngemu u à fànha tò Yuhana na mè, lire ná li wuuni mû i, Kile Saanre shiinbibii puni nimbilen'à fànha tò Yuhana na.

²⁹ Sùpyire ti mpyi na nûru Yuhana ñwø na, mà bâra mûnalwòore shwofeebibii na ke, pire puni mpyi a tèen ná l'e na Kile à tíi, maa ñee ka Yuhana si pi batize. ³⁰ Nka Kile mpyi a ndemu yaa mà yyaha tíi ná sùpyire e ke, Farizheenbibii ná Kile Salianji cyelemtiibii nyé a ñee lire na mè, maa jcyé pi nyé a ñen'a batize mè.

³¹ Ná na ha shi i, mii sì nte sùpyire shinji tàanna ye? Ti ná na ha shi k'à fworo bë? ³² Ti na nyé mu à jwo nàñkopyire, ntemu ti nyé na bâhare kàfuge na ke, tâ na bâhare maa ñko ti shèrefeebil'á:

* 7:27 Malaki 3.1

“Wuu à tiinmpini wyì yii á, yii nyé a ñen'a kwâhø me.

Wuu à jáhampe myahigii cêe yii á, yii nyé a ñen'a mëe sú me.”

³³ Yii li cè, Yuhana Batizelipyinjì à pa ke, u mpyi na ñiyì tøøn wu lyì me, u mú mpyi na sinmë byii me, ka yii i jwo na jína u nyé u e. ³⁴ Supyanji Jyanji à pa, maa lyì maa byii, ka yii i jwo na u sònñjore nyé a taha yaage kabere na me, fo ñiyìni ná sinmbyaaní kanni, maa nûr'a pyi mepengë shiinbii cevoo mu à jwo múnalwøore shwofeebib.

³⁵ Nka yákilifente Kile maha ñkaan ke, tire ká mpyi wà á, li maha jncé urufoo kapyiinkil'e.»

Yesu à fwòrobacwoñi wà kapegigii yàfa u na

³⁶ Nyé Farizhënnji wà na mpyi wani, uru mëge na mpyi Simø. Canjka uru nàn' à Yesu yyere na u sà lyì ná ur'e, ka u u ñee maa ñkàre, ka pi i sà ñkwûulo na lyì.

³⁷ Mà pi yaha wani, ceenjì wà na mpyi kuru kànhé e, kànhé sùpyire puni mpyi na uru ceenjì cyêre kampyahii na, u kapegigii kurugo. Uru ceenj' à pa jncé na Yesu na nyé uru Farizhënnji bage e ke, ka u u mpa ná longaracwol'e[†], l'à jñi sìnme nùguntanga wumø na. ³⁸ Maa ntòro Yesu kàntugo yyére mà sà yyére u tooyi taan, maa mëe sú sèe sèl'e, fo nyii lwøh' à wu mà Yesu tooyi jñíje, maa u jùñjoore tèg'a yi cwuugo, maa yi pûr'a cû, maa puru sìnmpø nùguntanga wumpe tèg'a yi tiri.

³⁹ Nyé Farizhënnji u mpyi a Yesu yyere ke, ur' à lire nya ke, maa jwo uye funnj'i: «Kampyi sèenjì na ñge nànji na nyé Kile túnntunñø, u mpyi na sí li cè na ceenjì shiñi u nyé na bwùun uru na ke, na u nyé kapimpyijë.» ⁴⁰ Ka Yesu si Farizhënnji funzøñjore cè, maa u pyi: «Simø, jwumø na naha mii u jwo mu á.» Ka Simø si u pyi: «Ta yu, cyelentuñi.»

⁴¹ Ka Yesu si jwo: «Nànji wà fwøhii na mpyi shiin shuunni na, u kampwøhii ñkwuu kañkuro (500.000) na mpyi wà na, u sanji wuñi sí nyé kampwøhii beeshuunni ná ke (50.000). ⁴² Ná li sìñi sìnyé a pyi pi wà na mà jà a u fwooni tò me, ka uru nànji si cyire fwøhigii yàfa pi na. Nyé pire shiin shuunni i, uru nànji kyaa sí n-táan pi jofol' á mà tòro u sanji na yé?»

⁴³ Ka Simø si u pyi: «Mii na sònñi ñgemu u fwoo li mpyi a pëe sèl'e ke, nànji kyaa sí n-táan ur' á mà tòro u sanji na.» Ka Yesu si u pyi: «Mu à sèe jwo.»

⁴⁴ Maa yyaha këenjë ceenjì yyére maa jwo Simø á: «Mu à ñge ceenjì nya la? Mii à pa mu yyére, mu bá nyé a lwøhø kan mii i na tooyi jyé me. Nka ñge ceenjì wi ke, u à mii tooyi jyé ná u nyilwøhe e, maa yi cwuugo ná u jùñjoore e. ⁴⁵ Mu nyé a mii pûr'a cû maa mii shéere me, nka ñge ceenjì wi ke, mà lwø u à jyè bage e ke, u à kwôro na mii tooyi shwøñnre ná u jwøge e.

[†] 7:37 Lire cwooni mpyi a yaa ná yaage k'e, kuru mëge nyé: «alibatiri».

⁴⁶ Mu jyε a mii jùŋke tìri ná sìnm'e mε, ɣka ɣge ceenji wi ke, u à mii tooyi tìri ná sìnmε nùguntanga wum'i. ⁴⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo mu á, kapegigii u à pyi ke, cyi ná cyi jyahanji mú i, cyi pun'à yàfa u na. Lire e u à mii kyaa táan uy'á sèe sèl'e. Kapegii nimpyigir'à yàfa ɣgemu na ke, urufoo tàange jyε a pée mε.»

⁴⁸ Lire kàntugo ka Yesu si ceenji pyi: «Mu kapegigil'à yàfa mu na.» ⁴⁹ Mpii pi mpyi na lyí sjencyan ná Yesu i ke, ka pire si wá na ɣko piye funn'i: «Naha supyifiwe u jyε ɣge nàŋi mà sà nə, fo u u sùpyire kapegigii yàfani ti na ye?» ⁵⁰ Ʉka Yesu jyε a puru jwumpe lwó a wíi mε, maa jwo ceenj'á: «Mu dániyaŋ'à mu shwo, ta sì yyejinjke e.»

8

Cyeebii pi mpyi a taha Yesu ná u cyelempyiibii jwəh'i ke

¹ Lire kàntugo ka Yesu si wá na jaare na ntùuli kànbwoyi ná kànpyeere na, maa Jwumpe Nintanmpe yu mà yyaha tíi ná Kile Saanre e. U cyelempyiibii ke ná shuunniŋi mpyi ná u e. ² Cyeebii u à cùuŋo, mà bâra mpiimu jínahii u à kòr'a yige pi e ke, pire pìi mú na mpyi ná u e. Wà mège na mpyi Mariyama, pi mpyi maha uru pyi Magidala Mariyama mú (uru ɣge ceenji i Yesu mpyi a jínabii baashuunniŋi kòr'a yige) ³ ná Cwuza cwoŋi Zhane (Cwuza u mpyi na saannji Erədi karigii cwəɔnre) ná Suzani ná cyeebii piibérii niyyahamii. Pire cyeebii mpyi maha pi cyeyaayi yà kaan Yesu ná u cyelempyiibil'á, pi i piye tère.

Neeenuguŋi bàtaage

(Macwo 13.1-23; Marika 4.1-20)

⁴ Nyε canŋka shinjyahara à pa bínni Yesu taan, tire sùpyire mpyi a yîri kànya niyyahaya na, ka u u bàtaaga jwo pi á. U à jwo: ⁵ «Neeenuguŋi wà u ná fwor'a kàre neemē tanuguge e. Mà u yaha u u sùmapyanji wàa fini fíge, wà à cwo kuni jwəge na, ka kuntorobii si uru tánhana, ka sajcyεenre si mpa u jò. ⁶ Ka wà tacwugo si mpa bê ná kafaafoge e, maa fyîn. U jyε a mɔ mε, maa waha, naha na ye mbyime jyε a pyi kuru cyage e mε. ⁷ Ka wà tacwugo si mpa bê ɣgurotaha na, maa fyîn, maa wá na lyεge, ka ɣgure si u cû. ⁸ Ʉka wà tacwug'à pa bê ná jìnke tacenjke e, maa fyîn, maa lyε, maa se. Sùmacige maha sùmacig'à sùmapyanji se mà nɔ ɣkuu (100) na.»

Yesu à kuru bàtaage jwo ke, maa jwo fàンha na: «Ʉgemu la ká mpyi si karii yyaha cè ke, urufoo u u niŋjygigii cyán sèl'e.»

⁹ Ka u cyelempyiibii si u yíbe: «Kuru bàtaage jwəhe ku jyε jaha shi ye?» ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Karigii cyi à yyaha tíi ná Kile Saanre e ná cyi à jwəhə ke, yili á cyire jcèŋ'á kan, Ʉka sùpyire sannt'á bàtaay'i cyi à jwo: «bà pi si mpyi s'a pu wíi, pi àha raa pu jaa raa jcwúu mε,

s'a pu núru, pi àha raa pu yyaha cìni mε *.”

¹¹ Kuru bàtaage jwəhə ku nyε: sùmashiñi u nyε Kile jwumpe.
¹² Kuni jwəge na sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ka Sitaanniñi si pu wwû pi funñ'i, bà pi si mpyi pi àha ndá pu na, si shwə me.

¹³ Kafaafoge juñ'i sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nee pu na ná funntange e, ñka pu nyε a jà a ndire le t'e me. Pi maha mpyi Kile kuni i tère nimbilere e kanna, kawaa ká pi ta, pi maha fworo l'e.

¹⁴ Ngure shwəhəl'e sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo, ñka mà jwo tère nimbilere li nō ke, funmpeenre karigii ná nàfuunji lage ná ñge dijyεñi müguroñi karigii maha pu cwənro, fo pu yasεere sì n-jà nō me.

¹⁵ Nìjke njcennjke na sùmashiñi tacwug'à pa bê ke, kuru ku nyε mu à jwo sùpyire t'à Kile jwumpe lógo maa nee pu na ná funñø niñkin i, maa ñkwôro pu juñ'i ná jwəmee niñkin i ke, tire sùpyire ti maha tiye waha tèrigii puni i, marii Kile nyii wuuni pyi.

Kile Jwumpe na nyε fùkina fige

(Marika 4.21-25)

¹⁶ Wà nyε na fùkina mîni si u le jcyígile yaaga jwəh'i me. Ñka u maha mîni maa u dûrugo yaage kà juñ'i, bà u si mpyi s'a bëenmpe yige bage jyifeebil'á me. ¹⁷ Nyε kyaa maha kyaa li nyε numpini i ke, cyire puni sì n-pa n-yige bëenmpe na, kyaa maha kyaa l'à ñwəhə ke, lire là sì n-kwôro jicëmbaa me. ¹⁸ Lire kurugo jwumpe yii nyε na núru mii jwə na ke, yii yákili yaha pu na sèl'e, naha na ye ñgemu u à yaaga cè ke, kà sì n-bâra urufoo u taceñke na. Ñka ñgemu u nyε u nyε a yafyin cè me, ali u na sônnji na ur'à nimbeni ndemu cè ke, lire sì n-shwə u na.»

Mpii pi nyε Yesu nuñi ná Yesu cìnmpyiibii ke

(Macwo 12.46-50; Marika 3.31-35)

¹⁹ Nyε ka Yesu nuñi ná u cìnmpyiibii si mpa u yyére. Ñka sùpyire nyahañi kurugo, pi nyε a jà a tabaraga ta u na me. ²⁰ Ka wà si Yesu pyi: «Mu nuñi ná mu cìnmpyiibii naha cyíñji na, pi naha na mu kyaa pyi.» ²¹ Ka Yesu si jwo: «Mpii pi nyε na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, pire pi nyε mii nuñi ná mii cìnmpyiibii.»

Yesu à kafeebwəhe yyéenje banji juñ'i

(Macwo 8.23-27; Marika 4.35-41)

²² Cannka Yesu à u cyelempyiibii pyi: «Yii a wá, wuu u banji jyiil'a këenje kùmpoge sanñke na.» Ka pi i jyé bakwəo ge

e na banji jyiili. ²³ Mà pi yaha pi i ḥkèege lwøhe jnuŋ'i, ka Yesu si mpa ḥo, ka kafeebwøhø si wá na fwu na lwøhe lwúu na wàa bakwoøge funjke e. Ku mpyi na ḥko si jî lwøhe na, fo na ḥko s'a ntíri lwøhe jwøh'i. ²⁴ Ka cyelempyiibii si Yesu jnè, maa jwo: «Cyeleantuŋi, cyeleantuŋi, wuu sí n-kwû dë!» Ka Yesu si yîri maa fânha cyán kaføege na, maa lwøhe pyi: «Tèen tanuge e!» Ka kaføege si yyére, ka lwøhe si ntèen. ²⁵ Ka u u u cyelempyiibii yíbe maa jwo: «Taha yii bá jyε a dá mii na mε?» ḅka cyelempyiibii fyagara wuubii ná pi kakyanhala wuubii pi mpyi, ka pi i wá na piye yíbili: «Jofoo u jyε ḅge nàŋi fo ka kaføege ná lwøhe si ntèen u wuuni taan ye?»

*Yesu à jínahii niŋyahamii kòr'a yige nàŋi w'e
(Macwo 8.28-34; Marika 5.1-20)*

²⁶ Nyε ka Yesu ná u cyelempyiibii si banji jyiil'a sà nə Gadara shiinbii kùluni i, lire kùluni na jyε Galile wuuni yyetiimpe na banji kàntugo. ²⁷ Pi nivworobii bakwoøge e, ka kuru kànhe nàŋi wà si Yesu jnùŋø bë, jínabii mpyi uru nàŋi i. Li mpyi a mɔ, u sàha mpyi na vâanjyi leni mε, u sàha mpyi na shùun kànhe e mε, fo fanjyi i†. ²⁸ Tèni i uru nàŋ' à Yesu jya ke, ka u u ḅkwúulo, maa jncwo Yesu fere e, maa jwo fânha na: «Yesu, Kileŋi niŋyi wuŋi Jyanji, jaha mu jyε na jcaa mii á ye? Mii na mu jnáare, ma hà kawaa pyi na na mà dë!»

²⁹ Nàŋ' à yire jwo, jaha na ye Yesu mpyi a jínaŋi pyi na u fworo u e. Uru jínaŋi mpyi maha u cyáan tèrii niŋyahagil'e. Sùpyire mpyi maha uru nàŋi cwôre maa u cyeyi ná u tooyi pwu ná yòrøy'e, bà u si mpyi si ntèen tanuge e mε, ḅka u mpyi maha yire yapwoyi puni kwùun. Lire kàntugo jínaŋi mpyi maha sì ná u e sìwage e.

³⁰ Nyε ka Yesu si nàŋi yíbe u mège na, ka u u jwo: «Mii mège jyε Shinjyahara.» U à yire jwo jaha na ye jínabii pi mpyi u e ke, pire mpyi a jyaha. ³¹ Ka pire jínabii si Yesu jnáare na u àha pire kòrø ḅkàre kacyewyicugunjke e mε.

³² Nyε lir' à caakurumbwøhø ta ku u lyí jaŋke kà numpengë na wani, ka jínabii si Yesu jnáare sèl'e na u pire yaha pire pi sà jyè kuru caakurunjke e, ka u u jyε. ³³ Nyε ka jínabii si fworo nàŋi i maa sà jyè caabil'e. Ka kuru caakurunjke puni si sùrug'a yîri jaŋke numpenge na mà cwo cwo banji i mà kwû.

³⁴ Cáanahabil' à lire jya ke, maa fê a kàr'a sà a yi yu kànhe ná sishwønbugure puni i. ³⁵ Ka sùpyire si fwor'a kàre si sà cyire karigii jya. Nàŋi i jínabii mpyi ke, ka pi i sà u ta u à tèen Yesu fere e ná vâanjyi i tanuge e, ka pi i fyá. ³⁶ L'à pyi mpiimu jyii na ke, ka pire si nàŋi cuuŋøŋkanni jwo pi sanmpil'á. ³⁷ Nyε ka Gadara kùluni shiinbii puni si Yesu jnáare na u fworo pire

† 8:27 Yahutuubii maha pi fanjyi wwû kafaayi jnuŋ'i. Pi maha ku jwøge yal'a yaa fo maha tateenjøŋø yaa mû.

kùluni i, jaha na ye pi mpyi a fyá u yyaha na sèl'e. Ka Yesu si jyè bakwoage e s'a ñkèege.

³⁸ Nàñi i jínabil'à fworo ke, ka uru si Yesu jàare sèl'e, na uru na ñkèege ná u e. Ka Yesu si u núruñjø maa jwo: ³⁹ «Núru, ma a sì pyenge, kabwooni Kile à pyi mu á ke, ma a sà lire yyaha jwo ma pyenge shiinbil'á.» Ka nàñi si ñkàre kànhe funjke e, nde Yesu à pyi u á ke, maa sà a lire yu na ntùuli cyeyi puni i.

*Yesu à ceenji wà cùuñjø, maa Zharusi pworonji buwunji, jnè
(Macwo 9.18-26; Marika 5.21-43)*

⁴⁰ Nyè tèni i Yesu à nûr'a banji jyiil'a këenjè kùnjke sanjke na ke, ka shinjyahara si u jnùñjø bê, jaha na ye pi puni mpyi na u sigili. ⁴¹ Kile Jwumpe kàlambage kà jnùñjufuu na mpyi wani, uru mege mpyi Zharusi, ka uru nàñi si mpa niñkure sín Yesu fere e maa u jàare fànha na na u shà uru pyenge e, ⁴² jaha na ye pworonji niñkinji u mpyi u á, ná u mpyi a yyee ke ná shuunni kwò ke, uru mpyi na yà, fo u mpyi na ñko raa ñkwûu.

Nyè Yesu niñkarenji Zharusi pyenge e, sùpyire mpyi a u kwûulo kàmpanjyi puni na, fo na u fènre piye shwôhâl'e.

⁴³ Ceeñji wà na mpyi tire sùpyire shwôhâl'e, lùwuliñkwombaayi mpyi u na yyee ke ná shuunni funj'i. Wempyiibii mpyi a kwò u cyeyaare puni na, ñka wà nyè a jà a u cùuñjø me.

⁴⁴ Nyè ka u u mpa Yesu kàntugo yyére maa bwòn u vâanjyi zhwòore na, ka yampe si ntíl'a kwò. ⁴⁵ Ka Yesu si sùpyire yíbe: «Jofoo u à bwòn mii na ye?» Ka sùpyire puni si wá na ñko: «Mii bà me.» Ka Pyeri si jwo: «Cyeleñtuñjø, mu jyii nyè sùpyire na t'à mu fènre kàmpanjyi puni na mà?» ⁴⁶ Ka Yesu si jwo: «Wà kòn'à bwòn mii na, jaha na ye mii à li kàanmucya mà li nya na fànhe kà a fworo mii i.»

⁴⁷ Nyè ceenj'à li nya na nde ur'à pyi ke, na Yesu à li cè ke, ka u u fyá fo na jcyéenni, maa mpa niñkure sín Yesu fere e, nde l'à u pyi u à bwòn Yesu na ke, ná pyiñkanni na u à uye nya u à cùuñjø tèenuuni mujye e ke, u à yire yyaha jwo Yesu á sùpyire puni jyii na. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Na pworo, mu dâniyanj'à mu cùuñjø. Kile u yyeñjke kan ma á.»

⁴⁹ Mâ Yesu yaha puru jwumpe na, túnntunj'à yíri jnùñjufoonji Zharusi pyenge e mà pa yi jwo Zharusi á: «Kile wuuni na wá à nô mu pworonji na. Ma hà nûru cyeleñtuñjø yaha u uye kànha u a ma me.» ⁵⁰ Yesu à yire lógo ke, maa jwo Zharusi á: «Ma hà raa fyáge me, dá mii na kanna, mu pworonji sí n-yíri.»

⁵¹ Nyè pi à sà nô Zharusi pyenge jwøge na ke, Yesu nyè a jnè sùpyanji wabere u jyè ná ur'e me, fo Pyeri ná Yuhana ná Yakuba ná pyàñi tunji ná pyàñi nuñji. ⁵² Sùpyire puni ti mpyi pyenge e ke, pire puni mpyi na myahigii súu marii ñkwúuli pyàñi ñkwùñji na. Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha raa me ñkye a kwû

me, u na ñwúuni!» ⁵³ Ka pi i wá na jncyàhali u na, jaha na ye pi à li cè na pyàñ'â kwû.

⁵⁴ Nyé ka Yesu si pyàñi buwuñi cû u cyege na, maa jwo fànhana: «Pyà, yíri!» ⁵⁵ U à yire jwo ke, ka pyàñi munaani si nûr'a jyè u e, lire tèenuuni mujye e, ka u u yíri, ka Yesu si pi pyi pi njyì kan u á. ⁵⁶ Ka lire kani si pyàñi sifeebii bilibili. Ka Yesu si yi jwo pi á na pi àha nde kani jwo sùpyanji wà tufig'á me.

9

*Yesu à u cyelempyiibii tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu
(Macwo 10.5-15; Marika 6.7-13)*

¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunninji pyi pi à binni u taan, maa síjí ná fànhé kan pi á, bà pi si mpyi s'a jínabii puni kòre s'a yige pifeebil'e, s'a yampii cùunji me. ² Lire jwóhó na, u à pi tun pi sà a Kile Saanre kyaa yu sùpyir'á, pi raa yampii cùunji. ³ U à pi pyi: «Yii àha ñkwò yaaga Iwó yiye cye e lire kùsheeni na me, mu à jwo kàbii, lire nyé me boro ná bwúuru ná wyére. Yii wà hà ñkwò vàaanntinjke kabere Iwó mbâra u yacige woge na me. ⁴ Yii aha ñkàre kànha maha kànha na, ka wà si jneé yii sunmbage na, yii tèen wani fo mà sà yaa ná yii tèekani i. ⁵ Nka kànhe ñkemu shiin kampyi pi nyé a jneé yii i yii sunmbage tîrige pire yyére me, yii nivworobii kuru kànhe e, yii yii tooyi bambanji kwòr'a wu wani, lir'â kajwuu kwò kuru kànhe shiin na.»

⁶ Nyé ka pi i yír'a kàr'a sà a Jwumpe Nintanmpe yu na mâre kànyí puni i, maa yampii cùunji.

*Saanji Erödi na uye yíbili na Yesu nyé jofoo ye
(Macwo 14.1-12; Marika 6.14-29)*

⁷ Nyé Yuhana boñkwooni kàntugo, saanji Erödi à pa Yesu kapyiñkii lógo, ka li i u yákiliñi wùrugo sèl'e, jaha na ye pìi mpyi na ñko na Yuhana Batizelipyinji u à jè a fworo kwùnji i. ⁸ Pìi sí i ñko na Kile túnntunji Eli u à nûr'a pa, pìi mû sí i ñko na tèecyiini Kile túnntunji wà u à jè a fworo kwùnji i. ⁹ Ka Erödi si jwo: «Mii à pi pyi pi à Yuhana jùñjke kwòn, jofoo shenre mii saha sí nyé na nûru ame ye?» Ka u u wá na Yesu caa si u nyia.

*Yesu à shiin kampwóhii kañkuro jwó cya
(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Yuhana 6.1-14)*

¹⁰ Nyé Yesu túnntunpil'â nûr'a pa ke, maa pi kapyiñkii puni jwo u á, ka u u yíri ná pi e sùpyire sannte taan mà kàre pi mege cyage e Betisayida kànhe kàmpañjke na. ¹¹ Sùpyir'â pa pi saha cè ke, maa ñkàre wani pi fye e. Ka u u pi cùmu leme jwó, maa Kile Saanre kyaa jwo pi á. Mpíi pi mpyi na yà pi e ke, maa pire cùunjo.

¹² Tèni i canjk'à pa a ntîri ke, ka Yesu cyelempyiibii ke ná shuunni si file u na maa yi jwo u á na u sùpyire cye yaha, bà pi si mpyi si sà njyì ná tashwonyo cya kànyi ná sishwənbugure e mε, naha na ye sige funjke e pire njyε. ¹³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yabilimpii pi pi kan pi lyi.» Ka pi i u pyi: «Bwúuru njúnyo kanjkuro ná fyapya shuunni cyi naha wuu á kanna, fo l'aha nta wuu yabilimpii sí n-sà njyì cya mpa ñkan nte supyijyahare pun'á.»

¹⁴ Tire sùpyire e, nàmbaabii kanni mpyi a shiin kampwəhii kanjkuro (5.000) kwò, ka Yesu si u cyelempyiibii pyi pi à sùpyire tìje tìje kuruyo kuruyo, yire kuruñyi niñkin niñkinji puni mpyi a shiin beeshuunni ná ke ke kwò.

¹⁵ Nyε ka pi i sùpyire puni tìje tìje, bà Yesu mpyi a yi jwo mε. ¹⁶ Ka Yesu si yire bwúuru njúnyi kanjkuruñi ná cyire fyapyaagii shuunni i lwó, maa yyahe yírigé niñyiñi i, maa fwù kan Kile á yi kyaa na, maa yi kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, pi kan sùpyir'á. ¹⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani ke, tire pun'á lyi a tìn. Ka pi i shàhii ke ná shuunni njí njyìpaanyi na.

Pyeri à jwo na Kile Nijcwənrøji u njyε Yesu

(Macwo 16.13-21; Marika 8.27-31)

¹⁸ Nyε lire kàntugo, mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha, u à yíri pi taan, maa sà Kile njáare. U à kwò ke, maa nûr'a pa, maa pi yíbe: «Sùpyire na mii sônnji jofoo yε?» ¹⁹ Ka pi i u pyi: «Pìi wá na ñko na Yuhana Batizelipyinji u njyε mu, pìi sí i ñko na Kile túnntunñi Eli u njyε mu, pìi mú sí i ñko na Kile túnntunmpii pi à tòro ke, na uru wà u à njè a fworo kwùnji i.» ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii de? Jofoo yii njyε na mii sônnji yε?» Ka Pyeri si u pyi: «Kile Nijcwənrøji u njyε mu.» ²¹ Ka Yesu si yi jwo a waha pi á na pi àha ñkwò yire jwo sùpya á mε.

²² Maa nûr'a jwo: «L'à pyi fàンha kyaa Supyanji Jyanji u kyaala sèl'e. Yahutuubii kacwənribii ná Kile sáragawwuubii njúñufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii sí n-cyé u na, si u bò. Nka u kwùnji canmpyitanrewuuni, u sí njè.»

Pyijkanni na wuu à yaa wuu taha Supyanji Jyanji Yesu fye e ke

(Macwo 16.24-28; Marika 8.34--9.1)

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yi jwo u lógofeebii pun'á: «Ngemu la ká mpyi si ntaha mii fye e ke, urufol'á yaa u cyé u yabilini njyii karigii na, u u ntèen kyaage taan u u ntaha mii fye e canja maha canja, pi méé ká mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. ²⁴ Naha na ye ngemu la ká mpyi si u njijaani yaa njwò ke, urufoo sì nùmpanja ta mε, nka ngemu ká kàntugo wà u njijaanjá mii kurugo ke, urufoo sì nùmpanja ta. ²⁵ Naha li sí njwò sùpyan'á mà ma njyii yaayi puni ta ñge diñyεñi i njijaa, mu nùmpanjke si sà ñkèege yε?

²⁶ Lire kurugo ḥgemu u na jcyige Supyanji Jyanji ná u jwumpe na ke, u aha bú mpa ná u sìnampe ná u Tuṇi wumpe ná Kile mèlekéebii wumpe e canjke ḥkemu i ke, u sí n-cyé urufoo na.
²⁷ Sēenji na mii sí yi jwo yii á, pi na jye yii e, pi sì n-kwū ná pi jye a Kile Saanre nya mà ye!»

*Yesu yyahē pyiñkann'ā kēenjē
(Macwo 17.1-8; Marika 9.2-8)*

²⁸ Nyé canmpyaa baataanre fiig'ā tòro puru jwumpe jwuñkwooni kàntugo ke, ka Yesu si ḥkare ná Pyeri ná Yuhana ná Yakuba e ḥajke kà na, si sà Kile ḥnare. ²⁹ Mà Yesu yaha Kilejarege na, u yyahē pyiñkann'ā kēenjē, ka u vāanjyi si fínijē weewee fo na jñi. ³⁰ Lire tēenuuni i, ka nàmbaa shuunni si mpa jwo ná u e. Pire pi mpyi tēecyiini Kile túnntunmpiiMusa ná Eli. ³¹ Pi mpyi a pa ná sìnampe e. Pyiñkanni na Yesu mpyi na sí n-kàre n-sà u báaraŋi fúnjø si ḥkwū Zheruzalemu kànhē e ke, maa lire jwo u á.

³² Lire tēni mpyi a ḥoamppe ta Pyeri ná u shèrefeebii na sèl'e. ḥoamp'ā pa láha pi na ke, ka pi i pire nàmbaabii shuunni niŋjyerebii nya ná Yesu i u sìnampe e. ³³ Tēni i pire nàmbaabii mpyi na yíri Yesu taan ke, ka Pyeri si jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, wuu à pa na ha ke, lir'ā jwō sèl'e. Wuu vùnyø taanre kwòro, niŋkin sí n-pyi mu wogo, niŋkin sí n-pyi Musa wogo, niŋkin sí n-pyi Eli wogo.» Pyeri mpyi a puru jwumpe jwo uye jnùjø kurugo.

³⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, ka na ha jña si mpa pi tò. Mà na ha jña ke yaha ku u pi tūni, ka pi i fyá. ³⁵ Ka mejwuu si fworo kuru na ha jña ke e na: «Mii Jyanji u jye ḥge, mii à u cwɔɔnrø. Yii a núru u jwō na.» ³⁶ Lire mejwuuni fworongkwooni kàntugo, Yesu baare e, cyelempyiibii saha jye a wà nya mè. Nde pi à nya ke, ka pi i lire yaha piye funj'i, pi jye a yaaga jwo wà á lire tēni i mè.

*Yesu à pyānji wà jína kòr'a yige u e
(Macwo 17.14-18; Marika 9.14-27)*

³⁷ Kuru canja nùmpanjā, Yesu ná u cyelempyiibii nintigibii na jña ke na, ka supyikurumbwøhø sì sà u jnùjø bê. ³⁸ Tire sùpyire shwøhøl'e, ka nànjí wà si jwo fànha na: «Cyelemtuŋi, mii na mu ḥnare, maa na jyanji kàanmucya. Uru niŋkinji u jye mii á. ³⁹ Jínaŋi wà u jye u e, u aha yíri u kurugo, u maha ḥkwúuli, jínaŋi maha u cúnjø cúnjø fànha na, u jwøge maha bàafwøhe yige, u maha u kànha sèl'e, maa nta a fworo u e. ⁴⁰ Mii à mu cyelempyiibii ḥnare pi jínaŋi kòr'a yige u e, ḥka pi jye a jà mè.»

⁴¹ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Ei! Yii dánabaa sùpyiibii nimpiibii, fo na ha tère e mii sí n-kwôro ná yii e yé? Mii sí yii

kapyiijkii kwú naye e sà nō fo jaha tère na yε? Ta ma ná ma jyānji i jaha.»

⁴² Nyε mà pi yaha pi i filili ná pyàŋji i Yesu na, ka jínaŋji si pyàŋji cúnŋjø cúnŋjø fà̄nha na maa u cyán jiŋke na. Nyε ka Yesu si fà̄nha cyán jínaŋji na, maa u pyi u à fworo pyàŋji i, maa u kan u tuŋ'á. ⁴³ Sùpyire ti mpyi wani ke, Kile sífente mpyi a pire puni kàkyanhala.

*Yesu à jwo u kwùŋji kyaa na sahaŋki
(Macwo 17.22-23; Marika 9.30-32)*

Karigii Yesu mpyi a pyi ke, cyire mpyi a sùpyire puni kàkyanhala. Mà pi yaha pur'e, ka u u yi jwo u cyelempyiibil'á: ⁴⁴ «Yii mpe jwumpe lóg'a tàra, li saha sì mə mε, pi sí Supyanji Jyanji le cye e, pi i pi nyii wuuni pyi u na.» ⁴⁵ Nka cyelempyiibii nyε a mpyi a puru jwumpe yyaha cè mε, jaha na yε pu jwøhe mpyi a jwøhø pi na, pi mū sí mpyi na fyáge si u yíbe pu jwøhe na.

*Sùpyanji u nyε jùŋjufoo Kile yyére ke
(Macwo 18.1-5; Marika 9.33-37)*

⁴⁶ Nyε ka nàkaana si mpa yíri cyelempyiibii ná piye shwøhøl'e, tire jùŋke ku mpyi na pire puni i jofoo u nyε jùŋjufoonji ye. ⁴⁷ Yesu à pa tire nàkaante jùŋke cè ke, maa pyàŋji wà lwó a yaha uye taan, ⁴⁸ maa jwo cyelempyiibil'á: «Shin maha shin u à nyε pyàŋji cùmu leme jwø mii kurugo ke, urufoo mū à mii cùmu leme jwø. Ngemu ká mii cùmu leme jwø ke, urufoo mū à mii tunvooŋji cùmu leme jwø. Nyε ngemu u à uye pyi yii puni kàntugo yyére wunji ke, uru u nyε yii puni jùŋjufoonji.»

*Ngemu ká mpyi u nyε wuu zàmpen me, uru na nyε ná wuu e
(Marika 9.38-40)*

⁴⁹ Nyε ka Yuhana si jwo Yesu á: «Cyclentuŋji, wuu à nàŋji wà nya u u jínabii kòre na yige sùpyire e ná mu mεge e, ka wuu u u sige li na, jaha na yε wuu wà bà mε.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Yii àha u sige li na mε, jaha na yε nyε u nyε wuu zàmpen mε, urufoo na nyε ná wuu e.»

⁵¹ Nyε tèni i Yesu tèefworon'á pa byanhara nyε dijnyεŋji i, s'a nkèege nìjyinji na ke, ka u u sàa li lwó uye funŋ'i si nkàre Zheruzalemu kànhé e, ⁵² maa túnntunmii tûugo uye yyaha na, ka pire si nkàr'a sà nō Samari kànhé kà na, maa sunmbage tatirige cya Yesu mεe na kuru kànhé shiinbil'á. ⁵³ Nka kuru kànhé shiinbibii nyε a nyε mε, jaha na yε Zheruzalemu i u mpyi na nkèege.

⁵⁴ Tèni i u cyelempyiibii pì shuunni Yakuba ná Yuhana à pa yire lógo ke, maa jwo: «Kafoonji, mu sí wuu yaha wuu nage yige nìjyinji na wuu tîrige pi jnun'i wuu u pi shi bò mà?» ⁵⁵ Ka Yesu

si yyaha kēenj'a le pi e maa pi faha sèl'e*. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i ntòr'a kàre kànhe kabere na.

*Mpii la ku jyε si ntaha Yesu fye e ke
(Macwo 8.19-22)*

⁵⁷ MÀ pi niñkaribii yaha, ka nàji wà si Yesu pyi: «Kafoonji, mii sí n-taha mu fye e ma tasheyi puni i.» ⁵⁸ Ka u u u pyi: «Wyigii na jyε sigepwuunbil'á, shéere mú sí jyε sajcyeeenr'á. Nka tashwøngø jyε Supyanji Jyanji á mε.» ⁵⁹ Maa wabere pyi: «Taha na fye e.» Ka uru si jwo: «Kafoonji, yyére, mii aha na tuji tò, mii sí n-ta n-pa n-taha mu fye e.» ⁶⁰ Ka Yesu si u pyi: «Kwùubii yaha pi a piye tundi, nka mu wi ke, ta sì maa sà a Kile Saanre kyaa yu.» ⁶¹ Ka wabere si jwo: «Kafoonji, mii la jyε si ntaha mu fye e, nka na yaha si sà yi jwo na pyengë shiinbil'á fòlo.» ⁶² Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u à nùtuuge cù nùfaanji na, maa wíi kàntugo ke, urufoo jyε a yaa ná Kile Saanre e mε.»

10

Yesu à túnntunmii beetaanre ná ke ná shuunni tun pi sà a Jwumpe Nintanmpe yu

¹ Lire kàntugo Kafoonji Yesu à nûr'a shiin beetaanre ná ke ná shuunni cwøonrø u fyèjwøhoshiinbil'e, mà tun shiin shuunni shuunni uye yyaha na, kànyi puni ná cyeyi puni i u mpyi a yaa u tòro ke.

² Maa yi jwo pi á: «Sùmakøog'á pêe, nka sùmakwøonbil'á cyérε. Lire e ke yii kεrεge foo jnáare, u u pìi bâra sùmakwøonbii na. ³ Mii à yii tun, yii a sì. Yii sí n-pyi sùpyire shwøhøl'e, mu à jwo mpàa pi jyε sige yaaya shwøhøl'e.

⁴ Yii àha wyére lwó nde yiye nun'i mε, yii àha boro lwó mε, yii àha tanhajyi yabere lwó mbâra yii tooyi wuyi na mε. MÀ yii niñkaribii yaha, yii àha raa yyéreli kuni na s'a fwù pyi mε.

⁵ Yii aha jyè pyengë maha pyeng'e ke, yii jwumpe niñcyiimpe pu pyi “Kile u yyeñjke kan yii á.” ⁶ Nyε sùpya ká nta kuru pyengë e, n̄gemu u jyε na jcáa yyeñjke na ke, urufoo sí kuru yyeñjke dùbabii ta. Nka l'aha nta uru sùpya jyε kuru pyengë e mε, pire dùbabii sí n-kwôro yii á. ⁷ Pyengë n̄kemu ká jyε yii sunmbage na ke, yii tèen wani. Pi aha yalyire ná yabyeere ntemu kan yii á ke, yii raa tire lyî, naha na yé báarapyinji sàranj'à yaa u kan u á. Yii àha raa sunmbage kēenj'i raa mâre mε.

⁸ Yii aha n̄kare kànha maha kànha na, ka pi i jyε yii na, maa yalyire ntemu kan yii á ke, yii i tire lyî. ⁹ Yii i kuru kànhe

* **9:55** Sémebii pìi maha jwo: «Ka Yesu si yyaha kēenj'a le pi e maa pi faha sèl'e. Sònñjopeere ti jyε yii e amε ke, yii jyε a ti shi cè mε. Supyanji Jyanji jyε a pa si sùpyire shi bò mε, nka u à pa si pi múnahigii shwo.»

yampii cùuñø, yii i yi jwo kànhé shiinbil'á na Kile Saanre à byanhara pi na.

¹⁰ Nka yii aha ñkàré kànhé maha kànhé na, ka pi i yii sunm-bage cyé ke, yii jyè kuru kànhé pyenkuunji i, yii i yi jwo pi á
¹¹ “Ali yii kànhé bambañi u à ta wuu tooyi na ke, wuu sí uru kwòro kwòro n-yaha yii na*. Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè na Kile Saanre à byanhara yii na.”

¹² Mii sí yi jwo yii á, dijnyenji canjkwøge, nde li sí kuru kànhé shiinbii ta ke, lire sí n-waha mà tòro nde li sí n-pyi Sødømu kànhé shiinbii na ke.»

*Yesu à kànyi yà faha
(Macwo 11.20-24)*

¹³ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii Korazëñ kànhé shiinbii, yii wuun'á këege! Yii Bëtisayida kànhé shiinbii, yii wuun'á këege! Naha na ye kakyanhala karigii cyi à pyi wani yii yyére ke, kampyi Tiri kànhé ná Sidøn kànhé e cyire mpyi a pyi, nume mpyi na sí pi ta pi à pi toronjkanni këenñje maa láha kapegigii na fo tèemøni i, maa cafubørigii le mà pyi pi vâanøyi, maa cwɔɔnre wu piye na†. ¹⁴ Lire l'à li ta, canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, nde li sí yii ta ke, lire sí n-waha mà tòro Tiri ná Sidøn kànyi‡ wuuni na.

¹⁵ Yii Kaperenamu kànhé shiinbii pi ke, yii na sâññi na yii sí n-kàré Kile yyére nìnyinji na be? Lire mpyi nyø me, yii sí n-sìi n-tîrige fo jñijke jnwøhø shiinbii cyage e.»

¹⁶ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a jwo u tùnnntunmpil'á: «Ngemu ká jñen'a lógo yii jnwø na ke, l'à pyi mu à jwo mii jnwø na urufol'á lógo. Ngemu ká yii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii urufol'á cyé mú. Ngemu sí u à mii cyé ke, l'à pyi mu à jwo mii tunvoonji urufol'á cyé mú.»

¹⁷ Nyø ka pire tùnnntunmpii beetaanre ná ke ná shuunniñi si ñkàré mà sà tère pyi, ka pi funntanga wuubii si nûr'a pa, maa jwo: «Kafoonji, mu mëge cye kurugo, ali jínabil'á kúu wuu á.»

¹⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à Sitaanninji nya, u à yíri nìnyinji na nyaai niñkin, kileñini fiige, mà pa jncwo jñijke na. ¹⁹ Nyø mii à li sínji kan yii á, yii a jaare wwòobii ná nñgyahigii jñun'i, yii i wuu zàmpennji fànhé fwòoñø yiye tooy'e, yafyin sì n-jà kapii pyi yii na me. ²⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii àha funnyi táan na jínabil'á kúu yii á me, ñka yii pyi funntange e, jñaha kurugo ye yii mey'á séme Arijinanj i.»

* **10:11** Mà ma tooyi bambañi kwòro kwòr'a yaha kànhé na»: lire jnwøhe ku nyø, wuu nàzhan à fworo yii karigil'e, yii jñuñø tuguro ti. † **10:13** Nde mpyi kyaa ndemu l'à li cyêe na pi a piye cêege pi kapegigii na ke. ‡ **10:14** Tiri ná Sidøn na mpyi kànbwøyo shuunni jñemu y'à cè ná kapegigii mpyinji i ke (Ezayi 23.1-18; Ezekiyeñli 26; Zhouñli 3.4-8; Amøsi 1.9-10).

*Sùpya jyε a Kile cè Jyafoonji Yesu baare e mε
(Macwo 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Lire tèenuuni i, ka Kile Munaani si Yesu funjke pyi k'à táan sèl'e, ka u u Kile kée maa jwo: «Tufoonji Kile, nìnyinji ná njìnke Kafoonji, mii fwù jyε mu na, naha na yε kani mu à njwəhó yákilifeebii ná kaceempii na ke, mu à lire cyée nànjkopyire na. Sèe wi, Tufoonji, mu à lire pyi mà tåanna ná ma jyii wuuni i.» ²² Lire kàntugo ka u u jwo sùpyir'á: «Mii Tuñji à karigii puni le mii cye e. Sùpya jyε a Jyafoonji cè Tufoonji baare e mε. Sùpya mû jyε a Tufoonji cè Jyafoonji baare e mε, fo Jyafoonji la ká mpyi si u cyée ñgemu na ke.»

²³ Lire kàntugo ka Yesu si yyaha këenjε u cyelempyiibii kann'a maa yi jwo pi á: «Karigii yii na jaa ke, mpipi pi na cyire jaa ke, pire wuun'a jwə. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, nde yii à jya maa ndemu lógo ke, Kile túnntunmii nijyahamii ná saanlii nijyahamii la mpyi si lire jya, si li lógo. Nka pi jyε a jà a li jya maa li lógo mε.»

Bàtaage Yesu à jwo mà yyaha tíi ná Samari shinji nijceni i ke

²⁵ Cannka Kile Saliyanji cyelentunji wà à yîr'a yyére si Yesu pere jncü maa jwo: «Wuu cyelentunji, naha mii à yaa mii u pyi si shìji nijkwombaanje ta yε?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Nde l'à séme Kile Saliyanji Semenji i ke, naha mu à cè lire e yε?» ²⁷ Ka u u Yesu pyi: «Y'à séme Saliyanji Semenji i na “Ma Kafoonji Kile kyaa táan may'á ná ma zòmbilini puni ná ma mûnaani puni ná ma fànhe puni ná ma sònñore puni i. Mà bâra lire na, ma supyijeejì kyaa táan may'á bà mu kyal'á táan may'á mε§.”» ²⁸ Ka Yesu si u pyi: «Mu jwəshwəor'á jwə. Mu aha jà na lire pyi, mu sí shìji nijkwombaanje ta.»

²⁹ Nka nàñji la mpyi si tànga kan uy'á maa jwo: «Jofoo u jyε mii supyijeejì yε?» ³⁰ Ka Yesu si u jwə shwə ná bâtaag'e na:

«Nàñji wà u ná yíri Zheruzalemu kànhe e na ñkèege Zheriko kànhe e. Mà u yaha kuni na, ka kakuumpyiibii pii si jncwo u na, maa u cyeyaayi puni cyán a shwə u na, maa u bwòn fo mà u bânnaga a yaha kwùubii ná jyii wuubii shwəhôl'e, maa yíri u taan.

³¹ Lir'á bê ná Kile sáragawwuji w'e u u ma lire kuni i, ur'á pa nō nàñji nijcwunji na ke, maa fènn'a tòro u taan. ³² Nyε ka Kile ñaarebage báarapyinji wà si mpa a ntùuli lire kuni ninuuni i, uru na mpyi Levi tûluge shin, uru mû à pa nō nàñji nijcwunji na ke, maa fènn'a tòro u taan.

³³ Lire kàntugo ka Samari shinji wà kùshe wu si wá na ma lire kuni i mû. Ur'á pa nō nàñji nijcwunji na ke, ka u jùñaare si u ta. ³⁴ Ka u u file u na, maa u nœyi wyεre yal'a pyi, maa u

lwó a dùrugo u dùfaanjke juŋ'i, maa ḥkàre ná u e nàmpwuunbi tati ridge bage k'e, maa yaha u na. ³⁵ Kuru canja nùmpanj, maa bage sàraŋi wwû uye juŋ'i mà kan bage foonj'á, maa yi jwo u á "Yaha ḥge nàŋi na, mu aha wyére maha wyére wwû u juŋo taan ke, mii aha nûr'a pa, mii sí uru puni nûruŋ mu na." ³⁶ Nyε Yesu à puru jwo ke, maa uru Saliyanj cyelentuŋi pyi: «Mpii shiin taanreŋi i, mu á, ḥgi u à ḥge nàŋi nimbananji pyi u supyijneŋi ye?» ³⁷ Ka u u Yesu pyi: «Nàŋi u à u juŋaara ta ke, uru u nyε u supyijneŋi.» Ka Yesu si u pyi: «Ta sì, maa sà lire fiige pyi.»

Karigii cyi à Marita yyaha jî ke, cyire ná Mariyama wuuni nyε niŋkin mε

³⁸ Mà Yesu ná u cyelempyiibii yaha jani na na ḥkèege Zheruzalemu kànhe e, pi à sà nò kànhe kà na, maa sunmbage lèŋe ceenjì wà yyére. Uru ceenjì mège na mpyi Marita. ³⁹ Marita kàntugo wuŋi wà na mpyi wani, uru mège mpyi Mariyama, ka uru si ntèen Kafoonjì Yesu taan marii u jwumpe nûru. ⁴⁰ Lir'à Marita cyege ta k'á cwônrø sushwøhøbaaranji na, ka u u file Yesu na maa jwo: «Kafoonjì, taha mu bá u à mii cœnŋi nyà u à tèen, maa mii kanni yaha mii i báaranji pyi mε? U pyi u yîr'a na tège ke!» ⁴¹ Ka Kafoonjì si u pyi: «Marita, Marita, mu yyah'a wyère ná karii niyyahagil'e maa cyi tèg'a maye funjø pen. ⁴² ḅka kyaa niŋkin kanna li nyε tòon wuuni mà tòro cyi sanŋkii puni taan, lire Mariyama à pyi. Sùpya sì n-jà u láha lire mpyinjì na mε.»

11

*Yesu à u cyelempyiibii taanna Kileŋarege pyiŋkanni na
(Macwo 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Canjka Yesu mpyi na Kile jàare cyage k'e. U à kwò Kileŋarege na ke, ka u cyelempyanjì wà si u pyi: «Kafoonjì, wuu taanna Kileŋarege pyiŋkanni na, bà Yuhana a u cyelempyiibii taanna ku na mε.» ² Ka Yesu si u pyi: «Yii aha a si raa Kile jàare, yii jwo:

"Tufoonjì,
mu mège ku táan.

Ma pyi saanwa sùpyire puni juŋo na.

³ Wuu canja maha canja njyìŋji kan wuu á.

⁴ Wuu kapégigii yàfa wuu na,

jaha na ye wuu maha wuu shinjneebii wogigii puni yàfani pi na.

Ma hà yaaga yaha ku wuu yyaha kêenjε kapégigil'á mε."»

⁵ Nyε maa nûr'a pi pyi: «L'aha mpyi mu à jwo cevoo na nyε yii wà á, ka urufoo si yîr'a kàre njyìŋke na uru cevooni yyére, maa sà u bage kúu mà jwo "Na cevoo, bwúuru juŋyi taanre kan na

á, ⁶ naha na yε mii à nàmpənŋə ta, yalyire sí naha mii u kan u á mε.” ⁷ Yii na sônŋi na uru cevoonjí sí n-tèen bage funjke e si jwo “Ma hè zì mpa na yyaha fwáhɔrɔ mε. Mii à bage tò a kwò, mii ná na pyilibii naha a sínna' kwò, mii saha naha na sì n-jà n-yíri bwúuru kan mu á mε” la? ⁸ Mii sí yi jwo yii á, u méé ká mpyi u nyε a yír'a bwúuruŋi kan mu á yii cempe kurugo mε, u mekəgere* yyaha na, yaaga maha yaaga mu nyε na jcaa ke, u sí n-yíri kuru kan mu á.

⁹ Mii sí yi jwo yii á, yii a Kile jnáare, u sí yii kan, yii a jcaa, yii sí n-ta, yii a bàrage kúuli, ku sí mógo yii á.

¹⁰ Naha kurugo yε shin maha shin u nyε na Kile jnáare ke, Kile sí urufoo kan.

Ngemu u nyε na jcaa ke, urufoo sí n-ta.

Ngemu ká a bàrage kúuli ke, ku sí mógo urufol'á.

¹¹ Jofoo u nyε yii shwəhɔl'e, ngemu u sí jnε wwò kan u pyàŋ'á mà li ta fya u à jnáare u á yε? ¹² Lire nyε mε, mà nóŋgyaa lwó a kan u á, mà li ta nkùcere u à jnáare yε?

¹³ Nyε yii sùpyibii pi à pi ke, cyage e yii maha jà a yacənnyε kan yii pyibil'á ke, yíi nyε a cè a jwo na yii Tuŋi u nyε nìnyinjí na ke, na ur'á bégel'a tòro yii taan si u Munaani le u náarafeebil'e mà?»

*Pyiŋkanni na Yesu maha jínabii kòre ke
(Macwo 12.22-30; Marika 3.22-27)*

¹⁴ Canŋka Yesu mpyi na jínaŋi wà kòre na yige nàŋi w'e, uru jínaŋi mpyi a nàŋi pyi búbu. Tèni i jínaŋ'á pa fworo u e ke, ka uru nàŋi si li jwɔ cù na yu. Sùpyire ti mpyi wani ke, ka li i pi puni kàkyanhala.

¹⁵ Nka pìl'á jwo sùpyire shwəhɔl'e, na jínabii jnùŋufoonjí Belizebuli[†] u à sínji kan Yesu á, u u jínabii kòre na yige pifeebil'e.

¹⁶ Pìi la na mpyi si Yesu pεrε jnú, maa jwo na u kani là pyi ndemu li sí li cyée pire na na u à fworo Kile e ke.

¹⁷ Nka Yesu mpyi a pi funzənŋore cè maa yi jwo pi á: «Kìre maha kire li nyε na liye túnni ke, lire maha mpa jya. Pyengε maha pyengε shiin ká yíri piye kurugo ke, kuru maha mpa jya mú.

¹⁸ Ná yii na sônŋi na jínabii jnùŋufoonjí Belizebuli fànhe cye kurugo mii nyε na jínabii kòre na yige sùpyire e, nyε Sitaanninji báarapyibii ká ntáa maa piye túnni, pi saanre sì n-kwò mà?

¹⁹ Yii aha jwo na mii na jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Belizebuli fànhe e, lire sanni i ke, yii shiinbii pi nyε na pi kòre ke, ná jofoo u fànhe e pire maha pi kòre yε? Yii shiinbii yabilimpii pi sí jwumpe pyi pu cwo yii juŋ'i. ²⁰ Nka mii aha

* **11:8** Pìi maha jwo: «mu nyàhavyeенre». † **11:15** Belizebuli: Sitaanninji mege kà ku nyε ku ki.

a jínabii kòre na yige pifeebil'e ná Kile fànhé e, lir'á li cyée na Kile Saanre à nə yii na mà kwò.

²¹ Yii li cè na fànhajyahagafoo ká kàshikwonyaaya lwó a tèen u pyenge jwoge na marii ku sajcwɔnji sigili, sùpya sì n-jà u yaage kà lwó mε. ²² Nka wabere ká mpa jcwō pyengefoo na, ñgemu u à fànhá tò u na, maa jà u na ke, pyengefoo cyēge mpyi a taha kàshikwonyaayi njemu na ke, urufoo sí yire shwó u na, si u cyeyaayi cyán zhwó u na, si ntáa.

²³ Shinji u nyé u nyé ná mii i mε, urufoo nyé mii zàmpen, ñgemu u nyé u nyé na mii tère na sùpyire wàa tiye na mε, urufoo na ti jùnjo kyángé.

(Macwo 12.43-45)

²⁴ Jína ká fworo sùpya e, u maha sà jaara síwage yyaha kurugo, maa tateengé cya. U aha mpyi u nyé a kà ta mε, u maha jwo "Mii sí núru raa wà na tayirige e." ²⁵ Nyé u aha núr'a pa urufoo ta baga fiige ñkemu k'á pwó maa ku funjke bégel'a jwó ke, ²⁶ u maha núr'a kàr'a sà jinahii baashuunni lwó a bâra uye na, mpyi pi à pi mà tòro u yabilinji na ke, maha mpa jyè urufol'e. Lire ká mpyi, urufoo pyiñkanni nivɔnn'a sì náara a pi mà tòro niijyeeni na.»

Shinji wuuni l'à jwó ke

²⁷ Nyé mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka ceenji wà si jwumpe lwó sùpyire shwəhəl'e maa jwo u á: «Ceenji u à mu si maa mu byé ke, uru wuun'á jwó dε!» ²⁸ Ka Yesu si ceenji pyi: «Ñgemu u nyé na Kile jwumpe núru, marii pu kurigii jaare ke, urufoo wuun'á sàa jwó.»

Yesu tayyéreg'á fànhá tò Zhonasi woge na, ñka sùpyire nyé a u jwɔmee ni cù mε

(Macwo 12.38-42)

²⁹ Sùpyir'á pa binni mà Yesu kwûulo ke, ka u u jwo: «Nte sùpyir'á pi. Ti la na nyé mii u kakyanhala kani là pyi si jcyée ti na ndemu l'à li cyée na mii à fworo Kile e ke. Nka nde l'à pyi Kile túnntunji Zhonasi na ke, lire baare e kakyanhala kyaa saha sì n-pyi n-cyée ti na mε. ³⁰ Nde l'à pyi Zhonasi na ke, lir'á li cyée Ninive kánhe shiinbii na na Kile u mpyi a u tun. Lire pyiñkanni na, nde li sí n-pa Supyanji Jyanji ta ke, lire li sí li cyée nte sùpyire na na Kile u à u tun.

³¹ Canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e ke, saancwoñi u mpyi Sheba kini jùnjo na ke, uru sí n-pa n-yíri n-yyére, si nte sùpyire cêegé, naha na ye uru saancwoñi mpyi a yíri dijyeñi jùnjké kà na, mà sà saanji Solomani yákilifente jwumpe lôgo. Mâ li ta wà na nyé naha, ñgemu u yákili u à pêe Solomani wuñi na ke, ti sí nyé a nén'a lôgo uru jwó na mε.

³² Kuru canjke, Ninive shiinbii mû sí n-pa n-yîri n-yyére, si nte sùpyire cêegë, jaha na ye Zhonasi mpyi a sà Kile jwumpe jwo Ninive shiinbil'á ke, pi à pi toronkanni kêenjë. Mà li ta wà na nyé naha, ngemu u tayyérege k'à fâンha tò Zhonasi woge na ke, nte sùpyire sí nyé a jen'a ti toronkanni kêenjë me.»

*Bèenmpe sèe wumpe kani
(Macwo 5.15; 6.22-23)*

³³ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Wà nyé na fùkina mîni si u le jnciyigile cere jnwâh'i me. Nka u maha dûrugo yaage kà jnun'i, bà u si mpyi s'a bèenmpe yige bage jyifeebil'á me. ³⁴ Sùpyanji nyiigii cyi nyé u bèenmpe. Ngemu u nyii cyi à jnwâ ke, urufoo puni maha mpyi bèenmpe e mû. Ngemu wogigii sí cyi à këege ke, urufoo puni mû maha mpyi numpini i. ³⁵ Lire e ke yii yiye kàanmucya a wíi, yii bèenmpe kà bú ñkwò nta numpire me. ³⁶ Yii nyiigii ká jnwô sèe sèl'e, làmpańji bèenmpe sí yii pyi yii a jnaa yii a jcwúu kuni i.»

*Yesu à Farizh  nbii n   Saliyanji cyelentiibii c  eg  
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

³⁷ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Farizh  nji wà si sà u yyere na u pa lyî uru yyére, ka u u jee. Tèni i pi à jnyiñji kwûulo si raa lyî ke, ³⁸ ka li i Farizh  nji k  kyanhala, naha na ye u à li k  anmucya mà li nya na Yesu nyé a u cyeyi jy   mà t  anna n   Yahutuubii l  daabil'e, maa nta na lyî me.

³⁹ Kafoonji Yesu à li nya l'à Farizh  nji k  kyanhala ke, maa pi pyi: «Yii Farizh  nbii pi ke, yii maha yii yajigiyi k  ntuyi jy  i na fininji, mà li ta yii funjy  'a jî n  n  kaage n   pege karigii na. ⁴⁰ Yii na ny   s  nconyo! Kilenji u à yaage k  ntuge yaa ke, uru mû bà u à ku funjke yaa mà? ⁴¹ Yii n  n  kaage n   pege yaha, yii raa yii cyeayaayi kaan f  njfeebil'á. Lire k   mpyi, yii sí n-pyi fy  nme sùpyii.

⁴² Yii Farizh  nbii pi ke, yii wuun'   k  ege! Naha na ye yii maha yii n  nayenji n   kajy  yi yafw  h  fw  h  re sannte puni y  hanji ww  , yii sí ny   na katiigii pyi, maa Kile kya   táan yiy'á me. Mà li ta lire l'à yaa li pyi yii kapyiini njcyiini, yii i nta a cyi sanjkii b  ra lire na. ⁴³ Yii Farizh  nbii pi ke, yii wuun'   k  ege! Naha na ye yii aha ñk  re Kile Jwumpe k  lambayi i, bwompe tat  enyi yii maha jcaa. Sùpyire tabinniyi i yii la maha mpyi sùpyire s'a yii p  re s'a yii sh  ere. ⁴⁴ Yii wuun'   k  ege! Yii na ny   mu à jwo fanjyeye, sùpyire maha jaare na nt  uli njemu jnun'i piye p  ama ke.»

⁴⁵ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka Kile Saliyanji cyelentu  ji wà si jwo: «Cyelentu  ji, mpe jwumpe saha ny   Farizh  nbii kanni wum   mà de! Mu na wuu cyere mû de!» ⁴⁶ Ka Yesu si u pyi: «Yii Kile Saliyanji cyelentiibii wuun'   k  ege mû, naha na

yε yii à Kile Saliyanji pyi tuguro sùpyire juŋ'i, pi sì n-jà ntemu lwó mε. Yii yabilimpii mú sí nyε na neeg'a pi tège ti njwòŋi na, ali nimbilere mε. ⁴⁷ Yii wuun'à kèege! Naha na yε yii tulyey'à Kile túnntunmpii mpiimu bò tèecyiini i ke, yii à pire kwònhigii yaa na faanre. ⁴⁸ Lire l'à li cyée na kapegigii yii tulyey'à pyi ke, na cyir'à bê yii á, na ha na yε pir'à Kile túnntunmpii bò. Nka yii pi ke, yii na pi kwònhigii faanre. ⁴⁹ Kile à tèen u yákilifente e maa jwo "Mii sí raa na túnntunmpii pì tunni pi á, pi sì pì bò si pi sanmpii kyérege." ⁵⁰ Lire kurugo Kile túnntunmpii pi à bò mà lwó fo tèecyiini i ke, Kile sí n-pa yii ná yii tulyeyi cèege pire kyaa na, ⁵¹ mà lwó Abeli mbòŋi na, fo mà sà nə Kile túnntunŋi Zakari mbòŋi na, Zakari pi à bò Kile jaarebage sèecyage ná sárayi tawwuge shwòhòl'e ke. Sèenj na mii sí yi jwo yii á, Kile sí yii ná yii tulyeyi cèege tire boore puni kurugo.

⁵² Yii Kile Saliyanji cyelentiibii, yii wuun'à kèege! Naha kurugo yε kuni li maha sùpyire pyi t'à Kile jwumpe cè ke, yii à para pi yaha lire kuni i. Yii yabilimpii nyε na lire kuni jaare mε, mpii la ku nyε s'a li jaare ke, maa pire tegelé kwòn.»

⁵³ Nyε puru jwumpe puni kàntugo, ka Yesu si fworo uru Farizhèenŋi bage e na ŋkèege. Ka Saliyanji cyelentiibii ná Farizhèenbii lùyiri wuubii si yibiyi shinji puni taha u na. ⁵⁴ Pi mpyi na lire pyi si nta u pere ncū u njwòshwoore cye kurugo.

12

*Yesu à u cyelempyiibii yεre na pi àha fyìnme tò wwomø na mε
(Macwo 10.26-27)*

¹ Lire tèni i, ka supyikuruŋj nimbwòhø si mpa binni Yesu taan fo na piye fwòonji. Pi mpyi a shiin kampwøhii lada kwò. Ka Yesu si jwumpe sii u cyelempyiibii na maa jwo: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha fyìnme tò wwomø na Farizhèenbii fiige mε. Pi na nyε bwúurunjí yírigeyirige yaani fiige lire ndemu li maha mbyìmpe njcwøñhømpe yírigé sùpyanji pàama ke. ² Yii li cè, kyaa maha kyaa l'à njwòhø ke, cyire puni sì n-pa raa naa. Kyaa maha kyaa li nyε numpini i ke, lire là mû sì n-kwôro ncèmbaa mε. ³ Lire l'à li ta, yii aha jwumø maha jwumø njwòh'a jwo numpini i ke, puru sì n-lógo canjke e, yii aha jwumø maha jwumø jwo katilwøhore e yii bayi kùruŋcwøngil'e ke, puru sì n-pa raa jáare katanjy i juŋ'i.»

Wuu a fyáge Kile na, wuu nyε a yaa wuu kyaa tèg'a wuye funjø pen mε

(Macwo 10.28-31)

⁴ Ka Yesu si nür'a jwo: «Yii pi nyε mii ceveebii ke, mii sí yi jwo yii á, njemu u nyε u sì n-jà yaage kabere pyi sùpyanji na u mbòŋi kàntugo mε, yii àha raa fyáge uru yyaha na mε. ⁵ Yii à yaa yii a fyáge njemu yyaha na ke, uru u nyε Kile, na ha na yε uru u

maha jà a sùpyanji wà nafugombaage e u boñkwooni kàntugo. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, yii a fyáge Kile na.

⁶ Tá zíiziine kañkuro maha mpére daashii shuunni kanna me? Nka Kile à yaha ti puni niñkin niñkinji na, marii ti sajncwənnji sigili. ⁷ Yii pi ke, yii li cè na yii kan'à waha Kile na mà tòro tire zíiziine niñyahara na. Ali jùñjoore ti nyé yii jùnyi i ke, Kile à tire puni pèregé cè. Lire kurugo yii àha núru kyaa tègé yiye funjø pen me.»

*Mà nyé Supyanji Jyanji Yesu na, lire nyé me mà cyé u na
(Macwo 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Mii sí yi jwo yii á, shin maha shin ká yyére li na sùpyire nyii na na uru na nyé Supyanji Jyanji wu ke, Supyanji Jyanji mû sí n-yyére li na Kile mèlekëebii nyii na na urufoo na nyé uru wu. ⁹ Nka ñgemu ká mii cyé sùpyire nyii na ke, mii mû sí urufoo cyé Kile mèlekëebii nyii na. ¹⁰ Sùpya ká nyé Supyanji Jyanji jwumpe na, lire kapiini sí n-jà yàfa urufoo na. Nka ñgemu ká Kile Munaani mège këege ke, lire kapiini sì yàfa urufoo na me.

¹¹ Pi aha mpa a yii cyáan na ñcwôre na ñkëege Kile Jwumpe kàlambayi jùñufeebii, lire nyé me kini yyaha yyére shiinbii ná yuksaabii yyére tèni ndemu i ke, jwumpe yii sí n-jwo pi i ñcè na yii na nyé sèenji jññ'i ke, yii àha puru kani tègé yiye funjø pen me, ¹² naha na yé lire tèni yabiliñi i, jwumpe yii à yaa yii jwo ke, Kile Munaani sí puru tîrigé yii funjñ'i.»

*Nàfuuñi sèe wuñi kani ná kariñi cyi nyé cyi nyé a yaa cyi sùpyanji funjø pen me
(Macwo 6.19-34)*

¹³ Mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka nàñi wà si jwo u á sùpyire shwòh'l'e: «Wuu cyelentunji, mii la nyé maa yi jwo mii yyahafoon'á na u wuu tunji kóoge tâa, u u na nàzhan woge kan na á.» ¹⁴ Ka Yesu si u pyi: «Ei! Nà wà we! Jofoo u à mii tìje mà pyi yii kacwñrñji, lire nyé me yii tunji kóoge tâafoonji yé?»

¹⁵ Nyé Yesu à uru nàñi jwò shwò amuni ke, maa yi jwo u lögofeebii pun'á: «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha nàfuuñi lage yaha ku tateenje fô yii na me. Naha kurugo yé sùpyanji nàfuuñi mée ká nyaha fo mà sà mpyi u tayahaga na ñcaa na ñkàñre, yii li cè na uru nàfuuñi sì n-jà urufoo sige kwùñji na me.»

¹⁶ Mà tâanna ná puru jwumpe e, ka Yesu sí bâtaaga jwo pi á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi ná kérëge e, kuru kérëge yafaayi mpyi na jwëge u á sèl'e. ¹⁷ Canñka ka u u ntèen maa funjke cya maa jwo uye funjñ'i "Mii sàha naha na kapyii cè me, naha na yé tayahaga nyé mii niñyjee sùmañi na me." ¹⁸ U à funjke kyáala a kwò ke, maa jwo "Nde mii sí n-pyi ke, lire li nyé, mii sí na bwònhigii jya, si nûru nimbwòhii faanra, si na sùmañi ná na

yaayi sanjyi puni le cyire e.¹⁹ Lire ká mpyi, mii sí n-jwo naye funj'i, na mii à yyee njyahagii njyì bégel'a yaha naye mëe na. Mii saha sì raa naye kànre më, s'a lyì s'a byii si mpyi funntange e kanna."²⁰ Nyé uru nàfuufoonj'à puru jwo uye funj'i mà kwò ke, ka Kile si jwo u á "Mu funjø baa shinnj! Nke numpilage yabiliñi i, mu sí n-kwû. Yaayi mu à bégel'a yaha maye mëe na ke, jofoo u sí n-pyi ná yire e ye?"

²¹ Nyé amuni li mú nyé, shin maha shin u nyé na nàfuuñi caa na binnini nge dijyëenj i uye mëe na, mà li ta nàfuu nyé urufol'á Kile yyére më, urufoo sí n-pa n-kwû n-yíri u taan nge nàfuufoonj fiige.»

²² Nyé ka Yesu si jwo u cyelempyiibil'á: «Lire e mii sí yi jwo yii á, yalyire yii sí raa lyì ná vâanjyi yii sí raa leni ke, yire tanjkanni kà yii funjø pen më. ²³ Naha kurugo ye sùpyanji münaani tayyéreg'á fànha tò yalyire na, ka u cyeere tayyérege mú si fànha tò vâanjyi na. ²⁴ Yii sajcyëenre kàanmucya ke! Ti nyé na faa pyi më, ti nyé na sùma kwùun më, sùma tabegege mú nyé t'á më. Nka Kile maha ti jwø caa. Tá yii nyé a pwóro sajcyëenre na sèl'e më? ²⁵ Funmpëenre sí n-jà yii jofoo pyi u já a nimbilere bâra u shìñi canmpyaagii na ye?

²⁶ Nyé kampyi funmpëenre sì n-jà yafyin bâra yii shìñi canmpyaagii na më, naha na yii à yaayi sanjyi kani tèg'a yiye funjø pen ye? ²⁷ Yafwøhøfwøhøyi yi maha fyìn sige e maa yafyëenre nisinante yaa ke, yii sôñjø yire kyaa na ke! Yi nyé na bâara pyi më, yi mú nyé na kòono pînni më. Nka saannji Solomani ná u nàfuufente puni i, u vâanndenke kà leme nyé a já a jwø mà nke yafwøhøfwøhøge kà niñkin yafyenre kwò më. ²⁸ Yafwøhøfwøhøyi yi nyé sige e njyaa, ná nùmpanjø yi sí n-le nage e ke, Kile ká yire leme pyi p'á jwø amuni, yii nyé a li cè na nàkaana baa Kile sí vâanjyi kan yii á mà? Yii dâniyanj'à cyérë de!

²⁹ Yii yalyire ná yii yabyëere tanjkanni nyé a yaa li tatëenje fô yii na më. ³⁰ Mpii pi nyé pi nyé a dá Kile na më, pire pi maha funjyi pen ná yire yaayi kani i tèrigii puni i. Yii sí pi ke, yaaga maha yaaga kyaa li nyé yii na ke, yii Tuñi Kile à yire puni cè. ³¹ Mà jwo yii kwôro yii a yire yaayi caa ke, yii yacyage njycyiig'á yaa ku pyi Kile Saanre. Lire ká mpyi, u sí yire yaayi sanjyi kan yii á.»

³² Ka Yesu si nûr'a jwo u cyelempyiibil'á: «Yii na nyé mu à jwo mpàkuruñjø nimbilere, nka yii àha raa fyágé më, naha na ye l'à tâan yii Tuñi Kile e mà yii le u Saanre e. ³³ Yii yii cyeyaayi pérë, yii i uru wyérenj tèg'a fòñjøfeeble tègë. Yii nàfuu tabegege njycenjø yaa yiye mëe na njyinjø na, nkemu ku nyé ku nàfuuñi sì n-kwò më. Nàñkaalii ná ntsoñ nyé kuru cyage e si nkwò u

kèege mε. ³⁴ Yii li cè, cyage e sùpyanji nàfuuñi nyε ke, wani u sònñore maha mpyi.»

*Báarapyinji niñcenji ná báarapyinji nimpinji kani
(Macwo 24.36-51)*

³⁵ Ka Yesu sí nûr'a jwo u lógofeebil'á: «Yii yii báarapyi vâanjyi le yii i bégele tèrigii puni i. Yii i yii làmpaabii mîn'a yaha tèrigii puni i. ³⁶ Yii pyi mu à jwo báarapyii mpiimu pi à bégel'a tèen pyenge e, na pi jùñufoonji tèepani sigili, u aha yîri cikwâonre cyage e, mà pa tère o tère e, maa mpa pyenge jwôge kúu ke, pi i yîr'a ku mógo u á. ³⁷ Nyε jùñufoonji ká mpa báarapyibii mpiimu ta jôombaa ke, pire wuuni sí jwô. Sèenji na mii sí yi jwo yii á, lire ká mpyi, jùñufoonji sí uye pwô si jiyì yaa ñkan báarapyibii puni niñkin niñkinj'á, pi lyî. ³⁸ Lire e ke jùñufoonj'á pa niñinke na yo, u à pa ñkùpecyiini na yo, u aha mpa báarapyibii mpiimu ta jôombaa ke, pire wuuni kôni sí jwô.

³⁹ Yii li cè na kàmpyi bage foonji mpyi maha nàjkaanj tèepani cè, u mpyi maha sí jyε u yaha u kakyaare pyi mε. ⁴⁰ Lire e ke yii mó à yaa yii bégel'a kwôro, naha na ye tèni i Supyanji Jyanji sí nûru n-pa ke, yii nyε a lire cè mε.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, ka Pyeri si u pyi: «Kafoonji, mu à ñke bâtaage jwo mà yyaha tíi ná wuu kanni i laa, sùpyire puni kyaa li?»

⁴² Ka Yesu si u pyi: «Báarapyinji na, jùñufoonj'á dá pi sanmpii shwôhôl'e, u yákiliñi mó s'à pêe ke, uru báarapyinji shinji jùñufoonji maha yaha u u pyenge karigii cwâonre, maa jiyìñi kaan báarapyibii sanmpil'á u tèekanl'e. ⁴³ Nyε báarapyi maha báarapyi jùñufoo, u à pa u ta u báaranji niñcenji pyi amuni ke, uru wuuni sí jwô. ⁴⁴ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, uru báarapyinji jùñufoonji sí u pyenge karigii puni jùñufente le u cye e.

⁴⁵ Nka báarapyibii kacwânrøñi ñgemu ká a sônñi uye funj'i na uru jùñufoonji sí mò lire kùluni i, maa wá na u báarapyinjeebii bwùun, maa uye yaha jiyìñi ná mbyanji laage e, maa sinmpe byii na jcwó ke, ⁴⁶ canjke ku nyε uru báarapyinji nyε a tèen ná k'e ná tèni li nyε u nyε a sônñø ná l'e mε, u jùñufoonji sí n-pâa n-pa. Kapii maha kapii u à pyi ke, jùñufoonji sí u kyérege cyire puni na, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i mε, si u ná pire sàrañi pyi niñkin.

⁴⁷ Báarapyinji u à jùñufoonji nyii wuuni cè maa mpyi u nyε na li pyi mε, uru báarapyinji bwâonre nizhwâore sí nyaha dε! ⁴⁸ Nka báarapyinji u nyε u nyε a u jùñufoonji nyii karigii cè mε, maa ntòr'a wurug'a kapyimbaala pyi ndemu l'à yaa ná bwânr'e ke, urufoo sì bwânrø niñyahara shwô mε.

Amuni li mó nyε, Kile à yaaya niñyahaya kan ñgemu á ke, u maha yaaya niñyahaya cya urufol'á. U aha karii

nijyahajyahagii le ɳgemu cye e ke, u sí urufoo yíbe karii nijyahajyahagii kyaa na mú.»

*Sùpyire sí n-láhala tiye na Yesu kurugo
(Macwo 10.34-36)*

⁴⁹ Ka Yesu sí nûr'a jwo: «Mii à pa mpa nage le jìñke na. Mii la mpyi nume si ku ta k'à mîn'a kwò. ⁵⁰ Nka mii à yaa mii u mbyîgime yyefuge e fôlo, mu à jwo bà sùpyaŋi ká a ɳko si batize pi maha u mbyîgime lwâhe e pyiŋkanni ndemu na mε. Mii funvwugo wuŋi u nyε na cyire karigii canmpyige sigili.

⁵¹ Yii àha raa sônnji na mii à pa si mpa jwumabenke le sùpyire ná tiye shwâhôl'e jìñke na mà dε! Mii sí yi jwo yii á, mii à pa mpa mbèmbaanji le sùpyire ná tiye shwâhôl'e. ⁵² Lire kurugo mà lwó nume na, shiin kaŋkuro sí n-pyi pyenyi y'e, pi sì n-bê mε. Shiin taanre sí n-wwò s'a shiin shuunni tûnni, shiin shuunni sí n-wwò s'a shiin taanre tûnni. ⁵³ Pyenyi y'e, tufoonji sí n-yîri jyafoonji kurugo, jyafoonji mú sí n-yîri tufoonji kurugo. Nufoonji sí n-yîri pworofoonji kurugo, pworofoonji mú sí n-yîri nufoonji kurugo. Nacwoonji sí n-yîri napworonji kurugo, napworonji mú sí n-yîri nacwoonji kurugo.»

*Kacyeerkii ncèŋj
(Macwo 16.2-3)*

⁵⁴ Supyikuruŋke ku mpyi wani ke, ka Yesu si nûr'a jwo kur'á: «Yii aha kileŋi nyà u à wwò canŋjacwumpe * e, yii maha jwo na zànha sí n-pa, nàkaana baa ku mú maha mpa. ⁵⁵ Kafëege ká a fwu na yîri wòrò kùl'e, yii maha jwo na kfuge sí n-pêe njijaa dε! Amuni li mú maha mpyi. ⁵⁶ Yii pi à fyìnme tò wwomø na ke, yii à jà a cyire karigii puni tèepyinjii cè, ka naha si li ta ncyyi ciy i nyε na mpyi yii shwâhôl'e nume ke, yii nyε a jà a cyire cè mà yε?»

(Macwo 5.25-26)

⁵⁷ Naha na kani yii à yaa yii pyi ke, yii nyε a jà a lire cè yiy'á si li pyi pyiŋkanna njcennne na mà yε?

⁵⁸ Wà ha mu yyere fânhe e, ka yii i wá na ɳkèege wani, mu à yaa mu u jwumabenje cya fwâfwâ ná urufol'e kuni na, bà u si mpyi u àha ma le yukyaŋji cye e, uru si ma le u báarapyinji cye e, pi i ma le kàsuŋji i mε. ⁵⁹ Mii sí yi jwo mu á, mu aha mpyi mu nyε a lire pyi mε, mu sì n-sìi n-fworo wani ná mu nyε a urufoo fwooni tò feefee mà yε!»

13

Yii à yaa yii toroŋkanni kêenŋε

¹ Nyε mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka sùpyire tà si mpa Galile kùluni shiinbii pli mbò jwo u á. Fànhafoonji Pilati u mpyi

* 12:54 Izirayeli kini i, canŋjacwumpe e zànhe njyahaga maha yîri.

a pì tun pi à sà pire bò Kilejaarebage e mà pi yaha pi i sárayi wwû. ² Ka Yesu si pi pyi: «Nte sùpyire ti nte pi à bò amε ke, yii na sônji na pire kapegigii nimpyiïnkii cyi mpyi a nyaha mà tòro Galile kùluni shiinbii sanmpii wogigii na bε? ³ Lire bà me, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyé a yii toroñkanni kêenje me, yii puni mú sí n-kwû. ⁴ Silowe batønge k'à keb'a cwo Zheruzalemu kànhe shiinbii ke ná baataanre ni mpiimu jun'i mà bò ke, yii na sônji na pire kapegigii nimpyiïnkii cyi à nyaha mà tòro Zheruzalemu kànhe shiinbii sanmpii wogigii na bε? ⁵ Lire bà me, ñka mii sí yi jwo yii á, ná yii nyé a yii toroñkanni kêenje me, yii puni mú sí n-kwû.»

⁶ Nyé ka Yesu si bàtaaga jwo pi á na: «Nàñji wà na mpyi ná èrezèn cikoøge e. Èrezèn cire shwøhøl'e fizhiye cige na mpyi wani. Cikoøge foo mpyi maha sì na kuru cige kàanmucaa u aha ñkwò a yasere ta ku na. Ñka u shèe maha shèe, u mpyi maha sà yafyin ta ku na me. ⁷ Ka u u yi jwo u báarapyiñ'á “Wíi, cyi yyee taanre cyi nyé ncyii, mii na ma na ñke cige kàanmucaa kampyi k'à yasere yaa, mii sí sì tà ta ku na me. Ku kwòn à wà, jaha na ye ku nyé cikoøge cire sannte shwøhøl'e kajnwøø baa.” ⁸ Ka báarapyiñi si u pyi “Mii jùñufooñi, mii na li caa mu á, maa ku yaha ku njijyee pyi, mii sí ku jùñjke tùgo n-kwûulo si ñkyàra le ku taan. ⁹ Lire ká mpyi, ka ku u yasere pyi yyeela, ku sí n-yaha wani. Ñka k'aha mpyi ku nyé a yasere pyi me, maa nta a ku kwòn.”»

Yesu à dàfoo cùuñø canñøñke e

¹⁰ Nyé Yahutuubiicanñøñke k'e, Yesu mpyi na sùpyire kâlali Kile Jwumpe kàlambage k'e. ¹¹ Sùpyire shwøhøl'e ceenji wà na mpyi wani, jínañji wà mpyi u e, uru jínañji mpyi a yyee ke ná baataanre pyi u e, maa dàñji yampe yaha u na, fo mà u pyi u saha nyé na jà a til'a yyére me. ¹² Nyé Yesu à u nya ke, maa u yyere maa jwo u á: «Ceewe, mu yamp'á láha mu na njajaa.» ¹³ U à puru jwo ke, maa u cyeyi taha u na, lire tèenuuni i, ka ceenji tùbuñi si ntí'l'a sànhanan, ka u Kile kée.

¹⁴ Nyé tèni i Kile Jwumpe kàlambage jùñufooñ'á Yesu nya u à ceenji cùuñø canñøñke e ke, ka li i u lùuni yîrige sèl'e, ka u u jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Cibilaage e, yii à yaa yii a báaranji pyi canmpyaa baani funñ'i, lire e ke yii a ma, yii a cicuumpe caa cyire canmpyaagil'e, ñka canñøñke e bà me!» ¹⁵ Ka Kafoonji Yesu si u pyi: «Yii pi à fyìnme tò wwomø na ke, jofoo u nyé yii shwøhøl'e ñgemu u nyé u nyé na u niyi, lire nyé me u dùfaanjiyi sànre canñøñke e maa yi kan y'à bya mà yé? ¹⁶ Ná yii maha jà a lire pyi, ñge ceenji sí u nyé Ibirayima tûluge shin ke, ka Sitaannji si u cû a pwø, fo yyee ke ná baataanre e, ka jaha si li ta tire pwøore kà njà zàンha ndáha uru ceenji na canñøñke e mà yé?» ¹⁷ Nyé Yesu à puru jwo ke, ka u zàmpæenbii

puni si silege. Nka sùpyire sannte puni mpyi funntange e Yesu kabwəhigii nimpyiñkii puni kurugo.

*Kile Saanre maha sìi nimbilere maa mpêre
(Macwo 13.31-33; Marika 4.30-32)*

¹⁸ Nyε ka Yesu si nûr'a kàlañi sogo maa jwo: «Kile Saanre nyε mu à jwo naha bε? Ná naha shi i mii sí ti tàanna bε? ¹⁹ Ti na nyε mu à jwo mutaridi cige yasere, nàji wà a sà ntemu nûgo u cikooge e ke. Kuru cige pyàni maha yîlege, nka u aha fyîn, cige maha lyège fo maha mpa mpyi cibwəhɔ, sañcyεenr'a sì wá na ti shèere yaa ku nkéyji i.»

²⁰ «Ná naha shi i mii sí Kile Saanre tàanna sahañki yε? ²¹ Ti na nyε bwúuruñi yîrigeyirige yaani fiige. Ceewe ká li nimbilere le farini mbyîmpe niñyaham'i mà cwɔnhɔ, li maha puru mbyîmpe niñcwɔñhɔmpe puni yîrige.»

*Nùmpañke tata kuni na nyε mu à jwo tajyñwɔ nimbilere
(Macwo 7.13-14, 21-23)*

²² Nyε lire kàntugo ka Yesu si ntòro ná nani i, na nkèege Zheruzalemu kànhe kàmpañke na. U ninjcareñi mpyi na Kile jwumpe yu sùpyir'á kànbwoyi ná kànpyeere na. ²³ Ka nàni wà si u pyi: «Kafoonji, tá nùmpañja tafeebii sí nyaha bε?» Ka Yesu si pi pyi: ²⁴ «Yii fàンha le yii i jyè tajyñwɔge nimbileni i, naha na yε mii sí yi jwo yii á, tèni là na ma shinnyahara la sí n-pa n-pyi si jyè kuru tajyñwɔge e, nka pi sì n-pa jà mε. ²⁵ Tèni i bage foo sì n-pa n-yíri si bage tò si ku shwâhɔ ke, lire ká yii ta cyíinji na, yii sì raa bage kúuli s'a nko “Kafoonji! Nwɔge mûgo wuu á.” Lire ká mpyi, Kafoonji sì n-jwo yii á na uru nyε a yii cè mε. ²⁶ Lire tèni i, yii sì raa nko “Ko wuu ná mu à têl'a lyî maa bya sijcyan ke! Mu mû s'à Kile jwumpe jwo wuu á wuu kànhe pyenkuunji i, ka mu u nûr'a jwo na mu nyε a wuu cè mà?” ²⁷ Yii aha puru jwo, u sì nûru yi taha yii á na uru nyε a yii cè mε, na yii yíri uru taan, yii kapimpyiñbii.

²⁸ Nyε mà yii yaha cyíinji na, yii aha mpa yii tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná Kile tûnntunmpii puni nyia Kile Saanre e tèni ndemu i ke, yii nàvunñjø wuubii sì raa myahigii súu s'a nkyànhigii kùru. ²⁹ Sùpyire tâ mü sì raa yíri dijyεñjìnyi sicyεereñi na, si mpa jyè Kile Saanre e, si lyî. ³⁰ Lire tèni i, sùpyire ti nyε numε kàntugo yyére ke, tire tâ sì n-pa n-pyi yyaha yyére. Mpii pi nyε numε yyaha yyére ke, pire pìi mû sì n-pa n-pyi kàntugo yyére.»

*Yesu à jwo Zheruzalemu kànhe kyaa na
(Macwo 23.37-39)*

³¹ Nyε lire tèni yabiliñi i, ka Farizheenbii plì si file Yesu na, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u fworo nde kùluni i feefee, ma a sì cyage kaber'e, naha na yε saanñi Erədi wá na mu caa

raa bùu.» ³² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a sì, yii i sà yi jwo Erədi cwofoonj'á, na mii na ha na jínabii kòre na yige pifeebil'e marii yampii cùunji ncyii canmpyaagii shuunniyi i, cyire ká ntòro, canntanrewoge e mii báaranji sí n-kwò. ³³ Mii à yaa mii u cyire canmpyaagii taanreñi pyi si sà na báaranji fúnjø Zheruzalemu kànhe e. Naha kurugo yé Kile túnntunji wà tufige nyé a yaa u bò cyage kabér'e Zheruzalemu kàntugo mè.»

³⁴ Ka Yesu sí nûr'a jwo: «Ei! Zheruzalemu shiinbii, yii Zheruzalemu kànhe shiinbii, yii pi maha Kile túnntunmpii wà ná kafaayi i maha bùu ke, y'à tooyo nijyahaya kwò, mii la mpyi si yii bínni yiye e, s'a yii kàanmucaa, bà nkùnuñi maha u pyìre bínni tiye e maa bûru ti juñ'i mè. Nka yii nyé a jneë lire e mè. ³⁵ Ku ke numè! Kile sí cye wwù yii kànhe taan si yii yaha yiye kanna na. Mii sí yi jwo yii á, yii nyiini saha sì n-tègë mii na mè, fo canjke yii sí n-pa raa lko “Ngemu u nyé na ma Kafoonj Kile mègë na ke, Kile u jwó le ur'á*.”»

14

Yesu à yanji wà cùuñjø canjøñke k'e sahanjki

¹⁻² Nyé Yahutuubiicanjøñke k'e, Farizhæenbii nùnyufooji wà mpyi a Yesu yyere na u sà lyî uru yyére, ka Yesu si jneë. Sùpyire ti mpyi wani uru shinbwoñi pyënge e ke, nàñjì wà yançwu na mpyi tire shwøhøl'e, puru yampe mpyi a u cyeere cyeyi yà pyi y'à fwø fwø. Ka pi i wá na Yesu kàanmucaa kampyi u sí jneë uru yanji cùuñjø canjøñke e.

³ Ka Yesu si jwumpe lwó maa Kile Salianji cyelentiibii ná Farizhæenbii yíbe: «Mà tåanna ná wuu Salianji i, wà à yaa u jà a yanja cùuñjø canjøñke e la*?» ⁴ Ka pi i fyâha, pi wà nyé a jen'a u jwø shwø mè. Ka Yesu si u cyeyi taha yanji na maa u cùuñjø, maa u pyi u a sì pyënge.

⁵ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a pi yíbe: «Jofoo u nyé yii shwøhøl'e, ná urufoo jyanji, lire nyé mè u nùñi wà ká ncwo bëennj'i mà bê ná canjøñke e, urufoo sí jneë u yaha wwùmbaa yé?» ⁶ Pi nyé a jen'a u jwø shwø mè.

Nùñjirire ná nyùzogore kani

⁷ Nyé Yesu à pa li kàanmucya mà li nya na Farizhennj' à sùpyire ntemu yyere ke, na bwompe tatæenyi kurugo pi puni nyé na fí ke, ka u u lke bâtaage jwo pi á:

⁸ «Sùpya ká mu yyere cikwɔnrø na, ka mu u shà, ma hà zà ntèen yateenjyi puni yyaha yyére woge e mè. Naha kurugo yé u aha nta u à shinbwoñi wà yyere njemu u à fànhä tò mu na ke, ⁹ uru ká mpa, ka yii yyerefooji si mu pyi, na ma yíri

* 13:35 Zaburu 118.26 * 14:3 Farizhæenbii u sònñjøñkanni i, shinjì u nyé na múnaa tawwugo caa ke, uru kanni wà sì n-jà n-tègë canjøñke.

maa kuru yateenjke kan uru shinbwoŋ'á, mu silege wunji u sí n-yíri n-sà n-tèen fo kàntugo yyére yateenjke e.¹⁰ Lire e mii sí yi jwo yii á, pi aha yii wà yyere lire kataanni fiige na, mu aha shà, sà ntèen yateenjyi puni kàntugo yyére woge e. Lire ká mpyi, mu yyerefooji ká li nya na mu à yaa ná yateenjke yyaha yyére woge e, maa sà mu pyi "Na cevoo, yíri ma a ma na ha, yateenjke yyaha yyére woge e." Lire tèni i, mu jùnjke sí n-yírigie ma lyìnjeebii shwəhəl'e.

¹¹ Lire e yii li cè, shin maha shin u à uye dùrugo ke, Kile sí urufoo tîrige, ñka shin maha shin u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dùrugo.»

¹² Nyé nàñji u mpyi a Yesu yyere na u sà lyî uru yyére ke, ka Yesu si yi jwo ur'á: «Mu aha a ñko si sùpyii yyere pi pa lyî mu yyére canjke e, lire nyé më numpilage e, mu sùpyire nijnyerere nyé a yaa ti pyi mu ceveebii ná mu sìnjeebii ná mu cìnmypiibii ná mu teenjjeebii nàfuufeebii më. Naha kurugo ye pire mû sín-jà mu yyere canjka, nde mu à pyi pi á ke, si lire fwooni tò mu á.¹³ Ñka mu aha sí raa kataan pyi, mu à yaa mu u fònɔfeebii ná cwòhəməfeebii ná dìshiyifeebii ná fyinmpii yyere.¹⁴ Lire ká mpyi, mu wuuni sí jwɔ, mpii pi à tí ke, Kile ká pire ñè a yige kwùnj i canjke ñkemu i ke, kacenni mu à pyi tire sùpyire na ke, u sì lire fwooni tò mu á, na ha na ye pi nyé a mpyi a jà a mu kacenni fwooni tò mu á më.»

*Lyimbwooni bàtaage
(Macwo 22.1-10)*

¹⁵ Nyé Yesu lyìnjeebil'à puru jwumpe lógo ke, ka pi wà niñkin si jwumpe lwó maa jwo u á: «Mpii pi sí n-jyè Kile Saanre e si lyî ke, pire wuun'à jwɔ!»¹⁶ Ka Yesu si uru nàñji jwɔ shwɔ ná bàtaag'e na:

«Canjka nàñji wà u ná nyì niyahawa shwəhə, maa shinnyahara yyere pi sà lyî uru yyére.¹⁷ Tèelyiin'à pa nò ke, ka u u u báarapyiñi tun u sà sùpyire yyere pi pa lyî.¹⁸ Ñka pi pun'á karii mëgë le maa nyé karaga uru nyìñji talyige e. Shincyiñji báarapyiñ'à yyere ke, ka uru si yi jwo u á "Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanja yaha na á, mii à kerege shwɔ, mii à yaa mii u sà ku kàanmucya."

¹⁹ Ka báarapyiñi si ñkàr'a sà wabere yyere, ka uru si u pyi "Sà yi jwo ma jùñufoon'á na u uye sanja yaha na á, mii à nupyahii ke shwɔ, mii s'á yaa mii u sà cyi taanna faanj na."

²⁰ Ka u u nûr'a kàr'a sà wabere yyere, ka uru mû si u pyi "Sà yi jwo ma jùñufoon'á na mii à ceewe fúru numë. Lire kurugo mii sì n-jà n-shà më."

²¹ Nyé ka báarapyiñi si nûr'a pa puru jwumpe yyaha jwo u jùñufoon'á. Ka u lùuni si yíri, maa jwo báarapyiñ'á na u fyâl'a

sà fònjøfeebei ná cwòhømøfeebei ná dìshiyifeebii ná fyinmpii yyere, sùpyire tabinniyi ná pyenkuunji i, u a ma.

²² Nyé báarapyin' à sà pire yyere ke, maa jwo u jùñufoonj' á “Mii jùñufoonji, mii à mu túnnture pyi jnka tateenye niñgaya saha na naha dèl!” ²³ Ka jùñufoonji si u pyi “Sà ma a jaare ma a mâre kumbwoyi ná kérkuubil'e, ma a fàンha le ma a sùpyire kárama t'a ma, bà tateenyi sanjyí si mpyi si jnji me. ²⁴ Mii sí yi jwo yii á, sùpyire t'à yyere yyecyiige na, ka ti i jnkyé paña ke, pire wà cye sì n-jyè mii jnkyìlì i me.”»

*Pyinkanni na wà sí n-jà n-pyi Yesu cyelempya ke
(Macwo 10.37-38)*

²⁵ Canjka mà Yesu yaha jnani na, supyikuruñjo nimbwøhø mpyi a taha u fye e. Ka u u yyaha kéenñje pi á, maa jwo: ²⁶ «Shin maha shin la ku jnye si mpyi mii cyelempya ke, ná urufoo jnye a mii kyaa táan uy' á mà tòro u tuñi ná u nuñi ná u cwoñi ná u pyilibii ná u slñeebii na, maa mii kyaa táan uy' á, ali mà tòro u yabilini na me, urufoo jnye a yaa ná mii cyelempyigire e me. ²⁷ Shinñi la ku jnye si mpyi mii cyelempya ke, urufoo u taha mii fye e, pi mée mpyi na sí urufoo bò kworokworocige na. Lire baare e urufoo jnye a yaa ná mii cyelempyigire e me.

²⁸ Jofoo u jnye yii shwøhøl'e, ná urufoo la jnye si batøongø faanra, u sì n-tèen si funjke kyaala fôlø, si li kàanmucya kampyi u sí n-pa n-jà ku faanra n-kwò mà yé? ²⁹ Ná urufoo jnye a lire pyi me, maa ku jnwø cû na faanre, kàntugo ka bage sanjke si u jà faanraga, mpii pi na ntùuli marii ku jnaa ke, pire sí raa urufoo cyàhali, ³⁰ s'a jnko: “Aa! Nge nàn' à u bage jnwø cû na faanre, ka ku u mpa u jà faanraga.”

³¹ Amuni li mú jnye, l'aha mpyi mu à jwo saanji wà na jnko raa kàshi kwùun u saanñeeñi wà na ná u kàshikwøñnbii kampwøhii këñji i (10.000). Tá u sí n-tèen si funjke kyaala si jnè kampyi u kàshikwøñnbii sí n-jà u zàmpenñji kàshikwøñnbii kampwøhii beñjaaganji (20.000) tún me? ³² Nka u aha li kàanmucya mà li jnya na u sì n-jà uru saanji na me, u sí n-wyèrë sìsurufoo tûugo u sà jwumabeñje cya u á.

³³ Nyé amuni li mú jnye, yii jngemu ká mpyi u jnye a kàntugo wà u cyeyaayi puni na me, urufoo sì n-jà n-pyi mii cyelempya me.

*Yesu wuubii jnye suumo ná bèenmè fiige
(Macwo 5.13; Marika 9.50)*

³⁴ Suumpe na jnye yacenñje. Nka pu tìpoompe ká fworo p'e, jaha ku sì n-jà pu pyi pu táan sahanji yé? ³⁵ Pu saha sì n-jà là jnwø jnjké na me, pu mú sì n-jà n-pyi jnkyàra me. Pu sí n-wà cyiññi na.

Nyé shin maha shin la ku jnye si karii yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii përe, u raa núru.”

15

*Mpàŋi nimpinniŋi bàtaage
(Macwo 18.12-14)*

¹ Nyε canŋka, mepengɛ shiinbii pì niyyahamii mu à jwo múnalwɔore shwofeebii mpyi a pa bínni Yesu taan s'a u jwumpe núru. ² Nyε Farizhεnbii ná Kile Saliyanj cyelentiibil'à lire nya ke, ka pi i wá na ŋkunni piye shwɔhɔl'e na: «Naha na ŋge nànj'à jen'a mepengɛ shiinbii yaha pi i bârali u na, fo maha binnini na lyî ná pi e ye?»

³ Nyε Yesu à pi kunuŋke lógo ke, maa ŋke bâtaage jwo pi á na:

⁴ «Jofoo u nyε yii shwɔhɔl'e, kampyi mpàa ŋkuu (100) pi nyε urufol'á, ka wà niŋkin si mpínni, tá urufoo maha pi sanmpii beecyεere ná ke ná baacyεerenj (99) yaha waber'á sige e, maa sà a nimpinniŋi caa fo u aha nya mε? ⁵ U aha u cya a nya tèni ndemu i ke, u funntanga wuŋi sí u lwó nde yacige e, ⁶ si mpa pyengɛ. U aha mpa ná u e, u sí u ceveebii ná u tεεŋŋεebii yyere si jwo “Yii a ma, wuu u mpa máguro siŋcyan. Mii mpàŋi u mpyi a pínni ke, mii à u nya.”

⁷ Mii sí yi jwo yii á, amuni li mú nyε, kapimpyiŋe niŋkin ká u toroŋkanni kēenŋε, funntange ku maha mpyi niŋyinj na uru kanni kurugo ke, kur'á pée sèl'e. Kuru funntange fiige nyε na mpyi niŋyinj na, shiin beecyεere ná ke ná baacyεere (99) kurugo mε, pire mpiimu pi nyε na sônŋi na pir'á tí na pire saha nyε a yaa pi pi toroŋkanni kēenŋε mε.»

Wyérεfyinŋi nimpinnini bâtaage

⁸ Ka Yesu si nûr'a bâtaage kabere jwo na:

«Ceeŋi ŋgire u nyε, kampyi wyérεfyinŋi daashii ke u nyε u á, ka niŋkin si ncwo mà pínni bage e, na u sì lùnni tâan si làmpa mîni si bage kùruŋcwɔngii puni yaa mpwá, si u cya fo si u nya mà yε? ⁹ U aha u nya tèni ndemu i ke, u sí u pucyaabii ná u ciŋεebii yyere si yi jwo pi á “Yii a ma, wuu u mpa máguro siŋcyan. Mii wyérεenj u mpyi a pínni ke, mii à u nya.” ¹⁰ Lire pyiŋkanni na, mii sí yi jwo yii á, kapimpyiŋe niŋkin ká u toroŋkanni kēenŋε, kuru maha mpyi funntanga nimbwɔhɔ Kile mèlekeεbil'á niŋyinj na.»

Jyafoonŋi nimpinniŋi bâtaage

¹¹ Nyε ka Yesu sí nûr'a bâtaage kabere jwo pi á na: «Nàŋi wà u ná mpyi ná jyaa shuunni i. ¹² Canŋka ka jyafoonŋi nimbileni si jwo tufoonj'á “Baba, mii nàzhanj'á yaa u pyi ŋgemu yii koŋge ke, yii ku tâa yii i uru kan na á!” Nyε ka tufoonŋi si jεε, maa u nàfuunj tâa u jyaabii shuunniŋi shwɔhɔl'e. ¹³ Canmpyal'á tòro ke, ka jyafoonŋi nimbileni si u cyeyaayi puni pérε, maa fwor'a kàr'a sà ntéen kìritønni l'e ná u wyérεenj i. Mà u yaha wani, ka

u u cye le jùnjo baa karigil'e na mpyi, fo mà pa ñkwò u nàfuuñi na.

¹⁴ Tèni i u à u nàfuuñi kèeg'a kwò feefee ke, ka lire mú si bê ná katibwoh'e k'à cwo lire kini na. Ka ñgahanji si li jwɔ cû na u taa. ¹⁵ Y'à pa u yyaha jà ke, ka u u ñkàr'a sà jyè báarañi i lire kini shinñi wà á, ka uru si ñkàr'a sà u yaha sige e, u u caabii náhe. ¹⁶ Kategé kurugo, u la mpyi maha mpyi s'a caabii yalyire lyî. Ñka wà mpyi maha tà kaan u á me.

¹⁷ Nyé mà u yaha pur'e, ka u u mpa sônnjø uye funñ'i canjka maa jwo "Báarapyii niyyahamii na nyé mii tun'á wuu kini i, pi puni na lyî na ntinni fo na cyeyi wwû nyìli i. Ñka mii wi ke, kategé ku ñke ku u ñko raa mii bùu na ha. ¹⁸ Nde mii sí n-pyi nume ke, lire li nyé nde: mii sí núru raa wá na tunjì yyére, sí sà yi jwo u á na mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi u na. ¹⁹ U saha nyé a yaa u mii cû u pyà fiige me, ñka u à yaa u mii cû mu à jwo u báarapyi."

²⁰ Nyé u à funjke kyaala a kwò ke, maa kuni lwó na ñkèege u tunjì yyére. Må u yaha u sàha ñkwò a nò pyënge na me, ka tufoonji si u nimpanji nya tatøonge e, ka u jùnjaare si u ta, ka u u fê a jyafoonji jùnjo bê, maa sà u pûr'a cû mà ta uye na. ²¹ Ka jyafoonji si jwo u á "Baba, mii à kapii pyi Kile na, maa kapii pyi mu na dë! Mu saha nyé a sàa yaa mu u mii cû ma pyà fiige me."

²² Ka tufoonji si u báarapyibii yyere maa jwo "Yii fyâl'a sà vâanntinmbwoyi puni nisinañke lwó yii pa le u na, yii i kampefegenji wà le u na, yii i tanhañyi yà le u na, ²³ yii i sà kàcwòge nùñji njicenñi cû, yii pa bò, wuu u lyî wuu u móguro sèl'e. ²⁴ Naha kurugo ye mii jyanji u ñge ke, mii mpyi a li yaha na u à kwû, ñka u nyii wuñ'á pa, u mpyi a pînni, ñka mii à u nya sahañki." Ka móguroñi si jwɔ cû pi á.

²⁵ Lir'á pyi mà uru nàñji jyanji njicenñi ta sige e. Nyé tèni i u à yíri sige e na ma mà pa byanhara pyënge na, na yatire tûnmpe núru, maa kwòh'kwòh'bii naa ke, ²⁶ ka u u báarapyinji wà yyere mà yíbe, nde li nyé pyënge e ke, si lire cè. ²⁷ Ka báarapyinji si u pyi "Mu kàntugo wuñji u à pa, lire e yii tun'á wuu pyi wuu à sà kàcwòge nùñji njicenñi cû mà pa bò, na ha na ye uru jyanji njicenñe wu à nûr'a pa."

²⁸ Yyaha wuñ'á puru lógo ke, ka u lùuni si yíri, u nyé a ñen'a jyè pyënge e me. Ka tufoonji si fwor'a pa si mpa u fòonñjø si ndèñje pyënge e. ²⁹ Ka jyafoonji si jwumpe lwó maa jwo tufoonjá "Cyi yyee jùuli cyi nyé ñcyii mii na báarañi pyi yii á biliwe fiige ye? Canjá nïñkin, yii sàha mii tun, ka mii i ñcyé me. Ñka ali sikabilini nintiini yii nyé a li kan mà nya mii ná na ceveebil'á wuu u móguro sìncyan me. ³⁰ Ñka mu jyanji u à mu nàfuuñi lwó a sà ñkèege cibahani i ke, ur'á pa ke, ka mu u kàcwòge nùñji njicenñi cû mà bò u na."

³¹ Ka tufoonji si jwumpe lwó maa jwo jyafoonji nijijyen'á “Mii jyanji, ma hè lire waha maye na mε, mii ná mu u nyε naha tèrigii puni i ke, ko mii cyeyaayi puni nyε mu wuyo ke! ³² Wuu mpyi a li yaha na mu kàntugo wuŋ'à kwû, ɣka u nyii wuŋ'à nûr'a pa. U mpyi a pînni ɣka wuu à nûr'a u nya. Lire e ke wuu à yaa wuu pyi funntange ná mûguroŋi i.”»

16

Báarapyinji sìŋcyiimε wuŋi bâtaage

¹ Nyε Yesu à nûr'a bâtaage kà jwo u cyelempyibil'á na: «Nàfuufoonji wà u ná mpyi a báarapyi lwó a yaha u u u karigii cwɔɔnre. Kàntugo, ka nàfuufoonji si mpa a nûru sùpyire jwó na, na u báarapyinji wá na u cyeyaayi këege. ² Ka u u báarapyinji pyi “Mii à lôgo na mu na mii cyeyaayi këege, naha k'à pa ná lire e bε? Nyε bégele ma a ma báaranji pyiŋkanni yyaha jwo na á, naha na ye mu báaranji sí n-kwò ninjaa.”

³ Ka báarapyinji si jwo uye funŋ'i “Mii jùŋjufoonj'à jwo na mii báaranji sí n-yyére ninjaa. Nyε naha mii sí raa n-pyi bε? Faapyi fànhä nyε mii i mε. Na náare na lyî, kuru silege mû sí nyε mii na. ⁴ Nyε nde mii sí n-pyi ke, mii naha a li cè numε. Mii aha lire pyi, mii jùŋjufoonji ká mii yaha tèni ndemu i ke, sùpyire sannte sí mii mâra pi pyenji i.”

⁵ U jùŋjufoonji fwɔhigii mpyi mpiimu na ke, ka u u pire yyer'a yíbe niŋkin niŋkin maa shincyiinji pyi “Mii jùŋjufoonji jùuli u nyε mu na ye?” ⁶ Ka u u jwo “U sìŋjcerii ɣkuu (100) fwoo li nyε mii na.” Ka báarapyinji si u pyi “Tèen fwɔfwɔ, maa ma fwɔhigii sémenji lwó, maa yi këennj'a séme na u sìŋjcerii beeshuunni ná ke fwoo li nyε mu na.”

⁷ Maa nûr'a wabere yíbe “Mu de? Mu fwooni nyε jùuli ye?” Ka uru si jwo “Sùmapyaŋi bɔrii ɣkuu (100).” Ka báarapyinji si u pyi “Tèen, maa ma fwɔhigii sémenji lwó, maa yi këennj'a séme na u sùmapyaŋi bɔrii beecyeere (80) fwoo li nyε mu na.”

⁸ Uru báarapyinji mée nyε u à u jùŋjufoonji nàfuuŋi këege ke, jùŋjufoonj'à u kêe, naha na ye u à yákili ta maa u nùmpañke yaa. Nyε mpii pi nyε numpini i ke, pire maha pi ná piye shwàhɔŋi karigii cwɔɔnre ná yákilifente e pyiŋkanni ndemu na ke, mii à ɣke bâtaage jwo pire kyaa na si ntège yii yεrε, yii mpiimu pi nyε bëenmpe e ke, bà yii si mpyi si yii nùmpañke bégele mε.”

Wà sì n-jà raa bâare jùŋjufee shuunn'á mε

⁹ Nyε ka Yesu si nûr'a jwo: «Yii àha nàfuuŋi yaha yii karigii puni yyaha yyére mε, lire nyε a tñi mε. Yii a cevee caa yiye na ná u e, lire ká mpyi, yii canmpyaagii ká ɣkwò ɣge dijyεnji i tèni ndemu i ke, Kile sí yii lèŋε u pyenje e, yii sí n-pyi wani fo tèekwombaa.

¹⁰ Shinji u maha kapyεere pyi ná fyìn'm'i ke, urufoo mū maha kabwəhigii pyi ná fyìnmp e. Nka shinnji u jyε u jyε na kapyεere pyi ná fyìn'm'i mε, kabwəhii mέe ká le urufoo cye e, u jyε na cyi pyi ná fyìnmp e mε.

¹¹ Yii aha mpyi yii jyε a jà a ηge dijyεnji nàfuuji báara ná fyìnmp e mε, nàkaana baa Kile mū sì jyε sèe nàfuu le yii cye e mε.

¹² Yaage ku jyε sùpyanji wabεrε wogo ke, yii aha mpyi yii jyε a kuru báara ná fyìnmp e mε, ηke Kile à bégel'a yaha yii yabilimpii mεe na ke, nàkaana baa, u mū sì jyε kuru kan yii á mε.

¹³ Yii li cè na báarapyinji sì n-sii n-jà raa báare jùñufee shunnn'á mε. Lire ká mpyi, u sì jùñufoonji wà kyaa táan uy'á, si u sanji kyaa pεn uy'á. U mū sì n-kúu wà na, si kàntugo wà u sanji na. Nyε amuni li jyε, nàfuuji lag'à tateεengε fô yii mpiimu na ke, yii sì n-jà n-pyi Kile báarapyii mε.»

(*Macwo 11.11-13; 5.31-32; Marika 10.11-12*)

¹⁴ Nyε Farizheenbil'à puru jwumpe puni lógo ke, ka pi i wá na Yesu fwóhore, jaha na ye nàfuuji kani mpyi a pēe pi á. ¹⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii pi ke, yii maha yiye pyi mu à jwo yii à tíi sùpyire jyii na, mà li ta Kile à yii zòompii cè. Yii li cè, yaage k'à pēe sùpyire jyii na ke, kur'à pεn Kile á.

¹⁶ Nyε MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii jwump'à kwôro tooy'e fo mà pa nō Yuhana Batizelipyinji tèni na. Mà lwó Yuhana Batizelipyinji na, Jwumpe Nintanmp p'à yyaha tíi ná Kile Saanre e ke, puru na yu sùpyir'á. Sùpyire puni la mū si jyε si fànhale si jyè tire saanre e*. ¹⁷ Yii li cè na jìñk'à mpìnna tåaanja a tòro Kile Saliyanji jwumbilini là niñkin mpìnna na.

¹⁸ Shin maha shin ká u cwoŋi yaha maa ceenji wabεrε lèŋε ke, urufol'à jacwɔrɔ pyi. Shin maha shin u à ciyahawa lèŋε ke, urufoo mū à jacwɔrɔ pyi.»

Kanhamafoonji Lazari ná nàfuufoonji bátaage

¹⁹ Ka Yesu si nûr'a bátaage kà jwo sùpyir'á na: «Nàfuufoonji wà na mpyi wani, u mpyi maha vâanŋyi nisinayi longara wuyi leni, maa u jyii karigii pyi, maa u jyii jyijii lyî canŋa maha canŋa. ²⁰ Kanhamafoonji wà nizinniwe mpyi maha mpyi uru nàfuufoonji pyenje jwøge na. Uru nàŋji cyeere puni mpyi nœyo, u mëge mpyi Lazarit. ²¹ U la mpyi maha mpyi s'a uru nàfuufoonji jyipaanyi caa raa lyî, ηka u mpyi maha yi taa mε. Mà bâra lire na, pwuunbii mpyi maha mpa a u nœyo laali.

²² Ka kanhamafoonji si mpa ηkwû, ka Kile mélékεebii si mpa u lwó a kàr'a sà yaha Ibirayima taan Arijinaŋi i. Lire kàntugo

* **16:16** Pli maha jwo: «Shin maha shin la ku jyε si jyè ke, urufol'à yaa u fànhale si u puru jwumpe cù ná cyeyi shuunniŋi i.» † **16:20** Lazar mëge jwøhe ku jyε Kile u jyε tegfoonji.

ka nàfuufoonjí mû si mpa ñkwû, ka pi i sà u tò. ²³ Mâ nàfuufoonjí yaha kyaage e jñjke jñwñhô shiinbii cyage e, u à wíl'a Lazari jña Ibirayima taan tat  nge e Arijinañi i.

²⁴ Ny   ka nàfuufoonjí si Ibirayima yyere f  nha na “Mii tuñi Ibirayima, jñunaara ta na na, maa Lazari pyi u së u kampeeni fyinm   lwohe e, u pa nt  g'a na ñk  onge jñj  . Naha kurugo y   kyaage e mii naha naha ñke nage e ke, kur'   p  e s  l'e!” ²⁵ Ka Ibirayima si u pyi “Na py  , mu à yaa mu u li c   na mu à ma t  nji puni pyi nt  anji kanni na. Ñka Lazari s   wi ke, ur'   u t  nji puni pyi kanhare e. Num  , Lazari ny   naha yyejñke e, mu s   ny   yyefuge e.” ²⁶ Mâ b  ra lire na, kacyewyicugu   na ny   wuu n   y   shwoh  l'e. Lire kurugo w   s   n-j   n-y  ri naha wuu yy  re, s  ñk  re y  i yy  re m  . W   m   s   n-j   n-y  ri wani y  i yy  re, s  mpa naha wuu yy  re m  .”

²⁷ Ny   ka nàfuufoonjí si jwo “Mii tuñi Ibirayima, l'aha mpyi amuni, mii na mu j  are, ma a Lazari tun dijy  enjí i, mii tuñi py  enge e.” ²⁸ S  j  e kañkuro na ny   wani mii k  ntugo. Lazari yaha u s   pi y  re, b   pi si mpyi pi àha ñkw   mpa ñke yyefuge e naha më.” ²⁹ Ka Ibirayima si nàfuufoonjí pyi “Kile t  nntunjí Musa n   Kile t  nntunmpii sanmpii jwumpe na ny   pi á, pi à yaa pi j  ee pire jwumpe na.” ³⁰ Ka nàfuufoonjí si jwo “Mii tuñi Ibirayima, lire kanni s   n-j   pi pyi pi l  go m  , ñka w   ha já a fworo kw  nji i maa ñk  r'a s   jwo n   pi e, lire e pi s   pi toroñkanni k  enj  .” ³¹ Ka Ibirayima s   n  r'a u pyi “Pi aha mpyi pi ny   a j  ee Kile t  nntunjí Musa n   Kile t  nntunmpii sanmpii jwumpe na m  , ali w   m  e k   j  , maa ñk  r'a s   jwo n   pi e, pi s   j  ee urufoo jwumpe na m  .”»

17

*W   ny   a yaa u w   j  n  j   ky  n Kile na m  
(Macwo 18.6-7, 21-22; Marika 9.42)*

¹ Can  ka Yesu à jwo u cyelempyiibil  : «Karigii cyi maha s  upyaj   j  n  j   ky  n Kile na ke, cyire mpyimbaa ny   a s  i m  . Ñka ñgemu k   mpyi kaju   maa s  upyaj  n  j   ky  n Kile na ke, urufoo wuun'   k  ege! ² Li b   s   n-pw  r   urufol'   pi kafaabw  h   pw   u yacige e, pi i u w   bañi i, m   t  ro u nde n  ñkobilini l   ni  kin j  n  j   ky  n. ³ Lire e ke y  i a yiye k  aanmucaa.

Mu c  nmpworonjí k   mu m  mpenm   pyi, u yyere maa u y  re. U aha mu y  rege l  go, maa toroñkanni k  enj  , mu à yaa mu u y  fa u na lire kani i. ⁴ Can  ke ni  kinni i, mu c  nmpworonjí k   mu m  mpenm   pyi m   s   nta fo tooyo baashuunni, t  og   maha t  og   u a s   mpa uye mp  nni kan mu á, mu à yaa mu u y  fa u na cyire karigii puni i.”

⁵ Ka Yesu t  nntunmpii si u pyi: «Kafoonj  , ny   lire sanni i ke, l   b  ra wuu d  niyanji na.» ⁶ Ka Kafoonj   si pi pyi: «S  e  enj   na mii

sí yi jwo yii á, yii dániyanjí mée n'a mpyi a cyére mutaridi bile fiige, yii mpyi na sí n-jà ḥke cibwóhe pyi ku kò kuy'á, ku u sà ncúru banjí i, ku mú mpyi na sí lire pyi.»

Báarapyiŋi nyε a yaa ná ḥkèenjí waber'e me

⁷ Ka Yesu si nún'a jwo: «L'aha mpyi mu à jwo báarapyi na nyε yii wà á, ka u u yíri faa sige e, lire nyε me yatoore tanahage e mà pa, tá urufoo sí nyε báarapyiŋi pyi u til'a tèen u u lyí la?

⁸ Tá urufoo sì báarapyiŋi pyi u vāanjwəhøyi wwû, u u shwəhə a kan uru u lyí si bya, lire kàntugo báarapyiŋi si nta a lyí si bya me? ⁹ Báarapyiŋi mée ká u tayyerege jî, u nyε a yaa ná ḥkèenjí waber'e me!

¹⁰ Amuni li mú nyε, báaranjí Kile à kan yii á ke, yii aha uru pyi a kwò, yii li cè na yii nyε a yaa ná ḥkèenjí waber'e me. Naha kurugo yε nde yii mpyi a yaa yii pyi ke, lire yii à pyi.»

Yesu à tògofee ke cùuŋo

¹¹ Nyε mà Yesu niŋkareŋi yaha Zheruzalemu kànhe e, u mpyi na ḥkèege Samari kùluni ná Galile wuuni tegeŋkuunji i. ¹² U à sà byanhara kànhe kà na, ka tògofee ke si wá na u nyùŋo bêni, maa ntéen laage e, ¹³ maa jwo ná u e fànhna na: «Yesu! Cyelentuŋi! Nùjaara ta wuu na!» ¹⁴ Yesu à pi nya ke, maa pi pyi: «Yii a sì, yii sà yiye cyée Kile sáragawwuubii na.» Må pi niŋkaribii yaha, ka pi i ncùuŋo.

¹⁵ Nyε pi wà niŋkin a uye nya u à cùuŋo ke, maa núru na Kile kêre fànhna na, na ma. ¹⁶ U à pa nò Yesu na ke, maa niŋkure sín u taan maa yyahe cyígile nyìke na maa fwù kan u á sèl'e. Uru nàŋi na mpyi Samari shin. ¹⁷ Ka Yesu si jwumpe lwó maa jwo: «Tá shiin ke bà mii à cùuŋo me? Taa pi sanmpii baacyeerenjí nyε ke? ¹⁸ Nge nàŋi u nyε u nyε Yahutu me, uru kanni baare e, sùpya nyε a ta mpíi shiin këŋi i, si núru n-pa fwù kan Kile á mà?» ¹⁹ Maa yi jwo nàŋ'á: «Yíri ma a sì, mu dániyanj'á mu cùuŋo.»

Yii bégele yii a Yesu cannuruge sigili

(Macwo 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nyε lire kàntugo, ka Farizhēnbii si Yesu yíbe Kile Saanre tèesiini kyaan na, ka u u pi pyi: «Kile Saanre sí n-pyi, ḥka ti sì n-pyi yawiige, ²¹ sùpyire sí raa ḥkemu cyére piye na s'a ḥko “Yii wíi, ti te naha!” lire nyε me “Ti te mèŋi i!” me. Yii li cè na Kile Saanre nyε yii shwóhəl'e.»

²² Maa jwo u cyelempyibil'á: «Tèni là na ma, canjke Supyanjí Jyaŋi à yaa u pa ke, yii la sí n-sìi n-pyi kuru canjke ku wyèr'a nò, ḥka ku sì nò lire tèni i me. ²³ Sùpyire sí n-pa raa ḥko “U naha naha!” lire nyε me “U wá me yyére!” ḥka yii àha ntaha pi nwəh'i, si ḥkare wani me. ²⁴ Bà sùpyire puni maha kileŋini

jya l'à yîri dijnyeñi jnùñke kà na, maha sà fworo jnùñke sanjke na më, amuni Supyañi Jyanjí sí jya u cannuruge.

²⁵ Nka mà jwo kuru canjke ku nò ke, u à yaa u kyaala sèl'e, sùpyire njyayahara sí u cyé.

²⁶ Nyé Supyañi Jyanjí tèenuruni ká byanhara, karigii cyi mpyi na mpyi Nuhu tiñji i ke, cyire shinji sí raa n-pyi. ²⁷ Nuhu tiñji i, sùpyire mpyi na lyí, marii byii, maa cyeebii lèñji, marii pi pylibii kaan nàmbaya na, fo mà sà nò canjke Nuhu a jyè bakwoøge e, ka lùbwooni si sùpyire sannte puni shi bò ke.

²⁸ Nyé amuni Loti tèni i sùpyire mú mpyi. Pi mpyi na lyí, maa byii, marii zhwoñi ná përempe pyi, maa cire cenmi, maa bayi faanre. ²⁹ Nka canjke Loti à fworo Sôdômu kànhe e ke, ka nage ná ñkìrigiñi si fworo njyini na zànpya fiige, mà wu kànhe sùpyire na, maa pi shi bò, ³⁰ nyé canjke Supyañi Jyanjí sí nûru uye cyêe sùpyire na ke, amuni kuru canjke sí n-pâa pi e.

³¹ Kuru canjke ká nò, mà ñgemu ta u bage kàtanjke juñ'i ke, urufoo kà nûru ntîge si yaaga lwó bage e më, u til'a tîge u a fî. L'aha mpyi mà ñgemu ta kerege e ke, urufoo kà nûru raa ma pyengë më. ³² Nde l'à Loti cwoñi ta ke, yii sônnø lire na ke! ³³ Shinji u nyé na li caa u njyaañi si jwó ke, urufoo nûmpañjke sí n-kèegë. Nka shinji u à u njyaañi këegë mii kurugo ke, urufoo sí nûmpañja ta.

³⁴ Mii sí yi jwo yii á, lire tèni ká bê ná numpilage e, mà shiin shuunni ta pi à sinni yasinñiñe niñkin na, wà sì n-lwó si u sanji yaha. ³⁵ L'aha cyee shuunni ta pi i sùma súu sjycyan, wà sì n-lwó si u sanji yaha. [³⁶ L'aha mpyi mà nàmbaa shuunni ta kerege e, wà niñkin sí n-lwó si u sanji yaha.]»

³⁷ Nyé ka cyelempyiibii si Yesu yíbe: «Kafoonji, taa lire sì n-pyi ke?» Ka u u pi pyi: «Cyage e yakwugo nyé ke, wani cinmpunyì nyé na binnini.»

18

Yukyaanji nintiimbaanje bâtaage

¹ Ka Yesu si bâtaaga jwo u cyelempyiibil'á maa li cyêe pi na na pi à yaa pi kwôrô Kilenarege na tèrigii puni i, pi àha sàa le më. ² U à jwo pi á: «Yukyaanji wà u mpyi kànhe kà na, u mpyi na fyâge Kile na më, u kuro mú sì mpyi sùpya e më. ³ Leñkwucwoñi wà mûna mpyi kuru kànhe e, sùpyañi wà mpyi a u mûmpenmë pyi. Uru leñkwucwoñi mpyi maha sì uru yukyaanji yyére tèrigii puni i, bà u si mpyi si u ná uru nàñi láha piye na më. ⁴ Ceenj'à mao uru zhà maa nûrunji i, naha na yé yukyaanji la mpyi sì lire pyi më. Ka ceenjì si li wyëeñje u jwöh'i, fo u à pa jwo uye funj'i "Mii mée nyé mii nyé na fyâge Kile na më, maa mpyi mii kuro nyé sùpya e më, ⁵ ná ñge leñkwucwoñi s'à mii yyaha fwöhôrò mà

nō ñke cyage e, mii sí u ná uru nàji láha piye na. Ná lire nyé a pyi mε, mii sì yyeniñe ta u nyii na mε.”»

⁶ Puru jwuñkwooni kàntugo, ka Kafoonji Yesu si u cyelempyi-ibii yíbe: «Yii à uru yukyaanji nintiimbaanji jwumpe lógo ke! ⁷ Nyé ná u s'à uru ceenji tànga kan, Kile njncwɔnribii pi nyé Kile jwɔh'i marii u náare píлага bâra canja na ke, Kile sí n-sìi pire tànga kan. Yii li cè u à lùuni bò ná pi e. ⁸ Mii sí yi jwo yii á, Kile sí tànga kan pir'á wahawaha. Nka lire ná li wuuni mú i, Supyanji Jyanji cannuruge ká nō ñinjke na, tá u nyé a yaa u pa dánafee ta ku na mε?»

Farizhenji ná múnalwɔore shwofoonji bàtaage

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si nûr'a bàtaage kabere jwo mà yyaha tí ná sùpyiibii píl'e, mpiimu pi nyé na piye sônnji na pir'á tí maa piye pwóøø sùpyire sannte na ke. U à jwo: ¹⁰ «Shiin shuunni pi ná ñkàre Kilejaarebage e zà Kile náare. Wà na mpyi Farizhen, u sannji sí nyé múnalwɔore shwofoo. ¹¹ Mà pi yaha Kilejaarebage e, ka Farizhenji sí yîr'a yyére u mege cyage e, maa Kile náare na “Kile, mii à fwù kan mu á, naha na yé mii à pwóøø sùpyire sannte na, mpiimu pi nyé na nàñkaage pyi, marii jacwɔɔre pyi, mà bâra kapegigii sannkii shiñi puni na ke. Mii à pwóøø ñge múnalwɔore shwofoonji na mú. ¹² Cibilaaga maha cibilaaga, mii maha canmpyaa shuunni sún le. Yaaga maha yaaga mii à ta ke, mii maha yire puni yáhanji wwù.”

¹³ Múnalwɔore shwofoonji wi ke, ka uru si yîr'a yyére tatɔɔnge e Kilejaarebage funjke e, maa nùñke sôgo, maa mejwuuni tîrige maa jwo “Kile, mii na mu náare, maa lùñiñe wà ma lùuni na, naha na yé mii nyé kapimpyiñe.”

¹⁴ Nyé mii sí yi jwo yii á, Kile à múnalwɔore shwofoonji ka pegigii yàfa u na, ka u u nûr'a kàre pyengé. Nka Farizhenji wi ke, uru u ka pegigii nyé a yàfa u na mε. Yii li cè na shin maha shin u à uye pêe ke, Kile sí urufoo tîrige. Ngemu u à uye tîrige ke, Kile sí urufoo dûrugo.»

Yesu à jwó le nàñkopyire tà á

(*Macwo 19.13-15; Marika 10.13-16*)

¹⁵ Lire kàntugo ka pi i mpa ná pylibii píl'e Yesu yyére, bà u si mpyi si cyeysi taha pi na, si jwó le pi á mε. Cyelempyiibil'à lire nyá ke, mpii pi à pa ná pylibil'e ke, ka pi i pire faha. ¹⁶ Ka Yesu si pylibii file uye na, maa jwo: «Yii àha pi sige na na mε. Yii li cè na sùpyiibii pi nyé mpii pylibii fiige ke, Kile Saanre nyé pire woro. ¹⁷ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ngemu ká mpyi u nyé a ñen'a uye tîrige pyà fiige mε, urufoo sì n-sìi n-jà n-nyé Kile Saanre e mε.»

Nàñfuufoonji kani

(*Macwo 19.16-30; Marika 10.17-31*)

¹⁸ Nyé canjka, Yahutuubii yyaha yyére shinji wà à Yesu yíbe: «Cyelelantuji niјcenji, jaha shi mii à yaa mii u pyi si shìji niјkwombaanji ta bë?» ¹⁹ Ka Yesu si u pyi: «Naha na mu nyé na mii yiri niјcenji yé? Kile kanni baare e, sùpya nyé a jwò mè. Mu à sônjo lire na la? ²⁰ Mu à Kile Saliyanji kurigii cè mà kwò “Ma hè zínni ná wabere cwo e mè, ma hè sùpya bò mè, ma hè nàrkaaga pyi mè, ma hè vini ntaha wà na mè, ma tunji ná ma nuñji pêe *.”» ²¹ Ka nàñji si Yesu pyi: «Cyelelantuji, mii na cyire karigii puni pyi fo mà mii yaha nàñkocyere e.»

²² Nyé uru nàñj' à puru jwo ke, ka Yesu si u pyi: «Yaaga ninjkin saha à mu fô, ta sì ma a sà ma cyeyaayi puni pére, ma a yi wyéreñji tåá tåá fònjeebii na. Lire ká mpyi, mu sí nàfuu ta Kile yyére. Ma a nta a pa ntaha na fye e.»

²³ Tèni i uru nàñj' à puru jwumpe lógo ke, ka li i mpén u e, jaha na ye nàfuu bwòhò foo u mpyi u wi. ²⁴ Yesu à u nya u à yyahé tanha ke, maa jwo u á: «Nàfuu feebii jyìm' à sàa pen Kile Saanre e. ²⁵ Nwòhòñji jyìm' à tåán mûsenneñji wyiini i mà tòro nàfuufoonji u jyè Kile Saanre e.»

²⁶ Nyé mpii pi à puru jwumpe lógo ke, ka pire si jwo: «Lire sanni i ke, jofoo u sí n-jà nùmpañja ta bë?» ²⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Kani l'à sùpyire jà ke, lire nyé na Kile jìnì mè.»

²⁸ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa Yesu pyi: «Wuu de? Wuu à kàntugo wà wuu karigii puni na, maa ntaha mu fye e.» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, shin maha shin u à jen'a kàntugo wà u pyenge, lire nyé mè u cwoñji, lire nyé mè u cìnmpyiibii, lire nyé mè u sifeebii, lire nyé mè u pyìbibii na Kile Saanre kurugo ke, ³⁰ urufoo sí pire figii niñyahamii ta mà u yaha na ha diñyeñji i, sí shìji niјkwombaanji ta diñyeñji nimpanji i.»

Yesu à jwo u kwùnji ná u jnèñji kyaa na sahanjki

(Macwo 20.17-19; Marika 10.32-34)

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii kë ná shuunniñji yyére maa yi jwo pi á: «Wuu niñkaribii pi mpii Zheruzalemu kànhé e. Kyaa maha kyaa Kile túnntunmpil' à séme Supyanji Jyanji kyaa na ke, cyire puni sí n-tòro cyi jwunjkanni na. ³² U sí n-le Kilecembabii cye e, pire sí raa u fwòhòre, s'a u cyere, s'a ntilwòhe wàa u na, ³³ si u bwòn ná kàsorigil'e, si u bò. Ñka u kwùnji canmpyitanrewuuni, u sí jnè.»

³⁴ Cyelempyiibil' à puru jwumpe lógo, ñka pi mpyi a jà a pu jwòhe cè mè, jaha na ye pu jwòhe mpyi a jwòhò pi na.

Yesu à fyinnanji wà jyii mógo

(Macwo 20.29-34; Marika 10.46-52)

* **18:20** Ekizodi 20.12-16, Duterenømu 5.16-20

³⁵ Nyε Yesu ná u cyelempyibii niŋkaribii Zheruzalemu kànhe e, pi à sà byanhara Zheriko kànhe na ke, ka pi i fyinnanji wà ta u à tèen kuni jnwäge na na sùpyire jáare.

³⁶ Sùpyire màhanj'à jyè u niŋgyigigil'e ke, ka u u yíbe: «Naha na sùpyire nyε na ñge màhanji pyi ame yε?» ³⁷ Ka pi i yi jwo u á na Nazaréti kànhe shinji Yesu u nyε na ntùuli. ³⁸ Fyinnanji à puru lógo ke, maa jwo fànhna na: «Dawuda Tuluge Shinji Yesu, jùnaara ta na na!» ³⁹ Mpii pi mpyi yyaha yyére ke, ka pire si u faha na u fyâha. Ñka u nyε a ñen'a fyâha mε, maa là bâra u jwuŋkanni na: «Dawuda Tuluge Shinji, jùnaara ta na na!»

⁴⁰ Ka Yesu si yyére, maa pi pyi pi u cû a pa. Pi à pa ná u e ke, ka Yesu si u yíbe: ⁴¹ «Naha mu la nyε mii u pyi mu á yε?» Ka fyinnji si u pyi: «Kafoonji, mii la nyε si núru s'a jnaa.» ⁴² Ka Yesu si u pyi: «Tajnaa, mu dâniyanj'à mu cùuŋjø.» ⁴³ Lire tèenuuni i, ka fyinnji si ntíi na jnaa, maa ntaha u fye e, maa Kile kêe. Sùpyir'à lire nyā ke, maa Kile kêe mú.

19

Yesu ná múnalwɔore shwofooŋi Zaŋke kani

¹ Nyε mà Yesu yaha u u ntùuli Zheriko kànhe e, ² nàji wà na mpyi wani kuru kànhe e, u mege mpyi Zaŋke. Múnalwɔore shwofeebii jùŋufooŋi wà u mpyi u wi. Nàfuufoo u mpyi u wi. ³ U la mpyi si Yesu nyā, si jncè sùpyanji u nyε u wi ke. Ñka u mberenji ná sùpyire nyahanji kurugo, u nyε a jà a Yesu nyā mε. ⁴ Ka u u fê a kàre yyaha yyére, maa sà dùgo sikomari cige e, kuni jnwäge na, bà li si mpyi Yesu ká mpa a ntùuli ku jwɔh'i, si u ta nyā mε. ⁵ Yesu à pa ná kuru cyage e ke, maa jùŋke yîrig'a wíi cige e, maa jwo: «Zaŋke, fyâl'a tîge naha, naha na yε mii à yaa mii u sunmbage lèŋe mu pyenge e njajaa.»

⁶ Ka Zaŋke si fyâl'a tîge maa Yesu jùŋjø bê ná funntange e maa ñkàre ná u e pyenge e. ⁷ Sùpyire puni ti mpyi wani maa lire nyā ke, ka li i mpén pi e, fo pi na ñkunni piye shwɔhɔl'e, marii ñko: «Ñge nàŋj'à kàr'a sà sunmbage lèŋe ñge kapimpyinji pyenge e.»

⁸ Ñka mà pi yaha tire jwoore na, Zaŋke njnjyerenj'à kwôro Kafoonji Yesu taan, maa yi jwo u á: «Kafoonji, mii sí na cyeyaayi puni taaga niŋkin kan fònfeebil'á. Yaaga maha yaaga mii à cyán a shwɔ sùpyire na ke, mii sí yire yaayi puni fiigii sicyeere kan kan pi á.»

⁹ Ka Yesu si jwo: «Zhwoŋj'à ná ñke pyenge na njajaa, naha na yε ñge nàŋjí mú na nyε Ibirayima tùluge shin. ¹⁰ Mii sí yi jwo yii á, mpii pi à pînni ke, Supyanji Jyanji à pa mpa pire cya si pi shwɔ.»

¹¹ Mà sùpyire yaha ti i nûru Yesu jwô na, pi à pa byanhara Zheruzalemu kânhe na ke, ka Yesu si li kàanmucya mà li jya na sùpyire sònñor'â taha li na na Kile Saanre sí n-sìi lire tèni yabiliñi i. Lire kurugo u à ñke bâtaage jwo pi á ¹² na:

«Fànhafoonji wà jya u ná mpyi na ñkèege kîritoɔnl'e, bà lire kini saanbwôhe si mpyi si u tìŋe mpyi saanwa, u u nûr'a pa ntèen u yabiliñi kini shiinbii jùñjo na me.

¹³ Mà jwo u lire kùluni tøoge lwó ke, u à u báarapyii ke yyere, maa wyérefyinji tøonyo ke kan pi puni niñkin niñkin á, maa pi pyi na pi à cwòhônte pyi ná u e, pi i tòon ta u na, mà jwo uru u nûr'a pa ke.

¹⁴ Nka uru ñge nàñi kyaa mpyi a táan u kini shiinbil'á me. U karenkwooni kàntugo, ka pi i tûnntunmii tun saanbwôh'á, maa yi jwo u á na pire la ñye u u ñge nàñi tìŋe pire jùñjo na me.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mú i, saanbwôh'â u pyi saanwa, ka u u nûr'a pa u kini i. U à pa ke, maa u báarapyibii yyere, mpiimu á u niñkareñi mpyi a wyéreñi kan ke, si jcè kampyi pi à tòon ta u na. ¹⁶ Ka báarapyinji niñcyiñi si mpa maa jwo "Kafoonji, wyéreñi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhônte pyi ná u e, mà u ffigii ke tòon ta." ¹⁷ Ka saannji si yi jwo uru báarapyinj'á "Fwù faa na. Mu na ñye báarapyi niñcenñe. Ná mu s'à pyi dánasupya kappyeeere e, mii sí mu tìŋe n-pyi jùñjufoo kànyi ke jùñjo na."

¹⁸ Ñye ka báarapyinji shønwuñi si mpa maa jwo "Nùñufoonji, wyéreñi mu mpyi a kan mii á ke, mii à cwòhônte pyi ná u e mà u ffigii kanjkuro ta." ¹⁹ Ka saannji si yi jwo ur'á mú "Mii sí mu tìŋe kànyi kanjkuro jùñjo na."

²⁰⁻²¹ Ka báarapyinji wabere si mpa maa jwo "Nùñufoonji, wyéreñi mu mpyi a kan mii á ke, u we, mu yyahafyagar'â mii ta, ka mii i u le a pwô vâanñke k'e, mà bégele, naha na ye mu à kyán, mu cyëge ñye a yaage ñkemu yaha me, mu maha kuru lwó, mu ñye a kerege ñkemu nûgo me, mu maha kuru sùmañi kwòñ." ²² Ka saannji si yi jwo u á "Mu ñye báarapyi niñcenñe me. Jwumpe mu à jwo mii na ke, mà tâanna ná pur'e, mu ná ndemu l'à yaa ke, mii sí lire pyi mu na. Mu à cè na mii na ñye supiykyanga, na mii ñye a yaage ñkemu yaha me, mii maha kuru lwó, mii ñye a kerege ñkemu nûgo me, mii maha kuru sùmañi kwòñ." ²³ Ñye mu à yire puni cè, naha na mu sí ñye a mpyi a jà a mii wyéreñi yaha wyéreñi bwùunni na mà ye? Kampyi mu mpyi a lire pyi, mii à nûr'a pa ke, mii mpyi na sí u ná u tòonñi ta."

²⁴ Mpii pi mpyi ná saannji i wani ke, ka saannji si yi jwo pir'á "Yii na wyéreñi shwô ñge báarapyinji na, yii kan báarapyinji niñcyiñj'á, ñgemu u à cwòhônte pyi mà u wyéreñunje ffigii ke ta ke." ²⁵ Ka pi i saannji pyi "Kafoonji, wyéreñi u ñye uru báarapyinj'á ke, ur'â ñyaha mà kwò." ²⁶ Ka saannji si pi pyi "Yii

lógo! Shin maha shin u nyé ná yaage e ke, kà sí n-bâra urufoo woge na. Nka shin maha shin cyenjaya wu u nyé ke, yaaga sì n-kan urufol'á me. Nimbileni urufoo bá na sônni uye cye e ke, lire sí n-shwɔ u na. ²⁷ Nyé nume, mii zàmpεenbii pi mpyi na li kòre bà mii si mpyi mii àha bú mpyi saanwa pire jùnyo na me, yii pi cù a yige na ha, yii i pi bò na nyii na.”»

Saanji Yesu à jyè Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 11.1-11; Yuhana 12.12-19)

²⁸ Nyé Yesu à puru jwumpe puni jwo ke, maa ntoro sùpyire yyaha na na nkèege Zheruzalemu kànhe e. ²⁹ Tèni i pi à sà byanhara Bètifajye ná Bètani kànyi na, Olivye cire jañke taan ke, ka Yesu si u cyelempyiibii pìi shuunni tun, ³⁰ maa pi pyi: «Kànhe ku nyé yii yyaha na ke, yii a sì k'e. Yii sí sà pi ta pi à dùfaanjjaaga pwɔ wani, sùpya sàha nkwo a dùgo ku na mà nyá me. Yii i ku sànha, yii a ma yii pa ñkan na á. ³¹ Wà ha yii yíbe na “Naha na yii nyé na ku sànre yé?” yii i urufoo pyi “Ku kyaa li nyé Kafoonji na.”»

³² Ka cyelempyiibii mú shuunni si nkàre. Jwuñkanni na Yesu mpyi a yi jwo pi á ke, ka pi i sà yi ta amu. ³³ Tèni i pi à wá na dùfaanjke sànre ke, ka ku feebii si jwo: «Hèn! Naha na yíi nyé na ku sànre yé?» ³⁴ Ka pi i pi pyi: «Ku kyaa li nyé Kafoonji na.» Nyé pi à yire jwo ke, ka dùfaanjke feebii si pi yaha pi à ku sànha a kàre.

³⁵ Ka pi i mpa ná kuru dùfaanjke e Yesu yyére, maa pi vâanjyi yà taha ku na, maa Yesu pyi u à dùgo ku na. ³⁶ Ka pi i wá na nkèege. Mâ pi niñkaribii yaha, ka sùpyire si wá na ti vâanntinjyi yà wwû na mpili Yesu yyaha na kuni i*. ³⁷ Pi mpyi a byanhara Zheruzalemu kànhe na mà kwò. Pi à nò Olivye cire jañke tatigie e ke, ka u fyèñwahoshiinbii puni funntanga wuubii si li jwɔ cù na Kile kère fàンha na Yesu kakyanhala karigii kurugo, pi à cyire jcyiimu nyá ke. ³⁸ Pi mpyi na yu fàンha na:

«Saanji nimpanji u ñge Kafoonji Kile mège na ke,
Kile u jwó le u á!

Kilenji u nyé niñyinji na ke,
uru u nyé yyeniñkefoo!

Kile mège ku kêe niñyicyeyi puni i![†]»

³⁹ Nyé Farizhænbii pi mpyi sùpyire shwahol'e ke, ka pire pìi si Yesu pyi: «Cyeleantuji, ma cyelempyiibii faha, bà pi si mpyi si fyâha me.» ⁴⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Mii cyelempyiibii mée ká fyâha, nyé kafaayi sí raa nkwo uli pi cyaga.»

Yesu à mèe sú Zheruzalemu kànhe shiinbii kurugo

* **19:36** Saanji pi nyé na mpêre ke, pi maha nde kani pyi si u bê (2 Saanbii 9.13).

† **19:38** Zaburu 118.26

⁴¹ Nyé pi à sà byanhara Zheruzalemu kànhe jwóge na, ka Yesu si kànhe nya ke, maa mée sú ku shiinbii kurugo maa jwo:
⁴² «Kuni i yyejinjke nyé na ntaa ke, kàmpyi yii mpyi a lire lwó a wíi, li mpyi na sí n-táan mii i ninjaa dè! Nka lir'à njwóhó yii na numé.

⁴³ Nyé canja na ma, yii zàmpaabii sí n-pa n-cwo yii na, si yii kwûulo kancinné finge, si kàssoogó le ntaha yii kwûulo, si yii fénre kàmpanjyi puni na. ⁴⁴ Pi sí yii kànhe jya si ku nkunuyi puni waraga feefee, si yii puni bò, jaha na ye Kile à pa yii ntègeli mée na, nka yii nyé a li cè ná u e mè.»

*Yesu à cwòhómpii kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na
 (Macwo 21.12-17; Marika 11.15-19; Yuhana 2.13-22)*

⁴⁵ Lire kàntugo ka Yesu si nkàre Kileñaarebage ntàani na. Mpii pi mpyi pérèmpe na wani ke, maa pire kòrɔ‡. ⁴⁶ Maa yi jwo pi á: «“Mii bage sí n-pyi Kileñaarebaga.” Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i. Nka yii pi ke, yii à ku këenj'a pyi “nàñkaalii tabinniga§.”» ⁴⁷ Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu Kileñaarebage ntàani na canja maha canja. Ka Kile sáragawwuubii njùnjueebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná yyaha yyére shiinbii si wá na pyiñkanna caa si u bò. ⁴⁸ Nka u cùñkanni mpyi a pi funjø wwòonjø, jaha na ye u jwumpe mpyi a sùpyire puni njumbogigii shwø ta.

20

*Pi à Yesu yibe u fânhe tatage kyaa na
 (Macwo 21.23-27; Marika 11.27-33)*

¹ Canjka mà Yesu yaha u u sùpyire kâlali maa Jwumpe Nintanmpe yu t'a Kileñaarebage ntàani na, ka Kile sáragawwuubii njùnjueebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii ná Yahutuubii kacwónribii si shà u yyére, ² maa u yibe: «Ná kuni ndire e mu na ncyii karigii pyi ye? Jofoo u à kuni kan mu á, mu u a cyi pyi ye?»

³ Ka Yesu si pi pyi: «Mii mû sí yii yibe, ⁴ jofoo u mpyi a Yuhana tun u pa a sùpyire batizeli ye? Kile laa sùpyire?» ⁵ Ka pi i nkàr'a sà piye taanna maa jwo: «Wuu aha jwo na Kile u mpyi a Yuhana tun, u sí n-jwo na jaha na wuu sí nyé a njen'a dá u na mà ye? ⁶ Wuu sí ká jwo na sùpya u mpyi a u tun, sùpyire sí wuu wà n-bò ná kafaayi i, jaha na ye pi pun'à dá na Yuhana na mpyi Kile túnntunjø.»

‡ **19:45** Yahutuubii pi mpyi maha yîri cyeyi yabere e ke, wyérefaabii mpyi maha pire wyérefenj fare Kileñaarebage wuñi na. Lire pyiñkanni na, wyérefenjwóge ku mpyi a yaa k'a sârali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sâra, maa nûr'a jà a ntègè pyi. Yatôore ti maha yaa ti jà a pyi sâraga ke, pérèmpyibii mpyi maha tire pérèli pir'á. Pi mpyi maha ti lwoore dùrugo. **§ 19:46** Ezayi 56.7, Zheremi 7.11

⁷ Pi à piye taanna a kwò ke, maa nûr'a kàr'a sà Yesu pyi: «Shinji u mpyi a u tun ke, wuu jye a cè mε.» ⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Nyε l'aha mpyi amuni, ñge u à kuni kan mii á, mii u a jcyii karigii pyi ke, mii mû sì uru cyêe yii na mε.»

*Erezén kɔɔge faafeebii bàtaage
(Macwo 21.33-46; Marika 12.1-12)*

⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bâtaaga jwo sùpyir'á. U à jwo: «Nàñji wà u ná erezén cikɔɔgø yaa, maa faafee lwó a yaha k'e, u ná pire s'a ku yaseere táali piye na, maa nta a kàre kùlutoɔnl'e mà sà mɔ wani. ¹⁰ Nyε erezennji yaseere tèekwɔɔnn'à pa nɔ ke, ka u u u báarapyinji wà tun faafeebil'á u sà uru nàzhan erezennji shwø, u a ma. Nka uru túnntuny'à nɔ pi na ke, ka pi i u cû maa u bwòn, maa u cyenjgaya wuñi kòr'a tûugo.

¹¹ Ka cikɔɔge foo si nûr'a báarapyi shɔñwu tun pi á, ka pi i uru bwòn maa u cyahala, maa uru cyenjgaya wuñi kòr'a nûruñø mû.

¹² Ka u u nûr'a shin tanrewu tun pi á. Ka pi i sà uru cû, maa u bwòn mà bânnaga, maa u yige cikɔɔge kàntugo.

¹³ Nyε ka cikɔɔge foo si ñkànha a jwo “Naha mii sí n-pyi numε bε? Jyanji niñkinji u nyε mii á, ná u kyal'à tâan mii á ke, mii sí uru tun pi á. Shwɔhøl'e, pi aha uru nya, pi sí n-silege uru na.” ¹⁴ Nka faafeebil'à cikɔɔge foo jyanji nya ke, maa wá na yu piy'á “Cikɔɔge foo koolyinji u nyε ñge. Yii a wá, wuu u bò, kɔɔge sí n-ta n-pyi wuu wogo.” ¹⁵ Nyε u à pa nɔ pi na ke, ka pi i u cû a wà cikɔɔge kàntugo maa u bò.»

Yesu à puru jwo ke, maa sùpyire yíbe: «Naha cikɔɔge foo sí n-pyi yε? ¹⁶ Nàkaana baa, u aha mpa, u sí pi puni bò si cikɔɔge kan piibéril'á.»

Nyε sùpyir'á puru lôgo ke, maa jwo: «Ei! Kile u wuu shwɔlire shinji na dε!»

¹⁷ Ka Yesu si pi wíi wíi maa jwo: «Y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

“Bafaanribil'à cyé kafaage ñkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìlini na*.”
Di puru jwumpe jwøhe nyε yε?

¹⁸ Nyε shin maha shin u à cwo kuru kafaage jnuñ'i ke, urufoo sí n-kyeege n-kyeege, kuru kafaage sí ká ncwo shin maha shin jnuñ'i ke, ku sí urufoo cwònñhønø.»

¹⁹ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka Kile sáragawwuubii jñùñufaabii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na jcaa si cye taha u na, si u cû lire tèenuuni i, naha na yε pi mpyi a cè a jwo na u à ñke bâtaage jwo a wà pire na. Nka pi mpyi na fyáge sùpyire na. ²⁰ Nyε ka pi i wá na Yesu kàanmucaa, maa cwòfeebii pli yaha pi à kàr'a sà piye pyi sèeshiin si kànhanja cyán

* 20:17 Zaburu 118.22

u na, si nta u cû u jwøjwumpe kurugo, si u le Ḍrømu shiinbii fànhafoonji u jyé kuru cyage e ke, uru cye e.

*Pi à Yesu yíbe múnalwøore ñkanji kyaa na
(Macwo 22.15-22; Marika 12.13-17)*

²¹ Nyé pire cwòfeebil'â sà nô Yesu yyére ke, maa jwo: «Wuu cyelentuñi, wuu à li cè na mu jwumpe ná mu kàlanj'â tí, mu jyé na fyáge sùpya na ma kàlanj tapyige e më. Jwumpe mu sí jyé na yu mà yyaha tí ná Kile kuni i ke, puru na jyé sèe.
²² Wuu sí mu yíbe, wuu à yaa wuu a múnalwøore kaan Ḍrømu Saanbwøhe Sezari á la?»

²³ Ka Yesu si ntíl'a li cè pi e, na cwòfee pi jyé pi pi, maa pi pyi:
²⁴ «Yii wyérëbile cyêe na na wee.» Pi à là cyêe u na ke, ka u u pi pyi: «Jofoo nànjja ná u mëge ku jyé ñge wyérëni na yé?» Ka pi i jwo: «Saanbwøhe Sezari.» ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Nyé yii a Sezari wuñi kaan Sezari á, yii raa Kile wuñi kaan Kile á.»

²⁶ Nyé pire cwòfeebii jyé a jà a jwumø niñkin ta Yesu jwø na sùpyire jyii na, mpe pu sí n-pa ná l'e pi jà a u cû më. Yesu jwøshwøore mpyi a pi tegèle ta fo pi à fyâha fyi.

*Sadusiibil'â Yesu yíbe kwùubii jènji kyaa na
(Macwo 22.23-33; Marika 12.18-27)*

²⁷ Nyé Sadusiibii pi maha jwo na kwuñené jyé nùmpañia më, pire pìl'â file Yesu na maa jwo: ²⁸ «Wuu cyelentuñi, Kile túnntunñi Musa à mpe jwumpe séme wuu Saliyanji i na “Nò ká ceewe lèñje, maa ñkwû, mà u ta u jyé a pyà ta u na më, u coonj'â yaa u ceenj lèñje zànbangara na, u u pyì si u na, u yyahafoonji niñkwanji mëge na.”

²⁹ Nyé sìñees baashuunni na mpyi wani, pi puni niñjyenj mpyi a ceewe lèñje maa ñkwû, u jyé a pyà ta u na më, ³⁰ ka sìñeñi shønwuñi si ceenj lóó maa ñkwû mà u yaha pyàtambaa.
³¹ Ka tanrewuñi wuuni mú si mpyi amuni fo mà sà ñkwò pi baashuunniñi na. Pire sìñeñibii pun'â uru ceenj niñkinj lèñ'a círi, maa ñkwû, pi wà jyé a pyà ta u na më. ³² Pire puni kàntugo, ka ceenj mú si mpa ñkwû. ³³ Nyé ná pire nàmbaa baashuunniñi puni s'à uru ceenj lèñ'a círi, kwùubii jènji ká bú nta sèe, pi aha bú jè cannke ñkemu i ke, pi ñgir'á ceenj sí n-kan yé?»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Ñge dijyëñi i, nàmbaabii na cyeebii lèñji, cyeebii sí i nàmbayi jyè, ³⁵ ñka sùpyire t'à yaa ná dijyëñi nimpanj i, ná Kile sí ti jè n-yige kwùñj i ke, tire e, nàmbaabii si cyee lèñje më, cyeebii mú si nàmbaya jyè më. ³⁶ Pi sí n-kwôrô shì na fo tèekwombaa, si mpyi Kile mèlékëebii fiige. Ná Kile s'à pi jè a yige kwùñj i lir'â li cyêe na pi à pyi Kile pyì.

³⁷ Kile túnntunñi Musa sémenjí mú à yi fíniñ'a jwo wuu á na kwùubii maha jènji. Tèni i Kafoonji Kile à jwo ná Musa e tahe nage woge taan ke, u à jwo “Mii u jyé Ibirayima ná Ishaka ná

Yakuba u Kileñj†.” ³⁸ Nyε puru jwump’à li cyēe na pire mpii nyii wuu pi nyε wani Kile yyére. Sùpyire nyii woore ti maha Kile pêre, kwùubii kyaa bà mε. Kile yyére, sùpyire puni nyii wuu pi nyε.»

³⁹ U à puru jwo ke, ka Kile Saliyanji cyelentiibii pì si file u na, maa jwo: «Cyelentunji, mu na ha a jwumpe cè dε!» ⁴⁰ Lire kàntugo wà saha nyε a nεn'a Yesu yíbe mε.

*Kile Nijcwənrənjyε Dawuda Tuluge Shin kanna mε
(Macwo 22.41-46; Marika 12.35-37)*

⁴¹ Nyε ka Yesu si jwumpe lwó, maa jwo: «Mpii pi maha jwo na Kile Nijcwənrənj na nyε Dawuda Tuluge Shin ke, na ha yii na sònñji pur'e bε? ⁴² Jwumpe Dawuda à jwo Zaburu sémenji i ke, yii sònñjò puru na mú. U à jwo:

“Kafoonji Kile à jwo mii Kafoonji á,
‘Ta ma a pa ntèen na kànijε cyege na,
⁴³ fo mii aha mu zàmpεenbii le
mu tooyi nwəh'i‡.’”

⁴⁴ Ná Dawuda na Kile Nijcwənrənj yiri “Kafoonji” lir’à li cyēe na Dawuda Tuluge Shin kanna bà mε, u Kafoo mú wi, sèe bál'à?»

*Yesu à Kile Saliyanji cyelentiibii faha
(Macwo 23.1-36; Marika 12.38-40)*

⁴⁵ Mà sùpyire yaha ti i núru Yesu jwɔ na, u à yi jwo u cyelempyiibil’á: ⁴⁶ «Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ɳkwò mpyi Kile Saliyanji cyelentiibii fiige mε. Mà vāanntinmbwoyi le na naare, lire l’à tāan pi á. Sùpyire tabinniyi i, pi la maha mpyi pi a pire pêre pi raa pire shéere. Pi aha shà Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nyε mε wà ha pi yyere kataan nyì na, bwompe tatεenyi pi maha ncaa. ⁴⁷ Mà bâra lire na, pi maha lenkwucyebii cyeyaayi puni shuu pi na ná pi nwətanyi i. Pi maha Kile náare na məni, sùpyire nyijnyage na. Lire kurugo nde li sí n-pa pi ta ke, lire sí n-waha sèl'e.»

21

*Bùnyεnji lenkwucwoñ'à pyi ke
(Marika 12.41-44)*

¹ Nyε Yesu à pa wíl'a nàfuufeebii pìi nya pi i ma na pi bùnyεnji leni u yaleñke e. ² Leñkwucwoñi kanhamafoonji wà mú mpyi a pa bùnyε pyi ná daashipyara shuunni i. ³ Ka Yesu si u lógofeebii pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo yii á, ɳge lenkwucwo fòñfoon'à bùnyεnji ɳgemu pyi ke, ur’à fànha tò pi sanmpii puni wuñi na. ⁴ Naha na yε pi sanmpii pun'à wwû pi cyeyaayi njyahayi i, mà kan Kile á. ɳka ɳge lenkwucwoñi kanhamafoonji wi ke, u nùñjò

wyéreŋi puni u à kan Kile á, canŋke yalyire lwɔore mú bá nyε u á mε.»

Yesu à jwo na Kileŋaarebage sí n-jya

(Macwo 24.1-14; Marika 13.1-13)

⁵ Lire kàntugo ka pì si jwo ná Yesu i Kileŋaarebage kyaa na na k'á faanra ná kafaayi nisinajyi i, maa sùpyire bùnyε yaayi ninjanyi tèg'a ku wiime táan. Ka Yesu si pi pyi: ⁶ «ŋke basinaŋke yii nyε na jan'amε ke, canŋa na ma, ku puni sí n-sii n-pwòn n-cyán, si ku ŋkunuŋyi puni waraga, fo si ku kafaayi láha láha yiye na.»

⁷ Ka pi i Yesu pyi: «Wuu cyelentuŋi, naha tère e cyire karigii sí n-pyi yε? Cyi tèepeyiini ká nɔ, naha ku sí li cyée wuu na yε?»

⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a yiye kàaanmucaa! Yii àha sùpya yaha u yii wurugo mε. Yii li cè na shinŋyahara sí mii mege le piye na, si mpa jwo na Kile Nijcwɔnřəŋi kyaa l'à jwo ke, na pire pi nyε ure. Pi sí n-pa raa ŋko sùpyir'á na diŋyεŋti tèekwoon'á byanhara. N̄ka yii àha ntaha pi fye e mε.

⁹ Yii sí n-pa raa kàshiyi ná nyàhaŋguruguŋi kyaa núru, lire kà yii funŋɔ pén mε. Yii li cè na cyire karigii mpyimbaa nyε mε, n̄ka lire bà li nyε diŋyεŋti tèekwooni mε.

¹⁰ Supyishiŋi wà sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo wà na, kìnì là sí n-pa n-yíri n-sà n-cwo là na. ¹¹ N̄ŋke sí n-pa raa ncyéenni cyeyi y'e s'a kakyaare pyi sèl'e, yampimpe ná katege sí n-pyi cyeyi y'e, fyagara yaayi ná kacyanhala kacyeenkii yaayi mú sí n-pa raa jaa niŋyinji i.

¹² N̄ka mà jwo cyire karigii cyi sìi cyi a mpyi ke, pi sí raa yii kyérege, s'a yii cwôre s'a ŋkèege Kile Jwumpe kàlambayi i, si nta raa yii cêege s'a yii tûni kàsuŋi i. Pi sí raa yii yiri saanbii ná fànhafeebii yyére. Pi sí raa cyire puni pyi yii na mii mege kurugo. ¹³ Lire sí n-pyi tère njcenné yii á yii jà yii a mii kyaa yu pi á. ¹⁴ Lire e ke jwumpe yii sí n-jwo si ntègε pi nùŋɔ bē ke, yii àha puru kani tègε yiye funŋɔ pén mε. ¹⁵ Naha kurugo yε mii yabilinji u sí puru tîrige yii funn'i, si yákili njcenné kan yii á, bà yii si mpyi si jwumpe nwɔge yaha yii zàmpεenbii na mε. ¹⁶ Yii sifeebii ná yii slŋeebii ná yii cìnmpyibii ná yii ceveebii sí raa yii leni cye e, pi i yii pìi bò. ¹⁷ Yii kyaa sí n-pén sùpyire pun'á mii mege kurugo. ¹⁸ N̄ka lire ná li wuuni mú i, ali yii wà nùŋjuŋɔ niŋkin sì n-sii n-pînni mε. ¹⁹ Lire kurugo yii yiye waha yii i ntèen Kile kuni i. Lire ká mpyi, yii sí n-shwɔ.

²⁰ Nyε yii aha mpa zàmpεenbii nya pi à Zheruzalemu kànhe kwûulo ná pi kàshicyeyi i tèni ndemu i ke, yii i ntèen ná l'e ku tèejaan'á byanhara. ²¹ Lire tèni ká nɔ, mà shin maha shin ta Zhude kùluni i ke, pirefee pi a fî, pi a wá janyi kàmpanŋke na. L'aha mpiimu ta Zheruzalemu yabilinji i ke, pirefee pi fê a fworo kànhe e. L'aha mpiimu ta sige e ke, pire kà núru piye

ta raa ma kànhe e mε. ²² Naha kurugo yε cyire canmpyaagil'e, Kile sí Zheruzalemu shiinbii sâra si ntâanna ná pi kapyiñkil'e. Lire mpyiñji cye kurugo jwumpe Kile tûnntunmpil'à séme ke, puru sí n-fûnñjø. ²³ Cyire canmpyaagii sí n-waha lahigiifee ná pyinæebii na sèl'e. Yii li cè, Kile lùuni sí n-yîri kini sùpyire taan sèl'e, yyefugo nimbwøhø ku sí n-pyi kini i. ²⁴ Pi zàmpæenbii sí n-pa niyahara bò pi e ná kâshikwønñwøayi i, si pi niyahamii cù ɻkàre bilere na dijyε yyaha kurugo. Supyishinji sanñi sí n-pa Zheruzalemu jya, si fàンha cyán ku na, fo sí n-pa nø Kile nyii tèni na.

*Yesu sí nûru n-yîri niñyinji na si mpa
(Macwo 24.29-31; Marika 13.24-27)*

²⁵ Lire kàntugo kakyanhala kacyeenkii sí n-pa raa n-pyi canña nyiini ná yinke ná wørigil'e. Suumpe lùbwøhe sí n-pa raa fuuli raa yîri s'a tûnmpe pyi sèl'e. Puru tûnmpe sí supyishinji puni pyi u a fyáge sèl'e. ²⁶ Kawaani li sí n-pa dijyεnji ná u funñjøyaayi ta ke, lire funmpæenre sí pìi bò. Yii li cè niñyinji yaayi sí n-pa n-cúnñjø n-cúnñjø n-yîri yi tateeniyi i.

²⁷ Nyε lire tèni i, pi sí Supyanji Jyanji nimpañji nya jahajyi i, ná sifente ná sìnampé tegelé baa wumpe e.

²⁸ Yii aha cyire karigii nya cyi à sìi na mpyi tèni ndemu i ke, yii i yii nùnyi yîrige, yii i yyahayi le niñyinji i, jaha na yε tèni i Kile sí yii shwø ke, lire tèn'à byanhara.»

*Yii a kacyeenkii kàanmucaa
(Macwo 24.32-35; Marika 13.28-31)*

²⁹ Nyε ka Yesu si yyecyeene pyi na: «Yii fizhiye cige ná cire sannte puni kàanmucya a wíi ke! ³⁰ Yii aha mpa ti nya ti i fûnni, yii maha ntèen ná l'e na nùngwøh'à byanhara. ³¹ Lire pyiñkanni na, yii aha mpa cyire karigii nya cyi i mpyi, yii i ntèen ná l'e na Kile Saanre tèn'à byanhara. ³² Sèenji na mii sí yi jwo yii á, mpyi pi à dá mii na ke, pire sí cyire karigii nya tapyige e*. ³³ Niñyinji ná jinjke sí n-pa n-tòro, ɻka mii jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa.

³⁴ Yii a yiye kàanmucaa! Yii àha yii sònñjore taha lyìmbwooni ná sinmbyaani ná ɻge dijyεnji yaayi jycyaji na fo mii cannuruge ku pa n-pâa yii e mε. Bà fyanji maha mpâl'a uye nya cwoñi i mε, ³⁵ amuni mii cannuruge sí n-pâa dijyεnji sùpyire puni i. ³⁶ Lire e yii àha sàa le mε, yii kwôro Kileñarege na tèrigii puni i, bà yii si mpyi si fàンha ta, si shwø kawaagii nimpaañkii na, si jà nñyére Supyanji Jyanji yyahé taan mε.»

³⁷ Canjke e Yesu mpyi maha Kile jwumpe yu sùpyir'á Kileñarebage e, ɻka numpilage e, janañke pi maha mpyi Olivye cire janañke ke, u mpyi maha ɻkàr'a sà shwøn wani. ³⁸ Nyèsøoge

* **21:32** Pìi maha jwo: «nde tèni shiinbii sí cyire karigii nya tapyige e.»

na, sùpyire puni mpyi maha ɳkàre Kileñaarebage e, maha sà a núru u jwò na.

22

Zhudasi à bégele si Yesu le cye e

(*Macwo 26.1-5, 14-16; Marika 14.1-2, 10-11; Yuhana 11.45-53*)

¹ Nyé Yahutuubii mpyi maha kataanni là pyi, pi mpyi maha lire mège pyi bilereñkwoŋi kataanni, lire nyé me bwúuruŋi njirigembaanji kataanni. Lire kataann'à pa byanhara ke, ² ka Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si wá na pyiŋkanna caa si Yesu ɳwóhò mbò, jaha na yé pi mpyi na fyáge sùpyire na.

³ Nyé Zhudasi pi maha mpyi: «Isikariyoti» ke, Sitaanniŋi mpyi a sònŋøpeere tà tîrige uru funŋ'i. Yesu túnntunmpii kë ná shuunniŋi wà u mpyi u wi. ⁴ Nyé ka u u yîr'a kàr'a sà jwo a jwò ná Kile sáragawwuubii jùnjufeebii ná Kileñaarebage sajcwánsigibii jùnjufeebil'e, bà u si mpyi si pyiŋkanna ta si Yesu le cye e me. ⁵ Ka lire si ntáan pi e sèl'e, ka pi i wyére jwò jya u á. ⁶ Nyé ka u u jwè, maa li jwò cû na pyiŋkanna caa si Yesu le pi cye e, sùpyire pàama.

Kataanniŋjyìŋi karigii ncwɔɔnrøŋi kani

(*Macwo 26.17-25; Marika 14.12-21; Yuhana 13.21-30*)

⁷ Nyé bwúuruŋi njirigembaanji kataanni tooy'e, canjke Yahutuubii mpyi a yaa pi yatøore tà pyi sáraga pi bilereñkwoŋi kurugo ke, ⁸ ka Yesu si Pyeri ná Yuhana tun maa yi jwo pi á: «Yii a sì, yii sà kataanni njyìŋi karigii cwɔɔnrø.» ⁹ Ka pi i Yesu yíbe: «Taa mu la nyé wuu u sà li karigii cwɔɔnrø ke?» ¹⁰ Ka u u pi pyi: «Yii aha sà nò kànhe tajyìŋwòge na, yii sín-bê ná nàŋi w'e, u à lwòhò kucwoo tugo. Yii i ntaha u fye e fo u aha sà jyè pyeŋge nkemu i ke. ¹¹ Yii aha sà nò wani, yii i yi jwo pyeŋgefoonj'á, na yii cyelentun'à jwo yii sà u yíbe, na bage ɳkire e uru ná u cyelempyiibii sí kataanni njyìŋi lyî yé. ¹² Yii aha kuru yibige pyi, uru nàŋi sí batøonge njyìbabilini là cyée yii na, l'à bégel'a jwò sèl'e. Kuru bage e, yii sí kataanni njyìŋi karigii cwɔɔnrø.»

¹³ Nyé ka Pyeri ná Yuhana si ɳkàr'a sà yi ta Yesu jwunjkanni na. Ka pi i kataanni njyìŋi karigii cwɔɔnrø wani.

Wwoŋeŋe njyìŋi

(*Macwo 26.26-30; Marika 14.22-26; 1 Korénti Shiinbii 11.23-25*)

¹⁴ Nyé tèelyiin'à nò ke, ka Yesu ná u túnntunmpii kë ná shuunniŋi sí njyìŋi kwûulo na lyî. ¹⁵ Ka u u yi jwo pi á: «Mii à sàa li lwó naye funŋ'i fo tèemənì i si zì nde kataanni njyìŋi lyî ná yii e, si nta nkyaala. ¹⁶ Mii sí yi jwo yii á, mii saha sì n-sìi ɳge njyìŋi fiige

lyî mε, fo canjke Kile sí u kalyiini jùnjke pyi ku fûnjo u Saanre e ke.»

¹⁷ Lire kàntugo ka u u fùnjcwokwuu lwó ná ɛrezèn sinm'e, maa fwù kan Kile á pu kyaan na, maa jwo cyelempyiibil'á: «Yii ɛrezèn sinm'e shwo a tâa yiye na, yii bya. ¹⁸ Mii sí yi jwo yii á, mà láha nijjaan na, mii saha sì ɛrezèn sinm'e bya mε, fo Kile Saanre tèni ká no.»

¹⁹ Lire kàntugo ka Yesu si bwúuruñi lwó, maa fwù kan Kile á u kyaan na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyiibil'á, maa jwo: «Ngé bwúuruñi u jyε mii cyeere, t'à kan yii kurugo ke. Yii a nde pyi, yii raa yiye funjo cwo na na.» ²⁰ Nyε pi à kwò njyìji na ke, ka Yesu si fùnjcwokwuuni lwó, ɛrezèn sinm'e mpyi l'e, maa jwo cyelempyiibil'á: «Nde fùnjcwokwuuni li jyε Kile tunmbyaare nivønnte, t'à le ná yii e mii sishange niñguñke cye kurugo ke.

²¹ Nka lire ná li wuuni mú i, yii li cè, ngemu u sí n-pa mii le cye e ke, urufoo cyεge na na ha ná mii woge e njyìji yaage e. ²² Sèenji na, Kile à li lwó Supyanji Jyanji u bò. Nka ngemu u sí n-pa u le cye e ke, urufoo wuun'á këege!»

²³ Nyε Yesu cyelempyiibil'á yire lógo ke, ka pi i wá na piye yíbili na jofoo u jyε pire shwøhøl'e, ngemu u sí jyε n-pa lire kapiini shinji pyi ye.

Jwujyahama àyîri cyelempyiibii shwøhøl'e najofoo u jyε pire shwøhøl'e jùñjufoonji yε

²⁴ Lire kàntugo ka jwujyahama si mpa yîri cyelempyiibii shwøhøl'e. Puru jwujyahampe jùñke ku mpyi na jofoo u jyε pire shwøhøl'e jùñjufoonji yε. ²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii li cè, na ha jùñke na, saanbii maha fânhe pyi kìnì sùpyire jùñ'i. Mpíi jùñ'i pi sí jyε na kuru fânhe pyi ke, pi la maha mpyi pire s'a pi kêre s'a ñko na pi na jyε sèeshiin. ²⁶ Nka yii wuuni jyε a yaa li pyi amuni mε, yii puni yyaha yyére shinj'á yaa u pyi yii puni kàntugo yyére shinjji. Ngemu la ku jyε si mpyi yii puni jùñjufoonji ke, urufol'á yaa u uye pyi yii puni báarapyi.

²⁷ Báarapyinji u maha jyìji sore u jùñjufoonj'a sì ntèen maa lyî kannna ke, pire shiin shuunniñi i, ngire u jyε yyaha yyére shinjji yε? Tá ngé u à tèen marii lyî kannna ke, uru bà mε? Nka mii wi ke, mii jyε báarapyi yii shwøhøl'e.

²⁸ Yii pi ke, yii à kwôro ná mii i na yyefuge tèrigil'e. ²⁹ Lire kurugo bà mii Tuñi à mii tìñ'a pyi saanwa mε, amuni mii mú sì yii tìñe n-pyi saanlii. ³⁰ Lire e yii sí n-pa lyî si bya ná mii i, mii Saanre e. Yii sí n-pa n-tèen saanre tateñyi y'e, s'a Izirayeli tùluyi ke ná shuunniñi shiinbii këeñji.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u jyε a uru cè mε
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Yuhana 13.36-38)*

³¹ Lire kàntugo ka Yesu si jwo Simo Pyeri á: «Simó! Simó! Sitaannini à li cya si yii nyàha ngùrugo, bà sùmapyañi maha nyàha a wùrugo tafwòge e ntanh'e me. ³² Nka mii à Kile jàare mu kurugo, bà mu si mpyi si ñkwôro Kile kuni i me. Mu aha maye cêege ma kapyiini na, si nûru raa ma mii yyére tèni ndemu i ke, ma a màban le ma cînmpyiibii dánafeebil'e.» ³³ Ka Simo Pyeri si Yesu pyi: «Kafoonji, l'à pyi kàsuuyire yo, l'à pyi kwù yo, mii à bégele cyire puni mée na ná mu i.» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Pyeri, mii sí yi jwo mu á, niñjaa ñkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nô tooyo taanre na na mu nyé a mii cè me.»

³⁵ Lire kàntugo ka Yesu si u cyelempyiibii pyi: «Tèni i mii à yii tun, maa yii pyi na yii àha wyére ná boro ná tanhajyi yabere lwó mbâra yii tooyi wuyi na me, tá yaaga kul'à yii ta be?» Ka pi i u pyi: «Yaaga kuu nyé a wuu ta me.» ³⁶ Ka Yesu si jwo: «Numé, wyére na nyé yii ñgemu á ke, urufoo u u lwó, yii ñgemu u nyé ná bor'e ke, urufoo u li lwó, ñgemu u nyé kàshikwàñjwòo baa ke, urufoo u u vâanntinjke pér'a tèg'a là shwo. ³⁷ Naha kurugo ye mii sí yi jwo yii á, Kile tûnnntunmpil'â jwumpe mpemu séme mii kyaa na ke, puru tèefunjòn'à byanhara. Y'à séme na “Pi à u cû kapimpyinje finge*.” Nde l'à séme mii kyaa na ke, lire tèepyiin'â byanhara.» ³⁸ Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kàshikwàñjwòhii shuunni cyi jncyii.» Ka Yesu si pi pyi: «Yi à ta†.»

*Yesu à Kile jàare Zhetisemani cikøäge e
(Macwo 26.36-46; Marika 14.32-42)*

³⁹ Nyé lire kàntugo, ka Yesu si yíri wani mà kàre Olivye cire jañke na, bà u mpyi maha ntêe na li pyi me. Ka u cyelempyiibii si ñkàre u fye e. ⁴⁰ Pi à sà nô kuru cyage e ke, ka Yesu si pi pyi: «Yii a Kile jàare bà yii si mpyi si fânha ta Sitaannini na, u àha ñkwò yii sòn ñgà kapii na me.»

⁴¹ Yesu à puru jwo ke, maa yíri cyelempyiibii taan, maa laaga nimbilere le u ná pi shwôhôl'e, maa niñkure sín, maa Kile jàare. ⁴² U Kileñarege e, u à jwo: «Tufoonji, kampyí mu sí jne, na shwô ñke kyaage lwôhe mbyañi na. Nka ma hà na nyii wuuni pyi me, ma nyii wuuni pyi.» [⁴³ Nyé lire tèni i, ka Kile mèlekëni wà si yíri niñyiñi na, maa màban le u e. ⁴⁴ Yesu yákiliñi mpyi a wùrugo sèl'e, ka u u nûr'a là bâra Kileñarege na, fo u funmp'à këennj'a pyi sishan na jncwo jñike na.]

⁴⁵ U à kwò Kileñarege na ke, maa yîr'a kàre u cyelempyiibii cyage e, mà sà pi nàvunñø wuubii ta pi à ñôo. ⁴⁶ Maa pi jñè, maa jwo: «Di k'à ta a jwo, ka yii i ñôo ye? Yii yíri, yii i Kile jàare, bà li si mpyi Sitaannini kà ñkwò yii sòn ñgà kapii na me.»

* **22:37** Ezayi 53.12 † **22:38** Pìi maha jwo: «Ka Yesu si pi pyi “Cyire ká mpyi na sí n-jà yo!”»

Yesu jncùnji kani

(*Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Yuhana 18.3-11*)

⁴⁷ Nyé mà Yesu yaha puru jwumpe na, ka pi i wíl'a supyiku-ruño nya ku u ma. Zhudasi u mpyi Yesu cyelempyiibii ke ná shuunniñi wà ke, uru u mpyi a ku yyaha cû. Pi à pa nô Yesu na ke, ka Zhudasi si file u na, maa u pûr'a cû, maa u shéere. ⁴⁸ Ka Yesu si jwo: «Zhudasi, uru fwùnji mu à pyi si Supyanji Jyanji le cye e ke!»

⁴⁹ Nyé Yesu cyelempyiibil' à pa li nya ná Yesu tacunjke e pi à pa ke, ka pi i Yesu yíbe: «Kafoonji, wuu kàshikwànnjwàhigii lwó pi mëe na la?» ⁵⁰ Ka pi wà niñkin si ntíl'a u kàshikwànnjwàage tèg'a Kile sáragawwuubii jùñufembwòhe báarapyinji kàniñe niñgeñke kwòn a cyán. ⁵¹ Ka Yesu si jwo: «Yii kakyaare jwø yaha!» U à yire jwo ke, maa nàñi niñgeñke lwó a sogo.

⁵² Lire kàntugo Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kilejaarebage sajcwànsigibii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwànrribii pi mpyi a pa Yesu tacunjke e ke, ka u u yi jwo pi á: «Yii à pa mii fye e ná kàshikwànnjwàoyi ná kàbiiyi i, si mpa jncû mu à jwo kakuumpyi u nyé mii, ⁵³ mà li ta, tèni i mii mpyi maha mpyi ná yii e canña maha canña Kilejaarebage e ke, yii nyé a yaaga pyi mii na më. Nka nde tèni na nyé yii ná numpinifoo‡ wuu.»

Pyéri à jwo na uru nyé a Yesu cè më

(*Macwo 26.57-58, 69-75; Marika 14.53-54, 66-72; Yuhana 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Nyé ka pi i Yesu cû a kàre Kile sáragawwuubii jùñufembwòhe pyënge e. Mà pi niñkaribii yaha, ka Pyéri si ntèen laage e, marii sì pi fye e, fo mà sà jyè pyënge e. ⁵⁵ Pi mpyi a na le, na ware ntàani niñke e, ka Pyéri si mpa ntèen pi shwòhòl'e.

⁵⁶ Nyé báarapyicwoñi wà à pa Pyéri nintëennji nya nage taan ke, maa u yal'a wíi, maa jwo: «Ngé nàñi na nyé Yesu fyèjwòhòshiinbil'e.» ⁵⁷ Ka Pyéri si yi kyáala: «Ceewe, mii nyé a u cè më.»

⁵⁸ Lire kàntugo ka nàñi wà si Pyéri wíi maa jwo: «Mu mù na nyé Yesu fyèjwòhòshinñi wà.» Ka Pyéri si jwo: «Sèe bà më!»

⁵⁹ Nyé tèr'à pyi ke, ka wabere si nûr'a yi jwo a waha na: «Nàkaana baa, ngé nàñi na mpyi ná Yesu i, naha na yé Galile kùluni shin u nyé u wi.» ⁶⁰ Ka Pyéri si u pyi: «Mii nàha a mu jwumpe yyeshage cè mà dë!»

Nyé mà Pyéri yaha puru na, ka nkùpoonji si ntíl'a mëe sú. ⁶¹ Ka Kafoonji Yesu si yyaha këenñe maa Pyéri wíi. Ka u funñe si jncwo Kafoonji jwumpe niñjwumpe na na: «Mà jwo nkùpecyiini li mëe sú niñja ke, lire sí mu ta mu à jwo a nô tooyo taanre na na mu nyé a mii cè më.»

‡ 22:53 Sitaanniñi u nyé numpinifoo.

⁶² Nyε ka Pyεri si fworo pyεnge e, maa sà mεε sú sèe sèl'e.

Pi à kàre ná Yesu i Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbii yyére

(*Macwo 26.59-68; Marika 14.55-65; Yuhana 18.19-24*)

⁶³ Nyε mpii pi mpyi na Yesu kàanmucaa ke, ka pire si wá na u fwóhore, maa u bwùun. ⁶⁴ Maa u yyahé pwó, maa u yíbe: «Mu nyε a jwo na mu na nyε Kile túnntunjø mà? Nge u à mu bwòn ke, uru mege yyere wuu á!» ⁶⁵ Maa jwujnjwumbaampe paberε niyyahama jwo u na.

⁶⁶ Nyε nyèg' à pa mógo ke, ka Yahutuubii kacwɔnribii ná Kile sáragawwuubii jnùnjufeebii ná Kile Saliyanji cyelentiibii si piye binni, maa nkàre ná Yesu i pi yukyaala kurunjke yyére. ⁶⁷ Maa u yíbe: «Kile Nijcwɔnrojì u nyε mu la? Yi yyaha jwo wuu á.» Ka u u pi pyi: «Mii mée ká yi jwo yii á, yii sì n-dá yi na mε. ⁶⁸ Mii sí ká yii yíbe, yii sì nyε mii jnwó shwó mε. ⁶⁹ Nka mà lwó numε na Supyanji Jyañi sí n-sà n-tèen Kile Sinjifoo kàniñe cyεge na.»

⁷⁰ Nyε Yesu à yire jwo ke, ka pi puni si u pyi: «Lire sanni i ke, Kile Jyañi u nyε mu la?» Ka u u pi pyi: «Nje yii à jwo ke, yire yi nyε yi yi.» ⁷¹ Ka pi i jwo: «Wuu saha nyε a tìge wà jnwɔjwumø kurugo mε, na ha na yε wuu yabilimpil' à lógo u jnwó na mà kwò.»

23

Pi à kàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére

(*Macwo 27.1-2, 11-14; Marika 15.1-5; Yuhana 18.28-38*)

¹ Nyε ka pi puni si yíri sijcyan, maa nkàre ná Yesu i fànhafoonji Pilati yyére*. ² Pi à sà nə wani ke, maa fin'a taha Yesu na Pilati á na: «Wuu à sà ñge nàñi ta u u sùpyire jnùñjø kyángé, na pi nyε a yaa pi a múnalwɔore kaan saanbwɔhe Sezari á mε. U à jwo na uru u nyε Kile Nijcwɔnrojì, na uru na nyε saanwa.» ³ Ka Pilati si Yesu yíbe: «Yahutuubii saanñi u nyε mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu aha jwo amuni yo.» ⁴ Ka Pilati si jwo Kile sáragawwuubii jnùnjufeebii ná sùpyire sannt'á: «Mii nàha tìgire cyaga ta ñge nàñi na, ñkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mε.» ⁵ Ka pi i nûr'a yi jwo a waha Pilati á: «U wá na sùpyire jnùñjø kyángé ná u jwumpé e Yahutuubii kùluni puni i, mà lwó Galile kùluni na, fo mà pa nə na ha wuu na.»

Pi à kàre ná Yesu i saanñi Erɔdi yyére

⁶ Tèni i Pilati à yire lógo ke, maa pi yíbe na Galile kùluni shin u nyε ñge nàñi la. ⁷ Ka pi i u pyi: «Oñ.» Ka Pilati si pi pyi: «Yii a sì ná u e, saanñi Erɔdi yyére, na ha na yε uru u nyε Galile kùluni jnùñjø na, ñka u nyε Zheruzalemu kànhe e jicyii canmpyaagil'e.»

* **23:1** Fànhafoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsusuyiñi wà bò.

⁸ Nyε pi à sà nə ná Yesu i saannji Erədi yyére ke, ka li i ntáan Erədi i sèl'e, naha na ye u mpyi a Yesu kyaa lógo tèeməni i, u la mpyi Yesu si kakyanhala kani là pyi uru nyii na. ⁹ Lire kurugo Erədi à yibiyi niyyahaya pyi u na. Nka u nyε a yafyin jwo me. ¹⁰ Nyε lir'à Kile sáragawwuubii jnùjufeeblee ná Kile Salianji cyelentiibii mú ta pi à kàre wani Erədi yyére. Ka pire si wá na sérē Yesu na, maa kafinare shiiji puni fini u na. ¹¹ Ka Erədi ná u sòrolashiibii si Yesu fwáhoro maa u faha sèl'e. Maa vánantinjε nisinaña le u na, maa pi pyi pi à núr'a kàre ná u e Pilati yyére.

¹² Pilati ná Erədi mpyi a bêni me. Nka mà lwó kuru canjke na, pi à pyi cevee.

Yesu kataanmp' à cwɔɔnr'a yaha u mbòjì na

(Macwo 27.15-26; Marika 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16)

¹³ Pi à núr'a sà nə ná Yesu i Pilati yyére ke, ka Pilati si bínn'a tèen ná Kile sáragawwuubii jnùjufeeblee ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbii ná Yahutuubii sanmpil'e, ¹⁴ maa jwo: «Yii à pa ná ñge nànjì i naha mii yyére, maa jwo na u wá na sùpyire jnùjò kyángé. Nka mii à u yíbe yii puni nyii na, yaaga maha yaaga yii à jwo a taha u na ke, mii nyε a kuru kà zò ta u na me. ¹⁵ Erədi mú sí nyε a tìgire cyaga ta u na me, lire kurugo u à u núruñ'a tùugo naha wuu á. Mii á, ñge nànjì kóni nyε a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò me. ¹⁶ Lire kurugo mii sí na sòrolashiibii pyi, pi u bwòn si u cye yaha.»

[¹⁷ Nyε yyee maha yyee, Yahutuubii bilereñkwoñi kataanni i, Pilati mpyi maha kàsujiñi wà cye yaha, lire na mpyi kalyee.] ¹⁸ Ka sùpyire puni si bínn'a jwo fànha na: «Ñge nànjì bò, maa Barabasi cye yaha!» ¹⁹ Mà li ta, Barabasi mpyi a nyàhañguruguñi wà pyi kànhe e, maa booro pyi, lire kurugo pi mpyi a u cù a tò kàsuñi i.

²⁰ Pilati la mpyi si Yesu cye yaha, lire e u à núr'a pi yíbe. ²¹ Ka pi i sêe maa jwo: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!»

²² Ka Pilati si núr'a jwumpe lwó tontanrewogo maa jwo: «Kapiini ndire ñge nàj' à sàa pyi bε? Mii nàha à jnùjò ta ñkemu ku sí u pyi u bò me. Lire e ke mii sí sòrolashiibii pyi pi u bwòn si u cye yaha.»

²³ Ka pi i núr'a sêe fànha na: «U kwòro cige na!» Nyε pi màhañ' à pa Pilati yyaha jà ke, ²⁴ ka u u nyε maa pi nyii wuuni pyi.

²⁵ Pi mpyi a Pilati náare na u nànjì ñgemu cye yaha, mà li ta uru nànjì mpyi a nyàhañguruguñi ná boore pyi ke, ka Pilati sí uru cye yaha. Nde pi à cya u á Yesu kyaa na ke, maa lire pyi pi á.

Pi à Yesu kwòro cige na

(Macwo 27.32-56; Marika 15.21-41; Yuhana 19.17-30)

²⁶ Mà sòrolashiibii yaha pi i nkèege ná Yesu i taboŋke e, pi à círi ná nàŋi w'e u à yíri sige e, u mëge mpyi Simo, Siréni kànhe shin u mpyi u wi. Ka pi i Yesu kworokworocige kárama a tègë u nun'i, maa u pyi u à taha Yesu fye e.

²⁷ Supyikurunjɔ nimbwəhɔ mpyi a taha pi fye e na nkèege mú. Cyeebii pìi na mpyi pi e, nàvunŋke mpyi a pire pyi pi i myahii súu Yesu kurugo. ²⁸ Ka Yesu si yyaha kēenŋe maa pire cyeebii wíi maa jwo: «Zheruzalemu kànhe cyeebii, yii àha raa mæe súu mii kurugo me. Yii a mæe súu yii ná yii pylibii kurugo. ²⁹ Naha kurugo ye cijiriyi yi nye yi sàha pyìi si mà nya nta raa nkɔ mà pyìi kan pi à nwɔr'a nya me, tèni là na ma, sùpyire sí n-pa raa nkɔ, pire wuun' à nwɔ. ³⁰ Lire tèni i, sùpyire sí raa nkɔ najy' á “Yii cwo wuu juŋ'i!” s'a nkɔ mpògogil' á “Yii cεeg' à wuu nwɔtò!” ³¹ Naha kurugo ye pi aha jcyii karigii shinji pyi cipuruge na, naha pi sí n-pyi cíwage na yε?»

³² Pi mpyi na ῆkēege ná kapimpyimii shuunni i si zà bò ná
Yesu i mú.

³³ Nye pi à sà nə cyage k'e, pi maha kuru cyage mēge pyi: «Nuŋkwəəge Cyage» maa Yesu ná pire kapimpyibii shuunniñi kwòro ciyi na wani. Wà mpyi u kàniñke na, u sanñi sí nyue u kàmeni na.

³⁴Ka Yesu si jwo: «Tufoonji, yàfa pi na, jaha na yε nde pi à pyi ke, pi yŋε a li kapii cè mε.»

Lire kàntugo ka sòrolashiibii si ñkyaanlwooni tèg'a u vàanjiyi tách piye na.³⁵ Shinjyahara mpyi a yyére wani marii wií. Ka Yahutuubii yyaha yyére shiinbii si wá na Yesu fwóhore na: «U à sùpyire tà shwø, u uye shwø nume ke! Lire e wuu sí n-sìi n-cè na uru u nyø Kile Njncwønreñi.»³⁶ Ka sòrolashiibii mü si file u na ná lütanhage e maa u fwóhore³⁷ maa jwo: «Kampyi mu u nyø Yahutuubii saannji, maye shwø.»³⁸ Pi mpyi a yi sém'a tarà Yesu kworokworocige niñyinji na na «YAHUTUUBII SAANNJI U NYØ NGE.»

³⁹ Nyε kapimpyiibii pi mpyi a kwòro ná Yesu i ke, ka uru wà si u faha maa jwo: «Mu nyε a jwo na mu u nyε Kile Nijcwɔnrorɔni mà? Maye shwɔ, maa wuu shwɔ mú!» ⁴⁰ Ka kapimpyiŋi sanŋi si u shèrefoonji cēege maa jwo: «Mu nyε na fyágé Kile na mà? Ko kuru yyefuge ninuge e mu ná uru nyε! ⁴¹ Wuu pi ke, ḥke yyefuge nyε wuu njcyaga, naha na yε kapiini wuu à pyi ke, lire l'à ku nō wuu na. Nka ḥge nànji wi ke, u nyε a kapii pyi mε.»

⁴² U à puru jwo ke, maa Yesu njáare na: «Yesu, mu aha mpanteen ma saanre tateenge e tèni ndemu i ke, ma a yákili yaha na na.» ⁴³ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí yi jwo mu á, nijjaam mu sí n-pyi ná mii i Arijinañi i.»

[†] 23:30 Oze 10.8 [‡] 23:31 Naha ñke cyage e, Yesu a uye tàanna ná cipuruge e maa Yahutububíi tàanna ná cíwage e.

*Yesu kwùnji**(Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Yuhana 19.28-30)*

⁴⁴ Canjke mpyi a nɔ̄jùnɔ̄ niŋi i, ka numpini si mpâl'a jyè kìni cyeyi puni i, mà tère pyi fo mà nɔ̄ canvyinge na. ⁴⁵ Vàanjke k'à tég'a Kilejaarebage tâa mà pyi shuunni ke, ka kuru si ncwən niŋke e.

⁴⁶ Ka Yesu si jwo fàンha na: «Tufoonj, mii sí na múnaani yaha mu cye e!» U à yire jwo ke, ka u múnaani si fworo u e.

⁴⁷ Òrømu sòrolashiibii yyaha yyére shinji u mpyi wani tayyérege e ke, ur'à lire nya ke, ka u u Kile pêe maa jwo: «Sèenji na, ñge nàŋi mpyi a tí!»

⁴⁸ Sùpyire ti mpyi a pa cyire karigii tawiige e ke, ka pire puni nàvunijø wuubii si nûru na ñkèege pi pyenyi i maa myahigii súu. ⁴⁹ Yesu ceveebii ná cyeebii pi mpyi a taha Yesu fye e mà yîri Galile kùluni i ke, pire puni mpyi a yyére tatøønge e, maa ncyii karigii wíi tapyige e.

*Yesu ntòŋji kani**(Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Yuhana 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Yahutuubii kànhe mègè pi maha mpyi Arimati ke, nàŋi wà na mpyi na yîri kuru kànhe na, u mègè na mpyi Yusufu. U mpyi Yahutuubii yukyaala kuruŋke e. Uru nàŋi na mpyi sùpya njncenjø, maa ntíi. U sònñjore mpyi a taha Kile Saanre tèepani na. Yukyaala kuruŋke shiinbii sanmpii mpyi a jwo a bê kani ndemu na Yesu kyaa na maa li pyi ke, u nyé a nén'a jyè lire e mè. ⁵² Maa ñkàr'a sà Yesu buwuŋi njáare Pilati á, si sà ntò. ⁵³ Pilati à nyé ke, ka Yusufu si ñkàr'a sà Yesu buwuŋi tîrige kworokworocige na, maa u pwø vâanntoŋi w'e, mà sà ntò. Fanjke e u à sà Yesu tò ke, kuru mpyi a tûgo kafaaga juŋ'i, bu mpyi na sàha ñkwò a tò kur'e mà nya mè. ⁵⁴ Kuru canjna nùmpanjø mpyi na sí n-pyi canjøŋke.

⁵⁵ Cyeebii pi mpyi a Yesu tûug'a yîri fo Galile kùluni i mà pa ke, ka pire si ñkàre ná Yusufu e fannjke na si sà Yesu buwuŋi sînniŋkanni nya fannjke funnke e. ⁵⁶ Lire kàntugo ka pi i nûr'a kàre pyengè, maa sà sìnme nùguntanga wumø ná wusuna yaa mà yaha. Canjøŋk'à nò ke, mà tâanna ná Yahutuubii Salianji i, ka pi i ñò.

24*Yesu à nyé a fworo kwùnji i**(Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Yuhana 20.1-10)*

¹ Cibilaage canjcyiige* nyékwoŋge na, sînmpe nùguntanga wumpe ná wusunani pire cyeebii mpyi a yal'a yaha ke, ka pi i yire lwó na ñkèege fanjke na. ² Kafaage ku mpyi a tég'a fanjke

* **24:1** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku nyé káriŋi.

jwɔ tò ke, pi à sà nɔ wani ke, ka pi i sà kuru ta k'à kùuŋkul'a láha fanŋke jwɔge na.³ Ka pi i jyè fanŋke e maa wíi, ɳka pi jyε a Kafoonji Yesu buwuŋi nya mε. ⁴ Ka li i pi bilibili. Mà pi yaha pur'e, ka pi i mpâl'a nàmii shuunni nya pi à vâanvyinweewere le mà yyére.

⁵ Ka pire cyeebii fyagara wuubii si niŋkure sín maa yyahayi cyígile jnŋke na. Ka pire nàmpii shuunniŋi si jwo pi á: «Naha na yii jyε na jyii shinŋi caa kwùubii shwəhəl'e ye? ⁶ U jyε naha mε. U à jn̄e a fworo kwùŋi i. Jwumpe u mpyi a jwo yii á mà u yaha ná yii e Galile kùluni i ke, yii funŋɔ cwo puru na. ⁷ U mpyi a jwo na “Fànha ki, Supyanj Iyanji u le kapimpyiibii cye e, pi i u kwòrò cige na. U kwùŋi canmpyitanrewuuni, u sí jn̄e n-fworo kwùŋi i.”»

⁸ Pi à puru jwo a kwò ke, ka cyeebii funŋyi si jn̄cwo Yesu jwumpe nijjwumpe na. ⁹ Ka pi i yíri fanŋke na maa ɳkàr'a sà yi puni yyaha jwo cyelempyiibii ke ná niŋkinŋi ná pi shèrεfeebei sanmpii pun'á. ¹⁰ Cyeebii pi mpyi a kàre fanŋke na ke, pire pi mpyi: Mariyama u mpyi na yíri Magidala kànhe e ke, uru ná Zhane ná Yakuba nuŋi Mariyama mà bâra cyeebii piibérii na. Pire cyeebii pun'á yíri fanŋke na, maa mpa jwumpe ninumpe jwo Yesu túnntunmpil'á. ¹¹ ɳka pi mpyi na sônŋi na jn̄uŋɔ baa jwumø cyeebil'á jwo. Pi jyε a dá pu na mε. ¹² Lire ná li wuuni mû i, ka Pyeri si yíri maa fê a kàre fanŋke na, maa sà jâara a wíi ku funŋke e. Lempe kanni baare e, u jyε a yafyin nya mε. Ka li i u bilibili, ka u u nûr'a kàre pyεngε.

Yesu à uye cyée u fyèŋwəhɔshiinbii plì shuunni na, pi i ɳkèege Emayusi kànhe e
(Marika 16.12-13)

¹³ Kuru canŋke ninuge e, Yesu fyèŋwəhɔshiinbii plì shuunni mpyi na ɳkèege kànhe kà na, kuru kànhe mège na mpyi Emayusi. Ku ná Zheruzalemu kànhe laage mpyi a tòro culumetirii ke ná shuunni na mε. ¹⁴ Karigii cyi mpyi a pyi lire tèni i ke, pi mpyi na cyire puni yu piy'á, na ɳkèege. ¹⁵ Mà pi yaha jwumpe na piye shwəhəl'e, ka Yesu yabilinji si file pi na, maa kuni bínni ná pi e. ¹⁶ Pi mpyi na Yesu naa, ɳka l'à pyi mu à jwo yaage kà k'à para pi yyaha na, mà pi pyi pi jyε a já a u cè mε.

¹⁷ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi yii na yu, na ɳkèege amε ye?» Ka pi yyetanha wuubii si yyére. ¹⁸ Nge mège ku mpyi pi e Kilopasi ke, ka uru si jwo: «Karigii cyi à pyi numε Zheruzalemu i ke, mu kanni baare e, sùpyajyε a sìi Zheruzalemu i cyi cèmbaa mε.»

¹⁹ Ka Yesu si pi yíbe: «Naha shi k'à pyi ye?» Ka pi i u pyi: «Kile túnntunŋi Yesu u mpyi a yíri Nazarèti kànhe e, ná Kile mpyi a fànha le u jwumpe ná u kapyiŋkil'e sùpyire nyii na ke, nde l'à

u ta ke, lire ke! ²⁰ Wuu Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná wuu yyaha yyére shiinbil' à u le cye e, pi à u kwòro cige na a bò. ²¹ Wuu mpyi na sônji na uru u sí n-pa Izirayeli shiinbii jùñjo wwù bilere e. Nka u à kwû ke, cyi canmpyaa taanre u nyé ñge. ²² Wuu kurunjé e, cyeebii pìl' à pa jwumpe pà jwo wuu á, mpemu p' à sàa wuu bilibili sèe sèl'e ke. Nyège na, pi à sôl'a kàre u fanjke na, ²³ maa mpa wuu pyi na pire nyé a sà u buwunji ta wani mè, na pir' à Kile mèlekëebii pìl' nya, ka pire mèlekëebii si yi jwo pir' à na Yesu à jè a fworo kwùnji i. ²⁴ Bà cyeebil' à yi jwo wuu á mè, wuu shèrëfeebii pìl' mú à shà fanjke na, mà sà yi ta amuni, ñka pire mû nyé a u nya mè.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Yii yákili baafeebii, yii dama nyé a táan Kile túnntunmpii jwumpe na mà dè! ²⁶ Lire kyaalanjanni na, bà Kile Njncwɔnrøñi mpyi a yaa u kyaala u u nta a jyè Kile sìnampé e mà?»

²⁷ Lire kàntugo mà lwó Kile túnntunji Musa sémebii na, mà sà nò fo Kile túnntunmpii sanmpii puni sémebii na, jwumpe p' à séme u kyaa na pire sémebil' e ke, ka u u puru yyaha jwo pi á.

²⁸ Kànhe na pi mpyi na ñkèege ke, pi à sà nò kuru na ke, ka Yesu si uye pyi mu à jwo u ko raa ntùuli s'a ñkèege yyaha yyére. ²⁹ Ka pi i u jíare na u àha ñkàre mè, na numpilage na ñko raa wwùu. Ka u u jyè pyënge e maa ntèen wani ná pi e. ³⁰ Tèni i pi à pa ñkwùulo s'a lyí ke, ka u u bwúrunji lwó, maa fwù kan Kile á, maa u kwòn kwòn a kan pi á. ³¹ Lir' à pyi ke, ka pi yákilibii si mûgo, ka pi i jncè na Yesu wi. Lire kàntugo ka u u mpâl'a pînni pi na.

³² Ka pi i wá na yi yu piy' à na: «Tèni i u mpyi na Kile Jwumpe Semenji yyaha yu wuu á kuni na ke, wuu funjyi mpyi a táan sèe sèl'e dè!» ³³ Ka pi i ntíl'a yíri, maa nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e, mà sà cyelempyiibii sanmpii ke ná niñkinji ná pi shèrëfeebii ta pi à bínni. ³⁴ Ka pire cyelempyiibii si jwo pi á na Kafoonji Yesu à jè nàkaana baa, na Simo yabilinj' à u nya!

³⁵ Nyé nde l'à mpíi shiin shuunni na mà pi niñkaribii yaha ke, ná pyinkanni na pi à Yesu cè, tèni i u à bwúrunji kwòn kwòn mà kan pi á ke, ka pi i yire puni yyaha jwo.

Yesu à uye cyée u cyelempyiibii na

(*Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Kapyiñkjii 1.6-8*)

³⁶ Mâ cyelempyiibii yaha puru jwumpe na, ka pi i mpâl'a Yesu niñjyerenjì nya piye shwòhòl'e. Ka u u jwo: «Kile u yyejinjé kan yii á.» ³⁷ Ka pi i fyá fo mà tateëengé fô piye na, naha na ye pi mpyi na sônji na buñi wà fwòñgò pir' à nya. ³⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Naha na yii nyé na fyágé be? Naha k' à nte sònñjore shinjí tîrigé yii funj'i ye? ³⁹ Yii na kantahigii ná na tooyi wíi, yii i jncè na mii wi. Yii bwòn na na a wíi, bufwòñgò

jyε na mpyi ná cyere ná kaciyy'i mii fiige mε.»⁴⁰ Mà u yaha puru jwumpe na, u à u kantahigii ná u tooyi cyēe pi na.

⁴¹ Pi mpyi a dá Yesu jènji na mε, naha na yε u jènji mpyi a pi funjyi tāan fo mà pi bilibili. Ka Yesu si pi yíbe: «Yalyige na wá naha yii á la?»⁴² Ka pi i fyafwəgə kan u á.⁴³ Ka u u ku shwə a kyà pi jyii na.⁴⁴ Maa jwo: «Tèni i mii mpyi ná yii e ke, mii à yi jwo yii á na yaaga maha yaaga k'á séme mii kyaa na MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii sémebii ná Zaburu sémejì i ke, cyire pun'à yaa cyi tòro cyi jwunjanni na.»

⁴⁵ Nyε u à yire jwo ke, maa pi yákilibii mógo, bà pi si mpyi si Kile Jwumpe Semenji jwəhe cè mε.⁴⁶ Maa nür'à jwo pi á: «L'à séme amuni na Kile Nijcwənrənji sí n-kyérege n-bò, ñka u kwùnjì canntanrawoge u sí jnè.⁴⁷ Na mà lwó Zheruzalemu kànhe na, Jwumpe Nintanmpe sí n-jwo u mäge na supyishinji pun'á, na pi pi toroñkanni kēenjε pi i láha kapegigii na, bà Kile si mpyi si cyi yàfa pi na mε.⁴⁸ Nyε kyaa maha kyaa mii à pyi ke, yii à cyire puni nya tapyige e, yii a cyi yu yii a mâre.⁴⁹ Yii tèen Zheruzalemu i, mii Tuñji Kile à sífente ntemu jwəmee lwó ke, fo mii aha tire tîrige yii jnunj'i tèni ndemu i ke.»

Yesu à kò a dùgo nìnyinji na

(Marika 16.19-20; Kapyiñjkii 1.9-11)

⁵⁰ Lire kàntugo ka Yesu si ñkàre ná u cyelempyiibil'e Bétani kànhe taan. Pi à sà nɔ wani ke, ka u u cyeyi yîrige, maa jwó le pi á.⁵¹ Mà u yaha u u dùbabii leni pi á, u à kò a yîri pi shwəhəl'e mà kàre nìnyinji na.⁵² Ka cyelempyiibii si wá na u kère. Pi à kwò ke, ka pi funntanga wuubii si nür'a kàre Zheruzalemu kànhe e.

⁵³ Canja maha canja pi mpyi maha piye binnini Kileñaarebage e, marii Kile kère.

Yuhana Jwumpe Nintanmpe

Jwuŋkanni

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenjì funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana à mpe jwumpe séme, bà pu lógofeebii si mpyi si dá li na na Yesu u nyé Kile Nijcwənronjí ná Kile Jyanjí më (20.30-31). Yesu jwɔjwumpe ná u kapyiinkii jwɔhe k'à nyɔhɔ ke, Yuhana à cyaga yaha sèl'e kur'á.

Sémenj'à ták tateenye shuunni. Tatænge njacyiige na Yesu kakyanhala karigii cyì baashuunni kyaa yu (1-12). Cyi na yiri kacyeŋkii, naha kurugo ye cyi à li cyêe na Kile Jyanjí u nyé Yesu. Yesu ná mpoo pi à binn'a tèen jwumø na ke, nke cyage na yu lire kyaa na mú, mu à jwo u ná Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shinjì (3) u ná Samari shiinbii cwoŋji (4) u ná yampii (5-9).

Kálaji Yesu nyé na nkaan ke, ur'à li cyêe na uru u nyé:

Njylji u à yíri nìnyinji i ke

Mpànahajji njçennji

Dijyènji bëenmpe

Tajyinwøge

Kuni i wà sí n-jà nə Kile yyére ke

Sèenji

Nge u maha kwùubii jèni ke

Nge u maha shìji niŋkwombaŋji kaan ke.

Lire cyèenjanni na, Yesu à uye cyêe dijyènji puni na.

Sémenjì tatænge shənwoge na yu Yesu vworonjí kyaa na dijyènji i, s'a nkèege Tufoonjí Kile yyére (13-21). Yesu na yu ná u cyelempyiibii ke ná shuunni i maa pi yerege mà yyaha tíi ná u tèefworoni i pi shwɔhɔl'e (13-16). Yesu à u Tuŋjí Kile náare u cyelempyiibii kyaa na, maa pi le u cye e (17).

Kàntugo yyére, Yahutuubii Kile kuni yyaha yyére shiinbil'à u cù, ka pi i u bò kworokworocige na, maa u buwuŋi tò (18-19). Lire jwɔhe na, ka u u nè a fworo kwùŋji i maa uye cyêe u cyelempyiibii na (20-21).

Yesu na mpyi Yahutu, u cyelempyiibii mú sí mpyi Yahutuu, nka Yesu kyaa mpyi a pën Yahutuubii jnùŋufeebil'á. Kile Saliyanjí cyelemtiibii ná Kile sáragawwuubii jnùŋufeebii pi mpyi Yesu zàmpεenbii.

Yuhana sémenjì nyé na Yesu zinjí ná u nàŋkocyere kyaa yu më. Nka u à yi fíninj'a jwo na Kile Jwumpe pu nyé Yesu, puru ná Kile u à wwò fo tasiige e. Yesu cye kurugo, Kile à pa ntèen sùpyire shwɔhɔl'e. Lire pyiŋkanni na, ti sí n-jà n-pyi Kile pyì.

Mà Yesu yaha jìnjke na, u à sénmeg'a wwò ná Tufoonji i maa u túnnture pyi. Shin maha shin u na Kile caa ke, urufoo sí n-jà u cè Yesu cye kurugo.

Kile Jwumpe à pyi sùpya

¹ Mà jwo dijyεŋi u sìi ke, Jwumpe mpyi wani mà mo. Pu mpyi ná Kile e. Puru Jwumpe pu mpyi Kile yabilinji. ² Nge u jyε puru Jwumpe ke, u mpyi wani ná Kile e, mà jwo dijyεŋi u sìi ke. ³ Uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. Yaaga maha yaaga k'à dá ke, kuru kà jyε a dá u baa mε. ⁴ Ur'e shìŋi niŋkwombaŋ'á fworo, uru u maha bèenmpe kaan sùpyir'á. ⁵ Puru bèenmpe na jî numpini i, ḥka numpini jyε a jà pu na mε*. ⁶ Tèni là à pa nø, ka Kile si nàŋi wà pyi u túnntunŋø, u mège na mpyi Yuhana. ⁷ U à pa mpa a bèenmpe kyaa yu, bà sùpyire puni si mpyi si dá pu na u jwumpe cye kurugo mε. ⁸ Uru yabilinji bà u mpyi puru bèenmpe mε, u mpyi a pa si mpa pu kyaa jwo kanna. ⁹ Nge u mpyi bèenmpe sèesee wumpe ke, ur'à pa dijyεŋi i mpa bèenmpe kan sùpyir'á.

¹⁰ U mpyi dijyεŋi i, dijyεŋ'á dá u cye kurugo, lire ná li wuuni mû i, dijyεŋi sùpyir'á u cyé. ¹¹ U à pa u yabilinji shiinbii yyére, pi jyε a jyε u na mε. ¹² ḅka mppi pi à jyε u na maa dá u mège na ke, u à kuni kan pire pun'á pi pyi Kile pyì. ¹³ Pi jyε a Kile pyìfente ta sùpyire woore tanjkanni na mε. Pi jyε a ta nø ná u cwo pyì tanjkanni na mε. Sùpya jyìi kyaa bà l'à pi pyi amuni mε. ḅka Kile yabilinji u à jyε maa pi pyi u pyì.

¹⁴ Nyε puru Jwumpe à pa mpyi sùpya, maa ntèen wuu shwahol'e mà tère pyi. Wuu à u pèente nya. Uru u jyε Jyafoonji niŋkinji mà fworo Tufoonji Kile e ke, ur'e tire pèente jyε. Uru u à jwø wuu na sèl'e, maa sèenji cyée wuu na.

¹⁵ Nyε Yuhana à Yesu kyaa jwo. U à jwo fànha na: «Nge kyaa mii mpyi a jwo na u sì n-kwò n-pa mii kàntugo ke, ur'à fànha tò mii na, naha na yε mà jwo mii u si ke, u mpyi wani mà kwò.»

¹⁶ U à jwø wuu na sèl'e maa kacenni là tèg'a kacenni là fùnnø wuu á†. ¹⁷ Yìi li cè, Kile mpyi a u Salíyanji kan Musa cye kurugo, numε u à jwø wuu na maa sèenji cyée wuu na Yesu Kirisita cye kurugo. ¹⁸ Sùpya sàha ḅkwò a Kile nya a nya mε. ḅka Jyafoonji niŋkinji u jyε Kile yabilinji, maa mpyi Tufoonji Kile taan ke, uru u à Kile pyiŋkanni cyée wuu na.

Pi na Yuhana yíbili uye kyaa na

(*Macwo 3.1-12; Marika 1.1-8; Luka 3.1-18*)

¹⁹ Nyε Yahutuubii jùŋufeebil'á sáragawwuubii pìi ná Levi tùluge shiinbii pìi yírigé Zheruzalému kanhé e mà tun Yuhana

* **1:5** Pi maha jwo: «Puru bèenmpe na jî numpini i, ḅka numpini jyε a jyε pu na mε.» † **1:16** Pi maha jwo: «Wuu à kacenni là ta là kàntugo.»

á, pi sà u yíbe na jofoo u nyé u wi yé? ²⁰ Pi à u yíbe ke, u nyé a yaaga njwaho pi na mε, u à tíl'a jwo pi á: «Mii bà u nyé Kile Nijcwənrənji mε.» ²¹ Ka pi i u yíbe: «Jofoo sí u nyé mu yé? Mu u nyé Kile túnntunji Eli la?» Ka Yuhana si pi pyi: «Onhə, uru bà u nyé mii mε.» Ka pi i nür'a u pyi: «Kile túnntunji wuu na sigili ke, uru u nyé mu la?» Ka u u nür'a jwo: «Onhə.» ²² Ka pi i nkànha a jwo: «Jofoo sí u nyé mu yé? Yà jwo wuu á, wuu sà jwo wuu tunveebil'a. Jofoo mu yabilini na maye sônñi yé?» ²³ Ka Yuhana si pi njwə shwə ná Kile túnntunji Ezayi njwəjwumpe e na:

«Mejwul' à fworo sítage e fàinha na

“Yii kuro nintiile yal'a yaha Kafoonji mée na.”

Nyé mii Yuhana u nyé ná lire mejwuuni i§.»

²⁴ Sùpyire ti mpyi a tun Yuhana yyére ke, Farizhēenbii pìi na mpyi ná pi e. ²⁵ Ka pire si nür'a u yíbe: «Mu bà u nyé Kile Nijcwənrənji mε, mu nyé Eli mε, mu sí nyé Kile túnntunji nizigiji mε, ka naha si mu ta mu u sùpyire batizeli yé?» ²⁶ Ka Yuhana si pi pyi: «Mii na sùpyire batizeli lwəhe e kanna. Yii shwəhəl'e, nàñi wà na nyé wani, yii nyé a u cè mε, ²⁷ uru sí n-pa mii kàntugo, ñka mii njuk' à cyére u tanhajyi mèere zànhaji i u tooyi na*.»

²⁸ Cyire karigil' à pyi Bətani kànhé e, Zhurudən bañi kàntugo. Kuru cyage e, Yuhana mpyi na sùpyire batizeli.

Yesu u nyé Kile Mpabilini

²⁹ Kuru canja nùmpanja, Yuhana à Yesu nya u u sì u yyére ke, maa jwo sùpyir'á: «Yii wíi, Kile Mpabilini li nyé nde, lire li sí n-pa dijye sùpyire kapegigii yàfa ti na. ³⁰ Uru kyaa mii mpyi a fyânhé a jwo yii á, tèni i mii à jwo “Nàñi wà na ma mii kàntugo, ñka u à pêe mii na, maa mpyi mii yyaha na, naha na yé mii à si mà u ta.” ³¹ Mii yabilini mpyi a cè na uru wi mε. Ñka mii à pa mpa a sùpyire batizeli lwəhe e, bà Izirayeli shiinbii si mpyi si u cè mε.»

³² Puru kàntugo, mpe Yuhana à jwo: «Mii à Kile Munaani nya l'à yíri njyini na mpánmpərəgə fiige, mà pa ntèen Yesu na. ³³ Mii yabilini mpyi a u cè mε. Ñka ñge u à mii tun mii u pa a sùpyire batizeli lwəhe e ke, uru u à yi jwo mii á na mii aha bú Kile Munaani nya l'à tîg'a pa ntèen ñgemu na ke, uru u sí raa sùpyire batizeli ná Kile Munaani i. ³⁴ Mii à li nya li jwuñkanni na. Lire e mii à jwo sùpyir'á na “Ñge nàñi u nyé Kile Jyanji†.”»

‡ **1:21** Yahutuubii mpyi na Kile túnntunjo sigili ñgemu u nyé Musa fiige ná u mpyi na sí n-pa tèrigii nizanñkile ke. Pìi mpyi na sônñi na uru Kile túnntunji u sí n-pyi Kile Nijcwənrənji (Duterenəmu 18.15-18; Kapyiñkii 3.22). § **1:23** Ezayi 40.3

* **1:27** Yahutuubii mpyi maha pi nàmpwuunbii tanhajyi mèere sànhé, maa pi tooyi jyé. Pi bilibii pi mpyi maha lire pyi. Pi nàmpwuunbii sunmäge shwoñkanni li mpyi lire. † **1:34** Séməbii pìi maha jwo: «Kile Nijcwənrənji».

Yesu cyelempyiibii njcyiibii

³⁵ Kuru canja nùmpañja, Yuhana mpyi a yyére wani ná u cyelempyiibii pìi shuunni i. ³⁶ Ka u u Yesu nintoroni wíi, maa jwo: «Yii wíi, Kile Mpabilini li jnye nde!»

³⁷ Yuhana cyelempyiibii mpii shuunniñ' à puru jwumpe lógo ke, maa ntaha Yesu fye e. ³⁸ Yesu à yyahe kēenj'a wíl'a pi jnya pi à taha uru fye e ke, maa pi yíbe: «Naha yii na jcaa yε?» Ka pi i u pyi: «Arabi (lire jwøhe ku jnye cyelentuñi) taa mu à tīrige ke?» ³⁹ Ka u u pi pyi: «Yii a ma, yii sí ku jnya.» Ka pi i jkàre ná u e, maa sà pyenje jnya, maa ntèen wani. Canvyinge tèni li mpyi li li, ka pi i canmpaange pyi ná u e.

⁴⁰ Mpii nàmbaabii shuunniñi pi mpyi a Yuhana jwumpe lógo, maa ntaha Yesu fye e ke, pire wà mège na mpyi Andire, Simo Pyeri sìjneenji. ⁴¹ Ka Andire si ntíl'a kàr'a sà u sìjneenji Simo cya a jnya, maa yi jwo u á: «Wuu à Masiyanji jnya.» (Lire jwøhe ku jnye Kile Njècwønronji.) ⁴² Maa ntíl'a tòro Simo yyaha na mà kàre Yesu yyére. Pi à sà nò u na ke, ka Yesu si wá na Simo wíi maa jkwò a jwo: «Mu u jnye Simo, Yuhana jyanji, pi sí n-pa a mu yiri Sefasi.» (Girèkiibii shèenre e, pi maha jwo: «Pyeri».)

Filipi ná Natanayeli à taha Yesu fye e

⁴³ Kuru canja nùmpañja, ka Yesu si yíri na jkèegé Galile kùluni i, mà bê ná Filipi i, maa u pyi: «Taha na fye e!» ⁴⁴ Filipi na mpyi Betisayida kànhe shin. Andire ná Pyeri kànhe ku jnye kuru mú. ⁴⁵ Filipi à sà Natanayeli jnya ke, maa u pyi: «Nànjì kyaa Kile túnntunni Musa à jwo u Saliyanji sémènji i, ná Kile túnntunmpii sanmpii mú à u kyaa jwo ke, wuu à u jnya. U à yíri Nazareti kànhe e, u mège jnye Yesu, Yusufu jyanji.» ⁴⁶ Ka Natanayeli si jwo: «Yacènñe sí n-sìi n-jà n-fworo Nazareti[‡] i la?» Ka Filipi si u pyi: «Ta ma wuu u shà, mu yabiliñi sí n-sà jnya.»

⁴⁷ Yesu à Natanayeli jnya u u sì u á ke, maa jwo: «Ijge à sìi Izirayeli shinñi yabiliñi, jaha na ye u funj' à sàa fíniñe.» ⁴⁸ Ka Natanayeli si jwo: «Taa mu à mii cè ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mii mpyi a mu jnya fizhiye cige \$ jwøh'i, maa mu cè, ka Filipi si nta a mu yyere.» ⁴⁹ Ka Natanayeli si jwo: «Cyelentuñi, Kile Jyanji u jnye mu, Izirayeli Saanñi.» ⁵⁰ Ka Yesu si u pyi: «Bà mii à mu pyi na mii à mu jnya fizhiye cige jwøh'i me, lire kanni kurugo mu à dá mii na la? Mu sí n-pa karigii cyiibere jnya jcyiimu cyi à pée nintoroni na ke!» ⁵¹ Maa nûr'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sìi

^{‡ 1:46} Nazareti na jnye kànbilere ndemu li jnye wà mpyi a li le jjire e me. Wà mpyi na sí Yesu le jjire e u tasege e me. ^{§ 1:48} Fizhiye cige»: kuru cige jkényi mpyi a lyèele na ñko raa bwùun jìjke na. Kuru cige jwøh'i Yahutuubii mpyi maha sì na pi funyyi caa Kile jwumpe na, maa Kile jàare, maa Kile Jwumpe Semenji kálali.

yi jwo yii á, canŋka yii sí n-kwò nìnyinji nya u à mógo, si Kile mèlekéebii nya pi i dùru na ntíri Supyanji Jyanji juŋ'i*..»

2

Yesu à lwəhə kēenŋ'a pyi ərezən sinmə

¹ Nyε canmpyaa shuunn'à tòro, ka pi i wá na cikwənrə pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Yesu nuŋi na mpyi wani tire cikwəonre cyage e. ² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi a yyere wani. ³ Nyε mà pi yaha cikwəonre máguroŋi na, ka ərezən sinmpe si mpa ŋkùnŋo. Ka Yesu nuŋi si yi jwo u á: «Pi sinmp'à kwò.» ⁴ Ka Yesu si u pyi: «Nufoonji, mii à mu jnáare, ma hà ma jnwōge le na karigil'e mε. Tèni sàha ŋkwò a nɔ mii á mε.»

⁵ Nyε ka u nuŋi si yi jwo báarapyibil'á: «U aha mpa kyaa maha kyaa jwo yii á ke, yii i lire pyi.»

⁶ Lir'à cwoyo baani ta wani. Yahutuubii mpyi maha piye jyí na fínijé ná yire cwoyi lwəhe e, mà tåanna ná pi Kile kuni i. Lwəhe litirii ŋkuu (100) fiige mpyi maha jyè yire cwoyi niŋkin niŋkinji i. ⁷ Ka Yesu si báarapyibii pyi: «Yii jje cwoyi jn̄i lwohe na.» Ka pi i yi jn̄i fo mà nɔ yi jnwøyi na.

⁸ Lire kàntugo ka Yesu si pi pyi: «Yii kà kwó numε, yii sà ŋkan cikwəonre njyinji tåafoonj'á.» Ka pi i sà kà kan u á. ⁹ Ka njyinji tåafoonji si lwəhe bya a wíi, mà ku ta ərezən sinmε, u sí nyε a pu tayirige cè mε. Nka báarapyibii pi mpyi a lwəhe kwó ke, pire mpyi a pu tayirige cè. Ka u u ntíl'a cifənŋji poonj yyere, ¹⁰ maa yi jwo u á: «Sùpyire puni maha fyânhə a ərezən sinmpe nintanmpe kan pu byafeebil'á, pi aha niŋyahama bya, mpe pu nyε pu nyε a tåan amuni mε, puru maha nta a kan pi á. Nka mu wi ke, ərezən sinmpe nintanmpe mu à yaha kàntugo!»

¹¹ Nyε lire l'à pyi kyaa niŋcyile, mà li cyée na Yesu na nyε kakyanhala sùpya. Lir'à pyi Kana kànhe e, Galile kùluni i. Lire pyiŋkanni na, Yesu à u sifente cyée sùpyire na, ka u cyelempyiibii si dá u na. ¹² Lire kàntugo Yesu ná u nuŋi ná u cimmpyiibii ná u cyelempyiibil'á kàre Kapərenamu kànhe e. Pi nyε a mə wani mε.

*Yesu à cwəhəmpii kòr'a yige Kilepaarebage ntàani na
(Macwo 21.12-13; Marika 11.15-17; Luka 19.45-46)*

¹³ Nyε Yahutuubii bilereŋkwoŋi kataanni mpyi a byanhara. Ka Yesu si ŋkàre Zheruzalemu kànhe e, ¹⁴ mà sà sùpyire ta ti

* **1:51** Yesu cye kurugo, u cyelempyiibii sí Kile sìnampé nya, bà Yakuba à pu nya ŋooge e, tèni i u à katanŋacyinni nya l'à sín jn̄ike na maa sà sín kileŋi na mε (Zhenεzi 28.12).

i nìiyé ná mpàa ná kùmpanhii pérèli Kileñaarebage ntàani na, wyérëfaabii nintëenbii na mpyi wani mú*.

¹⁵ Ka u u mëerë pyi kàsoro mà tèg'a pi puni kòr'a yige Kileñaarebage ntàani na, maa pi mpàabii ná pi nìiyi kòrø, maa wyérëfaabii wyérëngi lwó a wu, maa pi tàbalibii ñoøn'a cyán cyán. ¹⁶ Maa jwo sanmpañmperëbil'á: «Yii ñje yaayi lwó a yige na ha, yii àha na Tuñi bage këenjë mpyi yaperëmbaga më.» ¹⁷ Yesu à lire pyi ke, ka u cyelempyiibii funjø si jncwo li na na l'à séme Kile Jwumpe Semenj i na: «Mu bage kani na mii súuge nankyaan ffige†.» ¹⁸ Ka Yahutuubii jùñufeebii si Yesu yíbe: «Kakyanhala kani ndi mu sí n-pyi n-cyée wuu na, wuu u jçè na jcyii karigii puni mpyiñji kun'à kan mu á yë?» ¹⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii ñke Kileñaarebage jya, mii sí ku núruñjø n-faanra canmpyaa taanre funj'i!» ²⁰ Ka pi i jwo: «Ei! Pi à yyee beeshuunni ná baani pyi ñke Kileñaarebage vaanrañi na. Jofoo niñkin u jyé mu, si ñkwò mpa ku faanra ñkwò canmpyaa taanre funj'i yé?»

²¹ Nka Kileñaarebage kani Yesu à jwo ke, u yabiliñi cyeere kyaa u mpyi na yu. ²² Nyé Yesu à pa jñè a fworo kwùñi i ke, ka li i ntíge u cyelempyiibii funj'i na Yesu mpyi a ñke cyage jwo. Ka pi i dá Kile Jwumpe Semenj ná Yesu jwøjwumpe na.

²³ Tèni i Yesu mpyi Zheruzalemü i Yahutuubii bilereñkwoñj kataanni na ke, shinjyahara à u kakyanhala karigii jnyá, ka cyire si pi pyi pi à dá u na. ²⁴ Yesu mpyi a pi puni zòompii cè, lire kurugo u mpyi a dá pi na më. ²⁵ U à shin maha shin funjø kani cè, lire kurugo jùñjø sàha mpyi sùpya u à u supyijñej yu u á më.

3

Kile Munaani maha shiñji niñkwombaaji kaan

¹ Farizhennjí wà na mpyi wani, u mëge na mpyi Nikodemü, maa mpyi Yahutuubii jùñufoo. ² Canjka numpilage e, u à kàre Yesu á maa sà yi jwo u á: «Cyeleñtuñjí, wuu à li cè na Kile à mu yaha a pa, mu u mpa a wuu kálali, na ha na yé kakyanhala karigii mu na mpyi ke, wà sì n-jà cyire pyi ná Kile jyé a sìi ná urufol'e më.» ³ Ka Yesu si u pyi: «Séenjí na mii sí n-sii yi jwo mu á, sùpya sì n-jà n-jyé Kile Saanre e, ná u jyé a nûr'a si niñyinjí na më.» ⁴ Ka Nikodemü si jwo: «Sùpya ká lyé a kwò, di u sì nûru n-si sahanjki yé? Wà sì n-jà nûru u nuñj funjke e si si la?»

* **2:14** Yahutuubii pi mpyi maha yíri cyeyi yabère e ke, wyérëfaabii mpyi maha pire wyérëngi fare Kileñaarebage wuñj na. Lire pyinjekanni na, wyérëngi wogé ku mpyi a yaa k'a sârali Kileñaarebage e ke, pi mpyi maha jà a kuru sâra, maa nûr'a jà a ntègë pyi. Yatoore ti maha yaa ti jà a pyi sâraga ke, pérëmpyiibii mpyi maha tire pérèli pir'á. Pi mpyi maha ti lwoore dùrugo. † **2:17** Zaburu 69.10

⁵ Ka Yesu si u pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, shin maha shin ká mpyi u nyé a si lwøhe ná Kile Munaani fànhe e mε, uru sì n-sìi n-jà n-jyè Kile Saanre e mε. ⁶ Ngemu ká si sùpyii siŋkanna na ke, urufoo na nyé shintiiwe, ɳka ɳgemu ká si Kile Munaani síŋi i ke, Kile Munaani na nyé urufol'e. ⁷ Mii à jwo na yii nûr'a si nìnyiŋi na ke, lire kà ma kàkyanhala mε. ⁸ Cyage k'à tåan kaféeg'á ke, wani ku maha fwu na ɳkèege, mu maha ku fwøfwø tùnmpe nûru. ɳka mu sì ku tayirige cè mε, mu mû sì ku takarege cè mε. Amuni Kile Munaani maha mpyi sùpyanji i.»

⁹ Ka Nikodemu si jwo: «Di cyire karigii sí n-jà n-pyi n-jwo yε?» ¹⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mu u nyé Izirayeli shiinbii cyelentu ke, mu yabiliŋi saha nyé cyire karigii jncèmbaa la? ¹¹ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, nje wuu à cè ke, yire wuu na yu. Nje wuu à nyá ke, yire wuu na yu mû. ɳka yii la nyé sì ɳee wuu nijjwumpe na mε. ¹² Mii na jnìŋke karigii kyaa yu yii á, yii sí nyé a dá mε, mii aha bú mpa a nìnyiŋi wogigii kyaa yu yii á, di yii sí n-jà n-dá n-jwo yε? ¹³ Mà li ta wà nyé a dùgo nìnyiŋi na mε, fo ɳge u à yîri wani mà tîge na ha jnìŋke na ke, uru u nyé Supyanji Jyanji.

¹⁴ Bà Kile tùnnntunŋiMusa à dànyeŋji yal'a pyi wwò fiige, maa cyiin cûru, maa u dùrugo sùpyire shwøhøl'e mε, amuni Supyanji Jyanji sí n-sìi n-dùrugo, ¹⁵ bà li si mpyi ɳgemu ká dá u na ke, uru si shìŋji niŋkwombaŋji ta mε.»

¹⁶ Kile à sàa diŋyé sùpyire kyaa tåan uy'á fo u à u Jyanji niŋkinji kan sáraga, ɳgemu ká dá u na ke, urufoo nùmpaniŋke kà ɳkèege mε, ɳka u shìŋji niŋkwombaŋji ta. ¹⁷ Kile nyé a u Jyanji tun diŋyéŋji i u pa yoge kwøn sùpyire na mε. ɳka u à u tun, bà sùpyire si mpyi si shwø u cye kurugo mε. ¹⁸ Ngemu ká dá u na ke, uru nàzhan nyé Kile yoge e mε. Ngemu sí u nyé u nyé a dá u na mε, yog'á kwøn urufoo na mà kwø, na ha na yε u nyé a dá Kile Jyanji niŋkinji mège na mε. ¹⁹ Kile yoge jnùŋke ku nyé: bèenmp'á pa diŋyéŋji i, ka sùpyire si jcyé pu na, maa ntaha numpini fye e, na ha na yε pi kapyiŋkii nyé a jwø mε. ²⁰ Shin maha shin u na kapegigii pyi ke, bèenmpé nyé a tåan urufol'á mε. U nyé na ɳeeeg'a fworo bèenmpé na, sùpyire s'a u kapyiŋkii naa mε. ²¹ ɳka ɳgemu ká mpyi sèenji juŋ'i ke, uru maha fworo bèenmpé na, bà sùpyire si mpyi s'a u kapyiŋkii naa, si jncè na u na nyé Kile kuni i mε.

Nje Yuhana à jwo Yesu kyaa na ke

²² Lire kàntugo ka Yesu ná u cyelempyibii si ɳkàre Zhude kùluni i. U à tèen wani ná pi e mà canmpyaa pyi, marii sùpyire batizeli. ²³ Yuhana mû mpyi na sùpyire batizeli cyage k'e, na ha na yε lwøhe mpyi a nyaha wani. Kuru cyage mège mpyi Enøni,

maa mpyi Salemi taan. Ka sùpyire si wá na sì u yyére, u sí i ti batizeli.²⁴ Lir'á pyi a Yuhana ta u sàha jyè kàsuñi i me.

²⁵ Canjka Yuhana cyelempyiibii pìi ná Yahutuñi wà à nàkaana ta. Tire mpyi a lwó a pwó Yahutuubii Kile kuni njylviniñi kyaa na. ²⁶ Tire nàkaante jùñjo taan, Yuhana cyelempyiibil'á kàr'a sà yi jwo u á: «Wuu cyelentuñi, mu ná nàri u mpyi sijcyan Zhurudèn bañi kùñke na ke, mu à ñgemu kyaa jwo ke, u we, u u sùpyire batizeli nume. Sùpyire puni mû si wá na ñkèëge u yyére.»

²⁷ Ka Yuhana si pi pyi: «Kile ká mpyi u jyé a ndemu le sùpyanji i me, u jyé na lire taa me. ²⁸ Yii yabilimpii na jyé mii shérii, mii à yi jwo yii á na mii bà u jyé Kile Nijcwàonròñi me, ñka Kile à mii yaha a pa u yyaha na. ²⁹ Cikwàonre tèepyiini i, cipooni ká jwo na uru ná u cifonj'á bê, u cevooni funjke maha ntáan sèl'e. Amuni, mii funjke puni mû maha ntáan, tère o tère e mii à lógo na sùpyire niñyahara wá a taha Yesu fye e ke.

³⁰ Nume, là à yaa l'a bârali Yesu tayyérege na, là s'a fwore mii woge e, ³¹ naha na ye ñge u à yíri niñyinji na mà pa ke, uru u jyé sùpyire puni jùñjo na. Ñge u à ta naha jùñke na ke, uru na jyé jùñke wu, jùñke karigii uru mû sí raa yu. Ñka ñge u à yíri niñyinji na ke, uru u jyé diñyenji puni jùñjo na. ³² Nde u à jya, ná nde u à lógo ke, lire u na yu, shinnyahara sí jyé a jee u jwumpe na me. ³³ Ñka ñgemu ká jee u jwumpe na ke, urufol'à li fininj'a cyée na ur'á dá li na na Kile na sèeñi yu. ³⁴ Nge Kile à tun ke, Kile Munaani à kan ur'á tegèle baa, lire e u à jà na Kile jwumpe yu sùpyir'á. ³⁵ Jyafoonji kyal'á táan Tufoonji á, fo ka u u yaayi puni le u cye e. ³⁶ Ngemu ká dá Jyafoonji na ke, urufol'à shìñi niñkwombaanj ta. Ngemu ká jcyé u na ke, urufoo sì uru shìñi niñkwombaanj ta me, ñka Kile lùuni sí n-yíri n-yaha urufoo taan.»

4

Yesu na yu ná Samari kùluni cwoñji i

¹ Yesu à pa ncè na Farizheenbil'á pa lógo na uru na cyelempyiibii pìi taa na batizeli, pi mû s'à jyaha Yuhana wuubii na. ² Mà sèeñi jwo, Yesu yabilinji bà u mpyi na sùpyire batizeli me, u cyelempyiibii pi mpyi na li pyi. ³ Yesu à pa pi jwumpe niñjwumpe lógo ke, maa fworo Zhude kùluni i maa núru na ñkèëge Galile wuuni i. ⁴ U niñkarenji mpyi a yaa u Samari kùluni jyiile, u u nta a nə Galile wuuni na. ⁵ Ka u u sà nə Samari kânhe kà na, kuru mège mpyi Sikari. Tèecyiini i, Yahutuubii tulyage Yakuba mpyi a kerege ñkemu kan u jyanji Yusufu á ke, Sikari na jyé kuru taan. ⁶ Yakuba bëenjke na mpyi wani. Yesu à jaara a kànha ke, maa sà ntèen kuru bëenjke taan. Canjke mpyi a nə jùñjo niñi i.

⁷ Ka Samari shiinbii cwoŋi wà si mpa mpa lwəhō kwó. Ka Yesu si jwo u á: «Lwəhe kà kan na á, si bya.» ⁸ Lir'á u cyelempyiibii ta pi à jyè kànhe e sijiyì cya zhwo. ⁹ Ka ceenji si u pyi: «Na jaha? Mu na jyε Yahutu, mii sí jyε Samari shin, jaha na mu na ma lùbyage jnáare mii á yε?» (Lire kajwuuni jnùŋke ku jyε Yahutuubii ná Samari shiinbii jyε a mpyi na wwùu kyaa na mε.) ¹⁰ Ka Yesu si ceenji pyi: «Yaage Kile maha ḥkaan mana ke, kàmipyi mu mpyi a kuru cè, sùpyanji u na mu jnáare lùbyage na ke, kàmipyi mu mpyi a uru cè, mu u mpyi na sí u jnáare, u mpyi na sí lwəhō kan mu á, ḥkemu ku maha shìŋji sèe wuŋi kan sùpyanj'á ke.»

¹¹ Ka ceenji si jwo Yesu á: «Nùŋufoonji, bèenjcerε jyε mu á mε, ḥke bèenŋke s'á cûgo sèl'e, taa mu sí kuru lwəhe ta si ḥkan mii á ke? ¹² Wuu tulyage Yakuba u à ḥke bèenŋke kan wuu á ke, mu à pēe uru na la? U ná u pyìbii ná u yatoore mpyi na ḥke bèenŋke lwəhe byii.»

¹³ Ka Yesu si u pyi: «Shin maha shin u jyε na ḥke bèenŋke lwəhe byii ke, byage saha sí urufoo ta. ¹⁴ Nka ḥgemu ká mii lùkange bya ke, byage saha sì n-sìi urufoo ta mε. Naha na yε lwəhe mii sí n-kan u á ke, kuru sí n-pyi u funjke e lùbili. Uru lùbiliŋi sí u pyi u shìŋji niŋkwombaŋi ta.»

¹⁵ Ka ceenji si jwo: «Nùŋufoonji, kuru lwəhe kà kan na á, byage kà n-sìi núru na ta mε, mii sàha kà núru mpa lwəhō kwó naha mε.»

¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Sà ma poonji yyere, ma a ma.» ¹⁷ Ka ceenji si u pyi: «Nò jyε mii á mε.» Ka Yesu si u pyi: «Mu u jwo na nò jyε mu á mε, mu à sèe jwo. ¹⁸ Mu à nàmbaya kaŋkuro jyé mà kwò, ḥge á mu jyε numε ke, uru mú bá jyε mu poo mε. Sèe mu à jwo.»

¹⁹ Ka ceenji si u pyi: «Nùŋufoonji, mii naha li jya, Kile túnntunŋo u jyε mu. ²⁰ Wuu tulyey'á Kile pēe ḥke jaŋke na, ḥka yii Yahutuubii, yii maha jwo na Zheruzalemu kanni i Kile tapeenŋke jyε.» ²¹ Ka Yesu si u pyi: «Ceewe, ḥje mii sí n-jwo mu á ke, mu à yaa mu u dá yire na, tèni là sí n-kwò nə, yii saha sì raa sì ḥke jaŋke na, lire jyε mε Zheruzalemu kànhe e si nta raa Tufoonji pêre mε. ²² Yii Samari shiinbii na ḥgemu pêre ke, yii jyε a uru cè mε, wuu Yahutuubii, wuu sí na ḥgemu pêre ke, wuu à uru cè, jaha na yε Shwofooŋji à fworo Yahutuubil'e. ²³ Tèni sí n-pa nə, li bá à nə a kwò, mpii pi jyε Tufoonji pèeveebii sèe wuubii ke, Kile Munaani li sí raa sèenji cyère Kile karigii kyaa na pir'á. Tire sùpyire shinji Tufoonji Kile na ncaa t'a uru pêre. ²⁴ Kile na jyε Munaan, wà jyε na u jnaa mε. Sùpyire sí n-jà raa u pêre kanna tèni i Kile Munaani sí sèenji cyée ti na ke.»

²⁵ Ka ceenji si u pyi: «Mii à cè na Masiyanjí sí bá n-pa (nge pi na yiri Kile Nijcwɔnřoŋi ke). U aha mpa, u sí yaayi puni yyaha

jwo wuu á.» ²⁶ Ka Yesu si ceenj pyi: «Mii u na yu ná mu i ke, mii u jyε ure.»

²⁷ Mà Yesu ná ceenj yaha puru jwumpe na, ka cyelempyiibii si ntíl'a nō wani. Ka li i pi kákyanhala*. Li mpyi pi funj'i mà u yíbe jaha kurugo u na yu ná jyε ceenj i yε, lire jyε mē jaha u na jcaa u á yε, ḥka pi wà jyε a jà a u yíbe mē. ²⁸ Ka ceenj si u kucwooni yaha bëeenjke taan, maa jyè kànhe e, maa yi jwo sùpyir'á: ²⁹ «Yii a ma yii pa wíi. Nànjì wà u jyε u à mii kapyiijkii puni cè a jwo mii á. Kile Niñcwənrənji kyaa li na yu ke, u sí n-jà n-pyi ure.» ³⁰ Ka sùpyire si fworo kànhe e, na ḥkèege Yesu yyére.

³¹ Mà ceenj yaha kànhe e, ka Yesu cyelempyiibii si yi jwo u á: «Wuu cyelentuŋi, mu à yaa mu u mpa lyí amuni.» ³² Ka u u pi pyi: «Yalyige na jyε mii á, mii u lyí, yii jyε a ḥkemu cè mē.»

³³ Ka u cyelempyiibii si wá na yi yu piye shwəhəl'e na wà u à pa yalyire kan u á bε? ³⁴ Ka Yesu si jwo: «Jyε u à mii tun ke, mii u uru jyii wuuni pyi, túnnture u à kan mii á ke, mii u tire pyi fo ti tegeni, mii yalyire ti jyε tire. ³⁵ Yii maha jwo yíjyε sicyεere yíjyε nügunte ná sùmakwənni shwəhəl'e. ḥka mii sí yi jwo yii á, yii yyahayi yírige, yii i sùpyire nimpante wíi. Ti na jyε bà sùma maha nō a tèen kerege e, na ḥkwənni sigili mē. ³⁶ Nge u na sùmaŋi kwùun ke, uru na u sàraŋi tal'a kwò. Uru sàraŋi u jyε: sùpyire u na ntaa ke, tir'a shinjì niŋkwombaŋi ta. Lire pyiŋkanni na, ḥeeŋnuguŋi ná sùmakwənni na mágure siŋcylan. ³⁷ Tàanlini l'à jwo na “Wà na núru, wabere sí i ḥkwùun” ke, l'à sèe jwo. ³⁸ Mii à yii tûugo yii sà kerege ḥkemu sùma kwòn ke, yii jyε a ku fàa mē. Mpíi pi à báaranji pyi ke, ka yii i pire kanhare tòonŋi ta.»

³⁹ Ka Samari kànhe sùpyire niŋyahara si dá Yesu na, ceenj jwumpe cye kurugo, u mpyi a yi jwo pi á na Yesu à uru kapyiijkii puni cè a jwo ur'á. ⁴⁰ Tire sùpyir'á nō Yesu taan ke, maa u jnáare na u tèen wani pire yyére, ka u u ntèen wani mà canmpyaagii shuunni pyi, ⁴¹ maa jwo ná pi e, ka Samari shiinbii niŋyahamii si dá Yesu na sahaŋki, jaha na yε u yabilinj i u à jwo ná pi e. ⁴² Ka pi i yi jwo ceenj'á: «Numé wuu saha jyε a dá Yesu na mu jwəjwumpe kanni kurugo mē, wuu à lógo u yabilinj i jwò na, wuu à li cè na uru u jyε diŋyεŋi Shwofoonji, sèenj na.»

*Yesu à shinbwoŋi wà jya cùuŋj
(Macwo 8.5-13; Luka 7.1-10)*

⁴³ Cyire canmpyaagii shuunniŋ'á tòro ke, ka Yesu si yíri wani mà kàre Galile kùluni i ná u cyelempyiibil'e. ⁴⁴⁻⁴⁵ U à nō wani ke, sùpyire ti mpyi a kàre Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii kataanni cyage e, maa nûr'a pa ke, pir'a u bê ná funntange e, ḥka lir'a ta pi à Yesu kapyiijkii puni jnya a kwò

* **4:27** Li mpyi a cyelempyiibii kákyanhala, jaha na yε Yahutuubii cyelentu jyε a mpyi a yaa u jwo ná ceewe e mē, mà bâra lire na, Samari shiinbii ná Yahutuubii mpyi a tâan mē.

wani. Yesu yabiliŋi mpyi a jwo: «Kile tūnntunŋo maha le njire e u tukanhe e mε.»

⁴⁶ Yesu à nûr'a pa Kana kànhe e, Galile kùluni i. Wani u mpyi a lwøhe kēenŋ'a pyi ɛrezen sinme. Fànhafembwøhe kà na mpyi Kaperènamu kànhe e, u jyanji mpyi na yà sèl'e. ⁴⁷ Kuru fànhafembwøh'à lògo na Yesu à fworo Zhude kùluni i, mà kàre Galile wuuni i ke, maa nkàr'a sà u njáare na u shà ná ur'e Kaperènamu kànhe e u sà uru jyanji cùuŋo, naha na yε u à yà fo sí raa nkùwu. ⁴⁸ Ka Yesu si u pyi: «Yii aha mpyi yii nyε a kacyeenji ná kabwøhii nya mε, yii sì n-sìi n-dá mε.» ⁴⁹ Ka shinbwoŋi si Yesu pyi: «Nùŋjufoonji, ta ma, wuu a sì fwøfwø, fo lire bà mε, mii pyàŋi sí n-kwû.» ⁵⁰ Ka Yesu si yi jwo u á: «Ta sì, mu jyanji na nyε nyii na.»

Ka u u dá Yesu jwumpe na, maa ntíl'a yîr'a kàre. ⁵¹ Mà u yaha u u nkèege pyengε, u bilibil' à u jùŋo bê, maa yi jwo u á: «Mu pyàŋi na wá nyii na!» ⁵² Ka u u pi yíbe: «Tèni ndire e u à pwóro yε?» Ka pi i u pyi: «Cifwur' à u yaha, tajjaa mà canŋke yaha jùŋo niŋi i.»

⁵³ Ka tufooni funŋo si ncwo na tèni i Yesu mpyi a u pyi: «Mu jyanji na nyε nyii na» ke, lire tèenuuni i pyàŋ' à cùuŋo. Ka u ná u pyengε shiinbii puni si dá Yesu na.

⁵⁴ Lire l'à pyi kacyeeni kakyanhala wuuni shønwuuni nde Yesu à pyi ke, u à li pyi mà u ta u à yîri Zhude kùluni i na nkèege Galile wuuni i.

5

Yesu à faanwa cùuŋo Betisayida kànhe e

¹ Puru jwøhø na, Yahutuubii kataanni là mpyi na mpyi Zheruzalemu kànhe e, ka Yesu si nûr'a kàre wani. ² Ncwøgø na mpyi wani, mpàabii tajyige taan, pi mpyi maha kuru ncwøge mège yiri Eburubii shèenre e: «Bétizata». Nkubaya kanjkuro na mpyi wani kuru cyage e. ³ Yamii njyahamii mpyi maha sínñini yire nkubayi jwøh'i. Pi na mpyi fyinmii, pi sì nyε dìshiyifee, pi sì nyε faanlii. [Pi puni mpyi maha sínñini wani na ncwøge lwøhe tèeŋyahani sigili, ⁴ naha na yε Kile mèlekèŋi wà mpyi maha yîri nìnyiŋi i maha mpa kuru lwøhe nyàha tèrigii cyìl'e. Lwøhe ká nyàha tèni ndemu i ke, yamafoo maha yamafoo ká fyâンha a jyè k'e ke, uru wumpe mpyi maha láha u na.]

⁵ Nàŋi wà na mpyi pi shwøhøl'e, u yamp' à u ta fo mà nø yyee benjaaga ná kε ná baataanre na. ⁶ Yesu à nàŋi nizinniŋi nya, maa ncè na u à mø yampe na mà tòro ke, maa u yíbe: «Mula nyε si ncùuŋo la?» ⁷ Ka nàŋi si u pyi: «Na cevoo, sùpya nyε mii á ñge u sì n-jà mii lèŋe ncwøge e mε. Ku lwøhe ká nyàha tèni ndemu i ke, mii la ká mpyi si jyè, wà maha mii caanra.» ⁸ Ka Yesu si

u pyi: «Yíri, ma a ma yasinniŋke lwó, ma a jaare.» ⁹ Ka nàŋi si ntíl'a cùuŋø maa ku lwó na jaare.

Nye kuru canŋke sí mpyi Yahutuubii canŋoŋø, ¹⁰ ka Yahutuubii jùŋufeebii pli si jwo nàŋi niŋcuun'á: «Ninjaa nyé canŋoŋke, mu nyé a yaa mu u ma yasinniŋke tÙgo ma a jaare mε*.» ¹¹ Ka nàŋi si pi pyi: «Ngé u à mii cùuŋø ke, ur'á jwo “Ma yasinniŋke lwó, ma a jaare!”» ¹² Ka pi i nür'a u yíbe: «Jofoo u à mu pyi “Ma yasinniŋke lwó ma a jaare” ye?» ¹³ Nka ngé u à u cùuŋø ke, u sàha mpyi a uru cè mε, sùpyire mpyi a nyaha kuru cyage e, ka Yesu si mpínni ti shwɔhjl'e.

¹⁴ Lire kàntugo Yesu à sà u nya Kilenaarebage ntàani na, maa u pyi: «Lógo, mu à cùuŋ'a kwò. Ma hà núru cye le kapiini laber'e nde li sí mu pyi mu u kyaa ta nde l'à waha niŋcyiini na mε.» ¹⁵ Ka nàŋi si ñkàr'a sà yi jwo Yahutuubii jùŋufeebil'á na Yesu u à uru cùuŋø. ¹⁶ Ka pi i wá na pyiŋkanna caa si kapii pyi Yesu na, naha na ye u à wà cùuŋø canŋoŋke e. ¹⁷ Ka Yesu si pi pyi: «Mii Tuŋi na báaranji pyi tèrigii puni i, lire kurugo mii mû à yaa mii a báare†.» ¹⁸ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jùŋufeebii si nâara na u caa raa bùu, naha na ye u kuro nyé canŋoŋke e mε, maa nür'a jwo na uru Tuŋi u nyé Kile, maa uye tàanna ná Kile e.

Kile à kuni kan Yesu á u sùpyire sâra

¹⁹ Ka Yesu si nür'a jwumpe lwó maa jwo: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, Jyafoonji sì n-jà yaaga pyi uy'á mε, u aha ndemu nya u Tuŋi u u mpyi ke, lire u maha mpyi. Karigii puni Tufoonji maha mpyi ke, cyire Jyafoonji maha mpyi mû, ²⁰ naha na ye Jyafoonji kyal'á táan Tufoonji á. Lire e u maha u karigii nimpyiŋkii puni cyêre u na. Karigii cyi à pêe yii niŋyaŋkwögigii na ke, u sí cyire cyêre u na u pyi, bà li si mpyi si yii kàkyanhala mε. ²¹ Bà Tufoonji na sùpyire jèni na yige kwùŋji i, marii shìŋji kaan t'á mε, amuni Jyafoonji maha shìŋji kaan u nyii wuubil'á. ²² Tufoonji bà u sí sùpyire sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e mε, u à kuni kan Jyafoonji á u a lire pyi, ²³ bà sùpyire puni si mpyi s'a Jyafoonji pêre, Tufoonji pèenjkanni na mε. Ngemu ká mpyi u nyé na Jyafoonji pêre mε, Tufoonji u à u tun ke, u mû nyé na uru pêre mε.

²⁴ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa dá mii tunvoonji na ke, urufol'á shìŋji niŋkwombaŋji ta. U nàzhan saha nyé Kile yoge e mε, u à fworo kwùŋji i mà jyè shìŋji niŋkwombaŋji i mà kwò.

* **5:10** Musa Salianji mpyi a li cyêre na báara kà raa mpyi canŋoŋke e mε. Kile Salianji cycelentiibil'á là bâra u na na wà mée ká tuguro lwó kuru canŋke, urufol'á báara pyi. † **5:17** Yà jwo Zhenezi 2.2-3 i na Kile à ñò u báaranji na canŋoŋke. Yahutuubil'á dá yire na maa jne li na piye funŋ'i na Kile na nìŋyirji ná jùŋke këenŋji canŋoŋke e mû. Ná li sí nyé amuni, pi nyé a yaa pi Yesu cêegé mε.

²⁵ Sèeñi na mii sí n-sìi yi jwo yii á sahañki, tèni là na ma, li bá à nò a kwò, kwùubii sí raa Kile Jyañi mèjwuuni núru, mpiimu ká u jwumpe lógo maa ñee pu na ke, pire sí shìñi niñkwombaañi ta. ²⁶ Bà Tufoonji ñye shìñi niñkwombaañifoo mè, amuni u à Jyafoonji pyi uru shìñi kanfoo mú, ²⁷ maa kuni kan u á u sùpyire sâra u tàanna ná pi kapyiñkil'e, naha na ye uru u ñye Supyanji Jyanji. ²⁸ Jwumpe puni mii à jwo a kwò ke, puru kà yii kàkyanhala mè, tèni là na ma, kwùubii puni sí raa Supyanji Jyanji mèjwuuni núru. ²⁹ Kwùubii puni sí ñe n-fworo pi fanñyi i. Mpii pi à kacenñii pyi ke, pire sí shìñi niñkwombaañi ta, kapimpyibii nàntanñi u ñye kwùñi. ³⁰ Mii sì n-jà kyaa pyi naye e mè, nde mii Tuñi à jwo ke, ná lire e mii sí sùpyire sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e. Mii sùpyire sàrañkann'a tíi, naha na ye mii ñye na li pyi na ñyii wuuni mè, fo na tunvoonji ñyii wuuni.

Yesu à jwo na uru jwumpe na ñye sèe

³¹ Kàmpyi mii yabilinji u mpyi na yu naye kyaa na, mii jwumpe mpyi na sì n-jà n-pyi sèe mè. ³² Wabere u à mii kyaa jwo, mii à cè u jwumpe ñye sèe. ³³ Ñye yii à pìi tun Yuhana á, ka u u sèenji kanni jwo pi á mii kyaa na. ³⁴ Mii wi ke, mii ñye a naye tíñe sùpya jwämuguro na mè, ñka mii na ñcyii karigii yu yii á, bà yii si mpyi si shwò mè. ³⁵ Yuhana à pyi bà fükina ñye na ñi yii shwahol'e mè. Puru bëenmpe kurugo yii à tère nimbilere pyi funntange e. ³⁶ Kani là à mii kyaa jwo, lire fành'à ñyaha mà tòro Yuhana jwumpe na. Karigii Tufoonji à kan mii á maa jwo na mii u cyi pyi a fûnñø ke, cyire kyaa na mii ñye. Sèenji na, ñcyii karigil'à li cyée na Tufoonji u à mii tun. ³⁷ Tufoonji u à mii tun ke, uru u maha mii kyaa yu. Ñka yii sàha u mèjwuuni lógo mà ñya mè, yii sàha u ñya mà ñya mè. ³⁸ U jwumpe ñye a tateenje ta yii e mè, naha na ye yii ñye a dá u túnntunñi na mè. ³⁹ Yii na Kile Jwumpe Semenji kâlali ná funñiñke e, naha na ye yii na sônnji na yii sí shìñi niñkwombaañi ta u e, uru sí u ñye na mii kyaa yu. ⁴⁰ Lire ná li wuuni mú i, yii ñye a ñen'a pa mii á bà yii si mpyi si uru shìñi ta mè.

⁴¹ Sùpyire t'a mii pêre, lire bà mii ñye na jcaa mè. ⁴² Mii à li cè mú na tàange ñye yii zòompii na mà yyaha tíi ná Kile e mè. ⁴³ Mii à pa na Tuñi mège na, ka yii i mii cyé, ñka kàmpyi sùpyanji wabere u mpyi a pa uye mège na, yii mpyi na sí ñee uru na. ⁴⁴ Yii shinñebii pi a yii pêre, lire l'à tâan yii á. Mà li ta ñge u à sìi Kile ke, pèente uru maha ñkaan ke, yii ñye na tire caa mè. Ñye di yii sí n-jà n-dá mii na n-jwo ye? ⁴⁵ Yii àha raa sônnji na mii u sí na Tuñi sòn yii na mè. Kile túnntunñi Musa na yii sònñor' à taha ke, uru u sí u sòn yii na. ⁴⁶ Kàmpyi sèenji na yii mpyi a dá Musa na, yii mpyi na sí n-dá mii na mú, naha na ye u à mii kyaa jwo

u sémenji i. ⁴⁷ Nyε yii aha mpyi yii nyε a dá uru sémenji jwumpe na mε, di yii sí n-jà n-dá n-jwo mii jiwəjwumpe na ye?»

6

*Yesu à shiin kampwəhii kaŋkuro jwə cya
(Macwo 14.13-21; Marika 6.30-44; Luka 9.10-17)*

¹ Lire kàntugo Yesu à kàre Galile banji kùŋke na, uru banji mège mú na nyε Tibəriyadi. ² Shinjyahara mpyi a taha u jwəh'i, naha na ye u mpyi na kakyanhala karigii jnciimu pyi na yampii cùunji ke, pi nyii mpyi cyire na. ³ Pi à nə baŋji kùŋke na ke, ka Yesu ná u cyelempyiibii si sà dùgo jaŋke kà na, maa ntéen wani. ⁴ Yahutuubiibilereŋkwonj kataanni sí mpyi a nə a kwò. ⁵ Mà pi yaha wani, Yesu à wíl'a sùpyire niyahara nya ti i sì u yyére, ka u u jwo Filipi á: «Taa wuu sí bwúuru ta n-shwə n-kan nte sùpyire puni ti lyî ke?» ⁶ Yesu à puru jwo si Filipi zò shwə. Sèenji na, u mpyi a u nimpyiini cè a kwò. ⁷ Ka Filipi si u pyi: «Wuu mée ká sà shin niŋkin canmpyaa ŋkwuu shuunni (200) báara sàra tèg'a bwúuru shwə mà pa ntáa nte sùpyire na, ti puni sì bwúuru kwənrə ta mε.» ⁸ Mà pi yaha puru jwumpe na, Yesu cyelempyanji pi maha mpyi Andire, Simo Pyeri sìneŋji ke, ka uru si jwo Yesu á: ⁹ «Mii à bwúuru* jnùnyo kaŋkuro ná fyapya shuunni nya nàŋjiibilini là á naha. Nka naha yire sí n-jà jwə nte sùpyire puni na ye?»

¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii sùpyire pyi ti tèen.» Ka ti i ntéen nyεge na, naha na ye kuru cyage nyεge mpyi a nyaha. Nàmbaabii mpyi a kampwəhii kaŋkuro (5.000) kwò. ¹¹ Ka Yesu si bwúuru jnùnyi lwó maa fwù kan Kile á, maa yi kan pi à tāa sùpyire nintéenre na, maa fyaabii kan pi à tāa ti na mú. Ka ti puni si lyî a tìn.

¹² Ti pun'a lyî a tìn ke, ka u u jwo u cyelempyiibil'á: «Paanyi y'à kwôro ke, yii yire kuu, bà yi si mpyi y'àha ŋkèege mε.» ¹³ Ka pi i yire kul'a tèg'a shàhii ke ná shuunni jñi.

¹⁴ Lire kakyanhala kani Yesu à pyi ke, sùpyir'á lire nya, maa jwo: «Sèenji na, ñge u nyε Kile túnntunji, ñge kyaa l'à jwo na u sí n-pa diŋyεŋji i ke†.»

¹⁵ Yesu à li nya na sùpyire la nyε si uru cû fànhe e si mpyi saanji ke, ka u u yíri ti taan, maa nûr'a dùgo jaŋke jnùŋ'i uye niŋkin.

*Yesu à naara lwshe nyj'i
(Macwo 14.22-33; Marika 6.45-52)*

* **6:9** Bwúuruŋ'a yaa ná sùmashinji ŋgemu i ke, uru mège nyε orizhi. † **6:14** Yahutuubii mpyi na Kile túnntunji wà sigili, Musa fiige (Duterenəmu 18.15). Pìl'a kàlaŋi wà kan na uru sí bwúuruŋ'i pyi u yíri nìnyinji i, u tîge jnìŋke na, bà Musa à li pyi mε.

¹⁶ Yàkojwòòr'à nò ke, ka Yesu cyelempyiibii si ɳkàre banji jnwòge na. ¹⁷ Numpilag'à wwò a Yesu yaha u sàha ɳkwò a nò pi yyére mε. Ka pi i bakwòòge kà lwó si jyiile s'a ɳkèege Kaperenamu kànhe e. ¹⁸ Mà pi yaha bakwòòge e ka kafeebwòòhò si yíri na lwohe nyàha sèl'e. ¹⁹ Pi à culumetirii kaŋkuro pyi na sì baan'á lwohe junj'i ke, ka pi i Yesu jnyá u u jaare lwohe junj'i, na sì pi á, ka fyagare si pi cù sèl'e. ²⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii àha vyá mε, mii wi.» ²¹ Lire tèni i, l'à taan pi á Yesu u jyè ná pire e bakwòòge e, ka pi i ntíl'a nò pi tashage e.

Sùpyire na Yesu caa

²² Kuru canja nùmpanja, sùpyire ti mpyi a kwôro wani banji kùnjke na ke, ka tire si jncè na bakwòògo niŋkin ku mpyi wani, maa jncè na Yesu jnyé a jyè kur'e ná u cyelempyiibil'e mε, jaha na ye pire kanni pi à jyè a kàre. ²³ Nka bakwooyi yabere mpyi a yíri Tiberiyadi kànhe e. Kafoonji Yesu à fwù kan Kile á, maa bwúuruṇji tåá tåá sùpyire na cyage ɳkemu i ke, yi mpyi a yyére kuru cyage taan. ²⁴ Nyé sùpyir'à pa li jnyá na Yesu jnyé wani mε, u cyelempyiibii mü sí jnyé wani mε, maa jyè yire bakwooyi i mà kàre Kaperenamu kànhe e Yesu tacyage e.

Yalyire ti maha shìŋji niŋkwombaanjì kaan ke

²⁵ Pi à sà Yesu jnyá banji kùnjke sanjke na ke, maa jwo: «Cyelentunji, tèni ndire e mu à pa naha yε?» ²⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Sèeŋji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, kakyanhala karigii yii à jnyá mii u mpyi ke, cyire kurugo bà yii na mii caa mε, nka yalyire yii à lyí fo mà tìn ke, tire kurugo yii na mii caa. ²⁷ Yalyire ti na fwónre ke, yii àha raa báare tire kurugo mε, nte ti jnyé ti jnyé na fwónre mε, ná ti maha shìŋji niŋkwombaanjì kaan ke, yii a báare tire kurugo. Supyanji Jyanji u jnyé tire yalyire kanvoonji, jaha na ye Tufooŋji à uru cwɔɔnr'a yaha lire mε na.»

²⁸ Ka pi i Yesu yíbe: «Naha wuu à yaa wuu a mpyi Kile jnyii kani yε?» ²⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Kile jnyii kani li jnyé yii dá u túnntunji na.»

³⁰ Ka pi i nûr'a u pyi: «Kakyanhala kani ndire mu sí n-pyi n-cyêe wuu na, wuu u jà a dá mu na yε? Naha mu sí n-pyi yε? ³¹ Mà wuu tulyeyi yaha sìwage e, pi à maniŋji lyí bà l'à séme Kile Jwumpe Semenji i “U mpyi maha yalyire kaan pi i lyí ntemu t'à yíri niŋyinji i ke‡.”» ³² Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Sèeŋji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, yalyire t'à yíri niŋyinji i ke, Kile túnntunji Musa bà u à tire kan mε. Nka mii Tuŋji kanni u maha sèe yalyire kaan, ntemu t'à yíri niŋyinji i ke. ³³ Naha na ye yalyire Kile maha ɳkaan ke, tire ti jnyé nte t'à yíri niŋyinji i ke, tire ti maha shìŋji niŋkwombaanjì kaan diŋyé sùpyir'á.» ³⁴ Ka pi

i u pyi: «Kafoonji, mu à yaa mu a tire yalyire kaan wuu á tèrigii puni i.»

³⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii u nyé yalyire nte ti maha shìji niñkwombaani kaan sùpyir'á ke. Ngemu ká mpa mii á ke, katege saha sì n-sìi urufoo ta mε; ngemu ká dá mii na ke, byaga saha sì n-sìi urufoo ta mε. ³⁶ Bà mii à yi jwo yii á mà kwò mε, yii à mii nya, yii sí sàha jen'a dá mii na mε. ³⁷ Mpii mii Tunji na ñkaan mii á ke, pire puni sí raa ma mii á. Ngemu ká mpa mii á ke, mii sì n-sìi uru kòrø n-yige cyínnji na mε. ³⁸ Mii nyé a yíri niñyinji na mà pa ñìjke na si mpa a na nyii wuuni pyi mε, mii à pa mpa a na tunvoonji nyii wuuni pyi. ³⁹ Mii tunvoonji nyii wuuni li nyé, mpipi puni u à kan mii á ke, mii àha zìi ñkwò pi wà niñkin yaha u pínni mε, ñka mii u pi puni jnè a yige kwùnji i dijnye canñkwøge. ⁴⁰ Nde li nyé mii Tuñji nyii wuuni ke, lire li nyé shin maha shin ká Jyafoonji nya, maa dá u na ke, urufoo sí shìji niñkwombaani ta, mii mú sí urufoo jnè n-yige kwùnji i dijnye canñkwøge.»

⁴¹ Yesu à jwo na uru u nyé yalyire t'à yíri niñyinji i ke, ka puru jwumpe si mpén Yahutuubii jññufeebil'e, ka pi i wá na ñkunni piye shwøhøl'e. ⁴² Maa jwo: «Yusufu jyanji Yesu bál'a? Wuu à u tuñji cè mà u nuñji cè, ka u u mpa a ñko na ur'a yíri Kile yyére la?»

⁴³ Ka Yesu si jwo: «Yii kunuñke jwø yaha. ⁴⁴ Sùpya sì n-pa mii á, Tufoonji u à mii tun ke, ná uru bà u à pa ná u e mε. Urufoo ká mpa mii á, mii sí u jnè n-yige kwùnji i dijnye canñkwøge. ⁴⁵ Kile túnntunmpii sémëbil'e, yii sí mpe jwumpe ta wani “Kile yabilini sí pi puni kâla§.” Shin maha shin ká Tufoonji jwumpe lógo, maa jnëe pu na ke, uru sí n-pa mii á. ⁴⁶ Ñka lire nyé a li cyée na wà a Tufoonji nya mε, fo ñge u à yíri Kile yyére ke. Uru u à Tufoonji nya. ⁴⁷ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ngemu u à dá mii na ke, shìji niñkwombaani na nyé urufol'á. ⁴⁸ Yalyire ti maha shìji niñkwombaani kaan sùpyir'á ke, mii u nyé tire. ⁴⁹ Mà yii tulyeyi yaha sìwage e, pi à maninji lyí. Lire ná li wuuni mú i, pi à kwû. ⁵⁰ Ñka nte t'à yíri niñyinji na mà tìge jnìjke na ke, ngemu ká tire lyí ke, u saha sì n-kwû mε. ⁵¹ Mii u nyé tire yalyire shìji woore mà yíri niñyinji na. Shin maha shin u à tire yalyire tà lyí ke, urufoo sí shìji niñkwombaani ta. Yalyire mii sí n-kan dijnyenji si shìji niñkwombaani ta ke, mii cyeere ti nyé tire.»

⁵² Yesu à yire jwo ke, ka nàkaante si yíri Yahutuubii shwøhøl'e na: «Di ñge nàñji sí n-jà u cyeere kan wuu lyí ye?»

⁵³ Ka Yesu si nûr'a yi jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, yii aha mpyi yii nyé a Supyanji Jyanji kyaare kyà, maa u sìshange bya mε, yii sí shìji niñkwombaani ta mε. ⁵⁴ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya mú ke, shìji niñkwombaani na nyé urufol'á. Mii sí urufoo jnè n-yige kwùnji

i dijyε canjkwəge, ⁵⁵ na ha na yε mii cyeere ti nyε yalyire sèe woore, mii sìshange mū sì nyε lùbyage sèe woge. ⁵⁶ Ngemu ká mii cyeere kyà maa mii sìshange bya ke, urufoo sí n-kwôro mii wwojεegε e, mii mū sì n-kwôro urufoo woge e. ⁵⁷ Tufoonj i u nyε shìnjifoo ke, ur' à mii tun, ur'e mii à shìnj i ta, lire pyinkanni na, ngemu ká mii cyeere kyà ke, urufoo sí shìnj sèe wuñi ta mii cye kurugo. ⁵⁸ Yalyire t' à yíri nìjyinj i na ke, tire ti nyε nte. Yii tulyey' à ntemu lyí maa ɻkwû ke, ti nyε tire fiige mε. Ngemu ká tire yalyire lyí ke, urufoo sí shìnj niŋkwombaanj i ta.»

⁵⁹ Nyε Yesu à sùpyire kâla ná mpe jwumpe e Kaperenamu kànhe Kile Jwumpe kàlambage e.

Yesu jwumpe maha shìnj niŋkwombaanj i kaan

⁶⁰ Nyε Yesu à puru jwumpe jwo amuni ke, ka u cyelempyiibii niŋyahamii si jwo: «Sèenj i na, mpe jwump' à waha a tòro. Jo u sì nyee mpe e ye?»

⁶¹ Yesu à cè na nyε ur' à jwo ke, na yir' à waha u cyelempyiibii na, lire e pi na ɻkunni, ka u u yi jwo pi á: «Mpe jwump' à yii yà mū la? ⁶² Yii aha bá Supyanj Jyanj i nya u u dûru u tayirige e nìjyinj i na de? Naha yii sì n-jwo yε? ⁶³ Kile Munaani li maha shìnj sèe wuñi kaan sùpyaŋ' á, ná lire bà mε, sùpyaŋ i yabilinj i fànhé sì n-jà yaaga pyi mε. Jwumpe mii à jwo yii á ke, p' à fworo Kile Munaani i, pu sì maha uru shìnj i kaan. ⁶⁴ Nka pìi na nyε yii e, pi nyε a dá mε.»

Nyε mà lwó fo tasiige e, mpii pi nyε pi nyε a dá mε, ná ɻge u sì Yesu le cye e ke, u mpyi a pire cè. ⁶⁵ Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Lire kurugo mii à yi jwo yii á na sùpya sì n-jà n-pa mii á ná Tufoonj Kile nyε a li fànhé kan urufol' á mà ye.»

⁶⁶ Mà lwó kuru canjke na, u cyelempyiibii niŋyahamil' à nûru u fye e, pi saha nyε a ɻen'a taha u ɻwôh'i mε. ⁶⁷ Ka Yesu si u cyelempyiibii ke ná shuunniŋ i pyi: «Yii sì de, yii sì nyee n-kàre mū la?» ⁶⁸ Ka Simo Pyeri si u pyi: «Kafoonj, jofoo yyére wuu sì raa ɻkèegε, shìnj niŋkwombaanj jwumpe sí nyε mu á ye? ⁶⁹ Wuu à li cè maa dá lì na na ɻge u à fworo Kile e ke, uru u nyε mu.»

⁷⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Tá mii bà u à yii ke ná shuunniŋ i cwoɔnrø mε? Nka yii wà niŋkin na na ha zàmpen.» ⁷¹ Simo Isikariyoti jyanj Zhudasi kyaa Yesu mpyi a jwo ke, uru u sì n-pa u le cye e, maa li ta u na nyε cyelempyiibii ke ná shuunniŋ i niŋcwoɔnrøbil'e.

7

Yesu cìnmpyiibii nyε a dá u na mε

¹ Lire kàntugo Yesu à tòro ná ɻnani i Galile kùluni i, u nyε a ɻen'a jyè Zhude kùluni i mε, na ha na yε Yahutuubii jùŋufeebib i mpyi na u caa si mbò. ² Yahutuubii vùnnyi kataanni mpyi a

byanhara a kwò. ³ Ka Yesu cìnmptyibii si mpa u fye e, maa yi jwo u á: «Mu à yaa mu u yíri na ha nume mà kàre Zhude kùluni i, bà mu cyelempyiibii pi jyé kuru cyage e ke, pire si mpyi si mu kakyanhala karigii jya mε. ⁴ Ngemu la ká mpyi sùpyire si u cè ke, uru jyé a yaa u a karigii pyi jwöhore e mε. Ncyii kakyanhala karigii mu na mpyi amε ke, li pyi bà dijyεŋi puni si mpyi si cyi jya mε.»

⁵ Yesu cìnmptyibii mpyi na puru puni yu, na ha na ye pi jyé a dá u na mε. ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Lire tèepyiini sàha jkwò a nō mii á mε. Tère o tère l'à táan yii á ke, yii maha yii jyii wuuni pyi. ⁷ Yii kyaa sì n-jà n-pen dijyé sùpyir'á mε, nka mii kyal'á pen t'á, na ha na ye mii na li yu t'á na ti kapyiinjii jyé a jwə mε. ⁸ Yii pi ke, yii a sì kataann'á. Nka mii wi ke, mii kèege nume mε, na ha na ye tèni sàha nō mii á mε.» ⁹ U à yire jwo pi á ke, maa ntèen wani Galile kùluni i.

Yesu à kàre vùnyyi kataanni cyage e

¹⁰ Nyé Yesu cìnmptyibil'á kàr'a kwò kataann'á ke, ka Yesu si jwöh'a kàre uye niŋkin. ¹¹ Lir'á ta Yahutuubii jùŋufeebii mpyi na u caa sùpyire shwöhól'e, fo na yíbili: «Taa u jyé ke?»

¹² Sùpyire shwöhól'e, jwumø niyahama mpyi na nkunni Yesu kyaa na. Pìi mpyi na nko: «Ngé nàŋi jyé sùpya niŋcenŋe» pìi sí i nko: «Sèe bà mε, u na sùpyire leni kuni nimpipiini i.» ¹³ Mpe jwumpe puni mpyi na jwöhóni na yu, na ha na ye pi mpyi na fyáge Yahutuubii jùŋufeebii na.

Yahutuubii pil'á nàkaana pyi ná Yesu i

¹⁴ Tèni i kataann'á nō niŋke e ke, ka Yesu si nkàre Kilenaarebage ntàani na, maa cye le na sùpyire kâlali. ¹⁵ Ka Yahutuubii jùŋufeebii si wá na nkyáali marii nko: «Di ngé nàŋ'á pyi maa Kile Jwumpe Semení cè na yu amε, wà sí jyé a u kâla pu na mà ye?»

¹⁶ Ka Yesu si jwo pi á: «Jwumpe na mii na sùpyire kâlali ke, mii wumø bà mε, mii tunvoonjí wumø pi. ¹⁷ Ngemu la ká mpyi s'a Kile jyii wuuni pyi ke, urufoo sì n-pa n-cè kampyi mii kâlaj'á fworo Kile e, lire jyé mε mii yabilinjí i u à fworo. ¹⁸ Ngemu ká a yu u yabilinjí mεge na ke, uye pèente urufoo maha ncaa. Nka ngemu la ká mpyi u tunvoonjí s'a mpêre ke, urufoo cye e sèeŋi jyé. Kafinara jyé urufoo karigil'e mε. ¹⁹ Kile túnntunŋi Musa bà u à Saliyani kan yii á mà? Yii wà sí jyé na cyire karigii kuni naare mε. Nyé na ha na yii sí na mii caa raa bùu ye?» ²⁰ Ka pìi si jwo sùpyire shwöhól'e: «Jínacyan u jyé mu, sùpya jyé na mu caa raa bùu mà de!»

²¹ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à sàa ta na ha kabwoo niŋkin pyi canŋoŋke e ke, ka lire si yii kàkyahanla la? ²² Yii maha pùnampyre kwùun canŋoŋke e, maa jwo na Musa u à lire kuni

kan yii á (mà li ta Musa bà u à ñkwònji sìi mε, ñka yii tulyeyi yi.)
 23 Ná yii maha pùnampyre kwùun canjøŋke e, si nta raa Musa Saliyanji kuni jaare, nyε naha na yii na ntíri mii na na mii à sùpya nimpuŋjø cùuŋjø canjøŋke e yε? 24 Yii àha raa sùpyire la wwû kajnyaani kanni na mε, ñka yii fyânh a sèenj cya yii cè, yii i nta a pà jwo.»

25 Mà Yesu yaha jwumpe na, Zheruzalem kànhé shiinbii pìi mpyi na ñko: «Tá nàŋji pi na jcaa si mbò ke, uru bà u nyε ñge mε? 26 Ñka u we, u u yu sùpyire shwøhøl'e, pi s'à fyâha maa u yaha wani. Kampyi wuu jùŋufeebil' à tèen li taan na Kile Niñcwønrøŋj kyaal' à jwo ke, na uru wi de? 27 Wuu s'à ñge nàŋji tayirige cè, mà li ta Kile Niñcwønrøŋj ká mpa, sùpya niŋkin sì u tayirige cè mε.»

28 Nyε mà Yesu yaha kàlaŋi na Kilejaarebage e, u à jwo fànhna na: «Yii à mii cè, maa mii tayirige cè mû la? Ñka mii nyε a pa nay'á mε, sèenj na wà u à mii tun, yii nyε a u cè mε. 29 Mii s'à u cè, naha na yε mii à yíři u yyére, uru mû sí u à mii tun.» 30 Yesu à yire jwo ke, pi la mpyi si u cû. Ñka sùpya nyε a jà mε, naha na yε u tèecûni mpyi na sàha ñkwò a nô mε. 31 Lire ná li wuuni mû i, sùpyire shwøhøl'e shinjyahara à dâ Yesu na, tire sùpyire mpyi na ñko: «Kile Niñcwønrøŋj ká bú mpa, kakyanhala kani ndire u sí n-pa n-pyi mà nûr'a tòro ñge nàŋji wuuni taan yε?»

Yahutuubii jùŋufeebil' à pìi tun pi sà Yesu cû

32 Mpe sùpyire mpyi na ñkunni Yesu kyaan na ke, p' à jyè Farizhænbii ningyigigil'e. Nyε ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii ná Farizhænbii si Kilejaarebage sañcwønsigibii pìi tun pi sà Yesu cû. 33 Ka Yesu si jwo: «Mii saha sí tère nimbilere pyi yii shwøhøl'e, lire ká ntòro, mii sí nûru na tunvoonj yyére. 34 Yii sí raa mii caa, yii sì mii nyà mε, naha na yε cyage e mii sí n-pyi ke, yii sì n-jà nô wani mε.» 35 Ka Yahutuubii jùŋufeebii si wá na ñko piy'á: «Lire tèni i ke, taa ñge nàŋji la nyε s' a ñkèege, marii ñko na wuu sì n-jà uru nyà mà yε? Yahutuubii pi à caala a kàr'a sà ntèen Girèkiibii shwøhøl'e ke, kampyi pire yyére u la nyε s' a ñkèege, si sà a pi kâlali de? 36 Di mpe jwumpe jwøhe nyε yε “Yii sí raa mii caa, yii sì mii nyà mε, naha na yε cyage e mii sí n-pyi ke, yii sì n-jà nô wani mε”?»

Yesu à jwo uru sì Kile Munaani kan dánafeebil' á

37 Nyε kataanni canzanjk' à nô ke, kuru sì k' à pyi canmbwøhe, ka Yesu si yîr'a yyere sùpyire yyaha na, maa jwo fànhna na: «Byaga ká wà ta, urufoo u a ma mii yyére, u u mpa bya. 38 Ngemu ká dâ mii na ke, lwøhe ku maha shìŋji kaan ke, kuru sì raa fwu raa fwore urufoo funjke e ba fiige, bà l' à séme Kile Jwumpe Semej i mε.» 39 Kile Munaani li mpyi na sì n-pa n-kan dánafeebil' á ke, lire kyaan Yesu mpyi na yu amε. Lire tèni

i Kile Munaani mpyi na sàha ñkan mε, yaha na yε Yesu mpyi na sàha dùgo nìnyinji na u pèente e mε.

Sùpyire jwəjwump' à tāa Yesu kyaa na

⁴⁰ Sùpyire shwəhəl'e, shinnyahara à Yesu jwumpe lógo ke, ka pìi si wá na ñko: «Nàakaana nyε mε, Kile túnntunji wuu na sigili ke, uru u nyε ñge nàñi.» ⁴¹ Pìi bá mpyi na ñko na Kile Nijcwənroñi wi. Ka pìi si jwo: «Di Kile Nijcwənroñi sí n-jà n-yíri Galile kùluni i n-jwo yε?» ⁴² Li nyε a séme Kile Jwumpe Semenji i na Kile Nijcwənroñi sí n-fworo saanji Dawuda tùluge e mà? Maa nûr'a séme «U sí n-yíri Dawuda kànsege na, Betilehəmu kànhe e.» ⁴³ Ka sùpyire funzənñore si ntāa Yesu kyaa na. ⁴⁴ Pìi mpyi wani sùpyire shwəhəl'e, pire la mpyi si u cù, ñka pi wà nyε a cye taha u na mε.

⁴⁵ Ka Kilenaarebage sajcwənsigibii si nûr'a kàre Kile sáragawwuubii jñùñufeebii ná Farizhεenbii yyére. Ka pire si pi yibe: «Di k'à ta a jwo, ka yii i mpa maa u yaha yε?» ⁴⁶ Ka pi i pi pyi: «Wuu sàha ñkwò a ñge nàñi jwumpe fiige lógo wuu ningyigigil'e mε!» ⁴⁷ Ka Farizhεenbii si pi pyi: «Yii mú à yiye yaha u à wurugo la?» ⁴⁸ Tá yii sàha ñkwò a lógo na wuu jñùñufoonji wà niñkin, lire nyε mε Farizhεenji wà niñkin à dá u na? ⁴⁹ Mpii pi à dá u na ke, pire wà nyε a yaage cè MusaSaliyanji i mε, pi pun' à láñja.»

⁵⁰ Pi wà na mpyi wani, uru mège mpyi Nikodēmu. Uru u mpyi a shà Yesu yyére canña numpilage e. Ka uru si jwumpe lwò, maa jwo Farizhεenbil'á: ⁵¹ «Mà tāanna ná wuu Saliyanji i, wuu sì n-sìi n-jà yoge kwòn shin na, mà li ta wuu nyε a fyânhā a lógo u jwò na, lire nyε mε wuu nyε a u kapyiini cè mε.» ⁵² Ka pi i u pyi: «Lire e ke Galile kùluni shin mü u nyε mu la? Sà Kile Jwumpe Semenji wíi, mu sì n-sìi li nya wani na Kile túnntunji wà sí n-yíri Galile e mε.»

[⁵³ Pi à puru jwo ke, ka pi puni si yîr'a caala mà kàre pi pyenyi i.

8

Pi à ceewe cù ná nàñi w'e

¹ Ka Yesu si ñkàr'a sà dùgo Olivye cire ñañke na. ² Kuru canña nùmpañja nyèsɔɔge na, maa nûr'a pa Kilenaarebage ntàani na. Shinnyahara à pa bínni u taan, ka u u ntèen na pi kálali. ³ Mà u yaha u u sùpyire kálali, Kile Saliyanji cyelentiibii pìi ná Farizhεenbii pil' à shà ná ceewe e u yyére, na u à ta a cù ná nàñi w'e jacwərə na. Pi à u yyéenje Yesu taan, sùpyire shwəhəl'e, ⁴ maa jwo: «Wuu cyelentuñi, ñge ceen' à ta a cù ná nàñi w'e u u jacwɔɔre pyi. ⁵ Mà li ta Kile túnntunji Musa s' à jwo Saliyanji i

na uru ceenji shinj'à yal'a wà a bò ná kafaay'e. Naha mu s'à jwo yε?»

⁶ Kànhanja pi à cyán Yesu na ná ɳke yibige e, bà pi si mpyi si u ta jcû u yabiliŋi jwɔjwumpe kurugo mε. ɳka Yesu à lyēele na sémeni jn̄ŋke na ná kampeeni i. ⁷ Ka pi i ɳkwôro na u yíbili. Ka u u ɳkwò a yîr'a yyére maa pi pyi: «ɳge u jnye yii shwɔhɔl'e kapii baa ke, uru u fyâンha a kafaaga lwó a tèg'a u wà.»

⁸ Yesu à puru jwo ke, maa nûr'a lyēele na sémeni jn̄ŋke na.

⁹ Mpii pi à pa ná ceenji i ke, pir'a Yesu jwɔjwumpe lôgo ke, ka pi i wá na fwore niŋkin niŋkin, mà lwó nàŋkolyeebii na fo mà pa nɔ kàntugo wuubii na. Yesu kanni u à kwôro wani ná ceenji i. ¹⁰ Yesu à pa jn̄ŋke yîrig'a wí, u jnye a sùpya nya ná ceenji i mε, maa jwo: «Ceewe, mpii pi à mu la wwû ke, taa pi jnye ke? Wà jnye a jwo mu à yaa mu u bò mè?» ¹¹ Ka ceenji si Yesu pyi: «Kafoonji, wà jnye a yire jwo mε.» Ka Yesu si jwo: «Nyε mii mû sì n-jwo mu à yaa mu u bò mε. Ta sì, ɳka ma hà nûru lire kapiini fiige pyi mε.»]

Yesu u jnye Kile bɛenmpe, mpe p'à pa dijyεŋi i ke

¹² Lire kàntugo Yesu à nûr'a jwumpe lwó maa jwo sùpyir'á: «Mii u jnye dijyεŋi bɛenmpe. Ngemu ká ntaha mii fye e ke, urufoo saha sì n-sii jaare numpini i mε, ɳka urufoo sì n-pyi bɛenmpe e mpe pu sí shìŋi niŋkwombaŋi nɔ urufoo na ke.»

¹³ Ka Farizheenbii si u pyi: «Mu yabiliŋi kanni u jnye na maye kyaa yu, mu jwump'à wuu pεn.»

¹⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii yabiliŋi mέε ká sì i na naye kyaa yu, sèenji mii na yu yii á, naha na yε mii à naye tayirige cè, maa na takarege cè. Yii sì pi ke, yii jnye a mii tayirige cè mε, yii mû jnye a mii takarege cè mε. ¹⁵ Yii na mii karigii wíi mà tâanna ná sùpyire sònñjŋkanni i. Mii wi ke, mii jnye na sùpya kapyinji wíi lire pyinjkanni na mε. ¹⁶ Mii aha a sùpyire karigii kataampe cwɔɔnre tèni ndemu i ke, mii maha li pyi ná ntìŋji i, naha na yε mii kanni bà u maha mpyi mε, Tufoonji u à mii tun ke, uru maha mpyi ná mii i. ¹⁷ L'à séme yii yabilimpii Saliyanji i, na shiin shuunni jwɔjwumpe ká mpyi niŋkin kyaa na, lire li jnye sèenji. ¹⁸ Mii yabiliŋi na naye kyaa yu, Tufoonji u à mii tun ke, uru mû na mii kyaa yu.»

¹⁹ Ka pi i Yesu pyi: «Taa mu tunji jnye ke?» Ka u u pi pyi: «Yii jnye a mii yabiliŋi cè mε, si nta jnyére mii Tuŋji na la? Yii n'a mpyi a mii cè, yii mpyi na sì mii Tuŋji cè mû.»

²⁰ Yesu à mpe jwumpe puni jwo mà u yaha Kilejaarebage ntâani na u u kàlanji pyi Kile bùŋyεŋi yaayi yaleŋke taan. Sùpya jnye a jà a u cû mε, naha na yε u tèecûni mpyi na sàha ɳkwò a nɔ mε.»

Yesu à uye cyêe

²¹ Ka Yesu si nûr'a jwo: «Mii sí n-pa n-kâre, mii sí ká bú n-kâre, yii sí n-pa a mii caa. Nka yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Cyage e mii kêege ke, yii sì n-jà nô wani mε.»

²² U à puru jwo ke, ka Yahutuubii jñûjufeebii si wá na yu piy'á: «Taha u sí uye bò maa ñko na cyage e uru sí n-kâre ke, na wuu sì n-jà nô wani mε?»

²³ Ka Yesu si pi pyi: «Yii à ta na ha ñke jñîke na, mii s'à yíri nînyiñi na. Naha ñge dijyeneji wuu pi ñye yii, ñka mii ñye na ha dijyeneji wu mε. ²⁴ Lire na, mii à yi jwo yii á na yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e. Yii aha mpyi yii ñye a dá li na na “Mii u ñye ñge u ñye ke”* mε, yii sí n-kwû ná yii kapegigii tugure e.»

²⁵ Ka pi i Yesu pyi: «Jo u ñye mu lire sanni i yε?» Ka u u pi pyi: «Mii ñye ñgemu ke, mii à fyânha a yire jwo yii á. ²⁶ Karii nînyahagii na ñye mii u jwo yii á si yii cêege yii kapyiñkii nînyahagil'e. Nje mii à lógo na tunvoon'á ke, yire mii na yu dijyë sùpyire pun'á. Mii tunvoonji u ñye sèeñifoo.»

²⁷ Pi ñye a mpyi a li cè na Yesu na yu Tufooni Kile kyaa na mε. ²⁸ Lire kurugo ka Yesu si yi jwo pi á: «Yii aha mpa Supyanji Jyanji yírigé nînyiñi na tèni ndemu i ke, yii sí n-ta n-cè na “Mii u ñye ñge u ñye ke†.” Yii sí n-ta n-cè na mii ñye a sìi na yaage pyi nay'á mε, nde na Tufooni à mii kâla ke, lire kanni mii na mpyi. ²⁹ Sèe, mii tunvoonji ñye ná mii i, u ñye a mii yaha naye niñkin mε, na ha na yε nde l'à bê u á ke, lire mii maha mpyi tèrigii puni i.»

³⁰ Yesu à puru jwo ke, ka shinnyahara si dá u na.

Yesu à pêe Ibirayima na

³¹ Yahutuubii pi à dá Yesu na ke, ka u u jwo pir'á: «Yii aha mii jñwojwumpe cû, sèeñi na yii à pyi mii cyelempyii. ³² Lire tèni i, yii sí sèeñi cè, sèeñi mû sí yii yige bilere e.»

³³ Ka Yahutuubii jñûjufeebii si u pyi: «Wuu na ñye Ibirayima tûluge shiin. Wuu ñye a sàa pyi a nya wà biliwe mε, ka na ha sí mu ta mu à jwo na wuu sí n-fworo bilere e yε?» ³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Sèeñi na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ñgemu ká ñkwôro na kapegigii pyi ke, urufoo na ñye kapegigii biliwe. ³⁵ Mâ li ta biliñi ñye pyënge ñkemu i ke, u ñye a sìi na jìn'a pyi kuru pyënge shin mε, ñka pyëngefoo jyanji u à sìi pyënge shinji yabiliñi. ³⁶ Jyafoonji ká yii shwɔ kapegigii bilere na, lire e yii sí n-sìi n-fworo t'e. ³⁷ Mii à li cè na yii na ñye Ibirayima tûluge shiin, lire ná li wuuni mû i, yii na ñcaa si mii bò, na ha na yε mii jwumpe ñye a tateëngé wwû yii e mε. ³⁸ Mii wi ke, karigii mii à nya na Tunji á ke, cyire mii na yu. Ncyii yii mû à lógo yii tunj'á ke, cyire yii na mpyi.»

* **8:24** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mëge ku ñye: «Mii u ñye ñge u ñye ke.» † **8:28** Kile à uye cyêe Musa na, maa jwo na uru mëge ku ñye: «Mii u ñye ñge u ñye ke.»

³⁹ Ka pi i u pyi: «Wuu tuŋi u nyε Ibirayima.» Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi sèenji na Ibirayima pyi, karigii u mpyi na mpyi ke, yii mū mpyi na sí raa cyire pyi. ⁴⁰ Mà jwo yii pi à lire pyi ke, ka yii i wá na mii caa raa bùu na mii na sèenji yu yii á, bà mii à u lógo Kile á mε. Ibirayima sí nyε a lire fiige pyi mà nya mε. ⁴¹ Yii tuŋi maha karigii jcyiimu pyi ke, cyire yii maha mpyi.» Ka pi i u pyi: «Wuu nyε kàssøgø kùŋjø pyi mε. Wuu Tuŋi na nyε niŋkin, Kile wi.» ⁴² Ka Yesu si pi pyi: «Kàmpyi sèe Kile u nyε yii Tuŋi, mii kyaa mpyi na sí n-táan yii á, nya na ye mii à fworo Kile e, uru u à mii yaha a pa nya. Mii nyε a pa nay'á mε, uru u à mii tun. ⁴³ Naha na yii nyε na mii jwumpe yyaha cìni mà ye? Mii à li ta, yii la nyε sì pu lógo mε. ⁴⁴ Sitaanniŋi u nyε yii tuŋi, lire e l'à tåan yii á, yii pi a u nyii wogigii pyi. Supyiboŋø u nyε u wi, fo mà lwó tasiige e, u sàha nté'l'a sèenji jwo a nya mε, nya na ye sèebili niŋkin nyε u funjke e mε. U aha fini, u maha jwo a tåanna ná u funjø sònñjore e, nya na ye kafinare jwufoo wi, kafinare tuŋi mū wi. ⁴⁵ Nka mii wi ke, sèenji kanni mii na yu, lire kurugo yii nyε a dá mii na mε. ⁴⁶ Yii puni shwøhøl'e, jofoo niŋkin u sí n-jà li cyée na mii à kapii pyi ye? Mii sí i sèenji yu yii á, ka yii i mpyi yii nyε a dá mii na nya na mà ye? ⁴⁷ Ngemu ká mpyi Kile wu ke, urufoo maha Kile jwumpe núru. Mu aha yii nya yii nyε na pu núru mε, yii nyε Kile wuu mε.»

⁴⁸ Ka Yahutuubii jùŋufeebii si Yesu pyi: «Wuu tànga na nyε mà jwo mu na nyε Samari shin kanna, jína na nyε mu i.» ⁴⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Jína nyε mii i mε. Sèenji na, mii na na Tuŋi père, yii sí nyε na mii père mε. ⁵⁰ Mii nyε na na yabilinji mpèenji caa mε, nka wà u nyε wani, uru u nyε na mii mpèenji caa, uru u sí n-pa tànge kan mii á. ⁵¹ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ngemu ká mii jwumpe lógo maa nee pu na ke, urufoo sì n-sìi n-kwû mε.»

⁵² Ka Yahutuubii jùŋufeebii si Yesu pyi: «Numε wuu à li cè sèenji na na jína na nyε mu i. Ibirayima à kwû, Kile túnntunmpii puni mū à kwû, ka mu u jen'a jwo na ngemu ká mu jwumpe lógo maa pu kurigii jaare ke, urufoo saha sì n-kwû mε. ⁵³ Mu à pêe wuu tulyage Ibirayima na la? Ur'à kwû, Kile túnntunmpii mū à kwû. Jofoo mu na maye sònñjø ye?» ⁵⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Mii n'a mpyi na naye père, mii mpèenji mpyi na sì là jwø mε. Nka mii Tuŋi u na mii père. Yii à jwo na uru u nyε yii Kilenji, ⁵⁵ mà li ta, yii nyε a u cè mε, mii s'à u cè. Mii n'a mpyi a jwo na mii nyε a u cè mε, mii mpyi na sí n-pyi yii fiige kafiniviniwe. Nka mii à u cè, maa u jwumpe kurigii jaare. ⁵⁶ L'à tåan yii tulyage Ibirayima á mà mii canmpañke nya. U à ku nya ke, ka u funjke si ntåan sèl'e.» ⁵⁷ Ka Yahutuubii jùŋufeebii si Yesu pyi: «Ei! mu sàha yyee beeshuunni ná ke ta mε, maa jwo mu à Ibirayima nya la?» ⁵⁸ Ka Yesu si pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi

jwo yii á, mà Ibirayima ta u sàha si mè “Mii u jyε.”»

⁵⁹ Puru jwumpe kurugo, ka pi i kafaaya lwó si ntègε Yesu wà‡, ñka u à ñwəh'a fworo Kileñaarebage e mà kàre.

9

Yesu à fyinji wà cùuŋjø

¹ Yesu nintoron'à fyinji wà jya, uru nàŋji fyin wuŋji u à si. ² Ka Yesu cyelempyiibii si u yíbe: «Wuu cyelentunji, na ha k'á ñge nàŋji fyin wuŋji pyi u à si yε? U kapēgigii fyè wi laa, u sifeebii wogigii fyè?» ³ Ka Yesu si pi pyi: «U fyinnté ná u kapēgigii ná u sifeebii wogigii jyε cyyiye kur'e mè, l'à pyi si Kile sifente cyée. ⁴ Wuu à yaa wuu mii tunvooŋti túnnture pyi canŋke e, lire tèni ká ntòro wuu taan, numpilage sí n-wwò, báara saha si n-jà n-pyi mè. ⁵ Mà mii yaha na ha dijyεnji i, mii u jyε dijyεnji bëenmpe.» ⁶ Yesu à puru jwo ke, maa ntilwòhe cyán jìŋke na mà tèg'a pworo fànhara, maa tire tèg'a fyinnaŋji jyiigii cwuugo, ⁷ maa yi jwo u á, na u sà u yyahe jyé Silowe jcwòge e (Silowe jwòhe ku jyε: «túnntunŋø»). Ka fyinji si ñkàr'a sà ku jyé, ka u jyiigii si mógo, ka u u núru.

⁸ Nyε u tεenŋεebii ná mppi pi mpyi maha u nintεenŋji jaa u u sùpyire jàare ke, ka pire si piye yíbe: «Ei! Tá ñge nàŋji bà wuu mpyi maha jaa u à tèen na jàare mè?» ⁹ Ka pìi si jwo: «Uru wi» ka pìi si jwo: «Uru bà mè, u málwòrò ti kanna.» Ka nàŋji yabiliŋi si mpa jwo: «Mii wi.» ¹⁰ Ka pi i u yíbe: «Di mu jyiigil'à pyi maa mógo yε?» ¹¹ Ka u u jwo pi á: «Nàŋji pi maha mpyi Yesu ke, uru u à pworo fànhara a tìri mii jyiigii na, maa jwo na mii i sà yyahe jyé Silowe jcwòge e. Ka mii i ñkàr'a sà ku jyé. Mii à ku jyé ke, ka mii i ntíi na jaa na jcwúu.» ¹² Ka pi i u yíbe: «Taa uru nàŋji jyε ke?» Ka u u pi pyi: «Mii jyε a u takarega cè mè.»

¹³ Nyε nàŋji jyiigii cyi à mógo ke, ka pi i ñkàre ná u e Farizhεenbii yyére. ¹⁴ Canŋke Yesu à pwoore fànhara a tèg'a u jyiigii tìri cyi i nta a mógo ke, kuru na mpyi Yahutuubicanŋøø*. ¹⁵ Lire kurugo Farizhεenbii mó à u yíbe jyiigii mûguñkanni na. Ka u u jwo pi á: «Pworo u à fànhara a tìri mii jyiigii na, ka mii i sà yyahe jyé maa ntíi na jaa.» ¹⁶ Ka Farizhεenbii pìi si jwo: «Nàŋji u à fyinji cùuŋjø ke, u sì n-jà n-yíri Kile yyére mè, na ha na yε u jyε a canŋøŋke le dá e mè.» Ñka pìl'à jwo: «Kàmpyi u mpyi kapimpyi, u mpyi na sì n-sìi n-jà jcyii kakyanhala karigli pyi mè.» Lire pyinkanni na, pi jyε a já a bë niŋkin na mè.

* 8:59 Mà tåanna ná Yahutuubii Saliyanji i, wà ká Kile mege këege, urufoo mpyi maha yaa u wà ná kafaay'e. * 9:14 Yahutuubii Saliyanji jyε a mpyi a jyε báaraŋji wà tufige u a mpyi canŋøŋke e mè, lire mpyi na fún pi á. Pi mpyi maha sânnji na mà yaŋa cùuŋjø, lire na jyε mu à jwo urufol'à báara pyi.

¹⁷ Ka pi i nûr'a nàñi yíbe: «Mu wi ke, naha mu na sônnji ma jyiigii mûgufoonji kyaa na yé?» Ka u u pi pyi: «Kile tûnntunji wi.» ¹⁸ Nka Yahutuubii jùñufeebibii jyé a jen'a dá li na na u à si fyin, kàntugo ka u jyiigii si nta a mûgo mè. Lire e pi à u sifeebii yyere, ¹⁹ maa pi yíbe: «Sèe wi ñge nàñi jyé yii jya la? Sèe u fyin wuñi u à si la? U aha nta u à si fyin, di u à pyi marii naa numé yé?» ²⁰ Ka u sifeebii si jwo: «Wuu à li cè na wuu pyà wi, maa li cè wuu à u si fyin.» ²¹ Nka bà u à pyi marii naa numé mè, wuu jyé a cè mè. Wuu mû sí jyé a u jyiigii mûgufoonji cè mè. U saha jyé pyà mè, yii à yaa yii i u yíbe, u yabilinji sí yi jwo yii á.» ²² Nàñi sifeebil' à yire jwo Yahutuubii jùñufeebibii yyaha fyagare na. Pi mpyi a jwo a bê li na na ñgemu ká jwo na Yesu u jyé Kile Niñcwñrnñji ke, pi sí urufoo kòrø n-yige Kile Jwumpe kàlambage e†. ²³ Lire na, u sifeebil' à jwo na u saha jyé pyà mè, pi u yíbe.

²⁴ Ka Farizhëenbii si nûr'a nàñi yyere, maa u pyi: «Sèenji jwo Kile yyahe taan, nàñi u à mu jyiigii mûgo ke, wuu à u cè kapimpyi.» ²⁵ Ka nàñi si jwo: «U à pyi kapimpyi yo, u jyé a pyi kapimpyi mà yo, mii jyé a yire cè mè, ñka kani niñkinji mii à cè ke, lire li jyé mii mpyi fyin, ñka numé mii na naa na jcwúu.» ²⁶ Ka pi i nûr'a u yíbe: «Naha u à pyi mu na yé? Di u à mu jyiigii mûg'a jwo yé?» ²⁷ Ka nàñi si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, ñka yii jyé a lógo mii jwò na mè, naha yyaha yii la jyé mii u nûr'a jwo yii á yé? Taha yii la mû jyé si mpyi u cyelempyii la?» ²⁸ Ka pi i u cyahala, maa jwo: «Mu u jyé u cyelempyaji, wuu sí na jyé Kile tûnntunji Musa cyelempyii.» ²⁹ Wuu à cè na Kile à jwo ná Musa e, ñka ñge nàñi wi ke, wuu bá jyé a u tayirige cè mè.» ³⁰ Ka u u pi pyi: «Nde jyé kakyanhala dè! Yii à jwo na yii jyé a u tayirige cè mè, u s'à mii jyiigii mûgo.» ³¹ Wuu pun'à cè na Kile jyé na nûru kapimpyi á mè. Ñge u na u pêre marii u jyii wogigii pyi ke, uru jwò na u maha nûru. ³² Mâ lwò dijyé tasiige e, wuu sàha sàa lógo na sùpyanji u à si fyin ke, na wà à jà a uru jyiigii mûgo mè. ³³ Kàmpyi ñge nàñi mpyi a fworo Kile e mè, u mpyi na sì n-jà yaaga pyi mè.» ³⁴ Ka Farizhëenbii si jwo nàñ'á: «Mu à si kapimpyi, tacenje jyé mu i mè! Ka mu u ñkwò a pa a wuu leni kure e la?» Maa u kòrø.

³⁵ Nyé Yesu à pa lógo na pi à nàñi kòrø ke, maa sà u yíbe: «Mu à dá Supyanji Jyanji na la?» ³⁶ Ka nàñi si u yíbe: «Wuu cyelentuji, jofoo kyaa na mu jyé yé? Mii la jyé si u cè si dá u na.» ³⁷ Ka Yesu si u pyi: «Uru mu à jya ame, u u yu ná mu i.» ³⁸ Ka nàñi si jwo: «Kafoonji, mii à dá mu na» maa niñkure sín Yesu taan. ³⁹ Lire tèni i, ka Yesu si jwo: «Mii à pa dijyéñji i si mpa

† 9:22 Pi aha wà kòrø Kile Jwumpe kàlambage e, sùpyire sannte mpyi maha urufoo wí mu à jwo u à kwû, pi kuro sàha maha mpyi urufol'e mè.

sùpyire kapyiijkii kataampe cwɔɔnro, bà fyinmpii si mpyi s'a jnaa, nyafeebii si mpyi fyinmii mε.»

⁴⁰ Farizheenbii pi mpyi wani maa puru lógo ke, ka pire si u pyi: «Mà tāanna ná mu jwuñkanni i, wuu mú na jyε fyinmii bε?» ⁴¹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii n'a mpyi fyinmii, yii kapegigii tugure mpyi na sí n-láha yii na, ḥka yii na sōnji na yii jyiigil'á mugo ke, lire e yii kapegigii tugure sí n-kwôro yii na.»

10

Yesu u jyε mpànahaji njcenji

¹ Nyε ka Yesu si nür'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ḅgemu ká a jcaa si jyè mpàbage e, u sí jyε a jyè mpàbage jwøge e mε, maa dùgo kàsøoge na a jyè ke, urufoo na jyε nàñkaawa, maa mpyi nàñkalyega. ² ḅka ḅgemu ká jyè mpàbage jwøge e ke, uru u jyε mpànahaji yabiliñi. ³ Mpàbage kàanmucyafoonj maha yîr'a ku mugo u á. Mpàabii maha u mejwuuni nûru, u maha u yabiliñi mpaabii yiri niñkin niñkin pi meyi na, maha yige ntàani na. ⁴ U aha u wuubii nâha a yige ntàani na, u maha jaare pi yyaha na pi a sì ntaha u fye e, jaha na ye pi à têe u mejwuuni na a kwø. ⁵ Pi sì n-sìi n-taha nàmpønñj fye e mε, pi bá sí raa fî u yyaha na, jaha na ye pi jyε a u mejwuuni cè mε.» ⁶ Yesu à ḅke båtaage jwo pi á, ḅka pi jyε a ku jwøhe cè mε.

⁷ Nyε ka Yesu si nür'a pi pyi: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, mii u jyε mpàbage jwøge. ⁸ Mpii pi à pa mii yyaha na ke, pire puni na jyε nàñkaalii, pi mú na jyε nàñkalyeye, ḅka mpàabii jyε a lógo pi á mε. ⁹ Mii sí u jyε mpàbage jwøge. ḅgemu ká jyè mii i ke, urufoo sí n-shwø. Uru sí raa jyè, s'a fwore u jneempe. Mii sí raa yalyire kaan urufol'á mú. ¹⁰ Nàñkaanji kapani li jyε nàñkaage ná boore ná kakyaare kanni. ḅka mii wi ke, mii à pa si shìñi niñkwombaani ná ferempe kan na mpàabil'á.

¹¹ Mii u jyε mpànahaji njcenji. Mpànahaji njcenji maha u munaani kan bà u mpàabii si mpyi si shwø mε. ¹² Sàrampanahawa jyε mpàabii foo mε. U aha sige yaaga nya, u maha fê maa mpàabii yaha. Sige yaage maha pìi cù, pi sanmpil'a sì jcaala. ¹³ Sàrampanahaji sí n-fê, jaha na ye wyérε u caa, u kuro jyε mpàabil'e mε.

¹⁴⁻¹⁵ Mii wi ke, mii u jyε mpànahaji njcenji. Bà Tufoonj Kile à mii cè, ka mii mú si u cè mε, amuni mii à na mpàabii cè, mii mpàabii s'à mii cè mú. Mii sí na munaani kan na mpàabii kurugo. ¹⁶ Mpàabii pìi na jyε mii á, pi jyε ḅke mpàbage e mε*. Mii à yaa mii i pi nâha a pa, pi i mpa mii mejwuuni lógo. Lire e pi puni sí n-pa wà piye na mpyi mpàbagi niñkin, mpànahawa niñkin sí n-pyi pi jnùñj na. ¹⁷ Mu aha mii Tuñi nya u à mii kyaa

* **10:16** Mpii pi jyε pi jyε Yahutuu mε, ná pi sí n-pa dá Yesu na ke, pire kyaa na Yesu jyε naha ḅke cyage e.

táan uy'á, lir'á ta mii sí na múnaani kan, si núru li shwø. ¹⁸Sùpya sì n-jà mii múnaani wwû mii i fànhe e me. Mii sí li kan nay'á. Síjì nyę mii á mà li kan, síjì nyę mii á mà li shwø sahaŋki. Yire mii Tuŋi à jwo mii u pyi.»

¹⁹ Yesu jnwɔjwumpe mpe kurugo, Yahutuubii jnwɔmyahigil'á ták sahaŋki. ²⁰ Nijyahara mpyi na ɳko: «Jína na nyę u e, sicyere mû na nyę u e. Naha kurugo yii à yyére marii u jwumpe núru ye?» ²¹ Ka pìi si jwo: «Ei! mpe nyę jínacyan jwumø me. Jínacyan sí n-jà fyinmii pyi pi a naa la?»

Yesu à jwo uru u nyę Kile Jyaŋi

²² Nyę YahutuubiiKilejaarebage kataanni li maha mpyi Zheruzalemè kànhe e yyee maha yyee ke, lir'á pa nò mà bê ná wyeere tèni i. ²³ Mà pi yaha lire kataanni na, ka Yesu si wá na jaare na mâre Kilejaarebage ntàani na, saanji Solomani ɳkubabwøhe jnwøh'i. ²⁴ Ka Yahutuubii jnùŋufeebii pìi si mpa Yesu kwûulo maa u yíbe: «Naha tère e mu sí wuu yige numpini i yę? Kampyi mu u nyę Kile Nijcwønrøŋi, yire fíniŋ'a jwo wuu á.»

²⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Mii à yi jwo yii á mà kwò, ɳka yii nyę a dá mii na me. Karigii mii na mpyi na Tuŋi mege na ke, cyire maha mii kyaa yu. ²⁶ ɳka lire ná li wuuni mû i, yii nyę a dá mii na me, naha na yę yii nyę mii mpàabii pìi me. ²⁷ Mii mpàabii na mii mejwuuni núru, mii à pi cè, pi maha ntaha mii fye e mû. ²⁸ Mii sí shìŋi niŋkwombaŋi kan pi á, pi nùmpañke sì n-kèege me. Sùpya saha sì n-jà pi dìri n-shwø mii na me. ²⁹ Mii Tuŋi u à pi kan mii á ke, ur'á pée diŋyęŋi yaayi puni na. Wà mû sì n-jà pi dìri n-shwø Tufooni na me. ³⁰ Mii ná Tufooni na nyę niŋkin.»

³¹ Yesu à puru jwo ke, ka Yahutuubii jnùŋufeebii si nûr'a kafaaya bíle si ntègë u wà mbò. ³² Ka Yesu si pi pyi: «Kacenŋkii niŋyahagii mii à ta Tufooni á, maa cyire pyi yii nyii na ke, cyire shwøhøl'e li ndi kurugo yii la nyę si mii wà mbò yę?» ³³ Ka pi i u pyi: «Mu kacenni là kurugo bà me, ɳka mu Kile mékëegë jwumpe kurugo. Mu shintiwe, ka mu u wá na maye pyi Kile.»

³⁴ Ka Yesu si pi pyi: «Li nyę a séme yii yabilimpii Saliyanji i na Kile à jwo “Yii na nyę kileebii pìi†” mà? ³⁵ Wuu s'à li cè na Kile Jwumpe Semenji sì n-jà n-kèenŋe me, Kile s'à jwumpe kan mpiimu á ke, u na pire yire “kileebii” pìi. ³⁶ Mii wi ke, Tufooni à mii cwønr'a tun naha diŋyęŋi i. Mii à jwo na mii u nyę Kile Jyanji ke, ka yii i mpyi di mà jwo na mii na Kile mege kèege yę? ³⁷ Karigii mii à pyi ke, kampyi yii à li nyę na cyire nyę mii Tuŋi wogigii me, yii áha ndá na jwumpe na me. ³⁸ ɳka yii aha nta yii à cè na mii à nyi karigii pyi mà tåanna ná Kile nyii wuuni i, yii mée ká mpyi yii nyę a dá mii na me, yii dá li na na cyire karigil'á fworo Kile e. Lire tèni i yii sí li cè na sèenji na, mii

ná Tufooni à sàa wwò.» ³⁹ Lire tèni i, ka pi i nûr'a yîri s'a Yesu cwôre puru jwumpe kurugo, ñka u à shwò pi na.

⁴⁰ Ka Yesu si nûr'a kâr'a sà ntèen Zhurudèn banji kùnjke na, cyage e Yuhana mpyi a fyânhra na sùpyire batizeli ke. ⁴¹ Ka sùpyire niyyahara si shà u yyére kuru cyage e. Marii ñko tiy'á: «Yuhana nyé a kakyanhala karii pyi wuu á më, ñka yaaga maha yaaga u à jwo ñge nàñi kyaa na ke, yire pun'à pyi sèe.» ⁴² Ka pi niyyahara si dá Yesu na wani.

11

Lazari kwùnjkanni

¹⁻² Bëtani kànhe e, sìñee taanre na mpyi wani: Mariyama ná Marita ná Lazari. Mariyamañi u mpyi a sìnmpe nûguntanga wumpe wu Kafoonji Yesu tooyi na, maa pu cwuugo ná u jùñjoore e ke, uru sìñeeñi Lazari mpyi na yà sèl'e. ³ Ka sìñeeñii pùceribii si wà tun u sà yi jwo Yesu á: «Kafoonji, mu cevoonji naha a pyi yampi.» ⁴ Yesu à tire tûnnture lôgo ke, maa jwo: «Mpe yampe nyé a pa si Lazari bò më. Ñka p'à pa si pèene taha Kile mëge na, bà pèene si mpyi si ntaha Kile Jyañi na mù më.»

⁵ Marita ná Mariyama ná Lazari, pire shiin taanreñi kyaa mpyi a táan Yesu á. ⁶ U à Lazari yampe kyaa lôgo ke, maa ntèen wani kuru cyage e, mà canmpyaa shuunni pyi. ⁷ Lire kàntugo maa jwo u cyelempyiibil'á: «Yii a wá, wuu nûru wuu a sì Zhude kùluni i.» ⁸ Ka u cyelempyiibii si jwo: «Cyelentunji, li nyé a mò më, Zhude shiinbii la mpyi si mu wà mbó ná kafaayi i, ka mu u nûr'a jwo wuu a sì wani la?» ⁹ Ka u u jwo: «Tá bëenmpe nyé canñke e mà lwó nyège na fo yàkonke na më? Nyé ñge u na jaare canñke e ke, u uye burugumø nyé a táan më, jaha na yé dijyènji bëenmpe na nyé wani. ¹⁰ Ñka sùpya ká a jaare numpini i, u uye burugumø nyé a pen më, jaha na yé bëenmpe nyé wani më.»

¹¹ Puru jwôho na, ka Yesu si pi pyi: «Wuu cevoonji Lazari à ñòò, mii sí n-sà u jè.» ¹² Ka cyelempyiibii si jwo: «Kafoonji, kampyi ñòòmpe kanni pi, u sì n-yîri.» ¹³ Lazari kwùñi kyaa Yesu mpyi na yu, ñka u cyelempyiibii mpyi na sônnji na ñòòmpe yabiliñi kyaa u na yu. ¹⁴ Ka Yesu si nûr'a yi fîniñ'a jwo pi á: «Lazari à kwû.» ¹⁵ L'à pyi mii kàntugo na ke, l'à táan mii i, jaha na yé nde sì yii pyi yii i dá mii na. Numé yii a wá, wuu a sì u taan.» ¹⁶ Cyelempyanji mëge ku nyé Tomasi, ná pi maha u pyi: «Ñañi» ke, ka uru si jwo u shèrefeebil'á: «Yii a wá, wuu a sì ná wuu cyelentunji i, wuu u sà ñkwû ná u e.»

Yesu à Lazari buwuñi jnè

¹⁷ Nyε Yesu à nə Bεtani kànhe e, mà pi ta pi à Lazari le fanjke e, canjke sicyεere woge e u à nə wani*. ¹⁸ Bεtani ná Zheruzalemu kànhe laage nyε a mpyi a tɔɔn me. Ku laage nyε a tòro culumetirii taanre na me. ¹⁹ Yahutuubii niyayahamii mpyi a shà Marita ná Mariyama yyére mà sà fwù pyi, pi sìjneenji ñkwùnji na.

²⁰ Marita à pa lógo na Yesu na ma, u s'à byanhara kànhe na ke, maa yîr'a sà u jnùŋj bê, ka Mariyama si ntèen bage e. ²¹ Marita à sà nə Yesu na ke, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi na ha, mii sìjneenji mpyi na sì n-kwùn me. ²² Nka mii à cè, cyage e wuu nyε ame ke, mu aha kyaa maha kyaa jnáare Kile á ke, u sí lire pyi mu á.» ²³ Ka Yesu si jwo: «Marita, mu sìjneenji sì jnè n-fworo kwùnji i!» ²⁴ Ka Marita si jwo: «Mii à cè dijyε cannjkwøge kwùnubii ká mpa a jnèni, mii sìjneenji mû sì jnè.» ²⁵ Ka Yesu si jwo: «Mii u nyε kwùnubii jnèfooji maa mpyi shìnjì niykwombaanjifooni. Ngemu ká dá mii na ke, urufoo mée ká ñkwû, u sí shìnjì niykwombaanjì ta. ²⁶ Ngemu ká uru shìnjì ta maa dá mii na ke, urufoo saha sì n-sìi n-kwùn me. Marita, mu à dá lire na la?» ²⁷ Ka u u jwo: «Dən Kafoonji, mii à dá li na na mu u nyε Kile Niycwɔnrɔŋji, Kile Jyanji, ñge u mpyi a yaa u pa dijyεenji i ke.»

²⁸ Nyε Marita à puru jwo ke, maa nûr'a kàre pyenge e, maa sà u sìjneenji Mariyama ñwøh'a yyere maa yi jwo u á: «Wuu cyelenturj'à pa, u à jwo mà shà.» ²⁹ Mariyama à yire lógo ke, maa yîr'i fwøfwø mà kàre Yesu yyére. ³⁰ Lir'à Yesu ta u sàha jyè kànhe e me. Cyage e Marita à u bê a ta ke, wani u saha mpyi. ³¹ Yahutuubii pi mpyi na Mariyama fðønji bage e ke, pir'a u nya u à pâl'a fworo ke, maa yîr'a taha u fye e mû, pi mpyi na sônjì na u à kàre fanjke na zà a mée súu.

³² Mariyama à sà nə Yesu na ke, maa jnwo u fere e, maa jwo: «Kafoonji, kàmpyi mu mpyi na ha, mii sìjneenji mpyi na sì n-kwùn me.» ³³ Yesu à Mariyama nya u u mée súu, Yahutuubii pi mpyi wani kuru cyage e ke, maa pire nya pi i mée súu mû ke, ka u lùuni si yîr'i, ka u u yyahe tanha, ³⁴ maa pi yíbe: «Taa yii à Lazari buwuñji yaha ke?» Ka pi i jwo: «Kafoonji, pa ku cyage wíi.» ³⁵ Ka Yesu si mée sú. ³⁶ Yahutuubii pi à Yesu méesuwuñji nya ke, ka pire si jwo: «Yii wíi, ñge nàñji kyaa mpyi a táan u á dø!» ³⁷ Ka pìi si jwo: «Uru u à fyin nàñji nyiigii mûgo, u mpyi na sì n-jà Lazari sige kwùnji na mà?»

³⁸ Puru jwumpe saha à Yesu lùuni yîrige sèe sèl'e. Nyε pi à sà nə fanjke na, kur'a pyi kafawiyige, maa kafaaga tèg'a ku tò. ³⁹ Ka Yesu si pi pyi: «Yii kafaage láha fanjke ñwøge na.» Bunji

* **11:17** Yahutuubii cyelentiibii mpyi maha sônjì na sùpyaŋj ká ñkwû, u mûnaani maha ntèen u taan maha canmpyaa taanre pyi; cyire kàntugo urufoo nyε na jn'a yîr'i sahanji me.

sìnjeeñi Marita mpyi wani, ka uru si Yesu pyi: «Kafoonji, mu sí u nùge ta ku u fwore, u canmpyaa sicyeere cyijye nijnjaa fanjke e.»⁴⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii jye a yi jwo mu á na mu aha dá mii na na mu sí Kile sifente nya mà?»⁴¹ Ka pi i kafaage láha fanjke jwòge na. Ka Yesu si jnùjke dûrugo nìnyiñi i, maa jwo: «Tufoonji, mii fwùnye mu na, naha na ye mu à mii narege shwò.»⁴² Mii wi ke, mii à cè na mu maha jeege mii nareyi puni i, nka mii na yu ame, bà sùpyire puni ti naha a mii kwûulo ke, tire si mpyi si dá li na na mu u à mii tun me.»⁴³ U à puru jwo ke, maa jwo fànhana na: «Lazari, yîr'a fworo naha!»⁴⁴ Ka u u ntíl'a fworo fanjke e, u tooyi ná u cyeyi mpyi a pwò, u yyahe s'à tò ná vâanjyi i, ka Yesu si pi pyi pi yire puni sànhana a láha u na, pi i u yaha u a sì.

Pi à vùnje pwo Yesu na, si u bò

(Macwo 26.1-5; Marika 14.1-2; Luka 22.1-2)

⁴⁵ Yahutuubii pi mpyi a kàre Mariyama yyére, maa Yesu kappyiñkii nya ke, pi niñyahara à dá u na. ⁴⁶ Nka pire pl'à kàr'a sà Yesu kappyiñkii kyaa jwo Farizh enbil' .

⁴⁷ Ny e ka Kile sáragawwuubii jn  ufeebii n   Farizh  enbii si piye nya, maa ww   a jwo n   yukyaala kurunjke e Yesu kakyan-hala karigii kyaa na. Pi mpyi na piye y  bili: «  ge n  n  '   kakyan-hala karii niñyahagii pyi! Naha wuu sí n-pyi ye?»⁴⁸ Wuu aha u yaha u u jcyii karigii pyi, s  pyire puni sí n-d   u na. Lire e ke   r  mu shiinbii sí n-pa wuu Kilejaarebage jya, si wuu shinji puni b  .»⁴⁹ W   na mpyi pi e, pi maha uru pyi Kayifu. Uru u mpyi Kile s  ragawwuubii jn  ufembw  he lire yyeeni. Ka uru si pi pyi: «Y   jye a yaage c   me!»⁵⁰ Y   jye a c   shin ni  kin u kw   k  ni puni kurugo, lir'   pw  r   k  ni s  pyire puni ti k  ege mà?»⁵¹ Ny e Kayifu mpyi a puru jwumpe yige uye e me. Bà u mpyi s  ragawwuubii jn  ufembw  he lire yyeeni me, lire kurugo Kile à puru jwumpe le u jw  ge e, u jwo na Yesu à yaa u kw   Izirayeli k  ni s  pyire cyaga.⁵² Nka Izirayeli s  pyire kanni kurugo bà u sí n-kw   me. Kile py  bii pi jye dijye yyaha kurugo ke, u à yaa u kw   si pire puni w   piye na, si mpyi ni  kin.⁵³ Kuru canjke, Yahutuubii jn  ufeebili   b   li na na Yesu à yaa u b  . ⁵⁴ Ka Yesu si láha uye jcy  enji na s  pyir'  . Maa y  ri wani mà k  re k  nhe k   na s  wage taan, kuru m  ge jye Efirayimu, mà s   t  r  e pyi wani n   u cyelempyiibil'e.

⁵⁵ Ny e Yahutuubii bilerenkwoji kataanni mpyi a byanhara, ka shinjyahara si y  ri cyeyi yab  re e mà pa Zheruzalemu k  nhe e mà kataanni ta li s  ha n   me, si mpa piye f  ni  e Kile yyahe taan.⁵⁶ Pi mpyi na Yesu caa, maa n  k  re Kilejaarebage nt  ani na. Maa w   na piye y  bili: «Di ku jye ye? Lire e ke u s   n-pa kataanni na mà?»⁵⁷ Lir'   Kile s  ragawwuubii jn  ufeebii n   Farizh  enbii ta pi à yi jwo s  pyir'   mà kw   na shin maha shin

ká Yesu saha cè ke, urufoo u sà yi jwo pir'á, bà pire si mpyi si u ta jicû me.

12

Mariyama à Yesu tooyi tìri ná sìnme nùguntan wum'i

¹ Yahutuubiibilereñkwoñi kataanni mpyi a byanhara, ku sannja mpyi canmpyaa baani. Ka Yesu si nûr'a kàre Bëtani kànhe e. Lazari u mpyi a jnè a yige kwùñi i ke, uru na mpyi kuru kànhe e. ² Ka pi i yal'a shwöhö Yesu á kuru kànhe na, Marita u mpyi na tire yalyire karigii cwɔɔñre. Lazari mú na mpyi ná Yesu i talyige e. ³ Mâ pi yaha pi i lyí, Mariyama à sìnme nùguntan wum'o longara wum'o* bwuu wu Yesu tooyi na, maa u jùnjoore tèg'a yi cwuugo. Ka sìnmpé nûge si bage funjke puni jñi. ⁴ Yesu cyelempyanji mëge ku jyé Zhudasi Isikariyoti, jngé u mpyi na sí n-pa Yesu le cye e ke, ka uru si jwo: ⁵ «Naha na mpe sìnmpé jyé a pére maa pu wyérëni kan fònjfeeblebil'á mà yé? Pu lwòore mpyi na sí n-jà shin niñkin yyee niñkin báara sàra kwò.» ⁶ Zhudasi mpyi a puru jwumpe jwo fònjfeeblebil'á kurugo më, u na mpyi nàñkaawa, uru u mpyi na wyérëni bégeli, u mpyi maha wyérëni lwúu. ⁷ Ka Yesu si jwo: «Láha ceenji na! Mii canntoñke kurugo u à nde pyi. ⁸ Fònjfeeblebil'á jyé naha ná yii e tèrigii puni i, mii sí sì n-pyi ná yii e tèrigii puni i mà dë!»

Sáragawwuubii jùñufeeblebil'á jwo pire sí Lazari bò

⁹ Nye Yahutuubil'à lógo na Yesu na jyé Bëtani kànhe e ke, ka pi njyayhamii si jkàre wani. Pi jyé a mpyi a kàre Yesu yabilini kanni jyanji kurugo më, jka Lazari u à jnè a yige kwùñi i ke, si uru nya mú. ¹⁰ Kile sáragawwuubii jùñufeeblebil'á puru lógo ke, maa jwo: «Kampyi lire li, wuu sí Lazari bò» ¹¹ naha na ye Lazari kurugo Yahutuubii njyayhamii mpyi na dániyaji pyi Yesu na, marii fworo pire jwöh'i.

Saanji Yesu à jyé Zheruzalemu kànhe e

(Macwo 21.1-11; Marika 1.1-11; Luka 19. 28-40)

¹² Nye kuru canjke nùmpanña na, shinjyahara na mpyi Zheruzalemu kànhe e Yahutuubii bilereñkwoñi kataann'á, pi à lógo na Yesu na wá kuro na. ¹³ Ka pi i sháhañkejyi kyëegë maa fworo na Yesu bêni. Pi mpyi na jkó fànhna na:

«Yabwöhé!

Ngemu u jyé na ma Kafoonji Kile mëge na ke,
Kile u jwó le u á!

Izirayéli saanji wi†.»

¹⁴ Yesu à dùfaanjjaaga ta a dùg'a tèen, mu à jwo bà l'à séme Kile Jwumpe Semeñji i na:

* **12:3** Puru sìnmpé mpyi a ta cige ngemu i ke, kuru mëge mpyi: «naridi». † **12:13** Zaburu 118.25, 26

15 «Siyən kànhe pyìlibii, yii àha raa fyáge mε!
Yii wíi, yii saanji na ma,
u à tèen dùfaanŋjaaga‡ jnuŋ'i§.»

16 Cyelempyibii nyé a mpyi a pu yyaha cè lire tèni i mε, ḥka Yesu à pa jè a fworo kwùnji i, mà jyè Kile pèente e ke, lire kani li mpyi a séme u kyaa na ke, ka pi funŋyi si nta a cwo lire na, maa li nya na l'à tòro li jwunŋkanni na.

17 Nyé sùpyire ti mpyi ná Yesu i, Lazari buwuŋi tajneŋke e fanŋke na ke, tire mpyi na lire kani yyaha yu. 18 Lire kakyanhani Yesu à pyi ke, lire kyaa sùpyir'à lógo maa fwor'a kàr'a sà u jùnjo bê. 19 Farizhëenbil'à lire nya ke, maa wá na yu piy'á: «Yii yabilimpii nyii wà u na ke! Ali yafyin, wuu sì n-jà li pyi ḥge nàji na mε, naha na yé diŋyé pun'à taha u fye e.»

Nùmpaŋke ná pèente tanjkanni

20 Kataanni tèni i, mpii pi mpyi a pa Zheruzalemu i mpa Kile náare ke, Girekiibii pìi na mpyi pire shwɔhɔl'e. 21 Ka pire Girekiibii pìi sí yîr'a nò Filipi na, ḥge u mpyi na yîri Betisayida kànhe e, Galile kùluni i ke, maa jwo: «Wuu na mu náare, wuu la nya si Yesu nya.» 22 Ka Filipi si ḥkàr'a sà yi jwo Andire á, ka pi mû shuunni si yîr'a kàre Yesu yyére, mà sà yi jwo. 23 Ka Yesu si pi pyi: «Tèn'á nò numε, Supyanji Jyanji u jyè u pèente e.» 24 Maa nûr'a jwo: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, sùmabilini ká mpyi li nya a jyè jìŋke e maa fwónhɔ mε, li maha ḥkwôro liye niŋkin, ḥka l'aha jyè jìŋke e maa fyìn a fworo, li maha yasere niyyahara pyi. 25 Ngemu la ká mpyi si u niŋjaanji yaa nwɔ ke, urufoo sì nùmpaŋja ta mε, ḥka ngemu ká kàntugo wà u niŋjaan'á ke, urufoo sì nùmpaŋja ta. 26 Shin maha shin la ká mpyi s'a báare mii á ke, u à yaa u taha mii fye e. Cyage e mii nya ke, mii báarapyinji sí n-pyi wani mû. Ngemu ká a báare mii á ke, Tufoonji sì urufoo pêe.»

Yesu à u kwùnji kyaa jwo

27 Ka Yesu si nûr'a jwo: «Numε, mii funŋk'à pén, tá mii nya a yaa mii u Tufoonji náare u na shwɔ nde tèni yyefuge na mε? ḥka mii à pa diŋyεnji i nde tèni yyefuge mεe na. 28 Tufoonji, ma mεge mpèenji cyée.» Ka mèjwuu si yîri niŋyinji na: «Mii à ku pêe mà kwà, ḥka mii sí ku pêe sahanŋki.»

29 Sùpyire ti mpyi wani kuru cyage e, maa lire mèjwuu lógo ke, ka pìi si jwo: «Kilej'à tîn.» Ka pìi si jwo: «Kile mèlekεnji wà u à jwo ná u e.» 30 Ka Yesu si pi pyi: «Nde mèjwuu nyé a fworo niŋyinji na mii kurugo mε, yii kurugo l'à fworo. 31 Numε Kile sí yoge kwòn diŋyé sùpyire na, si ḥge diŋyεnji jnùŋufoonji kòrɔ niŋirige u jnùŋufente na. 32 Mii aha bú yîri jìŋke na mà

‡ 12:15 Saanwa ká dùgo dùfaanŋja na, lire li mpyi yyεnŋke ná maye ntìrigeŋi sajcyεenni. § 12:15 Zakari 9.9

dùgo nìnyiñi na, mii sí sùpyire puni yyaha kêenjé naye yyére.»
 33 Yesu mpyi na sí n-kwû pyinjanni ndemu na ke, lire u mpyi a jwo a cyêe sùpyire na ame. 34 Ka sùpyire si u pyi: «L'à séme Kile Jwumpe Semenji i na “Kile Nijcwənřəjì sì n-sii n-kwû me.” Nka mu à jwo na Supyanji Jyanji à yaa u lwó a yîrige nìnyiñi na. Lire tèni i ke, jo u nyé Supyanji Jyanji yé?» 35 Ka Yesu si pi pyi: «Bèenmpe saha nyé yii shwəhəl'e, pu sì mo sahanki me, yii a jaare pu na, bà numpini si mpyi l'aha bú mpâa yii e me, numpini jaarafoonji nyé a u tashage cè me. 36 Bèenmpe na nyé yii shwəhəl'e nume, ñge u à puru bèenmpe kan ke, yii dá uru na, bà yii si mpyi si mpyi puru bèenmpe e me.»

Yesu à puru jwo ke, maa yîri pi taan ma kàre cyage kaber'e, maa sà ñwəhə wani.

Yahutuubii njúñuféebii nyé a dá Yesu na me

37 Yesu mén'à kakyanhala karii njyahagii pyi sùpyire nyii na ke, lire nyé a pi pyi pi à dá u na me. 38 Lir'à pyi ke, Kile tunntunji Ezayi à jwumpe mpemu jwo tèecyiini i ke, pur'à fûnjø na:

«Kafoonji Kile, jofoo u à dá wuu jwumpe na yé?

Jofoo na Kafoonji Kile à u sifente cyêe yé*?»

39 Nde li mpyi a pi pyi pi sì n-jà n-dá me, Ezayi à lire yyaha jwo. U à jwo:

40 «Kile à pi pyi fyinmii,
 maa pi funjyi tò,
 jaha na yé nde pi la nyé si zìi vylinne ke,
 lire li nyé nyijyaani
 ná karigii yyahe ncènji
 ná pi mpanji mii Kile yyére si ticuumpe ta†.»

41 Ezayi mpyi a Yesu pèente nya, maa u kyaa jwo, lire kurugo u mpyi a puru jwumpe jwo.

42 Nka puru jwumpe ná pu wuuni mú i, Yahutuubii njúñuféebii njyahamil'à dá Yesu na, nka Farizhëenbii yyaha fyagare kurugo, pi nyé a ñen'a yi jwo a yige me, pi àha bú ñkwò pi kòre njige Kile Jwumpe kàlambage e me. 43 Sùpyire t'a Yahutuubii njúñuféebii pêre, lir'à táan pi á mà tòro Kile u a pi pêre.

Yesu jwumpe ná Tufoonji wumpe nyé niñkin

44 Cannka Yesu à jwo fânha na: «Ngemu ká dá mii na ke, urufoo nyé a dá mii kanni na me, urufoo mú à dá mii tunvoonji na. 45 Ngemu ká mii nya ke, urufoo mú à mii tunvoonji nya. 46 Mii wi ke, mii à pa ñge diñyeneji i si mpyi bèenmè, bà shin maha shin u à dá mii na ke, urufoo kà núru jaare numpini i me. 47 Ngemu ká mii jwumpe lôgo, u sí nyé na pu kurigii jaare

* 12:38 Ezayi 53.1 † 12:40 Ezayi 6.10

mε, mii bà u sí yoge kwòn urufoo na mε. Mii jyε a pa si mpa yoge kwòn dijyεnji na mε, mii à pa si mpa u shwɔ. ⁴⁸ Ngemu ká mii ná na jwumpe cyé ke, yoge sí n-kwòn urufoo na. Mii jwumpe nijjwumpe pu sí yoge kwòn urufoo na dijyεnji canjkwɔge. ⁴⁹ Mii jyε a jwo naye jùnɔ kurugo mε, mii Tuñi u à mii tun ke, uru u à mii jwumpe nijjwumpe puni cyēe mii na. ⁵⁰ Mii mû s'à cè na puru jwumpe pu maha shìnji niŋkwombaani kaan sùpyaŋ'á. Tufoonji à yi jwo mii á jwuŋkanni ndemu na ke, amuni mii à yi taha yii á.»

13

Yesu à u cyelempyiibii tooyi jyé

¹ Yahutuubiibilereŋkwoŋi kataanni mpyi a nɔ a kwɔ, Yesu mpyi a cè na uru tèefworon' à nɔ ñge dijyεnji i s'a ñkèege u Tuñi Kile yyére. Nyε ka u u u tāange tegelé baa woge cyēe u dijyεnji tāanjeεbii na.

² Yesu ná u cyelempyiibii mpyi na numpilaga lyige lyí, lir' à Sitaannini ta u à sònñjore le Simɔ Isikariyoti jyaŋi Zhudasi i u u Yesu le cye e. ³ Yesu mpyi a cè na Tufoonji à sífente puni le uru cye e, maa jcè mû na ur' à fworo Kile e, na uru sí núru n-kàre Kile yyére.

⁴ Ka u u yíri talyige e, maa u vāanntinmbwɔhe wwû mà yaha, maa vāanŋke kà lwɔ mà tèg'a uye bînni*. ⁵ Maa lwɔhe kà le yaage k'e mà tègε na u cyelempyiibii puni niŋkin niŋkinji tooyi jyí, maa yi cwuuge ná vāanŋke e.

⁶ U à pa nɔ Simɔ Pyεri na ke, ka uru la si mpyi si jcye, maa jwo: «Kafoonji, mu yabiliŋi u sí mii tooyi jyé la?» ⁷ Ka Yesu si u pyi: «Nde mii na mpyi ke, mu sì n-jà lire jwɔhe cè numε mε, fo kàntugo yyére.» ⁸ Ka Pyεri si jwo: «Oñhɔ! Mu sì n-sìi mii tooyi jyé mε.» Ka Yesu si jwo: «Mii aha mpyi mii jyε a mu tooyi jyé mε, mii ná mu kawwoo saha jyε mε.» ⁹ Ka Simɔ Pyεri si jwo: «Kafoonji, l'aha mpyi amuni, ma hà na tooyi kanni jyé mε, mii cyeyi ná jùnɔke mû jyé.» ¹⁰ Ka Yesu si jwo: «Ngemu u à wùl'a cwó ke, urufoo tegεni li jyε mà tooyi jyé. Nyε yii s'à fínijε, ñka yii puni bà mε.» ¹¹ Yesu mpyi a cè na wà sí uru le cye e, u bá mpyi a urufoo cè, lire na u à jwo pi puni jyε a fínijε mε.

¹² Yesu à pi tooyi jyé a kwɔ ke, maa u vāanntinŋke le maa ntéen talyige e maa pi yíbe: «Nde mii à pyi yii na numε ke, yii à lire jwɔhe cè la? ¹³ Yii maha mii yiri "Cyeleantuŋi" ná "Kafoonji." Yii tānga na jyε, mii u jyε ure. ¹⁴ Nyε mii u jyε yii Kafoonji ná Cyeleantuŋi ke, mii à yii tooyi jyé, kuru cyage e yii mû à yaa yii a yiye tooyi jyí. ¹⁵ Mii à nde pyi a cyēe yii

* **13:4** Yire vāanŋyi ná yi leŋkanni Yesu mpyi a le ke, bilibili pi mpyi maha mpyi amuni, bilibili báara u mpyi tooyi jyjìŋi mû.

na, bà mii à li pyi me, yii mú s'à li pyi ná yiye e. ¹⁶ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, báarapyinji sì n-jà n-pêe u jùñjufoonji na me, túnntunji mú sì n-jà n-pêe u tunvoonji na me. ¹⁷ Numé, yii à jncyii karigii cè, yii aha jne na ntùuli cyi jwuñkanni na, yii wuuni sí jwò.

¹⁸ Yii puni kyaa na bà mii jnye me, mpaa mii à cwɔɔnro ke, mii à pire cè. Nka Kile Jwumpe Semenji à mpemu jwo ke, p'a yaa pu fùnño. L'à séme

“Mii lyìñeej'à mii tɔɔge lwò†.”

¹⁹ Mii na puru yu yii á numé, si yaa ná li tèepyiini i l'à nø, l'aha bú nø, bà yii si mpyi si jncè na “Mii u jnye ñge u jnye ke‡.” ²⁰ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ñgemu ká jne mii túnntunji na ke, urufol'à jne mii na, ñgemu sí ká jne mii na ke, urufol'à jne mii tunvoonji na mú.»

Yesu à jwo na Zhudasi sí uru le cye e

(Macwo 26.20-25; Marika 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Nyé Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u funjke si mpén sèl'e. Ka u u pu fínij'a jwo pi á: «Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, shin niñkin na naha yii shwəhäl'e, ñge u sí n-pa mii le cye e ke.»

²² U à puru jwo ke, ka cyelempyibii si wá na piye wí, shinji kyaa na Yesu jnye ke, pi jnye a cè me. ²³ Yesu cyelempyanji kyaa li mpyi a táan u á sèl'e ke, uru u mpyi a tèen u taan talyige e.

²⁴ Ka Simo Pyeri si cyege yírigé u á, na u Yesu yíbe shinji kyaa na u jnye ke. ²⁵ Ka uru cyelempyanji si fèen Yesu kàmpanjke na, maa u yíbe: «Kafoonji, jofoo kyaa na mu jnye yé?» ²⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii sí ñke bwúurukwɔnge fyinme. Mii aha ku kan ñgemu á ke, urufoo kyaa li. Amuni u à bwúuruñji lwó, maa u kan Simo Isikariyoti jyanji Zhudasi á.» ²⁷ Cyage e bwúuruñ'à kan Zhudasi á ke, ka Sitaanniji si ntíl'a jyè u e. Ka Yesu si u pyi: «Nde mu la jnye si mpyi ke, li pyi fwɔfwò.»

²⁸ Nka Yesu lyìñeejì wà mpyi a mpe jwumpe jwòhò cè me.

²⁹ Zhudasi u mpyi na wyérëni béjeli ke, ka pii si wá na sônnji na Yesu à u tun u sà kataanni yaayi yà shwò, lire jnye me u sà fòñjfeebii pìi kan§. ³⁰ Zhudasi à bwúurukwɔnge shwò a lyî cyage ñkemu i ke, maa ntíl'a funjke wyérëñ'a fworo. Numpilage mpyi a wwò a kwò.

Yesu à to nivññò kan u cyelempyibil'á

³¹ Nyé Zhudasi Isikariyoti à fworo ke, ka Yesu si jwo u cyelempyibil'á: «Supyanji Jyanji sí u pèente ta numé, Kile pèente sí raa jnaa u e. ³² Lire ká mpyi, li saha sì mò me, Kile sí u sífente

† **13:18** Zaburu 41.10 ‡ **13:19** Kile à uye cyée Musa na, maa jwo na uru mege ku jnye: «Mii u jnye ñge u jnye ke.» § **13:29** Bilereñkwoñji kataanni i, Kileñaarebage jwòyì mpyi maha mág'a yaha. Lire pyiñkanni na, fòñjfeebii mpyi maha sa ntèen wani, sùpyir'a sì wá na si na yaayi kaan pi á.

kan Supyanji Jyanji á pi ñgwòŋi funŋke e. ³³ Mii pyìbibii, mii saha sì mə ná yii e me. Yii sí raa mii caa, njé mii à jwo Yahutuubii jùŋufeebil'á ke, mii sí yire jwo yii á nume mú, cyage e mii na ɻkèege ke, yii sì n-jà nə wani me. ³⁴ Lire kurugo mii sí to nivənñø kan yii á. Yii yiye kyaa táan yiy'á. Bà yii kyal'á táan mii á me, yii yiye kyaa táan yiy'á lire pyin̄kanni na. ³⁵ Tàange ká mpyi yii shwɔhɔl'e, lire e sùpyire puni sí n-cè na yii jyε mii cyelempyii.»

*Yesu à jwo na Pyeri sí n-pa jwo na u jyε a uru cè me
(Macwo 26.31-35; Marika 14.27-31; Luka 22.31-34)*

³⁶ Ka Simɔ Pyeri si Yesu yíbe: «Kafoonji, lire tèni i ke, taa mu kèege ke?» Ka Yesu si u pyi: «Mu sì n-jà n-pa mii fye e nume me, kàntugo yyére, mu sí n-ta n-pa mii fye e.» ³⁷ Ka Pyeri si nûr'a u pyi: «Kafoonji, naha kurugo mii sì n-jà n-pa mu fye e nume mà yε? Mii à tèen li tænl'e si na munaani kan mu kurugo.» ³⁸ Ka Yesu si u pyi: «Sèe la? Mu sí jyε ma munaani kan mii kurugo la? Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo mu á, ɻkùpecyiini sí mu ta mu à jwo a nə tooyo taanre na na mu jyε a mii cè me.»

14

Yesu à jwo na uru u jyε kuni l'à kàre Kile yyére ke

¹ Lire kàntugo Yesu à jwo u cyelempyiibil'á: «Yii àha kyaa tègε yiye funñø pen me. Yii dá Kile na, yii dá mii na mú. ² Mii Tunji pyenje e, tateenje na jyε wani sèl'e, kàmpyi lire bà me, mii mpyi na sì jyε n-jwo na mii sí tateenje bégele n-yaha yii yyaha na me. ³ Mii aha cyage bégel'a kwò, mii sí nûru n-pa yii fye e, si yii lwó si ɻkàre cyage e mii sí n-pyi ke. ⁴ Cyage e mii na ɻkèege ke, yii à lire kuni cè a kwò.»

⁵ Ka Tomasi si Yesu pyi: «Kafoonji, wuu bá jyε a mu tashage cè me, di wuu sí n-pyi si kuni cè ye?» ⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii u jyε kuni, mii u jyε ná sèenji i, mii u jyε shìni niŋkwombaanjifooni. Sùpya sì n-jà nə Tufooni yyére ná urufoo jyε a tòro mii yyére me. ⁷ Kàmpyi yii mpyi a mii cè, yii mpyi na sí mii Tunji cè mú. Numε yii à u cè, yii à u jyε a mú.»

⁸ Ka Filipi si jwo: «Kafoonji, Tufooni cyêe wuu na, lire kanni sí wuu tìn.» ⁹ Ka Yesu si u pyi: «Filipi, nijjaa kyaa bà l'à mii ná yii yaha siŋcyan me, mu sí sàha ɻkwò a mii cè mà? Shinji u à mii jyε ke, urufol'à Tufooni jyε a mú. Ka mu u nûr'a jà a jwo na mii u Tufooni cyêe yii na la? ¹⁰ Lire tèni i ke, mu jyε a dá li na na mii ná Tufooni à sàa wwò mà? Mpe mii na yu yii á ke, mii jyε na pu yige naye e me. Mii ná Tufooni u à wwò, ka u u wá na u karigii pyi mii cye kurugo. ¹¹ Yii dá na jwumpe na na mii ná Tufooni a sàa wwò. Mii jwumpe ká mpyi pu jyε a yii tìn me, yii dá li na mii kapyiŋkii kurugo. ¹² Mii kèege Tufooni yyére, lire

kurugo sèeñi na mii sí n-sìi yi jwo yii á, ñgemu ká dá mii na ke, karigii mii na mpyi ke, urufoo mú sí n-jà raa cyire pyi, urufoo sí n-pa raa cyìi pyi jnciyiimu cyi à pêe ndògogii na ke.¹³ Yii aha kyaa maha kyaa jnáare Tufooni á ná mii mëge e ke, mii sí lire pyi, bà Jyafooni si mpyi si Tufooni pëente cyée sùpyire na më.¹⁴ Yii aha kyaa maha kyaa jnáare ná mii mëge e ke, mii sí lire pyi.

Yesu à jwo na Kile Munaani sí n-pyi ná uru cyelempyiibil'e

¹⁵ Kampyi mii kyal'à tåan yii á, yii sí raa mii tonji kurigii jaare.¹⁶ Mii sí Tufooni jnáare u u Tegëfoonj waberé kan yii á, bà uru si mpyi si ñkwôro ná yii e tèrigii puni i më.¹⁷ Kile Munaani li jnye uru Tegëfoonj. Lire maha sèeñi yu, dijnye sùpyire sì n-jà li ta më, jaha na ye pi jnye na li jnaa, nta jnyére si li cè më. Ñka yii pi ke, yii à li cè, jaha na ye li jnye yii taan maa mpyi yii e mú.¹⁸ Mii sì yii yaha círimii fíige më. Ñka mii sí nûru n-pa yii fye e.¹⁹ Li saha sì mɔ më, dijnye sùpyire saha sì raa mii jnaa më, ñka yii pi ke, yii sí raa mii jnaa. Mii sí bá jnè n-fworo kwùnji i, lire kurugo yii mú sí shìnj niñkwombaanj ta.²⁰ Kuru canjke ká nɔ, yii sí n-cè na mii à wwò ná Tufooni i, yii sí n-cè na yii à wwò ná mii i mú, mii mú s'à wwò ná yii e.²¹ Ngemu ká mii tonji karigii lógo, maa cyi kurigii jaare ke, urufol'à mii kyaa táan uy'á. Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, mii Tuñi mú sí urufoo kyaa táan uy'á, mii mú sí urufoo kyaa táan nay'á, si naye cyée urufoo na.»

²² Yesu cyelempyanj wà mëge na mpyi Zhudasi, uru ná Zhudasi Isikariyoti jnye shinna më, ur'à jwo: «Kafoonj, jaha na mu sí maye cyée wuu na, si mpyi mu sì maye cyée dijnye sùpyire na mà yε?»²³ Ka Yesu si u pyi: «Ngemu ká mii kyaa táan uy'á ke, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare. Mii Tuñi mú sí urufoo kyaa táan uy'á. Wuu sí n-pa n-tèen urufoo yyére.²⁴ Ngemu u jnye u jnye a mii kyaa táan uy'á më, urufoo sí raa mii jwumpe kurigii jaare më. Mpe yii na nûru mii jnwò na ke, mii jnye a pu yige naye e më, Tufooni u à mii tun ke, ur'e p'à fworo.²⁵ Mii na jnye puni yu yii á, mà mii yaha ná yii e sahanjki.²⁶ Tufooni sí n-kwò Tegëfoonj ngemu tun yii á mii mëge na, ná uru u jnye Kile Munaani ke, karigii puni mii à jwo yii á ke, uru sí yii funjø cwo cyire na.

²⁷ Mii këege, ñka mii sí yyejinjke kan yii á. Yyejinjke ku jnye mii á ke, kuru ná dijnyenj woge jnye niñkin më, lire e yii funmpëenre ná fyagare láha yiye na.²⁸ Yii à yi lógo mii jnwò na mà kwò na mii na ñkëege, ñka mii sí nûru n-pa yii yyére. Kampyi yii à mii kyaa táan yiy'á, yii sí raa mûgure na mii këege Tufooni yyére, jaha na ye Tufoonj' à pêe mii na.²⁹ Mii à yii sônnj'a yaha numë, si yaa ná jnciyi karigii tèepyijni i l'à nɔ, bà yii si mpyi si dá mii jwumpe na li tèepyijni i më.

³⁰ Mii saha sì n-jwo ná yii e si mə me, na ha na ye ηge dijyεnji jùnufoonj' à yíri mii fye e. Nka lire jnye a li cyée na u à fànhā ta mii na me. ³¹ Nde Tufoonjì à jwo mii á ke, lire mii maha mpyi, bà dijyε súpyire si mpyi sì ncè na mii à Tufoonjì kyaa tåan nay'á me.» Yesu à puru jwo ke, maa jwo: «Yii a wá, wuu yíri na ha na.»

15

Yesu à jwo na uru na jnye εrezen cige

¹ Ka Yesu si nür'a jwo: «Mii u jnye εrezen cige sèe woge, mii Tuñi u jnye ku faafoonjì. ² Nkéjε maha nkéjε ku jnye mii na, ku sì jnye na yasere pyi me, u sì kuru kwòn n-wà. Nka nkéjε maha nkéjε ku jnye mii na, marii seni ke, u sì kuru bñnni, là s'a bárali ku zenjì na. ³ Kàlanjì mii à kan yii á ke, uru kurugo yii à fíniñ' a kwò Kile yyahe taan. ⁴ Yii tèen mii wwojñeg e, mii sì n-tèen ná yii e mü. Erézennji nkéjke sì n-jà n-se ná ku jnye a ta cige na mà ye. Amuni yii jnye, ná yii jnye a tèen mii wwojñeg e me, yii sì n-jà yafyin pyi Kile a me. ⁵ Mii u jnye εrezen cige, yii pi jnye ku nkényi. Ngemu ká ntèen mii wwojñeg e, ka mii i ntèen urufoo woge e ke, urufoo sì raa kacéññji niñyahagii pyi Kile á. Mii aha mpyi mii jnye ná yii e me, yii sì n-jà yafyin pyi Kile á me.

⁶ Ngemu ká mpyi u jnye a jñen'a tèen mii wwojñeg e me, urufoo sì n-wà cyínnji na, bà εrezenji nkényi maha nkwòn a wà me. Yi sì n-waha, pi sì yi lwó n-wà nage e. ⁷ Yii aha ntèen mii wwojñeg e, ka mii jwumpe si nkwoñro yii funñ'i, kyaa maha kyaa yii na jcaa ke, yii aha lire jñáare, li sì n-pyi yii á. ⁸ Yii aha kacéññji niñyahagii pyi Kile á, lire li sì li cyée na yii jnye mii cyclempyii. Lire e mii Tuñi mëge sì n-pêe.

⁹ Bà mii kyal' à tåan na Tuñi á me, amuni yii kyal' à tåan mii á. Yii tèen mii tåange e. ¹⁰ Yii aha a mii tonjì kurigii jñáare, yii sì n-kwôro mii tåange e, bà mii à na Tuñi wunjì kurigii jñáare maa nkwoñro u tåange e me.

¹¹ Mii na mpe puni yu bà funntange ku jnye mii i ke, kuru si mpyi si yii jñi me. Lire e yii funntange sì n-fûñjø. ¹² Mii tonjì u ηge: yii yiye kyaa tåan yiy'á, bà yii kyal' à tåan mii á me. ¹³ Mà ma múnaani kan kwùñ'á ma ceveebii kurugo, tåange sì n-tòro kuru na me. ¹⁴ Nde mii à jwo yii á ke, yii aha a lire pyi, lire e yii sì n-pyi mii cevee. ¹⁵ Mii saha sì raa yii yiri na báarapyii me, na ha na ye báarapyinjì sì n-jà u kàfoonjì karigii puni cè me. Nka mii à yii pyi na ceveebii, na ha na ye kyaa maha kyaa mii à ta na Tuñi á ke, mii à yii kâla cyire puni na. ¹⁶ Yii bà pi à mii cwɔɔnrø mà dë! Nka mii u à yii cwɔɔnrø mà pyi túnntunmii, yii raa báare Kile á, u u mpyi báara ngemu tòññji u jnye u sì n-kwò me. Lire pyiñkanni na, yii aha kyaa maha kyaa jñáare mii Tuñi á ná mii mëge e ke, u sì lire kan yii á. ¹⁷ Nde mii na jcaa yii á ke, lire li jnye yii yiye kyaa tåan yiy'á.»

Dijyε sùpyire sí n-pa dánafeebii tún

¹⁸ «Yii kyaan ká mpén dijyε sùpyir'á, yii li cè na mii kyal'á fyânhā a pén pi á. ¹⁹ Yii ná dijyε sùpyire n'a mpyi niŋkin, yii kyaan mpyi na sí n-táan pi á, naha na yε yii mpyi na sí n-pyi pi á. Nka yii saha jyε pi á mε, mii à yii cwɔɔnro pi shwəhəl'e. Lire kurugo yii kyal'á pén pi á.

²⁰ Jwumpe mii à fyânhā a jwo yii á ke, yii funjke cwo puru na na báarapyinji sì n-jà n-pêe n-toro u jnùŋufoonji na mε. Ná píl'á mii kyérege, pili sí yii kyérege mú. Ná pil'á jneε mii jwumpe na, pili sí jneε yii wumpe na mú. ²¹ Nyε cyire karigii puni sí n-pyi yii na mii mεge kurugo, naha na yε jnige u à mii tun ke, pi jyε a uru cè mε. ²² Mii n'a mpyi mii jyε a pa maa jwo ná pi e mε, làwwugo mpyi na sì n-jà n-cyán pi na mε. Nka numε tashwəgo jyε pi na mε. ²³ Mii kyal'á pén jnigemu á ke, mii Tuŋi kyaan mú à pén urufol'á. ²⁴ Karigii cyi à sìi sùpya sàha cyi pyi a jnyá mε, kàmpyi mii mpyi a cyire pyi a cyée pi na mε, pi kapēgigii yoge sàha mpyi na sì n-jà n-kwòn pi na mε. Nka numε, pi mén'á cyi jnyá ke, lire ná li wuuni mú i, pi à mii ná Tufoonji kyaan pén piy'á. ²⁵ Lire pyinjkanni na, jne yi mpyi a séme pi Kile Jwumpe Semenji i na “Pi à mii kyaan pén piy'á jnùŋo baa*” ke, yir'á fùnjo.

²⁶ Nyε Tegefoonji mii sì n-tun yii á, si jnjiri Tufoonji yyére ke, uru u jyε Kile Munaani, li maha sèenji yu. L'aha mpa, li sì raa mii kyaan yu sùpyir'á. ²⁷ Yii mú sì raa mii kyaan yu sùpyir'á, naha na yε mii ná yii na jyε sjencyan fo mii karigii tasiige e.»

16

Kile Munaani kapyiinjkii

¹ Ka Yesu si nûr'á jwo: «Mii à jncyii karigii puni jwo yii á, bà li si mpyi, tèni ká nō, yaaga kà njà yii kêenŋε njige Kile kuni i mε. ² Pi sì n-pa raa yii kòre s'a yige Kile Jwumpe kàlambayi i. Tèni labere sì n-pa nō, jnigemu ká jà a yii wà bò ke, urufoo sì raa sônŋji na ur'á báara Kile á amuni. ³ Pi sì cye le cyire karigii puni i s'a mpyi yii na, naha na yε pi jyε a Tufoonji Kile cè mε, pi jyε a mii cè mú mε. ⁴ Mii à jncyii karigii puni jwo yii á mà yaha, li jnùŋke ku jyε cyi tèepyiini ká nō, yii i li cè na mii à cyi jwo yii á mà kwò.

Mii jyε a cyi jwo yii á fo tasiige e mε, naha na yε mii mpyi ná yii e. ⁵ Numε mii këege na tunvoonji yyére, sùpya jyε a ta yii e mà mii takarege yíbe mε. ⁶ Nka mii à jà a mpe jwumpe jwo ná yii e ke, ka yii yyahayi si ntanha. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sèenji mii na yu, mii jnkàren'á pwórə yii á, naha na yε ná mii jyε a kàre mε, Tegefoonji sì n-pa yii á mε. Nka mii aha jnkàre, mii sì u tûugo yii á. ⁸ U aha mpa, u sì dijyε sùpyire kapēgigii cyée pi na, si li cyée pi na na pi jyε a tíi Kile yyahe taan mε, pi karigii

* 15:25 Zaburu 35.19; 69.5

sònñjòñkanni sí jnye a jwò mε. ⁹ U sí pi kapiini cyêe pi na, naha na ye pi jnye a dá mii na mε. ¹⁰ U sí li cyêe pi na na pi jnye a tíi mε, naha na ye mii sí nûru n-kâre na Tuñi yyére, yii saha sì mii jny a mε. ¹¹ U sí li cyêe pi na na pi sònñjòñkanni jnye a jwò mε, naha na ye yog'â kwòn a kwò ñge dijyènji jñuñfooñji na.

¹² Karii njyahagii na jnye mii u jwo yii á sahañki, ñka cyi fanh'â pêe yii na numε. ¹³ Lire e Kile Munaani li maha sèenji cyêre ke, lire ká mpa, li sí yii yyaha cû, si sèenji puni cyêe. Li jwumpe sì raa fworo li yabilinji i mε. Mpe li sí n-lôgo ke, puru li sí n-jwo yii á. Li sí raa karigii nimpaañkii yu yii á mú. ¹⁴ Li sí pèente taha mii na, naha na ye mii jwumpe li sí raa yu yii á. ¹⁵ Yaaga maha yaaga ku jnye Tufoonji á ke, kuru na jnye mii á. Lire kurugo mii à jwo na Kile Munaani li sí mii jwumpe lwó s'a yu yii á.»

Yesu ñkàreñji sí u cyelempyiibii yyahayi tanha

¹⁶ Yesu à jwo u cyelempyiibil'â: «Ncyèrε, yii saha sì mii jny a mε. Ncyèrε, yii sí mii jny sahañki.» ¹⁷ Yesu à puru jwo ke, ka u cyelempyiibii plì si wá na piye yíbili: «Nje u à jwo ke, yire jwòhe ku jnye naha ye? U à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii jny a mε, ñka lire kántugo, ncyèrε yii sí mii jny.” U à jwo mú “Mii këege Tufoonji yyére.” ¹⁸ Uru ncyèreñji jwòhe ku jnye naha ye? Wuu jnye a uru yyaha cè mε.» ¹⁹ Yesu à cè na pi sí raa uru yíbili ke, maa jwo: «Mii à jwo “Ncyèrε yii saha sì mii jny a mε, maa nûr'a jwo ncyèrε yii sí mii jny ke” lire na yii na yiye yíbili la? ²⁰ Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, yii sí mεsú, yii sí n-paara, ñka dijyè sùpyire sí mûguro. Yii yyahayi sí n-tanha, ñka yii yyetanhare sí n-këenjë mpyi funntanga. ²¹ Ceeñji yaceni ká yíri, li zinji funmpœnre maha u pyi u a yyahé tanha, naha na ye pyàñji tèesini yyefug'â nò u na. Ñka u aha si a kwò, kuru funntange cye e, u maha funñø wwò yyefuge na. ²² Amuni yii wuuni sí n-pyi. Yii sí yyaha tanha numε, ñka mii saha sì yii jny. Lire tèni i, yii ná funntange ku sí n-pyi, sùpya sì n-jà kuru shwò yii na mε.

²³ Kuru canjke ká nò, yii saha sì yaaga yíbe mii á mε. Sèenji na mii sí n-sìi yi jwo yii á, yii aha mii Tuñi jñáare kyaa maha kyaa na ná mii mëge e ke, u sí lire pyi yii á. ²⁴ Yii sàha ñkwò a yaaga jñáare Tufoonji á ná mii mëge e mε. Yii u jñáare, u sí yii kan. Lire ká mpyi, yii funntange sí n-fùnnjo.

Yesu cyelempyiibii sí raa Kile jñáare Yesu mëge na

²⁵ Nyé mii à jwo ná yii e tåanlinjik'l'e, ñka tèni là sì n-pa nò, mii saha sì raa yu ná yii e amuni mε, mii sí raa fininji raa yu yii á Tufoonji kyaa na. ²⁶ Kuru canjke ká nò, yii sí raa Tufoonji jñáare ná mii mëge e, li saha sì nò mii u a u jñáare yii kyaa na mε. ²⁷ Naha na ye Tufoonji yabilinj'â yii kyaa táan uy'á, na yii á mii

kyaa tan yiy', maa d li na na mii  fworo ur'e. ²⁸Se wi, mii  fworo Tufoonji i, maa mpa dijyenji i, nume mii na yri dijyenji i s'a nkege Tufoonji yyere.»

Yesu  fnha ta dijyenji na m kw

²⁹ Yesu  puru jwo ke, ka cyelempyiibii si jwo: «Wi, mu na finini na yu, mu saha nye na taanlinji yu me. ³⁰ Nume wuu  ce na mu  karigii puni ce a kw, mu saha nye na nten pi i mu ybe me, lire e wuu  d na mu  fworo Kile e.»

³¹ Ka Yesu si pi pyi: «Se yii  d mii na nume la? ³² Nye teni la si n-pa n, li b  n a kw, yii puni si n-fe n-caala, shin maha shin si n-kare u pyenge e, si mii kanni yaha. Nka seenji na, mii kanni b u si n-pyi me, Tufoonji nye n mii i. ³³ Mii  mpe jwo, b yii si mpyi si yyenjke ta mii n yii wwojege e me. Yii si n-kyaala naha dijyenji i, nka yii maban le yiye e, mii  fnha ta dijyenji na m kw.»

17

Yesu  Kile nare uye kyaa na

¹ Yesu  puru jwo ke, maa u nyiigii yrigie ninyini na, maa jwo: «Tufoonji, ten' n nume, mu u pene taha ma Jyanji na, b u si mpyi si pene taha mu na mu me. ² Nye mu  fnhe kan u  supyire puni nyuo na, mpyi mu  kan u  ke, u u shini nikwombaani kan pir'. ³ Pi shini nikwombaani si u nye pi mu kanni ce Kileenji se wui, pi i mu tunntuni Yesu Kirisita ce mu. ⁴ Mii  mu pee naha nyukke na. Tunnture mu mpyi a kan mii  ke, t funu. ⁵ Tufoonji, na pee maye yyere nume, b mii mpyi a pee mu taan m dijyenji ta u saha si me.

Yesu  Kile nare u cyelempyiibii kyaa na

⁶ Supyire mu  cwoonr dijyenji i m kan mii  ke, mii  mu mee cye ti na. Pi mpyi mu wuu, mu s pi kan mii , pi mu s nye m mu jwumpe yaha piye funi. ⁷ Nume, pi  ce na yaaga maha yaaga mu  kan mii  ke, na kur'  fworo mu i. ⁸ Jwumpe mu  jwo mii  ke, puru mii  jwo pi  mu, pi s nye pu na. Pi  ten li taan seenji na na mii  yri mu yyere, maa d li na na mu u  mii tun.

⁹ Mii nye na mu nare dijye supyire kyaa na m de. Mpyi mu  kan mii  ke, pire kyaa na mii na mu nare, naha na ye pire pi nye mu wuubii. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku nye mii  ke, kuru na nye mu wogo, yaaga maha yaaga ku nye mu  ke, kuru mu na nye mii wogo. Mii cyelempyiibii pi si mii pente pyi ti ce. ¹¹ Mii si n-fworo ne dijyenji i, mii kege mu yyere, pi si n-kwro naha. Tufoonji niceni, pi mara ma taanna n ma mee mpeenji i, mu a kuru nkemu kan mii  ke, b pi si mpyi si mpyi nikin mii n mu fiige me. ¹² Teni i mii mpyi n pi e

ke, mii à pi mâra mà tâanna ná mu mège mpèeñi i, mu à ñkemu kan mii á ke. Mii à pi puni kàanmucya maa pi shwɔ, pi wà nyé a pînni mε, fo li mpyi a jwo a yaha ñge u sí n-pînni ke, mpe pu mpyi a séme Kile Jwumpe Semenji i ke, ka lire si puru pyi p'à fûnñø.

¹³ Nka numε mii kèege mu yyére, mii na ñcyii puni yu mà mii yaha na ha dijyεñi i, bà pi si mpyi si mii funtange puni ta mε. ¹⁴ Mii à pi kâla mu jwumpe na. Pi kyal'à pεn dijyε sùpyir'á naha na ye pi nyé ñge dijyεñi wuu mε, bà mii nyé mii nyé ñge dijyεñi wu mε. ¹⁵ Mii nyé na mu náare maa pi lwó a yige naha dijyεñi i mà dε, mii na mu náare ma raa pi kàanmucaa Sitaanninji na. ¹⁶ Pi nyé ñge dijyεñi wuu mε, bà mii mû nyé mii nyé ñge dijyεñi wu mε. ¹⁷ Sèenji cyée pi na, bà pi si mpyi si piye puni kan mu á mε. Mu jwumpe pu nyé uru sèenji. ¹⁸ Bà mu à mii tun dijyεñi i mε, amuni mii à pi tun wani mû. ¹⁹ Mii à naye puni kan mu á pi kurugo, bà pi mû si mpyi si piye puni kan mu á mε.

Yesu à Kile náare dánafeebii sanmpii kyaa na

²⁰ Mii nyé na mu náare pire kanni kyaa na mε, mp̄ii pi sí n-dá mii na pi jwumpe kurugo ke, mii na mu náare pire kyaa na mû, ²¹ bà pi puni si mpyi si mpyi niñkin mε. Tufoonji, mii ná mu à sàa wwò pyiñkanni ndemu na ke, pi puni pi pyi niñkin ná wuu e amuni, lire e dijyε sùpyire sí n-dá li na na mu u à mii tun.

²² Pèente mu à kan mii á ke, tire mii à kan pi á, bà pi si mpyi si wwò si mpyi niñkin mii ná mu fiige mε. ²³ Pyiñkanni na mii ná pir'á wwò mà pyi niñkin, ka mii ná mu si wwò mà pyi niñkin ke, pi wwò pi i mpyi niñkin amuni. Lire ká mpyi, dijyε sùpyire sí n-cè na mu u à mii tun, si ncè na mu à pi kyaa táan may'á, bà mu à mii kyaa táan may'á mε. ²⁴ Tufoonji, mii aha mpyi cyage ñkemu i ke, sùpyire mu à kan mii á ke, mii la nyé tire ti tèen, tir'á mii pèente wíi wani, mu à tire ntemu kan mii á ke, naha na ye mu à mii kyaa táan may'á, mà dijyεñi ta u sàha sìi mε. ²⁵ Tufoonji, mu u à tíi ke, dijyε sùpyire nyé a mu cè mε, ñka mii wi ke, mii à mu cè, mii cyelempyiibii mû à cè na mu u à mii tun. ²⁶ Mii à pi pyi pi à mu cè, mii sí pi pyi pi mu cè sahañki. Bà mu à mii kyaa táan may'á mε, kuru tâange fiige ku pyi pi shwøhøl'e, mii ná pire si wwò wuu u mpyi niñkin.»

18

Pi à sà Yesu cû

(Macwo 26.47-56; Marika 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Nyé Yesu à puru jwumpe jwo ke, ka u ná u cyelempyiibii si fwor'a kàre Sedorøn dùge kàntugo. Cikøogø na mpyi kuru cyage e, ka pi i jyè kuru funñke e. ² Yesu mpyi a têe na sì ná u cyelempyiibil'e kuru cyage e. Nyé Zhudasi u mpyi na sì

Yesu le cye e ke, uru mpyi a kuru cyage saha cè. ³ Mà Yesu ná u cyelempyiibii sanmpii yaha kuru cyage e, ka Zhudasi si nò wani. Sòrolashikuruñø ná Kileñaarebage sajcwənsigibii pií na mpyi ná Zhudasi i. Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Farizhəenbii pi mpyi a pire tun ná Zhudasi i. Fùkinahii ná bèenme yaayi yabere ná kàshikwənyaaya na mpyi pi cye e. ⁴ Karigii cyi mpyi na sí Yesu ta ke, u mpyi a cyire cè a kwò. Ka u u file pi na, maa pi yíbe: «Jofoo yii na ncää ye?» ⁵ Ka pi i u pyi: «Nazareti kànhe shinñi Yesu.» Ka Yesu si pi pyi: «Mii u ñge!»

Lir'à ta Zhudasi u mpyi na sí Yesu le cye e ke, uru mpyi pi shwəhəl'e. ⁶ Tèni i Yesu à jwo: «Mii u ñge!» ke, ka pi i wá na nûruli kàntugo fo mà sà ncwo jìñke na. ⁷ Ka u u nûr'a pi yíbe: «Jofoo yii na ncää ye?» Ka pi i jwo: «Nazareti kànhe shinñi Yesu.» ⁸ Ka u u nûr'a pi pyi: «Mii nyé a jwo yii á mà kwò na mii u ñge mà? Kampyi mii yii saha na ncää, yii na fyèñwəhəshiinbii yaha pi a sì.» ⁹ Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu à jwo na: «Mii Tuñi, shin maha shin mu à kan mii á ke, u wà nyé a pînni më*» ka puru si fûnñø.

¹⁰ Lir'à Simø Pyéri ta ná kàshikwənñwoog'e, ka u u ku dìr'a wwú mà tèg'a Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe báarapyiñi kàniñe ninjeneke kwòn a cyán. Uru báarapyiñi mëge na mpyi Malikusi. ¹¹ Ka Yesu si Pyéri pyi: «Nyewoñi le li fwuuni i. Lire sanni i ke, kyaage lwohe mii Tuñi à yaha mii mëe na ke, mu la nyé mii u ku bya mà?»

¹² Nyé Yesu à puru jwo ke, ka sòrolashiibii ná pi jùñufoonj ná Kileñaarebage sajcwənsigibii si u cû maa u cyeyi pwø. ¹³ Maa fyâンha a kàre ná u e Ana[†] yyére, Kayifu nafenaji u nyé ure. Kayifu u mpyi sáragawwuubii jùñufembwøhe lire yyeeni. ¹⁴ Uru u mpyi a Yahutuubbii jùñufeebii yere na: «L'à pwørø shin niñkin kanna u kwû sùpyire puni cyaga.»

Pyéri à jwo na uru nyé a Yesu cè me

(Macwo 26.69-70; Marika 14 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Pi niñkaribii ná Yesu i, Simø Pyéri ná cyelempyanj waber'à taha pi fye e, màceñe na mpyi uru cyelempyanj ná sáragawwuubii jùñufembwøhe shwəhəl'e. Lire kurugo u mú à jyè ná pi e Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe pyenje e. ¹⁶ Pyéri mpyi a kwôro pyenje jwøge na, cyiññi na. Nge cyelempyanj u mpyi sáragawwuubii jùñufembwøhe shincenjike, ka uru si fworo cyiññi na, bilicwoñi u mpyi na pyenje jwøge kàanmucaa ke, maa jwo ná ur'e, maa Pyéri lèñe pyenje funjek e.

¹⁷ Nyé Pyéri niñjiñi, ka uru bilicwoñi si jwo u á: «Tá mu mú nyé ñge nàñi cyelempyanj wà më?» Ka Pyéri si jwo: «Oñho, mii nyé u wà më!» ¹⁸ L'à pyi wyeere tèni i, báarapyiibii ná

* **18:9** Yuhana 6.39 † **18:13** Ñge Anañi na mpyi nò.

Kilejaarebage sajcwɔnsigibii mpyi a yyére na kyànhigii nage ware, Pyéri mú mpyi a yyére na ku ware ná pi e.

Kile sáragawwuubii jùñufembwòh' à Yesu yíbe

(*Macwo 26.59-66; Marika 14.55-64; Luka 22.66-71*)

¹⁹ Nyé Kile sáragawwuubii jùñufembwòh' à Yesu yíbe u cyelempyiibii ná u kàlaŋi kyaa na. ²⁰ Ka Yesu si u pyi: «Mii nyé a kyaa jwo jwòhore e me. Tère maha tère mii mpyi maha sùpyire kálali Kile Jwumpe kàlambayi ná Kilejaarebage e, cyeyi i Yahutuubii maha piye binnini ke. Mii nyé a yafyin jwo jwòhore e me. ²¹ Naha kurugo mu saha na mii yíbili ye? Mpii pi à jen'a mii jwumpe lógo ke, sà pire yíbe jne mii à jwo pi á ke, pir'á yi lógo fo mà jwò.»

²² Yesu à puru jwo ke, Kilejaarebage kàanmucyafoonji u mpyi a yyére u taan ke, ka uru si kantawaa bwòn u e, maa u pyi: «Sáragawwuubii jùñufembwòhe jwò mu à shwò ame la?» ²³ Ka Yesu si nàŋi pyi: «Kampyi jwumpime mii à jwo, cyage k'à pu pi ke, kuru jwo na á. Kampyi jwumpime bà me, jaha na mu à mii bwòn ye?» ²⁴ Nyé ka Ana‡ si u cyempwò wuŋi tûugo sáragawwuubii jùñufembwòhe Kayifu yyére.

Pyéri saha à jwo na uru nyé Yesu cyelempya me

(*Macwo 26.71-75; Marika 14.69-72; Luka 22.58-62*)

²⁵ Mà Simo Pyéri yaha u u nage ware, wà à u pyi: «Tá mu mú nyé ñge nàŋi cyelempyanji wà me?» U nyé a tèen li taan me, maa jwo: «Dñhò, mii nyé u wà mà de!»

²⁶ Nyé nàŋi ninjeŋke Pyéri a kwòn ke, Kile sáragawwuubii jùñufembwòhe báarapyinji wà na mpyi uru cìnpworo. Ka uru báarapyinji si Pyéri pyi: «Lire sanni i ke, mii yabilinji nyiigii nyé a kànha a mu ná uru nyá cikɔɔge e mà?» ²⁷ Ka Pyéri si nûr'a yi kyáala. Ka ñkùpoorji si ntíl'a mee sú.

Pilati à Yesu yíbe

(*Macwo 27.1-2, 11-31; Marika 15.1-20; Luka 23.1-5, 13-25*)

²⁸ Lire kàntugo pi à yíri ná Yesu i Kayifu yyére maa ñkàre fànhaoonji pyënge§. L'à pyi nyèsɔɔge na. Nka Yahutuubii nyé a jen'a jyè fànhaoonji pyënge e me. Lir'à pyi bà pi fwɔnrɔ baa wuubii si mpyi si bilereŋkwoŋi kataanni nyiŋi lyí Kile yyahe taan me*. ²⁹ Lire kurugo fànhaoonji Pilati à fworo pi fye e cyínnji na, maa pi yíbe: «Ñge nàŋi làwwuge jùñke ku nyé ñkire yii á ye?» ³⁰ Ka pi i u pyi: «Ñge nàŋi n'a mpyi u nyé a kapii pyi me, wuu mpyi na sí u le mu cye e me.» ³¹ Ka Pilati si pi pyi: «Yii

‡ **18:24** Nge Anaŋi na mpyi nà. § **18:28** Fànhaoonji Pilati kanni u mpyi na sí n-jà kuni kan pi kàsuyinji wà bò. * **18:28** Må tåanna ná Yahutuubii Saliyanji i, shinji u nyé u nyé Yahutu me, Yahutu n'a mpyi a jyè uru wà pyënge e, li mpyi maha mpyi mu à jwo uru Yahutuŋi à jwóhò Kile á. Lire n'a mpyi a pyi, uru Yahutuŋi mpyi na jà a lire yyeeni bilereŋkwoŋi kataanni pyi sahanji me.

yabilimpii pi u cû yii i u kataanmpe cwɔɔnrɔ yii tâanna ná yii Saliyanji i.» Ka Yahutuubii jùñufeebii si u pyi: «Kuni jyé a kan wuu á, wuu sùpya bò mε.»

³² Lir'à pyi ke, jwumpe Yesu mpyi a jwo u mbòjì kyaa na ke, ka puru si fùnnjɔ. ³³ Lire tèni i, ka Pilati si nûr'a jyè u bage e, maa Yesu yyere, maa u yíbe: «Yahutuubii Saanji u jyé mu la?» ³⁴ Ka Yesu si u pyi: «Mu à yi jwo maye e laa, pii pi à yi jwo mu á mii kyaa na?» ³⁵ Ka Pilati si u pyi: «Mu à mii jya Yahutu la? Mu kini shiinbii ná Kile sáragawwuubii jùñufeebii pi à mu le mii cye e. Naha mu à pyi yε?» ³⁶ Ka Yesu si u pyi: «Mii Saanre jyé naha dijyεnji woro mε. Kàmpyi ti mpyi naha woro, mii fyèñwòhoshiinbii mpyi na sí kàshige kwòn, bà Yahutuubii jùñufeebii si mpyi pi àha njà mii cû mε, ñka sèenjì na, mii Saanre jyé naha woro mε.» ³⁷ Ka Pilati si u pyi: «Lire e ke saanwa u jyé mu la?» Ka Yesu si u pyi: «Mu yabilinjì u à jwo na mii jyé saanwa! Mii à pa si dijyεnji i, si sèenjì cyée sùpyire na. Shin maha shin la ku jyé s'a jaare sèenjì fye e ke, urufoo sí jne raa mii jwumpe nûru.» ³⁸ Ka Pilati si jwo: «Naha k'à sìi sèenjì ye?»

U à puru jwo ke, maa fwor'a kàre Yahutuubii yyére sahanji, maa sà yyére pi yyaha na, maa pi pyi: «Mii nàha sàa tìgire cyage ta ñge nànjì na mε! ³⁹ Nyé ná lire na jyé kalyee, yyee maha yyee bilerenkwoñi kataanni ká nɔ, mii maha yii sùpya yige kàsunji i, li sí n-bè yii á mii u Yahutuubii Saanji yige la?» ⁴⁰ Ka Yahutuubii si jwo fàンha na: «Oñho, uru yaha wani! Barabasi yige!» Mà li ta uru ñge na mpyi kapimpyi.

19

¹ Nyé Pilati à yi jya amuni ke, maa jwo na pi Yesu cû, pi i u bwòn ná kàsor'e. ² Ka sòrolashiibii si ñguro cîn mà pyi saanra jùntoñjò mà tò u na, maa saanlii vâanntinmbwòhò niñyεga le u na. ³ Maa file u na, marii ñko: «Yahutuubii Saanji, wuu à mu shéere!» Maa wá na kantawahigii bwùun u e.

⁴ Ka Pilati si nûr'a fworo cyínnji na, maa sùpyire pyi: «Mii sí yii yaha yii fworo ná u e tafage e, bà yii si mpyi si jncè na mii nàha a sàa tìgire cyaga ta u na mε.» ⁵ Ka Yesu si fworo tafage e, ñgure nìntoñke jyé u jùñke na, saanbii vâanntinmbwòhe sí jyé u yacige e. Ka Pilati si jwo sùpyir'á: «Nànjì u ñge.»

⁶ Tèni i Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Kilejaarebage sajcwànsigibii jyiigil'à tège Yesu na ke, ka pi i jwo fàンha na: «U kwòro cige na! U kwòro cige na!» Ka Pilati si jwo: «Yii yabilimpii pi u cû, yii sà ñkwòro cige na*, mii nàha a sàa tìgire cyaga ta u na mε.» ⁷ Ka Yahutuubii jùñufeebii si Pilati pyi:

* **19:6** «Yii yabilimpii pi u cû, yii sà ñkwòro cige na»: puru jwumpe e, Pilati mpyi na pi fwòhore; u mpyi a sàa li cè na Òromu shiinbii jyé na jneeg'a kuni kan Yahutuubil'á pi sùpya bò mε.

«Saliyanji wà na jyε wuu á, mà tåanna ná ur'e, u à yaa u bò, naha na ye u à jwo uru u jyε Kile Jyanji.»

⁸ Pilati à puru lógo ke, ka là si bâra u fyagare na sahaŋki. ⁹ Ka u u nûr'a jyè ná Yesu i bage e, maa u yíbe: «Taa mu à yíri ke?» Ka Yesu si fyâha u na. ¹⁰ Ka Pilati si u pyi: «Mu à fyâha mii na la? Mu jyε a cè na síji jyε mii á mà mu yaha, lire jyε mε mà mu kwòro cige na mà?» ¹¹ Ka Yesu si u pyi: «Kile u à uru síji kan mu á njajaa. Ná lire bà mε, mu mpyi na sì n-jà kyaa pyi mii na mε. Lire e ñge u à mii cù mà le mu cye e ke, urufoo u kapiin'à pêe mu wuuni na.»

¹² Yesu à puru jwo ke, ka Pilati si wá na kajuŋɔ caa si Yesu taŋjaha. Nka Yahutuubii saha mpyi ñko fânha na: «Mu aha ñge nàŋji yaha, mu saha sì n-pyi Ḍrømu saanbwøhe Sezari cevoonji mε. Shin maha shin u à uye pyi saanwa ke, urufoo sí n-pyi Sezari zàmpen.»

¹³⁻¹⁴ Kuru canŋke nùmpanŋja na mpyi bilereŋkwoŋji kataanni. Canvwuge na, Pilati à puru jwumpe lógo ke, maa Yesu yige cyínŋji na sahaŋki. Tafabwøhø na mpyi wani, k'à yaa ná kafaayi i, Eburubii shœenre e ku mëge jyε: «Gabata». Ka Pilati si ntèen wani u yukyaala tateŋenge e, maa jwo Yahutuubii jùŋufeebil'á: «Yii saannji u jyε ñgel!» ¹⁵ Ka pi i wá na ñko fânha na: «Yii u bò! Yii u bò! Yii u kwòro cige na!» Ka Pilati si pi pyi: «Mà yii saannji yabiliŋi kwòro cige na la?» Ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii si u pyi: «Saanwa jyε wuu á mà tòro Sezari na mε†!» ¹⁶ Kàntugo ka Pilati si Yesu yaha pi á pi sà ñkwòro kworokworocige na.

Yesu à kwòro cige na

(*Macwo 27.32-44; Marika 15.21-32; Luka 23.26-43*)

Ka sòrolashiibii si Yesu cù a kàre. ¹⁷ Maa fworo ná u e kànhe kàntugo, maa u kworokworocige tègε u yabiliŋi jnūŋ'i. Ka pi i ñkàre cyage k'e, pi maha kuru yiri: «Nuŋkwoøge Cyage» Eburubii shœenre e pi maha ku yiri: «Gølikota». ¹⁸ Kuru cyage e pi à Yesu kwòro cige na, maa shiin shuunni kwòro ciyi na u taan. Wà mpyi u kàniŋke na, u sannji sì jyε u kàmeni na. ¹⁹ Ka Pilati si pi pyi pi à sémere pyi mà dùrugo Yesu kworokworocige na na: «YESU NAZARETI KANHE SHINNI, YAHUTUUBII SAANNJI.» ²⁰ Yahutuu njyahara à tire sémere kâla, naha kurugo ye Yesu takworoge ná kànhe laage mpyi a tɔɔn mε. Mà bâra lire na, tire sémere mpyi a séme Eburubii ná Ḍrømu shiinbii ná Girëkiibii shœenre e. ²¹ Ka Kile sáragawwuubii jùŋufeebii si ñkàr'a sà yi jwo Pilati á na u mpyi a yaa u séme: «Yahutuubii Saannji» mε, u mpyi a yaa u séme na ñge nàŋj'à jwo

† **19:15** Shinji u jyε u jyε a Kile cè mε, Yahutuubii mpyi na jyεge urufoo u pyi pire saanji mε. Lire e ke pi jyε a sèenji jwo mpe jwumpe e mε.

na uru u jyε Yahutuubii Saanji. ²² Ka Pilati si pi pyi na nte t'à séme a kwò ke, tire ti sí n-sii n-yaha wani.

²³ Nyε sòrolashiibil'à Yesu kwòr'a kwò cige na ke, maa u vàanjiyi lwó a táa tataayi sicyεere, pi shin maha shin à taaga lwó, ka pi i u vàanntinmbwóhe lwó mú, kuru na mpyi jwòonjuriibaa. ²⁴ Maa jwo piy'á na pi àha kuru vàanntinjke táa mε, na pi ñkyaanlwooni pyi, ñge u sí ku ta ke, urufoo sí n-cè. Jwumpe p'à séme Kile Jwumpe Semεnji i ke, lir'à pyi bà puru si mpyi si fùnñø mε. L'à séme:

«Pi à mii vàanjiyi táa piye na,
maa ñkyaanlwooni pyi mii vàanntinmbwóhe kurugo‡.»

Lire nde sòrolashiibil'à pyi.

²⁵ Yesu nuñi ná u nuñi sìjεejí ná Kilopasi cwoñi Mariyama ná Mariyama mà yíri Magidala kànhe e, pire mpyi a yyére Yesu kworokworocige taan. ²⁶ Yesu à u nuñi nya, maa u jyii cyelempyanji nya u taan ke, maa jwo nufoon'á: «Nàa, mu jyanji u jyε ñge.» ²⁷ Maa nûr'a jwo u cyelempyan'á: «Mu nuñi u jyε ñge.» Mà lwó kuru canñke na, ka cyelempyanji si u kēenjε uye yyére.

Yesu kwùnji kani

(*Macwo 27.45-56; Marika 15.33-41; Luka 23.44-49*)

²⁸ Lire kàntugo mà Yesu yaha u à cè na karigii pun'à fùnñø, u à jwo: «Byage naha mii na.» U à puru jwo bà Kile Jwumpe Semεnji si mpyi si fùnñø mε. ²⁹ Lir'à cwooni là ta wani, l'à jñi lùtanhaga na. Ka sòrolashiibii si sìcogo fyinmε kuru lwóhe e mà dûrugo kàbii na, mà yaha Yesu jwòge taan, lire kàbii na mpyi izope cige. ³⁰ Yesu à kuru lùtanhage néené ke, maa jwo: «Numε cyi pun'à fùnñø.» Lire kàntugo u à jñùñke sôgo maa u mûnaani kan Kile á.

Sòrolashiiji wà à Yesu buwuñi fûru

³¹ Nyε kuru canñke nûmpanña mpyi Yahutuubiicanñø, kuru mpyi a pêe canñøyi sanøyi na. Lire kurugo Yahutuubii jñùñufeebii la jyε a mpyi pi kwòro ciyi na canñøyke e mε. Ka pi i ñkàre Pilati á maa sà u jñáre na u pire yaha pi sà pi tooyi bwòn a kyεegε, pi i wyèr'a kwû, pi i pi buwuñbii tîrigé ciyi na. ³² Ka sòrolashiibii si ñkàre, mpii shuunnini pi mpyi a kwòro Yesu taan ke, ka pi i njcyili tooyi kyεegε, maa nta a shñnwuñi wuyi kyεegε. ³³ Pi à nø Yesu na ke, mà uru ta u à kwû a kwò. Lire kurugo pi saha jyε a uru u tooyi kyεegε mε. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, sòrolashiiji wà à Yesu sú a fûru ñkere na ná tåanbil'e. Ka sischange ná lwóhe si ntí na fwore kuru tafuruge e.

³⁵ Sùpyanji u à jcyii karigii séme ke, uru yabilinji u à cyi nya, u jwumpe mú na jyε sèe. U à cè cèce na sèenji uru na yu, bà yii

si mpyi si dá mú mε. ³⁶ Nyε jcyii karigii mpyiñ' à Kile Jwumpe Semεñji fùnñjø. L'à séme:

«U kaciige kà sì n-kebe mε§.»

³⁷ L'à séme Kile Jwumpe Semεñji cyage k'e mú na:

«Ngε pi à sú a fùru ke, pi sí n-pa yyahayi le u e si raa wíi*.»

Yesu ntòjgi kani

(*Macwo 27.57-61; Marika 15.42-47; Luka 23.50-56*)

³⁸ Lire kàntugo Arimati kànhe shinñi Yusufu à kàre Pilati yyére si Yesu buwuñi njáare u á. Yesu cyelempyanji wà u mpyi u wi, ñka u mpyi na uye ñwøhøni Yahutuubii ñùñufeebii yyaha fyagare na. Pilati à jñεe ke, ka Yusufu si ñkàr'a sà Yesu buwuñi lwó. ³⁹ Nyε Nikodemu, ngε u ná ntèl'a kàre Yesu fye e canñka numpilage e ke, ka uru si mpa ná miri ná aloyesi sìnme lwøhe e, pu nùg' à táan, pu s' à wùrugo, pu s' à cùluyi bejjaaga ná ke kwò. ⁴⁰ Ka pire shiin shuunniñi si pi pyi pi à Yesu buwuñi lwó, maa u le u tòto vàanñyi i, maa puru sìnmpo nùguntanga wumpe wu u na, bà Yahutuubii maha pi kwùubii bégeli mà jwo pi pi tò mε. ⁴¹ Cyage e Yesu à kwòro cige na ke, cikøøgo na mpyi wani, fanña nivññø na mpyi kuru cikøøge e, bu mpyi na sàha ñkwò a tò kur'e mà jnye mε. ⁴² Kuru yàkoñke ku mpyi Yahutuubii canñøñke zònñøñi. Kuru fanñke laage mú sí jnye a mpyi a tøøn mε, lire kurugo ka pi i Yesu buwuñi le wani.

20

Cyelempyiibil' à sà Yesu fanñke niñgage ta

(*Macwo 28.1-10; Marika 16.1-8; Luka 24.1-12*)

¹ Cibilaage canñcyiige* nyèsøøge na, jnye mpyi na sàha jà a cwó mε, Magidala Mariyama à kàre fanñke na mà sà li ta kafaage pi mpyi a tèg'a ku jwøtò ke, kur' à lwó wani. ² Nyε ka u u fè a kàre Simø Pyeri ná cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á sèl'e ke, pire yyére, maa pi pyi: «Pi à Kafoonji buwuñi lwó a yige fanñke e, wuu sí jnye a u tayahaga cè mε.»

³ Ka Pyeri ná uru cyelempyanji si fworo na ñkèøge fanñke na.

⁴ Pi mú shuunni mpyi na fì, ñka cyelempyanj' à Pyeri caanra fanñke na. ⁵ U à lyéele ke, maa lempe jnye jññke na, ñka u jnye a jyè mε. ⁶ Li jnye a mò mε, ka Simø Pyeri si nò wani, maa ntíl'a jyè fanñke e, maa lempe wíi. ⁷ Vàanñyi yi mpyi a tèg'a Yesu jññke tò ke, yire na mpyi a kúrul'a yaha yi mege cyage e, yi ná lempe jnye a mpyi tanuge e fanñke e mε.

§ 19:36 Ekizodi 12.46; Nòmburu 9.12; Zaburu 34.21. Yyee maha yyee bilerenkwoñi kataanni ká nò, Izirayeli shiinbii mpyi maha mpàbili bò maha mpyi sáraga pi kapiegigii yàfanji kurugo. Lire mpàbili kaciige kà maha yaa ku kebe mε. Yesu u à lire mpàbilini fáa, lire e Kile jnye a jñεe Yesu kaciige kà si ñkebe mε. * **19:37** Zakari 12.10 * **20:1** Yahutibil' à cibilaage canñcyiige ku jnye káriñi.

⁸ Nyε cyelempyanji u mpyi a fyânhâ a nō ke, ka uru mû si jyè maa nya, maa dâ. ⁹ Fo mà sà nō lire tèni na, cyelempyiibii nya a mpyi a yi yyaha cè na Kile Jwumpe Semenji à jwo na Yesu mpyi na sí n-slii jnè n-fworo kwùnji i me. ¹⁰ Puru jwôhô na, cyelempyiibii mû shuunn'a nûr'a kâre pyengε.

*Yesu à uye cyêe Magidala Mariyama na
(Macwo 28.9-10; Marika 16.9-11)*

¹¹ Nyε ka Mariyama si mpa yyére fanjke jwôge na, maa mεe le na súu. Ka u mεesuwuŋi si ɣkwò a lyêel'a wíi fanjke e, ¹² mà Kile mèlkekëebii pìi shuunni nya ná vâanvyinjyi i, pi à tèen Yesu buwuŋi tasinnage e. Pi wà à tèen Yesu jnûŋke tayahage e, ka u sanŋi si ntèen Yesu tooyi woge e. ¹³ Ka pi i u yíbe: «Ceewe, naha na mu na mεe súu yε?» Ka u u pi pyi: «Pi à mii Kafoonji buwuŋi lwó a yige, mii sì nya a u tayahaga cè me.» ¹⁴ U à ta u puru jwo a kwò ke, maa yyaha kêenŋj'a wíi mà Yesu nya u à yyére, ɣka u nyε a mpyi a cè na uru wi me. ¹⁵ Ka Yesu si jwo: «Ceewe, naha na mu na mεe súu yε? Jofoo mu na jcaa yε?» Ka u u wá na sônnji na cikɔɔge faafoonji wi, ka u u pi pyi: «L'aha nta mu u à Yesu lwó, u saha cyêe na na si sà u lwó.» ¹⁶ Ka Yesu si jwo: «Mariyama!» Ka u u yyaha kêenŋjε Yesu yyére maa jwo Eburubii shεenre e: «Araboni!» Lire jwôhe ku nyε: «Cyelentuŋi!» ¹⁷ Ka Yesu si u pi pyi: «Ma hâ na cû n-yaha mε, mii sâha ɣkwò a dùgo Tufoonji yyére mε, ɣka sà yi jwo mii cînmpyiibil'á na mii naha na dùru na Tunji yyére, uru mû sí u nyε yii Tuŋi, na mii naha na dùru na Kilenji yyére, uru mû sí u nyε yii Kileŋi.» ¹⁸ Ka Mariyama si ɣkàr'a sà a yi yu cyelempyiibil'á: «Mii à Kafoonji nya!» Nje Yesu à jwo u á ke, maa wá na yire yu.

*Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii na
(Macwo 28.16-20; Marika 16.14-18; Luka 24.36-49)*

¹⁹ Kuru cannuge, cibilaage canjcyiige yàkoŋke, Yesu cyelempyiibii mpyi a bînni bag'e, maa ku shwôhô piye na Yahutuubii jnûŋufeebii yyaha fyagare na. Ka Yesu si mpa yyére pi shwôhôl'e maa pi pyi: «Kile u yyenjke kan yii á.» ²⁰ Mà u yaha puru na, u à u kantahigii ná u kàmpanjke cyêe pi na. Cyelempyiibil'á Kafoonji nya ke, ka pi funjke si ntáan sèl'e. ²¹ Ka Yesu si nûr'a pi pyi: «Kile u yyenjke kan yii á! Bà Tufoonji à mii tun mε, amuni mii à yii tun.» ²² Yesu à puru jwo a kwò ke, maa jwôge kafeege fwô pi na, maa pi pyi: «Yii Kile Munaani ta.» ²³ Yii aha mpiimu kapegigii yâfa pi na ke, pire wogigii sí n-yâfa pi na, yii aha jncyé mpiimu wogigii na ke, pire wogigii sí n-kwôro pi na.

Yesu à uye cyêe Tomasi na

²⁴ Yesu à uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi na canjke ɣkemu i ke, ɣge mεge ku nyε pi e Tomasi ná pi maha u

pyi: «Jaanji» ke, uru nyε a mpyi ná pi e mε. ²⁵ Ka cyelempyiibii sanmpii si u pyi: «Wuu à Kafoonji nya!» Ka u u pi pyi: «Mii aha mpyi mii nya a sìkanjki fyènji nya u cyeyi i mε, mii sí nya a na kampeeni tègε fyènji na, maa bwòn u ñkèni tafuruge nœøpiige na mε, mii sì n-dá mε.»

²⁶ Cibilaaga niñkin à tòro ke, ka cyelempyiibii si nûr'a piye binni bage e, maa ku shwâhø piye na, Tomasi na mpyi ná pi e lire tèni i, ka Yesu sí mpa yyére pi shwâhøl'e, maa jwo: «Kile u yyejinjke kan yii á.» ²⁷ Maa Tomasi yyere na u file uru na, maa jwo: «Kampeeni taha na ha, na cyeyi wí, ma cyεge file, maa ku le na ñkèni tafuruge e. Fworo dánabaare e, ma a dá.» ²⁸ Ka Tomasi si u pyi: «Mii Kafoonji ná mii Kilenji!» ²⁹ Ka Yesu si u pyi: «Mu à mii nya ke, lire e mu à dá, mpii pi à dá mii na, mà li ta pi nya a mii nya mε, pire wuun'à jwø.»

Yuhana sémeñji kaseméni

³⁰ Nyε Yesu à kakyanhala karii njyahagii pyi u cyelempyiibii nyii na, cyire kyaa nyε a jwo ñge sémeñji i mε. ³¹ Nka jcyii cyi à séme ke, cyir' à séme bà yii si mpyi si dá li na na Yesu u nyε Kile Njcwønrønji ná Kile Jyanji mε. Yii aha dá u na, yii sí shìñji niñkwombaani ta u mεge kurugo.

21

Yesu à uye cyée u cyelempyiibii pìi baashuunni na

¹ Nyε cyire karigii kàntugo, Yesu à uye cyée u cyelempyiibii na sahañki Tibériyadi banji jwøge na. Ame u à uye cyée pi na: ² kuru cyage e, Yesu cyelempyiibii pìi baashuunni na mpyi wani, pire e Simø Pyeri, ná Tomasi pi maha mpyi: «Jaanji ke, ná Natanayeli u à yîri Galile kùluni i Kana kànhe e ke, ná Zebede jyaabii mû shuunni. ³ Ka Simø Pyeri si pi pyi: «Mii na ñkèege fyaacuñi i.» Ka cyelempyiibii sanmpii si jwo: «Wuu mû na ñkèege ná mu i.» Ka pi i fworo lire e, mà sà jyè bakwøøge e na cwòobii wàa lwøhe e, nka kuru canjke numpilage e, pi nyε a fya niñkin ta mε.

⁴ Nyèg' à pa mûgo ke, ka pi i Yesu njyjerenji nya banji jwøge na, nka pi nyε a nûr'a u cè mε. ⁵ Ka Yesu si pi pyi: «Na pyìi, yii à fyaabii pìi ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu nyε a yaaga ta mε.» ⁶ Ka Yesu si pi pyi: «Yii cwòñji wà bakwøøge kànjinke na, yii sí pìi ta.» Pi à cwòñji wà ke, fyaabii nyahanji cye e pi nyε a já a cwòñji dìr'a yige lwøhe e mε. ⁷ Cyelempyanji kyaa li mpyi a táan Yesu á ke, ka uru si jwo Pyeri á: «Kafoonji wi!» Simø Pyeri u mpyi a u vâanjyi wwû marii fyaabii caa ke, tèni i u à lógo: «Kafoonji wi!» ke, ka u u láha a yi le maa jyè lwøhe e. ⁸ Ka cyelempyiibii sanmpii si wá na ñkèege bakwøøge e kùmpoge yyére, cwòñji mpyi a ñî fyaabii na, ka pi i wá na u dìrili. Pi

ná lwóhe jwəge laage mpyi a tɔɔn mε, ku mpyi a kuye wwû metirii ɳkul'e (100) mε.

⁹ Pi à nō kùmpoge na maa ntîge ke, ka pi i naŋkyanhii nya, fyaa sí nyε cyi juŋ'i, bwúuru mú na mpyi wani. ¹⁰ Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma ná yii fyaabii niŋcumpii pìl'e.» ¹¹ Ka Simɔ Pyeri si dùgo kùmpoge na, maa cwònji dìr'a yige ná fyabwoyi i. Pi puni na mpyi ɳkuu ná beeshuunni ná ke ná taanre (153) ɳka fyaabii na pi nyahaŋi mú i, cwònji nyε a cwɔn mε. ¹² Ka Yesu si pi pyi: «Yii a ma, yii pa lyî.» Cyelempyanji wà nyε a jen'a u yíbe na: «Jo u nyε mu yε?» mε, naha na yε pi mpyi a cè na Kafoonj wi. ¹³ Ka Yesu si file, maa bwúuruŋi lwó, maa u táa pi na, maa fyaabii mú kan pi á.

¹⁴ Kuru k'à pyi Yesu tontanrawoge mà uye cyêe u cyelempyiibii na, mà lwó u à jnè a fworo kwùŋi i ke.

Yesu à Pyeri yíbe

¹⁵ Pi à lyî a kwò ke, ka Yesu si jwo Simɔ Pyeri á: «Yuhana jyanj Simɔ, tâange ku nyε mu i mà yyaha tíi ná mii i ke, tá kur'á pêe mà tòro ɳke ku nyε pi sanmpil'e mà yyaha tíi ná mii i bε?» Ka Pyeri si u pyi: «Oon, Kafoonj! Mu yabilinj nyε a cè na mu kyal'á tâan mii á mà?» Ka Yesu si jwo u á na u a uru mpàpyiyi jwɔ caa. ¹⁶ Maa nûr'a jwo tozhənwogo: «Yuhana jyanj Simɔ, mii kyal'á tâan mu á la?» Ka u u jwo: «Oon, Kafoonj! mu à cè na mu kyal'á tâan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii kàanmucaa. ¹⁷ Ka Yesu si nûr'a jwo tontanrewogo: «Yuhana jyanj Simɔ, mii kyal'á tâan mu á la?» Ka Pyeri si yyaha tanha na Yesu à uru yíbe a ta taanre na u kyal'á tâan ur'á la, maa Yesu pyi: «Kafoonj, mu à karigii puni cè, mu à cè na mu kyal'á tâan mii á.» Ka Yesu si yi jwo u á na u a uru mpàabii jwɔ caa.

¹⁸ Maa nûr'a u pyi: «Sèenj na mii sí n-sìi yi jwo mu á, mu nànjiiwe wuŋi mpyi maha vâanntinjke le, maa maye pwɔ, cyage k'à tâan mu á ke, maa ɳkàre wani. ɳka mu aha mpa lyε, mu sí cyeyi yîrige*, wabere sí mu vâanntinjke le mu na, si mu pwɔ si ɳkàre ná mu i cyage ku nyε ku nyε a tâan mu á mε.»

¹⁹ Kwùŋkanni na Pyeri mpyi na sí n-kwû si pêene taha Kile na ke, lire Yesu mpyi na yu ná mpe jwumpe e. Puru jwɔhɔ na, ka Yesu si Pyeri pyi: «Taha na fye e.»

Cyelempyanji kyaa l'à tâan Yesu á ke

²⁰ Cyelempyanji kyaa li mpyi a tâan Yesu á ke, Pyeri à yyaha këennj'a wíi mà uru nya u u ma pi kàntugo. Canjka mà pi yaha pi i numpilaga lyìge lyî, uru cyelempyanji u ná mpyi a tèen maa fëen Yesu kàmpanjke na, maa u yíbe: «Kafoonj, jofoo u sí mu le cye e yε?» ²¹ Nyε Pyeri à uru cyelempyanji nya ke, maa jwo Yesu

* **21:18** «Mu sí cyeyi yîrige»: lire na mpyi kyaa mà li cyêe na pi sí Pyeri kwòro cige na, si mbò.

á: «Kafoonji, ñge de, jaha ku sí uru ta yε?» ²² Ka Yesu si u pyi: «Mii la ká mpyi uru u kwôro kwùmbaa fo mii cannuruge, mu jaha ku nyε lire e yε? Mu wi ke, taha mii fye e kanna.» ²³ Puru jwumpe cye kurugo, dânafeebil'à jwo cyeyi puni i na uru ñge cyelempyanji sì n-kwû mε. Mà li ta Yesu nyε a jwo Pyeri á na u sì n-kwû mε. Mpe Yesu à jwo ke, puru p'à pyi: «Mii la ká mpyi u kwôro kwùmbaa fo zà nə mii cannuruge na, mu jaha ku nyε lire e yε?»

²⁴ Uru cyelempyanji ninuñi u à ñcyii karigii puni jwo, uru mú sí u à cyi séme. Wuu mú s'à cè na cyi na nyε sèe.

²⁵ Nyε Yesu à karigii cyiibérii niñyahagii pyi. Li n'a mpyi a yaha na cyire karigii cyi le cyi mege sémií niñkin niñkin i, mii na sônnji pire sémebii tayahaga mpyi na sì n-ta diñyεñi i mε.

Yesu Tunntunmpii Kapyiinjki Semenji Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè sémenji funjɔ jwumpe e ke

Karigii Yesu à pyi njinké na ke, Luka à cyire yyaha jwo u sémenji niacyiini i. Nge sémenji shənwunji i, pyinkanni na Yesu à kàre niyini na, ná pyinkanni na u à Kile Munaani tun u fyèjwəhəshiinbil'á ke, u na yire yyaha yu. Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Yesu i ke, Kile Munaani à Yesu fyèjwəhəshiinbii yyaha cù, ka pi i puru jwo dijyeni cyeyi puni i.

Pi n'a mpyi na puru Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuibil'á, pi mpyi maha li cyée pi na na Yesu u nyε Kile Niñcwənrañi, ñgemu ñwəmee Kile mpyi a lwó na u sí sùpyire shwə ke. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu me, pi n'a mpyi na pu yu pir'á, pi mpyi maha li cyée pi na na Kilenji u à yaayi puni dá ke, na uru la nyε si pi ná uye shwəhəñi yaa. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á na li sínji nyε Kile na mà yampii cùuñø si pi shwə Sitaannini na. Pi mpyi maha yi yu sùpyire pun'á mú na Yesu à kwú kworokworocige na, sùpyire kapegigii tugure yàfanji kurugo; na sùpyir'á yaa ti toronkanni kēenje, ti i dá Yesu na, bà Kile Munaani si mpyi si ti yyaha cù me.

Karigii téesiini i, Yesu túnntunmpii mpyi na sônji na Yahutuubii lâda karigii tayyérege na nyε Yesu kuni jaaranji i. Ka Kile Munaani si yi fínin'á cyée pi na na Jwumpe Nintanmpe na nyε supyishinji puni wumø. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε mà toronkanni kēenje maa dá Yesu na. Lire e ke mà maye kan pi à kwòn si nta mpyi Yahutu mà tàanna ná pi lâdaabil'e, mpii pi nyε pi nyε Yahutuu me maa dá Yesu na ke, lire mpyinji fànhā nyε pire juñ'i me.

Jwumpe Nintanmpe à jwo cyaga maha cyag'e ke, pil'á nee pu na, ka pìi si pu cyé. Cyeye niyahay'e mpiimu pi à pu cyé ke, pir'á Yesu fyèjwəhəshiinbii kyérege, maa pi le kàsuñi i. Poli na mpyi pi kyéregefeebil'e, ka Yesu si uye cyée u na maa u pyi u túnntunñø. Lire kàntugo ka Poli si wá na jaare na mâre kànyi na, maa Jwumpe Nintanmpe yu maa dánafeebii kuruñyi tìñi. U à ngaha niyahawa ta uru báarañi i. Luka u à ñge sémenji séme ke, uru na mpyi ná u e lire kùsheeni là na.

Yesu à jwo cyelempyiibil'á na pi sí Kile Munaani ta

¹⁻² Mii cìnmpworonji Tofili, mà lwó tèni i Yesu à u karigii sìi na mpyi maa sùpyire yerege ná Kile jwumpe e, fo mà sà nò u tèekonjirini na mà kàre niyini na ke, mii mpyi a cyire puni yyaha jwo mu á na sémenji niacyiini i. Nka mà jwo Yesu u

kàre nìnyinji na ke, tÙnntunmpii u mpyi a cwoonrø ke, karigii pire mpyi a yaa pi a mpyi ke, Kile Munaani mpyi a u pyi u à cyire puni jwo pi á. ³ Yesu ñeñkwooni kàntugo mà fworo kwùnyi i, u à uye cyée pi na pyinjakkannigii nìnyahagii na. U à lire pyi canmpyaa beeshuunni funn'i bà pi si mpyi si jncè na, sèenji na, uru na nyé nyii na më. U mpyi maha Kile Saanre kyaa yu pi á mû. ⁴ Canjka mà u ná pi yaha pi i lyí sijcyan, u à yi jwo pi á na pi àha laaga tøøn Zheruzalemu kànhe na më, na yaage jwømeeñi Tufoonji à lwó, ná uru mpyi a ku kyaa jwo pi á ke, pi kuru sige, ⁵ na Yuhana à pi batize ná lwøhe e, ñka mà jwo canmpyaa cyi tòro ke, pi sí batize ná Kile Munaani i.

*Yesu à kò a dùgo nìnyinji na
(Marika 16.19-20; Luka 24.50-53)*

⁶ Nyé mà tÙnntunmpii nimbinnibii yaha Yesu taan, pi à u yíbe: «Kafoonji, lire tèni i mu sí Izirayeli shiinbii saanre nûruñø pi á la*?» ⁷ Ka u u pi pyi: «Mii Tunji à tèni ná canmbilini ndemu bégele ná u yabilinji sífente e ke, yii àha raa lire caa si jncè më. ⁸ Ñka Kile Munaani sí n-tîge yii nunj'i si fàンha kan yii á, lire ká mpyi, yii sí raa mii kyaa yu Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni sanni puni ná Samari kùluni i, fo mà sà nô dijyëñi cyeyi puni i.»

⁹ Nyé u à puru jwo ke, mà u tÙnntunmpii yaha pi i u wíi, u à kò a yíri pi shwøhøl'e mà kàre nìnyinji na, ka jañke kà si u ñwøhø pi na. ¹⁰ Mà pi yaha pi à yyahayi yírig'a le nìnyinji i, na u ninjkarenji wíi, pi à pâl'a nàmbaa shuunni nya pi à vâanvyinjye le a yyére pi taan. ¹¹ Ka pire shiin shuunni si jwo: «Galile kùluni shiinbii, di k'à ta a jwo ka yii i yyére na nìnyinji wíi ye? Yesu u à kò a yíri yii shwøhøl'e mà kàre nìnyinji na ke, canjka u sí nûru n-pa bà yii à u ninjkarenji nya nìnyinji na më.»

Macyasi à Zhudasi tayyérege lwó

¹² Nyé ka Yesu tÙnntunmpii si yíri Olivye cire jañke na, maa nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e. Kuru cyage ná Zheruzalemu mpyi a culumetiri niñkin kwò. ¹³ Pi à nûr'a nô kànhe e ke, batøønge nìnyibabilini i pi mpyi maha ntêe na piye binnini ke, ka pi i dùg'a jyé lire e. Pyéri ná Yuhana ná Yakuba ná Andire ná Filipi ná Tomasi ná Baritelemi ná Macwo ná Alife jyanji Yakuba ná Simø pi maha mpyi Zeløti†, ná Yakuba jyanji Zhude, pire pi mpyi. ¹⁴ Pire puni mpyi maha piye binnini tèrii nìnyahgil'e, marii Kile jaare ná funnø niñkin i. Cyeebii pìi ná

* **1:6** Yesu tÙnntunmpii mpyi na Kile Njcwønřøni mpañi sigili Yahutuubii sanmpii fiige, u u mpa pire yige Ùrømu shiinbii fànnyage e, u u Izirayeli shiinbii wà piye na, bà pi mpyi saanñi Dawuda tìnji ná saanñi Solomani tìnji i më. † **1:13** Zeløti: kuru mege jwøhe ku nyé: «kìni kyal'â táan ñgemu á sèl'e ke».

Yesu nuńi Mariyama ná Yesu cìnmpyiibii mú mpyi maha mpyi ná pi e.

¹⁵ Nyę pi canmbinniyi canńke kà, mà pi nimbinnibii yaha, pi mpyi a shiin ńkuu ná bęńjaaga (120) kwò, ka Pyeri si yîr'a yyére pi shwəhɔ́l'e maa jwo: ¹⁶ «Mii cìnmpyiibii, Kile Munaani mpyi a Dawuda yyaha cù, ka u u jwumpe mpemu jwo ná p'á séme Kile Jwumpe Semenji i, na Zhudasi u sí n-toro sùpyire yyaha na, si Yesu le cye e ke, fànha kyaa li mpyi li li, puru jwumpe pu fûnjo. ¹⁷ Zhudasi sí na mpyi wuu kuruńke sùpya, wuu ná uru mpyi na báara nińkin pyi.»

¹⁸ (Nyę pi à sàrańi ńgemu kan u á u kapiini nimpyiini jnùńjo taan ke, u à sà kéręge shwo ná ur'e. Lire kàntugo u à cwo a jya, ka u funjø yaayi si ńcęeg'a mâha. ¹⁹ L'à pyi kyaa Zheruzalemu kànhe shiinbii puni mpyi a ndemu cè ke, fo ka pi i mpa kuru cyage mege le pi shęenre e: «Akelidama» kuru jwəhɔ́ ku nyę: «Sishange Kéręge».)

²⁰ Nyę Pyeri à shà yyaha na ná jwumpe e sahanki maa jwo na: «Y'à séme Zaburu sémenji i na
“U pyęnge nińgage ku kwôro,
Sùpya kà ntęen k'e mę‡.”

“Wabęre u u báarajwąge lwó§.”

²¹⁻²² Lire kurugo mà Kafoonji Yesu yaha u u jaare na ntùuli ná wuu e cyeyi yyaha kurugo, mpii pi mpyi maha mpyi ná wuu e ke, wuu à yaa wuu shin nińkin cwońnrę pire e, wuu bâra wuye na, wuu raa yi yu sùpyir'a na Yesu à jnè séeńji na. Mà lwó canńke Yuhana à Yesu batize ke, fo mà sà ná canńke u à kò a yíri wuu shwəhɔ́l'e mà kàre nińyińji na ke, mpii pi à cyire karigii puni nya tapyige e ke, uru wà u à yaa u pyi urufoo.»

²³ Nyę ka pi i shiin shuunni cyée, Yusufu pi maha mpyi Barisabasi, lire nyę mę Zhutusi ke, uru ná Macyasi. ²⁴ Lire kàntugo maa Kile jnáare na: «Kafoonji, mu u à sùpyire puni zòompii cè ke, mpii shiin shuunnińji i, ńge mu à cwońnrę ke, uru cyée wuu na, ²⁵ bà u si mpyi si Zhudasi tavyérege lwó túnnture báarańi i, Zhudasi à kuru ńkemu yaha maa ńkàre u yabilinji cyage e ke.»

²⁶ Nyę ka pi i ńkyaanlwooni pyi, ka ńkyaanlwooni si Macyasi cyée, ka uru si bâra Yesu túnntunmpii kę ná nińkinji na.

2

Kile Munaani à tîge dánafeebii juń'i

¹ Pantekotinji canńke, dánafeebii puni mpyi a bínni cyaga nińkin i. ² Ka túnmbwəhɔ́ si mpâl'a fworo nińyińji na, mu à jwo kafeebwəhɔ́ túnmo, bage e pi mpyi a bínni ke, mà kuru jnî. ³ Ka

pi i njirii nya na fuge cyi à láha láha cyiye na mà pa ntèen ntèen pi puni niŋkin niŋkinni na.⁴ Ka Kile Munaani si pi puni jî, maa pi shin maha shin pyi u u shèenre tabere yu mà tåanna ná Kile Munaani ti kanqkanni i urufol'á.

⁵ Yahutuubii pi mpyi na fyáge Kile na dijyéji puni yyaha kurugo ke, lir'à pire pìi ta Zheruzalemu kànhe e. ⁶ Nyé puru túnmp'à fworo ke, ka pire si sà piye bínni wani, pi puni kakyanhala wuu pi mpyi, naha na yé pi shin maha shin mpyi na u tateenje shéenre núru pi jwó na. ⁷ Li mpyi a pi puni bilibili fo mà pi yírigé pi yákilibii junj'i. Ka pi i wá na piye yíbili maa ñko: «Nte sùpyire ti nyé na yu ame ke, taha Galile kùluni i bà pi pun'a yíri me? ⁸ Di l'à pyi wuu shin maha shin sí i u tateenje shéenre núru pi jwó na yé? ⁹ Pariti kini ná Medi kini ná Elamu kini shiin na nyé wuu e, pìi na nyé wuu e pir'à yíri Mèzopotami kini i, pìi s'à yíri Zhude ná Kapadòsi ná Pòn wuuni ná Azi kùligil'e, ¹⁰ ná Firijyi wuuni ná Panfili wuuni ná Misira wuuni ná Libi kini cyage ku nyé Sireni kànhe taan ke, wuu pìi s'à yíri Òròmu kànbwóhe e. ¹¹ Yahutuu na nyé wuu e, pìi sí nyé Yahutuu me, ñka pi à jyé Yahutuubii Kile kuni i. Pìi na nyé wuu e, pir'à yíri Kéreti kini ná Arabubii wuuni i. Di pi à pyi maa jini na Kile kabwóhigii nimpyiinkii yu, wuu shin maha shin sí i cyi núru u tateenje shéenre e yé?»

¹² Nyε mà pi kakyanhala wuubii yaha fo pi nyε a pi njnjwuyo cè mε, ka pi i wá na piye yíbili: «Nde jwøhe k'à sìi ɳki bε?» ¹³ Ka pìi si wá na pi fwóhore maa ɳko: «Sinmpe pu nyε pi na!»

Pyeri à jwo ná sùpyire e

¹⁴ Nyé ka Yesu tùnnntunmpii ke ná shuunniñi si yír'a yyére, ka Pyéri si jwo fànhna na: «Yii pi à tèen Zhude kùluni ná yii mpii puni pi naha naha Zheruzalemu kànhé e ke, yii niñgyigigii múgo, yii i na jwumpe lógo, yii i pu yyaha cè. ¹⁵ Sinmè bà pu nyé nte sùpyire na mà tåanna ná yii sònñjøñkanni i me, naha na ye nyège tèni baacyeere wuuni li nyé numé, sinmè téebyaa sàha ñkwò a nò, wà u kwò a bya a wùrugo me. ¹⁶ Kile tùnnntunji Zhoueli mpyi a ndemu jwo ke, lire li nyé na mpyi numé. ¹⁷ U mpyi a jwo na Kile à jwo:

“Dijyεŋi canzanŋyi ká nɔ,

mii sí na Munaani pyi li tîge sùpyire puni junj'i.

Yii nàŋjiipyire ná yii pùceepyire sí raa Kile túnnture yu.

Mii sí naye cyêe yii nàñjiibii na, si karigii yyaha cyêe pi na.

Yii nàŋkolyeebii sí raa mii karigii naa ɳɔɔyi i.

¹⁸ Sèe wi, cyire canmpyaagil'e,

mii sí na Munaani pyi li tige

mii bilinambaabii ná mii bilicyeebii nun'i.

Pi sí n-pyi mii tùnnntunmii.

19 Mii sí kakyanhala yaayi yà pyi yi fworo nìjnyiñ na,
si kakyanhala kacyeenkii cyìi yaa jìñke na,
sìshange ná nage ná ñguruge sí n-pyi.

20 Canñajyijiñ sí n-kéenñe n-pyi numpire.

Yinke sí jääna mu à jwo sìshan.

Cyre puni kàntugo, Kafoonji canmbilini sí nò.

Li sí n-pyi canmbwòhò, sí n-pyi canmbile ndemu sìnampe sí
n-pêe ke.

21 Nyè shin maha shin u nyè na Kafoonji mëge yiri ke, urufoo sí
n-shwò*.”»

22 Nyè Pyeri à kwò Zhoueli jwumpe nìjnjwumpe na ke, maa
núr'a jwo: «Yii, Izirayeli shiinbii, yii niñgyigigii përe, yii raa
núru. Yii à li cè na Nazareti kànhe shinji Yesu na mpyi sùpya,
ñgemu cye kurugo Kile à u fànhe cyée yii na ná kabwòhigii ná
kakyanhala karigii ná kacyeenkii mpyiñ i yii shwòhòl'e ke.
23 Nka nde Kile mpyi a yaa mà yyaha tíi ná u e, mà tåanna ná
u karigii puni ncèri i ke, lire yii à pyi. Yii à u le shinpiibii cye
e pi à kwòro cige na mà bò. 24 Nka Kile à u jùñjò wwù kwùñjì
yapwoyi i, maa u jè a yige kwùñjì i. Naha kurugo ye li fànhe
mpyi kwùñjì na u jà a u cù a yaha wani më. 25 Saanji Dawuda
à fyânhä a jwo u kyaa na, u mpyi a jwo:

“Mii maha na Kafoonji jaa naye taan tèrigii puni i,
naha na ye u maha mpyi mii kàniñke na,
bà li si mpyi yaaga kà n-jà mii cúnjò njírige na tayyérege e më.

26 Lire kurugo mii zòmbilin' à jî funntange na,
mii jwumpe puni sí nyè funntanga jwumò.

Mii à tèen ná l'e, ali mii kwuñkwooni kàntugo,
mii cyeere sí jíñje mii na.

27 Naha kurugo ye Kafoonji, mu sì jee mii mûnaani yaha
li kwôro kwùñjì numpini i më.

Mu mû sì jee ma báarapyiñi njçennji yaha u fwónhò fanñke e
më.

28 Mu à nümpañke tata kuni le mii taan

Mà mu yaha ná mii i, mu sí mii pyi mii i jî funntange na†.”»

29 Nyè Pyeri à kwò Dawuda jwumpe nìjnjwumpe na ke, maa
núr'a jwo: «Mii cìnmpyibii, yii na yaha si wuu tulyage Dawuda
kani fíñje njwo yii á. Tèni i u à mpe jwumpe jwo ke, u mpyi
a pu jwo a wà uye na më, naha kurugo ye wuu à li cè na u à
kwû, u buwuñ' à tò. Ali njñja u kwùñnni na nyè naha wuu
yyére. 30 Dawuda na mpyi Kile tünntunñò, u mû mpyi a li
cè na Kile à kâa ur'á na uru na sí n-pa u jambilini là tìñje u
fànhe tatænge e u kàntugo. 31 Kile à wyèr'a yi jwo Dawuda á
na Kile Nijcwòñròjì sí n-pa jè n-fworo kwùñjì i. Lire kurugo
Dawuda à jwo na “U sì n-kwôro kwùñjì numpini i më, u cyeere

* 2:21 Zhoueli 2.28-32 † 2:28 Zaburu 16.8-11

sì n-fwónhø fanjke e mè‡.” ³² Yesu kyaa li, Kile à u jè a yige kwùnji i. Lir'à pyi wuu mú puni jyii na. ³³ U à dùg'a kàr'a sà ntèen Kile kàniñe cyege na. Kile Munaani jwòmèen i mpyi a lwó wuu á ke, Tufoonj Kile à lire kan u á, ka u u li yaha l'à tige wuu jwòj'i. Lire yii jyé na jaa ame, maa nûru li jwò na. ³⁴ Yii li cè na Dawuda yabiliñi jyé a dùgo nìjyinj i na mè, ñka lire ná li wuuni mû i, u à jwo

“Kafoonj Kile à jwo mii Kafoonj á
Ta ma a pa ntèen na kàniñe cyege na,

³⁵ mii sí n-pa mu zàmpenbii le mu tooyi jwòh'i§.”»

³⁶ Nyé Pyéri à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Lire e ke yii Izirayeli shiinbii pun'à yaa yii li cè na nàkaana baa na Yesu yii à kwòro cige na ke, Kile à uru pyi Kafoonj ná uru Kile Njicwànrøj i.»

³⁷ Pi à puru lógo ke, ka pu u pi zòompii cúnjø sèl'e, ka pi i Pyéri ná túnntunmpii sanmpii pyi: «Wuu cìnmpyiibii, jaha wuu à yaa wuu pyi bë?» ³⁸ Ka Pyéri si pi pyi: «Yii yii toroñkanni kêenjé, yii puni niñkin niñkinnj'á yaa yii batize Yesu Kirisita mège na, bà yii kapegigii si mpyi si yàfa yii na mè. Lire ká mpyi, yii sí Kile Munaani ta. ³⁹ Naha kurugo yé Kile à u Munaani jwòmèen i lwó yii ná yii tûlug'á, mà bâra mpaa pi jyé tatôonyi i ke. Mpaa wuu Kafoonj Kile sí n-pa n-yyere si mpyi u pyì ke, l'à lwó pire pun'á.»

⁴⁰ Pyéri à jwumò nijyahama jwo pi á sahañki Yesu kyaa na, maa pi yere na pi nûru ñge dijyènji sùpyire nintiimbaare jwòh'i, bà Kile si mpyi si pi shwø mè. ⁴¹ Sùpyire t'à dá u jwumpe na ke, ka pire si batize. Mpaa pi à bâra dánafeebii kurunjke na kuru canjke ke, pire mpyi a shiin kampwòhii taanre (3.000) kwò.

Dánafeebii wwoñeege pyiñkanni

⁴² Yesu túnntunmpii mpyi maha yereyi njemu kaan ke, dánafeebii mpyi a piye waha maa yire nûru tèrigii puni i, maa ñkwôro wwoñeege e. Pi mpyi maha bwúuruñi kwùun na ntáali piye na na lyî, maa Kile jàare sjycyan. ⁴³ Sùpyire puni mpyi ná fyagare e, jaha na yé kakyanhala karigii ná kacyeenjii mpyi na mpyi Yesu túnntunmpii cye kurugo. ⁴⁴ Shin maha shin u mpyi a dá Yesu na ke, pire puni mpyi a wwò maa mpyi niñkin, pi cyeyaayi puni mpyi kàngwòrø wuyo. ⁴⁵ Tèrigii cyl'e, pi mpyi maha pi taare tà ná pi cyeyaayi yà pérèli, maa yire wyérenj i táali piye na mà tâanna ná shin maha shin jùñjø tugure e.

⁴⁶ Pi mpyi maha piye binnini canjma maha canjma, ná sònñjørø niñkin i Kileñaarebage e, maa Kile père. Pi mpyi maha binnini pi pyenyi i, maa bwúuruñi kwùun na ntáali piye na maa pi njyinj i lyî ná funntange ná funjcenj i. ⁴⁷ Pi mpyi maha Kile

kêre, pi kyaa mpyi a tâan sùpyire pun'á. Mpîi Kafoonjì à shwô ke, u mpyi maha pire bârali pi kuruñke na canjâ maha canjâ.

3

Pyeri à cwðhəməfоoŋi wà cùuŋo

¹ Canjâka yâkoñjø, Kileñarege tèni i, Pyeri ná Yuhana à kâre Kileñarebage e. ² Lir'â pi ta pi à sà faanji wà yaha Kileñarebage tajyijwôge kâ na, pi maha ñkemu pyi: «Tajyijwôge Nisinañke» ke. Amuni u mpyi a si. Canjâ maha canjâ, pi mpyi maha mpa u yaha kuru cyage e, sùpyire ti nyé na jyè Kileñarebage e ke, bà u si mpyi s'a pire njáare më. ³ Uru faannj'à Pyeri ná Yuhana nya tajyige e maa pi njáare. ⁴ Ka pi i u yal'a wíi, ka Pyeri si jwo: «Wuu wíi.» ⁵ Ka nàñjì si yyahe yîrig'a le pi e. U mpyi na sônnji na pi sí yaaga kan ur'á.

⁶ Nyé ka Pyeri si u pyi: «Wyére, lire nya me seen nya mii á mii u kan mu á më, ñka yaage ku nya mii á ke, mii sí kuru kan mu á. Nazareti kânhe shinjì Yesu Kirisita mëge na, yîri ma a jaare!» ⁷ U à yire jwo ke, maa nàñjì cû kâniñe cyëge na mà yîrige. Nyé ka nàñjì tooyi ná u nintajyiigii si ntíl'a cyiye ta.

⁸ Ka u yi a yîr'a yyére, maa li nwɔ cû na jaare, maa sà jyè Kileñarebage e* ná Pyeri ná Yuhana i, maa jaare, maa yini, maa Kile kêre. ⁹ Sùpyire pun'â u nya u u jaare marii Kile kêre. ¹⁰ Pi mpyi a li cè na nàñjì u mpyi maha ntèn Kileñarebage Tajyijwôge Nisinañke na maa sùpyire njáare ke, uru wi. Pyïnkanni na uru nàñj'à pyi maa jà na jaare ke, ka lire si sùpyire bilibili.

¹¹ Nàñjì mpyi a taha a yaha Pyeri ná Yuhana fye e. Ka sùpyire kâkyanhala wuubii si fê a kâr'a sà bínni pi taan, Kileñarebage ñkubabwôhe kâ nwəh'i, pi mpyi a Saannjì Solomani mëge le kuru ñkubage na. ¹² Pyeri à sùpyire nya ke, maa jwo: «Wuu cînmþyibii, Izirayeli shiinbii, naha na nde kan'â yii kâkyanhala yé? Naha na yii na wuu wíl'amë mu à jwo wuu yabilimpii sifente ná wuu Kile yyahafyagare t'à wuu pyi wuu à nge nàñjì pyi u à yîri na jaare yé? ¹³ Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba ná wuu tulyeyi sanjyi u Kilenjì, u à u bâarapyinjì Yesu ñùñke yîrige ná l'e. Yii à u le fànhafooñjì Pilati cye e, ka uru si li ta na yaaga nya a yaa ku pyi u na më, ka yii i ncýé u na Pilati nyii na. ¹⁴ Nge u à nwɔ maa ntíl' ke, yii à cyé uru na, nge u à boore pyi ke, maa Pilati njáare na u uru cye yaha. ¹⁵ Nge u nya na shìñjì niñkwombaanje kaan ke, yii à uru bò, ñka Kile à u nyè a yige kwùñjì i. Wuu à u nya u ñeñkwooni kàntugo. ¹⁶ Nge nàñjì u nge yii i naa, ná yii à u cè ke, wuu à dâniyanjì pyi Yesu na, lire cye kurugo, u

* **3:8** Kuru k'à pyi urufoo canjacyiige mà jyè Kileñarebage kaanjke funjke e, naha na yé Yahutuubii Saliyanjì i, kafuun li mpyi li li cwðhəməfoo u jyè Kileñarebage kaanjke funjke e.

à jà a yîr'a yyére. Wuu à dâniyanji pyi Yesu mëge na, lire l'à ñge nànjì yampe kwò feefee bà yii puni jyii wá u na me.

¹⁷ Mii cìnmpyiibii, mii à li cè na li ncèmbaañi u à yii ná yii jùñufreebii pyi yii à lire kani pyi. ¹⁸ Lire e ke Kile à jwumpe mpemu jwo fo tèemoni i u tùnnntunmpii cye kurugo ke, pur'à fûñjø. U mpyi a jwo na Kile Nijcwənřoñi à yaa u kyaala. ¹⁹ Lire e ke yii yii toronkanni kêenjø, yii i yiye kan Kile á, bà u si mpyi si yii kapegigii yàfa yii na me. ²⁰ Lire ká mpyi, Kafoonji Kile sí tañjø kan yii á. Mà bâra lire na, ñge u à yaha yii yahare e ke, u sí uru tùugo yii á, Yesu u jyé Kile Nijcwənřoñi ke, uru kyaa li. ²¹ Nka u à yaa u tèen nìnyinji na fo u aha yaayi puni pyi y'à núru yi lyempe e, yire Kile à jwo fo tèemoni i u tùnnntunmpii cye kurugo.

²² Nyé Kile tùnnntunjìMusa à jwo

“Bà wuu Kafoonji Kile à mii tun me, amuni u sí n-pa yii cìnmpworonji wà pyi u tùnnntunjø mii fiige. U aha jwumø maha jwumø jwo yii á ke, yii i jneé puru na.

²³ Shin maha shin u jyé u jyé a jneé uru tùnnntunjì jwumpe na me, urufoo sí n-bò n-yige sùpyire shwəhøl'e†.”

²⁴ Nyé mà Iwó Kile tùnnntunjì Samuweli na, Kile tùnnntunmpii pun'á jwo nde tèni kyaa na mú, Musa fiige. ²⁵ Jwumpe Kile tùnnntunmil'á jwo ke, pur'á jwo yii á mú. Tunmbyaare Kile à le ná yii tulveyi i, tèni i u à jwo Ibirayima á na uru sí jwó le jìñke supyishinji pun'á u tûluge cye kurugo ke, tire tunmbyaar'á le ná yii e mú‡. ²⁶ Lire e Kile à u báarapyinji yaha a pa yii Izirayeli shiinbii mëe na yyecyiige na, u u jwó le yii á, yii i láha pege karigii na.»

4

Pi à kàre ná Pyeri ná Yuhana i yukyaabii yyére

¹ Nyé mà Pyeri ná Yuhana yaha jwumpe na, Kile sáragawwuubii ná Kilejaarebage sajcwənsigibii jùñufoonji ná Sadusibii pìl'á nò wani. ² Li mpyi a sàa pen pi e mà Pyeri ná Yuhana nya pi i sùpyire yerege ná Kile Jwumpe e na Yesu à jè a fworo kwùñi i, na lir'á li cyée na sùpyire sí n-pa jè n-fworo kwùñi i nùmpañja. ³ Ka pi i pi cù a le kàsuñi i fo mà sà nò kuru canña nùmpañja na, jaha na ye numpilage mpyi a wwò a kwò. ⁴ Nka lire ná li wuuni mú i, mpii pi mpyi na Pyeri ná Yuhana jwumpe núru ke, pire nìnyahamil'á dá Yesu na, ka lire si dánafeebii kurunjke shiinbii pyi pi à kampwøhii kanjkuro (5.000) kwò.

⁵ Kuru canña nùmpañja, Yahutuubii jùñufreebii ná kacwənribii ná Kile Saliyanji cyelentiibil'á pa piye bínni

† 3:23 Duterenømu 18.15, 18, 19 ‡ 3:25 Zhenèzi 22.18; 26.4

Zheruzalemu kànhe e. ⁶ Kile sáragawwuubii jùñufembwohe Ana* mú mpyi wani, mà bâra Kayifu ná Yuhanañi waberé ná Alezandiri ná sáragawwuubii jùñufembwohe pyengë shiinbii puni. ⁷ Ka pi i ñkàr'a sà Pyéri ná Yuhana yige kàsunji i mà pa yyéenjë piye shwôhôl'e, maa pi yíbe: «Ná fânhe ñkire e, lire nyé më ná mege ñkire e yii à ñge nàñi cùuñjø ye?»

⁸ Nyé mà Pyéri yaha u à jî Kile Munaani na u à jwo: «Yii pi nyé wuu Yahutuubii jùñufeebii ná kacwɔnribii ke, ⁹ ná yii sí naha a wuu yíbe faannji ná u cuuñjøkanni kyaa na njajaa, ¹⁰ yii puni, mà bâra Izirayeli shiinbii sanmpii puni na, yii li cè na Nazareti kànhe shinñi Yesu Kirisita mege na ñge nàñj' à cùuñjø. Yesu yii à kwôrô cige na mà bò, ka Kile si u jè a yige kwùñjì i ke, uru mege na ñge nàñi njijyerenjì u ñge yii yyaha na ke, u à cùuñjø. ¹¹ Yesu kyaa l'à jwo Kile Jwumpe Semenjì i na
“Yii bafaanribil' à cyé kafaage ñkemu na ke,
kuru k'à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìni na†.”

¹² Nyé shwofoonji wà saha nyé uru baare e më. Mege cye kurugo wuu sí nùmpañja ta ke, kuru nyé a le sùpyanji wà tufiige na ñke jùñke na Yesu baare e më.»

¹³ Yahutuubii jùñufeebii ná kacwɔnribil' à Pyéri ná Yuhana nyá pi i yu fyagara baa ke, ka li i pi kàkyanhala, naha na yé pi mpyi a li cè na Pyéri ná Yuhana nyé a kâla sèl'e më, ka pi i li kàanmucya mà li nyá na pi ná Yesu u mpyi. ¹⁴ Nyé nàñjì u à cùuñjø ke, pi à uru njijyerenjì nyá Pyéri ná Yuhana taan ke, pi nyé a yà ta si jjwo më.

¹⁵ Ka pi i Pyéri ná Yuhana pyi pi à fworo ntàani na, maa ñkwôrô na piye yíbili: ¹⁶ «Naha wuu à yaa wuu pyi mpoo shiinbii na bë? Kakyanhala kani pi à pyi ke, Zheruzalemu shiinbii pun' à li cè, wuu mó sì n-jà nàkaana pyi lire e më. ¹⁷ Nka nde kani nyé a yaa li ceeeg'a nô cyeyi puni i më, lire e ke wuu pi yyere, wuu u pi fûguro, bà li si mpyi pi àha nûru kuru mege kyaa jwo sùpyanji wà tufiig' à më.»

¹⁸ Ka pi i Pyéri ná Yuhana yyere maa yi jwo a waha pi á, na pi àha nûru Yesu kyaa jwo sùpyanji wà tufiig' à, lire nyé më si sùpyanji wà kâla ná u kani i më. ¹⁹ Ka Pyéri ná Yuhana si pi pyi: «Nyíi kapyaagii mó shuunniñi i, li ndi l'à tíi Kile á yé? Må yii jwômeeñi cû laa, mà Kile jwômeeñi cû? Yíi yabilimpii pi yi kàanmucya dë! ²⁰ Nde wuu kón' à nyá maa li lógo ke, wuu sì n-jà n-pyi ná wuu nyé na lire yu më.»

²¹ Ka pi i pi fûguro sahañki maa pi yaha. Pi nyé a mpyi a cè yaage pi sì n-pyi pi na më, naha na yé kakyanhala kani li mpyi a pyi ke, sùpyire mpyi na Kile kêre lire kurugo. ²² Nàñjì u mpyi

* **4:6** Ñge Anañi na mpyi nò. † **4:11** Zaburu 118.22

a cùuñø lire kakyanhala cuuñøñkanni na ke, uru shìñji mpyi a nyaha yyee beeshuunni na.

Dánafeebil'à Kile jàare

²³ Pi à Pyéri ná Yuhana cye yaha ke, ka pi i ñkàre Yesu túnntunmpii sanmpii cyage e. Nje Kile sáragawwuubii jùñufeebibii ná Yahutuubii kacwɔnribil'à jwo pi á ke, maa sà yire puni yyaha jwo pi á. ²⁴ Nyé pi à yire lógo ke, ka pi puni si wwò sònñjorø niñkin na maa Kile jàare fànha na: «Kafoonji, mu u à niñyinji ná jùñke dá, maa suumpe lwøhe ná ku funñø yaayi puni dá. ²⁵ Wuu tulyage Dawuda u nyé mu báarapyinji ke, mu à ma Munaani pyi l'à u yyaha cû, ka u u jwo

“Naha kurugo supyishinj'à jùñjø kyán yé?

Naha na kírigii sùpyire maha vùnmpwoore pyi yé? Ti nyé jùñjø baa.

²⁶ Saanbii pi nyé jùñke na ke, pir'à piye bégele kàshige mëe na, ka jùñufeebibii si piye bégele Kafoonji Kile ná u Niñcwɔnrorøji mëe na[‡].

²⁷ Sèe wi de! Nke kànhe e, saanji Erödi ná Pöñse Pilati à wwò ná Izirayeli shiinbii ná supyishinji sanñji i, báarapyinji mu à cwɔnra yaha maye mëe na, ná uru u nyé Yesu ke, maa ntùñke taha uru na. ²⁸ Lire mpyinji cye kurugo, kyaah maha kyaah mu à kyaala a yaha fo tèemóni i mà tåanna ná ma sífente ná ma nyii wuuni i ke, cyire pi à pyi. ²⁹ Nka Kafoonji, pi à wuu fùguro ná jwumpe mpemu i numë ke, mu à puru lógo. Wuu pi nyé mu báarapyii ke, wuu tège, wuu raa mu jwumpe yu fyagara baa. ³⁰ Li síñji yaha wuu na, wuu jà wuu a yampii cùuñji, wuu raa kacyeenkjii ná kakyanhala karigii pyi mu báarapyinji njcenñji Yesu mëge na.»

³¹ Pi à Kile jàar'a kwò ke, cyage e pi mpyi a bínni ke, ka kuru cyage jùñke si ncycéenñe, ka Kile Munaani si pi puni jî, ka pi i wá na Kile jwumpe yu fyagara baa.

Dánafeebii cyeyaayi pun'à pyi kàñgwòrø wuyo

³² Dánafeebii kuruñke mpyi a wwò maa pi zòompii ná pi sònñjore pyi niñkin, fèreñje yaaga saha nyé a mpyi pi wà á më, pi yaayi puni mpyi kàñgwòrø wuyo. ³³ Sífente na mpyi Yesu túnntunmpil'á sèe sèl'e pi i yi yu sùpyir'á na Kafoonji Yesu à jè a fworo kwùñji i. Kile mpyi a jwò pi puni na maa pi tège sèl'e.

³⁴ Kanhamafloo nyé a mpyi pi e më, naha na yé mpoo pi mpyi ná taare e, lire nyé më pyenyi i ke, pire mpyi maha yire péréli,

³⁵ maa ma na uru wyérenji kaan Yesu túnntunmpil'á. Pi mpyi maha uru wyérenji táali piye na, maha ntàanna ná pi shin maha shin jùñjø tugure e. ³⁶ Nyé nàñji wà na mpyi waní, uru mëge na mpyi Yusufu, Levi tùluge shin u mpyi u wi, u mpyi na yíri

[‡] 4:26 Zaburu 2.1, 2

Sipiri kini i. Yesu túnntunmpii mpyi a u mäge le Barinabasi, kuru mäge jiwəhe ku nyę: «Ngemu u maha màban leni sùpyire e ke.»³⁷ Kerege na mpyi uru nàj'á, ka u u ku pére, maa mpa ná ku wyéreŋi i mà pa ńkan Yesu túnntunmpil'á.

5

Ananiyasi ná u cwoŋi Safira kani

¹ Nyę nàji wà na mpyi wani, uru mäge na mpyi Ananiyasi, u cwoŋi mäge sí nyę Safira, ka pire mú si taare tà pére. ² Ka pi mú shuunni si bê li na, ka u u taare wyéreŋi táá, maa taaga ńwəhō, maa ńkäre ná ku sanŋke e mà sà ńkan Yesu túnntunmpil'á. ³ Ka Pyeri si u pyi: «Ananiyasi, di mu à pyi maa Sitaanniŋi yaha u à sònŋjopeere tèg'a mu zòmbilini jñi fo mu à ma taare wyéreŋi wà ńwəhō maa mpa fine Kile Munaani á yę? ⁴ Mà mu yaha mu sàha ńkwò a taare pére me, taha mu woro bà ti mpyi ti ti me? Mu à ti pére ke, taha mu wu bà u mpyi ti wyéreŋi me? Naha k'à nde kani mpyiŋi sònŋjore třírige mu funŋke e yę? Sùpya á bà mu à fine mà dę! Kile á mu à fine.»

⁵ Ananiyasi à puru lógo ke, maa ncwo jìŋke na mà kwû. Mpíi pi à yire lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e. ⁶ Ka nàŋjiibii si yíri maa u buwuŋi pwə a sà ntò. ⁷ Nyę tèr'a pyi ke, ka Ananiyasi cwoŋi si nə wani, nde l'à u poonj ta ke, u mpyi a lire cè me. ⁸ Ka Pyeri si u pyi: «Sèenj jwo na á, kampyi ńge dáŋi na taar'à pére.» Ka ceenj si jwo: «Oən, uru na t'à pére.» ⁹ Ka Pyeri si u pyi: «Naha k'à pa ná l'e, ka yii i jwo a ńwə si Kafoonj Munaani ńwə cû yę? Nyę mpíi pi à sà mu poonj tò ke, pire pi mpíi cyínni na, pi mú si n-käre ná mu i.» ¹⁰ Ka ceenj si ntíl'a cwo jìŋke na Pyeri fere e mà kwû. Ka nàŋjiibii si jyè pyenge e, mà u ta u à kwû. Ka pi i u lwó a kàr'a sà ntò u poonj taan. ¹¹ Nyę dánafeebii kurunjke ná sùpyire puni t'à puru jwumpe lógo ke, ka pire puni si fyá sèl'e.

Yesu túnntunmpil'à kakyanhala karii niŋyahagii pyi

¹² Kacyeenjii niŋyahagii ná kakyanhala karii niŋyahagii mpyi maha mpyi sùpyire shwəhōl'e Yesu túnntunmpii cye kurugo. Dánafeebii puni mpyi maha piye bínnini Kileňaarebage ntàani na, saanŋi Solomani ńkubabwəhe jwəh'i. ¹³ Mpíi pi nyę pi nyę a dá Yesu na me, pire wà nyę a mpyi na ńeeŋ'a bâra pi na me. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha pi pére sèl'e. ¹⁴ Nàmbaabii ná cyeebii pi mpyi na ma na piye kaan Kafoonj á ke, là mpyi na bârali pire na sèl'e. ¹⁵ Kakyanhala karigii nimpiiňkii kurugo, sùpyire mpyi maha ma na yampii sínniŋi bâmbahajyi, lire nyę me dèməbii na pyenkuubil'e, bà li si mpyi li mée ka bê shin niŋkin na, Pyeri nintoroni nàŋjaŋi ká ntò ńgemu na ke, urufoo si jicùuŋə me. ¹⁶ Shinŋyahara mú mpyi

maha yíri ná yampii ná jínacyaanbil'e Zheruzalemu kwùumpe kànyi na, na ma na jcyére Yesu túnntunmpii na, pi puni mú sí mpyi maha jicùunji.

Pi à Yesu túnntunmpii kyérege

¹⁷ Nyé ka yíncyége si jyè Kile sáragawwuubii jnùñufembwóhe ná u fyéjwóhshiinbia Sadusiibil'e.

¹⁸ Ka pi i cye taha Yesu túnntunmpii na, maa pi cû a le kasubabwóhe e. ¹⁹ Nyé ka Kafoonji Kile mèlèkeñi wà si mpa kasubage jnwó mógo numpilage e, maa pi yige, maa pi pyi: ²⁰ «Yii a sì Kilejaarebage e, yii i sà a ñge shìñi kani sénmäge yii a yu sùpyir'á.» ²¹ Nyé pi à yire lógo ke, kuru canña nùmpanja nyèssoäge na, ka pi i ñkàre Kilejaarebage e, maa sà a sùpyire kálali.

Tér'á pyi ke, ka Kile sáragawwuubii jnùñufembwóhe ná u fyéjwóhshiinbia si yukyaala kurunjke ná Izirayeli shiinbia kacwɔnribii puni yyer'a bínni, maa sòrolashiibii pyi pi sà Yesu túnntunmpii yige kasubage e, pi a ma. ²² Ka pire si ñkàre, pi nyé a sà túnntunmpii ta wani mè, maa nûr'a sà pi pyi: ²³ «Wuu à kàr'a sà kasubage ta k'à yal'a tò, ku sajcwɔnsigibii mó si wá a mpyi na ku sajcwɔnnji sigili. Ñka wuu à ku mógo ke, wuu nyé a sùpya ta wani k'e mè.»

²⁴ Nyé Kilejaarebage sajcwɔnsigibii jnùñufoonji ná sáragawwuubii jnùñufeebil'á puru lógo ke, pi saha nyé a pi nimpyii cè mè, ka pi i wá na piye yíbili li pyiñkanni na. ²⁵ Mà pi yaha puru na, ka wá si mpa pi pyi: «Nàmpii yii à cû a le kàsunji i ke, pi wá na sùpyire kálali Kilejaarebage e.» ²⁶ Nyé ka Kilejaarebage sajcwɔnsigibii jnùñufoonji ná u shiinbia pìi si yîr'a kàr'a sà pi yyer'a pa. Pi nyé a ñen'a pi cû fànhe e mè, naha na yé pi mpyi na fyáge sùpyire kà ñkwò pire wà mbò ná kafaaiyi i mè.

²⁷ Pi à nò ná pi e yukyaala kurunjke yyére ke, ka sáragawwuubii jnùñufembwóhe si pi pyi: ²⁸ «Taha wuu nyé a mpyi a yi jwo a waha yii á na yii àha nûru raa sùpyire kálali ná Yesu mège e mè? Ku ke, yii à Zheruzalemu kànhe puni shwó a ta ná yii kàlañi i, mà bâra lire na, yii sì ñge ñàñi mbòñi tugure pyi ti pyi wuu woro.» ²⁹ Ka Pyéri ná Yesu túnntunmpii sanmpii si pi pyi: «Wuu pi Kile jnwómèeni cû, wuu à lire funjø cè mà tòro wuu yii jnwómèeni cû. ³⁰ Yesu yii à kwòro cige na mà bò ke, wuu tulyeyi u Kileñi à u jnè a yige kwùñi i, ³¹ maa u pyi u à dùg'a kàr'a sà ntéen uru kàniñe cyége na, maa u pyi Nùñufoonji ná Shwofoonji, bà u si mpyi si Izirayeli shiinbia pyi pi pi toroñkanni këenñe pi i láha kapegigii na, Kile si cyi yàfa pi na mè. ³² Wuu ná Kile Munaani na cyire karigii shéenre yu, Kile à lire ndemu kan u jnwómèeni cùveebil'á ke.» ³³ Yukyaala kurunj'á yire lógo ke, ka pi lùgigii si yíri fo pi la mpyi si Yesu túnntunmpii bò.

³⁴ Nyé Farizhenji wà na mpyi pi shwəhəl'e, uru mège na mpyi Gamaliyeli, Kile Saliyanji cyelentu u mpyi u wi, sùpyire puni mpyi na u père, ka uru si yîr'a yyére yukyaala kurunjke shwəhəl'e maa jwo na pi Yesu túnntunmpii yige ntàani na tère nimbilere funn'i. ³⁵ Pi à fworo ntàani na ke, ka u u jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyiibii Izirayeli shiinbii, nde yii la nyé si mpyi mpaa shiinbii na ke, yii a yiye kàanmucaa dë! ³⁶ Naha kurugo yé li sàha mò me, nàñi wà mpyi a yîri naha, u mège mpyi Tedasi. U mpyi a uye pyi shinbwo fo shiin ñkwuu sicyeere (400) fiige mpyi a taha u fye e. Nka pi à pa u bò ke, ka u shiinbii puni si jcaala, ka yire si yyére wani. ³⁷ Lire kàntugo Galile kùluni shinji wà à yîri sùpyire mèsemeni tèni i, uru nàñi mège mpyi Zhudasi, u mpyi a shinnyahara yákilibii këenje pi à taha u fye e. Nka uru mù à bò, ka u fyéjwəhəshiinbii puni si jcaala.

³⁸ Lire kurugo nume, mii sí njemu jwo yii á ke, yire yi nyé, yii àha mpaa shiinbii kani pwò yii múnahigii na me, yii pi yaha pi a sì. Kampyi pi funjø kani, lire nyé me pi kapyin' à fworo sùpyire e, li sí n-pa n-yyére. ³⁹ Nka kampyi Kile e l'à fworo, yii sì n-jà li këegé me. Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha ñkwò nta yii i Kile túnni me.»

Nyé ka yukyaala kurunjke si jne Gamaliyeli jwumpe na, ⁴⁰ maa Yesu túnntunmpii yyer'a pa, maa pi bwòn, maa pi pyi na pi àha nûru Yesu mège kyaa jwo sùpya á me, maa pi cye yaha pi a sì. ⁴¹ Ka túnntunmpii funntanga wuubii si yîri yukyaala kurunjke taan mà kàre naha kurugo yé Kile à li ta na pi à yaa pi kyaala Yesu mège kurugo, ka lire si mpyi pi á jùnjirire kyaa. ⁴² Canja maha canja, pi mpyi maha sùpyire yerege Kilejaarebage ná pyenyi i tèrigii puni i, maa Jwumpe Nintanmpe yu na Yesu u nyé Kile Nijcwənrəŋi.

6

Kacwənribii tegfeebii kani

¹ Nyé cyire canmpyaagil'e là mpyi na bârali cyelempyiibii nyahanji na. Dánafeebii kurunjke e, mpaa pi mpyi na Girékiibii shéenre yu ke, ka pire si wá na Eburubii shéenre jwufeebii jùnyi tare, naha na yé pi mpyi a li kàanmucya mà li nya na pire u kàmpanjke leñkwucyeebii nyé a cù cùñkanna njcénne na yalyire kàmpanjke na me*. ² Nyé ka Yesu túnntunmpii ke ná

* **6:1** Yahutuubii mpyi a tâa mà pyi kuruyo shuunni: 1 mpaa pi nyé pi nyé Izirayeli taare e me, maa Girékiibii shéenre yu, ná tire ti nyé pi nushéenre ke; 2 mpaa pi nyé Izirayeli taare e maa Eburubii shéenre yu ke. Mpaa pi à tèen cyeyi yabere e nàmponnte e ke, njemu kâ lyé ke, uru maha nûr'a kàre Izirayeli kini i, naha na yé Yahutuubii la mpyi pire puni si ntò Izirayeli taare e. Mpaa pi à kwû Zheruzalemü i maa pi cyeebii yaha ke, pire leñkwucyeebii mpyi maha ntèen wani. Lire kurugo leñkwucyeebii njyahamii mpyi na Girékiibii shéenre yu.

shuunniñi si cyelempyiibii puni yyer'a binni, maa yi jwo pi á: «Wuu aha Kile Jwumpe njwuñi yaha maa wuye pwø njyìñi karigii kanni ncwoonrøñi na, lire nyé a tí me. ³ Lire e ke wuu cìnmpyiibii, yií nàmbaa baashuunni cwøonrø yiye shwøhøl'e, mpyiimu pi nyé ná metange e maa mpyi yákilifee, maa jñi Kile Munaani na ke. Wuu sí njyìñi kataanmpe le pire cye e. ⁴ Wuu pi ke, wuu sí wuye pwø Kilejnarege ná Kile jwumpe njwuñi na.» ⁵ Ka puru jwumpe si ntáan sùpyire puni i, ka pi i shiin baashuunni cwøonrø. Pi njycyiñi u à pyi Ecyeni, u mpyi a dá Kile na sèl'e, Kile Munaani mpyi a u jñi, uru ná Filipi ná Porokori ná Nikanøri ná Timø ná Parimënasi ná Antiyøshi kànhe shinnji Nikola u mpyi a fyânhä a pyi Yahutuubii Kile kuni i ke. ⁶ Ka pi i mpa pire shiin baashuunniñi cyée Yesu tünntunmpii na, ka pire si Kile jnáare pi na, maa cyeyi taha pi jnùnyi na, maa jwó le pi á.

⁷ Kile Jwumpe mpyi na jcaali, cyelempyiibii sí i njyahage fwøfwø Zheruzalemu kànhe e, Kile sáragawwuubii njyahamii sí i jneegē Yesu na.

Yahutuubil'à Ecyeni cû

⁸ Kile mpyi a jwø Ecyeni na sèl'e, maa sínji kan u á. U mpyi maha kakyanhala karigii ná kacyeenkii pyi sùpyire shwøhøl'e. ⁹ Nyé Kile Jwumpe kàlambage pi maha mpyi: «Bilibii njnjahabii kàlambage» ke, Sireni kànhe shiinbii ná Alezandire kànhe shiinbii pìi mpyi a yíri kuru kàlambage e, mà bâra Silisi kùluni shiinbii pìi ná Azi shiinbii pìi na, ka tire sùpyire si mpa nàkaana pyi ná Ecyeni i. ¹⁰ Nka Kile Munaani mpyi a Ecyeni yyaha cû maa u pyi u u yákilifente jwumpe mpemu yu ke, pi nyé a jà a jwøshwørø ta puru na me.

¹¹ Nyé lir'à pyi ke, ka pi i wyérëñi tèg'a sùpyire tà sòn a yaha Ecyeni na, ka pire si fin'a taha u na maa jwo: «Wuu à u jwumpe lògo, u à Kile tünntunñi Musa ná Kile mëge këëge.» ¹² Lir'à pyi ke, ka sùpyire ná kacwønribii ná Kile Salianji cyelemtiibii lùgigii si yíri Ecyeni taan, maa u cyán a cû fânhe e, maa ñkàre ná u e yukyaala kurunjke yyére. ¹³ Pi mpyi a kàre ná kafinivinibii pìl'e mü, ka pire si fini na: «Nge nàñi maha jwumpimpe yu Kilejaarebage ná Musa Salianji na tèrigii puni i. ¹⁴ Wuu à lògo u jwø na na Nazareti kànhe shinnji Yesu na sí n-pa Kilejaarebage jya, si Kile tünntunñi Musa làdaabii këenñe.»

¹⁵ Ka yukyaala kurunjke shiinbii puni si yyahayi le Ecyeni i na wíi, mà u yyahe nya k'à pyi mu à jwo Kile mèlëkeñi wà wogo ki.

¹ Ka Kile sáragawwuubii jùnjufembwəhe si Ecyen'i pyi: «Nje pi na yu mu na ke, sèe wi la?» ² Ka u u pi pyi: «Mii cìnmptyibii ná mii tiibii, yii lógo na jwə na. Mà wuu tulyage Ibirayima yaha Mèzopotami kini i, sìnampe fooŋi Kile à uye cyēe u na mà u ta u sàha ntèen Kyaran kànhe e me. ³ Maa yi jwo u á na u fworo u tupyēnge e, u fworo u kini i, kini uru sí n-cyēe u na ke, u raa sì lire e*. ⁴ Nyé ka Ibirayima si yíri Kalide shiinbii kùluni i, maa nkàr'a sà ntèen Kyaran kànhe e. U tuŋi kwùŋkwooni kàntugo, kini i yii nyé ame ke, ka Kile si u pyi u à nûr'a pa naha. ⁵ Kile nyé a mpyi a u mège cyaga kan u á kini i me, ali cyaga nimbilere nyé a mpyi a kan u á me. Nka Kile mpyi a jwòmèen'i lwó u á na uru sí kini kan u á, u kwùŋkwooni kàntugo, li mú sí n-pyi u tùluge wuu, mà li ta kuru canŋke na, pyà nyé a mpyi Ibirayima á me. ⁶ Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na u tùluge sí n-pa n-pyi nàmpənnte e kini labər'e, pi sí n-pyi bilii, pi sí pi kyérege yyee nkwwu sicyeere (400) funn'i. ⁷ Nka kini shiinbil'á pi sí bilere pyi ke, uru Kile yabilinj u sí lire kini shiinbii tún†. Lire kàntugo pi sí n-yíri wani si mpa uru Kile pêe naha nké cyage e. ⁸ Lire kàntugo ka Kile si tunmbyara le ná Ibirayima e, maa nkwnnji pyi tire fyèrni. Lire kurugo Ibirayima à u jyan'i Ishaka kwòn u canzege canmpyibaatanrewuuni. Ishaka mú à pa Yakuba ta ke, maa uru kwòn, ka Yakuba mú si wuu tulyeyi ke ná shuunniŋi kwòn.

⁹ Wuu tulyeyi i, wà mège na mpyi Yusufu, uru yijcyege mpyi pi sanmpil'e, ka pi i u pére, u à kàr'a sà mpyi biliwe Misira kini i. Nka Kile mpyi ná u e, ¹⁰ maa u shuu yyefuge karigii puni na. Kile mpyi a yákilifente kan u á, maa u kyaa pyi l'à táan Misira kini saannji Farən á, ka uru si u tihé Misira kini ná u pyēnge puni jùjə na. ¹¹ Nyé ka katibwəhə si mpa jcwo Misira kini puni ná Kana kini puni na. Sùpyire mpyi na nkyaali sèl'e. Wuu tulyeyi mpyi na njyì taa na lyí me. ¹² Yakuba à pa lógo na njyì na wá na ntaa Misira kini i ke, maa wuu tulyeyi tun pi toŋcyiige e pi sà wà shwə, pi a ma. ¹³ Nyé pi à pa shà pi tozhənwoge na súmaŋi tashwəge e ke, ka Yusufu si nta a uye cyēe u cìnmptyibii na. Lir'à pyi ke, ka Farən si nta a Yusufu cìnmptyibii cè. ¹⁴ Lire kàntugo ka Yusufu si pi tun pi à kàr'a sà u tuŋi Yakuba ná u pyēnge shiinbii lwó mà pa. Pi shiin beetaanre ná ke ná kaŋkuro (75) pi mpyi. ¹⁵ Lire pyiŋkanni na, Yakuba à kàre Misira kini i. Wani u à kwû, mà bâra wuu tulyeyi sanŋyi na mú. ¹⁶ Ibirayima mpyi a fanŋke nkemu shwə Kyamɔri jyaabil'á Sikemu kànhe e ke, ka pi i pi buwuubii tug'a kàr'a sà ntò wani kuru fanŋke e.

¹⁷ Nyé jwòmèen'i Kile mpyi a lwó Ibirayima á ke, lire tèefunŋjən'à pa na byanhare ke, ka wuu shinj si mpa nyaha

* 7:3 Zhenɛzi 12.1 † 7:7 Zhenɛzi 15.13, 14

maa mpêe Misira kini i. ¹⁸ Pi à kwôro Misira kini i fo mà sà nô saanji wà u tii na. Uru saanji nyé a mpyi a yafyin cè Yusufu kataanmpe e me. ¹⁹ Uru saanj'â wuu shiñi sùpyire kyérege cwòore e. U mpyi maha pi pyi pi i pi pyibii lwúu na wàa, bà pi si mpyi s'a ñkwû me. ²⁰ Lire tèni i Kile túnntunñiMusa à si. U lemë mpyi a jwø, u kyaa mpyi a táan Kile á, ka u sifeebii si u ñwohø yijyé taanre funj'i bage e maa u jwø caa. ²¹ U à pa ñwohø jà, ka pi i u yige bage e ke, ka saanji Farøn pworonjì si u lwø na byíi mu à jwo u yabilinjì jya wi. ²² Lire pyinkanni na, yaaga maha yaaga na Misira kini shiinbii mpyi a taanna ke, Musa mpyi a taanna yire puni na. Fànhe na mpyi u jwumpe ná u kapyiñkii puni i. ²³ Nyé Musa shiñ'â pa nô yyee beeshuunni na ke, u cìmpyibii pi nyé Izirayeli shiinbii ke, ka u u li lwø uye funj'i si sà fworo pi na. ²⁴ U à sà nô wani mà sà Misira shinji wà ta u u u cìnpworonjì wà bwùun, ka Musa si u cìnpworonanji shwø maa u ñkoonjì wwû fo mà Misira shinji bò. ²⁵ Musa mpyi na sônnji na lire mpyinjì sí uru cìmpyibii pyi pi li cè na Kile na sì pi yige bilere e uru cye kurugo, ñka u cìmpyibii nyé a jà a yi yyaha cè me. ²⁶ Kuru canja nùmpañna, ka Musa si sà u cìmpyibii pìi shuunni ta pi i ntùnni, ka u u wá na jcaa si pi jwo nde piye e maa jwo pi á “Yii na nyé cìmpyii, jaha kurugo yii nyé na ntùnni ye?” ²⁷ Nge u mpyi na u shinjëejì bwùun ke, ka uru si Musa ñoñ'a wà maa jwo: “Jofoo u à mu tìhe mà pyi wuu jùñufoonjì ná wuu yukyaanji ye? ²⁸ Bà mu à Misira shinji bò tajja më, taha amuni mu la nyé si mii bò‡?” ²⁹ Nàj'â puru jwo ke, ka Musa si fê a kère Madiyani kini i. Maa ceewe fúru wani maa pùnampyre shuunni ta u na.

³⁰ Nyé yyee beeshuunni kàntugo, canjka mà Musa yaha Sinayi ñanjke byanhamb'i, ka Kile mèlékeñjì wà si uye cyêe u na, nage mpyi na jî tahe ñkemu na ke, kuru funjke e. ³¹ Musa à lire nyá ke, ka li i u kàkyanhala. Ka u u file ku na si ku yaa ñgíi, ka Kafoonjì Kile si u pyi ³² “Mii u nyé mu tulyeyi Ibirayima ná Ishaka ná Yakuba u Kilenjì§.” Ka Musa si fyá fo na jcyëenni, u saha nyé a ñen'a ku wíi me. ³³ Nyé ka Kafoonjì si u pyi “Ma tanhajyi wwû ma tooyi na, jaha na ye cyage e mu à yyére amë ke, kuru na nyé Kile wogo. ³⁴ Yyefuge e mii shiinbii nyé Misira kini i ke, mii à kuru nyá, mii à pi parage lógo mú. Mii à tìg'a pa si mpa pi jùñø wwû bilere e. Nyé numë, mii sí mu tun Misira e*.”

³⁵ Nyé Izirayeli shiinbii mpyi a cyé Musanji ñgemu na, maa u pyi “Jofoo u à mu tìhe mà pyi wuu jùñufoonjì ná wuu yukyaanji ye?” ke, uru Musanji Kile à tun u à sà mpyi pi jùñufoonjì, si pi yige bilere e, Kile mèlékeñjì u à uye cyêe u na tahe nage woge e

ke, uru mèlèkeṇi cye kurugo. ³⁶ Uru Musaṇi u à pi yige bilere e Misira e, maa kakyanhala karigii ná kacyeenkii pyi Misira kini ná Suumpe Lwəhe Nijyage ná síwage e yyee beeshuunni funn'i. ³⁷ Uru Musaṇi ninuṇi mú u à yi jwo Izirayeli shiinbil'á na, bà Kile à uru tun mε, amuni Kile sí n-pa túnntunji yige pi shinji i uru fige[†]. ³⁸ Mà sùpyire yaha t'à binni síwage funn'ke e, Kile Melékeṇi u mpyi na yu Sinayi jaŋke jun'i ke, uru Musaṇi ninuṇi u mpyi uru Melékeṇi ná wuu tulyeyi shwəhəl'e. U à jwumō báraka wumō jwo u á, ka u u pu jwo wuu á. ³⁹ Nka wuu tulyeyi nyę a nee puru jwumpe na mε, pi à pu cyé maa sônñi si núru s'a wá Misira kini i. ⁴⁰ Ka pi i Arən pyi "Yasunyiyi yà yaa njemu yi sí wuu yyaha cû ke, naha na yε Musaṇi u à pyi kajuṇjø mà wuu pyi wuu à fworo Misira e ke, yaage k'á u ta ke, wuu nyę a cè mε‡". ⁴¹ Nyę cyire canmpyaagil'e, ka pi i nunaga yaa mà pyi kacyiin, maa kuru sunni. Kuru nunage pi à yaa ná pi yabilimpii cyeyi i ke, maa kuru kataanni pyi. ⁴² Nyę ka Kile lùuni si yíri, maa kàntugo wà pi á, maa pi yaha pi i niŋyinji yaayi père mu à jwo bà Kile túnntunji wà mpyi a yí séme Kile Jwumpe Semenji i na

"Yii Izirayeli shiinbii, yatɔore yii à pyi sáraga, mà bâra sárayi yii à wwū yyeegii beeshuunni funn'i
mà yii yaha síwage e ke, taha mii á yii à yire wwū la?
Mii á bà yii à yire wwū mà dε!

⁴³ Yii yasunyke mege ku nyę Mələki§ ke, kuru u vâanñke bage
yii à tug'a kàre.

Mà bâra lire na, woni mege ku nyę Erefan ke, lire shinji yii à yaa na mpêre.

Lire e ke mii sí yii cû n-kàre fo Babilon kàntugo*."»

⁴⁴ Nyę Ecyeni à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Mà wuu tulyeyi yaha jaŋni na síwage e, tunmbyaare vâanñke bage na mpyi pi á. Kuru bage mpyi maha li cyée na Kile na nyę ná pi e. Kile mpyi a yaanjkanni ndemu cyée Musa na ke, lire yaanjkanni na u mpyi a ku yaa. ⁴⁵ Lire kàntugo lyejnwgé ke mpyi a taha wuu tulyeyi woge na ke, ka u u kuru bage kan pir'á. Kini shiinbii Kile mpyi na sí n-kòrø n-yige si li kan Izirayeli shiinbil'á ke, ka Zhosuwe si pi yyaha cû mà kàre lire kini i ná kuru bage e. Tunmbyaare vâanñke bag'á kwôro wani pi á fo mà sà nō saanñi Dawuda tìinji na.

⁴⁶ Dawuda kyaa mpyi a táan Kile á, ka u u li cya Kile á si baga faanra u á, uru njemu u nyę Yakuba u Kileṇi ke. ⁴⁷ Nka saanñi

[†] 7:37 Duterenəmu 18.15, 18 [‡] 7:40 Ekizodi 32.1 [§] 7:43 Aməriti shiinbii yasunyke mege ku nyę kure. Kuru yasunyke kyal'á pən Kile á mà tòro yasunyiyi sanñyi na. Ku téesunni i, nàŋkopyire ku maha mpyi pi i ɳkaan k'á sáraga. (Levitiki 18.21; 20.2-5; 1 Saanbii 11.7; 2 Saanbii 23.10; Zheremi 32.35). * 7:43 Aməsi 5.25-27

Solomani u mpyi Dawuda jyanji ke, uru u à pa mpyi kuru bage faanrafoonji.

⁴⁸ Nka wuu à yaa wuu li cè na nìnyinji u Kileñji nyé na ntèn sùpyanji bafanrage e mε, bà Kafoonji Kile à yi jwo u túnntunñji wà cye kurugo mε, na

⁴⁹ “Nìnyinji u nyé mii saanre yateenñke, niñke sí nyé mii tooyi tayahage.

Bage ñkire yii saha sí n-jà n-faanra mii á, kuru si mpyi mii tañønke yε?

⁵⁰ Mii cyεge bà k'à yire yaayi puni yaa mà†?”»

⁵¹ Nyé Ecyeni à puru jwumpe taha a kwò ke, maa jwo: «Yii à kwòn, ñka yii à yii zòompii ná yii niñgyigigii tò Kile yini yyaha na, maa nyé Kile Munaani na. Yii à pyi yii tulyeyi finge. ⁵² Yii tulyey' à Kile túnntunmpii puni kyérege. Nge u à sàa tíi ke, mpii pi à uru mpani kyaa jwo ke, pi à pire bò. Numε, ka yii i nür'a pa wwù uru sùpyanji nintiñji jwòh'i mà bò. ⁵³ Yii pi à Kile Saliyanji ta Kile mèlèkèebii cye kurugo ke, yii nyé a jne na uru Saliyanji kurigii jaare mε.»

Ecyeni boñkanni

⁵⁴ Yukyaabil' à yire lógo ke, ka pi lùgigii si yíri fo mà tatεenje fô pi na Ecyeni kurugo. ⁵⁵ Nka mà Ecyeni yaha u à jñi Kile Munaani na, u à yyahe yírig'a le nìnyinji i, mà Kile sìnampenya, maa Yesu nya u à yyére Kile kàniñe cyεge na, ⁵⁶ ka u u pi pyi: «Yii lógo, mii na ha niñyinji nya u à mógo, Supyanji Jyanji s'à yyére Kile kàniñe cyεge na.»

⁵⁷ Nyé Ecyeni à puru jwo ke, ka pi i ñkwúulo fànhna na, maa pi niñgyigigii tò, maa ñkàr'a sà bôgoro u na, ⁵⁸ maa u cû a yige kànhe kàntugo yyére, maa sà u wà ná kafaayi i mà bò. Mpii pi à fin'a taha u na ke, pire mpyi a pi vàanntinñyi wwù a kan nànjiiñji wà á, uru mege na mpyi Soli.

⁵⁹ Mà pi yaha pi i Ecyeni wàa ná kafaayi i, u à Kile jnáare na: «Kafoonji Yesu, mii sí na münaani kan mu á!» ⁶⁰ Maa niñkure sín maa jwo fànhna na: «Kafoonji, ma hà nde kapiini fwooni tò pi na mε!» U à puru jwo ke, ka u münaani si fworo u e.

8

Soli à dánafeebii kyérege

¹ Soli mú mpyi a jnáare Ecyeni mbòñji i. Kuru canñke, ka pi i li jnwò cû na Zheruzalemu kànhe dánafeebii kyérege sèe sèl'e. Kuru yyefuge mpéenji kurugo, túnntunmpii baare e, dánafeebii puni mpyi a caala mà kàre Zhude kùluni ná Samari wuuni i. ² Mpii pi mpyi na fyáge Kile na ke, ka pire pìi si Ecyeni lwó a kàr'a sà ntò, maa u kwùñji yamεenji sú sèl'e.

³ Soli sí wi ke, uru mpyi a sàa uye pwò si dánafeebii kuruŋke shi tò. U mpyi maha jyè pyenyi i, maa dánafeebii, nàmbaabii bâra cyeebii na, maa pire cwôre na sì na leni kàsuŋi i.

Filipi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni i

⁴ Nyé dánafeebii pi mpyi a fê a yîri Zheruzalemu kànhe e ke, pire mpyi na jaare na mâre na Jwumpe Nintanmpe yu. ⁵ Pire e, wà na mpyi wani, uru mège na mpyi Filipi, ka uru si ɣkàre Samari kànhe e mà sà na Kile Nijcwɔnronjì kyaa yu sùpyir'á. ⁶ Kakyanhala karigii Filipi mpyi na mpyi kànhe shiinbii sí i cyi jaa marii cyi kyaa núru ke, cyire mpyi a pi puni pyi pi a niŋygigii pere sèl'e maa u jwumpe núru. ⁷ Filipi mpyi na jinacyaanbii niŋyahamii jinahii kòre na yige pi e. Pire jinabii mpyi maha ɣkwúuli fànha na maa fwore pifeebil'e. U mpyi na supyimuruyo niŋyahaya ná dìshiyiffee niŋyahamii cùuŋi. ⁸ Lire mpyi a pyi kuru kànhe shiinbil'á funntanga nimbwɔhò.

⁹ Nyé nàrji wà na mpyi wani kuru kànhe na, uru mège na mpyi Simo. U mpyi maha jinamahare pyi, u kapyiinjkii mpyi maha Samari kùluni shiinbii puni kàkyanhala. U mpyi a uye pyi shinbwo. ¹⁰ Shinbwo bâra shinbilere na, sùpyire puni mpyi a jee u á. Pi mpyi maha ɣko na: «Kile sífente ti nyé sífente nimbwɔore ke, tire ti nyé ɣge nàŋ'á.» ¹¹ Pi puni mpyi a jee u á, naha na ye mà lwó fo tèemoni i, u mpyi a pi tegèle ta ná u jinamahare karigil'e.

¹² Nyé Jwumpe Nintanmpe Filipi à jwo pi á Kile Saanre ná Yesu Kirisita kyaa na ke, ka pi i dá puru na, maa batize, nô bâra ceewe na. ¹³ Ka Simo mú si dá puru jwumpe na, maa batize, maa ɣkwôro Filipi taan. Kakyanhala karigii ná kacyeenjkii u mpyi na jaa cyi i mpyi ke, cyire mpyi a u bilibili.

¹⁴ Yesu tûnntunmpii pi mpyi a kwôro Zheruzalemu kànhe e ke, pir'á lôgo na Samari kànhe shiinbii pìi na wá a dá Kile jwumpe na ke, ka pi i Pyeri ná Yuhana tun pi á. ¹⁵ Pyeri ná Yuhana à nô Samari kànhe e ke, maa Kile jàare dánafeebil'á, bà pi si mpyi si Kile Munaani ta me. ¹⁶ Naha na ye Kile Munaani mpyi na sàha ɣkwà a tîge pi jnunj'i me, pi mpyi a batize kanna Kafoonjì Yesu mège na. ¹⁷ Nyé ka Pyeri ná Yuhana si pi cyeyi taha pi jnùnyi na, ka Kile Munaani si jyè pi e.

¹⁸ Nyé Simo à tûnntunmpii nya pi à pi cyeyi taha dánafeebii na, ka Kile Munaani si jyè pi e ke, ka u u wyére jwò jya Pyeri ná Yuhana á, ¹⁹ maa pi pyi: «Yii kuru fànhe kà kan na á mú, bà li si mpyi mii aha na cyegé taha shin maha shin jnùŋke na ke, Kile Munaani si jyè urufol'e me.»

²⁰ Ka Pyeri si u pyi: «Ná mu sí naha na sônŋi na Kile màkange maha jà a shwò wyéreŋi na, mu ná ma wyéreŋi puni u kèege siŋcyan. ²¹ Mu nàzhan nyé a sìi nde kani i me, naha na ye mu

zònjyε a jwɔ Kile yyahε taan mε. ²² Ma toronjkanni kēenjε, ma a ma sònñøjkanni nimpipi yaha, ma a li jñáare Kile á, kampyi li sí n-jà n-pyi, u u li yàfa ma na. ²³ Naha kurugo yε mii naha a li jnyā mu i, na mu a jñi jnyipεenni na, maa mpyi biliwe kapegigii mpyinjì kàmpanjke na.»

²⁴ Nyε ka Simɔ si Pyεri ná Yuhana pyi: «Yii yabilimpii pi Kafoonjì jñáare na á, jje yii à jwo ke, bà u si mpyi si mii shwɔ yire puni na mε.»

²⁵ Pyεri ná Yuhana à Kafoonjì kani ná u jwumpe jwo sùpyir'á mà kwò ke, maa núru na jñkèege Zheruzalemu kànhe e. Pi niñkaribii mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu Samari kùluni kànyi niñyahaya na, na jñkèege.

Filipi ná Ecwopi kini shinjì kani

²⁶ Ka Kafoonjì Kile mèlèkenjì wà si Filipi pyi: «Yíri maa sì wòro kùl'e yyére kàmpanjke na. Kuni l'à yíri Zheruzalemu kànhe e mà kàre Gaza kànhe e, ná wà saha jnyε na ntùuli l'e mε, ma a lire lwó.» ²⁷ Ka Filipi si ntíl'a yír'a kàre. U niñkarenjì, ka u u bê ná Ecwopi kini shinjì w'e, u à yíri Kile tapeenjke e Zheruzalemu i. Uru nàjì na mpyi fànhafembwòh. Saancwoñi u mpyi Ecwopi kini jñújø na, ná u mège mpyi Kandasi ke, uru u mpyi uru saancwoñi nàfuunjì puni tabegege jñújø na. ²⁸ U mpyi a núru na jñkèege pyengé. U mpyi a tèen u shɔnge wòtoroñi funjke e maa Kile túnntunjì Ezayi Semenjì kâlali.

²⁹ Ka Kile Munaani si Filipi pyi: «File ñge wòtoroñi na.» ³⁰ Ka u u fê a file wòtoroñi na, mà sà Ecwopi shinjì ta u u cyage kà kâlali Kile túnntunjì Ezayi sémenjì i. Ka u u pyi: «Cyage mu jnyε na jñkâlali ame ke, mu à ku yyaha cè la?» ³¹ Ka u u Filipi pyi: «Di mii sí ku yyaha cè, ná wà bà u a ku yyaha jwo mii á mà yε?» Maa li cya Filipi á na u dùg'a tèen uru jñkere na wòtoroñi jñuñ'i. ³² Ka u u dùg'a tèen u jñkere na. Cyage u mpyi na jñkâlali ke, kuru ku jnyε:

«U à pyi mu à jwo mpàñjì pi à cû na jñkèege taboñke e ke, mu à jwo mpàñjì u jnyε u jnyε na yu u shire kwɔnfeebii cye e mε. U jnyε a yafyin jwo mε.

³³ U à uye tîrige, jñka pi jnyε a tànga kan u á mε.

Ná pi à u shi tò jñke jñlñke na,

di wà sì n-jà u tûluge kyaa jwo n-jwo yε*?»

³⁴ Ka nàjì si Filipi pyi: «Jofoo kyaa Kile túnntunjì jnyε na yu ame yε? U yabiliñjì laa, wabere? Mii na mu jñáare, ma a yi yyaha jwo na á.» ³⁵ Ka Filipi si jwumpe lwó, maa uye tígile kuru takalage na, Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná Yesu i ke, maa puru fíniñ'a jwo u á. ³⁶ Må pi niñkaribii yaha, pi à sà nò lwòhe kà na, ka nàjì si u pyi: «Lwòhe ku jñke dε, mii sì n-jà

* 8:33 Ezayi 53.7, 8

batize mà?» [37] Ka u u jwo: «Mu aha dá Yesu na ná ma zòmbilini puni i, mu sí n-jà batize.» Ka u u pyi: «Mii à dá li na na Yesu Kirisita u nyę Kile Jyanji.» [38] Nyę ka u u wòtoronji yyéenjε, ka pi i ntige lwɔhe e, ka Filipi si u batize. [39] Pi à fworo lwɔhe e ke, ka Kafoonji Kile Munaani si Filipi lwó a yiri nàji taan, u saha nyę a u nyę mε, ka u funntanga wunj si kuni lwó na nkèege.

⁴⁰ Filipi wi ke, ka uru si sà uye ta Azoti kànhe e, maa yíri wani mà kàre Sezare kànhe e. U ninjkarenji Sezare e, kànha maha kànha na u à tòro ke, u à Jwumpe Nintanmpe jwo yire puni na.

9

Soli à dá Yesu na pyinkanni ndemu na ke

¹ Nyé lire tèni i Soli saha mpyi a uye pwɔ Kafoonji Yesu cyelempyibii vùguroŋi na. U mpyi maha ŋko na uru ká pi ŋgemu ta ke, na uru sí urufoo bò. Cannka ka u u ŋkàre Kile sáragawwuubii jùñufembwóhe pyenget e, ² maa sà yi jwo u á na u sémii yaa u kan ur'á. U la mpyi si sà pire sémebibii kan Kile Jwumpe kàlambayi jùñufeebil'á Damasi kànhe e, bà li si mpyi, nò bâra ceewe na, u aha shin maha shin ta u à jyè Yesu kuni i ke, si urufoo pwɔ s'a ma Zheruzalemu kànhe e me.

³ Mà u niŋkareŋi yaha, u à sà byanhara Damasi kànhé na ke, ka bëenmë si mpâl'a yîri nìŋyinji na mà pa u kwûulo. ⁴ Ka u u ncwo nìŋke na, ka mëjwuu si fworo na: «Soli, Soli, naha kurugo mu nyé na mii kyérege yé?» ⁵ Ka u u jwo: «Jofoo u nyé mu yé, nìŋjufoonj?» Ka mëjwuuni si nûr'a fworo maa jwo: «Mii u nyé Yesu, mii mu nyé na ŋkyérege. ⁶ Numë, yîri ma a sì kànhé funjke e, nde mu à yaa mu u pyi ke, pi sí lire jwo mu á wani.»

⁷ U kùshenjëebii fyagara wuubii mpyi a yyére jwum̄o baa, pi mpyi na jwumpe nûru, ɻka pi mpyi na sùpya naa me. ⁸ Ka u u yîr'a yyére, u jyiigii mpyi a mógo, ɻka u mpyi na naa cyi e me, ka pi i u cû cyëge na mà kâre Damasi kânhe e. ⁹ U à canmpyaa taanre pvi, u nvë na naa me, u nvë na lyî me, u nvë na bvii me.

¹⁰ Nye Yesu cyelempyani wà na mpyi Damasi kànhe e, uru mège na mpyi Ananiyasi, ka Kafoonji si uye cyée uru na maa upyi: «Ananiyasil!» ka u u jwo: «Mii u ñge, Kafoonji.» ¹¹ Ka Kafoonji si jwo: «Pyenkuunji pi maha mpyi kuntiige ke, yíri ma a kuru lwó, ma a sì Zhuda pyenge e. Tarisi kànhe shinji mège pi maha mpyi Soli ke, ma a sà uru yibige pyi. U numé wuñi na nye Kileñarege na. ¹² Mà u yaha Kileñarege na, u à mu Ananiyasi nya, mu à jyè bage e, ma a ma cyeyi taha u na, bà u si mpyi si núru s'a naa mè.»

¹³ Ka Ananiyasi si jwo: «Ei Kafoonj! Mu wuubii pi ñye Zheruzalem i ke, kyéregeñkanni na ñge nàñ'â pire kyérege ke, shinñyahara à lire jwo mii á.

kuni kan u á na ha wuu yyére, na u aha shin maha shin ta u u mu mëge yiri ke, u u pirefee cû a pwø.»

¹⁵ Ka Kafoonji si Ananiyasi pyi: «Ta sì, na ha na ye mii à ñge nàñji cwøənro, bà u si mpyi s'a báare mii á, si mii mëge cyée supyishinji sanñi ná pi saanbii ná Izirayeli shiinbii na më. ¹⁶ Yyefuge k'á yaa ku u ta mii mëge kurugo ke, mii yabiliñjí sí kuru cyée u na.»

¹⁷ Nyé ka Ananiyasi si yîr'a kàre, maa sà jyè bage e, maa u cyeyi taha Soli na, maa jwo: «Mii cìnmpworonañjí Soli, Kafoonji Yesu u à uye cyée mu na mà mu nimpanji yaha kuni na ke, uru u à mii tun mu á, bà mu si mpyi si nûru s'a ñaa, Kile Munaani si mu jî më.»

¹⁸ Ka yaayi yà si ntíl'a fworo Soli ñyiigil'e fyákwooyo fiige, mà cwo jñjke na. Ka u u nûru na ñaa, maa yîri, ka pi i u batize.

¹⁹ Lire kàntugo ka pi i jnyì kan u á, ka fànhe si jyè u e. Yesu cyelempyiibii pi mpyi Damasi kànhé e ke, ka u u canmpyaa pyi pire taan.

Soli à Jwumpe Nintanmpe sìi na yu

²⁰ Ka Soli si ntíl'a li jnwø cû na yi yu Kile Jwumpe kàlambayi i, na Yesu u nyé Kile Jyanji. ²¹ Mpíi pi mpyi na u jwumpe nûru ke, ka pire puni kakyanhala wuubii si wá na ñko: «Taha ñge nàñji bà u mpyi maha Yesu mëge yyerefeebii kyérege Zheruzalemu kànhé e më? U kapani jñjke bà ku mpyi na ha, si mpa tire sùpyire shinji cû si pi pwø si raa sì Kile sáragawwuubii jñjufaabii yyére Zheruzalemu i mà?»

²² Nyé Soli jwumpe mpyi a li jnwø cû na sùpyire yákilibii këenñji. Yahutuubbii pi mpyi Damasi kànhé e ke, li mpyi a pire bilibili, fo pi sàha mpyi a njnjwuyo cè më, u mpyi maha yi finiñjí na yu pi á na Yesu u nyé Kile Nijcwønroñjí.

²³ Nyé tèr'á pyi ke, ka pi i bê li na, maa li lwø piye funñ'i si Soli bò. ²⁴ Ñka kuru vùnnjke pi à pwø Soli na ke, u à pa fworo kuru jwøhø na. Pi mpyi na kànhé tajyijwøyi puni kàanmucaa pìlaga bâra canña na, bà pi si mpyi si u ta mbò më.

²⁵ Canñka numpilage e, ka Soli cyelempyiibii si u le shàhala funñ'i, maa mëere pwø li na mà yige káañke kàntugo, bà u si mpyi si shwø më.

²⁶ Ka Soli si ñkàre Zheruzalemu i. U à nø wani ke, ka u la si mpyi si jyè Yesu cyelempyiibii kuruñke e, ñka pi puni mpyi na fyáge u na. Pi nyé a mpyi a dá li na na Soli na nyé sèeñji na Yesu cyelempya më. ²⁷ Barinabasi sí wi ke, ka uru si ñkàre ná Soli i Yesu túnntunmpii yyére. Mà Soli ninjkarenji yaha Damasi kànhé e, nyanjkanni na u à Kafoonji nya mà u yaha kuni na ke, ná jwunjkanni na Kafoonji à jwo ná u e ke, ná pyinjkanni na Soli à Yesu mëge fininj'a jwo fyagara baa Damasi kànhé e ke, ka

Barinabasi si yire puni yyaha jwo túnntunmpil'á. ²⁸ Mà lwó lire tèni na, ka Yesu túnntunmpii si jne Soli na, ka u u wá na sì na Jwumpe Nintanmpe yu Kafoonji Yesu mäge na fyagara baa Zheruzalem̄u kànhe e, marii ma. ²⁹ Yahutuubii pi mpyi na Girekiibii shéenre yu ke, u ná pire mpyi maha Kafoonji kani nàkaante pyi, ḥka pire mû mpyi na pyiñkanna caa si u bò. ³⁰ Dánafeebii sanmpil'á yire lógo ke, maa u tûugo Sezare kànhe e. Lire kàntugo maa u yaha u à kàre Tarisi kànhe e.

³¹ Nyę mà lwó lire tèni na, dánafeebii pi mpyi Zhude ná Galile ná Samari kùligil'e ke, ka pire puni si yyejinké ta. Pi mpyi maha piye tère, maa jaare Kafoonji yyahafyagare e. Kile Munaani mpyi a pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i, là sí i bârali pi nyahańi na.

Pyéri à Tabita buwuńjìnè

³² Pyéri mpyi maha jaare na mâre kini yyaha kurugo, maa dánafeebii kâanmucaa. Canjka dánafeebii pi mpyi Lida kànhe e ke, ka Pyéri si ḥkàr'a sà fworo pire na, ³³ mà sà nàji wà ta u à yyee baataanre pyi yampe tasinnage e. Uru nàji mäge mpyi Ène. U mpyi a mûruńo. ³⁴ Ka Pyéri si jwo: «Ène, Yesu Kirisita à mu cùuńo, yíri ma a ma yasinninké yaa may'á.» U à yire jwo ke, ka Ène si ntíl'a yíri. ³⁵ Lida ná Sarón kànyi shiinbii pun'à lire nya ke, ka pi i piye kan Kafoonji á.

³⁶ Nyę ceenji wà na mpyi Zhope kànhe e, cyelempya u mpyi u wi, u mäge mpyi Tabita. Kuru mäge ku nyę Girekiibii shéenre e: «Dorokasi» kuru jwóhe ku nyę: «Ceńke». Uru ceenji mpyi maha kacenjekii pyi tèrigii puni i, maa fòjfeebii tère.

³⁷ Mà Pyéri yaha Lida kànhe e, ka yama si Tabita ta cyire canmpyaagil'e, ka u u ḥkwû. Ka pi i u buwuńi wili, maa u lwó a sà yaha batɔonge niyyibabilini l'e. ³⁸ Lida kànhe ná Zhope kànhe laage mpyi a tɔon më. Cyelempyiibii pi mpyi Zhope kànhe e ke, pir'á lógo na Pyéri na nyę Lida kànhe e ke, ka pi i shiin shuunni tun pi sà u jáare, na u pa nume sasa. ³⁹ Nyę pi à sà túnnture jwo ke, ka Pyéri si ntíl'a yír'a kàre ná pi e. U à nò wani ke, ka pi i dùgo ná u e batɔonge niyyibabilini i. Lejkwucyebii pi mpyi wani ke, ka pire puni mesuwuubii si file u na. Vànantinmpyeeere ná vànantinmbwoyi Tabita mpyi a yaa pi á mà u yaha shì na ke, maa yire cyée Pyéri na. ⁴⁰ Ka u u súpyire puni yige ntàani na, maa nijkure sín niłké na, maa Kile jáare. Lire kàntugo maa yyahe kēenjë buńi yyére maa jwo: «Tabita, yír!» Ka u u nyigii mógo. U à Pyéri nya ke, maa yír'a tèen. ⁴¹ Ka Pyéri si u cù cyége na, maa u tègë, ka u u yíri. Lire kàntugo ka Pyéri si lejkwucyebii ná Kile wuubii sanmpii yyere, maa Tabita nyii wuńi cyée pi na. ⁴² Zhope shiinbii pun'à lire kani

lógo. Ka pi nijyahamii si mpa dá Kafoonj na. ⁴³ Ka Pyeri si ntèen mà tère nimbwoo pyi Zhope e, seefanhanji wà pyeng*.

10

Pyinjanni na Kile à Pyeri taanna Jwumpe Nintanmpe njwuñi na supyishiñi sanj'á ke

¹ Nàñji wà na mpyi Sezare kànhe e, uru mëge mpyi Körineyi. Òròmu sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà u mpyi u wi. Sòrolashiibii kurunjke jùñjò na u mpyi ke, pi mpyi maha kuru mëge pyi Itali sòrolashikurunjke. ² U ná u pyengë shiinbii mpyi a piye pwø sèl'e Kile na, maa mpyi ná Kile yyaha fyagare e. U mpyi maha Yahutuubii fònjoFeebii tère sèl'e, u mpyi maha Kile náare tèrigii puni i.

³ Nyé canjka yàkonj*, mà u yaha u bage e, ka Kile mèlékeñi wà si uye cyée u na, maa u pyi: «Körineyi!» ⁴ Ka Körineyi fyagara wuñi si yyahe yîrig'a le mèlékeñi i, maa jwo: «Nùñufoonj, naha shi yé?» Ka mèlékeñi si u pyi: «Kileñareyi mu nyé na mpyi, maa fònjoFeebii tère ke, yir'a pyi sáraga nùnguntanga wugo fiige mà nô Kile na. ⁵ Numé, ma shiinbii pìi yaha pi shà Zhope kànhe e, nàñji mëge ku nyé Simo, ná pi maha u pyi Pyeri ke, pí i sà uru yyere. ⁶ U à tîrige seefanhanji wà yyére, uru mëge mû na nyé Simo. U bage na nyé suumpe lwâhe jwâge na.»

⁷ Nyé mèlékeñ'à puru jwumpe jwo a kwò maa ñkàre ke, ka Körineyi si u báarapyiibii pìi shuunni yyere, sòrolashiñi u mpyi na fyáge Kile na u sòrolashikurunjke e ke, mà bâra uru na. ⁸ Jwumpe mèlékeñi à jwo u á ke, maa puru puni jwo pi á, maa pi tun Zhope kànhe e.

⁹ Kuru canjna nùmpanjña, pire shiin taanrenj'à kàr'a sà byanhara Zhope kànhe na mà canjke yaha jùñjò niñi i ke, ka Pyeri si dùgo bage kàtanjke na, maa Kile náare. ¹⁰ Kateg'à pa u ta ke, ka u u jwo na uru sí n-lyî. Mà pi yaha pi i yalyire sore u á, ka Kile si kani là cyée u na. ¹¹ Ka u u nijyinjì nya u à mógo, maa yaage kà nya vâanjña nitabaaga fiige, ku mbïinkii sicyeñrenj s'à pwø, k'à yíri nijyinjì na, na ntíri jñjke na. ¹² Sige yaare shinji puni ná jñjke yafiliyi shinji puni ná sañcyeñrenre shinji puni mpyi kuru vâanjke funj'i†. ¹³ Ka mëjwuu si fworo na: «Pyeri, yíri ma a bùu ma a ñkyàa.» ¹⁴ Ka Pyeri si jwo: «Lire sí n-jà n-pyi la Kafoonj? Yaaga maha yaaga ku nyé ku nyé a yaa k'a lyî më, lire nyé më k'à jnwohò ke, mii sàha sàha kuru kà lyî mà nya më.»

* **9:43** Yahutuubil'á, shinji u nyé na yatoore seeyi báare ke, urufoo maha jnwohò Kile á, u mû sì n-jà n-file Kile na më. Puru funjke e, Pyeri u nyé Yahutu ke, mu aha uru nya u à jen'a kàre seefanhanji Simo pyenge e, lir'a li cyée na u sònñjøkanni na ñkéenjì. * **10:3** Yahutuubii yàkonjke Kileñarege tèni li mpyi li li. † **10:12** Må tâanna ná Yahutuubii Kile kuni i, Kile mpyi a pi pyi na pi àha raa kyaare shinji wà kyàa më.

15 Ka m^ɛjwuuni si n^úr'a fworo maa jwo: «Yaage Kile à pyi na k'à fíni^ɛ ke, ma h^a njwo na kur'á jwóh^o m^ɛ.» 16 Lir'à pyi mà n^o tooyo taanre na ke, ka v^aan^ɛke si ntíl'a n^úr'a dùgo ni^ñyinji na.

17 Lire kani Pyeri à ny^e ke, mà u funmpen wuñi yaha u u uye yíbili li jwóhe na, lire tèni mpyi a K^ɔrin^ɛyi túnntunmpii ta pi à n^o Zhope kànhe e, maa seefanhanjⁱ Sim^ɔ py^ɛnge yibige pyi, ka pi i ku saha cy^ɛe pi na, ka pi i ñkàr'a sà yyére py^ɛnge jwóge na, 18 maa yini pyi, maa jwo: «Sim^ɔ pi maha mpyi Pyeri ke, naha u sunmbage ny^e la?» 19 Lire tèni saha mpyi a Pyeri ta u u uye yíbili lire kani jwóhe na. Ka Kile Munaani si jwo: «Pyeri, shiin taanre pi mp^ɛii pi i mu kyaa pyi py^ɛnge jwóge na. 20 Yíri num^ɛ sasa, ma a ntíge, ma a sì ná pi e fyagara baa, naha na ye mii u à pi tun mu á.» 21 Ka Pyeri si ntíg'a pa, maa jwo: «Sùpya^ñji yii ny^e na jcaa ke, mii wi, yii kà kan!» 22 Ka pi i u pyi: «Sòrolashiibii yyaha yyére shin^ñji m^ɛge ku ny^e K^ɔrin^ɛyi ke, uru u à wuu tun. U na ny^e sùpya ñgemu u à t^íi, maa fyágé Kile na ke. Yahutuubii puni na u m^ɛtange yíri. Kile m^ɛl^ɛk^ɛke^ñji wà à uye cy^ɛe u na, maa yi jwo u á na u mu yyer'a shà u py^ɛnge e, na jwum^ɔ na ny^e mu á, mu u jwo u á.» 23 Ka Pyeri si pi pyi pi à jy^ɛ py^ɛnge e, maa tashw^ɔng^ɔ kan pi á. Ny^èg'á m^úgo ke, ka u ná pire si ñkàre, mà bâra Zhope kànhe cìnmpyibii dánafeebii pli na.

24 Kuru canja nùmpanja, pi à sà n^o Sezare kànhe e, mà sà K^ɔrin^ɛyi ta u u pi sigili. U mpyi a u cìnmpyibii ná u ceveebii sèe wuubii yyere uye yyére. 25 Ny^e Pyeri à sà n^o na ñko raa jy^ɛ py^ɛnge e ke, ka K^ɔrin^ɛyi si mpa u jnùñj^o b^ɛ, maa ninjkure sín jnùñke na u fere e, si u p^ɛe. 26 Ka Pyeri si u cû cy^ɛge na mà y^îrig^ɛe, maa jwo: «Mii m^ú na ny^e sùpya mu fiige!» 27 Ka Pyeri ná K^ɔrin^ɛyi si wá na yu na ñk^èeg^ɛge mà sà jy^ɛ bage e, mà sà shin^ñyahara ta pi à binni wani. 28 Ka Pyeri si pi pyi: «Yii à li cè na mà t^àanna ná wuu Yahutuubii saliya^ñji i, wuu ny^e a yaa wuu a bârali supyishinjⁱ sanji na m^ɛ, lire ny^e m^ɛ mà jy^ɛ u wà py^ɛnge e m^ɛ. Ñka Kile à li cy^ɛe mii na na mii ny^e a yaa mii u sùpya^ñji wà tufige pyi na u à jwóh^o, lire ny^e m^ɛ u ny^e fíniñimbaa Kile yyahe taan m^ɛ. 29 Lire l'à li ta, yii à mii yyere, ka mii i ntíl'a pa jwuñyahama baa. Ny^e num^ɛ, yii à mii yyere ndemu na ke, mii la na ny^e si lire cè.»

30 Ka K^ɔrin^ɛyi si Pyeri pyi: «Cyi canmpyaa sicy^ɛre u ny^e nijja^ñ, mà mii yaha Kileñarege na yàkoñke na py^ɛnge e, mii à pâl'a nàñji wà ny^e u à v^aanvyinweeweere le mà yyére mii yyahe taan, maa jwo 31 «K^ɔrin^ɛyi, Kile à mu ñarege shw^ɔ, ntègeñji mu à pyi fòñj^ofeebl'á ke, Kile funñj^ony^e a wwò uru na m^ɛ. 32 Pìi tun Zhope kànhe e, Sim^ɔ pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyere pi a ma. U à t^îrig^ɛ seefanhanjⁱ wà yyére, pi maha uru m^ɛge pyi Sim^ɔ m^ú. U py^ɛnge na ny^e suumpe lw^ɔhe jwóge na.»

³³ Lir'à pyi ke, ka mii i ntíl'a pì tun pi sà mu yyere. Mu pama lem'à jwø. Numε, wuu puni pi mpii Kile yyahe taan, yaaga maha yaaga Kafoonji à pyi mu u jwo wuu á ke, wuu la jyε si yire lógo.»

³⁴ Ka Pyeri si jwumpe lwó maa jwo: «Numε mii à li cè sèenji na, Kile jyε a sùpya pwóøøjø sùpya na mε. ³⁵ Shin maha shin u jyε na fyáge Kile na, maa jaare ntiini i ke, u mée ká nta supyishi o shi ke, uru kyaa lí maha ntáan Kile á. ³⁶ Kile à u jwumpe jwo Izirayeli shiinbil'á. Jwumpe Nintanmpe pu jyε na yyejinké kaan ke, maa puru jwo pi á Yesu Kirisita cye kurugo, uru ñgemu u jyε sùpyire puni Kafoonji ke.

³⁷ Yuhana Kile jwumpe jwuñkwooni kàntugo maa batizelinji pyi, karigii cyi à pyi mà lwó Galile kùluni na, mà sà nø Zhude wuuni na ke, yii à cyire cè. ³⁸ Pyiñkanni na Kile à Nazareti kànhe shinji Yesu cwøønrø, maa u Munaani tèg'a u jñi, maa fàンha kan u á ke, yii à lire cè. U mpyi na jaare na mâre, maa kacëñkii pyi sùpyire na. Mpii pi mpyi Sitaanninji bilere e ke, maa pire puni yige tire bilere e, jaha na yε Kile mpyi ná u e. ³⁹ Karigii puni u à pyi Zheruzalemu kànhe ná Yahutuubii kànyi sanjyi na ke, wuu na jyε cyire shérii. Pi à u kwòro cige na mà bò. ⁴⁰ U kwùñi canmpyitanrewuuni, Kile à u jñè a yige kwùñi i, maa u pyi u à uye cyée sùpyire na. ⁴¹ Sùpyire puni bà t'à u nya mε. Kile mpyi a fyânh a wuu mpiimu cwøønrø mà pyi u shérii ke, wuu pi à u nya. U ñeñkwooni kàntugo mà fworo kwùñi i, wuu pi à lyí maa bya ná u e. ⁴² U à tùnnnture le wuu cye e, na wuu a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, wuu raa yi fíniñi wuu a yu pi á, na Kile à Yesu tìñe u u kwùñubii ná jyii wuubii sâra u tàanna ná pi kapyiñkil'e. ⁴³ Kile tùnnntunmpii puni mpyi a jwo u kyaa na na shin maha shin u à dá u na ke, u mëge fàñhe cye kurugo, urufoo kapegigii sí yàfa u na.»

⁴⁴ Mà Pyeri yaha puru jwumpe na, mpii pi mpyi na u jwumpe nûru ke, Kile Munaani à tîge pire puni jun'i. ⁴⁵ Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a shà ná Pyeri e ke, li mpyi a sàa pire kàkyanhala mà Kile nya u à u Munaani sùguro supyishinji sanjji jun'i mú. ⁴⁶ Naha kurugo yε pi mpyi a tire sùpyire nya ti i yu shëenre taber'e, maa Kile mëge kêre Kile Munaani cye kurugo.

Nyε ka Pyeri si jwo: ⁴⁷ «Tá wuu saha sí n-jà nte sùpyire sige t'àha batize lwøhe e mε? Bà wuu à Kile Munaani ta mε, amuni pi mü à li ta.»

⁴⁸ Nyε u à puru jwo ke, maa pi pyi pi à pi batize Yesu Kirisita mëge na. Pi batizeñkwooni kàntugo, ka pi i li cya Pyeri á na u canmpyaa pyi ná pire e.

11

Karigii cyi à pyi supyishiñji sanñji shwəhəl'e ke, Pyeri à cyire jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹ Yesu túnntunmpii ná dánafeebii pi mpyi Zhude kùluni i ke, pire mpyi a lógo na supyishiñji sanñji sùpyiibii pìi mú na nyé a jne Kile Jwumpe na.

² Nyé Pyeri à nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii dánafeebii pi mpyi a ñkwònñji le barag'e ke, ka pire si u faha, ³ maa jwo: «Naha na sùpyire ti nyé ti nyé a kwòn me, mu à jen'a sà wwò ná pire e, fo mà lyî ná pi e yé?» ⁴ Nyé karigii cyi à pyi ke, ka Pyeri si jyè cyire yyahe e ninjkin ninjkin mà jwo pi á.

⁵ U à jwo: «Mà mii yaha Zhope kànhe e Kileñarege na cannka, Kile à kani là cyée mii na, ka mii i yaage kà nya vàanñja nitabaaga fiige, ku mbìnjkii sicyeereñi s'à pwø, k'à yíri nìjyinji na na ntíri, mà pa yyére mii taan. ⁶ Ka mii i ku yal'a wíi. Yatoore ná sige yaare ná niñke yafiliyi ná sañcyeeñre, yire yi mpyi kuru vàanñke e. ⁷ Ka mii i mëjwuú lógo na “Pyeri, yíri ma a bùu ma a ñkyàa.” ⁸ Ka mii i jwo “Lire sí n-jà n-pyi la Kafooni? Naha na ye yaaga maha yaaga ku nyé ku nyé a yaa k'a lyî me, lire nyé me mà jwóhø ke, mii sàha sàa kuru kà lyî mà nya me.” ⁹ Ka mëjwuuni si nûr'a fworo nìjyinji na “Yaage Kile à pyi na k'à finijé ke, ma hà njwo na kur'à jwóhø me.” ¹⁰ Lir'à pyi mà nò tooyo taanre na, ka vàanñke ná ku funñø yaayi si nta a dùgo nìjyinji na. ¹¹ Pyenqe e mii mpyi ke, lire tèn'à nàmbaa taanre ta pi à yyére kuru pyenqe jwøge na. Pi mpyi a pire tun mii á mà yíri Sezare kànhe e. ¹² Ka Kile Munaani si yi jwo mii á na mii u a sì ná pi e fyagara baa. Cìnmpyinambaabii baaniñji u ñge ke, pire pi à mii tûugo mà kàre Sezare e, ka wuu u sà jyè Körineyi pyenqe e. ¹³ Nyañkanni na u à Kile mèlékeñi nìjyereñi nya u bage e, ka mèlékeñi si njemu jwo u á ke, ka u u jyè yire yyahe e mà jwo wuu á, na mèlékeñi'á jwo na uru u pìi tun Zhope kànhe e, Simø pi maha mpyi Pyeri ke, pi i sà uru yyére pi a ma. ¹⁴ Pyiñkanni na u ná u pyenqe shiinbii sí n-pa n-shwø ke, na mii Pyeri u sì n-pa lire jwo u á.

¹⁵ Nyé mii à jwumpe sìi ke, ka Kile Munaani si ntíl'a tîge pi junj'i bà li mpyi a fyânhä a tîge wuu junj'i me. ¹⁶ Lir'à pyi ke, jwumpe Kafooni mpyi a jwo ke, ka mii funñø si ntíl'a cwo puru na. U mpyi a jwo na “Yuhana à sùpyire batize ná lwøhe e, ñka yii pi ke, ná Kile Munaani i yii sì batize.” ¹⁷ Nyé lire pyiñkanni na, wuu pi à dá Kafooni Yesu Kirisita na ke, Kile à jwø wuu na maa màkange ñkemu kan wuu á ke, kuru ninuge u à kan pi á, lire e ke, di mii mpyi na sì n-jà Kile nyii wuuni fyìnne n-jwo yé?»

¹⁸ Mpii pi mpyi wani maa Pyeri jwumpe lógo ke, ka pire funjyi si nta a jníje, ka pi i Kile kêe maa jwo: «Sée wi, mpii pi jnye pi jnye Yahutuu mē, Kile à pyinjkanna kan pir'á bà pi si mpyi si pi toroñkanni kêenjé, si nùmpanja ta mē.»

Antiyøshi kànhe dánafeebii kuruñke tasiige

¹⁹ Yyefuge ku mpyi a dánafeebii ta Ecyenii boñkwooni kàntugo na ke, kuru mpyi a pi pyi pi à fê a caala. Ka pi pì si ɻkàre fo Fenisi kùluni ná Sipiri kini i, ka pì si ɻkàre Antiyøshi kànhe e. Yahutuubii baare e, pire jnye a mpyi na Jwumpe Nintanmpe yu waber'á mē. ²⁰ Lire ná li wuuni mü i, dánafeebii pìi mpyi a yíri Sipiri kini ná Sireni kànhe e mà pa Antiyøshi kànhe e. Mpii pi jnye pi jnye Yahutuu mē, Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kafoonji Yesu i ke, ka pire si puru jwo pi á. ²¹ Kafoonji à pire dánafeebii tège sèl'e pi báaranji i, ka lire si shinjyahara pyi t'à dá u na, maa tiye kan u á.

²² Zheruzalemu kànhe dánafeebii kuruñk'à yire lógo ke, ka pi i Barinabasi tun Antiyøshi kànhe e. ²³ Pyinjkanni na Kile mpyi a jwø Antiyøshi kànhe dánafeebii na ke, Barinabasi à nø wani maa lire jnya ke, ka u funjke si ntáan, ka u u màban le pi e, maa pi pyi na pi piye waha pi i ɻkwôro Kafoonji kuni i. ²⁴ Yii li cè na Barinabasi na mpyi sùpya njcenjé. Kile Munaani mpyi a u jñi, u dâniyanji mpyi a pêe, ka shinjyahara si jñee Kafoonji na.

²⁵ Lire kàntugo ka Barinabasi si ɻkàre Tarisi kànhe na mà sà a Soli caa. ²⁶ U à u cya a jnya ke, maa nûr'a kàre ná u e Antiyøshi e. Pi à yyee njekin pyi wani, pi mpyi maha sì na bínnini ná cyelempyiibil'e, maa shinjyahara kâla Kile kuni na. Antiyøshi kànhe e, pi à cyelempyiibii megë le: «kerecyenbii*». Lire l'à pyi ku tojcyiige.

²⁷ Kile túnntunmpii pìi mpyi a yíri Zheruzalemu i cyire canmpyaagil'e mà pa Antiyøshi kànhe e. ²⁸ Wà megë na mpyi pi e Agabusi. Mà Kile Munaani yaha l'à uru yyaha cû, ur'à jwo na katibwøhø na sí n-pa n-pyi dijnyenji cyeyi puni i. Nyé saanji Kolodi tèni i, lir'à pa mpyi. ²⁹ Lir'à pyi ke, cyelempyiibii pi mpyi Antiyøshi e ke, ka pire si li lwø piye funj'i, cìnmpyiibii dánafeebii pi jnye Zhude kùluni i ke, si cyeyi wà yiye na mà tàanna ná pi shin maha shin pèrëge e si ntège pire tège. ³⁰ Yaayi pi à wà yiye na mà ta ke, ka pi i yire kan Barinabasi ná Soli á pi sà ɻkan Zhude kùluni dánafeebii kacwønribil'á.

12

Yakuba mbòji ná Pyeri kàsujiini kani

¹ Lire tèni i, saanji Erödi mpyi na dánafeebii pìi kyérege. ² U à Yuhana cìnmpworonanji Yakuba bò ná kàshikwønñwøoni i. ³ U

* **11:26** Kerecyenbii jwøhe ku jnye: Yesu Kirisita fyèñwøhøshiinbii.

à lire nya l'à tåan Yahutuubil'e ke, bwúuruñj i nijjirigembaanj kataanni i, ka u u pi pyi pi à Pyëri cù mü. ⁴ Pi à Pyëri cù ke, ka u u pi pyi pi à u le kàsuñj i, maa sòrolashii ke ná baani pyi pi i u kàanmucaa. U la mpyi kataanni ká ntòro si nta u yíbe sùpyire nyii na. ⁵ Mà Pyëri yaha kàsuñj i, dánafeebii mpyi a kwôro Kileñarege na u á.

⁶ Canmbilini i Erödi mpyi na sí Pyëri yíbe sùpyire nyii na ke, numpilage ku sí n-tòro lire canmbilini sí n-ta a nò ke, kuru numpilage e, mà Pyëri nimpwøñj yaha ná yòrøyø shunni i sòrolashiibii pìi shuunni shwøhøl'e, u mpyi na ñwúuni. Sòrolashiibii pìi mpyi a yyére kasubage jwøge na maa ku kàanmucaa. ⁷ Ka Kafoonj Kile mèlékeñj wà si mpâl'a jyè kasubage e, ka ku puni si mpyi bëenme, ka mèlékeñj si Pyëri bwòn bwòn ñkere na mà jnè, maa jwo: «Yíri fwøfwø!» Ka yòrøyi si ntíl'a kwòn a láha u cyeyi na mà cwo, ka u u yíri. ⁸ Ka mèlékeñj si jwo: «Seepwøge tèg'a maye bînni, ma a ma tanhajyi pwø.» Ka u u li pyi amuni. Ka mèlékeñj si nûr'a jwo: «Ma vâanntinmbwøhe le, ma a ma na fye e.» ⁹ Ka u u fwor'â taha u fye e. Nde mèlékeñj'â pyi ke, u nyé a mpyi a cè na lire na nyé sèe me. U mpyi na sônnji na ñoogø uru nyé na ñwúuni. ¹⁰ Sòrolashiibii pi nyé na kasubage kàanmucaa ke, ka Pyëri ná mèlékeñj si ñkàr'a sà ntòro pire sòrolashikuruñjke nijcyiige taan, maa ñkàr'a sà ntòro kurunjke shønwoge taan, tøønnte bàrage ku mpyi a tèg'a tajiyñwøge tò, ná ku jwøge mpyi a kan kànhe funjke yyére ke, mà jwo pi nò kuru na ke, ka ku u mógo kuy'á, ka mèlékeñj ná Pyëri si fworo na ñkèege. Mà pi niñkaribii yaha, ka mèlékeñj si mpâl'a pînni u na.

¹¹ Lir'â pyi ke, ka Pyëri yákiliñj si nta a mógo, ka u u jwo: «Nume sèeñj na, mii à dá li na na Kafoonj u à u mèlékeñj wà tun u à pa mii shwø Erödi na, Yahutuubii la mpyi si kapegigii jcyiimu pyi mii na ke, si mii shwø cyire puni na mü.»

¹² Pyëri yákiliñj'â pa ntéen ke, Yuhana pi maha mpyi Marika ná u nunji mëge nyé Mariyama ke, ka u u ñkàre uru Mariyamañj pyënge e. Dánafee niñyahamii mpyi a bînni wani, maa Kile jnáare. ¹³ U à nò maa bage jwøge kúu ke, báarapyicwoñj wà na mpyi wani na Òröda, ka uru si yîr'a pa si mpa ku mógo. ¹⁴ U à Pyëri mëjwuuni lög'a cè ke, funntange kurugo, mà jwo u pyënge jwøge mógo ke, ka u u fê a kàr'a sà yi jwo pi sanmpil'á, na Pyëri niñjyerenj na wá pyënge jwøge na. ¹⁵ Ka pi i jwo: «Taha mu ñümbwuuni bà nyé a jwø me?» Ka Òröda si nûr'a jwo: «Sèe, uru u wá sìi u wi!» Ka pi i nûr'a jwo: «Mèlékeñj u maha u kàanmucaa ke, uru u sí n-ta u à uye pyi u fiige mà pa.»

¹⁶ Mà pi yaha puru na, ka Pyëri si ñkwôro na pyënge jwøge kúuli. Pi à pa jwøge mógo mà u nya ke, ka li i pi bilibili. ¹⁷ Ka u u cyëge yîrige pi á, maa pi pyi pi à fyâha. Pyïnkanni na Kafoonj à

u yige kàsuñji i ke, ka u u yire puni yyaha jwo pi á. Maa yi jwo pi á na pi sà yi yyaha jwo Yakuba* ná cìnmptyiibii sanmpil'á, maa yíri wani mà kàre cyage kabér'e.

¹⁸ Nyèg'à pa múgo ke, ka sòrolashiibii si wá na nyàha na wùrufe piye e, maa piye yíbili: «Di Pyéri à pyi a jwo ye?» ¹⁹ Ka Erödi si pi pyi pi à sà a u caa, ñka pi nyé a u nya më. Ka Erödi si sòrolashiibii yyer'a yíbe, maa pi pyi pi à pi bò†. Lire kàntugo maa yíri Zhude kùluni i, mà kàre Sezare kànhe e mà sà tère pyi wani.

Erödi kwùykkanni

²⁰ Lire mpyi a saanji Erödi lùuni ta l'à yíri Tiri ná Sidøn kànyi shiinbii taan sèe sèl'e. Ka pire si bê niñkin na, maa sà jwo a ñwò ná saanji bage jùjuñfooñi i, uru mëge na mpyi Bilasitusi. Lire kàntugo maa ñkàr'a sà saanji jàare na u uye sannji yaha u u yoge kwò, jaha na ye Erödi kìnì i pire mpyi na pi nyìlji taa.

²¹ Canmbilini na pi mpyi a bê si cyire karigii yyaha cwoonrò ke, lir'à pa nò ke, ka Erödi si u fànhe vàanntinjke le, maa mpa ntéen saanre yateenjke e, jwumpe pu nyé u á ke, maa puru jwo sùpyir'á. ²² U à kwò u jwumpe na ke, ka sùpyire si jwo fànhna na: «Kile u à mpe jwo lire baare e, sùpya bà më!» ²³ Lire tèenuuni i, ka Kafoonji Kile mèlékenji wà si ntíl'a fyëenre cyán Erödi i mà bò, jaha na ye pèente t'à yaa ti taha Kile na ke, u nyé a tire taha u nà më.

²⁴ Kile Jwumpe mpyi na ncaali, dánafeebii sí i nyahage.

²⁵ Barinabasi ná Soli à kwò pi báaranji na Zheruzalemu kànhe e ke, maa nûr'a kàre Antiyoshi kànhe e. Pi niñkaribii, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, maa ñkàre ná ur'e.

13

Kile Munaani à Barinabasi ná Soli cwoonr'a yaha piye kanni na

¹ Kile túnntunmii ná cyelentii na mpyi Antiyoshi kànhe dánafeebii kuruñke e. Pire mëyi yi nyé: Barinabasi ná Simiyon pi maha mpyi: «Nizhéri» ke, ná Lusisi uru mpyi a yíri Siréni kànhe e, ná Manayeni uru ná saanji Erödi mpyi a lyé pyennuge e, ná Soli. ² Canjka mà dánafeebii yaha pi a súnji le maa Kile pêre, ka Kile Munaani si jwo ná pi e na: «Yii Barinabasi ná Soli yaha piye kanni na mii á, báaranji mëe na mii à pi yyere ke, bà pi si mpyi si uru pyi më.» ³ Pi à súnji le maa Kile jàare a kwò ke, maa pi cyeyi taha Barinabasi ná Soli jùñke na, maa pi yaha pi à kàre Kile báaranji na.

* **12:17** Yakubañkyaa l'à jwo naha ke, Yesu cìnmþworonji kyaa li. † **12:19** Òròmu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nyé na ku kàanmucaa na jwòge më, ka kàsuyiñji wà si fworo, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsuyiñji na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na.

Barinabasi ná Soli à kàre Sipiri kini i

⁴ Nyé lire pyinkanni na, Kile Munaani à Barinabasi ná Soli tun pi à kàre Selusi kànhe na. Pi à nò wani ke, ka pi i jyè bakwɔ̄ge k'e maa ñkàre Sipiri kini i, lire kini na nyé lwóhe ninjke e. ⁵ Pi à sà nò Salamisi kànhe e ke, ka pi i wá na jaare na Kile jwumpe yu Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambayi i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, uru mpyi a pi tègè pi báaraŋi i.

⁶ Lire kàntugo ka pi i kini puni jyiil'a sà nò Pafɔsi kànhe na. Yahutu nàŋi wà na mpyi kuru kànhe na, uru mege na mpyi Bariyesu. Jinamaha u mpyi u wi. U mpyi maha fini na uru na nyé Kile túnntunñø. ⁷ Uru jinamahanji mpyi ná Sipiri kini jùnufoonji Serijusi Polusi i. Serijusi Polusi yákiliŋi mpyi a jwø, ka u u Barinabasi ná Soli yyere, naha na ye u la mpyi si Kile jwumpe lógo. ⁸ Pi mpyi maha uru jinamahanji pyi Girékiibii shéenre e: «Elimasi». Ka u u wá na Barinabasi ná Soli kyáali. U la mpyi si kini jùnufoonji jùñø kyán bà u si mpyi u àha ndá Yesu na mè.

⁹ Soli pi maha mpyi: «Poli» ke, mà u yaha u a jñi Kile Munaani na, u à jinamahanji yal'a wíi, ¹⁰ maa jwo: «Mu funjk' à jñi cwòore ná kafinare na, Sitaannini sùpya u nyé mu, mu kafuunni li nyé mà katiile pyi. Kafoonji Kile kurigii cyi à tíi ke, naha tère e mu sí cyire ñkèegeñi jwø yaha ye? ¹¹ Yi lógo! Numé, Kafoonji sí mu pyi fyin. Mu sí tère pyi, mu sì canñayiini bëenmpe nya me.»

Lire tèenuuni i, ka Elimasi nyiligi si ntíl'a wwò, ka numpini si jyè u yyahé e, ka u u wá na cyége fyíngé na mâre na wà caa ñgemu u si u cyége cû, si u yyahá cû ke. ¹² Kini jùnufoonj' à lire nya ke, maa dá Yesu na. Nde u mpyi a lógo Kafoonji kyaa na ke, lire mpyi a u kàkyanhala sèe sèl'e.

Poli ná Barinabasi à kàre Antiyoshi kànhe e

¹³ Lire kàntugo ka Poli ná u shèrefeebii si yíri Pafɔsi kànhe e, maa jyè bakwɔ̄ge k'e mà kàre Perige kànhe e, kuru kànhe na mpyi Panfili kùluni i. Yuhana pi maha mpyi: «Marika» ke, ka uru si láha pi na, maa nûr'a kàre Zheruzalem kànhe e.

¹⁴ Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si yíri Perige kànhe e mà kàre Antiyoshi kànhe e, kuru na nyé Pisidi kùluni i. Yahutuubiicanñøk' à pa nò ke, ka pi i ñkàr'a sà jyè a tèen Kile Jwumpe kàlambage e. ¹⁵ Nyé cyag' à pa ñkâla a kwò mà fworo MusaSaliyanji ná Kile túnntunmpii sanmpii sémebil'e ke, ka kàlambage jùnufoonji si pi pyi pi à yi jwo Poli ná Barinabasi á: «Cìnmpyibii, kampyi yéregé jwumø na wá yii á mà jwo sùpyir'á, yii pu jwo.»

¹⁶ Nyé ka Poli si yíri, maa cyége yírigé sùpyir'á, maa pi pyi na pi fyâha. Pi à fyâha ke, ka u u jwo: «Yii Izirayeli shiinbii ná yii mpíi puni pi nyé na fyáge Kile na ke, yii lógo na jwø na. ¹⁷ Wuu pi nyé Izirayeli shinji ke, wuu u Kilenji à wuu tulyeyi cwɔɔnrø,

maa pi pyi pi à nyaha mà pi yaha bilere e Misira kìni i. Lire kàntugo maa pi yige lire kìni i ná u fânhe e. ¹⁸ U à kwôrô ná pi e sìwage funjke e, maa pi karigii kwú uye e, mà sà nò yyee beeshuunni laage na.

¹⁹ Lire kàntugo u à supyishi kuuyo baashuunni shi bò a yige Kana kìni i, maa pire u taare kan pi á. ²⁰ Pi à tire taare fente pyi mà sà nò yyee ñkwuu sicyeere ná yyee beeshuunni ná ke (450) laage na. Lire kàntugo ka u u kacwɔnribii pìi tìjé wuu tulyeyi ñuñ'i fo mà sà yaa ná Kile túnntunji Samuweli u tìñi i. ²¹ Puru funjke e, ka wuu tulyeyi si li cya na u saannji wà kan pir'á. Nyé Kisi u nyé Benzhama u tûluge shin ke, ka Kile si uru jyanji Sawuli pyi u à pyi pi saanji yyee beeshuunni funj'i.

²² Nyé ka Kile si mpa jcyé Sawuli na, maa Dawuda kan pi á, pi à pyi pi saannji. Uru kyaa na Kile à jwo na “Sùpyanji shinji mii nyé na jcaa, ná uru u nyé mii nyii wuñi ke, uru u nyé Zhese jyanji Dawuda. Uru u sí n-pa mii nyii karigii puni pyi.” ²³ Bà Kile mpyi a li jwømeeen i wó mε, Dawuda tûluge shin u à pa mpyi Izirayeli shiinbii Shwofoonji. Uru u nyé Yesu.

²⁴ Mà jwo uru Shwofoonji u pa ke, Yuhana mpyi a fyânh a yi jwo Izirayeli shiinbii pun'á, na pi pi toronkanni kêenje pi i láha kapegigii na, pi i batize. ²⁵ Yuhana báarañji mpyi na byanhare u takwoore na ke, u mpyi maha ñko sùpyir'á na “Yii na sônnji na jofoo u nyé mii ye? Shwofoonji yii nyé na sigili ke, uru bà u nyé mii mà d! Nka wà sí n-pa mii kàntugo, mii ñuñke bá à cyére u tanhañji mæere zànhañji i.”

²⁶ Mii cìnmpyiibii, wuu pi nyé Ibirayima tûluge shiinbii ke, mà bâra yii mpii puni pi nyé na fyáge Kile na ke, wuu á uru zhwoñi jwump'á jwo. ²⁷ Yii li cè na Zheruzalemu kànhe shiinbii ná pi ñuñufeebii mpyi a cè na Yesu u nyé uru Shwofoonji mε. Kile túnntunmpii jwumpe pi mpyi na ñkâlali canñøñø maha canñøñø ke, pi mpyi a puru yyaha cè mε. Nyé pi Yesu ntùnnji cye kurugo, Kile túnntunmpii jwump'á tòro pu jwuñkanni na. ²⁸ Ali mà li ta pi nyé a ñuñø ta, ñkemu ku sí n-pa ná l'e u bò mε, lire ná li wuuni mú i, pi à fânhafoonji Pilati ñáare si u ta mbò kworokworocige na. ²⁹ Kile túnntunmpii mpyi a yaaga maha yaaga séme Yesu kyaa na ke, tèni i cyire pun'á fûnñø ke, ka pi i u tîrige kworokworocige na mà sà ntò fannjke e.

³⁰ Nka Kile à u ñè a yige kwùñji i. ³¹ Mpii pi mpyi a taha u fye e mà yíri Galile kùluni i, mà kàre Zheruzalemu i ke, u ñeñkwooni kàntugo, u à uye cyée pire na canmpyaa niyyahagii funj'i. Pire mú pi nyé na u kyaa yu sùpyir'á numε.

³² Mii ná Barinabasi sí wi ke, Jwumpe Nintanmpe jwømeeen i Kile mpyi a i wó wuu tulyey'á ke, puru wuu mú nyé na yu yii á. ³³ Wuu pi nyé pi tûluge shiin ke, Kile à lire jwømeeen i fûnñø

wuu á, Yesu jnèji cye kurugo, bà l'à séme Zaburu sémeñi kuni shøñwuuni i na
 "Mu u jnye mii Jyanji,
 Nijnja mii à pyi mu Tuñji*."

³⁴ Kile à Yesu jnè a yige kwùñji i, lire e u saha sì n-fwónhø mε, yire y'à jwo

"Yaayi njicenñyi jwømeeñi mii à lwó Dawuda á ke, mii sí yire kan yii á†."

³⁵ Y'à séme Zaburu sémeñi cyage kabər'e lire jwømeeñi kyaa na na

"Mu sì jnè ma báarapyinji njicenñji buwuñji yaha u fwónhø fanjke e mε‡."

³⁶ Dawuda sí wi ke, Kile mpyi a ndemu yaa ke, Dawuda à báaranji pyi mà tàanna ná lire e. U à báaranji pyi a kwò ke, u a kwû, maa sà bâra u tiibii na, maa fwónhø mü. ³⁷ Nka Kile à Yesu jnè a yige kwùñji i, u jnye a fwónhø mε.

³⁸ Mii cïnmpyibii, yii à yaa yii li cè na uru cye kurugo, yii kapegigii sí n-jà yàfa yii na. Kile túnntunñji Musa Saliyanji mpyi na sì n-jà cyi yàfa yii na mε. ³⁹ Nka yii shin maha shin u à dá Yesu na ke, urufoo wogigii puni sí yàfa u na.

⁴⁰ Lire e ke nde Kile túnntunmpil'à jwo ke, yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi lire kà ñkwò nø yii na mε. Pire cye kurugo Kile à jwo

⁴¹ "Yii wíi, yii pi jnye yii jnye a Kile jwumpe yaha laage e mε, nde Kile sí n-pa n-pyi ke, lire sí yii kàkyanhala, puru funjke e yii sí n-kwû.

Yii tèen ná l'e, mii sí n-pa kani là pyi yii tìñji i, ndemu li jnye, wà mée n'a mpyi a li jwo yii á, yii mpyi na sì n-dá li na mε§."»

⁴² Nyé Poli ná Barinabasi mpyi na fwore Kile Jwumpe kàlambage e ke, pi à li cya pi á, na pi pa yà jwo pir'á nde kani ninuuni kyaa na canñøñke nimpanjke na. ⁴³ Sùpyire mpyi na jcaali ke, mpii pi à jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka pire njiyahamii ná Yahutuu njiyahamii si ntaha Poli ná Barinabasi jwøh'i, ka pi i wá na màban leni pi e, maa pi pyi, na Kile à jwø pi na maa pi le kuni ndemu i ke, na pi kwôro lire e.

⁴⁴ Nyé canñøñk'á nûr'a nø ke, ka kànhe shiinbii fàンha si ñkàr'a sà bínni, maa Kafoonji Jwumpe lógo Poli ná Barinabasi jwø na. ⁴⁵ Yahutuubii jùñufeebil'à tire supyijnyahare jnye ke, ka yijcyege si jyè pi e, ka pi i wá na Poli ná Barinabasi jwumpe ndire páanni, maa pi cyere.

⁴⁶ Nyé ka Poli ná Barinabasi si yi fínij'á jwo pi á: «Yii Yahutuubil'á, Kile Jwumpe mpyi a yaa pu fyânhha a jwo. Nka

* 13:33 Zaburu 2.7 † 13:34 Ezayi 55.3 ‡ 13:35 Zaburu 16:10 § 13:41 Abakuki 1.5

ná yii s'à cyé pu na, maa li cyée na yii nyé na jcaa shìji niñkwombaani na mε, lire e ke mpyi pi nyé pi nyé Yahutuu mε, wuu sí n-kàre pire yyére.⁴⁷ Naha kurugo ye yire Kafoonj Kile à jwo wuu á u Jwumpe Semenj i na

"Mii à mu tñjε, bà mu si mpyi si mpyi bëenmε supyishinj pun'á, si zhwoñj jwumpe jwo dijyεnji cye yi puni i mε*."»

⁴⁸ Mpii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, pir'á puru jwumpe lógo ke, pi funntanga wuubil'à Kafoonj Jwumpe le barag'e. Mpii pi mpyi shìji niñkwombaani ntanj laage e ke, ka pire puni si dá Yesu na.

⁴⁹ Lire pyinjanni na, Kafoonj Jwumpe mpyi na jcaaali lire kùluni puni i. ⁵⁰ Cyeebii megefeebii pi mpyi a jyè Yahutuubii Kile kuni i ke, ka Yahutuubii jñújufeebii si pire ná kànhe shinbwoobii sòn mà yaha Poli ná Barinabasi na, ka pi i pi kyérege, maa pi kòr'a yige pi kùluni i. ⁵¹ Poli ná Barinabasi nivworobil'à pi tooyi bambanji kwòro kwòr'a wu pi na†. Lire kàntugo maa nkàre Ikoni kànhe e. ⁵² Cyelempyibii pi mpyi Antiyoshi kànhe e ke, pire mpyi a jñi funntange ná Kile Munaani na.

14

Poli ná Barinabasi à Kile jwumpe jwo Ikoni kànhe e

¹ Nyé nde l'à pyi Antiyoshi kànhe e ke, lire ninuuni l'à pyi Ikoni kànhe e. Poli ná Barinabasi à sà nə Ikoni i ke, maa nkàre Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e, maa Kile Jwumpe jwo fo ka Yahutuu niñyahamii ná supyishinj sanjì sùpyire tà niñyahara si dá Yesu na. ² Nka Yahutuubii pi mpyi a cyé si piye kan Yesu á ke, ka pire si dánafeebii meyi këege supyishinj sanj'á, ka pire si yíri dánafeebii kurugo. ³ Lire ná li wuuni mú i, Poli ná Barinabasi à kwôro wani mà tère nimbwoo pyi. Pi mpyi a pi cyége taha Kafoonj Yesu na maa u kyaa yu sùpyir'á fyagara baa. Kafoonj mpyi maha fànhe kaan pi á, pi i kakyanhala karigii ná kacyeenjii pyi. Lire cye kurugo pi mpyi maha li cyée na jwumpe pi nyé na yu na Kile à jwó ke, na puru na nyé sèe. ⁴ Nyé lir'á pyi ke, ka kànhe shiinbii si ntáa, ka taage kà si mpyi ná Yahutuubii kàmpanjke e, ka ku sanjke si mpyi ná Yesu túnntunmpil'e.

⁵ Yahutuubii ná supyishinj sanjì ná pi jñújufeebii mpyi a bê li na, si Poli ná Barinabasi kyérege, si pi wà mbò ná kafaayi i. ⁶ Poli ná Barinabasi à pa jçè na pi na pire taboñj caa ke, maa fê a kàre Likayoni kùluni i, Lisitiri ná Dëribe ná yi kwùumpe kànyi na. ⁷ Mà pi yaha wani, pi mpyi maha Jwumpe Nintanmpe yu.

Pìi mpyi na sónji na Poli ná Barinabasi na nyé yasunyo

* **13:47** Ezayi 49.6 † **13:51** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

⁸ Nàŋi wà na mpyi Lisitiri kànhe e, u tooyi mpyi a fàan. U mpyi a si cwòhòmøfoo. ⁹ Cann̄ka mà Poli ná Barinabasi yaha pi iyu ná sùpyire e, uru nàŋi ninteeenji na mpyi sùpyire shwòhøl'e. U mpyi na Poli jwumpe núru. Ka Poli si mpa u yal'a wíi mà li jya na dâniyanji nyé u á, u jà a cùuŋø. ¹⁰ Ka u u jwo fànhana: «Yíri, ma a ntíl'a yyére ma tooyi na!» Ka nàŋi si yi a yír'a yyére, maa ntíi na jaare. ¹¹ Sùpyir' à lire jya ke, maa jwo fànhana pi shëenre e: «Kakyanhala! Yasunjyi yà à yiye këenj'a pyi sùpyii, mà tìg'a pa wuu yyére!» ¹² Ka pi i Barinabasi mëge le Zusi, pi yasunmbwøhe mëge ku mpyi kure. Yasunjke mëge ku mpyi Ërimesi ke, kuru ku mpyi maha Zusi túnnture yu, ka pi i kuru mëge le Poli na, jaha na yé uru mpyi maha jwumpe yu. ¹³ Yasunjke Zusi bage na mpyi kànhe tajyijñwøge na. Nge u mpyi maha kuru sunni ke, ka uru si nupyahigii cyii cû, maa cire yafyëenre myígile cyi yaciyi i, mà pa yyéenje yyéenje kànhe tajyijñwøge na. U ná sùpyire la mpyi si yire nìiyi bò si mpyi sáraga Poli ná Barinabasi á.

¹⁴ Poli ná Barinabasi à pa yire cè ke, ka pi nàvunjø wuubii si pi vâanntinjyi cwøn cwøn, maa fyâl'a pi jùŋø bê, maa jwo fànhana na: ¹⁵ «Wuu cùnmpyiibii, jaha kurugo yii nyé na nde pyi yé? Wuu na nyé sùpyii, yii fíge. Wuu à pa mpa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, na yii kàntugo wà jcyii laaga baa karigii na, Kileŋi nyii wuŋi u à nìnyinji ná jìŋke ná suumppe lwøhe ná ku funjø yaayi dá ke, yii i yyaha këenjë uru Kileŋi á. ¹⁶ Tèni là à tòro, Kile mpyi a supyishinji puni yaha pi i pi nyii kurigii jaare. ¹⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, Kile maha u tåange cyére yii na ná kacenjii niyyahagil'e: u maha zànhe kaan yii á na yíri nìnyinji na, maa yii sùmaŋi pyi u u jwøge u tèefaani i, maa njyìŋi kaan yii á fo maha yii funjyi táan.»

¹⁸ Poli mée nyé u à mpe jwumpe puni jwo ke, pi à kànha maa jà a sùpyire sige nìiyi mbòŋi na, si mpyi sáraga pi á.

¹⁹ Lire kàntugo ka Yahutuubii píi si yíri Antiyøshi kànhe ná Ikoní kànhe e, maa mpa sùpyire sòn a wà pi na, ka pi i Poli wà a cyán ná kafaayi i, maa u filil'a sà jcyán kànhe kàntugo. Pi mpyi na sônnji na u à kwû. ²⁰ Nka cyelempyiibil' à pa bínni u taan ke, ka u u yíri mà jyè kànhe e. Kuru cann̄a nùmpanña, ka u ná Barinabasi si yíri wani mà kàre Dëribe kànhe na. ²¹ Nyé Poli ná Barinabasi à Jwumpe Nintanmpe jwo Dëribe kànhe e, ka shinjyahara si dá Yesu na, maa mpyi u cyelempyii.

Poli ná Barinabasi à nûr'a kàre Antiyøshi kànhe e

Lire kàntugo ka Poli ná Barinabasi si nûr'a kàre Lisitiri kànhe e, maa yíri wani mà kàre Ikoní kànhe e, maa nûr'a yíri wani mà kàre Antiyøshi kànhe e, kuru na nyé Pisidi kùluni i. ²² Pi nintorobii na yire kànyi na, pi mpyi maha màban leni

cyelempyiibil'e, maa pi yerege bà pi si mpyi si ñkwôro Kile kuni i me. Pi mú mpyi maha yi yu pi á na: «Wuu à yaa wuu yyefugo karii niñyahagii kwú wuye e si nta njyè Kile Saanre e.»

²³ Dánafeebii kuruñyi yi mpyi yire kanyi na ke, ka Poli ná Barinabasi si kacwənribii pìi cwəɔnr'a yaha yire kuruñyi puni niñkin niñkinji ñùñjø na. Lire kàntugo maa súnji le, maa Kile náare pi kyaa na. Kafoonji Yesu na pi à dá ke, maa pi kyaa le uru cye e.

²⁴ Lire kàntugo maa Pisidi kùluni jyiile maa ñkàre Panfili wuuni i. ²⁵ Pi à Kile jwumpe jwo Perige kànhé e mà kwò ke, maa ñkàre Atali kànhé e.

²⁶ Pi à nò wani ke, maa jyè bakwɔɔge e mà kàre Antiyɔshi kànhé e. Báarañi u ñge Poli ná Barinabasi à pyi ame ke, wani kuru kànhé na dánafeebii mpyi a Kile náare pi na maa pi le Kile cye e uru báarañi mpyinji mée na, bà Kile si mpyi si ñwɔ pi na si pi tègë me. ²⁷ Pi à nò wani ke, maa dánafeebii puni bínni. Kile mpyi a pi pyi pi à jà a yaaga maha yaaga pyi ke, mà bâra pyiñkanni na Kile mpyi a dâniyañi kuni cyêe supyishiñi sannji na ke, maa yire puni yyaha jwo dánafeebil'á. ²⁸ Maa ntènn'a tère nimbwoo pyi ná pi e wani.

15

Dánafeebil'à mpìnni nimbwo pyi Zheruzalemu i

¹ Yahutuubii dánafeebii pìi mpyi a yîri Zhude kùluni i mà pa Antiyɔshi kànhé e, cìnmpyiibii dánafeebii pi mpyi pi jyè Yahutuu me, maa mpa a pire kâlali maa ñko pir'á na: «Yii aha mpyi yii jyè a kwòn mà tâanna ná Kile tûnntunñi Musa Saliyanji i me, yii sì nùmpañja ta me.» ² Poli ná Barinabasi jyè a mpyi a jee puru jwumpe na me, ka ti i mpyi nàkaana pi shwɔhɔl'e fo mà ti jâañja. Li jyè a pa ñwɔ me fo ka li i yaa mà Poli ná Barinabasi ná piibérii tun Zheruzalemu kànhé e, pi sà mpe jwumpe cyêe Yesu tûnntunmpii ná kacwənribii na.

³ Ka dánafeebii kuruñke si pi tûugo. Pi niñkaribil'à tòro Fenisi kùluni ná Samari wuuni i. Mpíi pi jyè pi jyè Yahutuu me, pyiñkanni na pir'á piye kan Yesu á ke, ka pi i lire yyaha jwo cyire kùligii cìnmpyiibil'á. Puru jwumpe mpyi a cìnmpyiibii puni funjyi táan sèl'e. ⁴ Poli ná u shèrefeebil'à sà nò Zheruzalemu i ke, ka dánafeebii kuruñke ná Yesu tûnntunmpii ná kacwənribii si pi ñùñjø bê a ñwɔ. Yaaga maha yaaga pi à jà a pyi Kile fânhe cye kurugo ke, ka pi i yire puni yyaha jwo pi á. ⁵ Farizheenbii pi mpyi a dá Yesu na ke, ka pire pìi si yîri maa jwo: «Supyishiñi sannji sùpyiibii pi à dá Yesu na ke, fânha kyaa li pire pi kwòn, mà bâra lire na, pi à yaa pi a Musa Saliyanji kurigii sanjkii jaare.»

⁶ Lir'à pyi ke, ka túnntunmpii ná kacwənribii si bínn'a tèen, maa piye nya puru jwumpe na. ⁷ Pi à puru jwumpe dìri piye shwəhəl'e mà mə, ka Pyeri si mpa yíri maa jwo:

«Mii cìnmpyiibii, yii à li cè, mà lwó fo tèeməni i Kile à mii cwoonrə yii shwəhəl'e, bà mii si mpyi s'a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanñ'á, pi i pu lógo, si dá Yesu na mε. ⁸ Kile sí u à súpyire puni zòompii cè ke, ur'à li cyêe na ur'à nyε supyishinji sanñi na, lire kurugo u à u Munaani le pi e bà u à li le wuu e mε. ⁹ Kile nyε a sìncwənrrəgə pyi wuu ná pire shwəhəl'e mε. U à pi zòompii fínijε, jaha na yε pi à dániajì pyi Yesu na.

¹⁰ Nyε wuu Yahutuubii, tugure ti nyε wuu ná wuu tulyeyi nyε a jà ti na mε, jaha na yii à cyé Kile nyii wuuni na si tire tègε mpii cyelempyiibii juñ'i yε? ¹¹ Yii àha funjø wwà li na na bà wuu à dà li na mε, amuni pire mú à dà li na na Kafoonjì Yesu à jwɔ wuu na maa wuu shwɔ.

¹² Ka súpyire puni si fyâha maa núru, kacyanhala karigii ná kacyeenjì Barinabasi ná Poli à pyi Kile fànhe cye kurugo supyishinji sanñi shwəhəl'e ke, ka pi i cyire jwo pi á. ¹³ Pi à jwo a kwà ke, ka Yakuba* si jwumpe lwó maa jwo: «Mii cìnmpyiibii, yii lógo na jwɔ na. ¹⁴ Mà lwó fo ku tasiige e, Kile à yákili yaha supyishinji sanñi na, maa pìi cwoonrə pi shwəhəl'e mà pyi uye wuu pyiñkanni ndemu na ke, Simo Pyeri à yire jwo yii á. ¹⁵ Puru jwumpe ná Kile túnntunmpii jwump'à pa bê niñkin na, bà yi mpyi a séme Kile Jwumpe Semenjì i na

¹⁶ “Lire kàntugo mii sí núru n-pa,
Dawuda bage k'à cwo ke, mii sí kuru faanra sahanjki.
Mii sí n-pa ku ñkunuñyi yîrige si ntíi sahanjki,

¹⁷ Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, bà pire puni si mpyi si mpa
mii Kafoonjì Kile á, s'a mii pêre mε.
Mii à supyishinji sanñi yyer'a pyi naye wuu, pi raa mii pêre†.

¹⁸ Cyire karigii mii Kafoonjì Kile à cyêe fo tèeməni i.”

¹⁹ Lire kurugo mii Yakuba á, supyishinji sanñi súpyiibii pi à piye kan Kile á ke, wuu àha núru tuguro taha pire juñ'i mε.

²⁰ Nka wuu lètere kan pi á, wuu u yi jwo pi á na pi àha raa yasunñyi kyaare kyàa mε, pi àha raa jacwərə pyi mε, yatoøge k'à kwû mà ta sìshan nyε a fworo k'e mε, pi àha kuru kyà mε, pi àha raa sìshange lyí mε. ²¹ Yii à li cè na mà lwó fo tèeməni i, canñøñø maha canñøñø, Musa Salíyanjì jwumpe na ñkâlali Kile Jwumpe kàlambayi i kànyi puni i.»

Yesu túnntunmpil' à lètere tun supyishinji sanñi dánafeebil' á

²² Yakuba a jwo a kwà ke, ka túnntunmpii ná kacwənribii ná dánafeebii kuruñke shiinbibii puni si bê li na na pi pìi cwoonrə

* **15:13** Yakuba na mpyi Yesu cìnmpworo maa mpyi Zheruzalemu dánafeebii kuruñke yyaha yyére shinñi. † **15:17** Amosi 9.11, 12

piye shwəhəl'e pi bâra Poli ná Barinabasi na, pi tun Antiyəshi kànhe e. Nyε Zhude pi maha mpyi Barisabasi ke, ka pi i uru ná Silasi cwoənro, pire shiin shuunniŋi tayyérege mpyi a pêe cìnmpyiibii dánafeebii shwəhəl'e.²³ Leterenjì pi mpyi a sém'a kan pi á pi sà ŋkan ke, yi mpyi a séme ur'e na:

«Wuu cìnmpyiibii dánafeebii pi à fworo supyishinjì sanñi i ná pi nyε Antiyəshi kànhe ná Siri kini ná Silisi wuuni i ke, wuu fwù na nyε yii na. Wuu pi nyε Yesu tùnnntunmpii ke, wuu ná dánafeebii kurunjke kacwənribii pi à nge leterenjì tun yii á. ²⁴ Wuu à lógo na pìi na nyε a yíri na ha wuu yyére mà kàr'a sà yii yákilibii wùrugo ná jwumpe p'e fo mà yii funjyi pyi y'à pən, mà li ta wuu bà pi à pi tun me.

²⁵ Lire kurugo wuu pun'à wwò a tèen maa bê li na, si pìi tun yii á, mà bâra wuu ntàannamacinmpyiibii Barinabasi ná Poli na. ²⁶ Pire shiin shuunniŋ'á piye kan wuu Kafoonjì Yesu báaranj'á fo na ŋko si mpôon pi múnahigil'e. ²⁷ Wuu à Zhude ná Silasi tun mà bâra pi na, nje wuu à jwo sémenjì i ke, pire yabilimpii sí yire jwo yii á.

²⁸ Kile Munaani à ndemu cyée wuu na, ka wuu u nyee li na ke, lire li nyε, wuu nyε a yaa wuu tugure taberē tègε yii njun'i, ná ncyii kapyagii bà me. Wuu sí yi jwo n-waha yii á,²⁹ yii àha raa yasunnyi kyaare kyàa me, yii àha raa sishange lyí me, yatøøge k'à kwû mà ta sishan nyε a fworo k'e me, yii àha kuru kyaare kyà me, yii láha jacwøøre na. Yii aha láha cyire karigii mpyinjì na, lir'à njwø. Wuu fwù nyε yii na.»

³⁰ Nyε ka pi i pi yaha pi à kàre. Pi à sà nə Antiyəshi kànhe e ke, maa dánafeebii bínni, maa leterenjì kan pi á. ³¹ Ka pi i u kâla, yereyi jwumpe pu mpyi u e ke, puru jwumpe mpyi a sàa pi funjyi táan. ³² Zhude ná Silasi u nyε Kile tùnnntunmpii ke, ka pire si yereyε niyyahaya kan cìnmpyiibii dánafeebil'á, maa màban le pi e Kile kuni i,³³ maa ntèen wani mà tère pyi ná pi e. Lire kàntugo ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi tûugo. Cyage e pi mpyi a yíri ke, ka pi i nûr'a kàre wani pi tunveebii yyére. [³⁴ Ka Silasi si li lwó uye funj'i si ntèen Antiyəshi kànhe e.]

³⁵ Ka Poli ná Barinabasi si tère pyi Antiyəshi e. Sùpyire taberē niyyahara mpyi a bâra pi na, pi i sùpyire kâlali, maa Kafoonjì jwumpe yu pi á, puru pu nyε Jwumpe Nintanmpe.

Poli ná Barinabasi à láha piye na

³⁶ Lire kàntugo ka Poli si Barinabasi pyi: «Wuu à Kafoonjì jwumpe jwo kànyi njemu na ke, wuu nûr'a shà wani, wuu sà dánafeebii kàanmucya kampyi pi wá na sì yyaha na Kile kuni i.»

³⁷ Mà pi yaha pi i ŋko raa nûruli, Yuhana pi maha mpyi Marika ke, Barinabasi la mpyi uru si ŋkàre ná pire e. ³⁸ Ka Poli si jwo na u nyε a yaa u kàre ná pire e me, na ha na yε mà pire

yaha Panfili kùluni i, u à núru pire fye e, u saha nyε a pire tègε pi báarañi na mε. ³⁹ Nyε ka li i mpyi jwujyahama pi shwəhəl'e fo ka pi i láha piye na. Ka Barinabasi si Marika bâra uye na, ka pi i jyè bakwɔ̄ge e, mà kàre Sipiri kini i. ⁴⁰ Poli wi ke, ka uru si Silasi bâra uye na. Ka dánafeebii si jwó le pi á, maa pi kyaa le Kile cye e, bà Kafoonji si mpyi si jwɔ̄ pi na, si pi tègε mε. ⁴¹ Lire kàntugo ka pi i ɲkàre Siri kini i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. Lire tooy'e, pi mpyi maha màban leni dánafeebil'e.

16

Timɔti à bâra Poli ná Silasi na

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ɲkàre Dəribe kànhe e, maa yíri wani mà kàre Lisitiri kànhe e. Cyelempyanji wà na mpyi wani Lisitiri kànhe e, uru mεge na mpyi Timɔti. U nunji na mpyi dánafoo, Yahutu u mpyi ure, ɲka u tuñi na mpyi Giréki. ² Cinmpyiibii dánafeebii pi mpyi Lisitiri kànhe e, mà bâra mpii pi mpyi Ikoni kànhe e ke, pire mpyi na u metange yiri. ³ Lire kurugo Poli la mpyi si u pyi u báarapyijee. Nyε Yahutuubii pi mpyi wani ke, pire kurugo, ka Poli si u kwɔ̄n, naha na yε sùpyire puni mpyi a cè na u tuñi na nyε Giréki*. ⁴ Pi niŋkaribii na, kànha maha kànha na pi à tòro ke, Yesu túnntunmpii ná Zheruzalemu kànhe dánafeebii kacwɔ̄nribii mpyi a karigii ncyiimu jwo ke, ka pi i cyire jwo yire kànyi dánafeebil'á, maa li cya pi á, na pi a cyi kurigii naare. ⁵ Là mpyi na bârali dánafeebii kuruŋyi fànhe nyahanji na, pìi sí i bârali pi na canja maha canja.

Kile kacyeeni l'à Poli pyi u à kàre Masedoni kùluni i ke

⁶ Nyε Poli ná u shèrεfeebii la mpyi si sà Kile jwumpe jwo Azi kùluni i, ɲka Kile Munaani nyε a jee mε. Lire e ka pi i Firijyi kùluni jyiile mà kàre Galati kùluni i. ⁷ Pi à sà byanhara Misi kùluni na ke, ka pi la si mpyi si ɲkàre Bitini wuuni i, ɲka Yesu Munaani † nyε a jee mε. ⁸ Nyε ka pi i Misi kùluni jyiile mà kàre Torasi kànhe na. ⁹ Mà Poli yaha wani, Kile à kani là cyée u na. Canjka numpilage e, u à Masedoni kùluni shinji wà njyjerewe nya, ka uru si jwo: «Poli, mii na mu jàare, ta ma Masedoni i ma a wuu tègε.»

¹⁰ Nyε Poli à yire jwo wuu á ke, ka wuu‡ u ntíl'a li lwó wuye funj'i si ɲkàre Masedoni i, naha na yε wuu à li nya na nàkaana

* **16:3** Ná Timɔti nunji sí mpyi Yahutu, lire e pi mú mpyi maha u wí Yahutu. Ɲka Yahutuubii pi jà pi a u wí Yahutu sèe wu, u mpyi a yaa u kwɔ̄n mà tâanna ná pi saliyanji i. Poli à Timɔti pyi u à uye kan pi à kwɔ̄n bà u si mpyi si mpyi Yesu Kirisita shenre jwufoo njcenje Yahutuubii shwəhəl'e mε. † **16:7** Yesu Munaani ná Kile Munaani nyε njinkin. ‡ **16:10** Luka à jwo: «wuu»: lir'á li cyée naha ɳke cyage e u à bâra Poli na, pi i báare sjencyan.

baa, Kile à li cyêe wuu na na wuu sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani shiinbil'á.

Lidi à uye kan Kafoonji á Filipi kànhe na

¹¹ Ka wuu u yîri Torasi kànhe e, maa bakwoøge lwó maa ntíl'a kàre Sametirasi kànhe e. Kuru canja nùmpañja, maa nkàre Neyapolisi kànhe e. ¹² Maa yîri wani mà kàre Filipi kànhe na, kuru ku nyé Masedoni kùluni kànhe njicyiige, maa mpyi Ùrømu shiinbii màrampe e. Wuu à canmpyaa pyi kuru kànhe e. ¹³ Canjønk'à pa nò ke, ka wuu u nkàre kànhe kàntugo yyére dùge jwøge na, jaha na ye wuu à li ta na wani pi maha Kileñarege pyi§. Wuu à sà cyeebii mpiimu ta pi à binni wani ke, wuu à Kile jwumpe jwo pir'á. ¹⁴ Pire cyeebil'e, wà mège na mpyi Lidi, uru mpyi a yîri Cyatiri kànhe e, u mpyi na fyáge Kile na. Uru ceenji mpyi maha vâanjyi njyeyi longara wuyi péréli. Ka Kafoonji Kile si u zòmbilini mógo, maa u pyi u à nee Poli jwumpe na. ¹⁵ Ka u ná u pyengë shiinbii puni si batize. Lire kàntugo ka u u wuu pyi: «Ná yii s'à dà li na na sèenji na mii à naye kan Kafoonji á, yii a ma mii pyenge e.» U à wuu kárama fo wuu à nee.

Pi à Poli ná Silasi cû a tò kàsuñji i

¹⁶ Canjka mà wuu niñkaribii yaha Kileñarege cyage e, wuu à círi ná bilicwoñji w'e. Jínañi wà na mpyi u e, uru jínañi mpyi maha u pyi u u cèere pyi. Uru ceenji mpyi maha wyéreñyahaga taa lire céepyiini i na ñkaan u jùñufeebil'á. ¹⁷ Ka uru ceenji si ntaha wuu ná Poli fye e, maa nkò fànha na: «Mpii shiinbii na nyé Kilenji njyiyi wunji báarapyii. Kuni i zhwoñi nyé na ntaa ke, lire pi nyé na jcyére yii na.»

¹⁸ Ceen' à lire pyi canmpyaa njyahagii funj'i, li nyé a pa jwø mè. Canjka ka Poli lùyiri wuñi si yyaha kêenjë u á, maa jínañi pyi: «Yesu Kirisita mège na, fworo ñge ceenji i.» Ka jínañi si ntíl'a fworo u e. ¹⁹ Uru bilicwoñji jùñufeebil' à li nyé na wyéreñji pire nyé na ntaa u céepyiini cye kurugo ke, na lire kuni na nkò s'a ntúni ke, ka pi i Poli ná Silasi cû, cyage e sùpyire maha binnini ke, maa nkàre wani ná pi e fànhafeebii yyére. ²⁰ Pi à nò wani ke, maa jwo yukyaabil'á: «Mpii shiinbii wá na wuu kànhe nyàha na wùruge. Yahutuu pi nyé pi pi. ²¹ Pi wá na karigii njcyiimu yu sùpyir'á ke, kapyimbaagii cyi nyé cyi cyi, wuu Ùrømu shiinbii sì nee cyi na, si nta njyere cyi mpyi na mè.»

²² Sùpyir' à yire lógo ke, ka pi lùgigii si yîri Poli ná Silasi taan. Ka yukyaabii si pi pyi pi à pi vâanjyi díril'a wwû pi na, maa pi

§ 16:13 Filipi kànhe Yahutubii nàmbaabii nyé a mpyi a kë kwò mè. Lire e kuni nyé a mpyi a kan pi á pi Kile Jwumpe kàlambaga cyán wani mè. Lire kurugo Yahutubii mpyi maha piye binnini lwøhe jwøge na kànhe kàntugo. Lâdaabii pi mpyi maha mpyi tufeempe ntáñi kurugo ke, kuru lwøhe pi mpyi maha ntègë na pire pyi.

bwòn ná kàsorigil'e. ²³ Pi à pi bwòn sèl'e mà kwò ke, maa pi le kàsuñi i, maa kasubage kàanmucyafoonji pyi u a pi kàanmucaa sèl'e. ²⁴ Pi à puru jwo kàanmucyafoonj'á ke, ka u u ntíl'a Poli ná Silasi lèñe kasubage bapyëegii puni kàntugo yyére wuuni i, maa pi tooyi le a shwâhö cinnke kà na.

²⁵ Nyé jñiñke byanhamp e, Poli ná Silasi mpyi na Kile náare, maa Kile pëente myahigii cêe, kàsuÿiibii sanmpii sí i núru. ²⁶ Må pi yaha puru na, ka jñiñke si mpâl'a cyëenné, maa kasubage cúnñjø cúnñjø sèe sèl'e, ka ku jwøyi puni si ntíl'a múgo, ka kàsuÿiibii puni yòrøyi si ñkwòn ñkwòn a láha pi na. ²⁷ Ka kasubage kàanmucyafoonji si jñè. U à kasubage jwøyi jña y'á múgo ke, maa wá na sônnji na kàsuÿiibil'á fê a fworo, maa u jwøtønge dìr'a wwù si ntège uye bò*. ²⁸ Ka Poli si jwo fànhana: «Ma hâ kapii pyi maye na më! Wuu puni na naha naha!»

²⁹ Nyé ka kasubage kàanmucyafoonji si bëenmë cya. U fyagara wuñi fo na jcyëenni, maa fyâl'a jyè babilini i, mà sà jcwò Poli ná Silasi fere e. ³⁰ U à yíri ke, maa pi yige ntàani na, maa jwo: «Na cìnmpyii, naha mii à yaa mii u pyi si nùmpañja ta yé?» ³¹ Ka pi i u pyi: «Dá Kafoonji Yesu na, lire ká mpyi, mu ná ma pyëngë shiinbii sí nùmpañja ta.»

³² Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si Kafoonji jwumpe jwo u ná u pyëngë shiinbii pun'á. ³³ Kuru numpililyage e, ka kasubage kàanmucyafoonji si ñkàre ná Poli ná Silasi i, maa sà pi nøyi wyerë pyi, maa ntíl'a batize mà bâra u pyëngë shiinbii puni na. ³⁴ Lire kàntugo maa Poli ná Silasi pyi pi à dùgo u bage nìnyinji na, maa pi kan pi à lyî. Uru nàñi ná u pyëngë shiinbii puni mpyi funntange e, naha na yé pi mpyi a piye kan Kile á.

³⁵ Nyé jyèg'á pa múgo ke, ka yukyaabii kurunjke si pìi tun pi sà yi jwo kasubage kàanmucyafoonj'á na u Poli ná Silasi cye yaha. ³⁶ Ka kasubage kàanmucyafoonji si sà Poli pyi: «Fànhafeebii naha a tûnntunmii yaha pi à pa yi jwo mii á na mii u yii cye yaha. Yii sì n-jà n-fworo s'a sì yyenjke e.» ³⁷ Ka Poli si pi pyi: «Pi nyé a wuu yal'a yíbe më, maa wuu bwòn, mà li ta wuu na nyé Òrømu shiin†. Lire kàntugo pi à wuu le kàsuñi i. Numë, pi la na nyé si nûru wuu jwøhö jijige kàsuñi i la? Lire mpyi nyé më, fo pire yabilimpii pi pa wuu yige.»

³⁸ Ka tûnntunmpii si nûr'a kàr'a sà yire jwo yukyaabil'á. Pi à lógo na Poli ná Silasi na nyé Òrømu shiin ke, ka pi i fyá, ³⁹ maa ñkàr'a sà piye mpinni kan Poli ná Silasi á, maa pi yige kàsuñi

* **16:27** Òrømu shiinbil'á, kasubage kàanmucyafoonji ká mpyi u nyé na ku kàanmucaa na jwøge më, ka kàsuÿinji wà si fworo, nde li mpyi a yaa li pyi uru kàsuÿinji na ke, lire pi maha mpyi ku kàanmucyafoonji na. † **16:37** Mpíi pi nyé pi nyé Òrømu shiin me, yukyaabii mpyi maha pi pyi pi à pire bwòn maa nta a pi yíbe. Nka li mpyi na fún mà Òrømu shin pyi amuni. Poli ná Silasi mpyi Òrømu shiin, lire e ke pi mpyi a yaa pi bwòn me.

i, maa li jàare pi á na pi fworo kànhe e. ⁴⁰ Pi à fworo kàsuñjì i ke, maa ñkàre Lidi yyére, mà sà dánafeebii ta wani, maa pi yere maa màban le pi e, maa nta a kàre.

17

Nyàhañguruguñi u à pyi Tesaloniki kànhe e ke

¹ Lire kàntugo ka Poli ná Silasi si ntòro Anfipolisi kànhe e, maa yíri wani maa sà ntòro Apoloni kànhe e mà kàre Tesaloniki kànhe e. Kile Jwumpe kàlambage kà na mpyi wani Yahutuubil'á. ² Bà Poli mpyi maha ntèe na li pyi me, canñøjke ká nø, u mpyi maha ñkàre Kile Jwumpe kàlambage e. Canñøjyi taanre funñ'i, jye y'à séme Kile Jwumpe Semëñi i ke, ka u ná wani shiinbii si jwo yire kyaa na. ³ U mpyi maha yi fíniñi na yu pi á, maa li cyêre pi na na fàンha ku mpyi ku ki Kile Nijcwønronji u kyéreg'a bò, u u jnè a fworo kwùnji i. U mpyi maha pi pyi: «Yesu kyaa mii jye na yu yii á ke, uru u jye Kile Nijcwønronji.» ⁴ Yahutuubii pìi mpyi a jye puru jwumpe na, maa bâra Poli ná Silasi na. Mpii pi mpyi na fyáge Kile na Girëkiibil'e ke, ka pire niþyahamii ná cyeebii megeféebibii pìi niþyahamii mú si dá.

⁵ Ka lire yíncyege si jyè Yahutuubii jùnjuféebil'e, ka pire si kànhe supyifahafahayi yà yyer'a wà yiye na, maa yi sòn mà wà Poli ná Silasi na. Ka yire si jwuñyahama yírigé sùpyire shwøhøl'e fo mà kànhe puni nyàha a wùrugo. Maa piye tug'a kàre Zhasøn pyënge e, mà sà a Poli ná Silasi caa si jnù raa ma sùpyire cyage e. ⁶ Pi jye a sà Poli ná Silasi ta wani me, maa Zhasøn ná dánafeebii piibërii cù a kàre fànhafeebii cyage e maa jwo fàンha na: «Nte sùpyire ti jye na dijyëñi puni nyàha na wùruge ke, nume pir'á nø naha wuu yyére! ⁷ Zhasøn yyére pi à sunmbage lèñe, mà li ta karigii cyi jye cyi ná Òrømu saanbwøhe saliyanji jye a bê me, cyire pi jye na yu. Pi wá na ñko na saanñi wabëre na jye, na uru mëge na jye Yesu..»

⁸ Puru jwumpe ndògonji mpyi a sàa kànhe shiinbii ná fànhafeebii yákilibii wùrugo. ⁹ Mâ tåanna ná saliyanji i, wyére Zhasøn ná u pyëngë shiinbil'á kan a yaha fànhafeebil'á pi i nta a pi yaha.

Poli ná Silasi à Kile jwumpe jwo Bere kànhe e

¹⁰ Numpilag'á pa wwò ke, ka dánafeebii si ntíl'a Poli ná Silasi pyi pi à kàre Bere kànhe e. Pi à sà nø wani ke, maa ntíl'a jyè Yahutuubii Kile Jwumpe kàlambage e. ¹¹ Yahutuubii pi mpyi Bere kànhe e ke, pire mpyi funjcenñëfee mà tòro Tesaloniki kànhe wuubii na. Kile jwumpe ndògonji mpyi a táan pir'á sèe sèl'e. Jwumpe Poli ná Silasi mpyi maha yu ke, pi mpyi maha puru kàanmucaa canña maha canña, si jnè kampyi pu ná Kile Jwumpe Semëñi wumpe na jye niñkin. ¹² Lir'á pyi ke, ka

Yahutuubii niñyahamii si dá Yesu na. Girëkiibii shwəhəl'e, ka cyeebii megeebii niñyahamii ná nàmbaabii niñyahamii mú si dá Yesu na. ¹³ Nka Tesaloniki kànhe Yahutuubii pìl'à lógo na Poli ná Silasi wá na Kile jwumpe yu Bere kànhe e ke, ka pire si ñkàr'a sà Bere kànhe shiinbii sòn a wà pi na. ¹⁴ Nyé ka cìnmpyibii dánafeebii si ntíl'a Poli pyi u à kàre suumpe lwəhe jwəge na, maa sà bakwɔ́ge kà lwó, ka Silasi ná Timoti si ntèen wani Bere kànhe e. ¹⁵ Mpii pi mpyi a kàr'a sà Poli tûugo ke, pir'à kàr'a sà u yaha fo Ateni kànhe e. Pi ninurubii na, ka Poli si yi jwo pi á na pi sà yi jwo Silasi ná Timoti á, na pi a fyâa, pi a sì uru jwəh'i.

Poli à jwo ná Ateni kànhe jcèfeebil'e

¹⁶ Mà Poli yaha u u Silasi ná Timoti sigili Ateni kànhe e, u à li kàanmucya mà li nyá na kành'à jñi yasunyji na, ka lire si sàa pen ue. ¹⁷ Nyé Yahutuubii ná supyishinji sanji u mpyi na fyáge Kile na ke, u mpyi maha sì na yu ná pire e Kile Jwumpe kàlambage e. Canja maha canja, u mpyi maha sì sùpyire tabinniyi i, u aha sà mpiimu ta wani ke, u mpyi maha jwo ná pire e. ¹⁸ Ka Epikuri tonjuni shiinbii pìi ná Sitoyiki tonjuni shiinbii pìi si mpa na yu ná Poli i*. Pi pìl'à jwo: «Naha jwuñyahama ñge nàñji nyé na yu yé?» Ka pìi si jwo: «Yasunyji yi nyé yi nyé naha wuu yyére mè, li naha kee yire kyaa u nyé na yu.» Pi à yire jwo naha na yé Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo pi á Yesu ná kwujení kyaa na†.

¹⁹ Ka pi i Poli yyer'a kàre kànhe jwumpe tabinnige e, pi maha kuru cyage mege pyi: «Areyopazi». Pi à nò wani ná u e ke, maa jwo: «Ná kàlañji nivññji i mu à pa ke, wuu la nyé ma a yà jwo wuu á uru kàmpanjke na. ²⁰ Naha kurugo yé jwumpe mu nyé na yu ke, puru na nyé jwumø nivññmø wuu á, lire kurugo, wuu la na nyé ma a pu yyaha yal'a jwo wuu á.»

²¹ Ateni kànhe shiinbii puni ná nàmpwuunbii pi mpyi pi shwəhəl'e ke, pire mpyi maha pi tèni fànha lwó kafònni kani ndògoñji ná li bàrañji na.

²² Mà Poli niñjyereñi yaha kànhe jwumpe tabinnige e, u à jwo: «Yii Ateni kànhe shiinbii, mii à li kàanmucya mà li nyá na yii na Kile caa cyankannigii shinji puni na. ²³ Naha kurugo yé

* **17:18** Mà tàanna ná Epikuri tonjuni shiinbil'e sùpyanjì maha mpyi shì na ntàanñji kanni mèe na, na Kile kuro nyé jñlìke e mè, na karigii puni na nyé jñlò kurugo wogii. Sitoyiki tonjuni shiinbii nyé a mpyi a jñee sùpyire t'a ntàanñji kanni caa mè. Mà tàanna ná pire sònñjekanni i, jñlìke kataanmp'à cwoññrò mà tàanna ná saliya e, lire e ke, sùpyir'à yaa pi piye waha pi i uru saliyanji yaha jñjire e. Pi mpyi a karii sorò, pi la mpyi si fànha ta pi funjò karigii puni ná cyereyampe na ná pi yákilibil'e. † **17:18** «Kwujení»: Girëkiibii sheenre e, cyee mege ki. Poli mpyi na Yesu ná kwujení kyaa yu ke, lire mpyi a pi pyi pi i sònñji na yasunyji yà shuunni kyaa Poli nyé na yu. Yasunmpeegé ku nyé yesu ná yasunyjcwəge ku nyé kwujení ke, pi mpyi na sònñji na yire kyaa Poli nyé na yu.

mà mii yaha ñani na yii kànhe e, yaaga maha yaaga yii nyé na sunni ke, mii à yire puni nyá. Ali mii à sémeré tå nyá t'å séme tasunñke k'e, na "Kileñji u nyé sùpya nyé a u cè me." Uru Kileñji yii nyé na mpêre mà li ta yii nyé a u cè me, uru kyaa mii nyé na yu yii á.

²⁴ Uru u nyé Kile. Uru u à dijyëñji ná u funjø yaayi puni dá ke, uru u nyé nìnyiñji ná jìnke Kafoonji. U nyé na ntèn sùpya bafanrage e me. ²⁵ Kile nyé a tîge na sùpya u báara pyi si ntaha uru tègë me, ñaha na ye uru u maha shìñji ná ñoni ná yi sanñyi puni kaan sùpyire pun'á. ²⁶ U à supyishinji puni pyi u à fworo shin niñkin i, maa pi pyi pi à tèen jìnke cyeyi puni i, maa tèrigii láha láha cysiye na, maa pi tateñyi tegigii láha láha cysiye na mà kan pi á. ²⁷ U à lire pyi bà pi puni si mpyi s'a uru Kile caa, bà wà maha yaaga caa na mâre me, mà li ta u laage nyé a tóon wuu wà tufige na me. ²⁸ Naha kurugo ye uru u à wuu dá, maa shìñji kan wuu á, maa wuu pyi wuu u jini na nyàha. Mpii pi maha myahigii cée yii shwòhòl'e ke, yire pire pil'á jwo na "Wuu à fworo Kile e."

²⁹ Nyé ná wuu s'à fworo Kile e, lire e ke sùpyanji cyeg'á yaayi njemu yaa na mpêre mu à jwo sèennji wuyi, lire nyé me wyérëfyinnji wuyi, lire nyé me kafaayi longara wuyi ke, wuu nyé a yaa wuu a sònñji na yire yaayi sùpyanji'á yaa ná u sònñjore e ke, na Kile na nyé yire fiige me. ³⁰ Mpii pi à pi tìñji pyi Kile ncèmbaanji i ke, Kile nyé a pire cù a tåanna ná lire e me. Nka Kile na yi yu nume sùpyire pun'á cyeyi puni i, na pi pi toroñkanni këenñje pi i mpa ur'á. ³¹ Naha kurugo ye Kile à canñke kà tègë, ñkemu i u sí n-pa dijyëñji sùpyire puni sâra si ntåanna ná pi kapyiñkil'e ntìñji funjke e ke. U yabilinji shincwònrønji cye kurugo u sí lire pyi. U à u ñè a yige kwùñji i, lire cye kurugo u à li cyée sùpyire na na uru Kile à u cwòonrø.»

³² Nyé pi à kwùubii ñèñji jwumpe lôgo Poli jwø na ke, ka pìi si wá na u fwòhòre, ka pìi si jwo: «Wuu sí n-pa pu sanmpe lôgo canñke kabèrè.» ³³ Nyé ka Poli si yíri pi taan mà kàre. ³⁴ Lire ná li wuuni mú i, pìi mpyi a taha u fye e, maa dá Yesu na. Pire e, wà mëge na mpyi Denisi. Kànhe jwumpe cwòonrøfoonji wà u mpyi ure. Ceeñji wà mú na mpyi, uru mëge na mpyi Damarisi, mà bâra piibërii na.

18

Poli à kàre Kòrenti kànhe e

¹ Lire kàntugo Poli à yíri Ateni kànhe e, mà kàre Kòrenti kànhe e. ² U à sà Yahutu nàñji wà ta wani, uru mëge na mpyi Akilasi. Pøn kùluni shin u mpyi u wi. U nimpavønñji u mpyi mà yíri Itali kìni i ná u cwoñji Pirisili i, ñaha na ye saannji Kolodi mpyi a jwo na Yahutuubii puni pi fworo Òrømu kànbwøhe e. Ka Poli si bâra

pina. ³Ná u ná pire sí mpyi na vāanjiyi bayi báarañi ninuñi pyi, ka u u ntèen pi yyére maa tère pyi ná pi e báarañi na. ⁴Canjøjyi puni i, u mpyi maha sì na yu ná Yahutuubii ná Girekiibil'e Kile Jwumpe kàlambage e, maa jcaa pyiñkannigii puni na, si pi pyi pi dá Yesu na. ⁵Mà lwó Silasi ná Timoti à yíri Masedoni kùluni i mà shà ke, Poli saha nyé a labere bâra Kile jwumpe njwuñi na mè*. U mpyi maha yi fíniñi na yu Yahutuubil'á na Yesu u nyé Kile Nijcwñrøñi. ⁶Nka Yahutuubii nyé a jne Poli jwumpe na mè, maa u cyere. Lir'á pyi ke, ka u u u vāanntinjke nähara mà wà pi na†, maa yi jwo pi á: «Yii mée ká mpyi yii nyé a shwø nùmpanjä yoge na mè, mii kuro saha nyé yire e mè. Mpíi pi nyé pi nyé Yahutuu mè, numé mii sí raa wá pire yyére si sà Jwumpe Nintanmpe jwo pir'á.»

⁷Nyé ka Poli si yíri wani mà kàre nàñi wà pyëngé, uru mëge na nyé Titusi Zhutusi. Uru nàñi mpyi na fyáge Kile na, u pyëngé mpyi a tíñe Kile Jwumpe kàlambage na. ⁸Ka Kile Jwumpe kàlambage jùñufoonjí Kirisipusi ná u pyëngé shiinbii puni si mpa dá Kafoonjí Yesu na. Kòrenti kànhe shiinbii pi mpyi na núru Poli jwø na ke, ka pire niñyahamii si mpa dániañi pyi, maa batize.

⁹Canjka numpilage e, Kafoonjí à kani là cyêe Poli na maa jwo: «Ma hè raa fyáge mè, ta yu, ma hè vyâha mè, ¹⁰mii na nyé ná mu i, wà mü sì n-jà nò mu na si kapii pyi mu na mè, mii wuubil'á nyaha naha ñke kànhe e.»

¹¹Nyé ka Poli si ntèen mà yyee niñkin ná yijye baani pyi wani kuru kànhe e na sùpyire kâlali Kile jwumpe na.

¹²Nyé mà Galijøn yaha Akayi kùluni jùñufente na, canjka Yahutuubii pìl'á jwo a jwø, maa ñkàr'a sà Poli cù a kàre u yyére, u u sà u yíbe. ¹³Pi à sà nò ná u e Galijøn yyére ke, maa jwo: «Ijge nàñi wá na sùpyire yákilibii këennjí na pi a Kile pêre pyiñkanni labere na, ndemu l'à kàntugo wà wuu Saliyanjí á ke.»

¹⁴Nyé mà Poli yaha u u ñko raa yu, ka Galijøn si jwumpe lwó maa jwo Yahutuubil'á: «Kampyi kapii, lire nyé më kapyimbaala ñge nàñi mpyi a pyi, mii mpyi na sì jneé yii Yahutuubii jwumpe lôgo. ¹⁵Nka ná li s'à pa nta na jwumpe pà ná mëyi yà ná yii Saliyanjí karigii cyì nàkaana ti nyé ti ti, yii yabilimpíi pi yi yyaha cwoonrø. Mii la nyé sì yogo kwòn wà ná mpe e mè.»

¹⁶Galijøn à puru jwo ke, maa pi pyi pi fworo yukyaala bage e. ¹⁷Lir'á pyi ke, Kile Jwumpe kàlambage jùñufoonjí mëge ku nyé Sositeni ke, ka pi i uru cyán a cù, maa u yal'a jya yukyaala bage yyaha yyére, ka Galijøn si uye pyi mu à jwo u nyé na pi ñaa mè.

* **18:5** Filipi kànhe dánafeebil'á wyére kan Silasi ná Timoti á pi tûugo Poli á. Lire mpyi a Poli pyi u à yyeniñe ta u Kile báarañi i, ka lire si u pyi u saha nyé a uye yaha wyére cya báara na mè. Yii 2 Kòrenti Shiinbii 11.9 ná Filipi Shiinbii 4.14-15 ná Kapyiñkii 17.15 wíi. † **18:6** Yii Marika 6.11 ná Luka 9.5 wíi.

Poli à nûr'a kàre Antiyôshi kànhe e

¹⁸ Cyire puni kàntugo, Poli à mə Kôrenti kànhe e sahaŋki maa nta a kuni cya dánafeebil'á, ka u ná Pirisili ná Akilasi si jyè bakwɔ̄ge e mà kàre Siri kini kàmpañke na. Lire mpyi a Poli ta u à jwɔ̄faaga fáa Kile á, lir'á pyi ke, ka u u u jnùnjoore kwòn Sanñkere kànhe e maa nta a kàre. ¹⁹⁻²¹ Pi à sà nō Efese kànhe e ke, ka Poli si ɻkàre Kile Jwumpe kàlambage e, maa sà jwo ná Yahutuubil'e. Ka pire si u jnáare na u tèen wani pire yyére u tère pyi, ɻka Poli jyè a jne mε, maa kuni cya pi á, maa jwo na l'aha ntáan Kile e, na uru na sí nûru n-pa pi yyére. Lire kàntugo maa yíri u shèrefeebii Pirisili ná Akilasi taan maa ɻkàr'a sà jyè bakwɔ̄ge e mà kàre. ²² Pi à sà nō Sezare kànhe e ke, ka Poli si fwor'a kàre Zheruzalemu kànhe e mà sà dánafeebii kurunjke shéere, maa yíri wani mà kàre Antiyôshi kànhe e. ²³ U à tère pyi wani maa nta a kàre Galati kùluni i, maa yíri wani mà kàre Firijyi wuuni i. Lire jnani tooy'e, u à màban le cyelempyiibii puni i, bà pi si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mε.

Apolosi à kàr'a sà a Kile jwumpe yu Efese ná Kôrenti kànyi na

²⁴ Lire tèni i, Yahutuñjì wà na mpyi a yíri Alezandire kànhe e mà pa Efese kànhe e, uru mεge mpyi Apolosi, u mpyi a jwumpe cè, maa Kile Jwumpe Semení cè sée sèl'e. ²⁵ Pi mpyi a u kâla Kafoonjì Yesu kuni jaaranjkanni na, ɻka nde li jyè batizelinji kani ke, u taceñke mpyi a láha Yuhana Batizelipyinji u kâlanji na. Lire ná li wuuni mú i, u mpyi maha Yesu kani fíninji na yu ná u zòmbilini puni i sùypyir'á. ²⁶ U mpyi maha yu sùypyire yyaha yyére fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. Pirisili ná Akilasi à u jwumpe lógo ke, maa u yyer'a kàre, maa Kile kuni yal'a cyêe u na.

²⁷ Akayi kùluni zhèñji lage mpyi a pa mpyi Apolosi na, ka cìnmpyiibii dánafeebii si màban le u e, maa letere sé'm'a kan Akayi kùluni cyelempyiibil'á, maa yi jwo pi á na u aha nō wani pi yyére, pi i u cùmu lemè jwø. U à pa shà ke, ka Kile si jwø u na, ka u kâlanji niñkanji si fânha kan dánafeebil'á, maa pi pyi pi i sì yyaha na Kile kuni i. ²⁸ U mpyi maha Yahutuubii tawurugoyi cyêre pi na sùypyire shwøhol'e. Wà mpyi na sì n-jà u kyáala mε. U mpyi maha Kile Jwumpe Semení yyahe fíninji na yu pi á na Yesu u jyè Kile Nijcwønroñji.

19

Poli na Kile jwumpe yu Efese kànhe e

¹ Må Apolosi yaha Kôrenti kànhe e, Poli à Azi jnajyi jyiile mà kàre Efese kànhe e, mà sà cyelempyiibii plì ta wani, ² maa pi pyi: «Tèni i yii à dá Yesu na ke, yii à Kile Munaani ta la?» Ka pi i u pyi: «Wuu bá sàha ɻkwò a Kile Munaani kyaa lógo mà nya

me.»³ Ka u u nûr'a pi pyi: «Lire sanni i ke, batizelinji shiñi ñgire pi à pyi yii na yé?» Ka pi i u pyi: «Yuhana Batizelipyinji mpyi na ñgemu pyi ke.»⁴ Ka u u jwo: «Mpii pi mpyi maha pi toronkanni këenjë ke, pire Yuhana mpyi maha batizeli lwâhe e. Nka u mpyi maha yi yu sùpyir'á na ñgemu u sí n-pa uru kàntugo ke, na pi dá uru na, uru u nyé Yesu.»⁵ Nyé pi à yire lôgo ke, maa nta a batize Kafoonji Yesu mëge na.⁶ Ka Poli si u cyeyi taha pi jùnyi na, maa Kile jâare pi na, ka Kile Munaani si ntîge pi jùnj'i, ka pi i wá na yu sheenre taber'e, maa Kile tûnnnture yu.⁷ Tire sùpyire mpyi a shiin ke ná shuunni kwò.

⁸ Mà Poli yaha kuru kành e, u mpyi maha sì na Kile Saanre kani fíniñi na yu sùpyir'á fyagara baa Kile Jwumpe kàlambage e. U mpyi maha pyiñkannigii puni pyi bà u lôgofeebii si mpyi si nyé puru jwumpe na me. U à lire pyi fo mà sà nô yijyé taanre na.⁹ Nka shinjyahara mpyi a pi niñgyigigii waha, maa jicyé si ndá Poli jwumpe na, maa Kafoonji kuni fwâhore sùpyire nyii na. Nyé ka Poli si cyelempyiibii yyer'a yîri pi taan, maa ñkare ná pi e Tiranusi kàlambage e, maa sà a pi kâlali wani canja maha canja.¹⁰ Poli à lire pyi mà nô yyee shuunni na. Lir'à pyi ke, Yahutuubii ná supyishi maha shi u mpyi Azi kùluni i ke, pire pun'à Kafoonji jwumpe lôgo.

Yahutuubii pi mpyi na jínabii kòre na yige pifeebil'e ke, pire kani

¹¹ Kakyanhala karigii cyi à sìi sùpya sâha sàa cyi nya me, Kile mpyi maha cyire pyi Poli cye kurugo.¹² Vâanjyi, lire nyé me sìcuyi yi mpyi a bwòn Poli na ke, pi mpyi maha yire lwúu maha sì na ntare yampii ná jinacyaanbii na. Lire mpyi maha yampii pyi pi i jncuñi, maa jinacyaanbii jinabii pyi pi i fwore pi e.

¹³ Yahutuubii pì na mpyi wani, pire mpyi maha jaare na mâre, marii jinabii kòre na yige pifeebil'e. Ka pire la si mpyi s'a jinabii kòre s'a yige pifeebil'e ná Kafoonji Yesu mëge e mú. Pi aha jinacyanji wà nya, pi mpyi maha jwo: «Yesuñi kyaa Poli maha yu ke, uru mëge na, yii fworo!»¹⁴ Yahutuubii sáragawwuubii jùñufembwâhe kà mëge na mpyi Sikeva. Uru pylibii nàmbaa baashuunni mú mpyi maha uru ñge báaranji pyi.¹⁵ Nyé canjka, pi à puru jwumpe jwo ná jinacyanji w'e, ka jinañi si jwo: «Mii à Yesu cè, Poli nyé sùpyanji ñgemu ke, mii à uru cè mú, ñka yii de? Mpire pi nyé yii yé?»

¹⁶ Nàñi i jinabii nyé ke, ka uru si jncwo pi na, maa pi kyérege sèe sèl'e fo mà pi bânnaga, ka pi cípyire wuubii si fê a fworo u bagé e.

¹⁷ Yahutuu yo, supyishinji sanji yo, shin maha shin u mpyi Efese kành e ke, pire pun'à nde kani lôgo maa fyá. Ka Kafoonji Yesu mëge sí n-pêe.

¹⁸ Mpii pi mpyi a dá Yesu na ke, pire niyyahamii mpyi na ma na yyéreli sùpyire yyaha na, maa pi kapegigii nimpyiñkii yu. ¹⁹ Mpii pi mpyi na sìjkanmpe pyi ke, pire niyyahamil'à pa ná pi sìjkanmpe sémebil'e, ka pi i mpa pi binni piye jnuñ'i, maa pi súugo sùpyire jyii na, maa pire sémebibii lwoore wà tiye na, ka pi lwoore sí mpa bê wyérefyinji kampwöhii beeshuunni ná ke (50.000) na.

²⁰ Lire pyinjanni na, Kafoonji jwumpe mpyi na jcaali cyeyi yyaha kurugo fwafwó maa fànha taa.

Nyàhanjurguruñji u à pyi Efese kànhe e ke

²¹ Cyire karigii toroñkwooni kàntugo, mà Kile Munaani yaha l'à Poli yyaha cû, u à li lwó uye funñ'i si ntòro Masedoni ná Akayi kùligil'e si raa wá Zheruzalemu kànhe e. U mpyi maha yi yu na uru ká nò wani, na ur'a yaa u sà fworo Ùrømu kànbwohe e mú. ²² Nyé ka u u u jaarañeebii pii shuunni yaha pi à kàre Masedoni i, pire pi mpyi Timoti ná Erasiti. Ka u yabiliñji si ntèen mà tère pyi sahanjki Azi kùluni i.

²³ Kafoonji Yesu kuni kani mpyi a nyàhanjurguro nimbwo yîrige lire tèni i. ²⁴ Sèenbuñi wà na mpyi wani, uru mege na mpyi Demetirusi, wyérefyinji u mpyi na bùu. Yasunjke mege pi maha mpyi Aritemisi* ke, uru nàñi mpyi maha kuru yasunjke bage shiñi yaa ná wyérefyinji i na mpéreli. U ná u báarapyibii mpyi maha wyérefyahaga taa uru báaranji i. ²⁵ Nyé canjka, ka uru nàñi si u báarapyibii ná sèenbuubii puni yyer'a binni maa jwo: «Mii cìnmpyibii, yii à li cè na nyé báaranji i wuu nyé na wuu jwølyinji taa. ²⁶ Nka nde nyé Polini nyé na mpyi ke, yii na li nûru maa li jnaa. U à jwo na sùpyire maha kacyanhigii jcyiimu yaa ná pi cyeyi i ke, na cyire nyé yafyin me. Nde kani nyé Efese kànhe kanni jùñjo kyaa mà dë, li na ñko si mpyi Azi kùluni puni jùñjo kyaa. U s'à shinjyahara jùmbogii këenñje ná puru jwumpe e mà kwò. ²⁷ Ná wuu nyé a wuye waha me, wuu là nta kuni sì n-tò, mà bâra lire na, wuu yasunjcwøge mege ku nyé Aritemisi ke, kuru yasunjke bage saha sì n-pa n-pyi laage e me. Kuru yasunjke Azi kùluni shiinbii ná kini shiinbii puni nyé na sunni ke, pèènè saha sì n-pa n-taha ku na me.»

²⁸ U à puru jwo ke, mpii pi mpyi wani ke, ka pire lùyiri wuubii si wá na yasunjke báami maa ñko fànha na: «Wuu Efese kànhe shiinbii yasunjcwøge Aritemisi fiige nyé me!»

²⁹ Nyé ka pi i kànhe puni nyàha a wùrugo ná puru túnmp e. Lire mpyi a Poli jaarañeebii pii shuunni, Gayusi ná Asitariki ta wani. Masedoni kùluni shiin pi mpyi pire, ka sùpyire si ntíl'a pire cyán a cû mà kàre tafage e. ³⁰ Poli yabiliñji la mpyi

* **19:24** Shinjyahara mpyi na sôñji na kuru yasunjke na nyé ceewe ñgemu u maha pylibii kaan sùpyir'á, maa sùmañji pyi u u jwøge ke. Efesi kànhe e kuru yasunjke tabwøhe mpyi.

si ɳkàre sùpyire tabinnige e, ɳka cyelempyiibii jyε a jεε mε.
 31 Azi kùluni fànhafembwoyi yà mû na mpyi wani, yire na mpyi Poli cevee, ka pire si tÙntturo tun u á, na u àha zhà sùpyire tabinnige e mε.

³² Lire tèni mpyi a jwumpe ta p'a jyaha sùpyire shwəhəl'e, wà ná wà wumø jyε a mpyi niŋkin mε. Nde na pi mpyi a binni ke, shinjyahara na mpyi wani, pi jyε a mpyi a lire cè mε.

³³ Yahutuŋi wà na mpyi wani, uru mεge na mpyi Alezandiri. Ka pi i uru ɳøoŋ'a kàr'a sà yyéenj sùpyire yyaha yyére. Ka u u cyεge tèg'a sùpyire pyi na ti fyâha. U la mpyi si u Yahutuŋeεbii tÙbile kòrø sùpyire shwəhəl'e. ³⁴ Nka sùpyir'à pa jncè na Yahutu u jyε u wi ke, ka pi puni si binn'a jwo fànha na: «Wuu Efese kànha shiinbii yasunjcwøge Aritemisi fiige jyε mε!» Maa ɳkwôro lire na fo na ɳko si nø lerii shuunni fiige na.

³⁵ Sémeseméŋi u mpyi kànhe e ke, uru u à pa jà a sùpyire pyi t'à fyâha, maa jwo: «Efese kànhe shiinbii, sùpyire pun'à li cè na yasunjcwøge Aritemisi k'à yíri niŋyinj na mà cwo ke, na Efese kànhe ku jyε kuru ná ku bage kàanmucyafoonj. ³⁶ Sùpya sì n-jà yire kyáala mε. Lire e ke yii yii funjyjí jíŋε, yii àha raa karigii pyi jùŋjø kurugo mε. ³⁷ Yii à mpii nàmpii cù mà pa naħa, mà li ta pi jyε a yafyin yû yasunjke bage e mε, pi mû jyε a jwumpimø jwo mà yyaha tí ná wuu yasunjke e mε.

³⁸ Demetirusi ná u báarapyiŋeεbii la ká mpyi si sùpyanji wà céege kani là na, pi a sì yuksaalal bage e yuksaabii yyére ná lire kani i. ³⁹ Kampyi pabere sí na wá yii á, wuu mpìnñinj canŋke, wuu sí puru cwøɔnro. ⁴⁰ Lire baare e nde li nde wuu à pyi ame niŋjaa ke, wuu sí n-jà jncéegē ta l'e, naħa na yε pi aħa wuu yíbe, wuu sì n-jà jùŋjø ta sùpyire kabinnini na mε.» ⁴¹ U à puru jwo a kwò ke, maa sùpyire cye yaha.

20

Nde Poli à pyi Masedoni ná Geresi kùligil'e ke

¹ Nyε māħan'à pa fyâha ke, ka Poli si cyelempyiibii yyer'a binni maa pi yεre, lire kàntugo maa kuni cya pi á maa ɳkàre Masedoni kùluni i. ² U à yεre yε niŋyahaya kan lire kùluni dánafeebil'á maa nta a jyil'a kàre Giresi kùluni i. ³ U à yíŋyε taanre pyi wani. Tèni i u à uye bégele si jyè bakwøøge e raa ɳkèegē Siri kini i ke, ka u u lógo na Yahutuubii piì na wá a vùnñjø pwø u mεε na. Nyε lir'á pyi ke, ka u u li lwó uye funñ'i si núru ntòro Masedoni i s'a wá. ⁴ Mpíi pi mpyi a u tÙugo ke, pire pi mpyi Bere kànhe shinni Pirusi jyanj Sopateri ná Asitariki ná Sekundusi, pire shiin shuunniŋi mpyi a yíri Tesaloniki kànhe e, mà bâra Gayusi na, uru mpyi a yíri Dëribe kànhe e, ná Timøti, ná Tisike ná Torofimu, pire shiin shuunniŋi mpyi a yíri Azi kùluni i. ⁵ Ka pire si ɳkàre wuu yyaha na maa sà

wuu sige Torasi kànhe e. ⁶ Bwúuruñi nijjirigembaanjı kataanni toroñkwooni kàntugo, ka wuu u bakwoøge kà lwó Filipi kànhe e, maa canmpyaa kañkuro nara pyi maa nta a nò Torasi kànhe e, maa ntèen wani mà cibilaaga pyi.

Poli à bu jnè Torasi kànhe e

⁷ Cibilaage canjcyiige* ka wuu u wwò maa Kafoonjı njyìñi lyí siñcyan. Poli la mpyi s'a ñkèege kuru canja nùmpanña na. Nyé ka u u Kile Jwumpe jwo ná dánafeebil'e fo mà sà jìñke jñi.

⁸ Wuu mpyi a binni batøønge njyibabilini l'e, bëenmè yaaya njyahaya mpyi a mìnî mìn'a yaha lire babilini yyaha kurugo.

⁹ Nànjjiinji wà na mpyi ná wuu e, uru mege na mpyi Etikusi, uru mpyi a tèen finetiriñi jiwøge na. Poli à mò jwumpe na ke, ka uru si mpa ñón'a funjø wwò uye na. Pur'e u à kwôro mà bwòn a pôl'a yíri batøønge njyibabilini tanrewuuni i mà pa ncwo. Pi à ta pi sà u yírige ke, mà u ta u à kwû. ¹⁰ Ka Poli si ntig'a kàre maa sà lyéele u jnùñ'i, maa u cù u cyeyi na maa jwo: «Yii àha raa fyáge mè, u na jnye jnyii na!»

¹¹ Lire kàntugo ka Poli si nûr'a dùgo maa sà bwúuruñi lwó maa u kwòn kwòn a táa pi à lyí, maa ñkwò maa jwumpe sogo mà sà nò fo canjanyiini tèefworoni na, maa nta a kàre. ¹² Nyé ka pi i nànjjiinji tùug'a kàre pyønge e, u mpyi jnyii na, ka lire si màban lèñe dánafeebil'e.

Poli na Efese kànhe dánafeebii kacwønribii yøregé

¹³ Lire kàntugo ka wuu u bakwoøge lwó a kàre Azosi kànhe e. Poli mpyi a jwo na uru sí raa jaare s'a wá tøore na kuru kànhe na. Wani u mpyi na sí sà bâra wuu na bakwoøge e. ¹⁴ U à sà wuu ta Azosi kànhe e ke, maa bâra wuu na, ka wuu u bakwoøge lwó mà kàre Mitileni kànhe e, ¹⁵ maa yíri wani mà kàr'a sà nò kuru canja nùmpanña na Kiyøsi kini sìcampe na. Kuru canja nùmpanña, maa nò Samøsi kini i. Kuru canja nùmpanña, maa nò Milëti kànhe e. ¹⁶ Yii li cè na Poli la mpyi si ntòro Efese kànhe taan yyérembaa. U la jnye a mpyi si mò Azi kùluni i mè. U funjke mpyi a wyøre, naha na ye u la mpyi, ná labere jnye a pyi mè, si Pantekötinji kataanni jnùñjø bê Zheruzalemu kànhe e.

¹⁷ Lire e ka u u ntèen Mileti kànhe e maa túnnturo tùugo Efese kànhe dánafeebii kuruñke kacwønribil'á, na pi pa.

¹⁸ Pi à pa ke, ka u u pi pyi: «Mà lwó mii à pa naha Azi kùluni i ke, fo mà pa nò nijjaa na, yii à mii toroñkannni cè yiye shwøhøl'e. ¹⁹ Mii à naye tîrige pyiñkannigii puni na, maa báaranji pyi Kafoonjı á, maa ñkyala fo mà jnyilwøhe wu, naha na ye Yahutuubil'à vùnnyi pwø tooyo njyahay'e mii na, maa yyefugo njyahaga nò mii na. ²⁰ Lire ná li wuuni mü i, yaaga

* **20:7** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku jnye káriñi.

maha yaag'e yii tòon jyε ke, mii jyε a kuru kà ɻwəhə yii na mε. Sùpyire shwəhəl'e yo, yii pyεnyi i yo, mii à yii kâla yire na.

²¹ Yahutuubii bâra supyishiŋi sanŋi na, mii à yi jwo a waha pi á na pi pi toroŋkanni kēenŋε, pi i piye kan Kile á, pi i dá wuu Kafoonji Yesu na. ²² Nyε numε, mii ninjkařeŋi u ɻge Zheruzalem̄ i, nde li sí n-sà mii ta wani ke, mii jyε a lire cè mε. Nka Kile Munaani fànhe ku jyε mii na. ²³ Nde mii à cè ke, lire li jyε: kànha maha kànha na mii na ntùuli ke, Kile Munaani maha li cyēe mii na na kàsujiini ná yyefuge ku jyε mii yyaha na wani. ²⁴ Nka mii múnāani kani jyε a mii funŋø pen mε. Nde l'à mii funŋø pen ke, lire li jyε: Kafoonji Yesu à báaranji ɻgemu le mii cye e ke, mii u já a uru pyi a jwə si nə u tegeni na. Uru u jyε, Kile à jwə wuu na maa kani ndemu pyi ke, mà lire jwumpe jwo sùpyir'á.

²⁵ Nyε yii mpiimu yyére mii à tòro maa Kile Saanre jwumpe jwo ke, mà lwó numε na, yii saha sì mii jyε mε. ²⁶ Lire kurugo mii sí yi jwo yii á nijja, yii ɻgemu ká kani là para ke, urufoo jùŋø tuguro ti jyε tire, ti saha jyε mii woro mε. ²⁷ Naha kurugo yε yii zhwoŋi kàmpañke na, kyaa maha kyaa li jyε Kile jyii wuuni ke, mii jyε a lire là ɻwəhə yii na mε. ²⁸ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, Kile Munaani à yii tìŋe yatoŋkurunŋke ɻkemu jùŋø na ke, yii raa kuru kàanmucaa. Kile Jyanji à u sishange wu, ka Kile si dánafeebii mpiimu cya mà wà piye na ke, yii yaha pire na, yii raa pi jwə caa. ²⁹ Mii à li cè, mii karenkwooni kàntugo, bà sigepwuunbii maha jyè mpàkurunŋke shwəhəl'e maa ku bwòn a caala mε, amuni sùpyire tà sí n-pa jyè yii shwəhəl'e si yii wurugo. ³⁰ Ali yii shwəhəl'e, pìi sí n-pa raa fini si cyelempyiibii pìi fáanŋa si ɻgurugo pi i ntaha pire fye e. ³¹ Lire e ke yii yákili yaha yiye na, yii funŋyi cwo li na na mii à yyee taanre pyi na yii puni yerege pìlaga bâra canŋa na, fo tooyi y'e mii mpyi maha jyilwəhe wuuni yii kurugo.

³² Nyε numε, mii sí yii le Kile cye e. Jwumpe p'à li cyēe na Kile à jwə wuu na ke, puru pu sí n-jà fânha kan yii á si yii pyi yii a sì yyaha na Kile kuni i, yaayi jwəmεen̄i Kile à lwó ke, si yire kan yii á mà bâra u wuubii puni na. ³³ Mii jyε a jyii yige sùpya wyére, lire jyε mε seén, lire jyε mε u vâanya kurugo mε. ³⁴ Yii yabilimpil'à li cè na mii à báaranji pyi ná na cyeyi i, bà mii si mpyi si já jiyére ná naye e, mà bâra na shèrfeebii na mε. ³⁵ Mii à li cyēe yii na pyiŋkannigii puni na, na amuni wuu à yaa wuu a báaranji pyi, wuu raa fòŋjfeebii tère, mà bâra lire na, wuu u funŋø cwo Kafoonji Yesu jwumpe na. U à jwo na "Jwónji na ntaa ɻkanŋi i mà tòro ntanji taan."»

³⁶ Poli à puru jwumpe jwo a kwò ke, maa ninjkuře sín maa Kile jnáare ná pi e. ³⁷ Lire kàntugo ka dánafeebii puni mèsuwuubii si wá na Poli pûruli na jcwôre maa pi fwùŋi

nizanñji kaan u á. ³⁸ Pi yyetanha wuubii pi mpyi, naha na yé u mpyi a jwo na pi saha sì uru nya mε, ka pi i ñkàr'a sà u tÙug'a yaha bakwøøge talwøøge e.

21

Poli à nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e

¹ Wuu à pishëerenji kan a kwò ke, maa jyè bakwøøge e, maa ntíl'a kàre Kòsi kìnì i. Kuru canja nùmpanña, maa ñkàre Òrodi i, maa yíri wani mà kàre Patara kànhe e. ² Wuu à sà bakwøøge kà ta wani ku u ñko raa ñkèege Fenisi kùluni i, ka wuu u jyè kur'e mà kàre. ³ Wuu à kàr'a sà byanhara Sipiri kìnì na fo na li nya ke, ka wuu u li kwòñ a yaha wuu kàmene cyëge na, maa ñkàre Siri kìnì i. Wuu à sà nò Tiri kànhe na ke, maa yyére wani, naha na yé yaayi yi mpyi bakwøøge e ke, wani kuru kànhe na yire mpyi na sí n-tírigé. ⁴ Ka wuu u jyè kànhe e mà sà cyelempyibii plì ta wani, maa ntènn'a canmpyaa baashuunni pyi ná pi e. Kani li mpyi na sí n-pa Poli ta Zheruzalemu kànhe e ke, ka Kile Munaani si lire cyée pi na. Lir'à pyi ke, ka pi i yi jwo Poli á na u àha ñkàre Zheruzalemu i mε.

⁵ Cyire canmpyaagii baashuunniñ' à tòro ke, ka wuu u kuni cya. Ka cyelempyibii puni si fworo ná pi cyeebii ná pi pyìlibil'e, maa wuu tÙug'a fworo kànhe e. Wuu à sà nò suumpe lwøhe jwøøge na ke, ka wuu puni si niñkure sín lwøhe jwøøge na, maa Kile nyaare. ⁶ Wuu à pishëerenji kan wuy'á mà kwò ke, ka wuu u bakwøøge lwó na ñkèege. Dánafeebii pi ke, ka pire si nûr'a kàre kànhe e.

⁷ Nyé nyaani wuu à pyi suumpe lwøhe ñuñ'i mà yíri Tiri kànhe e ke, Pitolemayisi kànhe e wuu à lire ñuñke kuu. Ka wuu u fworo bakwøøge e mà kàre kànhe e mà sà dánafeebii shéere, maa canmbile niñkin pyi ná pi e. ⁸ Kuru canja nùmpanña, ka wuu u ñkàre Sezare kànhe e, maa sà sunmbage lèhé Filipi yyére. Jwumpe Nintanmpe jwufoonjì wà u mpyi u wi. Nàmbaabii baashuunniñi pi mpyi a cwɔɔnrɔ pi a Yesu tÙnntunmipi tègë Zheruzalemu kànhe e ke, pire wà u mpyi u wi mû. ⁹ Pùcepyilyeye sicyëere na mpyi u á, yire mpyi maha Kile tÙnnture yu sùpyir'á.

¹⁰ Wuu à canmpyaa niñyahagii pyi Filipi pyënge e. Mà wuu yaha wani, ka Agabusi si yíri Zhude kùluni i mà pa. Kile tÙnntunñjø u mpyi u wi. ¹¹ U à pa wuu ta wani ke, maa Poli seepwøøge lwó, maa ku tèg'a u yabilini tooyi ná u cyeyi pwø maa jwo: «Kile Munaani à jwo na ñgemu u nyé ná ñke seepwøøge e ke, Yahutuubii ñùñufreebii sí n-pa urufoo cù Zheruzalemu kànhe e, si urufoo pwø ame si nde supyishinji sanñji cye e.» ¹² Wuu à puru jwumpe lógo ke, ka wuu ná kuru cyage dánafeebii puni si wá na Poli nyaare na u àha ñkàre

Zheruzalemu i mε. ¹³ Ka Poli si jwo: «Naha na yii nyε na mεε súu amε ye? Yii àha na yákiliŋi wùrugo mà de! Mii à nyε na mpwəŋi i fo mà sà nō na mbòŋi na Zheruzalemu i Kafooni Yesu mεge kurugo.» ¹⁴ Wuu à pa li nyā na wuu sì n-jà u zhèŋi fyiinne Zheruzalemu kànhe e mε, ka wuu u u yaha wani, maa jwo: «Kafooni nyii wuuni li pyi.»

¹⁵ Canmpyal'à tòro ke, ka wuu u wuye bégele, maa yíri Sezare kànhe e mà kàre Zheruzalemu i. ¹⁶ Sezare kànhe cyelempyiibii pìi mpyi a kàre ná wuu e. Pire pi à wuu yyaha cù a kàre, ka wuu u sà wuu sunmbage lèŋe Sipiri kini shinji wà yyére, uru nàŋi mεge mpyi Minasən. Cyelempyanj i wà u mpyi u wi fo tèeməni i.

Karigii cyi à pyi supyishinj i sanŋi shwəhəl'e ke, Poli à cyire yyaha jwo Zheruzalemu dánafeebil'á

¹⁷ Wuu à sà nō Zheruzalemu kànhe e ke, ka dánafeebii si wuu jùŋj bê ná funntange e. ¹⁸ Kuru canŋa nùmpanŋa, Poli à kàre ná wuu e Yakuba yyére. Dánafeebii kurunjke kacwənribii puni mpyi a piye bínni wani mû. ¹⁹ Fwùŋj pyiŋkwooni kàntugo, Poli à jwumpe lwó, karigii Kile à pyi mà u yaha supyishinj i sanŋi shwəhəl'e ke, maa cyire puni yyaha jwo pi á niŋkin niŋkin. ²⁰ Pi à puru lógo ke, maa Kile kēe. Lire kàntugo maa jwo Poli á: «Wuu cìnmþworonanj, mu nyε a nyā mà? Yahutuu kampwəhii niŋyahamil'à dá Yesu na naha, ñka ali numε, pi à piye pwɔ Kile túnntunŋi MusaSaliyanj i kurigii jaaranj na. ²¹ Nyε pìl'à pa yi jwo pi á na mu à jwo na Yahutuubii pi à tèen supyishinj i sanŋi shwəhəl'e ke, na pire kà núru raa Musa Saliyanj i kurigii jaare mε, na pi àha raa pi pyìlibii kwùun sahanjki mε, na pi àha núru raa làdaabii karigii pyi mε. ²² Lire e ke naha wuu à yaa wuu pyi bε? Naha kurugo yε pi sí mu mpanj cè. ²³ Nyε wuu sì njemu jwo mu á ke, yire mu à yaa mu u pyi. Nàmbaa sicyεere na nyε naha wuu shwəhəl'e, pire mpyi a jwɔ fáa Kile á. ²⁴ Jyè ná pi e Kilejaarebage e, maa maye fíniŋe ná pi e, maa pi fíniŋefiniŋe yaare lwoore wwû, pi i pi jùŋyi kûlū*. Lire ká mpyi, Yahutuubii sí n-cè na jwumɔ maha jwumɔ sùpyire nyε na yu na ntare mu na ke, na puru pà nyε sèe mε, ñka na mu yabiliŋi na Musa Saliyanj i kurigii jaare.

²⁵ Nyε mpii pi à dá Yesu na supyishinj i sanŋi i ke, njε wuu à jwo pir'á ke, yire yi nyε: pi àha raa yasunyj i kyaare kyàa mε, pi àha raa sìshange lyí mε, yatooge k'à kwû mà ta sìshan nyε a fworo k'e mε, pi àha kuru kyà mε, pi àha raa jacwɔore pyi mε.»

²⁶ Kuru canŋa nùmpanŋa, ka Poli si bâra pire nàmbaabii na, maa sà uye fíniŋe ná pi e. Lire kàntugo ka u u ñkàr'a sà jyè Kilejaarebage e, canmpyaagii pi sí n-pyi si fíniŋe ke, cyire

* **21:24** Nwøfaage mpii Yahutuubii mpyi a fáa ke, ná kuru tèni mpyi a fùmñj mε, pi jùŋyi nyε a mpyi a yaa yi kûlū mε.

canmpyaagii sí n-kwò canjke ḥkemu i ke, maa kuru canjke cyēe. Kuru canjke ninuge e, pi shin maha shin sárage mpyi a yaa ku wwû.

Pi à sà Poli cû Kilepaarebage e

27 Canmpyaagii baashuunni sùpyanji mpyi maha mpyi si nta vínijé ke, cyir' à pa byanhara cyi takwɔore na, lire mpyi a Azi kùluni Yahutuubii ta pi à Poli jyia Kilejaarebage funjke e, ka pire si jwuuyahama pyi maa sùpyire yírig'a yaha Poli fye e, pi à cû. 28 Pi mpyi na màhañi jyii maa ñko: «Izirayeli shiinbibii, yii pa wuu tège! Nge nàñi u maha jaare cyeyi puni i maa ñko na wuu shinji jyé yafyin me, na wuu Saliyanji jyé a jwò me, na wuu maha wuu Kilenji pêre cyage ñkemu i ke, na kuru jyé a jwò me. Mâ bâra lire na, u à pa ná supyishinji sannji sùpyire t'e wuu Kilejaarebage funjke e mà pa kuru cyage nisinañke nwâhò wuu á†.»

²⁹ Pi mpyi na puru yu, jaha na yε pi mpyi a Poli ná Efese kànhe shinnji Torofimu nya siñcyan kànhe funjke e, ka pi i wá na sônnji na Poli à kàre ná u e Kilejaarebage funjke e. ³⁰ Li mpyi a kànhe puni jyàha a wùrugo, ka sùpyire si wá na fí na fwore kàmpañyi puni na. Ka pi i sà Poli cyán a cû, maa u dìr'a yige Kilejaarebage e, maa ntíl'a ku jwɔyi tò. ³¹ Mà pi yaha pi i Poli bonjanna caa, ka pìi si sà yi jwo sòrolashiibii jnùnjfembwóh'á na: «Zheruzalemu kànhe puni na wá a jyàha a wùrugo!» ³² Ka uru si ntíl'a sòrolashiibii pìi ná pi yyaha yyére shiin yîrige pi a fê a kàre pi cyage e. Yahutuubil' à sòrolashiibii ná pi jnùnjfembwóhe nya ke, maa Poli bwɔɔnre nwɔ yaha.

³³ Nyε ka sòrolashiibii jùñufembwóhe si file, maa Poli cù, maa pi pyi pi à u pwó ná yòrøyə shuunni i. Pi à u pwó ke, ka u usùpyire yíbe: «Jofoo u nyε u wi yε? Naha shi u à pyi yε?» ³⁴ Sùpyire puni mpyi na màhanjì jyii, wà ná wà wumø nyε a mpyi niñkin me. Màhanjì nyahañjì kurugo, sòrolashiibii jùñufembwóhe nyε a jà a yafyin yyaha cè pi jwumpe e me, ka u sòrolashiibii pyi pi à kàre ná Poli i pi káaŋke funjke e. ³⁵⁻³⁶ Pi à kàr'a sà nō tajiyiwóge na ke, ka supyijyahara si lwá a tò pi na ná kafuge e, maa nkɔ: «Yii u bò!» Li nyε a pa nwó me, ka sòrolashiibii si Poli lwó.

Poli à uye jwo a finiηe sùpyir'á

37 Tèni i pi mpyi na njko raa jyè ná Poli i káaŋke funjke e ke, u à sòrolashiibii jùnjufembwøhe yíbe: «Nùnufoonji, mii sí n-jà n-jwo ná mu i la?» Ka uru si jwo: «Taha mu à Girékiibii shœnre cè?

38 Li sàha mō me, Misira kini shinji u mpyi a pa jñūñō kyán naha maa ñkàre ná shiin kampwəhhii sicyeere e (4.000) síwage funjke e supyibuuni mée na ke, taha uru bà u naha mu mo!» 39 Ka

† 21:28 Mpii pi nye pi nye Yahutuu me, pire mpyi a yaa pi a jyè Kilejaarebage kaanke funnke e me (Ezekiyeli 44,7).

Poli si u pyi: «Mii na nyε Yahutu, mii à yīri Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i. Mii na yīri kànbwòhò na, ñkemu mègε k'à pêe ke. Mii na mu jàare, ma a na yaha si jjwo ná sùpyire e.»⁴⁰ Ka sòrolashiibii jùnjufembwòhe si kuni kan Poli á, mpe pu nyε u á ke, u u puru jwo. Nyε mà u njijyerenj yaha babwòhe tajyijwòge na, ka u u cyεgε yīrige sùpyir'á. Pi pun'à pa fyâha ke, ka u u jwo ná pi e Eburubii shεenre e. U à jwo:

22

¹ «Mii cìnmpyiibii ná mii tiibii, mii na li caa yii á, yii i lógo na jnwò na. Mii sí jwumò jwo si ntègε naye fíniñε yii á.»² Sùpyir'à u nya u u yu ná pi e pi yabilimpii shεenre e ke, ka pi puni si fyâha fyii, ka Poli si jwo: ³ «Mii na nyε Yahutu, mii à si Tarisi kànhe e, Silisi kùluni i, ñka na ha a Zheruzalemu kànhe e pi à mii byé. Mii cyelentunji u mpyi Gamaliyεli. Uru u à mii yal'a kâla wuu tulyeyi Saliyanji na. Mii mû mpyi a naye pwò sèl'e Kile na, bà yii na ha yiye pwò u na njijaa mε. ⁴ Mpíi pi mpyi na Yesu kuni jaare ke, mii mpyi maha pire kyérege fo maha pìi bùu. Mii mpyi maha lire kuni jaarafeebii cwôre, nò bâra ceewe na, na mpwu na leni kàsuñi i. ⁵ Sáragawwuubii jùnjufembwòhe ná Yahutuubii kacwɔnribii puni pi nyε mii shéribili lire kani i. Pire pi mpyi a séme yal'a kan mii á mii u sà ñkan Damasi kànhe Yahutuubil'á, maa li cyée na mii aha sà lire Kile kuni jaarafoonji shin maha shin ta ke, si u pwò s'a ma Zheruzalemu kànhe e, pi i mpa pi kyérege. ⁶ Mà mii njikarenj yaha Damasi kànhe e, canvwuge laage e mii à sà byanhara kànhe na ke, ka mii i bèëngε nya k'à pâl'a yīri njijyinj i mà pa mii kwûulo. ⁷ Ka mii i wwûl'a cwo njikene na, ka mèjwuu si fworo na “Soli Soli, na ha na mu nyε na mii kyérege yε?”

⁸ Ka mii i jwo “Kafoonji, jofoo u nyε mu yε?” Ka mèjwuuni si fworo “Mii u nyε Nazareti kànhe shinñi Yesu, mii mu nyε na ñkyérege.”⁹ Nyε mpíi pi mpyi ná mii i ke, pir'à bèëngε nya, ñka shinñi u mpyi na yu ná mii i ke, pi nyε a mpyi a urufoo jwumpe lógo mε.¹⁰ Ka mii i jwo “Kafoonji, na ha mii à yaa mii i mpyi yε?” Ka Kafoonji si jwo “Yīri ma a si Damasi kànhe e, yaaga maha yaaga mu à yaa mu u pyi ke, pi sì sà yire puni jwo mu á.”

¹¹ Nyε ná bèëngε sí mpyi a mii nyiigii bya mà mii pyi mii saha nyε na jaa mε, mpíi pi mpyi ná mii i ke, ka pire si mii cù na cyεgε na, mà kàre Damasi kànhe e.¹² Nàñi wà na mpyi wani Damasi kànhe na, u mègε mpyi Ananiyasi, u mpyi na fyáge Kile na, maa MusaSaliyanji kurigii jaare cyi jaarañkanni na. Damasi kànhe Yahutuubii puni mpyi maha u metanga yiri.¹³ Ka uru si mpa mii fye e, maa mpa yyére mii taan maa jwo “Mii cìnmpworonji Soli, ma nyiigii mógo ma raa jaa.” Ka mii nyiigii si ntíl'a mógo, ka mii i wíl'a u nya.¹⁴ Ka u u jwo “Mà

ninjaa yaha u sàha nō mε, wuu tulyeyi u Kileñjì à mu cwɔɔnra, bà mu si mpyi si u nyii wuuni cè mε, ḥgemu u a sàa tíi ke, si uru nya, si lógo u yabilinji nwɔ na. ¹⁵ Naha kurugo ye mu sí n-pyi u shenre jwufoo, nde mu à nya maa ndemu lógo ke, si cyire puni yyaha jwo sùpyire pun'á. ¹⁶ Lire e ke numε ma hà núru yi le shuunni i mε, yíri ma a batize, ma a Kafooni Yesu mεge yyere bà mu kapegigii si mpyi si jyé ndáha mu na mε.”

¹⁷ Nyε ka mii i mpa nür'a kàre Zheruzalemu i. Canjka mà mii yaha Kileñarege na Kileñaarebage e, Kile à kani là cyēe mii na. ¹⁸ Ka mii i Kafooni nya. Ka u u jwo mii á “Fyál'a fworo Zheruzalemu i, naha na ye jwumpe mu sí n-jwo mii kyaa na ke, ḥke kànhe shiinbii sì jneε pu na mε.” ¹⁹ Ka mii i u pyi “Kafooni, mii mpyi maha jyè Kile Jwumpe kàlambayi i, maa dánafeebii cyán na ncwôre, maa pi bwùun, maa pi leni kàsunjì i pyiñkanni ndemu na ke, pi à lire cè. ²⁰ Ecyeni u mpyi maha mu kyaa yu ke, tèni i pi à uru bò ke, mii yabilinji mpyi wani kuru cyage e. Mii mpyi a jneε u mbònjì i. Mpíi pi à u wà a bò ke, mii bá u mpyi a pire vāanntinmbwoyi shwɔ a cû.” ²¹ Ka Kafooni si jwo mii á “Fworo kànhe e, mii sí mu tun tatɔɔnge e supyishinji sannji sùpyir'á.”»

²² Nyε sùpyire puni mpyi a fyâha maa núru fo Poli à jwo mà pa nō ḥke cyage na. ḥka tèni i u à mpe jwumpe jwo ke, ka pi puni si wá na màhañi jyii maa ḥko: «Yii u bò, ḥge sùpyanji shinji nyε a sàa yaa u yaha shì na mε!»

²³ Maa wá na màhañi jyii fànhna na, maa pi vāanntinjyi wwû na fyíngé, maa nticyenjì kure na wàa nìnyinjì i.

²⁴ Nyε lir'à pyi ke, ka sòrolashiibii jùñufembwɔhe si sòrolashiibii pyi na pi Poli lèñje babwɔhe e, pi i u bwòn ná tiripaanni i, nde u à pyi ka sùpyire si wá na màhañi jyii u kurugo ke, pi i u kárama u u li jwo. ²⁵ Mà pi yaha pi i u pwu ná yapwɔyi i s'a u bwùun, sòrolashiibii yyaha yyére shinji ḥgemu u mpyi wani u taan ke, ka u u uru pyi: «Mà tåanna ná saliyanjì i, yii à yaa yii i ḥrømu shin bwòn u yíbembaa la?»

²⁶ Ur'à yire lógo ke, maa ḥkàr'a sà jùñufembwɔhe pyi: «Naha mu la nyε si mpyi ḥge nàñji na ame ye? Ko ḥrømu shin u wá u wi.» ²⁷ Ka jùñufembwɔhe si sà Poli pyi: «ጀrømu shin u nyε mu la? Yi yyaha jwo na á.» Ka Poli si jwo: «Døn.» ²⁸ Ka u u jwo: «Wyéreñyahaga mii à sâra maa nta a pyi ḥrømu shin dø!» Ka Poli si jwo: «Mii wi ke, mii à si ḥrømu shin.»

²⁹ U à yire jwo ke, mpíi pi mpyi na ḥko s'a u bwùun ke, ka pire si ntíl'a yíri u taan. Sòrolashiibii jùñufembwɔhe yabilinj'à ta u cè na ḥrømu kìnì shin ur'à pyi pi pwɔ ke, ka fyagare si jyè u e.

Pi à kàre ná Poli i yuksaala kuruñke yyére

³⁰ Nùŋke na Yahutuubii mpyi na Poli cêege ke, sòrolashiibii jùñufembwøhe la mpyi a sì si kure cè. Kuru canja nùmpanja, ka u u Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná yukyaala kurunjke yyer'a binni, maa yòrøyí wwù Poli na, maa ɻkà'r'a sà u yyéenje pi yyaha yyére.

23

¹ Ka Poli si yukyaala kurunjke wíl'a mâha maa jwo: «Mii cìnmpyiibii, mii à sàa Kile nyii wuuni pyi fo mà pa nɔ niyjaaná na ná zòvyinre e.» ² Mpii pi mpyi Poli taan ke, ka Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe Ananiyasi si pire pyi na pi u bwòn u jwøge na. ³ Ka Poli si jwo: «Mu à fyìnme tò wwomøna, Kile mú sí mu bwòn. Mu à tig'a tèen naha na mu na yogo kwùun mii na mà tåanna ná Saliyanji i, mà li ta mu yabilin'à Saliyanji kyáala. Mu à jwo na pi mii bwòn, mà tåanna ná Saliyanji i, lire sí nyé a yaa li pyi me.» ⁴ Mpii pi mpyi u taan ke, ka pire si jwo: «Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe mu nyé na jcyere ame la?» ⁵ Ka u u pi pyi: «Mii cìnmpyiibii, mii nyé a mpyi a cè na Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe ki me, lire baare e mii mpyi na sì nyé yi jwo me. Naha kurugo ye y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na “Ma hè jwumpime jwo yii shinji yyaha yyére shinji na me*.”»

⁶ Poli mpyi a cè na yukyaala kurunjke kàmpanjke kà na mpyi Sadusii, ku sanjke sí nyé Farizhæen, ka u u jwo fàンha na pi shwøhøl'e: «Mii cìnmpyiibii, mii na nyé Farizhæen, mii sifeebii na nyé Farizhæen! Mii à na sònñore taha li na na kwùubii sí jè nùmpanja ke, lire kurugo yoge nyé na ɻko raa ɻkwùun mii na ame!»

⁷ Nyé u à yire jwo ke, ka jwujyahama si yíri Farizhæenbii ná Sadusiibii shwøhøl'e, ka sùpyire si ntáa. ⁸ Sadusiibii maha ɻko na kwujené nyé nùmpanja me, na mèlekëe nyé me, na jínahii nyé me, mà li ta Farizhæenbil'à dá na yire puni na nyé. ⁹ Là mpyi na bârali màhanjnyahanji na, ka Farizhæenbii kàmpanjke Saliyanji cyelentiibii pìi si mpa yíri maa jcyere maa jwo: «Wuu nàha sàa tapege nyá ɻge nàñi na me. Li sí n-jà n-ta mèlekëni wà, lire nyé me jínañi wà u à jwo ná u e.»

¹⁰ Mâhan'à pa nyaha fo sòrolashiibii jùñufembwøhe mpyi na sònñi na pi sí Poli dìri n-wáaga piye shwøhøl'e. Nyé ka u u sòrolashiibii pìi pyi na pi tige, pi i sà u cyán a shwø sùpyire na pi a ma pi babwøhe e.

¹¹ Nyé kuru canja nùmpanja numpilage e, ka Kafoonji si uye cyée Poli na maa jwo: «Maye wahá, mu à mii kyaa jwo Zheruzalemu kànhe shiinbil'á pyiñkanni ndemu na ke, amuni mu à yaa mu u sà mii kyaa jwo Órømu kànbwøhe shiinbil'á mú.»

Yahutuubil'à vùnñø pwø Poli na

¹² Kuru canja nùmpañja jyège na, ka Yahutuubii pìi si vùnñø pwø Poli mée na, maa ñkâa piy'á na pi wà sì n-lyî, lire jyé me sì n-bya më, fo pire ká bú Poli bò. ¹³ Mpíi pi mpyi a kuru vùnñke pwø ke, pire mpyi a nyaha shiin beeshuunni na. ¹⁴ Ka pire si ñkàre Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii kacwənribii yyére maa sà pi pyi: «Wuu à kâa wuy'á na wuu wà sì n-lyî, lire jyé me sì n-bya më, fo wuu aha Poli ta à bò tèni ndemu i ke. ¹⁵ Lire e ke yii ná yukyaala kurunk'à yaa yii bê li na, yii i pìi tun pi sà sòrolashiibii jùñufembwøhe náare, na u Poli yaha u pa, na yii sí n-pa u karigii kàanmucya si vyiinne. Wuu pi ke, wuu sí n-bégele si u sige, si u cya mbò mà u yaha kuni na.»

¹⁶ Nka kuru vùnñke pi mpyi a pwø ke, Poli cìnmpworocwoñj jyanj mpyi a fworo ku jwøhø na. Babwøhe e Poli mpyi ke, maa ñkàr'a sà jyè kuru bage e, maa yi yyaha jwo u á. ¹⁷ Nyé ka Poli si sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà yyere maa jwo: «Mii na mu náare ma a shà ná ñge nànjiiñj i ma jùñufembwøhe yyére, jwumø na jyé u á mà jwo u á.»

¹⁸ Ka uru yyaha yyére shinji si ñkàre ná u e u jùñufembwøhe yyére maa sà jwo: «Nùñufoonj, Poli u jyé kàsunj i ke, uru u à mii yyere maa jwo na mii u pa ná ñge nànjiiñj i mu yyére, na jwumø na jyé u á mà jwo mu á.» ¹⁹ Ka jùñufembwøhe si nànjiiñj cû cyage na, maa fèen ná u e, maa u yíbe: «Naha shi ku jyé mu á mà jwo mii á yé?» ²⁰ Ka nànjiiñj si u pyi: «Yahutuubii pìl'à bê li na na pire sín-pa yi jwo mu á na ma Poli yaha u shà nùmpañja, na yukyaala kurunk'à jwo na kuru la na jyé si sà u karigii yaa vyiinne sahañki. ²¹ Nka ma hè ndá pi jwumpe na më, naha na yé pi pìi na wá a mà vùnñø pwø u na si u bò mà u yaha kuni na. Mpíi pi à kuru vùnñke pwø ke, pir'à nyaha shiin beeshuunni na. Pi à kâa piy'á na pi sì n-lyî, lire jyé me sì n-bya më fo pire ká bú Poli bò tèni ndemu i ke. Pi à bégele li mée na mà kwò, mu jwøshwøore kanni pi jyé na sigili.» ²² Ka jùñufembwøhe si nànjiiñj cye yaha maa u pyi: «Ma hè njwo sùpya á na mu à ncyii karigii yyaha jwo mii á më.»

Pi à Poli tìugo fànhafoonj Felisi yyére

²³ Lire kàntugo ka jùñufembwøhe si sòrolashiibii yyaha yyére shiinbii pìi shuunni yyere maa pi pyi: «Yii sòrolashii ñkwuu shuunni (200) ná shønfemii beetaanre ná ke (70) mà bârâ shiin ñkwuu shuunni (200) mpiimu pi à se tåanbii na ke, yii pire bégel'a yaha. Pi sì n-kàre numpilage tèni baacyerewuuni na Sezare kànhe na. ²⁴ Yii shønyi yà bégele, bà Poli nijcenñj wu si mpyi si nø fànhafoonj Felisi yyére më.»

²⁵ U à puru jwo ke, maa séme sém'a kan Felisi á ñgemu funñ'i u à jwo:

²⁶ «Mii Kolodi Lisiyasi u à ñge sémenji séme si ñkan fànhafoonji njicenjì Felisi á. Mii fwù na ñye mu na.

²⁷ Nàñi u ñge mii à tùugo wani mu yyére ke, Yahutuubii pìi mpyi a u cù raa bùu. Mii à lógo na Òromu shin u ñye u wi ke, ka mii i na sòrolashikuruñke kà yaha k'à sà u shwø pi na.

²⁸ Nde u à pyi ka pi i u cêegé ke, mii la mpyi si lire cè, ka mii i pi pyi pi à kàre ná u e pi yukyaala kurunje yyére.

²⁹ Mii à pa li kàanmucya mà li ñya na pi Saliyanji kurugo pi à u cêegé, lire baare e u ñye a kyaa pyi ndemu li sí n-pa ná l'e u bò, lire ñye me mà u le kàsuñi i me.

³⁰ Numé, pi à pa yi jwo mii á na pi wá à vùnñø pwø u mæe na. Lire kurugo mii à til'a u tùugo wani mu yyére. Mpíi pi ñye na u cêegé ke, jùñke na pi ñye na u cêegé ke, mii à yi jwo pi á, pi a sì mu yyére pi i sà ku yyaha jwo mu á. Yire yi mpyi mii á mà jwo mu á.»

³¹ Ka sòrolashiibii si li pyi bà y'à jwo pi á me maa ñkàre ná Poli i kuru numpilage e fo Antipatirisi kànhe na. ³² Kuru canña nùmpañña, sòrolashiibii pi mpyi tòre na ke, ka pire si shonyifeebii yaha pi i ñkèegé ná u e, maa nûr'a kàre pi babwøhe e. ³³ Shonyifeebil'á sà nò Sezare kànhe e ke, maa sémenji ná Poli kan fànhafoonji Felisi á. ³⁴ Fànhafoon'á sémenji kâla ke, maa Poli yibe na kùluni ndire e u à yîri yë†. Ka u u jwo na ur'á yîri Silisi kùluni i. ³⁵ Ka u u Poli pyi: «Mpíi pi à mu cêegé ke, pi aha nò naha, mii sí jwumpe kan mu á.» U à kwò ke, maa pi pyi pi Poli lèñje saannji Erödi saanre bage e, pi raa u kàanmucaa.

24

Pi à Poli cêegé fànhafoonji Felisi á

¹ Nyé canmpyaa kañkur'á tòro ke, Ananiyasi u ñye Kile sáragawwuubii jùñufembwøhe ke, ka uru si mpa Sezare kànhe e ná Yahutuubii kacwñribii pìl'e mà bâra Térítulusi na, uru na mpyi yoge tûpyikòrøwø. Karigii cyi à tòro pi ná Poli shwøhøl'e ke, ka pi i mpa cyire tìgire cyán u na fànhafoonji Felisi á. ² Ka pi i Poli yyer'a pa. Nde na pi à u cêegé ke, ka Térítulusi si jwumpe lwó si lire yyaha jwo Felisi á. U à jwo: «Fànhafoonji njicenjì, mu u à wuu kini pyi l'à tèen yyenñke e. Mu yákilifente kurugo, ñkèenñe njyahawa à pyi kini i, li yyaha yyére zhèñj kurugo. ³ Cyire shinji mu ñye na mpyi wuu á cyeyi puni ná tèrigii puni i ke, wuu fwù na ñye mu na sèe sèl'e cyire kurugo. ⁴ Nka mii la ñye sì mu cù njaha me, lire kurugo mii na li caa mu á ma a maye sanña yaha ma a lógo wuu jwø na tère nimbilere funñ'i. ⁵ Wuu à li kàanmucya mà li ñya na ñge nàñ'á pyi yapege sùpyire shwøhøl'e. U à Yahutuubii puni yákilibii ñyàha a wùrugo

† **23:34** Felisi la mpyi si ncè kampyi kìrigii jùñjo na uru ñye ke, lire l'e Poli à yîri, puru funñke e si ncè kampyi uru si n-jà Poli yibe.

dijyεŋi cyeyi puni i. Uru u nyε Nazareti shiinbii Kile kuni yyaha yyére shinji. ⁶ U la bá mpyi si wuu Kilenaarebage pyi njirivaha yaaga, ka wuu u u cū. [Wuu la mpyi si yoge kwòn u na, si ntàanna ná wuu Saliyanji i, ⁷ ɳka sòrolashiibii jùnufembwøhe Lisiyasi à u cyán a shwø wuu na fànhe e, maa jwo na wuu pa u kacεgeni jùnke jwo na ha mu á.] ⁸ Wuu à u cεegε yaaga maha yaaga na ke, mu yabilinjí ká u yíbe, mu sí li cè na yire puni na nyε sèe.] ⁹ Yahutuubii sanmpii pi mpyi wani ke, ka pire si sogo puru jwumpe na, maa jwo: «Sèe u à jwo!»

Poli à uye jwo a fíniŋε Felisi á

¹⁰ Nyε ka fànhafoonji si kuni kan Poli á u jwumpe lwó. Ka u u jwo: «Mii à li cè, cyi à yyee njyahagii kwò, mu u nyε wuu shiŋji yukyaalaŋji. Lire kurugo mii sì n-fyá si naye tànga jwo mu á mε. ¹¹ Li sàha ɳkwò a tòro canmpyaa ke ná shuunni na mε, mii à kàr'a sà Kile pêe Zheruzalemu kànhe e. Li méε ká bê mu á, mu sí n-jà puru jwumpe kàanmucya si pu sèe ná pu kafinara cè. ¹² Canja niŋkin wà nyε a mii nya mii i nàkaana pyi ná sùpya e, lire nyε mε na sùpyire jùnjo kyângé Kilenaarebage e, lire nyε mε Kile Jwumpe kàlambayi i, lire nyε mε kànhe yyaha kurugo mε. ¹³ Nte sùpyire sì yafyin ta si njwo na lire li nyε mii kacεgeni jùnke mε. ¹⁴ Mii sí yi jwo mu á, mii na báaranji pyi wuu tulyeyi u Kileŋji á kuni laber'e. Pi à jwo na lire Kile kuni nyε sèe mε. Yaaga maha yaaga sí k'à séme Saliyanji sémeni ná Kile túnntunmpii sémebil'e ke, mii à dá yire puni na. ¹⁵ Mii à na sònñore taha yaage ɳkemu na ke, kuru ninuge na pi à pi sònñore taha, na shincenŋε bâra shinpi na, Kile sí sùpyire puni nè nùmpanja. ¹⁶ Lire kurugo mii à naye waha bà mii si mpyi si mpyi tigire cyaga baa Kile ná sùpyir'á mε.

¹⁷ Yyee njyahagii toroŋkwooni kàntugo, mii à nûr'a kàre Zheruzalemu i, mii shiŋji sùpyilibii pi nyε wani ke, maa sà wyérε kan fòŋjøfeebil'á, maa sáraya wwù Kile á. ¹⁸ Nyε yire na mii mpyi, ka pi i sà mii ta wani Kilenaarebage ntàani na. Karigii sùpyanji maha mpyi si nta vínijε Kile yyahe taan ke, cyire nizanŋkii mii mpyi na mpyi. Shinŋyahara nyε a mpyi wani mε, nyàhaŋgurugo nyε a mpyi wani mε. ¹⁹ Mii ná Azi kùluni Yahutuubii plì pi mpyi wani. Pire pi mpyi a yaa pi pyi na ha, kampyi mii à kapyimbaala pyi, pire mpyi na sí mii cεegε mu á. ²⁰ Lire nyε mε, tèni i pi à mii yyéenjε sùpyire yyaha yyére maa yoge kwòn mii na ke, kampyi mii à kapyimbaala pyi, sùpyire ti na ha na ha ke, pi yi jwo. ²¹ Mà mii njyjereni yaha pi yyaha yyére, mii à jwo fànhā na “Mii à tèen ná l'e na kwùubii sí jè n-fworo kwùŋi i nùmpanja. Lire kurugo yoge nyε na ɳkwùun

mii na yii yyaha yyére nijjaa.” Puru jwumpe mii à jwo ke, mii kacégeni jùñke ku nyé kuru la?»

²² Nyé Felisi mpyi a Kafoonji Yesu kuni karigii yyaha cè sèl'e, lire e u à jwumpe nûrunj'a yaha canjke kabere na maa pi pyi: «Yii a sì, sòrolashiibii jùñufembwohe Lisiyasi ká bú mpa, mii sí yii kataanmpe kàaanmucya.»

²³ Lire kàntugo ka u u sòrolashiibii yyaha yyére shinni wà pyi na u Poli lèhé kasubage e u raa u kàaanmucaa, na u àha u fège n-tòro mε, na u shinceñi wà la ká mpyi si mpa fworo u na, si yaage kà kan u á, u àha urufoo sige lire na mε.

²⁴ Canmpyal' à tòro ke, ka fànhafoonji Felisi si mpa ná u cwoñi Durusili i. Yahutu u mpyi u cwoñi, maa pi pyi pi a sà Poli yyere. Poli a pa ke, pyinjkanni na sùpyanji sí n-jà n-dá Yesu Kirisita na ke, maa yire yyaha jwo pi á. ²⁵ Pyinjkanni na sùpyanj' à yaa u a jaare ntìnji i, ná pyinjkanni na u à yaa u cù uye na ke, ná pyinjkanni na Kile sí n-pa sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ke, mà Poli yaha u u yire yyaha yu, ka Felisi fyagara wuñi si u pyi: «Wuu nijjaa wuyi yaha ame, mu sí n-jà raa sì, mii aha tèni labere ta, mii sí nûru mu yyere.» ²⁶ Felisi la mpyi Poli si wyére kan ur'á, lire kurugo u mpyi maha u yíri tère maha tère maa yu ná u e. ²⁷ Pi a yyee shuunni pyi pur'e, lire kàntugo, ka Pòrisusi Fesitusi si mpa Felisi fáa kini jùñufente na. Felisi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuibil'á, lire kurugo u mpyi a Poli tò a yaha kàsuñi i.

25

Poli à jwo na uru karigii cyi sà jncwøonrø saanbwøhe Sezare yyére

¹ Canjke Fesitusi à tèen kùluni jùñufente na ke, canmpyaa taanr' à tòro ke, u à yíri Sezare kànhé na mà kàre Zheruzalemu kànhé e. ² U à nò wani ke, nàvunjke ku nyé Kile sáragawwuubii jùñufeebii ná Yahutuubii yyaha yyére shiinbil'e mà yyaha tíi ná Poli i ke, ka pire si sà kuru paara u á, ³ maa li njáare u á na u Poli yaha u nûru u a ma Zheruzalemu i. Yii li cè na pi mpyi a vùnñjø pwø Poli na si u cya mbò mà u yaha kuni na. ⁴ Ka Fesitusi si yi jwo pi á na Poli na nyé kàsuñi i Sezare kànhé e, na jcyère uru mû sí nûru n-kàre wani. ⁵ Maa yi jwo pi á na: «Kampyi yii la nyé si tìgire cyán ñge nànji na, yii yii yyaha yyére shiinbii yaha pi a ma Sezare kànhé e. Pi aha nò wani, nde na pi nyé na tìgire cyáan u na ke, pi i sà lire jwo.»

⁶ Fesitusi nyé a tòro canmpyaa baataanre, lire nyé mε canmpyaa ke na Zheruzalemu i mε, maa nûr'a kàre Sezare kànhé e. Canjke u à shà ke, kuru canja nùmpanjø, u à kàr'a sà ntèen yukyaala bage e, maa pi pyi pi à sà Poli yyere. ⁷ Poli à pa ke, Yahutuubii pi mpyi a yíri Zheruzalemu i mà pa ke, ka pire si

mpa yyér'a u kwûulo, karigii cyi à pi ke, maa u cêege na u à cyire niñyahagii pyi, mà li ta pi yabilimpii mpyi na sì n-jà pi jwumpe pyàagii cyêe sùpya na mε. ⁸ Nyé ka Poli si jwumpe lwó si uye finijé maa jwo: «Mii nyé a yafyin pyi ndemu l'à para Yahutuubii Saliyanj i, lire nyé mε mà Kileñaarebage kafuun pyi, lire nyé mε mà saanbwôhe Sezari mùmpenmε pyi mε.»

⁹ Nyé Fesitusi la mpyi si uye kyaa táan Yahutuubil'á, lire e u à Poli pyi: «Mu la nyé si ñkàre Zheruzalemu i pi i sà mu karigii cwɔɔnrø mii nyii na la?» ¹⁰ Ka Poli si u pyi: «Cyage e saanbwôhe Sezari maha pi pyi pi i karigii cwɔɔnre ke, mii niñjyerenj u ñge kuru cyage e mà kwò, naha mii karigil'à yaa cyi cwɔɔnrø. Mii nyé a yafyin pyi Yahutuubii na mε, mu yabiliñ'à lire cè. ¹¹ Mii n'a mpyi a ta mii à wurugo, lire nyé mε mà kapii pyi ndemu l'à mii kabonø kwò ke, mii mpyi na sì n-cyé na mbònj i mε. Nka pi na mii cêege ndemu na ke, sèe ká mpyi u nyé a ta lire e mε, wà nyé a yaa u mii le pi cye e mε. Mii la na nyé saanbwôhe Sezari u mii karigii cwɔɔnrø.»

¹² Nyé ka Fesitusi ná u jwujñebii si sà piye taanna. Pi à kwò ke, ka u u Poli pyi: «Ná mu s'à jwo na mu karigii cyi sà ncwɔɔnrø saanbwôhe yyére, mu sí sà yyéenj saanbwôhe yyahe taan.»

Saanji Agiripa la nyé si lógo Poli jwø na

¹³ Canmpyal'à tòro ke, ka saanji Agiripa ná u cɔɔnji Berenishi* si ñkàre Sezare kànhe e mà sà fworo Fesitusi na. ¹⁴ Nyé pi à canmpyaa niñyahagii pyi Sezare kànhe e ke, ka Fesitusi si Poli kyaa jwo saannj'á na: «Nàñi wà na nyé Felisi u à le kàsuñi i naha. ¹⁵ Tèni i mii à shà Zheruzalemu kànhe e ke, Kile sáragawwuubii jñùñufeebii ná Yahutuubii kacwɔnribil'à ñge nàñi kyaa jwo mii á, maa li cya mii á na mii u tún. ¹⁶ Ka mii i pi pyi na Òrømu fànhafeebii nyé na jñeg'a sùpya tún, mà li ta mpii pi nyé na urufoo cêege ke, u ná pirefee nyé a tèen maa jwo piye nyii na urufoo sí uye tanjkanna jwo mà ye.

¹⁷ Nyé ka pi pìi si mpa ná mii i naha. Wuu à nø na ha ke, mii nyé a yi le shuunni i mε, kuru canjá nùmpañja ka mii i ñkàre yukyaala bage e maa ntíl'a pi pyi pi à u yyer'a pa. ¹⁸ Mpíi pi mpyi na u cêege ke, ka pire si jwumpe lwó maa pi wumpe jwo. Nka kapii maha kapii mii mpyi na sônnji u sí n-ta u à pyi ke, pi nyé a lire là jwo mε. ¹⁹ Pi Kile kuni karigii na pi mpyi na piye kyáali kanna. Tire nàkaante mpyi a yyaha tí ná nàñi wà kyal'e, uru mëge na nyé Yesu. Pi mpyi na ñko na u à kwû, Poli sí i ñko na u à jñè. ²⁰ Mii wi ke, mii nyé a mpyi a cè nde mii sí n-pyi mpe kataanmpe e mε. Nyé ka mii i Poli yíbe kampyi u sí jñee n-kàre Zheruzalemu i, u kataanmpe si sà ncwɔɔnrø

* 25:13 Ceewe mëge ku nyé Berenishi.

wani. ²¹ Nka Poli à jwo na mà uru karigii yaha saanbwóhe ku cwɔɔnrɔ, lire kurugo mii à pi pyi pi à u yaha kasubage e fo mii aha a si u tûugo saanbwóhe yyére tèni ndemu i ke.»

²² Ka Agiripa si Fesitusi pyi: «Mii yabilinji la na nyε si lógo uru nànjyñwɔ na.» Ka Fesitusi si jwo: «Nùmpañja mu sín-lógo u nyñwɔ na.»

²³ Nyε kuru canja nùmpañja, ka Agiripa ná Berenishi si piye yal'a le vñaanyi i, ka shinjyahara si pi nyñjø bê mà lèñjε bàanni i. Pi ná sòrolashiibii jùñufembwoyi ná kànhe shinbwoobii pi mpyi. Ka Fesitusi si pi pyi pi à pa ná Poli i.

²⁴ U à pa ke, ka Fesitusi si jwumpe lwó maa jwo: «Saanji Agiripa ná yii mpyi pi naha naha ná wuu e ke, yii nyii nyε ñge nàji na, mà lwó Zheruzalemu na, mà pa nə naha, Yahutuubii pun' à piye nàvunñjø jwo mii à u kyaa na, maa jwo na u saha nyε a sàa yaa u yaha shì na mε. ²⁵ Mii sí wi ke, mii u kàanmucyage e, mii nyε a yafyin nyā u à pyi ndemu l'à u kabonɔ kwò mε. Ná u yabilinji s' à jwo na uru kataanmpe pu le saanbwóhe cye e, lire kurugo mii à li lwó si u tûugo wani. ²⁶ Mii nàha a jwumø ta si zémε u kyaa na si ñkan saanbwóh'á mε, lire kurugo mii à pa u yyéenç yii yyahayi taan, mu saanji Agiripa kajyεe na, bà li si mpyi u aha bú yíbe, ka u u nyjemu jwo ke, si yire séme mε. ²⁷ Naha kurugo yε mà kàsuuyi tûugo Òròmu i, nyñjke na u à le kàsuñi i ke, mà li ta kuru nyε a cè mε, nyñjø nyε lire na mii á mε.»

26

Saanji Agiripa à jwumpe kan Poli á

¹ Ka Agiripa si Poli pyi: «Jwump' à kan mu á, mpe pu nyε mu á ke, mu sín-jà puru jwo.» Ka Poli si cyεge yírigé maa jwumpe lwó si uye finiñε. ² U à jwo: «Saanji Agiripa, l'à táan mii i mà naye ta mu yyahe taan njajaa, si li cyée mu na na Yahutuubil' à yaaga maha yaaga jwo a taha mii na ke, na kuru kà nyε sèe mε. ³ Mu yabilinj' à Yahutuubii làdaabii karigii puni ná pi nàkaante pyiñkanni cè. Lire e ke mii na mu náare ma a ma lùuni bò, ma a lógo na nyñwɔ na.

⁴ Pyiñkanni na mii à na nàjyñkocyεere pyi, ná jaarañkanni na mii mpyi na jaare mà lwó fo tasiige e na shinj shwóhòl'e Zheruzalemu kànhe e ke, Yahutuubii pun' à lire cè. ⁵ Mà lwó fo tèeməni i, pi pun' à li cè na Farizhεenbii tonjkuni i mii nyε, Yahutuubii Kile kuni jaarafeebil'e, pire tonjkuni karigii cyi à waha mà tòro pi sanmpii wogigii na. Pi sín-jà n-pyi mii shérii, kampyi pi la na nyε si sèenj i jwo.

⁶ Nyε nyñmεeni Kile à lwó wuu tulyey' à ke, mii à na sònñjore taha lire na ke, lire l'à pi ta pi i yoge kwúun mii na numε. ⁷ Wuu

shinji tūluyi kē ná shuunnin'ā * pi sònñjore taha li na na Kile sí lire jwəmeeñi fúnjō, lire kurugo pi na Kile pêre pìlaga bâra canña na. Saanji Agiripa, mii mû à na sònñjore taha lire na ke, lire kurugo Yahutuubii na mii cêege ame! ⁸ Yii Yahutuubii, naha k'à li ta yii nyé a dá li na na Kile sí n-jà kwùubii jè n-yige kwùnji i mà yé?

⁹ Mii mû mpyi na sônñji na fàンha ki, mii i sàa Nazareti kànhe shinji Yesu mëge tûn. ¹⁰ Lire mii à pyi Zheruzalemu i. Kile sáragawwuubii jùñufeebii mpyi a kuni kan mii á, ka mii i Yesu fyèñwàhòshiinbii njyahamii le kàsuñi i. Pi aha ñko si pi bò, mii mû mpyi maha jwo na mii à nyé. ¹¹ Tèrii njyahagil'e, mii mpyi maha jaare Kile Jwumpe kàlambayi i, maa pi kyérege. Mii la mpyi maha mpyi si pi kárama njige pi Kile kuni i. Mii lùuni mpyi a sàa yíri pi taan fo mii mpyi maha jaare kànkwoore na, maa pi kyérege.

¹² Lire pyiñkanni na, sáragawwuubii jùñufeebii mpyi a kuni kan mii á bâarañi ñgemu mëe na ke, canñka mii à yíri na ñkèege Damasi kànhe dánafeebii mëe na. ¹³ Saanji Agiripa, mà mii njkarenji yaha, canñk'à pa nò jùñjó niñi i ke, ka mii i mpâl'a bëenje nyá k'à yíri njyiniñi na. Kuru bëenje mpyi a pêe canñke woge na, ka ku u mpa mii ná na shèrefeebii kwûulo. ¹⁴ Ka wuu puni si wwûl'a cwo njike na. Ka mii i mëjwuu lôgo wuu Eburubii shëenre e na "Soli, Soli, naha na mu na mii kyérege ame yé? Mu à ma ntùñke taha mii na, lire e mu à maye bânni bà faapyinuñi njcyinji maha uye bânni tûuge na me." ¹⁵ Ka mii i yíbe "Kafoonji, jofoo u nyé mu yé?" Ka Kafoonji si mii jwò shwò "Mii u nyé Yesu, mii mu nyé na ñkyérege. ¹⁶ Nyé yîr'a yyére nume. Mii à naye cyêe mu na bà mu si mpyi s'a báare mii á me. Nyanjkanni na mu à mii nyá njyaa ke, mu sí raa lire yu supyir'á. Mii sín-pa naye cyêe mu na si karigii jcyiimu jwo mu á ke, mu sí raa cyire yu pi á mû. ¹⁷ Yahutuubii ná supyishinji sanñ'á mii sí mu tun ke, mii sí n-pyi ná mu i, si mu shwò pi na. ¹⁸ Mii sí mu tun pi á, bà mu si mpyi si pi nyigii mûgo, si pi yige numpini i si mpa bëenmpe na, si pi yige Sitaanniñi fàñhe jwòh'i, pi i piye kan Kile á, bà pi si mpyi pi aha dá mii na, pi kapiegigii nimpyiñkii si yàfa pi na, pi ná Kile wuubii sanmpii si mpyi koolyijee me."

¹⁹ Nyé saanji Agiripa, mà láha lire tèni na, nde Kile à cyêe mii na ke, lire kyaa mii nyé na yu. ²⁰ Damasi kànhe shiinbil'á mii à fyâñha a yi jwo, lire kàntugo maa yi jwo Zheruzalemu kànhe ná Zhude kùluni shiinbii sanmpii pun'á fo mà sà nò supyishinji sanñi shiinbii na. Mii à yi jwo pi á pi pi toroñkanni kêenñje, pi i nûru Kile á, pi raa karii pyi jcyiimu cyi sí li cyêe na pi à

* **26:7** Yakuba jyaabii kē ná shuunniñi i Yahutuubii tùluyi kē ná shuunniñ'á fworo, pire pi nyé Izirayeli shiinbii.

pi toronkanni kêennje sèenji na ke. ²¹ Lire kurugo Yahutuubil' à sà mii cù mà mii yaha Kilejaarebage e, maa ñko raa mii bùu. ²² Nka Kile à kwôro ná mii i, maa mii tège fo mà pa nò niyjaan na. Kile tûnntunji Musa ná Kile tûnntunmpii sanmpii mpyi a fyâンha a kani ndemu shenre jwo na li sí n-pa n-pyi ke, mii mü sí na nyé naha si lire kyaa jwo sùpyire pun'á, shinbwoo bâra sùpyire sannte na. Mii mü sí nyé na yaaga bârali lire na mε. ²³ Pi mpyi maha yi yu na Kile Njñcwñrñjí sí n-kyala n-kwû, na uru mü u sí n-pyi shincyiiwe si jè vworo kwùñi i, si bëenmpe kyaa jwo wuu shinji ná supyishiñi sanñ'á.»

²⁴ Mà Poli yaha puru jwumpe na u u uye tànga yu, ka Fesitusi si sêe u na: «Poli, sìcyer' à jyè mu i! Mu à kâlañi pyi fo mà sà ma jùñke pyi k' à yîri!» ²⁵ Ka Poli si u pyi: «Mii jùñufoonjí, sìcyere nyé mii i mà dε! Sèenji jwumpe kanni mii nyé na yu, pu mü s' à fíniñje. ²⁶ Saanñji Agiripa yabilin' à jcyii karigii puni cè, lire l' à mii ta mii i cyi yu fyagara baa u yyahe taan. Mii à tèen ná l'e na u à cyi puni cè, naha na yé li là nyé a pyi ñwahore e mε. ²⁷ Saanñji Agiripa, Kile tûnntunmpil' à njemu jwo ke, mu nyé a dá yire na mà? Mii à li cè na mu à dá yire na.» ²⁸ Ka Agiripa si u pyi: «Poli, mu naha na sôñji na mu sí n-jà mii kêennje mpyi dânafoo dε!» ²⁹ Ka u u u pyi: «L' à pyi nume yo, l' à pyi canjke kabere yo, mii na Kile náare l' áha ndâ mu kanni na mà dε, ñka li pyi yii puni pi naha na mii jwumpe nûru niyjaan ke, yii puni pi pyi müi fiige, ñka pi àha yòrøyø tège yii pwø mii fiige mε.»

³⁰ Nyé ka saanñji ná fânhafoonjí ná Berenishi, mà bâra mpii pi mpyi ná pi e ke, ka pire puni si yîri na fwore, ³¹ maa ñko piy'á: «Ngé nàñji naha a kyaa pyi ndemu l' à u kabonø kwò, lire nyé mε mà u kalene kwò kàsuñji i mε.» ³² Nyé ka Agiripa si yi jwo Fesitusi á: «Kàmpyi ngé nàñji naha mpyi a u kataanmpe le saanbwøhe Sezari cye e mε, u cye naha a mpyi sí n-jà n-yaha nume.»

27

Poli ná kafeebwøhe kani suumpe lwøhe juñ'i

¹ Tèni i pi la mpyi si wuu lèñje bakwøøge e wuu a ñkèegé Itali kini i ke, pi à Poli ná kàsuñjiibii pìi kan sòrolashiibii yyaha yyére shinji wà á, uru mège na mpyi Zhuliyusi. Uru nàñji na mpyi Ùrømu shiinbibii sòrolashikurumbwøhe kà jùñø na, pi mpyi maha kuru mège pyi: «Saanbwøhe Sorolashikuruñke.» ² Nyé ka wuu u jyè bakwøøge k'e, kuru mpyi a yîri Adaramiti i na ñkèegé Azi kùluni kàmpañke na. Asitariki na mpyi ná wuu e. Tesaloniki kànhe shin u mpyi u wi, Masedoni kùluni i. ³ Kuru canja nùmpañja, ka wuu u nò Sidon kànhe e. Zhuliyusi mpyi a Poli cùmu lemè jwø, maa kuni kan Poli á u sà fworo u ceveebii na, yaayi kyaa li nyé u na ke, bà u si mpyi si sà yire cya pi á

me. ⁴ Lire kàntugo wuu à yíri wani maa kuni lwó na ɣkèege mà sà ntòro Sipiri kini ɣkere na, naha na ye kaféegé mpyi na wuu jùñjò bêni. ⁵ Ka wuu u ɣkàre suumpe lwóhe juñ'i mà sà ntòro Silisi kùluni ná Panfili wuuni taan, maa ɣkàre mà sà ná Mira kànhe na Lisi kùluni i. ⁶ Nyé ka sòrolashiibii yyaha yyére shinji si bakwoäge kà ta wani k'à yíri Alezandire kànhe e na ɣkèege Itali kini i, maa wuu pyi wuu à fworo bakwoäge niycyiige e mà jyè kur'e.

⁷ Wuu à canmpyaa niyahagii pyi lwóhe juñ'i. Bakwoäge nyé a mpyi a jà na ɣkèege fwéfwó me. Wuu à kànhà sèl'e maa nta a jà a ná Kinidi kànhe sìcampe na. Nyé ná kaféegé mpyi a wuu kárama pén kuru kàmpañke na, ka wuu u ntòro Kéreti kini ɣkere na, mà kàre Salamóni kàmpañke na. ⁸ Kuru kàmpañke sheme mpyi a pén, ɣka wuu à wuye waha maa ɣkàre mà sà ná cyage k'e, pi maha kuru mëge pyi: «Bakwooyi Tayyerege Niycenjke». Kuru cyage na nyé Lase kànhe ɣkere na.

⁹ Tère nimbwoo mpyi a tòro wuu na kuni na mà kwò. Bakwofeni mpyi a pa mpyi farati, naha na ye wyeere tèni mpyi a ná a kwò, Yahutuubii súnji tèni mpyi a tòr'a kwò. Nyé ka Poli si u tajyage jwo. ¹⁰ U à jwo: «Mii ceveebii, mii naha a li kàanmucya mà li nyá na wuu kùsheeni sì jùñjò kuu ná kakyara nimbwòrò nyé a fworo l'e me. Yaayi wuu à le bakwoäge e ke, ti sì n-dâ yire ná bakwoäge na mà dë! Wuu yabilimpii pi nyé k'e ke, wuu múnahigii na nyé ku jwóge e mú.»

¹¹ Ʉka sòrolashiibii yyaha yyére shinji mpyi a dá bakwoäge fèvooni ná ku jùñjufooni wumpe na mà tòro Poli wumpe táan. ¹² Kuru cyage bakwooyi tayyerege mú nyé a mpyi a jwó wyeere tèni i me. Lire kurugo mpii pi mpyi bakwoäge e ke, pire niyahara mpyi a li ta na pi pyiñkanna cya pi i yíri wani kuru cyage e, pi a sì Fenikisi kànhe bakwooyi tayyerege e Kéreti kini i, pi i sà wyeere tèni pyi wani. Kuru cyag'à yyaha kan canñjacwumpe e. Kafeebwoyi nyé na nóni kuru cyage na me.

¹³ Nyé kaféegé nimbiler'à pa na fwu na yíri wòro kùl'e ke, ka pi i wá na sônnji na pire sí n-jà n-kàre. Tòonmpirige pi maha ntèg'a bakwoäge yyéenje ke, maa kuru wwû wani, ka bakwoäge si wá na ɣkèege Kéreti kini ɣkere na. ¹⁴ Li nyé a mò me, ka kafeebwohò si yíri na fwu na yíri suumò kùl'e na ɣkèege canñafyinmpe e na jcwûunni wuu juñ'i. Pi maha kuru kafeebwohò mëge pyi: «Erakilòn». ¹⁵ Ka kuru kafeebwohe si mpa bakwoäge lwó. Wuu nyé a jà a ku kéenjé me, ka wuu u wuye yaha ku cye e. ¹⁶ Kafeeg'à kàre ná wuu e, ka wuu u sà ntòro kire nimbilere ɣkere na, suumpe lwóh'à li kwûulo, li mëge nyé Koda. Kuru cyag'à pa jyè wuu ná kaféegé shwóhòl'e maa

ku tégelé kwòn wuu na dooni ke, bakwobileni* li mpyi wuu á ke, ka wuu u wuye waha maa lire njáhana a yige lwóhe e, njka báara u mpyi lire tayigege e de!

¹⁷ Nyé wuu à nûr'a pa bakwobileni lèjë ke, maa meere tèg'a bakwobwohe yal'a pwø. Våanjke ku maha bakwoäge pyi ku u njkèege ke, maa kuru tîrige, njaha na ye wuu mpyi na fyáge kaféege kà njkwò bakwoäge lwó si njkare zà yaha nticyennji njun'i Libi kini kàmpanjke na më, maa wuye yaha kaféege cye e ku u njkéenjji. ¹⁸ Kafeebwohe fànha mpyi na mpêre fo li nyé a pa jwò më, kuru canja nùmpanja, ka pi i wá na bakwoäge funjø yaayi yà wwù na wàa lwóhe e. ¹⁹ Ku canntanrewoge, ka bakwoäge feveebii yabilimpii si pi báarapyiyaayi yà wwùl'a wà lwóhe e. ²⁰ Wuu à canmpyaa njyahagii pyi, canñajyiini bâra wòrigii na, wuu nyé a kuru kà nya më. Kafeebwohe fànhe mpyi na njyahage na wá, fo wuu puni mpyi a li yaha na wuu wà saha sì n-shwø më.

²¹ Wuu mpyi a më maa yalyige lyí. Ka Poli si mpa yîr'a yyére sùpyire yyaha na, maa jwo: «Mii ceveebii, yii mpyi a yaa yii i mii jwumpe lôgo, wuu u ntèen Kereti kini i. Lire n'a mpyi a pyi, njke kafeebwohe ku njke k'à wuu ta, ka wuu u mpôon yaayi njemu i ke, lire là mpyi na sì n-pyi më. ²² Nka numë, mii sí yi jwo yii á, yii àha vyá më, yafyin sì yii wà ta më. Bakwoäge kanni i wuu sí n-pôon. ²³ Kilejì njemu wu u nyé mii, mii sí i báare u á ke, yii li cè na uru mèlékejì wà à uye cyêe mii na pilaga, ²⁴ maa yi jwo mii á na mii àha raa fyáge më, na mii à sàa yaa mii yyéenje saanmbwohe Sezari yyaha taan. Kile à jwò mii na maa mii njareyi lôgo. Shin maha shin u nyé ná mii i bakwoäge e ke, u sí wuu puni shwø. ²⁵ Lire e ke mii ceveebii, yii àha raa fyáge më. Mii à dá Kile na. Nje y'à jwo mii á ke, yire puni sí n-tòro yi jwuñkanni na. ²⁶ Nka bakwoäge sì n-kèege ná wuu e lwóhe ninjke kini l'e.»

²⁷ Kuru ku mpyi wuu numpili ke ná sicyerewoge suumpe lwóhe njun'i, kafeebwohe sì i wuu lwúu na njkèege ku nyii cyeyi i. Suumpe lwóhe njun'i wuu mpyi ke, kuru mege na mpyi Adiriyatiki. Njnk'à pa nj ke, ka bakwoäge feveebii si wá na sânnji na wuu à byanhara kùmpoge na. ²⁸ Ka pi i meere le a tîrige lwóhe e maa ku súma mà ku cùgumpe ta metirii bejaaga ná ke ná baashuunni. Ka pi i file yyaha na, maa nûr'a ku súma mà ku ta metirii bejaaga ná baataanre. ²⁹ Pi mpyi na fyáge bakwoäge kà njkwò zà njkúu kafaage kà na lwóhe e më. Nyé tòonmpiriyi pi maha ntèg'a bakwoäge yyéenje ke, ka pi i yire sicyere tîrige lwóhe e bakwoäge kàntugo yyére, maa ntèen pi funvwugo wuubii na nyège sigili. ³⁰ Nyé mà pi yaha pur'e,

* **27:16** Bakwobileni maha mpyi nimbwóhe funjke e. Nimbwóhe ká njkèege, sùpyire maha jyiile ná nimbleni i.

mpii pi mpyi na bakwɔɔge fī ke, pir'ā bakwobileni yig'a tīrige lwɔhe e, maa piye pyi mu à jwo tɔənmpirige kà pire la nyε si ntīrige bakwɔɔge yyaha yyére, mà li ta tafeñε pi mpyi na jcaa bakwobileni cye kurugo.³¹ Ka Poli si sòrolashiibii ná pi yyaha yyére shinñi pyi: «Ná bakwɔɔge feveebii nyε a tèen bakwɔɔge funñke e mε, yii sì n-sìi n-shwɔ mε.»³² Nyε mεere ti mpyi a tèg'a bakwobileni pwɔ ke, ka sòrolashiibii si tire kwɔn, maa li yaha l'à kàre lwɔhe juñ'i.

³³ Nyε nyèg'à pa byanhara ke, ka Poli si li cya pi pun'á na pi nyjì cya pi lyî. Ú à jwo: «Canmpyaa ke ná sicyεεre cyi nyε jcyi, yii funmpen wuubii pi nyε, yii sàha nyjì sèe wu lyî mε.»³⁴ Lire e mii na li caa yii á, yii nyjì cya yii lyî. Lire li sí yii pyi yii fànha ta yii i shwɔ. Mii sí yi jwo yii á, yii wà juñijunɔ niñkin sì n-sìi n-pînni mε.»

³⁵ Poli à yire jwo ke, maa bwúuruñi lwó maa fwù kan Kile á pi puni nyii na, maa u kwɔn kwɔn, maa wà lwó na lyî.³⁶ Pi sanmpil'à lire nya ke, ka pi puni yákilibii si ntèen, ka pi i wá na lyî mú.³⁷ Wuu shiin ɣkwuu shuunni ná shiin beetaanre ná ke ná baani (276) pi mpyi bakwɔɔge e.³⁸ Wuu pun'á lyî a tîn ke, sùmapyanji u mpyi bakwɔɔge e ke, ka pi i uru wu lwɔhe e, bà bakwɔɔge si mpyi si faha mε.

³⁹ Nyèg'à pa mógo mà wuu ta wuu à nə cyage ɣkemu i ke, bakwɔɔge feveebii nyε a mpyi a kuru cyage cè mε. Ka pi i lùñkuunji wà nya, jìñke mpyi a fworo wani, ka pi la si mpyi s'a ɣkèegē wani kuru cyage e.⁴⁰ Nyε tɔənmpirige ku maha ntèg'a bakwɔɔge yyéenjε ke, pi à kuru sànhā mà tīrige lwɔhe e, mεere ti maha ntèg'a bakwɔɔge yafenke pwɔ ke, maa tire sànhā mú, maa vàanja nitabaaga pili bakwɔɔge yyaha yyére, bà kafεegē si mpyi s'a ɣkèegē ná k'e suumpe lwɔhe jwɔge na mε.⁴¹ Pur'e pi nyε, ka bakwɔɔge si ɣkàr'a sà dùgo nticyεn jañke kà juñ'i, lùñkuubii pili shuunni shwɔhɔl'e. Bakwɔɔge munag'à kàr'a sà jçûru nticyεnnji i, ku nyε a jà a fworo mε. Lir'à lwɔhe ta ku u fuuli na yiri na ma na bakwɔɔge kàntugo yyérenji bwùun, fo mà sà kuru kèegē.

⁴² Sòrolashiibii la mpyi si kàsuyyiibii bò, bà li si mpyi pi wà kà ɣkwò lwɔhe jà vworo si shwɔ mε.⁴³ Nka sòrolashiibii yyaha yyére shinñi la mpyi Poli sì bò mε. Lire kurugo nde sòrolashiibii la mpyi si mpyi ke, ka u u pi sige lire na. Mpii pi na jìnì lùñjani na ke, ka u u jwo na pire pi fyânhā a cwo lwɔhe e, pi i ku jà pi sà fworo kùmpoge na.⁴⁴ Maa yi jwo pi sanmpil'á na pi cikwooyi yà, lire nyε mε bakwɔɔge jyayi yà lwó pi i dùgo yire juñ'i pi i fànhā le, pi i lwɔhe jyiile yire juñ'i. Amuni l'à pyi, ka pi puni si jyiil'a kàre kùñke na, yaaga nyε a pi wà ta mε.

28

Karigii cyi à pyi mà Poli yaha Maliti kìni i ke

¹ Nyé wuu shwonjkwooni kàntugo, ka pi i yi jwo wuu á na kuru cyage mege na nyé Maliti. ² Lire kìni shiinbil'à wuu cùmu lemè jwò sèl'e. Ná zànhe sí mpyi na ncwo wyeere sí nyé, ka pi i nabwòhò le, maa wuu puni pyi wuu à pa ntènn'a kuru kwûulo na ware. ³ Poli à pa yíri si kàñkyaañi yà fâara si mpa le nage e, lir'à màcwanñi wà ta wani yire kàñkyaañi i. Yi taleñke e, nage kafug'à jyè uru màcwanñi i ke, ka u u yîr'a kwòro Poli cyege na. ⁴ Kàñhe shiinbil'à wwòñji nya u u fâñji Poli cyege na ke, ka pi i wá na yu piy'á na: «Nàkaana baa, ñge nàñi sí n-ta shinbu. U méé nyé u à shwò lwòhe na ke, wuu yasunñke "Seenjifoo" nyé na ñko si u yaha u shì shà me.»

⁵ Nyé ka Poli si wwòñji nâhara a cyán nage e. Wwòñji tanøjke nyé a mpyi a yafyin pyi u na me. ⁶ Sùpyire mpyi na sôñji na kuru cyege sí n-fwò, na u sí n-cwo n-kwû lire tèenuuni i. Pi à u nyii cyán mà mò, pi nyé a yafyin nya k'à u ta me, ka pi funzøñjore si ñkêenñe, maa jwo na yasunñke kà ku nyé Poli.

⁷ Cyage e wuu mpyi ke, kìnifoñji cyage kà na mpyi kuru ñkere na, uru nàñi mege na mpyi Pubilusi. U mpyi a wuu jùñjo bê a jwò, maa wuu pyi wuu à wuu sunmbage lèñje u pyenge e canmpyaa taanre funñ'i. ⁸ U tuñji mpyi tasinnage e cifwure ná tògötøgnini cye e. Ka Poli si ñkàr'a sà fworo u na, maa u cyege taha u na, maa Kile náare u á, ka u u ncùunjo. ⁹ Lir'à pyi ke, ka kuru cyage yampii puni si wá na sì Poli yyére, ka u u wá na pi cùunji. ¹⁰ Kuru cyage shiinbil'à pèente shiñji puni taha wuu na. Wuu tèekaren'à pa nò, ka wuu u wá na ñko raa jyè bakwøjge e ke, yaayi kani li mpyi wuu na ke, pi à yire puni kan wuu á.

Poli à na Ørømu kànbwøhe e

¹¹ Yínyé taanre wuu à pyi kuru cyage e. Bakwøjge k'à yíri Alezandire kàñhe e ná pi maha ku pyi: «Nyampii*» ná ku mpyi a yyér'a kafeebwoyi tèni pyi wani ke, wuu tèekaren'à pa nò ke, ka wuu u jyè kur'e na ñkèege. ¹² Wuu à sà nò Sirakusi kàñhe na ke, maa canmpyaa taanre pyi wani. ¹³ Wuu à yíri wani ke, maa ñkèege suumpe lwòhe jwò kurugo mà sà nò Erezho kàñhe na, maa shwòn wani. Kuru canña nûmpanñja, mà wuu niñkaribii yaha, ka kafeebwòhò si yíri na fwu wuu kàmenè yyére. Canmpyaa shuunni wuu à pyi kuni na, maa nta a nò Puzoli kàñhe na. ¹⁴ Wuu à sà dánafeebii pìi ta wani kuru kàñhe na, ka pire si li cya wuu á na wuu cibilaaga niñkin pyi wani ná pire e. Puru funñke e wuu à pa yíri wani mà kàre Ørømu kànbwøhe e.

* **28:11** Bakwofempii mpyi maha pire ñampii sunni bà pi si mpyi s'a pire kàanmucaa lwòhe jyñ'i me.

¹⁵ Nyé Ḍrōmu dánafeebil'á wuu kyaa lógo na wuu wá na sì wani pi yyére ke, ka pi pìi si mpa wuu jùñjø bê fo Apwusi caange na. Cyage mège pi maha mpyi: «Nampwuunbii Tatiriyi Taanreñj» ke, ka pìi si mpa wuu jùñjø bê wani. Poli à pi jnye ke, maa ntíl'a fwù kan Kile á, ka màban si jyè u e. ¹⁶ Wuu à sà nò Ḍrōmu kànbwøhe e ke, ka pi i ñkàr'a sà Poli yaha u mège cyage e, maa sòrolashiñjì wà yaha u u u kàanmucaa.

Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Ḍrōmu kànbwøhe e

¹⁷ Nyé canmpyaa taanr'à pa ntòro ke, ka Poli si Yahutuubii jùñjufeebii yyere uye yyére. Pi à pa bínni ke, ka u u jwo: «Mii cìnmpyibii, pi à mii cû Zheruzalemu kànhe e, maa mii le Ḍrōmu fànhafeebii cye e mà li ta mii jnye a yafyin pyi wuu shinji sùpyire na mε, mii mû jnye a yafyin pyi ndemu l'à para ná wuu tulyeyi làdaabil'e mε. ¹⁸ Pir'à mii yíb'a kwò ke, pi la mpyi si mii yaha, jaha na ye pi jnye a yafyin ta mii à pyi ndemu li sì n-pa ná l'e pi mii bò mε. ¹⁹ Nka Yahutuubii jnye a mpyi a jneè pi mii yaha mε, lire kurugo, li mpyi a pyi fànha kyaa mii na, mii i na kataanmpe le saanbwøhe Sezari cye e. Nka wuu shinji sùpyire jncèègè funjø jnye a mpyi mii á mà dε! ²⁰ Lire na mii à li cya si yii jnye si jwo ná yii e. Izirayèli shiinbii sònñjor'à taha Shwofoonjì ñgemu na ke, yii li cè na uru kurugo pi à mii pwø ná jnye yòrøyi i.»

²¹ Ka pi i Poli pyi: «Zhude kùluni shin sàha séme kan na ha wuu á mu kyaa na mε, wuu cìnmpworonjì wà mû sàha ñkwò a yíri wani mà pa yafyin jwo, lire jnye mε mà mu mepengè jwo wuu á mε. ²² Nka jnye yi jnye mu á ke, wuu la jnye ma a yire jwo wuu á, jaha na ye wuu à li cè na Kile kuni i mu jnye ke, sùpyir'à ntùñke taha lire na cyeyi puni i.»

²³ Nyé ka pi i canjke kabere tèg'a kan piy'á. Kur'à pa nò ke, ka shinnyahara si bâra sùpyire na mà piye ta Poli cyage e. Mà lwò jnyège na fo mà sà nò yàkonjke na, ka Poli si wá na Kile Saanre kyaa yu pi á, maa pyiñkannigii puni cya ná MusaSaliyanj ná Kile túnntunmpii sanmpii sémebii jwumpe e, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁴ Ka pìi si dá Poli jwumpe na, ñka pìi jnye a dá pu na mε. ²⁵ Tire sùpyire jnye a bê ninjkin na mε. Nka mà jwo pi caala ke, ka Poli si kyaa ninjkin jwo pi á, u à jwo: «Kile túnntunñjì Ezayi mpyi a jwumpe mpemu jwo yii tulyeyi na, Kile Munaani fànhe cye kurugo ke, puru mpyi a sìi sée. ²⁶ Kile mpyi a u pyi

“Sà yi jwo ñge supyishinj'á na:

‘Yii sì n-sìi raa núru, ñka yii sì raa yafyin yyaha cini mε.
Yii sì n-sìi raa wíi, ñka yii sì raa yafyin ñaa mε.’

²⁷ Naha kurugo ye ñge supyishinj'á cyé si pi zòompii këenjε,
maa pi ningyigigii tò,
maa pi jyiigii tò,

bà pi nyiigii si mpyi cyi àha raa naa mε,
pi niŋgyigigii kà hà raa núru mε,
pi zòmpyaagii kà hà ɳkēenŋe mε.

Lire l'à pi ta pi nyε a nyεn'a yyaha kēenŋe mii yyére, si shwɔ
mε†.”»

²⁸ Ka Poli si nûr'a pi pyi: «Supyishiŋji sanŋi u nyε u nyε
Yahutuu mε, yii li cè na Jwumpe Nintanmpe pu nyε na sùpyire
zhwoŋi kyaa yu ke, Kile à puru tun pir'á. Pire pi ke, pire si pu
lógo.»

[²⁹ Poli à puru jwo ke, ka Yahutuubii si yîri na ɳkēege, maa
piye kyáali sèl'e na wá.]

³⁰ Poli à yyee nimpunjii shuunni pyi bage k'e ɔrɔmu
kànbwɔhe e. U mpyi maha kuru bage sârani. Sùpyire ti
mpyi maha sì u yyére ke, u mpyi maha tire puni cwôre na
nywɔge. ³¹U mpyi maha sùpyire kâlali Kile Saanre kyaa na, maa
Kafoonji Yesu Kirisita kyaa yu pi á fyagara baa, wà mû mpyi
maha u sige uru báaranjí mpyinjí na mε.

Leterenji Poli à tun Orōmu dānafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke

Poli na mpyi Yahutu, u à si Siri kini i, Tarisi kànhe e. Nka Zheruzalemu kànhe e u à lyε, wani u à Kile Jwumpe taanna mú. Poli mpyi a uye pwɔ Yahutuubii làda karigii na sèl'e. U mpyi maha dānafeebii kyérege sèl'e. Nka Kafoonji Yesu à uye cyēe u na, maa u yyer'a pyi u tūnntunjɔ supyishinji sanj'á.

Poli la mpyi si nkàre Orōmu kànbwəhe e si Jwumpe Nintanmpe jwo, si yíri wani si nkàre Esipajni kini i si sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani mú, nka u nyε a jà a li pyiñkanni ta me.

Dānafeebii kuruñke ku mpyi Orōmu kànbwəhe e ke, kuru shiinbii mpyi Yahutuubii ná supyishinji sanjji.

Nyε ka Poli si mpa lógo na dānafeebii pi mpyi a fworo Yahutuubii shinji i, ná mpiti pi mpyi a fworo supyishinji sanjji i ke, na ñgaha na wá uru supyishinji kuuyi shuunniñi shwəhəl'e: Yahutuubii mpyi a supyishinji sanjji le barag'e me, naha kurugo yε pi mpyi a li ta na supyishinji sanjji nyε na Kile tūnntunji Musa Saliyanji kurigii jaare me. Supyishinji sanjji mpyi na sānji na pir'á pwóro, naha kurugo yε pire nyε a pwɔ uru Saliyanji na me.

Ka Poli si li cyēe pi kuuyi shuunniñi na na Kile nyε a sùpya pwóñjɔ sùpya na me, Jwumpe Nintanmpe na nyε sùpyire puni wumɔ, Yahutuubii bâra supyishinji sanjji na.

Sùpyire pun'á Kile nywəmæeni yaha, Yahutuubii bâra supyishinji sanjji na. Kile lùun'á yíri sùpyire puni taan (1.18--3.20). Nka Yesu u nyε u nyε a kapii pyi me, ur'á kwû sùpyire puni cyaga. U kwùñj'á sùpyire kapegigii yàfa ti na. Lire e shin maha shin u à dá u na ke, Kile maha pire tòre shintiibil'e (3.21--5.21). Pyiñkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tí ur'á ke, Jwumpe Nintanmpe na lire cyère. Dániyanji kanni kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige na, mà sà nō takwəge na (1.17).

Poli à li cyēe na Kile Saliyanji na nyε yacenjε, nka li fànhe nyε sùpyanji i, u jà u a u kurigii jaare me. Nka Kile à nyùnaara ta wuu na, maa u Munaani tun l'à wuu tègε (6--8).

Nyε Poli à jwo mà yyaha tí ná Yahutuubil'e, u a jwo: Yahutuubii pìi mén'á Kile Nijcwənrəñji cyé ke, Kile nyε a u shiinbii cyé me. U à nywɔ pi na maa pi cwəñrɔ. Canjka Izirayeli shiinbii sí shinji niñkwombaani ta Yesu Kirisita cye kurugo (9--11).

Mà tàanna ná Kirisita kacenni nimpyiini i wuu mú pun'á, pyiŋkanni na dánafeebil'á yaa pi piye pwó u na, pi i piye kyaa táan piy'á ná pi zòmpyaagii puni i ke, Poli à lire cyée pi na (12--16).

Leterenji tasiige

¹ Mii Poli na nyé Yesu Kirisita báarapyi. Kile à mii cwoonrø maa mii yyere mà pyi Yesu túnntunñø, bà mii si mpyi s'a u Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á mε. ² Kile mpyi a puru Jwumpe Nintanmpe jwømèeni lwó fo tèemøni i u Jwumpe Semenji i u túnntunmpii cye kurugo. ³ Puru Jwumpe Nintanmpe na u Jyanji shenre yu, uru ñgemu u à pa mpyi sùpya maa mpyi saanji Dawuda tùluge shin ke. ⁴ U à jnè a fworo kwùnji i, Kile Munaani à li cyée na Kile Jyanji wi, uru u nyé wuu Kafoonji Yesu Kirisita, uru u nyé sínjifoo. ⁵ Uru cye kurugo Kile à jwø mii na, maa mii pyi túnntunñø Kafoonji metange kurugo, bà supyishinji puni si mpyi si dá u na s'a u pêre mε. ⁶ Yii mû na nyé tire sùpyire e, yii Kile à yyere yii pyi Yesu Kirisita wuu ke. ⁷ Yii pi nyé Ọrømu kànbwøhe e ke, yii pun'á mii à ñge leterenji kan. Kile à yii kyaa táan uy'á, maa yii yyer'a pyi u wuu. Wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwø yii na, pi i yyejinjke kan yii á.

Poli la nyé si sà fworo Yesu dánafeebii na Ọrømu kànbwøhe e

⁸ Yyecyiige na, mii à fwù kan na Kileñi á, Yesu Kirisita mège na yii puni kurugo, naha na yé yii dánianji kyaa na yu dijyènji cyeji puni i. ⁹ Mii na báare Kile á ná na zòmbilini puni i, u Jyanji Jwumpe Nintanmpe njwuñi cye kurugo. Kile à li cè na mii na sònñi yii kyaa na, na Kileñareyi puni i. ¹⁰ Tèrè o tèrè e mii nyé na Kile jnáare ke, mii maha li cya u á, kampyi u nyii wuuni li nyé li li, u na yaha si tèrè ta sà fworo yii na. ¹¹ Yii li cè na mii la à sìi si yii nya, Kile Munaani à kàlanji ñgemu kan mii á ke, bà mii si mpyi si sà yii taanna uru na, yii i fànha ta mε. ¹² Mii la nyé si màban le yii e bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mε. Mà bâra lire na, mii la nyé yii Kile kuni yyaha yyére zhènji si màban le mii i.

¹³ Mii cìnmpyiibii, mii la na nyé yii li cè, na mii mpyi a li lwó tooyo niyyahay'e naye funj'i, si sà fworo yii na, bà mii si mpyi si báara pyi yii yyére si u fyè nya yii shwøhøl'e, bà mii à u nya supyishinji sanji shwøhøl'e mε. Ñka ali numε, mii sàha jà a shà mε. ¹⁴ Kànbwøhøshiin bâra nyegènjwøhøshiin na, mpii pi à kâla ke, mà bâra mpii pi nyé pi nyé a kâla mε, sùpyire puni fwoo na nyé mii na Jwumpe Nintanmpe njwuñi kàmpanjke na. ¹⁵ Lire kurugo l'à sàa táan mii á, mà sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii Ọrømu shiinbil'á mû.

¹⁶ Mii nyε na silege si Jwumpe Nintanmpe jwo mε, naha kurugo ye mpiimu ká dá pu na ke, Kile sifene tì nyε pu pi mà pire shwo, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishiñi sannji na. ¹⁷ Yí li cè, pyiñkanni na Kile maha sùpyanji pyi u à tíi u yyaha taan ke, Jwumpe Nintanmpe maha lire cyère. Dániyanji kanni cye kurugo lire maha jà a pyi, mà lwó tasiige e, mà sà nɔ takwɔge e. Yire y'á séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Sùpyanji u à tíi ke, dániyanji cye kurugo uru maha mpyi nyii na*.

Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε

¹⁸ Mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na, maa mpyi pi nyε a tíi mε, Kile luyirini na liye cyère mà yíri nínyinji i pire mε na, naha na ye pi ntiimbaanj kurugo, pi à cyé sèenji na. ¹⁹ Mà li ta, nde wà sí n-jà n-cè Kile kyaa na ke, lir'á fínijε pi á. Kile yabilin'á lire fínij'a cyée pi na. ²⁰ Kile sifente tegelé baa woore ná u yabilinji nyε yaage ñkemu ke, yire na nyε yaaya niyyambaaya. Ñka mà lwó dijnyej'á dá ke, yaayi Kile à dá ke, u sifente tegelé baa woore ná u kileere na jaa na jcwúu yire cye kurugo. Lire e ke tànga tataga nyε sùpya á mε. ²¹ Ali mà li ta pi à Kile cè, u ná pèente t'à yaa ke, pi nyε a tire taha u na mε, pi nyε na fwù kaan u á mú mε. Pi sònñjore na nyε laaga baa, pi yákilibii puni sí nyε numpire. ²² Pi à piye yaha yákilifee, mà li ta sìñcomii pi.

²³ Kile u nyε u nyε na ñkwûu mε, pi à uru sìnampe fáa ná yaayi yà malwoore e, njemu yi nyε na ñkwûu ke, mu à jwo: sùpyanji ná sajceenre ná tooyo sicyeere yaayi ná njike yafiliyi.

²⁴ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i katupwəhoyi pyi mà tàanna ná pi nyii wuuni i, fo ka pi njini si láha pi na. ²⁵ Pi à Kile sèenji fáa kafinare na, maa u yadayi pêre maa yi kêre, maa ñcyé yi Davoonji na, uru sí u à yaa ná ñkèenji i fo tèekwombaa. Amiina. ²⁶ Lire kurugo Kile à pi yaha piy'á pi i pi nyii karigii silege baa wogigii pyi. Tasinnage k'à yaa k'a mpyi nòñji ná ceenji shwəhəl'e ke, pi cyeebil'á kuru këenjε na mpyi ná piye e. ²⁷ Lire pyiñkanni na, nàmbaabii mú à cyeebii yaha wani, ka pi nàmbajeebii lage si shwo pi e. Nyε nàmbaabii'á silegebaare pyi ná pi nàmbajeebii'e, maa pi kapiini sàrañi ta. ²⁸ Nyε ná pi sí nyε a li ta kacenne si Kile cè mε, lire e Kile à pi yaha piy'á ná pi sònñjokanni nimpíini i, ka pi i wá na kapyimbaagii pyi. ²⁹ Pi zòompil'á jí ntiimbaanj karigii shinji puni ná pege na, pi nyε na ntìnna mε, maa mpyi nyipéenfee. Pi zòompil'á jí yijcyege ná boore ná yoge ná nàjwəhore ná zòñkuuyi ná jwoore na. ³⁰ Mekεegεfee pi, maa mpyi Kile zàmpenmii. Pi nyε na silege mε, yàmpeen ná funmbwəhə sùpyii pi. Tèrigii puni i, kapégii nivənñji yyaha pi na jcaa. Pi nyε a pi sifeebii jwəmeeen i cù mε. ³¹ Yákili baafee pi, jwəmeefee bà mε, sùpyigire nyε pi e mε,

* 1:17 Abakuki 2.4

jùnaara nyε pi e mε. ³² Ali mà li ta pi à Kile Saliyanji cè, na cyire ncyii karigii pyifeebil'à yaa ná kwùnji i, pi jyε a li dâ cyi mpyinji kanni na mà dε! Nka mpoo pi jyε na cyi pyi ke, pi maha màban leni pire e.

2

Shinji u jyε na sùpyire sannte cêege ke, urufoo maha jncèegεnji nɔ uye na

¹ Nyε mu shin maha shin u maha sùpyire sannte cêege ke, tànga nyε a sì mu á mε. Mu aha a sùpyire sannte cêege, mu maha jncèegεnji cyán maye na, naha na ye karigii na mu na sùpyire sannte cêege ke, mu mû na cyire pyi. ² Wuu à li cè na mpoo pi jyε na cyire karigii pyi ke, Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ntìinji funnje e. ³ Mu u jyε na cyire karigii pyifeebii cêege mà li ta cyire mu mû nyε na mpyi ke, mu na sònaji mu sí n-shwø Kile yibige na bε? ⁴ Lire e ke Kile u à karii kwú ke, mu na uru ticenmpé ná u lùtaanni tegelé baa wuuni njini fare la? Mu jyε a cè na Kile ticenmp'à yaa pu mu pyi mu u ma toroñkanni kēenjε mà? ⁵ Mu ninjgyiwaani ná mu toroñkanni ñkèenñembaanji kurugo, mu na nàvunñke binnini maye yyaha na canñka mεe na, kuru ñkemu i Kile sí u lùyirini ná u yukyaani cyée sùpyire na ntìinji funnje e ke. ⁶ U sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiñkil'e*. ⁷ Mpoo pi à piye waha maa kacenjkií pyi bà pi si mpyi si mpyi shinbwoo Kile yyahe taan, u u pi kēe, pi i mpyi ná u e tèrigii puni i mε, u sí shìni niñkwombaanji kan pir'á. ⁸ Nka mpoo pi jyε na nàkaante pyi, maa jnyé sèenji na, maa jyε ntiimbaanji na ke, nàvunñke ná lùyirini sí nɔ pire na. ⁹ Shin maha shin u jyε na kapégigii pyi ke, mà lwó Yahutuubii na yyecyiige na, mà sà nɔ supyishinji sanji na, kyaage ná yyefuge sí pire puni ta. ¹⁰ Nka shin maha shin u jyε na kacenjkií pyi ke, mà lwó Yahutuubii na, mà sà nɔ supyishinji sanji na, ñkèenji ná pèente ná yyejinje sí n-kan pire pun'á. ¹¹ Naha na ye Kile jyε a sùpya pwóñjɔ sùpya na mε.

¹² Mpoo pi à kapégigii pyi mà pi ta pi jyε a MusaSaliyanji cè mε, yoge sí n-kwòñ pire na u baa. Nka mpoo pi à kapégigii pyi mà pi ta pi à Musa Saliyanji cè ke, yoge sí n-kwòñ pire na si ntàanna ná u e. ¹³ Mpoo pi jyε na Musa Saliyanji jwumpe núru kanna ke, pire bà pi à tí Kile á mε. Nka mpoo pi jyε na u kurigii jaare ke, pire Kile sí n-pyi na pi à tí. ¹⁴ Supyishinji sanji u jyε u jyε a Musa Saliyanji cè mε, pire ká a jaare na ntàanna ná u e piy'á, pi mεe jyε Saliyanji cèmbaa ke, pi maha li cyée pi jaaranjkanni cye kurugo, na pir'á pi nimpyiini cè. ¹⁵ Pi maha li cyée na jye Saliyanji jyε na yu ke, yir'á tèen pire funn'i. Pi zòmpyaagii maha lire cyère. Tèrigii cyìl'e, pi sònñjore maha pi

* **2:6** Zaburu 62.13; Taanlijkii 24.12

cêegé; tèrigii cyìl'e ti maha pi tànga kaan. ¹⁶ Nyé bà mii à li jwo Jwumpe Nintanmpe e mε, canjke Kile sí shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiijkil'e Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru canjke, sùpyire numpire karigii puni jwôhò sí mógo.

Kile à Yahutuubii cêegé mü

¹⁷ Nyé mu u à maye pyi Yahutu, ma a ma sònñjore taha MusaSaliyanji na, ma a maye pêe na mu na nyé Kile wu ke, ¹⁸ mu à Kile nyii wuuni cè, mu s'à taanna Musa Saliyanji karigii na, ka mu u kacenni cè. ¹⁹ Mu à maye pyi fyinmpii kàbicunji, mpipi pi nyé numpini i ke, ma a maye pyi pire bëenmpe. ²⁰ Mpipi pi nyé pi nyé a kyaa cè mε, maa mpyi nàñkopyire fige ke, mu à jwo na mu u nyé pire cyelentuñi, mà li jnùñke pyi na mu à sèenji kuni jncèñji puni ta Saliyanji i.

²¹ Nyé mu u nyé na sùpyire sannte kâlili ke, maye kâla ke! Mu u nyé na ñko na nàñkaage nyé a jwô mε, mu sí i ku pyi mà de? ²² Mu u nyé na ñko na jacwôrɔ kà raa mpyi mε, mu sí i ti pyi mà de? Mu u nyé na ñko na kacyinzunn'â pén mu á, mu sí maha kacyinmbayi yaayi nàñkaage mà de? ²³ Mu u à maye pêe na mu à Musa Saliyanji karigii cè, mu sí nyé na u kurigii jaare mε. Lire e mu à Kile njini faha! ²⁴ Yii li cè na y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Yii Yahutuubii kurugo, supyishinji sann'â Kile mège kèegé†.»

²⁵ Sèe wi, mu aha a Musa Saliyanji kurigii jaare, kajwɔɔ maha mpyi ñkwònñji na, ñka ná mu nyé na Saliyanji kurigii jaare mε, mu ñkwònñji maha mpyi laaga baa. ²⁶ L'aha mpyi mu à jwo shinji u nyé u nyé a kwòn mε, ñka u na Saliyanji kurigii jaare, tá li sí n-pyi Kile á mu à jwo u à kwòn mε? ²⁷ Uru nàñji nyé a kwòn u cyeere e mε, ñka u na Saliyanji kurigii jaare. Nyé mu u nyé mu nyé na Saliyanji kurigii jaare mε, uru nàñji u sí mu cêegé. Mà li ta, Saliyanji à sém'a kan mu á, mu mû s'à kwòn. ²⁸⁻²⁹ Mà si Yahutu cye kurugo, lire kanni nyé na wà pyi Yahutu sèe wuu mε. Fyèñji mû sí u à bwòn cyeere na mà tâanna ná Yahutuubii karigil'e ke, uru bà u nyé ñkwònñji sèe wuñi mε. Yahutuñji sèe wuñi u nyé shinji u nyé u wi funjø karigil'e ke, Kile Munaani maha ñkwònñji ñgemu pyi zòmbilini i ke, uru u nyé ñkwònñji sèe wuñi. Sùpyir'â bà Yahutuñji sèe wuñi maha u ñkèenji taa mε; Kile á u maha u taa.

3

Sùpyañji wà tufige nyé à tñi mε

¹ Nyé l'aha nta amuni, jaha k'à Yahutuñji wwû supyishinji sanñji i yε? Kajwɔɔ na nyé ñkwònñji na bε? ² Kajwɔɔ nimbwoo na nyé u na kàmpanñji puni na! Yahutuubil'â Kile à fyânh a

† 2:24 Ezayi 52.5; Ezekiyeli 36.22-23

u Jwumpe kan. ³ Nyε ná Yahutuubii pì sí nyε a pyi nwɔmεe ninjkinfee mε, lire sí Kile pyi u yíri u nwɔmεen i juŋ'i la? ⁴ Sèenji na, lire sì n-pyi mε. Wuu à yaa wuu li cè na Kile na sèenji yu, sùpyire puni sí nyε kafinivinimii bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i mε, na:

«Kile, sùpyir'à yaa ti li cè na mu jwump'à tíi.

Pi aha mu cêege, mu à yaa mu u ta tàngafoo*»

⁵ Nka kapegigii wuu nyε na mpyi ke, cyire ká li cyêe na Kile à tíi, naha saha yε? Kile lùuni ká yíri wuu taan, tá wuu à yaa wuu jwo na u nyε a tíi mε? (Naha mii na yu funnø baa shin fiige.) ⁶ Kajee bà mε! Kampyi Kile mpyi a tíi mε, di u mpyi na sí dijyεnji sùpyire kapegigii fwooni tò pi na n-jwo yε?

⁷ Nyε pìi mú sí n-jà n-jwo: «Mii kafinare cye kurugo, Kile sèenji ká fwor'a yyére u pèente kurugo, lire e, ta mii saha à yaa mii i ncû mu à jwo kapimpyinε?» ⁸ Nyε pìi ká a puru yu, naha na wuu àha n-jwo na: «Wuu à kapegigii pyi, kacenjkii si nta a fworo cyi e mà yε? Pii na mii cêege na mii à yire jwo. Pire si n-sìi n-shwø Kile yoge na mε.

⁹ Di yi nyε yε? Wuu Yahutuubil'à pwørø sùpyire sannte na la? Mà byanhara bá la! Mii à fyânhha a li cyêe, Yahutuubii bâra supyishinji sanji na, pi puni na nyε kapegigii tugure nwɔh'i, ¹⁰ bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpyanji wà tufiige nyε a tíi mε, ali shin ninjkin!

¹¹ Wà nyε a sìi yákilifoo mε,
wà nyε na Kile caa mε!

¹² Pi pun'à kuni njcenni yaha,
pi pun'à pyi kajwøø baa.
Wà nyε na kacenne pyi mε,
ali shin ninjkin†!

¹³ Pi nkòonyi na nyε mu à jwo fanmugonahaga.
Pi maha pi njirigii tègε na pi sanmpii wuruge‡.
Pi nwɔshεenr'à pi mu à jwo màcwøø shønr§.

¹⁴ Lanjanke jwumpe ná jwumpimpe kanni pu maha fwore pi nwɔyoi i*.

¹⁵ Pi supyibo ton'à wyèrε.

¹⁶ Pi maha nkèegεnji ná yyefuge yare pi tatoroyi puni i.

¹⁷ Pi nyε a yyeñjke kuni cè mε†.

¹⁸ Pi nyε a sìi na fyáge Kile na mε‡.»

¹⁹ Nyε yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i Saliyanji kyaa na. Wuu s'à cè na wuu Yahutuubil'á y'à sém'a kan, bà li si mpyi sùpya kà tànga ta mε, sùpyire puni si ncêege Kile yyahe taan.

²⁰ Lire kurugo Kile yyahe taan, sùpyanji wà tufiige sì n-jà n-tíi

* 3:4 Zaburu 51.6 † 3:12 Zaburu 14.1-3; 53.2-4; Ekileziyasi 7.20 ‡ 3:13

Zaburu 5.10 § 3:13 Zaburu 140.4 * 3:14 Zaburu 10.7 † 3:17 Ezayi 59.8

‡ 3:18 Zaburu 36.2

Saliyanji kurigii jaaranji cye kurugo mε. Nde kanni Saliyanji maha jà a pyi ke, lire li nyε, u maha sùpyanji pyi u à kapiini cè.

Sùpyanji ká dá Kile na, Kile maha jwo na u à tíi

²¹ Nka numε, pyiñkanni na wuu si n-jà n-tíi Kile yyahe taan ke, Kile à lire cyēe wuu na. Lire nyε a lwó a pwɔ Saliyanji kurigii jaaranji na mε. Yire Kile túnntunji Musa ná Kile túnntunmpii sanmpil'à jwo. ²² Kile maha sùpyire pyi shintiili dánianji cye kurugo Yesu Kirisita na, wà nyε a wwû w'e mε. ²³ Sùpyire pun'à kapegigii pyi, lire l'à pi nàzhan yige Kile sìnampe e. ²⁴ Nka Kile à jwɔ pi na maa pi pyi pi à tíi mana, Yesu Kirisita à pi jnùjɔ wwû pi kapegil'e ke, lire cye kurugo. ²⁵⁻²⁶ Kile à Yesu yaha a pa, pi i u kwòro cige na, bà u si mpyi si Kile lùuni tìjε, si wuu kapegigii yàfa wuu na, u sìshange ñguji cye kurugo mε. Mà ta lire sàha mpyi mε, Kile lùtaanni kurugo, u nyε a mpyi a sùpyire cù a tàanna ná ti kapyiñkil'e mε. Numε, Yesu à pa, mpii pi à dá u na ke, ali mà ta pi à kapegigii pyi, Kile à jwo na pi à tíi. Lire Kile à pyi ke, ntiimbaa bà mε, naha na yε Yesu à pi kapegigii tugure lwó.

²⁷ Nyε tá tànga saha na nyε wà a u uye pêe? Ọnhø! Naha kurugo yε nde lì nyε na wií ke, Saliyanji kurigii jaaranji bà mε, ñka dánianji. ²⁸ Sèe wi, wuu à li cè na sùpyire ntìinji na ntaa dánianji cye kurugo, ñka Musa Saliyanji kurigii jaaranji i bà mε. ²⁹ Taha Yahutuubii kanni wu u nyε Kile? Supyishinji sanji wu mú bàl'á? Ọn ke! Supyishinji sanji wu wi mú de! ³⁰ Naha kurugo yε Kile ninjkin u nyε. Uru u sí Yahutuubii pyi na pi à tíi pi dánianji kurugo, si supyishinji sanji mú pyi na pi à tíi pi dánianji kurugo.

³¹ Nyε wuu aha dánianji kajwɔoni jwo amuni, lir'à li cyēe na Musa Saliyanji na nyε kajwɔ baa la? Mà byanhara bá la! Wuu bá maha u kajwɔoni yal'a cyēe.

4

Pyiñkanni na Kile à Ibirayima pyi na u à tíi ke

¹ Nyε Ibirayima u mpyi wuu Yahutuubii tìluge sìifooñi ke, naha wuu sí n-jwo uru kyaa na yε? ² Kampyi yi mpyi a jwo na Ibirayima à tíi u kapyiñkii kurugo, u mpyi na sí n-jà uye pêe, ñka ná yire sí bà y'á jwo mε, u sì n-jà uye pêe Kile yyahe taan mε. ³ Yii li cè na y'á jwo Kile Jwumpe Semeñi i na: «Ibirayima à dá Kile na, u dánianji kurugo, Kile à jwo na u à tíi*.» ⁴ Shin ká báara pyi, u sàrañ'á yaa u kan u á. Uru sàrañi nyε a kan mana mε, ñka u ná ur'á yaa. ⁵ Shinnji u nyε u nyε a u sònñjore taha u katiigii nimpyiñkii na mε, maa dá li na na Kile maha

* 4:3 Zhenεzi 15.6

kapegigii pyifeebii kapegigii yàfani pi na ke, Kile maha urufoo le shintiibil'e u dàniyanji kurugo.

⁶ Lire pyiñkanni na, sùpyanji Kile à pyi u à tíi mà ta u kapyiñkii fye bà mε, saanji Dawuda mú à mεe cêe urufoo wuuni jwøŋji kyaa na:

⁷ «Mpiimu u ntiimbaa karii cyi à yàfa pi na,
ka toro si ntaha pi kapegigii na ke,
pire wuun'à jwø.»

⁸ Kafoonji Kile jyε a shinji ñgemu cû a tàanna ná u kapegigil'e
mε,
urufoo wuun'à jwø†.»

⁹ Nyε mpii pi à kwòn ke, pire kanni wuuni l'à jwø laa, niñkwønmbaabii wuuni mú à jwø? Wuu à yi jwo a kwò na: «Ibirayima à dá Kile na, u dàniyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi». ¹⁰ Tèni i Kile à u cè shintiwe ke, u mpyi a kwòn laa, u mpyi na sàha ñkwòn mε? U niñkwønji bà mε, ñka u niñkwønmbaañi. ¹¹ Lire kàntugo ka u u ñkwònji fyènji ta, ñgemu u à li cyée na Kile mpyi a u cè shintiwe u dàniyanji kurugo mà u ta kwònmbaa ke. Lire pyiñkanni na, mpii pi jyε pi jyε a kwòn mε, ñka pi à dá Kile na, ka Kile si jwo na pi à tíi ke, Ibirayima à pyi pire puni tuñi dàniyanji kuni i, ali pi mée nta pi jyε a kwòn mε. Kile à pire cè shintiili. ¹² Mpii pi à kwòn ke, Ibirayima mú u jyε pire tuñi. Mpii pi jyε pi jyε a kwòn cyeere e kanna mε, ñka pi na dàniyanji kuni jaare wuu tuñi Ibirayima fiige ke, pire kyaa mii jyε na yu. Ur'à dá Kile na mà ta u sàha ñkwòn mε.

¹³ Nwømeeñi Kile à lwó Ibirayima ná u tìlug'á na pi sí dijyεñi ta kɔgɔ ke, li jyε a lwó mà li jnùŋke pyi na Ibirayima na Saliyanji kurigii jaare mε, u à dá Kile na ka Kile si jwo u à tíi ke, lire kurugo l'à lwó. ¹⁴ Lire jwømeeñi n'a mpyi a lwó a pwø Saliyanji kurigii jaarañi na, dàniyanji kajwø mpyi na sì n-pyi mε, Kile jwømeeñi mpyi na sì n-pyi laage e mú mε. ¹⁵ Yii li cè na Kile lùyirini jnùŋke ku jyε Saliyanji, ñka ná Saliya jyε mε, wà mpyi na sì u kafuun pyi mε.

¹⁶ Lire pyiñkanni na, yaayi jwømeeñi Kile à lwó ke, dàniyanji kurugo l'à lwó, bà yi si mpyi s'a ntaa mana mε. Wuu pi jyε Ibirayima tìluge shiinbii ke, wuu à tèen ná l'e, wuu sí yire ta dàniyanji cye kurugo, ali wuu mée ká mpyi wuu jyε na Yahutuubbii làda karigii pyi mε. Mpii pi à dá Kile na Ibirayima fiige ke, pire puni mú sí yire ta. Uru u jyε wuu puni tuñi Kile kuni i. ¹⁷ Amuni y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na: «Mii à mu pyi supyishi niyahawa tu‡.» Kile u maha kwùubii jèni, yaayi yi jyε yi mpyi mε, maa yire dá ke, uru u à mpe jwo. Ibirayima à dá Kile na maa mpyi wuu tuñi Kile yyahe taan.

† 4:8 Zaburu 32.1-2 ‡ 4:17 Zhenεzi 17.5

¹⁸ Sònñjorò mpyi na sì n-jà n-taha kani ndemu na mε, Ibirayima à dá maa u sònñjore taha lire na. Lire e u à pa mpyi supyishi niñyahawa tu bà y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i mε na: «Mu tùluge shiinbii sí nyaha wərigii fiige§.» ¹⁹ Ibirayima mpyi a byanhara yyee ɻkuu (100) na mà kwò. Ali mà u yaha u u sònñji na ur'á lyε pyitaa na, u cwoñi Sara sí nyε cijiriñε, u nyε a u sònñjore láha Kile na mε. ²⁰ Nwømæeni Kile à lwó ke, u sònñjore nyε a láha lire na mà nyā mε. Lire bá mpyi a u pyi u à dá Kile na sèl'e, maa u pêre. ²¹ Ibirayima mpyi a sàa dá li na na nwømæeni Kile à lwó ke, u sí n-jà li fùnñjø. ²² Lire e u dániyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíi. ²³ «Kile à jwo na u à tíi» puru jwumpe nyε a séme uru kanni kurugo mε. ²⁴ Kile u à wuu Kafoonji Yesu nè a yige kwùñji i ke, wuu mpiimu pi à dá uru na ke, p'á séme wuu kurugo mû, naha kurugo yε wuu mû sí n-pyi na wuu à tíi. ²⁵ Kile à u kan kwùñj'á wuu kapegigii kurugo, maa u nè a yige u e, bà wuu si mpyi si ntíi uru yyahe taan mε.

5

Wuu ná Kile shwòhøñ'á yaa

¹ Lire pyiñkanni na, wuu à pyi shintiilii Kile yyahe taan, wuu dániyanji kurugo, lire e wuu nyε yyenjke e ná Kile e numε, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ² Yesu barag'e, wuu dániyanji kurugo, wuu à Kile ticenmpe cè, maa pu taa numε canña maha canña. Wuu funny'á sàa táan, naha na yε wuu à dá li na na Kile sí wuu pyi shinbwoo uye yyére. ³ Mà bâra lire na, wuu à kwôro funntange e yyefuge tèni i, naha na yε wuu à li cè na yyefuge maha ma ná mayezhiiliñi i. ⁴ Mayezhiiliñi maha ma ná sítaare e zòzhwøre na. Síñi ká nta, sònñjore tatahage mû maha nta. ⁵ Tire sònñjore tatahage sì wuu nwøhø yaha mε, naha na yε Kile à wuu zòmpyaagii jñi u tàange na u Munaani cye kurugo, u à lire ndemu kan wuu á ke.

⁶ Mà wuu yaha wuu fànhajcyerere e, Kile nyii tèn'á nō ke, ka Kirisita si ɻkwû maa wuu nimpibii shwø. ⁷ Shinñji u à tíi ke, li sí n-waha sùpya u née si ɻkwû uru kurugo; ɻka shinnji u nyε na ɻkannji pyi sèl'e ke, wà bá kú n-jà jñùñjø waha si née ɻkwû uru kurugo. ⁸ ɻka Kile à li cyée wuu na na ur'á sàa wuu kyaa táan uy'á. Mà wuu yaha kapegigii mpyinji i sahanji, Kirisita à kwû wuu kurugo. ⁹ U à u sìshange wu mà pyi sáraga maa wuu pyi shintiilii numε Kile yyahe taan. Ná lire s'à pyi, wuu à sàa tèen ná l'e na Yesu Kirisita sí wuu shwø Kile lùyirini na. ¹⁰ Mà wuu yaha Kile zàmpenmii, Kile à wuu ná uru shwòhøñi yaa u Jyanji ɻkwùñji cye kurugo. Mà wuu ná u shwòhøñi yaha u à yaa, nàkaana baa, wuu sí n-shwø u Jyanji nèñji cye kurugo. ¹¹ Lire kanni bà mε, wuu funntanga wuu pi nyε Kile wwojñegge e wuu

Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, uru u à wuu ná Kile pyi wuu à wwò.

Kapegigii siñkanni ná cyi láhañkanni

¹² Kapegigil'à jyè dijyεŋi i shin niñkin cye kurugo, uru u nyε Adama, ka kapegigii si mpa ná kwùnji i. Lire pyiñkanni na, kwùn'à nə sùpyire puni na, jaha na yε pi pun'à kapegigii pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè, mà lwó Adama tèni na mà pa nə Kile túnntunñjMusa wuuni na, sùpyire mú mpyi na kapegigii pyi. Lire tèni i, Kile mpyi na sì n-jà yoge kwòn pi na na pi à Musa Saliyanji kuni yaha mε, jaha na yε uru Saliyanji mpyi na sàha ñkwò à kan pi á mε. Pi mú nyε a mpyi a Adama kapiini nimpyiini shi pyi mε. Lire ná li wuuni mú i, pi mpyi maha ñkwûu. Nyε nde Adama mpyi a pyi ke, lire mpyi a kyaa nə sùpyire na. Amuni li mú nyε, Yesu Kirisita u mpyi na sí n-pa ke, nde ur'à pa mpyi ke, lir'à kyaa nə sùpyire na.

¹⁵ Nka Kile à kani ndemu pyi mana ke, lire tayyérege ná Adama kapiini nimpyiini woge nyε sumara mε. Shin niñkin kapii ká mpyi kajnuñjò mà kwùnji nə shinnyahara na, yii li cè na kacenni Kile à sàa pyi shinnyahara á shin niñkin cye kurugo, ná uru u nyε Yesu Kirisita ke, lire sì n-jà n-jwo si nə li tegeni na mε. ¹⁶ Mà bâra lire na, Kile kacenni tayyérege ná shin niñkinji kapiini tayyérege nyε niñkin mε, jaha na yε shin niñkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêegε. Nka kapegii niñyahagii pyiñkwooni kàntugo, Kile kacenni nimpyiini kurugo, pi sí n-jà n-tí Kile yyahe taan. ¹⁷ Shin niñkin kanna u à kapiini pyi, ka lire si sùpyire pyi ti i ñkwûu. Ná lire s'à pyi, nàkaana baa, shin niñkin cye kurugo mú, mpiimu ká nyε Kile ticenmpe na, ka u u pi pyi na pi à tí ke, pire sí sí ta, mà lwó numε na, fo tèekwombaa. Uru shinji niñkinji u nyε Yesu Kirisita.

¹⁸ Nyε shin niñkin kapii kurugo, Kile à sùpyire puni cêegε, lire pyiñkanni na mú, shin niñkin kacennε kurugo, sùpyire pun'à pyi shintiili maa shìñji niñkwombaani ta. ¹⁹ Shin niñkin Kile nywomεeyahani kurugo, shinnyahara à pyi kapimpyimii. Lire pyiñkanni na mú, shin niñkin Kile nywomεecunte kurugo, shinnyahara sí n-pyi shintiili Kile yyahe taan.

²⁰ Kile à Saliyanji kan, bà sùpyire si mpyi si ncè na pir'à kapegii niñyahagii pyi mε. Nka cyage e kapegigil'à nyaha ke, Kile kacennjki maha nûr'a nyaha sèl'e cyi na. ²¹ Tèni l'e, sùpyire mpyi na sì n-jà n-pyi ná ti nyε na kapegigii pyi mε; lire na kwùn'à nə ti na. Nka Kile à nywó wuu na maa jwo na wuu à tí, lire e, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo, wuu sí shìñji niñkwombaani ta.

6

Wuu à kwû kapegigii kàmpanjke na, maa mpyi jyii na, ná Kirisita e

¹ Nyé wuu na ha jwo bε? Wuu à yaa wuu kwôro kapegigii mpyinji i, Kile ticenmpe si mpêe la? ² Mà byanhara bá la! Wuu pi nyé mu à jwo kwùu, kapegigii kàmpanjke na ke, na ha na wuu saha sí n-kwôro kapegigil'e yε? ³ Wuu mpîi pi à batize Yesu Kirisita mege na ke, yii nyé a cè na l'à pyi mu à jwo wuu à kwû ná u e mà? ⁴ Uru batizeliŋi kurugo, l'à pyi mu à jwo wuu à le fanjke e ná u e, bà Kirisita à jnè a fworo kwùnji i Tufoonji sifente cye kurugo mε, amuni wuu sí shinji nivənnji ta.

⁵ Sèeŋi na, ná wuu s'á wwò ná u e u kwùnji shinji i, wuu mû sí n-wwò ná u e u jnèŋi shinji i. ⁶ Wuu li cè na wuu à wuu pyiŋkanni niŋjyeeni kwôro cige na ná Kirisita e, kapegigii mpyinji lage ku mpyi maha mpyi wuu na ke, bà kuru si mpyi si ɻkwò mε. Wuu saha nyé ku bilere e mε. ⁷ Naha na yε shinji u à kwû ke, uru saha nyé kapegigii fânhe jnwh'i mε.

⁸ Ná wuu à kwû ná Kirisita e, wuu à dá li na mû na wuu sí n-kwôro ná u e nyii na. ⁹ Naha na yε wuu à li cè na Kirisita à jnè, u saha sì n-kwû mε, kwùnji saha sì n-jà u na mε. ¹⁰ U niŋkwuri, u à kwû təəgə niŋkin si kapegigii fânhe kwò. Numε, mà u yaha nyii na, u na karigii puni pyi si Kile pêe. ¹¹ Lire pyiŋkanni na mû, yii a yiye tòre kwùubil'e kapegigii kàmpanjke na. Yesu Kirisita wwoŋeŋge kurugo, yii a yiye tòre nyii wuubil'e, yii raa yii karigii puni pyi Kile mege mpêeŋi kurugo. ¹² Lire e yii àha nûru kapegigii mpyinji lage yaha ku fânha ta yii na mε. Mà yii yaha yii sí n-pa n-kwû n-fworo ɻge diŋyεŋi i, yii àha nûru jnε e u nyii karigii na mε. ¹³ Yii àha nûru yii cyeere yatanjyi yaha ntiimbaanji karigii lage e mε. Ná yii s'á jnè mà fworo kwùnji i, yii yiye puni kan Kile á. Yii yii yatanjyi yaha katiigii mpyinji laage e. ¹⁴ Yii li cè na kapiini fânhe saha nyé yii na mε, na ha na yε yii saha nyé MusaSaliyanji fânhe jnwh'i mε, ɻka Kile ticenmpe funjke e yii nyé.

¹⁵ Nyé ná wuu sí nyé Musa Saliyanji fânhe jnwh'i mε, fo Kile ticenmpe funjke e, tá lir'á li cyée na wuu à yaa wuu a kapegigii pyi? Mà byanhara bá la! ¹⁶ Yii à li cè na yii aha yiye kan shin á s'a u pêre, yii maha mpyi urufoo biliwe. Lire e yii aha a kapegigii pyi, yii maha mpyi cyire bilii, cyire sí cyi maha ma ná kwùnji i, ɻka yii aha a Kile pêre, yii maha mpyi u bilii, lire sí li maha ma ná ntiŋji i. ¹⁷ Wuu fwù kan Kile á, na ha na yε yii pi mpyi kapegigii bilii ke, numε, kàlaŋi u à kan yii á ke, yii à jnε uru na ná yii zòmpyaagii puni i. ¹⁸ Yii à fworo ntiimbaanji bilere e mà jyè ntiŋji bilere e. ¹⁹ Kileŋi ná sùpyire karigii jcyii yyaha cème sì n-táan mε, lire kurugo, mii à nde tåanlini jwo yii á mà yyaha tí ná bilere kani i. Yii mpyi a fyânhha a yiye puni

yaha pwohəmpe ná ntiimbaanji bilere e, tire ntemu ti maha ma ná pñuykyaanre e Kile na ke. Lire pyiñkanni na, yii yiye puni kan bilii fiige ntiinji karigii mpyinji mée na, bà yii si mpyi si finijé me. ²⁰Tèni i yii mpyi kapegigii bilere e ke, yii kuro jyé a mpyi ntiinji karigil'e me. ²¹Yii na silege karigii jcyiimu tapyige e numé ke, tòonji ñgire yii mpyi maha ntaa cyi mpyinji i yé? Cyire karigii maha ma ná kwùnji i. ²²Nka numé, yii à fworo kapegigii bilere e mà pyi Kile bilii. Lire e yii maha sì yyaha na Kile jyii karigii mpyinji i. Tòonji yii sí n-ta lire e ke, uru u jyé shìnji niñkwombaanji.

²³ Nyé yii li cè na kapiini fwotonte ti jyé kwùnji. Nka Kile maha yaage ñkemu kaan mana wuu ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwojëege kurugo ke, kuru ku jyé shìnji niñkwombaanji.

7

¹ Mii cìnmpyiibii, mii à li cè na njé mii na yu yii á ke, yii à yi cè a kwò, naha na yé yii à saliyanji karigii cè. Yii à li cè na sùpyanji ká mpyi shì na, lire e saliyanji fànhé maha mpyi u na. ²Yyecyeené na, ceenji u jyé nàmbage e ke, mà u poonji yaha shì na, saliyanji maha pi pwø piye na. Nka nònji ká ñkwû, saliyanji fànhé saha jyé ceenji na nònji kàmpanja na me*. ³ Nyé mà u poonji yaha shì na, u aha ñkàre nònji waber'á, u à jacwərə pyi. Nka u poonji ká ñkwû, saliyanji saha jyé u jnuñ'i me, u aha ñkàre nònji waber'á, u jyé a jacwərə pyi me.

⁴ Mii cìnmpyiibii, amuni yii wuuni mú jyé. Li mpyi mu à jwo MusaSaliyanji u mpyi yii poonji. Nka numé, l'à pyi mu à jwo yii à kwú ná Kirisita e. Lire e ke yii poonji fànhé saha jyé yii na me. Yii na jyé nònji waber'á ñgemu u à jè a fworo kwùnji i ke. Lir'à pyi bà yii si mpyi s'a kacenjii pyi s'a Kile père me. ⁵Yii li cè na tèni i wuu mpyi na wuu jyii karigii pyi ke, Musa Saliyanji mpyi a wuu jyii karigii nimpegigii lage pyi k'à wuu yaha kapegigii na, jcyiimu ná Saliyanji mpyi a kàntugo wà yiy'á ke. Lire mpyi a wuu le kwùnji kuni i. ⁶Numé wuu à fworo Musa Saliyanji bilere e, naha kurugo yé wuu mpyi uru ñgemu cye e kasujyii fiige ke, wuu à kwû uru kàmpanjke na. Saliyanji nizemènji u jyé ke, wuu mpyi maha jcaa s'a jaare s'a ntàanni ná ur'e, nka numé, Kile Munaani à fànhé kan wuu á, wuu u jaare jaarañkanna nivønno na.

Musa Saliyanji maha kapegigii cyére

⁷ Nyé mpe funjke e, naha mii la jyé si jwo yé? MusaSaliyanji na jyé kapii la? Mà byanhara bá la! Saliyanji u à mii pyi mii à kapiini cè. Uru baare e, mii mpyi na sì n-cè na jyipëenni na

* ^{7:2} ɔrɔmu shiinbii yyére, wà fànhé mpyi leñkwucyebii na me. U poonji kwuñkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lènjé wani.

nye kapii mε. Nje y'à jwo Saliyanji i na: «Ma hà ma supyinnejì cyeyaage nyepeeñ pyi mε» yire y'à mii pyi mii à li cè kapii†. ⁸ Nye Saliyanji à pyi kajunjo mà kapegigii mpyinji lage tîrige mii funj'i pyinkannigii niyyahagii na. Naha na ye Saliyanji kamptyi u nye mε, wuu mpyi na sí wuu kapegigii cè mε. ⁹ Tèni l'e, mii mpyi a Saliyanji cè mε, nka tèni i u à cyêe mii na ke, ka mii i nta a cè na mii na kapegigii pyi, ¹⁰ na mii laage mpyi a tɔɔn Kile na. Lire e Saliyanji u mpyi a yaa u shìñi niñkwombaaji kuni le mii taan ke, u à kwùñji kuni le mii taan. ¹¹ Kapegigii mpyinji lage ku nye mii i ke, kur'à mii wurugo, maa mii pyi mii à kwû Saliyanji cye kurugo.

¹² Nye Saliyanji à fworo Kile e, nje y'à jwo u e ke, yire mú à tíi, maa jwɔ. ¹³ Lire e ke yaage k'à jwɔ ke, kuru k'à pyi kajunjo si mii bò la? Mà byanhara bá la! Nka kuru yaag'à pyi kajunjo mà kapegigii mpyinji lage pêe mii funj'i, ka lire si mii pyi mii à kwû. Lir'à pyi mii si li cè na mii kapyiinjkii nye a tíi mε. Mii aha jicè na mii à Kile Saliyanji kuni yaha, mii maha jicè na mii sònñjore nye a sàa jwɔ mε.

¹⁴ Sèenji na, wuu à li cè na Saliyanji à yíri Kile yyére, nka mii na nye sùpya, ngemu fàンha k'à cyérε ke. Mii na nye mu à jwo biliwe kapegigii mpyinji kàmpanñke na. ¹⁵ Naha na ye nde mii na mpyi ke, mii nye na lire yyaha cini mε. Nde l'à tåan mii á ke, mii nye na lire pyi mε, nde l'à pèn mii á ke, lire mii maha mpyi.

¹⁶ Nye nde l'à pèn mii á ke, ná lire mii maha mpyi, lire e ke, mii à li cè na Saliyanji à jwɔ. ¹⁷ Nka mii fàンha nye naye na mε, naha na ye kapegigii mpyinji lage ku nye mii i ke, kuru ku maha mii yaha li na. ¹⁸ Mii à li cè na kacennjkii mpyinji fàンha nye mii i mε. Sèenji na, mii la maha mpyi s'a katiigii pyi, nka mii maha já mε. ¹⁹ Kacennjkii mii la maha mpyi s'a mpyi ke, mii nye na jìnì na cyire pyi mε fo kapegigii, cyire lage sí nye mii na mε. ²⁰ Nde l'à pèn mii á ke, mii aha a lire pyi, lir'à li cyêe na mii fàンha nye naye na mε, nka kapegigii mpyinji sònñjore ti nye mii i ke, tire fàñhe ku nye mii na.

²¹ Mii à nde kani kàanmucya naye e, tère o tère e mii la nye s'a kacennji pyi ke, kapiini mpyinji lage ku maha mii ta. ²² Kile Saliyanji kyal'à sàa tåan mii á. ²³ Nka mii maha kani laberε fàñha nya naye na, ndemu li nye li nye mii nyii wuuni mε. Lire li maha mii yaha kapegigii mpyinji na, mii a sì mpyi cyi biliwe. ²⁴ Ei! Mii wuun'à kèegē dε! Mii sònñjopeere ti sí kwùñji nɔ mii na ke, jofoo u sí mii shwɔ tire na ye? ²⁵ Wuu Kile kêe, naha na ye wuu Kafooni Yesu Kirisita à wuu shwɔ.

Nye mii la na nye s'a Kile Saliyanji kurigii jaare, nka kapegigii mpyinji lage kurugo, mii nye a já a li pyi mε.

† 7:7 Ekizodi 20.17; Duterenomu 5.21

8

Naaraŋkanni l'à tাাan Kile Munaani á ke

¹ Nyé numε, mpii pi nyé Yesu Kirisita wwojεege e ke, Kile saha sì tìgire cyán pire na mε. ² Kile Munaani maha shìŋji ñgemu kaan Yesu Kirisita wwojεege e ke, lire fàngh'à mii nyùŋjò wwû kapegigii ná kwùŋji fànhe e. ³ Sùpyaŋi fàngh'à cyérε, lire kurugo wuu nyé a jà na MusaSaliyanji kurigii jaare si ntíi mε. Lire e Kile à u yabilinji Jyanji tun, u à pa sùpya wuu kapimpyibii fiige, maa u pyi kapegigii yàfaŋi sárage. ⁴ U à lire pyi, bà wuu si mpyi s'a jaare ntíinji i Kile Saliyanji yi jwunkanni na mε. Numε, wuu saha nyé na jaare wuu nyii wuuni i mε, ɳka wuu na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i.

⁵ Yii li cè, shinŋji u na jaare na ntàanni ná u nyii wuuni i ke, u nyii karigii kanni na urufoo maha sônŋji. ɳka shinŋji u na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, lire nyii karigii na urufoo maha sônŋji. ⁶ Na sônŋji ma nyii karigii na, lire maha kwùŋji nɔ mu na, ɳka na sônŋji Kile Munaani nyii karigii na, lire maha shìŋji ná yyenŋjke kaan. ⁷ Mpii pi maha sônŋji pi nyii karigii kanni na ke, pire na nyé Kile zàmpenmii. Naha na yε pi nyé na jεege na Kile Saliyanji kurigii jaare mε, pi bá jìni mε. ⁸ Lire l'à li ta, mpii pi na sônŋji pi nyii karigii kanni mpyinj na ke, pire sì n-jà Kile nyii karii pyi mε. ⁹ Yii pi ke, yii nyé na jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i sahaŋki mε, Kile Munaani nyii wuuni yii nyé na mpyi, na ha na yε Kile Munaani na nyé yii e.

Ná Kirisita Munaani* nyé ñgemu i mε, urufoo nyé Kirisita wu mε. ¹⁰ Yii mée nyé yii sí n-kwû yii kapegigii kurugo ke, ná Kirisita sí na nyé yii zòmpyaagil'e, Kile Munaani sí shìŋji niŋkwombaŋji kan yii á, na ha na yε Kile à jwo na yii à tíi. ¹¹ Ná Kile s'à Yesu jè a yige kwùŋji i u Munaani cye kurugo, Kile Munaani sí nyé yii e, yii aha ɳkwû, Kile sí yii jè u Munaani cye kurugo mû.

¹² Lire e ke cìnmpyiibii, wuu à yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i, ɳka wuu nyé a yaa wuu a jaare wuu a ntàanni ná wuu nyii wuuni i mε. ¹³ Yii aha a jaare na ntàanni ná yii nyii wuuni i, yii sí n-kwû, ɳka yii aha yii nyii karigii nimpegigii bò Kile Munaani barag'e, yii sí shìŋji niŋkwombaŋji ta.

¹⁴ Nyé mpii pi na jaare na ntàanni ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, pire puni na nyé Kile pyìi. ¹⁵ Naha na yε Kile Munaani li nyé yii e ke, lire kurugo, yii saha sì n-pyi bilii mε, yii mû saha sì raa fyágé mε. Li sí yii pyi Kile pyìi, si yii pyi yii jà yii a ɳko fànha na Kile á: «Baba, Tufoonj!» ¹⁶ Lire Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à tèen ná l'e wuye funŋ'i na wuu na nyé

* **8:9** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyé niŋkin.

sèenji na Kile pyìi. ¹⁷ Nyε ná wuu sí nyε u pyìi, wuu à pyi u koolyii mú, maa mpyi Kirisita koolyijεe. Ná wuu s'à pyi ná u e u yyefuge e, wuu mú sí n-pyi ná u e u sìnampe e.

Sìnampe nimpampe kani

¹⁸ Mii à li cè na yyefuge e wuu nyε amε numε ke, kuru nyε yafyin mε, sìnampe nimpampe Kile sí n-kan wuu á ke, ku bá sì n-jà n-tàanna ná pur'e mε. ¹⁹ Yii li cè na canjke Kile sí u pyìibii sìnampe cyēe ke, Kile yadayi puni funvwugo wuyi yi nyε na kuru canjke sigili. ²⁰ Yaayi Kile à dá ke, yire pun'à pa mpyi kajwɔɔ baa. Lire nyε a pyi yire yaayi nyii kyaa mà dε! Kile u à li pyi l'à pyi amuni. Lire ná li wuuni mú i, sònñjørø tatahaga saha na nyε. ²¹ Bà biliñi maha fworo bilere e mε, amuni yaayi Kile à dá ke, yire sí n-pa n-fworo vwònhøjì i. Lire pyiñkanni na, Kile pyìibii na nyε sìnampe mpemu i ke, yire yaayi sí n-pyi pur'e. ²² Wuu à li cè, ali nijnjaa, yaayi puni na ñkyèn yyefuge cye e, layirilifoo fige. ²³ Lire kanni bà mε, wuu mú na ñkyèn. Yaayi Kile sí n-pa n-kan wuu á ke, Kile Munaani à kan wuu á mà pyi yire njcyiige. Kile sí n-pa yaayi puni kan u pyìibil'á mà båra cyeere nivñnte na canjke ñkemu i ke, mà jwo kuru canjke ku nø ke, wuu mú na ñkyèn. ²⁴ Kile à wuu shwø, ñka wuu sàha ñkwø a yire yaayi puni ta mε. Wuu à wuu sònñjøre taha yire na. Yii li cè na mu aha yaage ñkemu ta a kwø ke, mu sàha maha kuru nta sònñji mε. ²⁵ Nyε yaage na wuu na sònñji ke, ná wuu sàha ku ta mε, wuu wuu funjyí jíjε wuu raa ku sigili.

²⁶ Kile Munaani maha wuu tère wuu fànhajcyerere karigil'e mú. Naha na yε wuu à yaa wuu Kile ñáare kani ndemu na ke, wuu maha lire cè mε. Kile Munaani maha Kile ñáare wuu kurugo fo maha kyènnkanni là pyi, wuu nyε a ndemu yyaha cè mε. ²⁷ Kile u maha sùpyaŋi zòmbilini karigii yyaha caa ke, nde u Munaani nyε na jcaa ke, uru u à lire cè. Yii li cè na mpii pi nyε Kile wuubii ke, Kile Munaani maha u ñáare pire kurugo maha ntàanna ná Kile nyii wuuni i. ²⁸ Mpíi pi à Kile kyaa táan piy'á ke, wuu à li cè na yaayi puni maha báaraŋi pyi siŋcyan pire ntègεŋi kurugo, u à pire mpiimu yyere mà tåanna ná u kayaŋjahani i ke. ²⁹ Kile à fyânhä a mpiimu cwɔɔnrø ke, u à wyèr'a li lwó uye funŋ'i, si pire pyi u Jyanji fige, bà u Jyanji si mpyi si mpyi shinjyahara yyaha wu mε. ³⁰ Mpíimu u karii Kile à fyânhä a cwɔɔnrø ke, u à pire yyere. U à pi yyere ke, maa pi pyi na pi à tíi. Nàkaana baa, u mú sí pi pyi shinbwoo uye yyére.

Tàange ku nyε Yesu Kirisita e ke, yafyin sì n-jà wuu láha kuru na mε

³¹ Nyε naha wuu saha sí raa yu yε? Ná Kile sí nyε ná wuu e, naha wà sí n-jà n-pyi wuu na yε? ³² Kile nyε a nεn'a u yabiliŋi Jyanji shwo kyaage na mε, nka u à u yaha u à kwû mà pyi sáraga wuu puni kurugo, naha ku sí li ta na u àha yaayi puni kan wuu á u Jyanji cye kurugo mà yε? ³³ Mpii Kile à cwɔɔnrə ke, jofoo u sí n-jà tìgire cyán pire na yε? Wà sì n-jà mε, naha na yε Kile u à pi pyi pi à tíi. ³⁴ Jofoo u sí n-jà pi cêegε yε? Wà sì n-jà mε, naha na yε Yesu Kirisita à kwû wuu cyaga, lire kanni bà mε, u à nε a fworo kwùŋji i, u à sà ntèen Kile kàniŋe cyεge na, maa Kile náare wuu á. ³⁵ Tàange ku nyε Kirisita e mà yyaha tíi ná wuu e ke, naha ku sí n-jà wuu láha kuru na yε? Yyefuge sí n-jà la? Lire nyε mε fyagare, lire nyε mε wuu nkyeregenji, lire nyε mε katege, lire nyε mε fòŋke, lire nyε mε kawaa, lire nyε mε boore la? ³⁶ Yire y'á séme Kile Jwumpe Semεnji i na:
 «Mu kurugo, wuu maha mpyi kwùŋji laage e canmpuni,
 pi maha wuu pyi mu à jwo mpàa, pi na nkèegε ná mpiimu i
 tabon'i ke†.»

³⁷ Nka lire ná li wuuni mú i, nge u à wuu kyaa táan uy'á ke, uru fànhe cye kurugo, wuu à sí ta yire yyefuyi puni na. ³⁸ Sèenji na, mii à sàa dá li na na kwùŋji yo, shìŋji yo, mèlèkεebii yo, jinabii yo, numε yaayi yo, yaayi nimpayi yo, ³⁹ nìnyinji fànhe yaayi yo, nìŋke nìŋyo wuyi yo, yaaga maha yaaga k'á dá ke, tàange ku nyε Kile á mà yyaha tíi ná wuu e, u à kuru nkemu cyée wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo ke, kuru kà sì n-jà wuu láha kuru na mε.

9

Kile à Izirayeli shiinbii cwɔɔnrə

¹ Sèenji mii nyε na yu yii á, kafinara bà mε, naha kurugo yε mii nyε Kirisita wu, mii zòmbilini yyaha Kile Munaani à cù ke, lir'á li cyée mii na na sèenji mii nyε na yu na: ² mii yyetanha wu ná mii nàvunyø wu u nyε mii shiŋji shiinbii taan. ³ Laŋajke méε n'a mpyi a cwo mii na pi cyaga, maa mii yige Kirisita wwoŋεegε e bà pi si mpyi si jyé kuru wwoŋεegε e mε, lire mpyi na sí n-táan mii i. ⁴ Pire pi nyε Izirayeli shiinbii, Kile à pi pyi u pyengε shiin. U à sìnampe kan pi á, maa tunmbyaare le ná pi e, maa Saliyaŋi kan pi á, pyiŋkanni na pi à yaa pi a uru père ke, maa lire cyée pi na, maa yaayi nwɔmyahigii lwó pi á. ⁵ Pi à fworo tiibii niŋcyiibil'e. Pire cye na Kirisita à pa, uru u nyε yaayi puni nìŋyo na, uru u nyε Kile. U à yaa u a mpère tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina.

⁶ Izirayeli shiinbii niŋyahamii mén'á Kile cyé ke, lire nyε a li cyée na yaayi nwɔmyahigii Kile à lwó ke, na cyir'á pyi kajwø baà mà dε! Yii li cè na Izirayeli shiinbii puni nyε Izirayeli tìluge

shiin mε. ⁷ Ibirayima tūluge shiinbii puni jyε Ibirayima pyìi mε. Kile mpyi a yi jwo Ibirayima á na: «Ishaka pyìibii pi sí n-pyi mu tūluge shiinbii*.» ⁸ Lire jwøhe ku jyε, pyìibii pi à ta mà tàanna ná sùpyire jyii wuuni i kanna ke, pire jyε Kile pyìi mε. Mpii pi à ta mà tàanna ná Kile jwømeeñi i ke, pire pi jyε Ibirayima tūluge shiinbii. ⁹ Kile jwømeeñi jwumpe pu jyε mpe: «Yyeela numecyiin, mii sí núru n-pa, lire sí pyà ta Sara á†.» ¹⁰ Lire kanni bà mε. Wuu sônnø Erebeka na mú! Ur'á u ñampii laani lwó wuu tulyege Ishaka á. ¹¹⁻¹³ Mà pyìibii yaha pi sàha si, si ñkwò kacenne, lire jyε mε kapii pyi mε, Kile mpyi a yi jwo Erebeka á na yyahafoonj Ezawu sí n-pyi kàntugo wuñi Yakuba báarapyi‡. Kile à jwo u Jwumpe Semenji i na: «Mii à Yakuba funñø lwó mà tòro Ezawu na§.» Kile à yire jwo mà pi ta pi sàha si mε. Lir'á li cyêe na kani Kile à bégel'a yaha ke, u na u báaranj pyi na ntàanni ná lire e, u jyε na u pyi mà tàanna ná sùpyanj kapyiñkil'e mε.

Kile maha sùpyire cwøønre maha ntàanna ná u jyii wuuni i

¹⁴ Nye jaha wuu sí n-jwo ye? Lire e ke Kile jyε a tíl'a be? Ñnhø! Lire bà mε! ¹⁵ Sèenji na, u à yi jwo Musa á na: «Shinnji na mii la jyε si jùñaara ta ke, mii sí ti ta uru na, shinnji i mii la jyε si jùñke pi ke, mii sí ku pi ná ur'e*.» ¹⁶ Lire e ke sùpya jyii wuu, lire jyε mε u kapyiñji sì n-jà lire pyi li pyi mε, fo Kile ká jùñaara ta ñgemu na ke. ¹⁷ Kile Jwumpe Semenji i, Kile à jwo Farøn á na: «Mii à mu tìñe saanre tateñenge e bà mii fànhe ná mii mege si mpyi si nò jùñke cyeyi puni i mu cye kurugo mε†.» ¹⁸ Lire e ke shinnji na Kile la jyε si jùñaara ta ke, u maha ti ta urufoo na, u la ká mpyi si ñgemu niñgyii waha ke, u maha li waha. ¹⁹ Wà sí n-jà mii yíbe na «Naha na Kile maha núru na wuu cêegé ye? Jofoo u sí n-jà n-cyé u jyii wuuni i yε?» ²⁰ Mu u jyε sùpya kanna ke, jaha ku jyε mu, ka mu u wá na Kile kyáali ye? Pwoore cwooni sí n-jà li yaafoonj pyi na jaha na u à lire yal'amé ye la‡? ²¹ Pwoore cwøñhøfoonj bà u maha ti pyi u jñëempe mā? L'aha u táan, ná pwoore ninure e, u sí n-jà longara cwoo, lire jyε mε cwotiile yaa. ²² Kile la mpyi si li cyêe na uru lùun'á yíri, si u sifente cyêe mú. Nka cyire cwøhigii cyi mpyi a yaa cyi këegé ná Kile lùuni mpyi a yíri cyi taan ke, Kile à li kwû uye e, maa jñcû uye na cyi taan. ²³ Mpii na u à jùñaara ta maa pi bégel'a yaha pi i jyè nìnyinj i ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire puni na na u pëente na jyε tegelé baa. ²⁴ Wuu u à yyere ke, Yahutuubii kanni shwøhøl'e bà u à wuu yyere mε, u à wuu

* 9:7 Zhenzi 21.12 † 9:9 Zhenzi 18.10, 14 ‡ 9:11-13 Zhenzi 25.23

§ 9:11-13 Malaki 1.2,3 * 9:15 Ekizodi 33.19 † 9:17 Ekizodi 9.16 ‡ 9:20 Ezayi 29.16; 45.9; Zheremi 18.6

pì yyere mà fworo supyishinji sanji shwahol'e mú. ²⁵ Yire y'à jwo Kile tünntunji Oze sémenji i na:

«Mpii pi nyε pi mpyi mii shiin me,
mii sí pire pyi na shiin.

Supyishinji u nyε mii mpyi a u kyaa táan nay'á me,
mii sí uru kyaa táan nay'á sèl'e§.

²⁶ Cyage e yi mpyi a jwo pi á na
“Yii nyε mii shiinbii me” ke,

kuru cyage ninuge e pi sí raa yiri Kile nyii wuŋi pylibii*.»

Nje Kile à jwo Izirayeli shiinbii kyaa na ke

²⁷ Kile tünntunji Ezayi mú mpyi a jwo Izirayeli shiinbii kyaa na na:

«Izirayeli shiinbii mée ká sàa nyaha suumpe lwahé nwoge nticenji fiige,

pi shin paanra kanna ti sí n-shwø.

²⁸ Yii li cè na jwumpe Kafoonj Kile à jwo ke,
u sí pu fúnjø feefee jníjke na fwøfwø†.»

²⁹ Kile tünntunji Ezayi mú mpyi a fyânh a jwo na:

«Kàmpyi Siŋi Punifoo Kile nyε a mpyi a shinpaanra yaha t'à kwôro wuu shinji i me,

wuu shinji mpyi na sí n-tò Sôdømu fiige,

wuu shinji mpyi na sí n-tò Gomøri fiige‡.»

Mpii pi à dá Kirisita na ke, Kile à jwo na pire pun'á tíi

³⁰ Nyε supyishinji sanji shiinbii pi mpyi pi mpyi na ntìnji caa me, pir'á ntìnji ta pi dâniyanji kurugo; ³¹ mà li ta, Izirayeli shiinbii pi mpyi na sônnji si ntìnji ta MusaSaliyanji kurigii jaaranji kurugo ke, pire nyε a u ta me. ³² Naha na lir'á pyi ye? Pire pi ke, mà jwo pi dâniyanji pyi si u ta ke, pi mpyi na u caa ná pi kapyiijkil'e. Nyε l'á pyi mu à jwo pi à bûrugo kafaage na mà cwo. ³³ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Yii wíi, kafaage na sùpyire sí raa bûruge ke, mii à kuru yaha Siyøn kànhe e.

Kafaage ku sí raa sùpyire cyáan ke, mii à kuru yaha wani.

Ngka ñgemu u à dá ku na ke, urufoo sì n-sílege me§.»

10

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, nde mii na jcaa ná na zòmbilini puni i, maa Kile jàare li na na shinji Izirayeli shiinbii kurugo ke, lire li nyε, pi nùmpañja ta. ² Sèenji na, mii à li nyà na pi à piye pwø sèl'e Kile kuni jaaranji na, ngka pi nyε a li yyaha cè me.

³ Pyiñkanni na Kile maha sùpyanji pyi na u à tíi ke, pi nyε a lire yyaha cè me, maa ntìnji caa ná pi yabilimpii kapyiijkil'e. Lire

§ 9:25 Oze 2.22 * 9:26 Oze 1.10 † 9:28 Ezayi 10.22, 23 ‡ 9:29 Ezayi 1.9

§ 9:33 Ezayi 8.14; 28.16

pyiŋkanni na, kuni i Kile maha sùpyaŋi pyi u à tíi ke, pi à cyé lire na. ⁴ Kirisita u jyε Salianji tègeni, bà li si mpyi, shin maha shin u à dá u na ke, Kile sí urufoo le shintiibil'e me.

⁵ Ntiŋi u maha ntaa Salianji cye kurugo ke, Kile túnntunŋi Musa à jwo uru kyaa na na: «Ngemu ká jà na Salianji kurigii puni jaare ke, urufoo sí shì ta lire cye kurugo*.» ⁶ Ntiŋi u maha ntaa dánianji kuni i ke, shinji u jyε na jaare lire kuni i ke, urufoo sí n-jà n-jwo Kile túnntunŋi Musa fiige na: «Li jyε a nō yii pi dùgo nìjyinji i† (yii sà Kirisita cya yii tīrige me.) ⁷ Li mú jyε a nō yii tīge kacyewyicuguŋke e (yii i Kirisita pyi u jnè a fworo kwùŋi i me.)» ⁸ Nka naha Kile Jwumpe Semenji à jwo yε? U à jwo: «Jwumpe na jyε mu taan, mu jwøge e ná mu zòmbilini i‡.» Puru jwumpe pu jyε dánianji jwumpe, wuu na puru mpemu yu sùpyir'á ke. ⁹ Mu aha jen'a yyére li na ma jwøge e na Yesu u jyε Kafoonji, maa dá li na ná ma zòmbilini puni i na Kile à u jnè a yige kwùŋi i, mu sí nùmpanna ta. ¹⁰ Wà ha dá Kirisita na u zònji na, Kile maha jwo na urufol'à tíi. Wà ha yyére li na u jwøge e sùpyire nyii na na Yesu u jyε Kafoonji, urufoo sí nùmpanna ta. ¹¹ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Shin maha shin u à dá u na ke, urufoo sí n-sílege me§.» ¹² Lire e ke Yahutuubii bâra supyishinji sannji na, wà jyε a wwû w'e me. Kafoonji ninuŋi u jyε pi puni jnùŋo na. Mpiimu ká u jaare ke, u maha pire kan fo maha pi funyijíŋe. ¹³ Naha na yε yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Shin maha shin ká Kafoonji Kile mege yyere ke, urufoo sí n-shwɔ*.»

Yahutuubil'à cyé Jwumpe Nintanmpe na

¹⁴ Nyε wà sí n-jà n-jwo, ná pi jyε a dá u na me, di pi sí n-jà u yyere n-jwo yε? Ná pi jyε a u kyaa lógo me, di pi sí n-jà n-dá u na n-jwo yε? Ná wà jyε na u kyaa yu me, di pi sí u kyaa lógo n-jwo yε? ¹⁵ Ná pìi jyε a tun u sheenre jwunji meε na me, di u shenre sí raa yu s'a nkó yε? Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Mpii pi na ma ná Jwumpe Nintanmpe e ke, pire pama lem'à jwø cyeyi puni i†.» ¹⁶ Nka sùpyire puni jyε a dá Jwumpe Nintanmpe na me. Nyε yire Kile túnntunŋi Ezayi à jwo na: «Kafoonji Kile, Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo ke, jofoo u à dá pu na yε‡?» ¹⁷ Dánianji maha ntaa Jwumpe Nintanmpe ndògonji cye kurugo, puru Jwumpe Nintanmpe à fworo Kirisita e. ¹⁸ Yíbige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jyε: «Taha Yahutuubii jyε a pu ta a lógo me?» Pi à pu lógo ke! Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Pi à yi§ jwumpe lógo jnìŋke cyeyi puni i,

* **10:5** Levitike 18.5 † **10:6** Duterenəmu 30.12 ‡ **10:8** Duterenəmu 30.14

§ **10:11** Ezayi 28.16 * **10:13** Zhoueli 2.32 † **10:15** Ezayi 52.7 ‡ **10:16**

Ezayi 53.1 § **10:18** Canjajyini ná yinke ná wərigii, cyire kyaa li jyε naha nké cyage e.

yi jwump' à nò dijyεŋi jnùŋyi puni na*.

¹⁹ Yibige wà saha sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jnye: «Taha Izirayeli shiinbii jnye a mpe jwumpe yyaha cè mε?» Kile túnntunŋiMusa mpyi a jwo na Kile à jwo:

«Supyishiŋi u jnye yii jnye a u le dá e mε, mii sí uru yijcyεge lèŋε yii e,
yii na supyishiŋi ŋjemu sɔnŋi yákili baafee ke, mii sí uru nàvunŋke pyi ku yii ta†.»

²⁰ Ezayi mú à jwo fyagara baa na Kile à jwo:

«Mpíi pi mpyi pi mpyi na mii caa mε, pir' à mii jnye,
mpíi pi mpyi pi mpyi na mii yíbili mε, mii à naye cyéē pire na‡.»

²¹ Nka nde li jnye Izirayeli shiinbii kàmpanŋke ke, Kile à jwo:

«Mii à canmpuni pyi na na cyεge kaan sùpyire t'á,
ntemu ti jnye ti jnye ná pèen'i mε, maa jnùŋo kyán ke§.»

11

Kile jnye a cyé Izirayeli shiinbii na mε

¹ Nyε yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku jnye: «Lire e ke Kile à u shiinbii, Izirayeli shiinbii cyé bε?» Mà byanhara bá la! Naha na ye mii yabilinji na jnye Izirayeli shin, maa mpyi Ibirayima tǔluge shin, mà fworo Benzhamma bage e. ² Sùpyire Kile à cwoɔnrø mà lwó fo ku tasiige e ke, u jnye a pi cyé mε. Nje Kile túnntunŋi Eli à jwo Kile à Izirayeli shiinbii kyaa na ke, Kile Jwumpe Semεŋi à njemu jwo mà yyaha tíi ná yire e ke, yii jnye a yire cè mà? ³ U à jwo: «Kafoonji, pi à mu túnntunmpii bò, maa mu sárayı tawwuyi jya. Mii kanni u à kwôro, pi la na jnye si mii mú bò*.» ⁴ Nka di Kile à u jnwɔ shwɔ a jwo yε? U à jwo: «Mii à shiin kampwəhii baashuunni (7.000) bégel'a yaha naye mεε na, pire wà jnye a u niŋkure sín Baali† taan mε.» ⁵ Lire pyiŋkanni na mú, njajaa Izirayeli shiinbii paanra na jnye wani, Kile à jnwɔ pire na, maa pi cwoɔnrø. ⁶ Ná u s' à jnwɔ pi na maa pi cwoɔnrø, pi kapyiŋkii bà cyi à lire pyi l' à pyi mε. Kampyi pi kapyiŋkii fye u mpyi u wi, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo fwotonø na Kile jnye, ná lire bà mε, u jnye a jnwɔ pi na mε.

⁷ Nyε njε mii sí n-jwo ke, yire yi jnye: nde Izirayeli shiinbii mpyi na ncaa ke, pi jnye a lire ta mε. Mpíi Kile à cwoɔnrø ke, pire pi à lire ta. Pi sanmpil' à pi ningyigigii waha. ⁸ Yire y' à jwo Kile Jwumpe Semεŋi i na:

«Kile à pi yákilibii tò,
maa pi jnyiigii pyi cyi jnye na jnaa mε,
maa pi ningyigigii pyi cyi jnye na núru mε,

* **10:18** Zaburu 19.5 † **10:19** Duterenømu 32.21 ‡ **10:20** Ezayi 65.1 § **10:21**

Ezayi 65.2 * **11:3** 1 Saanbii 19.10, 14 † **11:4** Baali: Sùpyire ti mpyi a tèen Izirayeli shiinbii ŋkere na ke, pire yasunmbwəhe kà mege ki. Izirayeli shiinbii njyahamii mú mpyi a li jnwɔ cù na ku père (1 Saanbii 19.18).

fo mà pa nō nijjaा na‡.»

⁹ Saanni Dawuda mú à jwo:

«Njyìŋi pi à wwò a lyî ke,
Kile à uru pyi pi á kànhanja k'a pi cwôre,
maa u pyi pi á kajunjo sí raa pi cyáan,
lire si mpyi pi kapyiini sàraŋi.

¹⁰ Na pi nyigii cyi wwò, pi àha raa jaa mε,
pi tÙbuubii pi kûr'a yaha tèrigii puni i§.»

Izirayeli shiinbii nùmpanŋke kani

¹¹ Nyε yibige wà sí n-jà n-pyi ke, kuru ku nyε: «Taha Izirayeli shiinbii sí n-kwôro pi taburugujcwoge e?» Mà byanhara bá la! Pi ncwuŋ'à pyi kajunjo, ka supyishinji sanŋi si nùmpanŋja ta. Lir'à pyi bà yijcyegē si mpyi si jyè Izirayeli shiinbil'e mε.

¹² Nyε Izirayeli shiinbii ŋgurugoŋi ká mpyi kajunjo mà kacenŋji nimbwəhii pyi jìŋke na, ka pi ncwuŋi si mpyi kajunjo mà supyishinji sanŋi pyi u à tòən nimbwō ta, lire e ke pi puni ká nûr'a pa Kile á tèni ndemu i ke, nàkaana baa, là sí n-bâra kacenŋkii nyahanji na. ¹³ Yii pi nyε supyishinji sanŋi wuubii Yahutuubii shwəhōl'e ke, ná yii e mii nyε na yu. Mii na nyε Yesu tÙnntunjo ŋgemu u à tun supyishinji sanŋ'á ke. Mii à uru báaraŋi cù ná na cyeyi shuunniŋi i, ¹⁴ bà yijcyegē si mpyi si mpēe mii cìnmpyiibii Izirayeli shiinbil'e, lire si pi pìi pyi pi shwō mε. ¹⁵ Kampyi Kile à pi yaha ŋkere na ke, lir'à pyi kajunjo mà Kile ná diŋyε sùpyire shwəhōŋi yaa, Kile ká nûr'a pi bâra uye na tèni ndemu i ke, karigii niŋcenŋkii cyi sí n-pyi ke, yii sôŋŋo cyire na ke. Li sí n-pyi mu à jwo mpii pi mpyi a kwû ke, pir'à nûr'a jnè.

¹⁶ Sùmanji niŋcyiŋi u à nō pi à kwòn ke, uru ká yaha Kile mεε na, u mbyìmpe ká ntèg'a bwúuru yaa, uru mú na nyε Kile wu. Cige ndire ká yaha Kile mεε na, ku ŋkéŋyi mú maha mpyi u wuyo. ¹⁷ Izirayeli shiinbii na nyε mu à jwo olivye cige, ŋkemu k'à cénme kérēge e ke, yii supyishinji sanŋi sí nyε mu à jwo nyεge funŋo woge. Pi à kérēge woge ŋkéŋyi yà kwòn, maa nyεge funŋo woge ŋkéŋyi yà kwòn a pwə yire takwənyi i, bà yii si mpyi si ku tunmpe pà ta mε. ¹⁸ Lire e ke ma hà raa ŋkéŋyi niŋkwənŋyi fwóhōre si maye pêe mε. Mu aha maye pêe, li cè na mu bà u à ndire yyéenje mε, ŋka ndire t'à mu yyéenje. ¹⁹ Mu sí n-jà n-jwo na yire ŋkéŋy'á kwòn, si mu pwə yi takwənyi i. ²⁰ Sèe mu à jwo. Yí dánabaare kurugo y'à kwòn, maa mu pwə yi takwənyi i mu dánianji kurugo. Ŋka ma hà maye pêe ná lire e mε! Fyá Kile na! ²¹ Kile ká mpyi u nyε a jùŋaara ta cige yabilinji ŋkéŋyi na mε, mu nyε a cè na u sí n-jà mu mú pyi amuni mà? ²² Kile kacenni ná u kawaani nimpyiini wíi ke! Mpii pi à cwo

ke, u à kawaa pyi pire na, maa kacenné pyi mu na. Maye waha maa ọkwôrô puru ticenmpe e dε, lire baare e mu mû sí n-kwòn. ²³ Izirayeli shiinbii mú ká fworo pi dánabaare e, Kile sí nûru pi pwɔ pi talyege e, naha na ye sí na nyε Kile na mà pi pwɔ sahanjki. ²⁴ Mu u à kwòn nyεge olivye cige na mà pa mpwɔ kεrεge olivye cige ọkényi takwɔnge e mà ta yii nyε niŋkin mε, mu nyε a cè a jwo na yire pwɔhɔmɔ sí n-taan yi jùnje na mà tòro mu taan mà?

²⁵ Mii cìmpyibii, kani l'à ọwɔhɔ ke, mii la nyε yii i lire cè, bà li si mpyi, yii pi nyε supyishinji sanji shiinbii ke, yii àha ọkwò yiye pyi yákilifee mε. Supyishinji sanji shiinbii pi sí n-shwɔ ke, Izirayeli shiinbii pìi sí pi niŋgyigigii waha fo sà yaa ná pire e pi à fùnñø. ²⁶ Lire ká mpyi, Izirayeli puni sí n-shwɔ bà y'à séme Kile Jwumpe Semεnji i na:

«Shwofooṇi sí n-yíri Siyɔn kànhe e,
U sí n-pa Yakuba tùluge shiinbii pyi pi pi toronjkanni kēenñε, pi
raa fyáge Kile na.»

²⁷ Yire Kile mpyi a jwo u Jwumpe Semεnji i na: «Tunmbyaare mii sí n-le ná pi e ke, tire ti nyε nte: mii sí pi kapegigii yáfa pi na.*»

²⁸ Jwumpe Nintanmpe kàmpanjke na, pi à cyé puru na ke, pi à pyi Kile zàmpenmii, ka lire si yii pyi yii à tòon ta. Kile pi ncwɔonrɔni kàmpanjke na, pi kyaa saha à tåan u á pi tulyeyi kurugo. ²⁹ Naha na ye Kile ká yaage ọkemu kan ke, u saha nyε na kuru shuu mε, u à ọgemu yyere ke, u nyε na urufoo cyíge sahanjki mε. ³⁰ Tèni l'e, yii nyε a mpyi a Kile jwɔmeeeni cù mε, ọka numε, Izirayeli shiinbil'à cyé Kile na ke, lir'à Kile pyi u à jùnaara ta yii na. ³¹ Lire pyiŋkanni ninuuni na, Izirayeli shiinbil'à Kile jwɔmeeeni yaha, bà li si mpyi, Kile à jùnaara ta yii na pyiŋkanni ndemu na ke, u u jùnaara ta pi na numε mû. ³² Yii li cè na Kile à sùpyire puni yaha ti jwɔmee yahare e, si ọkwò mpa jùnaara ta ti puni na.

Kile yákilifente kani

³³ Ei! Tègèle nyε Kile nàfuufente ná u yákilifente ná u ncènji na mε!

Karigii u à bégel'a yaha ke, wà sì n-jà cyire yyaha cè mε.

Wà nyε a u kurigii cè mε.

³⁴ Y'à séme Kile Jwumpe Semεnji i na:

«Jofoo u à Kafoonji Kile sònñøre cè ye?»

Jofoo u nyε u yerefoonji ye†?

³⁵ Jofoo u à fyânhà a yaaga fwoo le u na,

u u mpa urufoo swooni tò ye‡?»

³⁶ Yii li cè na yaayi pun'à fworo Kile e,

* **11:27** Ezayi 59.20, 21; 27.9; Zheremi 31.33, 34 † **11:34** Ezayi 40.13 ‡ **11:35** Zhobu 41.2

maa mpyi u mεε na,
maa mpyi u wuyo.
Pèente ti taha u na fo tèekwombaa.
Amiina.

12

Naaraŋkanni nivənni kani

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, ná Kile s'a jùnjaara ta wuu na, lire e ke, mii na li caa yii á, yii yiye puni kan u á sáraga njicenŋε* fiige, nkemu ku nyε Kile yahare e, maa ntáan u á ke. Kile pèenkanni njicenni li nyε lire. ² Yii àha raa yii karigii pyi diŋyε sùpyire wogigii fiige mε, nkka yii Kile yaha u a yii kēenŋi, u u yákilii nivənmii kan yii á. Lire ká mpyi, nde li nyε Kile nyii wuuni, maa jwɔ, maa ntáan ná cyaga nyε a li fô mε, yii sí lire cè.

³ Kile à jwɔ mii na maa sífente ntemu kan mii á ke, mà tàanna ná tire e, mii sí yi jwo yii pun'á, yii àha yiye pêe si ntòro mε. Yii yiye tìrige, fànhé Kile à kan yii á yii dánianji kurugo ke, yii a yii karigii pyi yii a ntàanni ná kur'e. ⁴ Wuu cyeere na nyε niŋkin, nkka ti yatanŋy'à nyaha, yi puni ná yi báara sí u nyε. ⁵ Lire pyinkanni na, wuu dánafeebil'à nyaha, nkka wuu na nyε cyere niŋkin Kirisita wwoŋεge e. Wuu pun'á pwɔ pwɔ wuye na. ⁶ Kile à jwɔ wuu na, maa màkanyi njemu kan wuu á wuu a báare ke, yir'à nyaha. Kile túnnture njwuŋi màkange nyε njemu á ke, urufoo u a ti yu u tāanna ná u dánianji i. ⁷ Dánafeebii ntègεŋi màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a pi tère. Njemu wogo ku nyε na kàlanji kaan sùpyir'á ke, urufoo u a lire pyi. ⁸ Yerεge màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a sùpyire yerεge. Sùpyire nkànji màkange nyε njemu á ke, urufoo u a sùpyire kaan sèl'e. Yyahe yyére shingire màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a ti pyi ná sèl'e. Kanhamafeebii ntègεŋi màkang'à kan njemu á ke, urufoo u a li pyi ná funntange e.

⁹ Tàange sèe woge ku pyi yii ná yiye shwɔhɔl'e, yii a kapegigii fún, yii i nkŵoro yii a kacenŋkii pyi. ¹⁰ Tàange ku maha mpyi cìnmpyiibii ná piye shwɔhɔl'e ke, kuru ku pyi yii shwɔhɔl'e. Shin maha shin u a li caa si mpyi shinciyinji sí raa pi sanmpii pêre. ¹¹ Yii àha mpyi sàafee mε, yii pyi màbanfee. Yii a báare Kafoonji á ná yii zòmpyaagii puni i. ¹² Sònñore tatahage ku nyε yii á ke, yii pyi funntange e kuru kurugo. Yii funŋyi njεŋ yyeſfuge tèni i, yii yiye waha Kileŋarege na. ¹³ Yaayi kuunji u nyε yii cìnmpyiibii dánafeebii na ke, yii yire kan pi á, yii raa nàmpwuunbii cwôre yii a jwɔge yii pyεnyi i.

¹⁴ Mpíi pi na yii kyérege ke, yii a jwó leni pir'á. Yii àha pi láŋa mε, yii a jwó leni pi á. ¹⁵ Mpíi pi nyε funntange e ke, yii pyi funntange e ná pire e; mpíi pi na mεe súu ke, yii a mεe súu ná

* 12:1 Pili maha jwo: «sáraga nyii wogo».

pire e.¹⁶ Yii yii sònñjore pyi niñkin, yàmpeenë kà mpyi yii e më, yii yiye tîrige, yii àha yiye yaha yákilifee më.

¹⁷ Yii àha kapii fwoo tò ná kapil'e më, yii yiye waha yii raa kacenñjii pyi sùpyire puni na. ¹⁸ Yii fànha le bà yyejinjke si mpyi si ñkwôro yii ná pi sanmpii shwøhøl'e, kampyi lire sí n-jà n-pyi më. ¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wà ká yii mùmpenmë pyi, yii àha yii wuuni ñkooñji láha më, yii li yaha Kile á. Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semeñi i na: «Mii u sí yii tûbileni kòrø, mii u sí yii ñkooñji wwû†.» Kafoonj Kile u à jwo amuni. ²⁰ Y'à jwo mú na: «Kategé ká mpyi mu zàmpenni na, njyì kan u á. Byage ká mpyi u na, lwøhø kan u á. Mu aha lire pyi, li maha mpyi mu à jwo nàñkyanhii mu à wwû u jùñjke e‡.» ²¹ Ma hà kapegigii mpyinj lage yaha ku fànha ta ma na më, maye waha ma a kacenñkii pyi, ma a fànha ta kapegigii mpyinj na.

13

Dánafeebil'à yaa pi piye tîrige fành'á

¹ Sùpyire pun'à yaa ti tiye tîrige fành'á, naha na ye fànha nyé wani, ñkemu k'à tñje Kile pàama më, fànhafeebii pi nyé ke, Kile u à pi tñje. ² Lire e ke ñgemu u à cyé fànhafeebii wuyi na ke, urufol'à cyé Kile wuyi na mú. Mpíi pi à cyé amuni ke, pire maha ncèegëni pyi u à nò piye na. ³ Mpíi pi na kacenñkii pyi ke, pire nyé na fyáge fànhe yyaha na më, mpíi pi nyé pi nyé na kacenñjii pyi më, pire pi maha fyáge ku yyaha na. Kampyi mu la nyé s'a fyáge ku yyaha na më, ta kacenñjii pyi. Lire ká mpyi, mu sí ñkèe ta. ⁴ Fànhafeebii na nyé Kile báarapyi yii tòønni kurugo. Ná mu nyé na kacenñjii pyi më, mu sí raa fyáge pi na, naha na ye kàshikwonyaage nyé pi cye e tawage e më. Kile báaranj na pi nyé s'a kapegigii pyifeebii kapyiñjii ñkooñji wwû pi na. ⁵ Lire e ke sùpyir'à yaa ti tiye tîrige fành'á. Yyefuge pi maha ntègë sùpyire na ke, pi àha li pyi kuru yyaha na kanna mà dë, ñka pi li pyi, naha na ye li kun'à tíi.

⁶ Lire na yii na múnalwøore sârali mú. Mpíi pi maha ti shuu ke, Kile u à pire yaha uru báaranj na, pi raa u pyi pi a ñwøge. ⁷ Shin maha shin à yaa ná ndemu i ke, yii lire kan u á. Shinnj'á yii à yaa yii a múnalwøore kaan ke, yii a ti kaan ur'á. Cùuy'á yaa y'a ñkaan ñgemu á ke, yii a yi kaan ur'á. Shinnj na yii à yaa yii a fyáge ke, yii a fyáge uru na. Shinnj yii à yaa yii a mpêre ke, yii a uru pêre.

⁸ Tàange baare e, yafyin kà zìi mpyi yii ná yii supyinjebii shwøhøl'e më. Ngemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo na Kile Saliyanj kurigii puni ñáare. ⁹ Yii li cè na njé y'à jwo Kile Saliyanj i na: «Ma hà zínni ná wabere cwo e

† 12:19 Duterenømu 32.35 ‡ 12:20 Taanliñkii 25.21, 22

mε, ma hà sùpya bò mε, ma hà nàñkaaga pyi mε, ma hà ma supyijneenji cyeyaage nyipεen pyi mε*» ke, yire ná Saliyanji kappyaagii sanñkil'á lwó a pwɔ nde kabilini na: «Ma shinjεenji kyaa táan may'á ma yabilini fiige†.»¹⁰ Tàange ká mpyi ñgemu i ke, urufoo nyε na kawaa pyi u shinjεenji na mε. Nyε mu aha sùpyire sannte kyaa táan may'á, mu à Kile Saliyanji kurigii puni naara.

Wuu bégele, wuu a wuu Kafoonji cannuruge sigili

¹¹ Yii mpe lóg'a tara, tèni i wuu nyε numε ke, yii à lire cè. Tèn'á nə wuu jnè a yíri ñɔompe na, jaha na ye tèni i wuu à jyè Kile kuni i ke, wuu à zhwoñji byanhara numε mà tòro lire tèni na.¹² Numpilag'á nə cyage e, nyεge na ñko raa mûru. Lire e ke wuu numpire karigii jwɔ yaha, wuu bëènmpe kàshikwɔnyaayi le wuye na.¹³ Wuu a jaare ntìinji i, bà sùpyaŋji maha jaare canñke e mε. Wuu láha nyjyìntoroñji ná sinmbyaani ná jacwɔore ná silegebaare ná yukwɔonnji ná yjñcyεge na.¹⁴ Yii Kafoonji Yesu Kirisita pyinjkanni lwó yii karigii puni i, yii àha raa yii cyeere nyii karigii pyi mε.

14

Dánafeebii nyε a yaa pi a piye cêegε mε

¹ Mpii pi nyε pi sàha fàンha ta Kile kuni i mε, yii pire cùmu leme jwɔ, yii àha raa pi jwumpe cyige mε. ² Wà na nyε wani, ur'á cè a jwo na uru sí n-jà raa yalyire puni lyî, wà sí nyε wani ñgemu u nyε u sàha fàンha ta Kile kuni i mε, faayaayi kanni uru na lyî.³ Nge u nyε na yi puni lyî ke, uru kà raa yi puni lyìmbaafoonji fare mε, yi puni lyìmbaafoonji mú kà raa yi puni lyìfooñji fwáhore mε, jaha na ye Kile à jnεe uru na mú.⁴ Di mu nyε na maye sônnji maa wabere báarapyi cêegε ye? U à báaracenñe pyi yo, u nyε a báaracenñe pyi mà yo, mu kuro nyε yire e mε, u ná u jnùñufoonji shwɔhɔl'e yire nyε. U mú sí báaracenñe pyi, jaha na ye síji na nyε Kafoonji na mà lire pyi.⁵ Wà maha canmpyaagii cyì sônnji na cyir'á jwɔ mà tòro cyi sanñkii na, wabere sí i sônnji na canmpyaagii pun'á tàanna. Shin maha shin u u sònñjøñkanni yaha li pyi sèe.⁶ Shinnji u à canñke kà pwáñjo canñyi sanñyi na ke, urufoo maha lire pyi Kafoonji pèente kurugo. Shinnji u nyε na yalyire puni lyî ke, uru mú na lire pyi Kafoonji pèente kurugo, jaha na ye u maha fwù kaan Kile á ti kyaa na. Shinnji u nyε u nyε na yalyire puni lyî mε, uru mú maha lire pyi Kafoonji pèente kurugo, jaha na ye uru mú maha fwù kaan Kile á.⁷ Sèenji na, wuu wà tufige nyε na u shìñji pyi uye kurugo mε, wuu wà mú sí nyε na ñkwûu uye kurugo mε.⁸ Mà wuu yaha shì na, wuu nyε Kafoonji wuu, wuu

* **13:9** Ekizodi 20.13-15, 17; Duterenømu 5.17-19, 21 † **13:9** Levitike 19.18

mú sí ká ɳkwû, wuu na jnye Kafoonji wuu. Lire e ke wuu jnye shì na yo, wuu à kwû yo, wuu na jnye Kafoonji wuu. ⁹ Lire kurugo Kirisita à kwû maa jnè si mpyi kwùubii ná jnyii wuubii Kafoonji.

¹⁰ Nyé mu wi ke, jaha na mu jnye na ma cìnmpworonji cêege yé? Mu sí wi ke, jaha na mu jnye na ma cìnmpworonji fare yé? Wuu shin maha shin sí Kile yibige jnwɔ shwɔ canjka.

11 Kafoonji Kile à jwo u Jwumpe Semenji i na:

«Mii jnyii wuŋi u jnye,
sùpyire puni sí raa niŋkure sínni mii yyahe taan,
pi puni sí raa mii pêre*.»

¹² Lire pyiŋkanni na, wuu shin maha shin sí u kapyinji yyaha jwo Kile á.

Yii àha raa yii cìnmpyiibii jnùŋo kyángé me

¹³ Nyé wuu wuye jncèegeŋi jnwɔ yaha, yii àha yaaga yaha yii cìnmpworonji yyaha na si u yyaha kwòn, lire jnye me si u pyi u cwo me. ¹⁴ Mii à li cè maa dá li na, na Kafoonji Yesu barag'e, yaage kà tufige jnye a jnwóhɔ me. Nka wà ha ɳkemu pyi na k'à jnwóhɔ ke, kuru maha jnwóhɔ urufol'á. ¹⁵ Mu aha jncè na mu shinjneŋi sí jnîge mu yalyige na, ma hà ku lyî u jnyii na me, ná lire bà me, mu sí tâange kuni yaha u kàmpanjke na. Mu cìnmpworonji kurugo Kirisita à kwû ke, ma hà mpyi kajunɔ si u jnùŋo kyán yalyire kurugo me. ¹⁶ Ma hà ma mege yaha ku kèege yaaga kurugo, na k'à tâan mu á me. ¹⁷ Yii li cè na Kile Saanre kani jnye a yyaha tíi ná jnyìji ná yabyeere e me, nka Kile Munaani maha ntíni ná yyenjke ná funntange ɳkemu kaan ke, ná yire e t'à yyaha tíi. ¹⁸ Shinŋji u jnye na báare Kirisita á lire pyiŋkanni na ke, urufoo kyaa li maha ntáan Kile á, sùpyire mú maha urufoo kère.

¹⁹ Nyé nde li sí yyenjke kan wuu á, si wuu pyi wuu fành ta wuu ná wuye shwɔhɔl'e Kirisita kuni i ke, wuu wuye waha lire na. ²⁰ Ma hà Kile báaranji kèege yalyire jnùŋo taan me. Sèe wi, yalyire pun'à jnwɔ, nka ntemu jnyi sí n-jà n-pyi kajunɔ si mu cìnmpworonji jnùŋo kyán ke, tire jnyìji jnye a jnwɔ me. ²¹ Kyara yo, sinmbyaa yo, yaaga maha yaaga ku sí n-jà n-pyi kajunɔ si mu cìnmpworonji jnùŋo kyán ke, kuru yaha wani, lire l'à pwórɔ. ²² Nde mu jnye na sônjì mà yyaha tíi ná ɳke cyage e ke, lire yaha mu ná Kile shwɔhɔl'e. Shinŋji u jnye u funjke jnye a ceeenne ná u kapyiŋkil'e me, uru wuun'à jnwɔ. ²³ Nka mu funjke ká jceenne yalyige kà jnyì na, maa nûr'a ku lyî, Kile sí mu cêege, jaha na yé mu jnye a li pyi ná dâniya e me. Kani sí li jnye li jnye a pyi ná dâniya e me, lire maha mpyi kapii.

* 14:11 Ezayi 45.23

15

Dánafeebil'à yaa pi piye cùmø lemø jwø

¹ Wuu mpiimu pi à fàンha ta Kile kuni i ke, mpii pi nyε pi sàha fàンha ta l'e mε, wuu pi fànhajcyerere karigii kwú wuye e. Wuu àha raa wuu nyii karigii kanni caa raa mpyi mε. ² Shin maha shin à yaa u a u shinjεeñi nyii karii pyi jcyiimu cyi sí là jwø u na, si u pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke. ³ Yii li cè na ali Kirisita nyε a u yabilinjyii wuuni pyi mε, mà tàanna ná yi jwuñkanni i Kile Jwumpe Semεñi i na: «Mpii pi à mu faha ke, mii pirefel'à faha*.» ⁴ Yaaga maha yaaga ku mpyi a séme fo tèeməni i Kile Jwumpe Semεñi i ke, yire pun'à séme si wuu kâla, bà wuu zòompii si mpyi si ntàra, wuu u wuye waha, wuu u sònñjørø tatahaga ta mε. ⁵ Kile u maha wuu pyi wuu a wuye waha, maa wuu zòompii taali ke, uru u yii sònñjøre pyi niñkin, bà Yesu Kirisita nyε na li caa mε, ⁶ bà wuu puni si mpyi si wuu Kafoonji Yesu Tuñi Kile pêe ná yákili niñkin ná mεe niñkin i mε. ⁷ Bà Kirisita à yii cùmu lemø jwø mε, yii a yiye cùmu lemø jwøge amuni, lire sí pèene taha Kile mège na. ⁸ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, Kirisita à pyi Yahutuubii báarapyi, jwømyahigii Kile à lwó pi tulyey'á ke, bà cyire si mpyi si fùnñø mε. Lir'à li cyée na Kile ká ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ⁹ U kapani jùñke ku nyε mú, bà supyishinji sanñi si mpyi s'a Kile pêre u kacenjkkii kurugo bà y'à séme Kile Jwumpe Semεñi i na: «Lire kurugo mii sí mu pêe supyishinji sanñi shwøhøl'e, mii sí mεe cêe si mu kēe†.»

¹⁰ Y'à séme mú na:

«Supyishinji sanñi puni, yii pyi funntange e ná Kile shiinbil'e sjencyan‡.»

¹¹ Y'à nûr'a séme mú na:

«Supyishinji puni, yii a Kafoonji kêre.

Sùpyire puni, yii a u pêre§.»

¹² Kile tûnnntunji Ezayi mú à jwo na:

«Sùpya sí n-pa n-fworo Zhese tûluge e,
u sí n-pa n-yîri si mpyi supyishinji sanñi jùñjufoonji,
pi mú sí pi sònñjøre taha u na*.»

¹³ Kilenji u maha sònñjøre tatahage kaan ke, uru u funntanga nimbwøhø ná yyejiñke kan yii á, yii dâniyanji kurugo, bà li si mpyi jwømεen i u à lwó wuu á ke, Kile Munaani fànhe si yii pyi yii yii sònñjøre taha lire na sèl'e mε.

Poli báarañi pyiñkanni

¹⁴ Mii cìnmpyiibii, nde li nyε yii kàmpanjke ke, mii à sàa li cè na yii à sàa yiye yaha cènmpe mpyinji laage e, jncèñi sèe

* 15:3 Zaburu 69.10 † 15:9 2 Samuweli 22.50; Zaburu 18.50 ‡ 15:10

Duterenømu 32.43 § 15:11 Zaburu 117.1 * 15:12 Ezayi 11.10

wuŋi mū sí na nyε yii e, na yii sí n-jà raa yiye yεrεge. ¹⁵ Nka ḡe lεterenj i, mii à naye waha maa karigii cyì séme si yii funŋyi cwo cyi na. Mii à lire pyi, naha na yε Kile à jwɔ mii na, ¹⁶ maa mii pyi Yesu Kirisita báarapyi supyishinj i sanŋi shwɔhɔl'e. Jwumpe Nintanmpe njwuŋi báaraŋi mii nyε na mpyi ke, uru na nyε mu à jwo sáragawwu báara, mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, bá pire si mpyi si mpyi sáraga fiige ḥkemu k'à tάan Kile á, ka Kile Munaani si ku yaha kuye kanna na, uye mεε na ke. ¹⁷ Lire e ke Yesu Kirisita wwojεege kurugo, mii sí n-jà raa ḥkwóhɔli ná na báaraŋi nimpynj i Kile á. ¹⁸ Sèenj i na, mii aha a si yaaga jwo, nde Kirisita à pyi mii cye kurugo ke, lire kanni mii maha jwo. Mpii pi nyε pi nyε Yahutuu mε, u à mii tègε, maa pire pyi pi à jnεn'a Kile jwɔmεen i cù mii jwumpe ná mii kapyiŋkii cye kurugo. ¹⁹ Lir'á pyi kacyeenkii ná kakyanhala karigii cye kurugo, Kile Munaani sífente funjke e. Lire pyiŋkanni na, Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tí ná Kirisita kani i ke, puru kàmpañke na, mii à sàa báaraŋi pyi mà nō u tεgeni na mà lwó Zheruzalεmu kànhe e mà sà nō Iliri kùluni puni i. ²⁰ Kirisita kyaa sàha jwo a nyε cyeyi njemu i mε, mii à naye waha maa Jwumpe Nintanmpe jwo yire cyeyi i, bá li si mpyi, mii àha ḥkwò raa wà fyè tare mε. ²¹ Nka l'á pyi mu à jwo bá y'á séme Kile Jwumpe Semεn i na:

«U kyaa nyε a jwo mpiimu á mε, pire sí u nyε,
Mpii pi nyε pi nyε a u kyaa lόgo mε, pire sí u cè†.»

²² Nyε lire l'á sàa mii tεgele kwɔn fo tooyo niŋyahay'e yii yyére zhènji na.

²³ Nyε numε, mii báaraŋ'á kwò naha ncyii kùligil'e. Ná cyi naha a yyee lada kwò, mii la mpyi si sà fworo yii na, ²⁴ mii niŋkarenj i ɛsipaj i kini i, mii sí n-yyére si tère pyi yii yyére. Mii aha a ḥkèege, yii i na tègε bá mii si mpyi si nō wani mε. ²⁵ Nka mii sí n-fyânhā n-shà Zheruzalεmu i, Kile wuubii pi nyε wani ke, mii sí n-sà ntègε kan pir'á. ²⁶ Yii li cè na dánafeebii pi nyε Masedoni ná Akayi kùligil'e ke, pir'á cyeyi wà yiye na si ntègε Zheruzalεmu dánafeebii fōŋfεebii tègε. ²⁷ Pi à li lwó piye e si pi tègε, nka sèenj i na, pi ná li mpyiŋ'á yaa, naha na yε pi nyε Yahutuu mε, nka Jwumpe Nintanmpe pu nyε nàfuu fiige Kile maha ḥgemu kaan ke, Zheruzalεmu Yahutuu bii dánafeebil'á pi à puru ta. Lire e ke pi aha pi tègε ná pi cyeyaayi i, lire na nyε pi nimpyii. ²⁸ Nyε mii aha cyire karigii cwoɔnrɔ, maa uru wyérεnji kan, mii sí n-tòro yii yyére s'a wá ɛsipaj i kini i. ²⁹ Mii mū s'á li cè na mii aha nō wani yii yyére, Kirisita sí jwóŋi lwó wuu na sèe sèl'e.

³⁰ Nyε mii cìnmpyiibii, ná wuu sí nyε Kafoonj Yesu Kirisita wuu, Kile Munaani s'á wuu pyi wuu u wuye kyaa tάan wuy'á,

mii na li caa yii á, yii raa Kile jáare mii á na zhìleni na,
³¹ Zhude kùluni shiinbii pi nyé pi nyé Kile kuni i mε, bà mii
 si mpyi si shwɔ pire na, ntègeṇi mii sí sà n-kan Kile wuubil'á
 Zheruzalemu i ke, pi i nyee uru na ná funntange e mε. ³² Lire
 ká mpyi, Kile ká nyee, mii funntanga wunji sí nō yii yyére, mà
 bâra lire na, yii sí màban le mii i. ³³ Yyejinjekoo Kile u pyi ná
 yii puni i. Amiina.

16

Poli à u ceveebii shéere

¹ Mii sí wuu cìnmpworocwoṇi Febe kyaa jwo yii á, mεtangafloo u nyé u wi, Sanjkeré dánafeebii kurunjé tεgεfoonjí wà wi. ² U aha nō yii yyére, yii i u cùmu leme jwɔ Kafoonjí mεge kurugo, mu à jwo bà l'à yaa l'a mpyi Kile wuubii shwɔhɔl'e mε. U aha ntège cya yii á kyaa maha kyal'e ke, yii u tège. U yabilinj'á shinjyahara tège mà cye cyán mii yabilinjí na.

³ Yii Pirisili ná Akilasi shéere. Pire na nyé mii báarapyijneś Yesu Kirisita báaranjí i. ⁴ Pire mpyi na ḥko si mpôon pi múnahigil'e mii wuuni zhwoṇi kurugo. Mii kanni bà u nyé na pi kère mε, supyishiṇi sanji dánafeebii kurunyi puni mû na pi kère. ⁵ Dánafeebii pi maha piye bínnini pi pyεnge e ke, yii pire shéere mû. Yii mii ntàannamacinmpworonjí Epayineti shéere. Uru u à pyi shincyinjí mà dá Kirisita na Azi kùluni i. ⁶ Mariyama u à báaranjyahage pyi yii á ke, yii uru shéere. ⁷ Yii Andoronikusi ná Zhuniyasi shéere. Mii ná pire nyé supyishi niŋkin, wuu à pyi kàsunjí i siŋcyan. Pi mey'á fworo sèl'e Yesu túnntunmpii shwɔhɔl'e, pi mû à jyè Kirisita kuni i mii yyaha na.

⁸ Yii Anpiliyasi shéere, mii ntàannamacinmpworo wi Kafoonjí wwojεege e. ⁹ Yii Uruben shéere, wuu báarapyijneś u nyé ure Kirisita báaranjí i, yii i mii ntàannamacinmpworonjí Sitasisi shéere. ¹⁰ Yii Apelési shéere, ur'á nyee yyefuge na Kirisita mεge kurugo. Yii Arisitobuli pyεnge shiinbii shéere. ¹¹ Yii mii cìnmpworonjí Erədiyən shéere. Narisisi pyεnge shiinbii pi à dá Kafoonjí na ke, yii pire shéere. ¹² Yii Tirifeni ná Tirifosi shéere, pire cyeebii shuunniṇi na báaranjí pyi Kafoonjí á. Yii mii ntàannamacinmpworocwoṇi Perisidi shéere, ur'á uye kan Kafoonjí báaranj'á sèl'e. ¹³ Yii Kafoonjí niŋcwənrɔṇi Urufusi ná u nuŋi shéere, mii nu mû u nyé ure. ¹⁴ Yii Asenkiriti ná Filegən ná Ərimesi ná Patorobasi ná Ərimasi shéere, cìnmpyibii sanmpii pi nyé ná pi e ke, yii pire puni shéere mû. ¹⁵ Yii Filologi ná Zhuli ná Nere ná u cìnmpworocwoṇi shéere mà bâra Olenpi na. Dánafeebii sanmpii pi nyé ná pi e ke, yii pire puni shéere. ¹⁶ Yii a cìnmpworogo fwùṇi kaan yiy'á ná funjçenjí i, Kirisita dánafeebii kurunyi pun'á yii shéere.

Yereyi nizanyyi

¹⁷ Mii cìnmptyibii, mpii pi maha ma ná ndàhalanji i dánafeebii shwəhəl'e, maa pi wuruge, maa ntùŋke taha wuu kàlanji na ke, mii na li caa yii á, yii a yiye kàanmucaa pire na. ¹⁸ Wuu Kafoonji Kirisita á bà tire sùpyire nyé na báare mε, pi fucərigil'á pi maha báare. Mpii pi nyé pi sáha ɳkwò a fànhā ta Kile kuni i mε, pi maha pire wuruge ná jwuntanmpe ná kàyituwəgore e. ¹⁹ Yii pi ke, yii à Kafoonji jwəmeeen i cù pyiŋkanni ndemu na ke, sùpyire pun'a lire cè. Lire e ke mii funntanga wuji u à sì yii kurugo. Mii na li caa yii á, yii pyi yákilifee, yii raa kacənñii pyi, yii i láha kapegigii na feefee. ²⁰ Nyé li saha sì mə mε, yyenjke kanvooni Kile sí Sitaanninji tîrige n-cyán yii a fwòonji ná yii tooy'e. Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyenjke kan yii á. ²¹ Mii báarapyijeeenji Timəti à yii shéere. Lusisi ná Žhasən ná Sosipateri à yii shéere, mii ná pire mpii na nyé shinnuu. ²² Nyé mii Teritusi u à Poli tèg'a ñge leterenji séme ke, mii mú à yii shéere Kafoonji wwojeeege e. ²³ Gayusi yyére mii nyé nàmpənnate na ke, ur'a yii shéere. Uru yyére dánafeebii maha piye binnini mú. Kànhe wyérəmaranji Erasiti ná wuu cìmpworonji Karitusi à yii shéere.

[²⁴ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii na, u u yyenjke kan yii á. Amiina.]

²⁵ Wuu pèenə taha Kile na. Jwumpe Nintanmpe mii nyé na yu Yesu Kirisita kyaa na yii á ke, sí na nyé Kile á mà puru pyi pu fànhā kan yii á. Puru cye kurugo, Kile à u kaŋwəhəni cyée, u mpyi a lire ɳwəhə mà lwó fo dijyεŋi tèesiini i. ²⁶ Numε, l'à yige bεenmpe na. Nyé Kile túnntunmpii sémebii cye kurugo, mpii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, pire pun'a lire kanwəhəni cè. Kilenji u nyé wani fo tèekwombaa ke, uru u à li kuni kan, bà sùpyire puni si mpyi si dá uru na s'a uru père mε.

²⁷ Kile kanni u nyé yákilifoonji ke, pèente ti taha u na tèrigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo fo tèekwombaa. Amiina.

Poli à letereñi niñcyiñi ñgemu kan Körenti kànhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereñi funñó jwumpe e ke

Körenti kànhe na mpyi kànbwøho, yasunñyi mpyi a nyaha k'e sèl'e. Cikwuñi ná nàñkwuñi mpyi na mpyi pyinjannigii puni na kuru kànhe e.

Yesu túnntunñi Poli à yyee niñkin ná paanga pyi Körenti kànhe e. Lire tèni i, u à Jwumpe Nintanmpe jwo wani, ka pìi si piye kan Yesu á (Kapyiñkii 18.1-18). Poli kareñkwooni kàntugo, nyahangurug'á jyè dánafeebii ná piye shwøhøl'e. Poli à yire lógo maa ñge letereñi tun si pi yere, maa li cyée pi na, na dánafeebii wwoñeegé na nyé mu à jwo cyere, ti jùñke ku nyé Yesu Kirisita kanni. Tire cyeere yatanñyi pun'á yaa yi yiye kyaa táan yiy'á, yi raa yiye tère (13).

Dánafeebii kurunké e, pìi mpyi a letere tûugo u á, maa yibiyi yà pyi u na. Poli à ñge letereñi séme maa jwøshwørø kan yire yibiyi na, yire yi mpyi:

Dánafeebii sí n-jà fúru pyi la? (7)

Mpii pi nyé na zunñi pyi ke, dánafeebii sí n-jà n-lyí pire yyére la? (8-10)

Di dánafeebil'á yaa pi a báare ná Kile Munaani màkanyi i ye? (12-14)

Dánafoonji kwùñi kàntuge nyé na ha shi ye? (15)

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u à yyer'a pyi Yesu Kirisita túnntunñó mà tåanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìnmpworonji Sositeni u à ñge letereñi séme si ñkan ² yii dánafeebii kurunk'á, Körenti kànhe e, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu Yesu Kirisita cye kurugo ke, u à yii yyer'a pyi u wuu, mà bâra mpii puni pi nyé na wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege yiri cyeyi puni i, maa u pyi pi Kafoonji wuu fiige ke, ³ wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwø yii na, pi i yyejinjké kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Körenti dánafeebii kurugo

⁴ Mii fwù nyé Kile na tèrigii puni i, na ha na ye u à jwø yii na, yii ná Yesu Kirisita wwoñeegé kurugo. ⁵ Mà yii yaha kuru wwoñeegé e, yii à Kile màkanyi shinji puni ta, mà cye cyán jwumpe ná jncëñi na. ⁶ Naha kurugo ye jwumpe pu nyé na Kirisita kyaa yu ke, pur'á tateengé wwû yii e. ⁷ Lire e canñke wuu Kafoonji Yesu Kirisita sí uye cyée ke, mà yii yaha yii i kuru canñke sigili, Kile màkange kà tufige kuu nyé yii na me.

8 Uru Kile mū u sí yii tège si fànha kan yii á, bà yii si mpyi si ɳkwôro u kuni i fo sà nò li tègeni na, si mpyi tìgire cyaga baa Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge mε. 9 Kile na nyε ɳwɔmee ninjinfoo, uru u à yii yyere bà yii si mpyi si mpyi u Jyanji, wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwoŋeegē e mε.

Poli à li cya Kɔrenti dánafeebil'á na pi bê

10 Mii cìnmpyiibii, mii na li jaare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mege na, yii i bê ninjkin na, yii àha n-láha yiye na mε. Yii bê, yii i mpyi ná sònnyorò ninjkin i, yii i yii karigii kapyiini jùnke yaha ku pyi ninjkin. 11 Naha kurugo ye mii cìnmpyiibii, mii à lógo Kilowe pyengé shiinbii pìi ɳwɔ na, na mbèmbaanji na wá yii shwəhəl'e, 12 na pìi na wá na ɳko yii shwəhəl'e na pire na nyε mii Poli wuu, pìi sí i ɳko na pire na nyε Apolosi wuu, pìi sí i ɳko na pire na nyε Pyeri wuu, pi sanmpii sí i ɳko na pire na nyε Kirisita wuu. 13 Mii sí yii yíbe, Kirisita à tåa la? Taha Poli u à kwòro kworokworocige na yii kurugo, lire nyε mε taha Poli mege na yii à batize? 14 Mii Poli à Kile shéere, naha na ye Kirisipusi ná Gayusi baare e, mii nyε a yii wà tufiige batize wani mε. 15 Lire e yii wà sì n-sìi n-jà n-jwo na ur'à batize mii mege na mε. 16 Mii funjø naha mpyi a wwò, mii mū u à Sitefanasi pyengé shiinbii batize, pire baare e, mii naha a dá na mii sàha à sùpya batize wani yii yyére mε.

Sùpyire yákilifente nyε Kile nyii na sìŋcomø

17 Yii li cè na báarañi njyciini mεe na Kirisita à mii tun ke, uru bà u nyε batizelinji mε, Jwumpe Nintanmpe ɳjwuñi kurugo u à mii tun. Mii mū sí nyε na tire túnnture pyi mà tàanna ná sùpyire yákilifente e mε, bà li si mpyi sùpyire kà raa dìrili mii jwuñkanni kurugo mε, ɳka pi a dìrili Kirisita kwùñi kurugo kworokworocige na. 18 Mpíi pi nyε kuni nímpiini i, ná Kile sí n-pa pi shi bò ke, jwumpe pu nyε na yu mà yyaha tíi ná Kirisita kwùñi i kworokworocige na ke, puru na nyε sìŋcomø pire mpil'á. ɳka wuu mpíi pi nyε kuni njcenni i, ná Kile sí n-pa wuu shwɔ ke, Kile sífente ti nyε ti ti wuu á.

19 Nyε y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Mpíi pi na piye sònnyi yákilifee ke, mii sí pire sìŋcompe cyée. Mpíi pi na piye sònnyi na pir'à kyaa cè ke, mii sí li cyée na pire nyε a yafyin cè mε*.»

20 Mà tàanna ná lire e, taa yákilifeebii nyε ke? Mpíi pi na piye sònnyi na pir'à Kile Saliyanji cè ke, taa pire nyε ke? Taa ɳge dijyεnji jwuñceempii nyε ke? Kile à li cyée na ɳge dijyεnji yákilifente na nyε sìŋcomø. 21 Mà tàanna ná Kile yákilifente e, u à li lwò ɳge dijyεnji yákilifeebii kà n-jà uru cè ná pi yabilimpíi yákilifente e mε. Lire kurugo jwumpe wuu nyε na yu, ná

* 1:19 Ezayi 29.14

dijyεŋi sùpyire na pu sônni sìŋcomø ke, Kile à li lwó sùpyire t'à dá puru jwumpe na ke, si pire shwø.

²² Nyε Yahutuubii la maha mpyi s'a kakyanhala karigii jaa tapyige e si nta ndá puru jwumpe na. Girekiibii sí na jcaa pire yákilibii si múgo si nta ndá pu na. ²³ Wuu pi ke, Kirisita kani wuu nyε na yu na u à kwû kworokworocige na ke, puru na nyε jwunjwumbaama Yahutuubil'á, maa mpyi sìŋcomø supyishinji sanŋ'á. ²⁴ Nka Kile à mpiimu yyer'a pyi u wuu ke, pi à pyi Yahutuu yo, pi à pyi Girekii yo, pir'á Kirisita na Kile sífente ná u yákilifente cyère. ²⁵ Naha kurugo yε kani Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônni sìŋcomø ke, lir'à fānha tò pi yákilifente na. Nde Kile à pyi, ka sùpyire si wá na sônni na fānhajcyerere ti nyε ti ti ke, lir'à fānha tò sùpyire na.

²⁶ Mii címpyiibii, yyerenjkanni na Kile à yii yyer'a pyi uye wuu ke, yii lire kàanmucya a wíi ke! Mà tāanna ná sùpyire kàanmucyage pyiŋkanni i, yákilifee niŋyahamii nyε yii e me, sífee niŋyahamii nyε yii e me, yii niŋyahamii mü sí nyε a si shinbwoo pyenzi i me. ²⁷ Nyε karigii dijyεŋi sùpyire na sônni sìŋcomø ke, cyire Kile à cwoɔnr'a tèg'a dijyεŋi yákilifeebii sílege. Ncyii pi nyε na sônni fānhajcyerere wogigii ke, maa cyire cwoɔnr'a tèg'a fānhafeebii sílege. ²⁸ Karigii cyi nyε jùŋo baa dijyε sùpyire nyii na, ná pi kuro nyε cyi e me, cyire karigii Kile à cwoɔnr, pi na jcyiimu sônni sée wogii ke, mà tèg'a cyire kèege. ²⁹ U à lire pyi, bà li si mpyi sùpyaŋi wà tufige kà ɻkwò uye pêe uru Kile yyahe taan me.

³⁰ Uru u à wuu le Yesu Kirisita wwoŋeege e. Kile à pyi kajuŋo, ka Yesu Kirisita si wuu pyi yákilifee, maa jwo na wuu à tíi, maa wuu pyi Kile wuu, maa wuu jùŋo wwû kapiegigii bilere e. ³¹ Nyε bà l'à séme Kile Jwumpe Semεŋi i me: «Ngemu la ká mpyi si pēene taha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonji Kile na†.»

2

Poliŋye a Kile jwumpe jwo ná sùpyire yákilifente e me

¹ Mii címpyiibii, tèni i mii à sà Kile jwumpe jwo yii yyére ke, mii nyε a naye pêe na mii à jwumpe cè, lire nyε me na mii yákiliŋ'à pêe mà tòro pi sanmpii wuŋi na me. ² Naha kurugo yε mii nyε a li lwó naye funŋ'i, si yaage kabere kyaa jwo yii á, Yesu Kirisita kàntugo na me, si u kwùŋi kyaa jwo yii á kworokworocige na. ³ Mii fānhe mpyi a cyére wani yii shwahel'e, fyagare mpyi maha mpyi mii na fo mii mpyi maha jcyéenni sèl'e. ⁴ Tère o tère e mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, ná sùpyire yákilifente e bà mii mpyi maha pu yu si nta yii jùmbogigii kēenŋe ná p'e me. Nka ná Kile Munaani sífente e mii

† 1:31 Zheremi 9.24

mpyi maha pu yu,⁵ bà li si mpyi yii dániyanjì kà ntaha sùpyire yákilifente na mε, fo Kile sífente.

Kile maha u yákilifente kaan wuu á, u Munaani cye kurugo

⁶ Kile jwump' à tateenqe wwû mpiimu zòmpyaagil'e ke, pire maha yákilifente taa wuu jwumpe e. Nka Kile sí n-pa ñge dijyènji sùpyire ná u jùñufaabii mpiimu shi bò ke, yákilifente ti jyè pir'á ke, tire shinji bà mε. ⁷ Kile yákilifente shenre wuu jyè na yu ke, sùpya mpyi a ti shi cè mε, naha na ye Kile mpyi a ti ñwøhø. Mà jwo dijyènji u dá ke, Kile mpyi a lire kañwøhøni yaa, bà wuu si mpyi si mpyi shinbwoo si ntèen ná u e u cyage nisinañke e mε. ⁸ Ñge dijyènji jùñufoonji wà jyè a tire yákilifente cè mε. Ná lire bà mε, pi mpyi na sì jee Kafoonji Peentefoo kwòro kworokworocige na mε. ⁹ Bà l'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpya jyii sàha ñkwò a ndemu jya mε,
ná niñgyii sàha ñkwò a li lög'a jya mε,
ná li sàha ñkwò a tige sùpya funj'i mà jya mε,
mpii pi à Kile kyaa táan piy'á ke, lire u à bégel'a yaha pire mε
na*».

¹⁰ Wuu pi ke, Kile à lire kani cyée wuu na, u Munaani cye kurugo. Lire li maha karigii puni yyaha caa, ali karigii Kile à ñwøhø ke, li maha cyire puni yyaha caa, si cyi cè, ¹¹ bà li jyè sùpya sì n-jà u supijneenji funzønñore cè ná u yabilinji bà mε, amuni li mú jyè sùpya sì n-jà Kile funñø karigii cè mε, Kile Munaani kanni l'à cyi cè. ¹² Wuu sí pi ke, Kile à u Munaani le wuu e, lire l'à wuu ná sùpyire sannte sònñøñkanni pyi l'à wwû liye e. U à lire pyi bà li si mpyi, u à jwø wuu na maa yaayi njemu kan wuu á ke, wuu u yire cè mε. ¹³ Ná sùpyire yákilifente e bà wuu jyè na yire yaayi kyaa yu mε. Nka Kile Munaani à ndemu cyée wuu na ke, lire wuu jyè na yu sùpyir'á, wuu na li yu bà Kile Munaani à li jwo mε. ¹⁴ Nka Kile Munaani ká mpyi li jyè a tèen sùpyanji ñgemu i mε, urufoo jyè na jeege Kile Munaani karigii na mε, naha na ye u maha cyire karigii sònñji sìjicomø. U sì n-jà cyi yyaha cè mε, naha na ye Kile Munaani kanni cye kurugo sùpyanji maha jà a cyi yyaha cè. ¹⁵ Kile Munaani jyè sùpyanji ñgemu i ke, uru u maha yaayi puni cè a wwû yiye e. Shintiiwe mú sì jyè na n-jà a urufoo kapyiñkii cè a wwû cyiye e mε. ¹⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpya jyè a sìi ñgemu u à Kafoonji funzønñore cè mε?

Sùpya mú jyè a sìi ñgemu u sì n-jà u yere mε†.»

Nka wuu pi ke, Kile Munaani jyè wuu mpiimu i ke, wuu à Kirisita funzønñore cè.

* **2:9** Ezayi 64.4 † **2:16** Ezayi 40.13

3

Kile báarapyibii puni tayyérege nyé niŋkin

¹ Mii cìmpyibii, mà sèenj i jwo, mpii pi à Kile Munaani yaha l'à pi yyaha cù ke, jwuŋkanni na mii maha yu ná pire e ke, mii nyé a jà a jwo ná yii e lire jwuŋkanni na mè. Nka mpii pi nyé na pi nyii karigii kanni pyi ke, mii à jwo ná yii e mu à jwo ná pire e mii nyé na yu. Mii na yii sônnji mu à jwo pìnmpinnyéya mà yyaha tíi ná Kirisita kuni i. ² Jwumpe mii à jwo yii á ke, pur'a pyi mu à jwo jirimé mii à kan yii á. Mii nyé a nén'a yawaya kan yii a lyí mè, naha na yé yii mpyi na sì n-jà yawaya lyí mè. Ali numé yii sì n-jà yawaya lyí mè, ³ naha na yé yii saha na yii nyii karigii pyi. Sèe wi de! Ná yijcyége ná mbèmbaanji sí nyé yii shwɔhjl'e, lire l'à li cyéé na yii ná sùpyire sannte nyé a wwû yiye e mè. Yii ná pi kapyiïnkii pun'à pyi niŋkin. ⁴ Nyé ná yii pìi s'à jwo na yii na nyé Poli wuu, ka pìi si jwo na pire na nyé Apolosi wuu, mà tàanna ná lire e, tá yii ná sùpyire sannte sònnyéjann' à wwû liye e bë?

⁵ Yii li cè na Apolosi wi yo, mii Poli wi yo, Kile báarapyii pi nyé wuu kanna. Wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ka lire si mpyi kajnuŋo mà yii lèŋe Kile kuni i, wuu mú pun'à wuu báaranji pyi mà tàanna ná Kafoonji u kanŋkanni i wuu shin maha shin á. ⁶ L'à pyi mu à jwo mii à cige cénme, ka Apolosi si ku lwò, nka Kile u à cige pyi k'à yíri. ⁷ Lire e ke l'à pyi cige cénmefoonji yo, l'à pyi ku lwøfoonji yo, pi wà tayyérege nyé a pée mè. Kile kanni u tayyérege k'à pée, naha na yé uru u maha cige pyi ku u lyége. ⁸ Cige cénmefoonji ná ku lwøfoonji mú à tàanna. Kile sí pi shin maha shin sâra si ntàanna ná pi báaranji nimpyinji i. ⁹ Mà tàanna ná lire e, wuu na nyé báarapyijee Kile báaranji i, yii pi nyé Kile cikøoge.

Yesu u nyé Kile bage nintaani

Yii mú pi nyé Kile bage. ¹⁰ Mà tàanna ná Kile màkange e mii á, mii à kuru bage jwøhø cyán bafaanrawa niŋcenjé fiige, ka piibere si mpa ku faanra a dùrugo. Nka shin maha shin la ku nyé si vaanra pyi kuru bage nintaani juŋ'i ke, urufoo u u báaranji pyime cè de! ¹¹ Naha kurugo yé bage nintaani l'à cyán ke, lire li nyé Yesu Kirisita. Sùpya saha sì n-jà nintaani labere cyán lire kàntugo na mè. ¹² Bafaanribii pìi sí báara niŋcenjé pyi, si pi vaanranji pyi kuru bage nintaani na ná sèenji i, lire nyé me ná wyérefyinji i, lire nyé me ná kafaayi longara wuyi i. Nka pìi sí báarapege pyi si vaanranji pyi ná cire e, lire nyé me ná nyèsigire e, lire nyé me ná kàcyere e. ¹³ Nka yii li cè, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiïnkil'e ke, shin maha shin à báaranji ñgemu pyi ke, uru shi sí n-cyéé kuru canŋke. Nage cye kurugo shin maha shin u báara shi sí n-cè.

¹⁴ Nage ká mpyi ku nyε a ñgemu u tafaanraga súugo mε, urufoo sí tòon ta. ¹⁵ Nka nage ká ñgemu u tafaanraga súugo ke, urufoo sì tòon ta mε. Urufoo kəni sí n-shwə sa! Nka li sí n-pyi mu à jwo nage e urufol'á jyè a fworo.

¹⁶ Yii nyε a li cè na Kilehaarebage ku nyε yii, Kile Munaani à tèen kuru ñkemu i mà? ¹⁷ Shin maha shin ká kuru bage jya, Kile sí urufoo shi bò, naha na ye Kile wogo ki, yii sí pi nyε kuru bage.

¹⁸ Wà ha uye ñwɔ fáanja mà dε! Yii wà ha nta u u sônnji na uru na nyε yákilifoo mà tåanna ná sùpyire sònñøñkanni i, urufoo u uye pyi sìjcoñø. Lire ká mpyi, urufoo sí yákilifente sèe woore ta. ¹⁹ Naha kurugo ye karigii dijyεnji sùpyire nyε na sônnji yákilifene ke, cyire na nyε sìjcomø Kile nyii na. Yà séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Kànhajyi ñge dijyεnji yákilifeebii maha nyáan ke, Kile maha pi pyi pi i jcwôre yire na*».

²⁰ Yà séme mû na:
«Mpii pi nyε na piye sônnji yákilifee ke, Kafoonji à pire funzønnjøre cè.

Pi funzønnjøre nyε u á laaga baa†.»

²¹ Lire kurugo wà nyε a yaa u a ñkwâhøli na uru na nyε mucyiin wu mε, naha na ye yaayi puni nyε yii wuyo. ²² L'à pyi mii Poli yo, l'à pyi Apolosi yo, l'à pyi Pyeri yo, l'à pyi dijyεnji yo, l'à pyi shìji yo, l'à pyi kwùñji yo, l'à pyi numε yaayi yo, l'à pyi yaayi nimpayi yo, yire puni na nyε yii wuyo. ²³ Yii yabilimpii pi ke, yii na nyε Kirisita wuu, Kirisita sí nyε Kile wu.

4

Yesu tünntunmpii báaraŋi ná pi yyefuge kani

¹ Lire kurugo yii li cè na wuu na nyε Kirisita báarapyii kanna, maa mpyi kacwønrii fiige. Karigii Kile mpyi a ñwøha sùpyire na tèecyiini i ke, Kile à cyire cyée wuu na, bà wuu si mpyi s'a cyi yyaha yu sùpyir'á mε. ² Nde sí li nyε na jcaa báarapyiibl'á ke, lire li nyε pi pyi sèeshiin pi raa pi báaraŋi pyi pi a jwøge. ³ Mii wi ke, l'à pyi yii jworo yo, l'à pyi sùpyire sannte jworo yo, mii kuro nyε tire e mε. Mii mû sí nyε a naye cêegε na báaraŋi nimpyni na mε, ⁴ naha na ye mii nyε a naye pen na báaraŋi wà tufiige e mε. Nka lire nyε a li cyée na mii báaraŋi puni pyiñkann'á ñwɔ mà dε! Kafoonji kanni u sí n-jà u ñwø ná u ñwømbaa jwo.

⁵ Lire kurugo yii àha tànga kan sùpya á, lire nyε mε si u cêegε mà li tèni ta li sàha no mε. Yii Kafoonji cannuruge sige. U aha mpa, karigii cyi à ñwøhø numpini i numε ke, u sí n-pa cyire yige bëenmpe na, si sùpyire funzønnjøre yige cyínnji na. Nyε kuru canjke, shin maha shin à yaa ná ñkéenji ñgemu i mà

* 3:19 Zhobu 5.13 † 3:20 Zaburu 94.11

tàanna ná u báaraŋi nimpyiŋi i ke, Kile sí uru kan urufol'á. ⁶ Mii cìmpyibii, mii à mii ná Apolosi kani lwó a pyi yyecyeené mà tèg'a yii le kur'e, si li cyée yii na, na yii naaraŋkann'á yaa li tàanna ná Kile Jwumpe Semenji yi jwuŋkanni i. Lire e yii wà nyé a yaa u kàsimenji yogolo na uru na nyé wà wu, s'a u shinjéenji fwéhore mε. ⁷ Mu u nyé na sônŋi na mu à pwórpí pi sanmpii na ke, di mu nyé na maye sônŋi bε? Naha ku nyé mu á mà ta Kile bà u à ku kan mu á mà yε? Nyé ná Kile sí u à yi kan mu á, mu kàsimenŋkii kayogoni li nyé ndire, kee mu yabiliŋi u à yi ta may'á yε?

⁸ Yii pi ke, yii na sônŋi na yii à yaayi puni ta mà kwò, na yii funŋy'á nyíŋ'a kwò, yii na sônŋi na jùŋufent'á le yii cye e mà kwò, maa wuu yaha. ɻka mii la nyé yii i mpyi jùŋufee sèenji na, bà wuu mû si mpyi si ntèen ná yii e jùŋufente e mε. ⁹ Yii li cè, wuu pi nyé Yesu túnntunmpii ke, li nyé mu à jwo Kile à wuu yaha sùpyire puni kàntugo. L'à pyi mu à jwo kwùŋji laage e wuu nyé. Wuu à pyi yawiŋe diŋyé jwéhoyaayi pun'á, sùpyire bâra mèləkeebii na. ¹⁰ Wuu à pyi sicyerefee fiige Kirisita mège kurugo, ɻka yii pi ke, yii na sônŋi na yii à Kirisita yákilifente puni ta a kwò. Yii à jwo na wuu pi nyé fànhajcyerere sùpyibii, maa yiye sônŋi na yii pi nyé fànhajyahaga wuubii. Sùpyire nyé a wuu le dá e mε, ɻka yii pi ke, pi à yii pē. ¹¹ Ali numε, wuu na ɻkyalaali katege ná byage cye e, maa mpyi vâanŋkuŋi i. Sùpyire maha wuu bwùun, wuu na naare na mâre cyeyi yyaha kurugo. ¹² Wuu na báaraŋi ninganji pyi, bà wuu si mpyi s'a wuu jùŋo karigii yaa mε. Mpii pi maha wuu cyere ke, wuu maha jwó leni pir'á. Pi maha wuu kyérege, ɻka wuu maha li kwú wuye e. ¹³ Sùpyire mèe ká a jwumpimpe yu wuu na, wuu maha jwuŋcenmppe tèg'a pi jùŋo bε. Ali numε wuu na nyé mu à jwo yakuuyo ná kàkyaya sùpyire nyii na.

¹⁴ Mii nyé a mpe jwumpe séme si yii sílege mε, ɻka mii à yii yere ná p'e, naha na yε yii pi nyé mu à jwo mii pyiibii, yii kyal'á táan mii á sèl'e. ¹⁵ Ali li mèe nta cyelentii niŋyahajyahamii pi nyé na Kirisita kyaa yu yii á, yii li cè na yii tunji na nyé niŋkin. Mii wi, naha na yε mii u à Jwumpe Nintanmppe jwo yii á, ka yii i dá Yesu Kirisita na. ¹⁶ Mà tàanna ná lire e, mii na li caa yii á, yii raa yii karigii pyi mii wogigii fiige. ¹⁷ Lire e Timotí u nyé mii jyanji mà tàanna ná Kafoonji wwoŋeegē e ke, mii sí uru tun yii á. U kyal'á táan mii á, jwémee niŋkinfoo u nyé u wi Kafoonji báaraŋi i. U aha nò yii na tèni ndemu i ke, mii karigii pyiŋkanni li nyé ndemu Kirisita wwoŋeegē e ke, u sí yii funŋo cwo lire na, bà mii nyé na li yu na mâre cyeyi puni i dánafeebii kuruŋy'á mε.

¹⁸ Pìi na nyé yii shwéhó'l'e, mpiimu pi na sônŋi na mii saha sì n-shà wani yii yyére mε, maa li jwó cù na piye yare tabwoyi i. ¹⁹ ɻka Kafoonji ká nyé, li saha sì mò mε, mii sí núru n-kàre

wani yii yyére, mpii pi nyε ná tire yàmpeente e ke, kampyi jwumbwompe kanni pi na yu, lire nyε mε kampyi Kile sífente nyε pi á sèenj na, si lire cè. ²⁰ Naha kurugo yε Kile Saanre nyε jwumbwoñjwuu mε, Kile sífene ti nyε ti ti. ²¹ Nyε di yii ko numε bε? Yii la nyε mii u shà yii yyére ná kasor'e laa, ná ntàannamagare ná jùmpinke e?

5

Silegebaare kani l'à pyi Kɔrenti dánafeebii shwɔhɔl'e ke

¹ Mii cìnmpyiibii, wuu à lógo na silegebaara kani là à pyi yii shwɔhɔl'e, ali Kilecembabii mú bà sì nyε ndemu pyi mε. Pi à jwo na yii wà na wá a u tuñi cwoñi lèñje. ² Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pêe, mà li ta lire mpyi a yaa li pyi yyetanhara kyaa yii á, bà yii si mpyi si lire kapiini pyifoonj yige yiye shwɔhɔl'e mε.

³ Mii laage kɔn'à tɔɔn yii na, ñka mii nyε yii shwɔhɔl'e Kile Munaani cye kurugo. Nde l'à yaa li pyi ñge kapimpyinji na ke, wuu Kafoonj Yesu Kirisita mεge na, mii à lire lwó naye funñ'i mà kwò. ⁴ Lire pyinjkanni na, mii ná yii ká binn'a tèen, Kafoonj Yesu fànhe cye kurugo, ⁵ urufol'à yaa u le Sitaanniñi cye e, u u ñkyala, bà li si mpyi kapegigii mpyinji lage ká wwù u na, ka u u cyi nyε yaha tèni ndemu i ke, Kile si u shwɔ Kafoonj Yesu cannuruge mε.

⁶ Yii na yiye pêre tawage e, yii nyε a cè a jwo na: «bwúuruñi yîrigeyirige yaani nimbileni maha ntèg'a farani mbyìmpe niñcwàñhòmpe puni yîrigie» mà? ⁷ Lire kurugo yii kapimpyinji yige yiye shwɔhɔl'e, bwúuruñi yîrigeyirige yaani l'à lyε ke, u na nyε lire fiige, bà yii si mpyi si ntèen fwɔnrɔ baa mbyìvñmø niñcwàñhòmø fiige mε. Yii li cè na yatoäge Yahutuubii mpyi maha bò pi bilerenkwoñi kataanni i ke, Yesu à bò kuru yatoäge fiige, maa wuu kapegigii yàfa wuu na. Lire e wuu nyε numε mu à jwo mbyìvñmø niñcwàñhòmø, bwúuruñi yîrigeyirige yaani nyε a le mpemu i mε. ⁸ Lire kurugo bwúuruñi u à yaa ná yîrigeyirige yaani niñjyeeni i ke, wuu àha kataanni pyi ná ur'e mε, uru u nyε katupwɔhɔyi ná pege. Bwúuruñi u à yaa yîrigeyirige yaani baa ke, wuu wuu kataanni pyi ná ur'e, uru u nyε zòvyinre ná sèejwuuni.

⁹ Leterenj mii à fyâンha a kan yii á ke, ur'e mii mpyi a yi jwo yii á na yii àha jacwoobii pyi yii kapyijεe mε. ¹⁰ Ñka mii nyε a jwo yii á na mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, ná pi na jacwoore pyi, lire nyε mε na nàñwɔhɔrɔ pyi, lire nyε mε na nàñkaage pyi, lire nyε mε na kacyanhigii sunni ke, na yii àha pire pyi yii kapyijεe mà dε! Lire baare e li sí n-pyi kee yii sí n-fworo dijyεnji i dε! ¹¹ Pu kajwuuni jùñke ku mpyi ñke: shin maha shin u à uye pyi na uru na nyε Kile kuni i, maa

ŋkwôro na jacwôore pyi, lire nyε me na nàjwôhore pyi, lire nyε me na kacyanhigii sunni, lire nyε me na jwumpimpe yu, lire nyε me mà uye yaha sinmbyaani kanni laage e, lire nyε me na nàŋkaage pyi ke, yii àha cyire karigii pyifeebii pyi yii kapyijee me, yii bá kà nyee pi a lyî ná yii e me.

12-13 Yii li cè, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i me, mii kuro nyε pire wogigil'e me, Kile u sí pire wogigii cwɔɔnre. Nka yii ná mpii pi nyε wwojeee Kile kuni i ke, yii pi à yaa yii a pire karigii cwɔɔnre. Yà séme na: «Yii kapimpyinji kòr'a yige yiye shwôhôl'e*.

6

Dánafeebii nyε a yaa pi a piye yiri fânhe e me

¹ Yii Kile wuubii kurunjke e, kyaa ká jyè wà ná u cìnmpworonji wà shwôhôl'e, naha na urufoo maha u cìnmpworonji yyere fânhe e yukyaabii Kilecembaabii yyére, mà li ta yii Kile wuubii pi à yaa yii a yii karigii cwɔɔnre ye? ² Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e me, yii nyε a cè a jwo na yii Kile wuubii pi sí n-pa pire u karigii cwɔɔnre mà? Nyε ná yii sí pi sí n-pa pire u karigii cwɔɔnre, naha na yii nyε na yii ná yiye shwôhôjji kapyejere cwɔɔnre mà ye? ³ Yii nyε a li cè na ali wuu sí n-pa raa mèlèkeebii jùnjo karigii cwɔɔnre mà? Ná wuu sí n-pa raa pire jùnjo wogigii cwɔɔnre, tá jwumø saha na nyε yii á, yii ná yiye shwôhôjji wogigii jncwɔɔnre na? ⁴ Kyaa sí ká jyè yii wà ná u shinjeee shwôhôl'e, mpii pi nyε pi nyε na sônnji dánafeebii sònñjøñkanni na me, naha kurugo yii maha ñkàr'a sà lire cwɔɔnre pire yyére ye?

⁵ Puru kajwuuni li nyε yii i li cè na silege ku nyε ku ki yii á. Safe, yákilifoo nyε yii e, ñgemu u sí n-jà kyaa cwɔɔnre yii wà ná u cìnmpworonji wà shwôhôl'e mà ke? ⁶ Tá kacenné li nyε li li, cìnmpyibii pi à piye yiri fânhafeebii yyére, mpiimu bá pi nyε pi nyε a dá Yesu na me?

⁷ Mbèmbaanji u pyi yii shwôhôl'e, fo ku sà nò yii à yiye yiri fânhe e, lire kann'â yii kacegélé kwò. Naha na wà ká yii mùmpenme kyaa pyi, yii nyε na jìn'a li kwú yiye e mà ye? Naha na wà ká yii nàjwôhôrø, yii maha lire kwú yiye e mà ye? ⁸ Yii nyε na lire pyi mo! Marii pi sanmpii mùmpenme karigii pyi, maa pi nàjwôhore, yii sí na nyε cìnmpyii mà tàanna ná Kile kuni i.

⁹ Mpii pi nyε na kapegigii pyi ke, yii nyε a cè a jwo na pire nàzhan à fworo Kile Saanre e mà? Yii àha raa yiye jnwø fáannji mà dè! L'à pyi jacwoo yo, l'à pyi kacyinzunmii yo, l'à pyi mpii pi nyε pi nyε a kúu pi fûrupyijeebii na mà yo, nàmbaabii pi maha wwùu ná piye e nò ná ceewe wwojekanni na ke, l'à pyi pire yo,

* 5:12-13 Duterenømu 17.7; 19.19; 21.21; 22.21,24; 24.7

10 l'à pyi nàŋkaabii yo, l'à pyi nàŋwəhōre pyifeebii yo, mpii pi à piye yaha sinmbyaani kanni laage e ke, l'à pyi pire yo, l'à pyi jwumpimpe jwufeebii yo, mpii pi maha sùpyire yaayi cyáan na shuu pi na ke, l'à pyi pire yo, yii li cè na pire wà tufiige nàzhan nyé Kile Saanre e me. 11 Mà li ta yii pìi mpyi na cyire karigii pyi. Nka wuu Kileŋi Munaani cye kurugo, yii à jyé a fíniŋe, maa yii yaha yiye kanni na, mà pyi Kile wuu, maa yii pyi yii à tíi Kile yyahé taan Kafoonjì Yesu Kirisita mège na.

Wuu cyeer'à dá Kafoonjì Yesu jyii wuuni mpyinji mèe na

12 Yii à jwo na karigii puni mpyinji kun'à kan yii á, nka mii sí yi jwo yii á, tòən nyé karigii puni i me. Mii mú sí n-jà n-jwo na karigii puni mpyinji kun'à kan mii á, nka mii kóni sì naye pyi biliwe fíge kani là tufiige e me. 13 Yii mú à jwo na yalyire maha shwəhō fuceni mèe na, na fuceni mú à dá yalyire mèe na, na canŋka Kile sí yi mú shuunniŋi shi bò, nka mii sí yi jwo yii á, sùpyanji cyeere nyé a dá jacwəore mpyinji mèe na me. T'à dá Kafoonjì Yesu jyii wuuni mpyinji mèe na, Kafoonjì mú u nyé ti foo. 14 Kile à Kafoonjì nè mà yige kwùŋi i. Kile sí n-pa wuu mú nè n-yige kwùŋi i ná u sífente e. 15 Yii nyé a li cè na yii pi nyé Kirisita cyeere yatanŋyi mà? Mà Kirisita yatanŋyi lwó a bâra fwòrobacwoŋi wuyi na, lire nyé a sii kacenné me. 16 Taha yii bà nyé a cè na shinŋji u à wwò ná fwòrobacwo e ke, na urufoo ná fwòrobacwoŋi maha mpyi shin niŋkin me? Y'à séme Kile Jwumpe Semenjì i na: «Pi mú shuunniŋi sí n-pyi shin niŋkin*». 17 Nka yii li cè na shinŋji u à uye pwə Kafoonjì na ke, urufoo ná Kafoonjì maha mpyi sònŋjərø niŋkin.

18 Lire kurugo yii àha zli nyé jacwəore mpyinji i me. Kapégigii sanŋkii puni sùpyanji maha mpyi ke, cyire nyé na jyè u cyeere e me. Nka shinŋji u nyé na jacwəore pyi ke, urufoo maha u cyeere yaké lwó. 19 Yii nyé a li cè na yii shin maha shin cyeere ti nyé Kileŋaarebage, Kile Munaani à tèen kuru nkemu i mà? Kile à u Munaani pyi l'à tèen yii e, lire e yii nyé yiye wuu me. 20 Naha kurugo yé Kile à yii nyúŋo wwū ná longare e. Lire kurugo yii a Kile père ná yii cyeere yatanŋyi puni i.

7

Fúruŋi karigii cùŋkanni

1 Leterenjì yii mpyi a tûugo mii á ke, u nyeshwəore ti nyé nte. Yii à jwo na kacenni li nyé li li, nònji u kwôro ceewe baa. 2 Yire na nyé sée, nka jacwəore mpyinji yyaha na, nàmbaabii pun'à yaa pi cyee lèŋe, cyeebii puni mú à yaa pi pyi nàmbay'e. 3 Nònji nyé a yaa u tasinnage kwòn u cwoŋi na me. Ceenjì mú nyé a yaa u tasinnage kwòn u poonjì na me. 4 Naha kurugo yé ceenjì nyé

* 6:16 Zhenɛzi 2:24

uye wu mε, nòŋi u nyε u fooŋi. Nòŋi mú nyε uye wu mε, ceenj i u nyε u fooŋi.⁵ Nòŋi ná u cwoŋi nyε a yaa pi a tasinnage kwùun piye na mε, fo pi mú shuunni ká bē li na si tère yaha piye na Kileŋarege mεe na. Nka lire tèni ká ntòro, pi à yaa pi núru piy'á, bà Sitaanninj i si mpyi u àha njà pi sòn ŋgà jacwoore na mε.⁶ Mii à puru jwo si ntègε yii yere, fànha bà mii nyε na jcyáan yii na mε.

⁷ Mu aha li yaha mii na, sùpyire puni mpyi a yaa pi kwôro mii fiige. Nka shin maha shin ná u Kile màkanga ku nyε, Kile maha kani là pyipyi fànha kan wà á, maa labere pyipyi fànha kan waber'á.

⁸ Leŋkwunambaabii* ná leŋkwucyeebii pi ke, mii sí yi jwo pir'á na pi aha jà a kwôro amuni mii fiige, lir'à jwø. ⁹ Nka pi aha li nyε na pi sì n-jà cû piye na mε, pi fúru pyi†, lir'à pwóro tasinnage kani li tateenje fô pi na.

¹⁰ Mpíi pi à fúru pyi ke, mii sí yi jwo pir'á, mii yabilinj i jwømuguro bà mε, Kafoonj Yesu jwømuguro ti, na fúrucwo nyε a yaa u nàmbaga fworo mε. ¹¹ Nka là ká mpa ná l'e u à nàmbaga fworo, u nyε a yaa u kabere jyè mε, u à yaa u kwôro amuni, lire nyε mε nòŋi jnun'i u à fworo ke, u nür'a sà uye kan u á. Nòŋi mú sí nyε a yaa u u cwoŋi nàmbage kwò mε.

¹² Nje mii sí n-jwo mà yyaha tí ná pi sanmpil'e ke, Kafoonj i bà yir'à fworo mε, mii yabilinj i jwømuguro ti nyε tire. L'aha nta ceewe na nyε dánafoonj i wà á, ŋgemu u nyε u nyε Kile kuni i mε, ka ceenj i si jen'a tèen urufol'á nàmbage e, urufoo nyε a yaa u u nàmbage kwò mε. ¹³ L'aha nta mú na nò na nyε dánafeejcwoŋi wà á, ŋgemu u nyε u nyε Kile kuni i mε, nòŋi ká jen'a u māra, u nyε a yaa u nàmbaga fworo mε. ¹⁴ Naha kurugo ye ceenj i kurugo, Kile maha jwó le nòŋ'á mà li ta nòŋi nyε Kile kuni i mε. Amuni li mú nyε, nòŋi kurugo, Kile maha jwó le ceen'á mà li ta ceenj nyε Kile kuni i mε. Lire baare e pi pyilibii mpyi na sì n-fnínjε Kile yyahe taan mε, mà li ta Kile à jwó le pi á. ¹⁵ Nka ŋge u nyε u nyε Kile kuni i mε, uru ká ndàhaŋi cya, mu u nyε dánafoonj i ke, ma hà u sige mε. Li saha sì n-pyi fànha mu ná uru u kwôro yiye jnun'i mε. Nka mu à yaa mu u maye waha yii i bē. Naha kurugo ye Kile à wuu yyere bà wuu si mpyi si ntèen yyejinkε e mε. ¹⁶ Mu u nyε Kile kuni i maa mpyi fúrucwoŋi ke, shwøhøl'e mu sí n-jà n-pa ma poonj i lèŋε Kile kuni i. Mu u nyε Kile kuni i maa mpyi cipoonj i ke, shwøhøl'e mu sí n-jà n-pa ma cwoŋi lèŋε Kile kuni i.

¹⁷ Nka nde Kafoonj Yesu à pyi shin maha shin á, ka Kile si urufoo yyere mà pyi uye wu mà u ta pyiŋkanni ndemu na

* **7:8** Pii maha jwo: «Mpíi pi nyε pi sàha a fúru pyi mε, pire». † **7:9** Kɔrenti shiinbii yyére, wà à fànha pyi leŋkwucyeebii na mε. U poonj kwuŋkwooni kàntugo, cyage k'à tåan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage leni wani.

ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. Yire ninuyi mii nyε na yu dánafeebii kurujyi pun'á. ¹⁸ L'aha nta Kile à ŋgemu yyere mà u ta u à kwòn a kwò ke, urufoo u kwôro amuni. Li sí ká nta Kile à ŋgemu yyere mà u ta kwònmbaa ke, urufoo kà nûru uye kan pi kwòn mε‡. ¹⁹ Wà à kwòn yo, wà nyε kwònmbaa yo, lire là nyε na wíi mε. Nde li nyε na wíi ke, lire li nyε na Kile Saliyanji kurigii jaare. ²⁰ Kile à shin maha shin yyere mà u ta pyiŋkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro amuni. ²¹ L'aha nta Kile yin'à nò mu na mà mu ta bilere e, ma hà lire tègε maye funñø pen mε. Nka mu aha pyiŋkanna ta si njà vvoro t'e, lire pyi. ²² Naha kurugo ye Kafoonji ká ŋgemu yyere mà u ta bilere e ke, urufoo maha fworo bilere e Kafoonji cye kurugo. Amuni li mû nyε, Kafoonji ká ŋgemu yyere mà urufoo ta u nyε bilere e mε, urufoo maha mpyi Kirisita biliwe. ²³ Kile à yii jùñø wwû ná loŋgare e, lire e yii àha nûru nyε sùpyire t'a yii kéenji ná pi sònnyøŋkanni i mε. ²⁴ Mii cìnmpyiibii, Kile à yii shin maha shin yyere mà u ta pyiŋkanni ndemu na ke, urufol'à yaa u kwôro lire pyiŋkanni na Kile yyahe taan.

Mpii pi nyε pi nyε a fúru pyi mε

²⁵ Nyε nàmabaabii ná cyeebii pi nyε pi sàha fúru pyi mε, nde li nyε pire u kàmpanjke ke, mii nyε a Kafoonji Yesu ɲwɔmuguro ta mà yyaha túi ná pire e mε. Nka mii yabilinjí sí na tanyage jwo, yii mû s'a yaa yii dá mii jwumpe na, naha na ye Kile à jùñaara ta mii na, maa mii pyi dánasupya. ²⁶ Mà tàanna ná numε tìni yyefuge karigil'e, mii tanyage ku nyε ŋke: pi shin maha shin à yaa u kwôro bà u nyε mε. ²⁷ Ngemu u nyε ná ceewe e ke, urufoo kà u nàmbage kwò mε. Ngemu u nyε ceewe baa ke, urufoo u kwôro ceewe baa. ²⁸ Nka lire ná li wuuni mû i, nòñi ŋgemu ká uye nya u sí n-jà ceewe lèñε ke, lire nyε kapii mε. Pùcwoŋi ŋgemu ká li nya na uru sí nàmbaga jyè ke, lire nyε kapii mε. Nka kyaage ku sí n-pa fúrupyibii ta ke, mii la nyε yii i shwɔ kuru na.

²⁹ Nyε mii cìnmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nyε njε, dijyεŋi tèekwoon'à byanhara, lire e mà lwó numε na, fúru na nyε mpiimu shwɔhɔl'e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, fúrunjí nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. ³⁰ Mpii pi nyε na myahigii súu ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, mεsüuni nyε a yaa li pi sige Kile báaranji na mε. Mpii pi nyε funntange e ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, funntange nyε a yaa ku pi sige Kile báaranji na mε. Mpii pi nyε na zhwoŋi pyi ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, zhwoŋi nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. ³¹ Mpii pi nyε na là taa ŋge dijyεŋi i ke, pi fànha le pi raa báare Kile á, ŋge dijyεŋi lántaŋi nyε a yaa u pi sige Kile báaranji na mε. Naha kurugo ye dijyεŋi sí n-pa n-kwò.

‡ 7:18 Lire tèni i Yahutuubii kanni pi mpyi na ŋkwùun. Supyishinji sanŋi mpyi na ŋkwùun mε.

³² Mii la jyε yii i mpyi funmpεenre e me. Nòŋi u jyε ceewe baa ke, uru maha jà a uye pwɔ Kafoonjí báaranjí na bà u kyaa si mpyi si ntáan Kafoonjí á me. ³³ Nòŋi sí u à ceewe lèŋε ke, fúruŋi karigii maha uru yyaha jñi, u maha li kòre si ntáan u cwoŋ'á. ³⁴ Nyε lire pyiŋkanni na, u yákiliŋi maha ntáa u cwoŋjí kàmpanjke ná Kile kàmpanjke shwəhəl'e. Amuni li mú jyε, Kafoonjí báaranjí maha ceenjí nò baa wunjí ná pùceebilini yyaha jñi. Pi maha u pyi bà pi si mpyi si piye puni kan Kafoonjí á me. N̄ka ceenjí u jyε nàmbag'e ke, nàmbage karigii maha uru yyaha jñi. U maha li kòre si ntáan u poonj'á.

³⁵ Mii jyε na mpe yu si yii kárama njaha kani là na mà de! Yii nàfanjí kurugo mii jyε na pu yu. Kuni i yii nàfanjí jyε ke, lire mii la jyε yii lwó, yii i yiye puni kan Kafoonjí báaranjí mée na.

³⁶ Nyε wà ha nta u à cyé u tàcwoŋjí lwɔgɔ, ka li i mpa ntíge urufoo funŋ'i na ur'á u yake lwó, u ndènεŋi lage ká nta k'à tateengε fô urufoo na, u u lèŋε, lire jyε kapii me. ³⁷ N̄ka cilεŋεmbaani fànhā ká mpyi ku jyε a cyán tànøŋjí na me, fo u à li lwó uye funŋ'i na uru sì ceewe lèŋε me, u aha jà a cû uye na, maa li lwó uye funŋ'i na uru sì nò u tàcwoŋjí na me, lir'á jwɔ.

³⁸ Lire e tànøŋjí njemu ká u tàcwoŋjí lwó ke, lir'á jwɔ, n̄ka njemu ká u tàcwoŋjí yaha lwómbaa ke, lir'á jwɔ sèl'e.

³⁹ Nwɔŋjyεga niŋkin na, ceewe maha ceewe poo u jyε shì na ke, nàmbage maha u pwɔ u poonjí na. N̄ka nòŋi ká mpyi u saha jyε shì na me, cyage k'à ceenjí táan ke, u sí n-jà n-sà nàmbage kabere jyè wani, li tègeni li jyε, nòŋ'á u sí n-shà ku jyè ke, uru u pyi dánafoo. ⁴⁰ N̄ka mii na sônŋjí na li sí n-pwóro uru ceenj'á u kwôro lenjkwucwɔgore e. Mii à tèen ná l'e na mpe jwump'á bê Kile Munaani jyii wuuni na.

8

Poli à jwo yasunjyi kyaare kyaa na

¹ Nde li jyε yasunjyi kyaare kàmpanjke ke, bà yii à yi jwo na wuu mú pun'á kyaa cè me, yire na jyε sèe. N̄ka mà li yaha maye funŋ'i na mu à kyaa cè, lire maha sùpyanjí pyi u à uye pêe. Mà li ta ntàannamagare maha pi sanmpii tège sèl'e pi i sì yyaha na Kile kuni i. ² Wà ha nta u u sônŋjí na ur'á kyaa cè, urufoo u li cè na yaaga saha a urufoo fô. ³ N̄ka njemu u à sùpyire sannte kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi Kile cevoo*.

* **8:3** Pìi maha jwo: «N̄ka njemu u à Kile kyaa táan uy'á ke, Kile maha urufoo cè.»

⁴ Yibige yii à pyi na: «wuu sí n-jà raa yasunŋyi kyaare kyàa laa, wuu sì n-jà raa ti kyàa mε†?» ke, mii sí yii jwɔ shwɔ numε. Wuu à li cè na sùpyire maha sônnji na yasunŋyi yi jyε pire u kileebii mà li ta yire yasunŋyi jyε Kile mε, Kile na jyε niŋkin. ⁵ Li mée ká nta sùpyire na niŋyinji yaayi yà ná niŋke wuyi yà sônnji kileebii pìi, maa sônnji na kafeebil'à yyaha pir'á, ⁶ wuu kɔn'á, Kile na jyε niŋkin, uru u jyε wuu Tunji, maa mpyi yaayi puni Davoonji, uru mée na wuu jyε shì na. Kafoo niŋkin mú sí u jyε, uru u jyε Yesu Kirisita. Uru cye kurugo, Kile à yaayi puni dá maa shiŋji kan wuu á mú.

⁷ Nka dánafeebii puni jyε a uru sèenji cè mε. Pìi na jyε pi e, zunŋji mpyi a tateengε wwû pi e, ali niŋja pi aha ntòr'a yasunŋyo kyara kyà, pi maha sônnji na pire saha na zunŋji pyi. Pi jyε a sèenji cè sèl'e mε, lire e pi maha sônnji na yasunŋyi kyaare maha pire ná Kile shwòhɔŋji kèege. ⁸ Li jyε mu à jwo yalyige ku maha wuu kyaa tåan Kile á mà dε! Wuu à lyî yo, lire sì yafyin bâra wuu ná Kile shwòhɔŋji na mε. Wuu jyε a lyî mà yo, lire sì yafyin yige wuu ná Kile shwòhɔŋji i mε. ⁹ Ti njyìnji ná ti njyìmbaanji i, nde l'à tåan yii á ke, yii sí n-jà lire pyi. Nka yii a yiye kàanmucaa, mpoo pi jyε pi sàha ŋkwò a Kile kuni karigii yyaha cè sèl'e mε, bà li si mpyi yii àha mpyi kajunyo si pire wurugo mε.

¹⁰ Mu u jyε na maye sônnji na mu à kyaa cè ke, mpoo pi jyε pi jyε a sèenji cè sèl'e mε, uru wà ká mu jya mu à tèen yasunŋke kà tasunŋ'i na lyî, tá lire sì màban lèŋε urufol'e yasunŋyi kyaare ŋkyàŋji na mε? ¹¹ Lire ká mpyi, uru cìnmpworonji kurugo Kirisita à kwû mú ke, tá mu u jçéŋji shinji sì n-pyi kajunyo si uru wuuni pyi li kèege mε? ¹² Mu aha lire pyi, mu maha uru cìnmpworonji yake lwó, jaha na ye kani u jyε na sônnji kappyimbaala ke, li maha mpyi kee mu à u sòn a wà lire na. Lire mpyinji tooy'e, Kirisita na mu maha lire kapiini pyi.

¹³ Lire kurugo kampyi yalyige kà ku sí n-pyi kajunyo mii i na cìnmpworonji wà yaha u kapii pyi, mii sí raa kuru yalyige fún, bà li si mpyi mii àha ŋkwò na cìnmpworonji jnùŋyo kyán mε.

9

Yesu tùnnntunmpoo tayyérege

1 Taha yii na sônnji na mii sì n-jà raa na jyii karigii pyi mε? Taha Yesu tùnnntunyo bà u jyε mii mε? Taha yii na sônnji na mii

[†] **8:4** Mpoo pi maha zunŋji pyi ke, pi aha yatoøgo tèg'a zun pyi, ku kyaare ntemu ká ŋkwôro ke, pi maha tire pérε caange na. Dánafeebii mpyi maha sônnji na pire ká tire kyaare tà kyà, tá li sí n-pyi mu à jwo pire na jyε kuru yasunŋke wwoŋεege e mε? Sùpyire t'à karii yyaha cè sèl'e Kile kuni i ke, pire maha jçé na tapege jyε tire kyaare shinji ŋkyàŋji i mε. Nka mpoo pi jyε pi sàha mo Kile kuni i si karii yyaha cè sèl'e l'e mε, mu aha tire kyaare kyà pire wà jyii na, lire maha jà a urufoo yákiliŋji kànhā. Yii ጽሃሙ Shiinbii 14 wíi mú.

jyε a wuu Kafoonjì Yesu jyε mε? Báaraanjì mii à pyi Kafoonjì á ke, taha yii bà pi jyε uru yasεεre mε? ² Nye sùpyire sannte mée ká a sônnji na mii jyε Yesu túnntunjø mε, yii kòn'à yaa yii li cè na mii na jyε Yesu túnntunjø. Naha kurugo yε Kafoonjì Yesu túnnture mii à pyi yii á, ka yii i jyè u wwojnεege e ke, lire l'à li cyēe nàkaana baa na mii na jyε u túnntunjø.

³ Mpíi pi jyε na mii jùnjke tare na mii jyε Yesu túnntunjø mε, nde mii maha ntèg'a jwumpe cyán pire na ke, lire li jyε nde: ⁴ tá mii jyε a yaa mii a lyí s'a byii Yesu túnnture báaraanjì i mε? ⁵ Taha yii bà na sônnji na mii mû sí n-jà dánafoonjì wà lènje n-pyi na cwo, mii ná uru s'a jaare na báaraanjì tooy'e, bà Yesu túnntunmpii sanmpii ná Kafoonjì cìnmptyiibii ná Pyeri à li pyi mε? ⁶ Taha yii na sônnji na mii ná Barinabasi kanni u à yaa wuu a báaraanjì pyi wuu raa wuye jwø caa la? ⁷ Jofoo yii à tél'a jyε u à kàre sòrolashigire e, maa yyére ná uye e sàra baa yε? Lire jyε mε, cikɔɔge foonjì ɔngire u jyε u jyε na u cire yasεεre lyí mà yε? Lire jyε mε, jofoo u maha nìiyé nâha, u àha ɔkwò nùjirimpe pà lyí mà yε?

⁸ Yyecyeente mii à pyi ke, sùpyire kanni bà pi jyε na sônnji amuni mε, yire y'à séme Kile Jwumpe Semεnji i mû. ⁹ Kile túnntunjì Musa à jwo Kile Jwumpe Semεnji i na: «Mu aha a sùmañjì bwùun ná nìiyi i, si u pyànjì wwû, ma hà yi jwøyi pwø mε*.» Yii na sônnji na puru jwump'à li cyēe na Kile na sônnji nìiyi kanni na la? ¹⁰ Wuu pi jyε Kile báarapyiibii ke, tá wuu kurugo bà u à yi séme mε? Sèenji na, wuu kurugo u à yi séme, naha na yε shinñjì u jyε na faanjì pyi ke, u maha u pyi ná làntaŋji funjke e. Nge u maha sùmañjì bwùun si u pyànjì wwû ke, u maha u bwùun ná làntaŋji funjke e mû.

¹¹ Wuu à Kile jwumpe jwo yii á ke, l'à pyi mu à jwo nùgunø wuu à pyi. Nye numε tá wuu aha yii cyeyaayi yà ta mà tèg'a wuye tège, lir'à para be? ¹² Ná pìi sí na yii cyeyaayi yà taa na mpyi pi jyεempe, tá wuu wuuni bà l'à lyε mε?

Nka wuu jyε a tîge lire kurugo mε. Wuu à karigii puni kwú wuye e, bà li si mpyi Jwumpe Nintanmpe pu jyε na Kirisita kyaa yu ke, wuu áha mpyi kajunjø si puru yyaha yyére zhènji fylinni mε. ¹³ Yii à li cè cecε na mpíi pi jyε na báaraanjì pyi Kile jaarebage e ke, na wani pire jwøcyεere maha fwore. Mpíi pi jyε na sárayi wwû wani sárayi tawwuge na ke, pire nàzhan maha mpyi yire sárayi yaayi i. ¹⁴ Amuni li mû jyε, mpíi pi jyε na Jwumpe Nintanmpe yu ke, Kafoonjì à jwo na pire u jwøcyεere t'a fwore uru báaraanjì i.

¹⁵ Nka lire ná li wuuni mû i, mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, mii jyε a yafyin cya yii á mε. Mii mû sí jyε a mpe séme

* **9:9** Duterenømu 25.4 Lire tèni i Yahutuubii tèenni i, nìiyi pi mpyi maha ntèg'a sùmañjì fwðoŋjø maa u pyànjì wwû.

si yaaga cya yii á mε, naha na ye mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana ke, lir'à mii jùñke yírige. Mii à na kwùñji funjø lwó mà tòro mii u pôøn tire jùñjirire e. ¹⁶ Jwumpe Nintanmpe jñwuñi jyε mii á yàmpeene kyaa mε, naha na ye kyaa li ndemu mpyiñji fàンha ku jyε mii jññ'i ke, lire kurugo, ná mii jyε na pu yu mε, mii pôøn u jyε lire e. ¹⁷ Kampyi mii mpyi a li lwó naye e s'a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á, mii mpyi na sí raa sàrà shuu li jùñjø taan, ñka ná li fàンha s'a cyán mii na, pu jñwuñi u jyε mii nàzhan. ¹⁸ Lire e ke mii sàranj i jyε naha shi bε? Nùñjirire mii jyε na ntaa Jwumpe Nintanmpe jñwuñi i sùpyir'á mana, yaaga shwombaa ke, tire ti jyε mii sàranj.

¹⁹ Sùpyanji wà tufiige sì n-jà fàンha cyán mii na, mà lire jùñke pyi na u na mii sârali mε. Ñka lire ná li wuuni mú i, mii à naye tîrige mu à jwo biliwe sùpyire pun'á, bà shinñyahara si mpyi si dá Yesu na mε. ²⁰ Mii aha mpyi Yahutuubii shwøhøl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. MusaSaliyanji fàンha jyε mii na mε, ñka mpii pi à piye pwø uru Saliyanji kurigii jaaranji na sèl'e ke, mii aha mpyi pire shwøhøl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. ²¹ Musa Saliyanji fàンha jyε mpiimu na mε, mii aha mpyi pire shwøhøl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii maha lire pyi, mà li ta mii na Kile Saliyanji kurigii jaare, naha na ye mii jyε Kirisita Saliyanji kuni i. ²² Mpii pi jyε sùpyire jyε a pi le dá e mε, mii aha mpyi pire shwøhøl'e, mii maha naye pyi pi fiige, bà pi si mpyi si dá Yesu na mε. Mii à naye pyi sùpyire shiñji puni fiige, bà li si mpyi pyiñkannigii puni na, pi pii si dá Yesu na si shwø mε. ²³ Mii na cyire karigii puni pyi, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi s'a sì yyaha na, mii yabilinji sì na nàzhan ta p'e mε.

²⁴ Yii à li cè cccé na mpoo pi maha kajatafëere fì ke, pi maha jyaha tafenjke e, ñka shin niñkin u maha ti nàfanji ta. Nyε yii yiye waha amuni Kile kuni i, bà yii si mpyi si li nàfanji ta mε. ²⁵ Mpoo pi maha kajatafëere fì ke, pi maha piye fége pyiñkannigii puni na, maa jñcû piye na karigii cyi tapyige e. Ñka yaage pire maha nta tire tafëere e ke, kuru na jyε yakwøgo. Wuu sì pi ke, wuu na wuu woore fì yaage ñkemu kurugo ke, kuru na jyε yakwombaaga. ²⁶ Lire kurugo mii na na tafëere fì maa yákili yaha ti kafeni na. Mii jyε mu à jwo kañkuruwani u maha kañkurubogigii wàa tawage e mε. ²⁷ Ñka mii na naye kyérege sèl'e, nde l'à táan mii cyeer'á ke, lire bà mii jyε na mpyi mà dε! Mii na Kile jyii wuuni caa raa mpyi, bà li si mpyi Kile Jwumpe jwunjwooni kàntugo sùpyir'á, mii àha ñkwò na tafëere kuzheeni bwønmpoo mε.

Karigii cyi à nə Izirayeli shiinbii na ná cyi na dánafeebii yerege ke, cyire kani

¹ Mii cìmpyiibii, nde l'à wuu tulyeyi ta mà pi yaha ná Kile tünntunjiMusa e sìwage funjke e ke, mii la jyé yii i sônji lire na. Pi pun'à jaara nahajke jwəh'i, maa suumpe lwəhe jyiile mü. ² L'à pyi mu à jwo pi à batize kuru nahajke ná suumpe lwəhe e maa shwo Misira shiinbii na Musa cye kurugo. ³ Yalyire ti mpyi na yíri niyinji na ke, pi puni pi mpyi na tire lyî. ⁴ Lwəhe Kile à kan pi á ke, pi puni pi à kuru bya. Kile mpyi a kafaage kà pyi k'á taha pi fye e, kuru mpyi maha lwəhe kaan pi á. Kirisita u mpyi kuru kafaage*. ⁵ Nka lire ná li wuuni mü i, pi niyahajyahara à Kile mùmpenmpe pyi. Lire kurugo pi à kwú sìwage yyaha kurugo.

⁶ Ncyii karigii cyi à pi ta ke, cyir'á wuu yere, bà wuu si mpyi wuu àha ñkwò nyii yige karigii nimpegigii kurugo pi fiige mε.

⁷ Yii àha nee kacyinzunni i, bà pi pili mpyi maha li pyi mε. Y'à séme pi kyaa na Kile Jwumpe Semenji i:

«Sùpyir'á tèen maa lyî maa bya, lire kàntugo maa yíri na bâhare pi kacyiinni taan†.»

⁸ Wuu àha wuye yaha jacwəore laage e bà pi pil'á li pyi, ka Kile si shiin kampwəhii bejjaaga ná taanre (23.000) bò pi e canja niykin mε. ⁹ Wuu àha raa Kafoonji jwə cwôre, bà pi pil'á li pyi, ka wwəobii si pire nə a bò mε. ¹⁰ Yii àha raa Kile jnŷke tahare bà pi pil'á li pyi mε. Nyé mpoo pi à lire pyi ke, Kile mèləkeñi u maha kakyaare pyi ke, ka Kile si uru yaha u à pa pire bò.

¹¹ Cyire karigil'á nə pi na, maa mpyi yyecyeenə wuu á. Wuu mpoo pi nyé dijyeni tèekwooni byanhamp e ke, cyi à séme si wuu yere bà wuu si mpyi s'a wuye kàanmucaa mε. ¹² Lire kurugo shinji u nyé na sônji na ur'á fànha ta Kile kuni i ke, urufuu u a uye kàanmucaa, u àha ñkwò jncwo mε. ¹³ Pyiñkanni na Sitaanninjyé na yii sànni na wàa kapegigii na ke, amuni u nyé na li pyi sùpyire sannte na. Nka Kile na nyé jwəmee niykinfoo, u sì nee Sitaanniñi u yii tègèle ta fo si ntòro yii pèrege taan mε. Kawaa mée ká yii ta, Kile sí fànha kan yii á, bà yii si mpyi si li kwú yiye e fo si sà nə li tegeni na mε.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii láha kacyinzunni na feefee. ¹⁵ Yii na nyé yákilifee. Kampyi sée mii à jwo, yii à yaa yii li cè. ¹⁶ Wuu aha a Kafoonji jnyiñi lyî, wuu maha fwù kan Kile á yabyeere ntemu kurugo maa ti bya ke, tá tire maha li cyée na wuu ná Kirisita na nyé wwojee u sìshange cye

* **10:4** Yahutubii cyclentiibii kàlanji funjke e, pi mpyi a jwo na kafaage e lwahe mpyi maha fwore ke, na kuru ku mpyi a taha Izirayeli shiinbii fye e sìwage funjke e. Nəmburu 20.8-11 na yu kuru kafaage kyaa na. † **10:7** Ekizodi 32.6

kurugo mε? Bwúuruñi wuu maha ñkwòn ñkwòn a táa wuye na ke, tá uru maha li cyēe na wuu ná Kirisita na jyε wwojεe u cyeere cye kurugo mε? ¹⁷ Bwúuru niñkin u jyε, uru u jyε Yesu cyeere. Wuu mée jyε wuu à jyaha ke, wuu mû pun'à wà wuye na mà pyi cyere niñkin. Naha kurugo yε wuu mû pun'à wà ta uru bwúuruñi niñkinñi i‡.

¹⁸ Amuni li mû jyε Yahutuubii pi maha sárayi kyaare kyàa ke, Kileñi á tire kyaar'à pyi sáraga ke, pi ná uru Kileñi maha mpyi wwojεe. ¹⁹ Yii na sônñi na jwumpe mii à jwo amε ke, na pur'à li cyēe na kacyiinni na jyε yaaga la? Lire jyε mε, li maha sun ná kyaare ntemu i ke, na tire na jyε ná tayyérege e la? Yire bà mε! ²⁰ Mpe mii la jyε si jwo ke, puru pu jyε: sùpyire ti jyε na kacyanhigii sunni ke, Kileñi sèe wuñi bà pi jyε na mpére mε. Jínabii pi maha sunni. Mii la sí jyε yii ná jínabii pi pyi wwojεe mε. ²¹ Yii sì n-jà raa byii Kafoonji fúnjcwokwuuni i, s'a byii jínabii wuuni i mε. Yii sì n-jà raa Kafoonji jyylñi lyî s'a jínabii wuñi lyî mε. ²² Taha yii la jyε si Kafoonji lùuni yírige la? Yii na sônñi na yii aha lire pyi, ku jwøge sí n-táan yii na la?

Kacyinzunkyaare ñkyanji ná ti ñkyambaañi kani

²³ Yii píl'â jwo na karigii puni kun'à kan yii á, ñka tòon jyε karigii puni mpyinji i mε. Karigii puni kun'à kan yii á, ñka karigii puni sì n-jà sùpyire sannte tègε pi a sì yyaha na Kilekuni i mε. ²⁴ Yii wà jyε a yaa u a u yabilinji kanni tòonñi caa mε, shin maha shin à yaa u a pi sanmpii tòonñi caa.

²⁵ Kyara maha kyara ti jyε na mpéreli caange na ke, yii aha ti ta, yii ti kyà yibige baa. ²⁶ Naha kurugo yε y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Nìñke ná ku jnùñø yaayi puni jyε Kafoonji wuyo§.»

²⁷ Shinji u jyε u jyε Kilekuni i mε, uru wà ká yii yyere yii sà lyî uru yyére, ka yii i jyε maa ñkàre, u aha yalyige maha yalyige kan yii á ke, yii ku lyî, yibige baa. ²⁸ Ñka u aha jwo yii á na: «Ijke yatoøg'â bò kacyiin na» u jwumpe kurugo, yii àha tire kyaare kyà mε, bà urufoo yákiliñi sì mpyi u àha ñkwò ñgürugo mε. ²⁹⁻³⁰ Ti ñkyanji sì yaaga këegē yii á mε. Ñka urufol'á, li sì n-jà yaaga këegē, naha na yε u sì n-jà raa sônñi na yii na jyε kacyinzunmii.

Lire nde baare e, mii sì n-cyé yalyige kà tufige na sùpyire yyaha fyagare na mε. Yalyige kurugo, mii à fwù kan Kile á maa ku lyî ke, naha na sùpyanji wabere sí mii cêegē kuru jyì na yε?

³¹ Mii sì yi jwo yii á, jwønyøga niñkin na, l'â pyi jyì yo, l'â pyi yabyara yo, l'â pyi yii kapyii yo, cyire karigii pun'à yaa cyi pèené taha Kile mège na. ³² L'â pyi Yahutuu yo, l'â pyi Girekii

‡ 10:17 Nke cyage na yu Kirisita wwojεege kyaan na. § 10:26 Zaburu 24.1

yo, l'à pyi dánafee yo, yii àha sùpyanji wà tufiige mùmpenmè pyi mè. ³³ Yii na pyinjkanni lwó. Mii à naye waha, bà mii kyaa si mpyi si ntáan sùpyire pun'á karigii puni i mè. Mii jyè na ñkòre naye kurugo mè, ñka pi sanmpií kurugo mii jyè na ñkòre, bà shinjyahara si mpyi si dá Yesu na, si shwo mè.

11

¹ Yii a mii pyimpe taanni, bà mii yabilinji jyè na Kirisita pyimpe taanni mè.

Kilejnarege tapiyi i, ceen'à yaa u u jùnke tò

² Mii à yii kée, naha na ye yii à yákili yaha mii na karigii puni i, yereyi mii à kan yii á ke, marii yire kurigii jaare. ³ Lire ná li wuuni mú i, mii la jyè yii i li cè, bà Kirisita jyè nàmbaabii puni jùnke, Kile sí jyè Kirisita jùnke mè, amuni nòñi mú jyè ceenji jùnke*.

⁴ Nyè mà tàanna ná lire e, nò ká a Kile jàare, lire jyè mè na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á mà jùntoñø ta u jùnke na, urufoo maha u jùnke† faha. ⁵ Ceewe mú ká a Kile jàare, lire jyè mè na Kile túnnture tà yu dánafeebil'á, mà li ta u jyè a u jùnke tò mè, u maha u jùnke‡ faha, li maha mpyi mu à jwo ceenji u à u jùnke§ kúlu ke. ⁶ Ceenji ñgemu ká mpyi u jyè na u jùnke túnni Kilejnarege tèni i mè, u ku kúlu ke! Kampyi ceenji jùnjoore ñkwònji, lire jyè me u jùnke ñkúluñji na jyè silege kyaa, lire e ke, u a ku túnni. ⁷ Nòñi kóni jyè a yaa u a jùntoñø túnni Kilejnarege tèni i mè, naha na ye nòñi u jyè Kile malwóore, u sìnampe mú maha pèene taha Kile na. Ceenji sí wi ke, uru sìnampe maha pèene taha nòñi na. ⁸ Yii li cè, tèni i Kile à dijyènji dá ke, nòñi bà u à fworo ceenji i mè, ñka ceenji u à fworo nòñi i. ⁹ Nòñi mú sí jyè a dá ceenji mèe na mè. Ñka ceenji u à dá nòñi mèe na. ¹⁰ Lire kurugo cyeebil'á yaa pi a pi jùnyi túnni Kilejnarege tapiyige e, lire sí n-pyi kyaa ndemu li sí li cyêe na pi sí n-jà raa Kile pêre, bà Kile mèlekëebii lùgigii si mpyi cyi àha njíri pi taan mè*. ¹¹ Ñka lire ná li wuuni mú i, mà wuu yaha Kafoonji wwoñeegé e, ceenji sì n-jà n-kàre nòñi yaha mè, nòñi mú sì n-jà n-kàre ceenji yaha mè. ¹² Naha kurugo ye dijyènji tèesiini i, ceen'à fworo nòñi i. Ñka numé nàmbaabii maha fwore cyeebil'e. Kile u jyè cyire karigii puni jùnke.

* **11:3** Pli maha jwo: «bà Kirisita jyè nàmbaabii puni jùnjo na, Kile sí jyè Kirisita jùnjo na mè, amuni nòñi mú jyè ceenji jùnjo na.» † **11:4** Pli maha jwo: «jùnjufoonji».

‡ **11:5** Pli maha jwo: «jùnjufoonji». § **11:5** Lire tèni i, ceenji jùnjkwoore ti mpyi u pjire cyage (11.15 wíi). Lire e ceenji jùnjkwoore ñkwònji, lire jyè me u jùnke ñkúluñji mpyi a sìi silege. * **11:10** Pli maha jwo: «Lire kurugo dánafeebii tabinniyi i, ceen'à yaa u u jùnke tò, lire li maha li cyêe na u à uye tîrige nòñ'á, bà Kile mèlekëebii lùgigii si mpyi cyi àha njíri u taan mè.»

¹³ Yii na nyε yákilifee. Kampyi kacεnne li nyε li li, ceenji u u jùŋke mág'a yaha Kilejarege tèni i, yii à yaa yii li cè. ¹⁴ Mà tàanna ná sùpyigire yyeshage e, silege ku nyε ku ki, nàŋi u pyi ná jùŋjuŋyahare e. ¹⁵ Mà li ta njijuyyahare na nyε pèene kuro ceen'á. Yii li cè na Kile à jùŋjuŋyahare kan ceen'á ti i mpyi u jùntoŋo. ¹⁶ Wà ha mpe jwumpe cyé, urufoo u li cè na wuu nyε a tée li na cyeebii pi a Kile njáare pi jùŋyi ntòmbaa dánafeebii tabinniyi i mε.

Kafoonji Yesu njyìŋi lyìŋkanni

(*Macwo 26.26-29; Marika 14.22-25; Luka 22.15-20*)

¹⁷ Nde mii sí n-jwo yii á numε ke, mii nyε a yii kēe lire e mε, naha na yε yii mpìnñi na ndemu kèege yii á ke, u nyε na lire jwøge yii na mε. ¹⁸ Li njacyiini li nyε, y'à jwo mii á na yii mpìnñi cyeyi i, na yii nyε na jwømee njinkin yu mε, mii s'à dá li na, na sèe sí n-ta puru jwumpe e. ¹⁹ (Mbèmbaanj'à yaa u pyi yii shwøhol'e, lire ká mpyi mpii pi à dá Kile na sèenji na ke, pire sí n-cè.) ²⁰ Yii maha yiye bínnini Kafoonji Yesu njyìŋi mεe na, njka lyìŋkanni nimpíini na yii maha u lyí ke, lire maha li cyée na Kafoonji njyìŋi bà yii na lyí mε. ²¹ Naha kurugo yε yii aha nkŵulo uru njyìŋi mεe na, yii shin maha shin funvwugo wuŋi maha jcaa si uru njyìŋi lyí si njaha u zànnege laage e. Li maha mpa mpyi fo pìi katege wuu maha mpyi, mà li ta pìl'à lyí a tìn maa bya fo mà wùrugo. ²² Lire sanni i ke, taha pyenye nyε yii á mε? Yii sì n-jà raa lyí s'a byii yii pyenye i mà? Taha yii la nyε si jùzogoro nə fòŋfeebii na si dánafeebii kurujke njini faha? Lire sanni i ke, yii la nyε mii u naha jwo yε? Yii la nyε mii u yii kēe la? Sèenji na, mii sì n-sìi n-jà yii kēe mpe jùŋo taan mε!

²³ Jwumpe Kafoonji à jwo mii á ke, puru mii à taha yii á, mii sí núru pu kurugo sahanjki: canjke numpilage e Kafoonji Yesu à le cye e ke, u à bwúuruŋi lwó, ²⁴ maa fwù kan Kile á u kyaa na, maa u kwòn kwòn a kan u cyelempyibil'á maa jwo: «Ige bwúuruŋi u nyε mii cyeere t'à kan yii kurugo ke, yii a nde pyi yii raa yiye funjø cwo na na.» ²⁵ Lire pyiŋkanni na mû, pi à kwò njyìŋi na ke, u à funjcwokwuuni lwó, erезен sinmε mpyi l'e, maa jwo: «Nde funjcwokwuuni li nyε Kile tunmbyaare nivənnte, ntemu t'à le ná mii sishange e ke. Yii a byii nde funjcwokwuuni i, yii raa yiye funjø cwo na na.» ²⁶ Nyε fo mà sà yaa ná Kafoonji tèenuruni i, yii aha uru bwúuruŋi kyà maa bya lire funjcwokwuuni i tère o tère e ke, Kafoonji kwùŋi shenre yii maha jwo amuni.

²⁷ Lire kurugo njemu ká mpyi u nyε na Kafoonji bwúuruŋi lyí u lyìŋkanna na maa byii u funjcwokwuuni i li byanjanna na mε, urufol'à kapii pyi Kafoonji na, bà Kafoonji bofeebil'à kapii pyi u na mε. ²⁸ Lire kurugo yii shin maha shin à yaa u

uye kàaanmucya, u u nta u a uru bwúuruŋi lyî, u raa byii lire fùnjcwokwuuni i. ²⁹ Naha kurugo yε wà ha uru bwúuruŋi kyà maa bya lire fùnjcwokwuuni i, maa mpyi u nyε a li lwó a wíi na dánafeebii pi nyε Kirisita cyeere mε, urufoo na li caa Kile sí urufoo tún. ³⁰ Lire kurugo yii njiyahara à pyi yamii, ka pìi si ɻkwû yii e. ³¹ Wuu aha wuye kàaanmucya maa nta a uru bwúuruŋi kyà, maa bya lire fùnjcwokwuuni i, Kile saha sì wuu tún mε. ³² Nka Kafoonji à wuu sâra numε mà tàanna ná wuu kapyiňkil'e, maa wuu le kur'e, bà li si mpyi u àha bú ɻkwò wuu tún ná Kilecembabil'e mε.

³³ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii aha binni tère o tère e Kafoonji njyìŋi mεe na ke, yii pyi ná sùpyigire e pi sanmpii kàmpañke na, yii raa wwùu yii a u lyî. ³⁴ Kategé ká mpyi ɻgemu na ke, urufoo u lyî u pyenge e, u u nta u a ma Kafoonji njyìŋi talyige e, bà li si mpyi yii àha ɻkwò kapyimbaala pyi uru njyìŋi talyige e, Kile si yii sâra a tàanna ná lire e mε.

Mii aha nō wani yii yyére tèni ndemu i ke, karigii sanjkii cyi à yáaŋa a yaha ke, mii sí cyire cwɔɔnra.

12

Kile Munaani màkanyi kani

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, nde li nyε Kile Munaani màkanyi kani ke, mii la nyε yii i ɻkwôro numpini i yire kàmpañke na mε.

² Pyiňkanni na yii mpyi mà yii yaha yii sâha Kile cè mε, yii sɔnŋɔ lire na ke! Yii mpyi a yiye pwɔ kacinqwuŋi na sèl'e, mà li ta cyire kacyanhigii nyε na jà a jwo mε. ³ Lire kurugo mii sí yi fínijε n-jwo yii á, Kile Munaani à sùpyaŋi ɻgemu yyaha cû ke, urufoo sì n-jà jwumpime jwo Yesu na mε. Sùpya mú sì n-jà n-jwo na: «Yesu u nyε Kafoonji» ná Kile Munaani bà l'à urufoo yyaha cû mε.

⁴ Kile Munaani màkanyi shin'à nyaha, nka Kile Munaani ninuuni li maha yi puni kaan. ⁵ Báaraŋi Kile Munaani maha nkaan ke, u shin'à nyaha. Nka Kafoonji ninun'á uru báaranji puni maha mpyi. ⁶ Karigii pyiňkannigil'à nyaha. Nka Kileňi ninuŋi u maha cyire karigii pyipyi fânha kaan cyi pyifeebii pun'á. ⁷ Kile Munaani à báaranji wà kan dánafeebii puni niŋkin niŋkinn'á pi kurunjke ntègeŋi mεe na.

⁸ Yii li cè na Kile Munaani à yákilifente jwumpe njwuŋi kan pil'á. Lire Kile Munaani ninuun'à ncèŋi jwumpe njwuŋi kan piiberil'á. ⁹ Lire Kile Munaani ninuun'à dâniyanji shinjì wà kan pil'á, maa pyiňkanna kan piiberil'á pi i yampii cùuŋi. ¹⁰ Li maha pìi pyi pi i jìni na kacyanhala karigii pyi, maa Kile túnnture pyipyi fânhe kan pil'á, li maha pìi pyi pi i jìni na Kile karigii ná Sitaanniŋi wogigii cìni na wwù cyiye e, li maha pìi pyi pi i jìni na shæenre tabere yu, maa pìi pyi pi i jìni na tire

sheenre kēenji. ¹¹ Kile Munaani ninuuni li maha cyire karigii puni pyipyi fānhe kaan cyi pyifeebil'á. Mā tāanna ná li jyii wuuni i, l'à kani là pyipyi fānha kan pīl'á, maa labere pyipyi fānha kan piibertil'á.

¹² Sùpyanji cyeere na jyε niñkin, ḥka u yatanjyi maha nyaha. U yatanjyi ná yi nyahanji mü i, yi puni maha wà yiye na maha mpyi cyeere niñkin. Yii li cè na wuu mpīi pi jyε Kirisita wwojεege e ke, amuni wuu mü jyε. ¹³ Naha kurugo ye wuu mü puni à batize Kile Munaani niñkinji cye kurugo, maa wwò maa mpyi cyeere niñkin, lire Munaani niñkinji cye kurugo, l'à pyi Yahutuu yo, l'à pyi Girekii yo, l'à pyi bilii yo, li jyε a pyi bilii mā yo, Kile Munaani niñkinji l'à tīg'a tēen wuu mü puni i.

¹⁴ Sùpyanji cyeere jyε yatanjja niñkin kanna mε, ḥka yi maha nyaha. ¹⁵ Tōoge ká jwo na kuru nàzhan jyε cyeere e mε, mà lire jñuke pyi na kuru jyε cyεge mε, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e bε? ¹⁶ Nyε niñgenke ká jwo na kuru jyε cyeere yatanjke kà mε, mà lire jñuke pyi na kuru jyε jyili mε, tá lire sí n-jà ku nàzhan yige cyeere e? ¹⁷ Kampyi cyeere yatanjyi puni mpyi jyii, di sùpyanji mpyi na sí raa núru raa ḥko ye? Kampyi ti puni mpyi ningenyε, di sùpyanji mpyi na sí raa nùge taa raa ḥko ye? ¹⁸ Mā sèenjì jwo, Kile jyε a cyeere dá amuni mε, u à ti yatanjyi puni niñkin niñkinji dá mà tāanna ná u jyii wuuni i. ¹⁹ Kampyi yatanjja niñkin kanna ku mpyi, wà mpyi na sì raa ku pyi cyeere mε. ²⁰ Lire kurugo sùpyanji cyeere yatanjy'á nyaha, ḥka cyeere niñkin ti jyε ti ti.

²¹ Lire e jyiini sì n-jà n-jwo na lire kuro jyε cyεge e mε. Nùjke mü sì n-jà n-jwo na kuru kuro jyε tooyi i mε. ²² ḅka yatanjyi yi jyε cyeere e fānha baa ke, yire tayyéreg'á pēe sèl'e. ²³ Yatanjyi wuu jyε na sônjì na yi jyε kuru fiige silege wuyo mε, wuu maha yákili yaha yire na mà tōrō yatanjyi sanjyi na. Yatanjyi yi jyε silege cyeyi wuu cyeere e, ná yi jyε a yaa y'a jaa cyínnji na mε, wuu maha yaha yire na sèl'e. ²⁴ Yatanjyi yi jyε yi jyε silege wuyo wuu cyeere e mε, wuu jyε na yare yire na sèl'e mε. Yatanjyi njemu wuu jyε na sônjì na yi jyε tōon wuyo mε, Kile à cyeere dá maa yire yatanjyi le dá e. ²⁵ Kile à lire pyi, bà cyeere yatanjyi si mpyi y'áha ndáha ndáha yiye na mε. ḅka yi puni y'a yiye tère. ²⁶ Yatanjke kà ha mpyi ná tayañcyage e, cyeere puni ti maha yà. Yatanjke kà ha ḥkèe ta, cyeere puni ti maha mpyi kuru funntange e.

²⁷ Yii pi ke, yii pi jyε Kirisita cyeere, yii shin maha shin à pyi tire cyeere yatanjke kà. ²⁸ Lire kurugo Kile à pīi tñε dánafeebii kuruñke e u báarañi mε na. Yyecyiige na, u à Yesu túnntunmpii tñε, li shonwuuni maa Kile túnnture pyifeebii tñε, li tanrewuuni maa cycelentiibii tñε. Lire jwəhə na, u à kakyanhala karigii pyifeebii tñε, mpīi pi maha yampii cùunji

ke, maa pire tìŋe, maa dánafeebii tégfeebii tìŋe, maa yyaha yyére shiinbii tìŋe, maa pií pyi pi i jìn na shéenre tabér e yu. ²⁹ Tá y'à jwo na pi puni pi pyi Yesu túnntunmii? Lire nyé me, Kile túnnture pyifee? Lire nyé me, cyelentii? Lire nyé me, kakyanhala karii pyifee? ³⁰ Lire nyé me, pi a yampii cùuŋi? Lire nyé me, na yu shéenre tabér e? Lire nyé me, na tire shéenre yyaha yu pi sanmpil'á? Tá lire kani là ninjkin pyipyi fanh'á kan pi pun'á? ³¹ Yii a Kile Munaani màkanyi puni njcénnyi caa. Lire e mii sí lire kuni njcenni le yii taan numé.

13

Ntàannamagare kani

¹ Nyé wuu méé ká shéenre puni cè na yu, mà bâra Kile mèlekéebii woore na mú, ná ntàannamagare nyé wuu zòmpyaagil'e me, wuu jwumpe maha mpyi màhawaya. Li maha mpyi mu à jwo tóonjø, lire nyé me yatinjø wuu nyé na bwùun jùnjo kurugo. ² Kile méé ká wuu pyi u túnntunmii, karigii cyi à nyôhø ke, maa wuu pyi wuu u jìn na cyire yige bëenmpe na, maa jcènji shinjì puni kan wuu á, ali wuu dâniyanjì fànhé méé ká sàa nyaha fo na jìn na najyi pyi yi i ñkùni na yíri yi tat  enyi i, ná ntàannamagare nyé wuu zòmpyaagil'e me, wuu nyé yafyin me. ³ Wuu méé ká wuu cyeyaayi puni táa fôñjfeebii na pi à t  ge na piye jw   caa, mà li táan wuy'á pi wuu ky  rege Kirisita kurugo, ná ntàannamagare nyé wuu zòmpyaagil'e me, lire sì yafyin jw   wuu na me.

⁴ Ntàannamagare ká mpyi ñgemu i ke, urufoo lùuni maha b  , u maha kacenjkií pyi sùpyire sannte na, nyip  en nyé na mpyi u e me, bwom   nyé na mpyi u e me, yàmpeené nyé na mpyi u e me. ⁵ Urufoo nyé na jy   jùzogoro karil'e me, u yabilinjì nàfan karigii kanni bà urufoo maha mpyi me, urufoo nyé na mpyi lùfwuufoo me, u nyé na w   nàvunjìjaga yare uye funj'i me. ⁶ Ntiimbaanjì karigii nyé na urufoo funjø t  nge me. Ñka ntìnjì karigii cyi maha u funjke t  an. ⁷ U maha jc   uye na karigii puni i, u maha dá Kile na karigii puni i, u maha u s  nnj  re taha karigii puni na, maa karigii puni kw   uye e. ⁸ Ntàannamagare sì n-sì n-kw   me, ñka Kile túnnture b  araanjì sì n-pa n-kw  , mpyi pi nyé na shéenre tabér e ke, lire sì n-pa n-kw  , jc  nji u nyé wuu e ke, uru sì n-pa n-kw  . ⁹ Yii li c   na wuu nyé a karigii puni c   me. Wuu taceňke nyé a p  e Kile túnnture b  araanjì i me. ¹⁰ Ñka Kile ká u b  araanjì f  njo canjke ñkemu i ke, wuu karigii nivunj  mbaagii sì n-kw  .

¹¹ T  ni i wuu mpyi n  nkocy  ere e ke, n  nkocy  ere mpyi maha jaa wuu jwumpe n   wuu s  nnj  kanni n   wuu karigii k  anmucyanjkanni i. Ñka wuu à pa ly   ke, wuu à lire puni jw   yaha. ¹² Num  , wuu nyé na karigii jaa na jc  w  u me, li na nyé

mu à jwo bà wà maha uye wíi dùba e mε*. Canja na ma, wuu sí raa karigii jnaa raa jcwúu. Nume wuu taceŋke jyε a pêe mε, ɳka kuru canjke, bà Kile à wuu cè feefee mε, amuni wuu sí n-pa Kile karigii yyaha cè. ¹³ Nyε kapyaa taanre cyi jyε, cyire sì n-sìi n-kwò mε, cyire cyi jyε: dâniyaŋi ná sònñore tatahage ná ntàannamagare, ɳka nde li jyε cyi puni nimbwooni ke, lire li jyε ntàannamagare.

14

Kile túnntur'à yaa t'a mpyi dánafeebii shεenre níncente e

¹ Lire kurugo ntàannamagar'à yaa ti pyi yii yacyage njycyiige. Kile Munaani maha màkanyi njemu kaan ke, yii raa yire caa mú. ɳka Kile túnnture jwuŋi màkange wuuni l'à lyε. ² Naha kurugo ye shinŋi u jyε na shεenre taberε yu ke, ná sùpyire e bà urufoo maha yu mε, ná Kile e u maha yu, naha na ye wà jyε na u jwumpe yyaha cìni mε. Karigii cyi jyε cyi yyaha jyε a cè mε, Kile Munaani sífente cye kurugo u maha cyire kyaa yu. ³ ɳka ɳgemu u jyε na Kile túnnture yu ke, ná sùpyire e urufoo maha yu, maa ti tère ti i sì yyaha na Kile kuni i, maa màban leni t'e, maa ti zòmpyaagii tàali. ⁴ Shinŋi u jyε na yu shεenre taber'e ke, ti maha urufoo kanni tère u u sì yyaha na Kile kuni i. Mà li ta shinŋi u jyε na Kile túnnture yu ke, urufoo maha dánafeebii kuruŋke puni tère pi i sì yyaha na Kile kuni i.

⁵ Yii puni ká a jini na shεenre taberε yu, lir'à táan mii i. ɳka nde l'à táan mii i sèe sèl'e ke, lire li jyε yii puni pi a Kile túnnture yu. Kile túnnture jwufoonji tayyéreg'à fànha tò shεenre taberε jwufoonji woge na, fo wà ha nta na tire shεenre kēenŋi, bà ti si mpyi si dánafeebii kuruŋke tège pi a sì yyaha na Kile kuni i mε. ⁶ Mii cìnmpyibii, yii yabilimpipi pi li kàaanmucya a wíi ke! Mà jwo mii u pa Kile túnnture tà jwo yii á, si kani là cyée yii na Kile kuni i, lire jyε mε si yerege kà kan yii á ke, kampyi shεenre taber'e mii mpyi a pa jwo ná yii e, ɳaha tòon yii mpyi na sí n-ta lire e yε?

⁷ Nde li jyε yatinŋyi kàmpanŋke, mu à jwo tìnmpini, lire jyε mε ɳkònnoŋji ke, kuru ká mpyi ku jyε a bwòn ku bwònnkanna na mε, mεenli li jyε na bwùun ke, di wà sín-jà lire cè n-jwo yε? ⁸ Tìnmpini pi maha wyì maha ntèg'a kàshikwɔnbii wà piye na ke, ná lire jyε a wyì li wyìŋkanna na mε, jofoo u sì uye bégele kàshige mεe na yε? ⁹ Amuni li mú jyε yii á, yii pi jyε na yu shεenre taber'e ke, yii lógofeebii ká mpyi pi jyε na yii jwumpe núru mε, ɳje yii jyε na yu ke, di pi sì yire cè n-jwo yε? Li maha

* **13:12** Tòonnte shinjí wà tèecyiini shiinbii mpyi maha ntèg'a dùbanjí yaa, lire mpyi maha sùpyanjí pyi u jìn'a uye wíl'a cwó u e mε. Dùbanjí yyahε jyε a mpyi maha jcwó mε.

mpyi mu à jwo ná kafəege e yii nyε na yu. ¹⁰ Shεenre shinj'á nyaha dijyeni i, ḥka tire shεenre puni na núru ti jwufeebil'á. ¹¹ Mii aha mpyi mii nyε na shεenre tà núru me, ti jwufoonji maha mpyi nàmpənñjø mii á, mii mû maha mpyi nàmpənñjø ti jwufoonj'á. ¹² Nyε ná Kile Munaani màkanyi lage sí nyε yii na, nyε yi sí n-sìi n-jà dánafeebii pyi pi a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a yire caa ná yii cyeyi shuunniyi i.

¹³ Lire kurugo shinjı u nyε na shεenre taberε yu ke, urufoo u a Kile náare, bà u si mpyi s'a ti kēenji me. ¹⁴ Naha kurugo yε mii aha a Kile náare shεenre taber'e, mii kəni maha mpyi Kileñarege na, ḥka mii nyε na na jwumpe yyaha cini me. ¹⁵ Lire e ke naha mii à yaa mii u pyi ye? Mii sí n-jà raa Kile náare shεenre taber'e, ḥka shεenre mii à cè ke, mii mû sí n-jà raa u náare tire shεenre e. Mii sí n-jà raa Kile pèente myahigii cée shεenre taber'e, ḥka shεenre mii à cè ke, mii mû sí n-jà raa cyi cée tire shεenre e. ¹⁶ Nyε mu aha a fwù kaan Kile á shεenre taber'e, wà ha nta dánafeebii kurunké e ḥgemu u nyε u nyε na tire shεenre núru me, di urufoo sí n-jà n-jwo: «Amiina» mà li ta u nyε a mu jwumpe lógo mà ye? ¹⁷ Mu fwùni niжkanni méé ká nta u à nwo sèl'e, u sì n-jà urufoo tège Kile kuni i me.

¹⁸ Mii à Kile shéere, naha na ye u à mii tège mii à jà na yu shεenre sannte e mà tòro yii puni na. ¹⁹ ḅka lire ná li wuuni mû i, mii aha mpyi dánafeebii kurunké e, mà jwənyεya kanjkuro kanna jwo dánafeebii shεenre nindogore e, mii maha lire funjø lwó maha ntòro mii u canmpuni lwó jwumpe na shεenre taber'e pi nyε na tire ntemu núru me.

²⁰ Mii cìmpyiibii, yili àha raa sônni nàжkopyire sònñjøkanni na me. ḅka kapegigii kàmpanjke na, yii yiye pyi pìnmpinjyεye fíige. Yákilifente kàmpanjke na, yii yiye pyi shinlyee. ²¹ Y'à séme Kile Jwumpe Semení i na Kafoonji Kile à jwo: «Nàmpwuunbii pìi mii sí n-tun na shiinbil'á. Pire sí n-jwo ná pi e shεenre taber'e. ḅka lire ná li wuuni mû i, pi sì mii jwəmee ni cù me*.» ²² Mà tàanna ná lire katoroñkwooni i, nyε mii sí n-jwo ke, yire yi nyε: wà ha shεenre taberε jwo, mpipi pi nyε pi nyε Kile kuni i me, lire maha li cyée pire na na Kile sí yoge kwòn pire na. Puru jwumpe nyε a yyaha tíi ná dánafeebil'e me. Wà ha Kile túnnturo jwo, lire maha li cyée dánafeebii na na Kile nyε pi shwəhəl'e. Mpipi pi nyε pi nyε Kile kuni i me, puru jwumpe nyε a yyaha tíi ná pire e me.

²³ Nyε l'aha mpyi kee yili dánafeebii kurunk'á bínni, ka yili puni si wá na shεenre taberε yu, shincyi ká mpa yili ta pur'e,

* **14:21** Tèni i Izirayeli shiinbil'á Kile jwəmee ni yaha ke, Kile à jwo na uru sí Babilon shiinbii kàshicyege yaha ku pa pi tún pi i jà pi na. Shεenre nàmpənñjø Babilon shiinbii mpyi na yu. Izirayeli shiinbil'á pi yia pi i tire shεenre yu ke, ka lire si li cyée pi na na Kile à tún ná pire Izirayeli shiinbil'e e (Ezayi 28.11-12.)

ŋ̄gemu u jyε u jyε a Kile cè mε, tá u sí n-jwo na yii funjy' à shwɔ yii na mε? ²⁴ Nka l'aha mpyi mu à jwo Kile túnnture yii jyε na yu, ka u u mpa jyè yii kurunjke shwɔhɔl'e, u aha yii jwumpe lógo, lire sí u pyi u cè na sèenj yii jyε na yu, si u pyi u cè na uru kapyiñkii jyε a tí mε. ²⁵ Yaaga maha yaaga k' à ɻwɔhō urufoo zòñj na ke, yire puni sí n-yige cyíñj na, fo u sí yyahe cyígile si niñkure sín si Kile kēe, si jwo sèenj na, Kile na jyε yii shwɔhɔl'e.

Kile pèente karigii sogolo ɻkann' à yaa li jwɔ

²⁶ Mii cìñmpyiibii, yii à yaa yii ndemu pyi ke, lire li jyε: yii aha yiye bínni Kile pèente mεe na, mεe ká mpyi wà á, urufoo u li cée. Yerege jwumɔ ká mpyi wà á, urufoo u pu jwo, Kile ká nta u à kani là cyée wà na, urufoo u li jwo. Kile ká nta u à shéenre taberɛ le wà jwɔ e, urufoo u ti jwo. Kile ká nta u à pyiñkanna kan wà á u u jà a tire shéenre kéenjε, urufoo u ti kéenjε. Nka cyire karigii pun' à yaa cyi dánafeebii tège pi a sì yyaha na Kile kuni i. ²⁷ Mpii pi jyε na shéenre taberɛ yu ke, pire jyε a yaa pi tòro shiin shuunni taanre na mε, pi raa yu niñkin niñkin, li i nta wà mú na jyε wani ɻgemu u sí n-jà raa tire shéenre kéenjε ke. ²⁸ Kéenjεfoo ká mpyi u jyε a ta tire shéenre na mε, ti jwufeebil' à yaa pi fyâha, pi raa yu piye funj'i ná Kile e.

²⁹ Nde li jyε Kile túnntunmpii kàmpanjke ke, pire shiin shuunni taanr' à yaa pi a yu niñkin niñkin. Pi sanmpii s'a pi jwumpe núru pi raa pu kàaanmucaa. ³⁰ Nka Kile ká nta u à kani là cyée waberɛ na, ɻgemu u à fyâha a jwumpe lwó ke, ur' à yaa u fyâha, u u u yaha u li jwo. ³¹ Yii jyε a yaa yii bínni yii a Kile túnnture yu mε, yii a ti yu niñkin niñkin, bà ti si mpyi si dánafeebii le kur'e, si màban le pi e mε. ³² Yii li cè na li sínj jyε Kile túnntunji na mà jà a cû u jwɔge na, si pi sanmpii yaha pi jwo a kwò. ³³ Naha kurugo yε jyàhañguruguñi jyε a tåan Kile á mε, mà karigii yal'a sogolo yyeñjke e, lire l' à tåan u á, bà li jyε na mpyi dánafeebii kuruñj puni i mε.

³⁴ Cyeebil' à yaa pi fyâha mpìnñji cyeyi i, naha na yε kuni jyε a kan pi á, pi jà pi a yu yire cyeyi i mε. Pi à yaa pi piye tìrigé, bà MusaSaliyanj à yi jwo mε. ³⁵ Pi la ká mpyi si yibige pyi cyage kà na, pi aha nɔ pyëngé pi kuru yibige pyi pi nàmbaabii na. Naha kurugo yε li lemp' à pi ceewe u a jwumpe lwúu dánafeebii kuruñjke e[†].

³⁶ Taha yii na sôñj na yii baga jwumɔ pu jyε Kile jwumpe? Lire jyε mε, taha yii na sôñj na yii kanni na puru jwump' à nɔ? ³⁷ Wà ha nta u u sôñj na Kile Munaani maha jwumpe

[†] **14:35** Pii na sôñj na Poli à cyeebii sige pi àha raa pi nàmbaabii yíbili Kile pèente tèni i mε. Pii sí na sôñj na Poli jyε a kuni kan cyeebil' à pi a Kile túnnture jwufeebil jwumpe jwɔhe túru mε. Pii sí i sôñj na mpii pi à ntùñjke taha Poli na ke, pire jwumpe pu jyε 14.35 i. 14.36 i Poli jyε a jyε puru jwumpe na mε.

leni uru jwō e na yu pi sanmpil'á, u li cè na yerege mii jyε na sémeni si ḥkan yii á amε ke, kur'á fworo Kafoonj Yesu i. ³⁸ Wà ha ḥke yerege jwumpe cyé, yii àha núru urufoo le laage e mε.

³⁹ Mii cìnmpyiibii, jwōjyεga ninjkin na, yii a Kile túnnture báaraŋi caa yii a mpyi. Wà ha a si raa yu shεenre taber'e, yii àha urufoo sige lire na mε. ⁴⁰ Li tegeni li jyε, yii karigii puni cyi pyi ná njire e, yii i cyi sogolokkanni yaha li jwō.

15

Kirisita à jnè a fworo kwùŋi i ke, kwùubii mú sí jnè

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á, ka yii i dá pu na, maa yiye pwō pu na ke, mii la jyε si yii funjø cwo puru na. ² Puru jwumpe cye kurugo, kuni li maha sùpyire shwō ke, lire yii à lwó. Yii aha ḥkwôro lire kuni i, Kile sí yii shwō. Naha na yii na sônŋi na yii dâniyanj kapyiini jyε jnùjø baa yε?

³ Jwumpe p'a jwo mii á, ná pu tayyéreg'á pêe ke, mii à puru jwo yii á. Puru pu jyε: Kirisita à kwû wuu kapégigii yàfanji kurugo, bà l'à fyânha a jwo Kile Jwumpe Semenj i mε. ⁴ U buwuŋ'á le fanjke e, u kwùŋi canmpyitanrewuuni, u à jnè, bà l'à fyânha a jwo Kile Jwumpe Semenj i mε. ⁵ U jnèjkwooni kàntugo, u à uye cyêe Pyeri na, lire kàntugo, maa uye cyêe u cyelempyiibii ke ná shuunniŋi na. ⁶ Lire kàntugo cìnmpyiibii dânafeebii na u à uye cyêe tère niŋkin i ke, pir'á nyaha shiin ḥkwuu kaŋkuro (500) na. Shinpaanra kanna pi à kwû pire e, lire baare e, pi niŋyahamii saha na jyε shì na. ⁷ Lire kàntugo u à uye cyêe Yakuba na, maa uye cyêe u túnntunmpii sanmpii puni na.

⁸ Pire puni kàntugo, u à uye cyêe mii Poli na mû, mii u jyε mu à jwo pînmpinjyaga niŋjyembaga ḥkemu k'à si ke. ⁹ Yii li cè, mii u jyε Yesu túnntunmpii puni kàntugo yyére wuŋi. Mii bá mpyi a yaa mii u tòrø u túnntunmpil'e mε, naha na yε mii mpyi maha Kile dânafeebii kurunjke kyérege sél'e. ¹⁰ Nka tayyérege e mii jyε niŋjaa ke, Kile u à jwō mii na maa mii yaha kur'e. Tawage e bà u à sàa jwō mii na mà dε! Mii bá à báaranj pyi mà tòro Yesu túnntunmpii sanmpii na, nka ná na yabilinj fànhe e bà mii à u pyi mà dε! Kile u à jwō mii na maa mii pyi mii à u pyi. ¹¹ Lire e ke l'à pyi mii u à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á yo, l'à pyi Yesu túnntunmpii sanmpii yo, Jwumpe Nintanmpe ninumpe wuu jyε na yu, yii mû s'à dá pu na.

Dânafeebii jnèŋi kani

¹² Nyε ná wuu s'à jwo yii á na Kirisita à jnè a fworo kwùŋi i, naha na yii pìi maha jwo na kwujené jyε nùmpanjña mà yε? ¹³ Kampyi yii na sônŋi na kwujené jyε nùmpanjña mε, lir'à

li cyēe na yii jyε a dá na Kirisita mú à jnè a fworo kwùñi i mε. ¹⁴ Kampyi Kirisita jyε a jnè a fworo kwùñi i mε, Jwumpe Nintanmpe wuu jyε na yu ke, puru kajwuuni mpyi na sí n-pyi jnùñø baa, yii dánianjı kapyiini mú mpyi na sí n-pyi jnùñø baa.

¹⁵⁻¹⁶ Nyε jwumpe wuu jyε na yu na ntare Kile na ke, puru mpyi na sí n-pyi kafinara, jaha na yε wuu à jwo na Kile à Kirisita jnè a yige kwùñi i. Kampyi yii na sònñi na kwujenε jyε nùmpanña mε, lir'à li cyēe na yii na sònñi na Kirisita mú jyε a jnè a fworo kwùñi i mε, jnùñø mpyi na sí n-pyi yii dánianjı kapyiini na mε, yii kapegigii tugure mú mpyi na sí n-kwôro yii jnùñ'i. ¹⁸ Lire mpyi na sí li cyēe mú na mpii pi à kwû mà pi ta pi à dá Kirisita na ke, na pir'à pînni. ¹⁹ Kampyi wuu à wuu sònñjore taha Kirisita na numε tünji kanni kurugo, lire e ke wuu pi jyε dijyε sùpyire puni kanhamafeebii.

²⁰ Nka sèenjı na, Kirisita à jnè a fworo kwùñi i. Mpii pi à kwû ke, Kile à u jnè a yige kwùñi i yyecyiige na, maa li cyēe na kwùubii mú sí n-pa jnè. ²¹ Yii li cè, bà kwùñj'a jyè dijyεnji i shin niñkin cye kurugo mε, amuni kwujenı mú à jyè shin niñkin cye kurugo. ²² Sùpyire puni sí n-kwû, jaha na yε pi jyε Adama wwojεege e. Amuni li mú jyε, dánafeebii puni sí nûru jnè, jaha na yε pi jyε Kirisita wwojεege e. ²³ Nka shin maha shin ná u tèejenε li jyε, Kirisita u à pyi shincyiwe mà jnè, lire kàntugo, mpii pi jyε u wuubii ke, u aha bú nûr'a pa canjke ńkemu i ke, pire mú sí jnè. ²⁴ Lire kàntugo dijyεnji sí n-kwò. Kirisita sí jnùñufente puni ná sífente puni ná fànhafente puni shi kwò, si Saanre le Tufoonjı Kile cye e. ²⁵ Yii li cè na fànha ku jyε ku ki, Kirisita u tèen jnùñufente na fo si zà yaa ná Kile e, u à u zàmpεenbii puni le u tooyi jwəh'i. ²⁶ Zàmpennjı nizannı u sí shi bò ke, uru u jyε kwùñi. ²⁷ Y'à séme Kile Jwumpe Semenjı i na: «Kile à sínjı kan u á yaayi puni na*.» Nka puru jwumpe e, l'à finiñε na sínjı jyε Yesu á mà pyi Kile jnùñø na mε, jaha na yε Kile u à sínjı kan u á u pyi yaayi puni jnùñø na. ²⁸ Nyε yaayi puni ká bú ńkúu Kirisita á tèni ndemu i ke, uru u jyε Jyafoonjı ke, Kile ká sínjı kan u á yaayi puni na tèni ndemu i ke, u mú sí uye türige Kile á. Lire ká mpyi, Kile sí n-pyi yaayi puni ná sùpyire puni jnùñø na.

²⁹ Mpii pi maha piye batizeli kwùubii kurugo ke, yii sònñjø pire na mú ke, kampyi kwujenε jyε a sìi nùmpanña mε, jaha kurugo pi maha piye batizeli pi kurugo ye†? ³⁰ Wuu mú de? Kampyi kwujenε jyε mε, jaha kurugo wuu maha wuu

* **15:27** Zaburu 8.7 † **15:29** Pi maha jwo: «Nyε jaha kurugo pi maha piye kan pi a batize maa piye le kwùñi jwøge e ye? Kampyi sèe wi na kwujenε jyε mε, jaha kurugo pi maha piye le kwùñi jwøge e maa piye kan pi a batize ye?»

múnahigii pérəli tèrigii puni i yε? ³¹ Mii cìnmpyiibii, mii sí n-sì yi jwo n-waha yii á, mii na nyε kwùnji jnwəge e canja maha canja. Sèenji na, mà yii yaha wuu Kafoonji Yesu Kirisita wwojεege e, yii pi à mii jnùŋke yírige. ³² Zhìŋji mii à le ná Efese kànhē sige yaayi i ke, kampyi nùmpanja nyε wani mε, jaha lire zhìleni mpyi na sí jnwə mii na yε? Kampyi kwuŋneñ nyε nùmpanja mε, mii sí n-jà n-jwo sùpyire sannte fiige na:

«Wuu a lyî, wuu raa byii,
jaha na yε wuu aha ɻkwû, y'á kwò‡.»

³³ Yii a yiye kàanmucaa: «Sùpyanji jaarajeeji ká mpyi u nyε a jnwə mε, uru u maha u wurugo, maa u le kumpiini i.» ³⁴ Yii yákili ta, yii i láha kapegigii na, lire l'á jnwə. Pi na nyε yii shwəhəl'e, pi sàha ɻkwò a Kile cè mε! Mii na yire yu yii i li cè na yii silege kyaa li nyε li li.

Dánafeebii sí jnè ná cyere nivənni i

³⁵ Mii mée nyε mii à mpe jwo ke, mii à li cè na wà sí n-jà mii yíbe na di kwùnubii sí jnè n-jwo yε? Ná cyeere shinji ntire e pi sí n-pyi yε? ³⁶ Sìŋcoŋj kà ke, súmaŋji mu maha nûgo ke, u mpùrampe ká fwónhə, u maha fyín mà? ³⁷ Sùmashinji mu maha nûgo, mu à jwo kàlage. Lire baare e ku cige nimpunjek bá mu maha sà ncûru mε. ³⁸ Nyε u nùguŋkwooni kàntugo, Kile maha u pyi u à fyín maa u pyi u à pyi sùmacige, maha bê ná u nyii wuuni i. Súmanji shinji puni ná u cire ti nyε.

³⁹ Amuni nyii yaayi puni cyeere mû nyε, kà ná kà woro nyε niŋkin mε. Sùpyire cyeere na nyε ti yε, yataore woore sí nyε ti yε, saŋceenre woore na nyε ti yε, fyaabii woore na nyε ti yε. ⁴⁰ Yaayi yi nyε nìŋyinji na ke, yire cyeere na nyε ti yε, njie yi nyε jnùŋke na ke, yire woore mû sí nyε ti yε. Nyii yaayi yi nyε nìŋyinji na ke, yire sìnampe ná jnùŋke wuyi sìnampe nyε niŋkin mε. ⁴¹ Cannajyiini sìnampe na nyε pu yε, yinjek sìnampe na nyε pu yε, wərigii sìnampe mû sí na nyε pu yε, ali wərigii sìnamp'à wwû puye e.

⁴² Nyε kwùnubii ká a sì jnè, amuni li mû sí n-pyi. Bâ sùmabilini ká nûgo, li mpùrampe maha fwónhə mε, amuni li nyε, bunji ká ntò, u maha fwónhə, ɻka u aha jnè tèni ndemu i ke, u saha nyε na fwónre mε. ⁴³ Bunji ká ntò, u lemε maha mpi, wà kuro sàha maha mpyi u e mε, ɻka u aha jnè, u maha mpyi ná sìnampe e. Pi aha u tò, fànha maha mpyi u e mε, ɻka u aha jnè, u maha mpyi ná fànħ'e. ⁴⁴ Cyeere múnaa baa woore ti maha ntò, ɻka ti múnaa woore ti maha jnè. Sùpyire cyeere na nyε wani, Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire na nyε wani mû. ⁴⁵ Y'á séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Adama u nyε sùpyanji njcyiŋji, Kile à u dá maa múnaa le u e\$.» ɻka Adamanji u sí n-pa kàsanraga

na, ná uru u nyε Yesu Kirisita ke, uru u maha shìni kaan sùpyir'á Kile Munaani cye kurugo. ⁴⁶ Kile Munaani maha cyeere ntemu kaan ke, tire bà ti nyε niñcyiire mε, supyicyeere ti nyε niñcyiire, lire kàntugo Kile Munaani woore maha nta a pa. ⁴⁷ Adamanji niñcyiini na nyε niñke wu, Kile à u yal'a yige pwoore e, ɳka Adamanji shənwunji nyε niñyiini wu. ⁴⁸ Sùpyanji u à yal'a yige niñke e ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworo ur'e ke, amuni yire puni nyε. Nge sí u nyε niñyiini wuñi ke, bà uru nyε mε, yaaga maha yaaga k'à fworo ur'e ke, amuni yire puni mú nyε. ⁴⁹ Sùpyanji u à yal'a yige niñke e ke, bà wuu nyε uru fiige mε, nge u nyε niñyiini wuñi ke, amuni wuu mú sí n-pyi uru fiige.

⁵⁰ Mii cìmpyiibii, nje mii sí n-jwo yii á ke, yire yi nje: cyeere ti nyε wuu na ame ke, wuu sì n-jà n-jyè Kile Saanre e ná tire e mε. Cyeere ti sí n-pa n-fwónhø ke, mà tire yaha wuu na, wuu sì n-jà n-pyi kwùmbaa mε.

⁵¹ Kani li mpyi a ɳwøhø ke, mii sí lire yyaha jwo yii á, lire li nyε, wuu puni sì n-kwû mε, ɳka wuu cyeere puni sí n-kéenŋε. ⁵² Li sí n-pyi tère niñkin ná wiile niñkin tìnmpini wyìzanni na. Dìnyenji canñkwøge tìnmpini ká wyì tèni ndemu i ke, mpii pi à kwû ke, pire sí nè, pi saha sì n-kwû mε, wuu cyeere puni sí n-kéenŋε.

⁵³ Yii li cè na cyeere ti nyε wuu na ke, tir'á yaa ti kéenŋ'a pyi cyere, ntemu ti nyε ti sì n-fwónhø mε. Tà yaa ti kéenŋ'a pyi cyere ntemu ti nyε ti sì n-kwû mε. ⁵⁴ Nyε wuu cyeere ká bú ɳkéenŋ'a pyi cyere nivwønhømbaara ná niñkwumbaara tèni ndemu i ke, jwumppe p'á séme Kile Jwumpe Semenji i ke, puru sí n-fùnnø. Yà séme: «Sí à ta kwùnji na, kwùnji shi à pínni feefee*!» ⁵⁵ «Kwù wà we, taha mu sínji nyε ke†?»

Kwù wà we, taha mu báhe nyε ke†?»

⁵⁶ Kapegigii mpyinji nyε baha fiige, ɳkemu ku maha kwùnji pyi u u nøni wuu na ke. Saliyanji kuni jaaranj'à wuu jà ke, lire l'à pa ná l'e kapegil'á fàンha ta wuu na. ⁵⁷ ɳka wuu à fwù kan Kile á, naha na yε uru u à wuu pyi wuu à sí ta kwùnji na, wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo.

⁵⁸ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyiibii, yii fàンha le yiye e, yii àha yafyin yaha ku yii pyi yii a nûruli kàntugo mε, yii a si yyaha na Kafoonji báaranji i tèrigji puni i. Yii li cè mà yii yaha Kafoonji báaranji na, kanhare yii à pyi ke, tire sì n-sìi n-pyi nyùnø baa mε.

16

Wyérənji Kɔrenti dánafeebil'á bínni si ntègε Zheruzaləmu wuu-bii tègε ke

* 15:54 Ezayi 25.8 † 15:55 Oze 13.14

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, wyέreŋi u nyε na bíninni si ntègε Kile wuubii tègε Zheruzalemu kànhe e ke, yii mú à yaa yii a lire pyi bà mii à yi jwo Galati kùluni dánafeebii kuruŋy'á mε. ² Cibilaaga maha cibilaaga, canjcyiige* yii shin maha shin à yaa u wwû u nyùn̄o wyέreŋi i, mà tåanna ná u cyentage e, u yaha uye kanni na, bà li si mpyi mii aha nta si nō yii yyére ke, mii i sà uru wyέreŋi ta u à bínna kwò mε. ³ Mii aha bú nō wani tèni ndemu i ke, túnntunmpii yii sí n-cwɔənro ke, mii sí séme taha pire na ná wyέreŋi i pi sà nykan Zheruzalemu kànhe e. ⁴ L'aha mii kakarala kwò, mii ná pire sí n-kàre sjencyan.

⁵ Mii la nyε si nara pyi Masedoni kùluni i, si nta raa sì yii yyére, jaha na ye mii la nyε si ntòro Masedoni i. ⁶ Mii aha nō wani yii yyére, shwɔhol'e mii sí tère nimbilere, lire nyε mε mii sí wyeere tèni pyi ná yii e, bà yii si mpyi si mii tègε mii i na tashage ta mε. ⁷ Naha kurugo yε numε tøoge e, mii la nyε sì sà yii nya kanna si ntòro mε, nka mii la nyε si tère pyi yii taan, Kafoonji ká nyε. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, mii sí n-kwôro Efese kànhe e, fo zà nō Pantekotinji kataanni na, ⁹ jaha na ye Kile à sàa li laage kan mii á, mii u báarabwøhø pyi wani, ali mà li ta mii zàmpcenbil'à nyaha wani.

¹⁰ Timəti ká nō wani yii yyére, yii i u cùmu leme nwø, bà li si mpyi u àha bú nkwò màban fô uye na mε, jaha na ye u na báare mii fuge Kafoonji á. ¹¹ Yii àha nkwò u wíi ncwô mε! Yii u tègε u kùsheeni na bà u njcenje wu si mpyi si nō mii na mε, jaha na ye mii ná cìnmpyiibii naha na u sigili naha.

¹² Nde li nyε wuu cìnmpworonji Apolosi u kàmpañke ke, mii à màban le u e sèl'e, bà u ná cìnmpyiibii sanmpii si mpyi si sà fworo yii na mε. Nka u à yi jwo mii á na sèenj na, li tèni sàha nō mε. Li tèni ká nō u á, u sì li pyi.

¹³ Yii kwôro nyii na, yii yiye waha yii i nkwôro Kile kuni i, yii àha màban yaha u fô yii na mε, yii fànha le. ¹⁴ Ntàannamagar'à yaa t'a naa yii kapyiñkii puni i.

¹⁵ Mii cìnmpyiibii, mii sí kyaa njkin cya yii á sahanji. Yii à li cè na Sitefanasi ná u pyengε shiinbii pi à pyi dánafeebii njcyiibii Akayi kùluni i, pi à piye pwø Kile wuubii ntègenji na mú. ¹⁶ Yii à yaa yii a núru tire sùpyire shinj'á, mà bâra mpii puni pi à piye pwø Kile báarañi na ke.

¹⁷ Mii funntanga wu u nyε, jaha na ye Sitefanasi ná Foritunatusi ná Akayikusi naha ná mii i. Yii n'a mpyi naha, nde yii mpyi na sí n-pyi ke, pi à lire pyi. ¹⁸ Pi à mii funjke njñe, bà pi à yii funjyi njñe mε. Yii a nte sùpyire shinjì metanga yiri.

¹⁹ Azi kùluni dánafeebii kuruŋy'á yii shéere. Akilasi ná Pirisili à yii shéere ná dánafeebii pi nyε na bíninni pi pyengε e ke, pir'á

* **16:2** Yahutibil'á cibilaage canjcyiige ku nyε káriñi.

yii shéere sèl'e Kafoonji mäge na. ²⁰ Mii cìnmpyiibii pun'à yii shéere.

Yii a cìnmpworogo fwùŋji kaan yiy'á ná funjœnji i.

²¹ Mii Poli yabiliŋi u à njge fwùŋji séme ná na cyege e.

²² Kafoonji kyaaká nta l'á pεn ñgemu á ke, Kile u urufoo láŋa.
«Kafoonji, ta ma!»

²³ Kafoonji Yesu u jwɔ yii na, u u jwó le yii á!

²⁴ Yii mû puni kyal'á táan mii á, Yesu Kirisita wwojœege e.

Poli à letereñi shonwuñi ñgemu kan Korenti kànhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè letereñi funñó jwumpe e ke

Poli u à ñge letereñi séme sahañki mà kan Korenti kànhe dánafeebii kuruñk'á. U letereñi njacyiinji i, u mpyi a jwo na uru la ñye si sà yyaha yige pi na. Uru letereñi tuugoñkwooni kàntugo u ñye a jà a wyèr'a kàre me, naha kurugo ye u wwoñeñi Timoti mpyi a yíri Korenti kànhe e ná jwumpe p'e mà yyaha tíi ná dánafeebii kuruñke e, mpemu p'à waha Poli na ke.

Dánafeebii mpyi a jyee kafinivinibii pìi jwumø na, pire mpyi a piye pyi Yesu túnntunmii. Pire kafinivinibii u kàlañi mpyi a kàntugo wà Jwumpe Nintanmpe na, Poli mpyi a fyânhä a puru mpemu jwo dánafeebil'á ke. Pire kafinivinibii mpyi maha yi yu dánafeebil'á na Poli ñye Yesu túnntunñó me. Lire mpyi a Poli lùuni pyi l'à yíri, ka u u letere séme ná jwunçgam'i mà tûugo Korenti dánafeebil'á. Uru letereñi kyaa ñye a cè me, naha kurugo ye u à pînni. Titi u mpyi a sà uru letereñi kan Korenti shiinbil'á.

Nyé lire kàntugo ka Poli ná Titi si nûr'a piye ñya, ka Titi si yi jwo u á na u letereñi jwumpe na wá a ñkèenñje lèñe Korenti dánafeebii toroñkanni i (7.1-7). Lire ná li wuuni mü i, Poli mpyi a li cè na dánafeebii pìi saha na ñye wani, mpiimu pi ñye na uru mepenqe yu ke. Lire kurugo u à ñge letereñi séme.

Nde l'à u zhèñi fylinne pi yyére ná nde l'à u ta u à jwunçgampe jwo pi na ke, u à lire yyaha jwo pi á. Mà bâra lire na, u à li cyêe pi na na uru funntanga wu u ñye, naha kurugo ye jwumpe ur'à jwo a tûugo pi á ke, pur'á ñkèenñje pyi u à jyè pi karigil'e (1--7).

Wyérëni pi mpyi na binnini Zheruzalemu fòññfeebii ntègënenj meë na ke, u à màban le pi e lire wyérë binnini na (8--9).

Letereñi takwøore e, u à jwumpe waha mà yyaha tíi ná kafinivinibil'e, pire mpiimu pi mpyi a piye pyi Yesu túnntunmii ke, u à li cyêe pi na na uru Poli à sìi Yesu túnntunñó. Poli à yire jwo, naha kurugo ye u la mpyi pire kafinivinibii si dánafeebii le kumpiini i me (10--13).

Letereñi tasiïge

¹ Mii Poli u ñye Yesu Kirisita túnntunñó mà tåanna ná Kile ñyii wuuni i ke, mii ná wuu cìnmpworonji Timoti u à ñge letereñi séme, yii Kile dánafeebii kuruñke ku ñye Korenti i ná yii mpyi puni pi ñye Kile wuu Akayi kùluni i ke, si ntun yii á. ² Wuu Tunji Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwø yii na, pi i yyeñiñke kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á u ntègènji kurugo

³ Wuu Kile kée, uru u jyé wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tuñi. Uru u jyé jùñaare punifoo, uru u maha wuu tère tèrigii puni i, ⁴ maa màban leni wuu e yyefuge shinji puni tèrigil'e. Lire e wuu maha jini na màban leni yyefuge shinji puni feebil'e, bà u maha u leni wuu e mε. ⁵ Yii li cè na, bà wuu maha yyefuge taa sèl'e Kirisita mege kurugo mε, amuni Kile mû maha màban leni wuu e sèl'e Kirisita cye kurugo. ⁶ Mu aha wuu jyé yyefuge e, lire jùñke ku jyé si màban le yii e, yii raa sì yyaha na Kile kuni i. Kile ká màban le wuu e, lire jùñke ku jyé si màban le yii e, si yii pyi yii jà a wuu kyaage shinji kwú yiye e. ⁷ Wuu à sàa dá li na na yafyin sì n-jà yii pyi yii fworo Kile kuni i mε, jaha na yε wuu à li cè na, bà yii jyé na yii nàzhan lwúu ná wuu e kyaage e mε, amuni yii mû jyé na yii nàzhan lwúu màbanji ntañi i ná wuu e.

⁸ Nyé cìnmpyiibii, yyefuge e wuu à tòro Azi kùluni i ke, wuu la na jyé yii i kuru cè. Ku fànhe mpyi a pêe mà tòro wuu pèrège na, fo wuu sàha mpyi a tèen ná l'e na wuu sì n-shwɔ kwùñji na mε. ⁹ Wuu mpyi a sàa li yaha na pi sì wuu bò, lire e wuu sàha mpyi a wuu sònñjore taha wuye na mε, fo Kile na, uru u maha kwùñbii jèni ke. ¹⁰ Uru u à wuu shwɔ uru kwùñji na, u sì n-pa wuu shwɔ sahanjki. Sèe wi, wuu à tèen ná l'e na u saha sì n-pa wuu shwɔ. ¹¹ Yii mû na wuu tère ná Kileñarege e. Yire Kileñareyi niyyahayi kurugo, kacenni Kile à pyi wuu á ke, shinjyahara na fwù kaan u á lire kurugo.

Poli à u tashage kèenjε

¹² Nde l'à wuu jùñyi yîrige ke, lire li jyé wuu toroñkanni dijyεnji i, mà cye cyán tèni i wuu mpyi yii shwəhəl'e ke. Wuu à li cè wuye e na wuu à lire pyi ná funvyinge ná sèenji i, Kile barag'e. Sùpyire yákilifente bà t'à lire pyi mε, ñka Kile ntègènji cye kurugo l'à pyi. ¹³⁻¹⁴ Yii li cè na nde yii à kâla wuu lèteribil'e maa li yyaha cè ke, wuu jyé a yafyin séme mà tòro lire na mε. Wuu Kafoonji Yesu cannuruge wuu pi sì n-pyi kajunø si yii jùñyi yîrige, yii sì n-pyi kajunø si wuu wuyi yîrige. Yii à jycèrè cè lire kani i mà kwò, ñka mii na sònñji yii sì n-pa li puni yyaha cè sèl'e.

¹⁵ Mii à dá lire na, lire e, mii la mpyi si sà fworo yii na, si jwɔ yii na sahanjki. ¹⁶ Mii la mpyi si ntòro yii yyére, si ñkàre Masedoni kùluni i, si yîri wani, si núru mpa yii yyére, bà yii si mpyi si mii tègε mii i jà a kàre Zhude kùluni i mε. ¹⁷ Nyé mii jyé a pa shà mε, lir'à li cyée na li jyé a mpyi mii sèe na mà? Taha mii na na karigii pyi mà tàanna ná dijyεnji sùpyire pyinjkanni i, maha jwo: «ঢোন» maa nû'r'a kèennj'a jwo: «ঢোন্হো» la? ¹⁸ Kile u jyé jwɔmee niñkin foonji ke, uru u jyé mii shèrëfoonji, mpe mii à jwo yii á ke, puru jyé a mpyi: «ঢোন» ná «ঢোন্হো» tanuge e mε.

19 Naha na ye Kile Jyaŋi Yesu Kirisita kyaa mii ná Siliven ná Timoti à jwo yii á ke, uru mú mpyi na «œn» ná «œnh» yu kani ninuuni i me, jwomée ninjkinfoo u nyé u wi. 20 Uru cye kurugo, Kile jwemyahigii puni maha fúnjø, uru cye kurugo mú, wuu maha jwo: «Amiina» maa Kile mëge pêe. 21 Kile yabilinj u maha wuu ná yii fànhé nyahage Kirisita wwojége e, uru mú u à wuu cwɔɔnr mà pyi uye wuu, 22 maa u fyèrji bwòn wuu na, maa u Munaani le wuu e. Lire kurugo yacenyi sanjyi Kile à bégel'a yaha wuu mëe na ke, wuu à tèen ná l'e na wuu sí yire ta.

23 Yii li cè, mii la nyé a mpyi si ñgaha nò yii na me, lire kurugo mii nyé a nûr'a shà wani yii yyére Korenti kànhe e me. Mii aha finé, Kile kà na yaha me, uru u nyé mii shèrëfoonji. 24 Wuu nyé na ñko si fànhé cyán yii na yii jaaraŋkanni i Kile kuni i me, naha na ye yii à fànhé ta l'e. Ñka wuu la na nyé si yii tègë bà yii funjyi si mpyi si ntáan me.

2

¹ Lire e mii la saha nyé a mpyi si ntòro yii yyére, wuu kwò a sà wuye yyahayi tanha me, ² naha na ye mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, jofoo u sí n-jà mii funjke pyi ku táan ye? Yii kanni pi sí n-jà mii funjke pyi ku táan, ñka mii aha yii yyahayi pyi y'à tanha, di yii sí n-jà lire pyi n-jwo ye? ³ Lire kurugo mii mpyi a letere tun yii á, bà li si mpyi, mii aha nò yii yyére, yii pi à yaa yii mii funjke táan ke, mii àha ñkwò sà yyetanhara ta wani me. Mii à dá li na na mii funntange na nyé yii puni funntanga. ⁴ Mii nàvunjø wu ná mii yyetanhara wu u mpyi a letere sém'a tun yii á, mii mpyi na nyilwøhe trige. Lire nyé a pyi si yyetanhara nò yii na me, ñka si li cyée yii na na yii kyal'à waha mii na sèl'e.

⁵ Ngemu u à pyi yyetanhare jùŋke ke, mii Poli kanni yyahe bà urufol'à tanha me! Yii puni yyahayi urufol'à tanha. Ñka mii la nyé sì jwo ntòro me, lire e mii sí n-jwo, yii pìi yyahaya u à tanha. ⁶ Yii shinjyahara à bê maa ndemu pyi urufoo na ke, lir'à yaa. ⁷ Ñka numé, yii yàfa u na, yii i màban le u e, bà li si mpyi u yyahe kà ñkwò ntanha si u yákiliŋi nyàhaŋgurugo me. ⁸ Lire kurugo mii na li caa yii á, yii i li cyée u na na u kyal'à táan yii á. ⁹ Letereŋi mii mpyi a séme mà tûugo yii á ke, mii mpyi a uru séme mú si yii zò shwø ñgí si ncè kampyi yii na mii jwumpe puni kurigii jaare. ¹⁰ Yii aha yàfa ñgemu na ke, mii mú sí yàfa urufoo na. Kirisita u nyé mii shèrëfoonji, yii aha mii nya lire na, mii à li pyi yii kurugo, ¹¹ bà li si mpyi, Sitaanninji kà ñkwò tajyige ta wuu shwøh'l'e me, naha na ye wuu à sàa u funzønjore cè.

¹² Nyé mii à nò Torasi kànhe e ke, Jwumpe Nintampe pu nyé na Kirisita kyaa yu ke, Kafoonji mpyi a kuni pwó mii á puru

jwunuŋi kurugo. ¹³ Lire ná li wuuni mú i, mii yákiliŋi mpyi a tēen mε, na ha na yε mii jyε a mpyi a na cīnmpworonj Titi jya mε. Nye ka mii i kuni cya pi á, maa ḥkàre Masedoni kùluni i.

Poli báaraŋi pyiŋkanni

¹⁴ Wuu fwù kan Kile á, uru u maha wuu pyi yawiiye njemu yi maha Kile sífente cyêre wuu ná Kirisita wwoŋeεge kurugo ke. U maha wuu pyi wuu u Kirisita kyaa yu cyeyi puni i. Lir'á Kirisita kani pyi l'á nō cyeyi puni i, bà wusunaŋi nùge maha ḥkèεge kafεεge e mε. ¹⁵ Yii li cè na mpii pi jyε zhwoŋi kuni i ná mpii pi jyε kwùŋi wuuni i ke, Kirisita cye kurugo, wuu na jyε mu à jwo wusuna nùguntanga wu Kile á, ḥgemu nùgo ku maha nəni pire puni na ke. ¹⁶ Mpii pi jyε kwùŋi kuni i ke, pir'á nùgumpenje ki, ḥkemu ku sí kwùŋi nō pi na ke; mpii sí pi jyε zhwoŋi kuni i ke, pir'á nùguntanga ki, ḥkemu ku maha shinji niŋkwombaŋi kaan ke*.

Nye jofoo u sí n-jà ḥge báaraŋi shinji na yε? ¹⁷ Shinjyahara à Kile jwumpe pyi nàfuu cya kuro, ḥka wuu jyε pire fiige mε. Kile u à wuu tun, u à li cè na wuu na u jwumpe yu fýinmpe funŋke e, Kirisita wwoŋeεge e.

3

¹ Nye tá puru jwump'á li cyêe na wuu na wuye metanga yu yii á bε? Bà pi sanmpii maha li pyi mε, wuu à yaa wuu a letérii kaan yii á, mpiimu pi jyε na wuu metanga yu laa, yii a pire fiigii tûuge wuu á? ² Yii yabilimpii pi jyε wuu letereŋi, ḥgemu u à séme wuu zòmpyaagii na ke, sùpyire puni sí n-jà u kâla si u yyaha cè. ³ Sèenji na, yii na jyε letere, Kirisita à ḥgemu séme wuu cye kurugo ke. U jyε a séme ná sémenkyaan i mε, ḥka ná Kile jyii wuŋi Munaani i u à séme. U jyε a séme kafaatenye na mε, ḥka sùpyanji zòmbilini na u à séme*.

⁴ Kirisita cye kurugo, wuu à sàa dá lire na Kile yyahe taan. ⁵ Wuu jyε a li yaha wuye funn'i na báaraŋi wuu jyε na mpyi ke, na wuu fânhe k'á u pyi mε, Kile fânhe cye kurugo wuu maha jà a u pyi. ⁶ Uru u à pyiŋkanna kan wuu á wuu pyi u báarapyii, wuu raa tunmbyaare nivonnté kyaa yu sùpyir'á. Tire tunmbyaare jyε mu à jwo saliya ḥgemu u à séme mε, Kile

* **2:16** Kàshige ká ḥkwòn a kwò, mpii pi a pyi javeebii ke, pire maha ntàanna piye na, bilibii pi à ta kàshige cyage e ke, maa pire tåanna pi kàntugo maha mpa jyè kànhe e. Kànhe shiinbii funntanga wuubii maha cige wyεere njicennte tå kwòn maha jcyán jcyán pyenkuŋi i, maa nùguntanga yaayi yà súugo. Kuru nùguntange ku maha fwore ke, kuru maha ntáan kàshikwɔɔnbil'á. ḥka ku maha mpyi bilibil'á kwù nùgo. * **3:3** Saliyanji u mpyi a kan Musa á ke, uru mpyi a séme kafaatenye na (Ekizodi 24.12). Kile túnntunŋi Zheremi a jwo na Kile sí u Saliyanji nivonŋi séme sùpyire zòmpyaagil'e (Zheremi 31.33).

Munaani i t'à fworo. Saliyanji maha mpa jùñjø kuu kwùñjì na, ñka Kile Munaani maha ma ná shìñji niñkwombaanjì i.

⁷ Saliyanji u maha mpa jùñjø kuu kwùñjì na ke, Kile mpyi a uru karigii séme kafaatenye jùñj'i. Uru Saliyanji mpyi a pa ná sìnampé mpemu i ke, puru mpyi maha Kile túnntunñjì Musa yyahe pyi ku u jñi, fo Izirayeli shiinbii mpyi na jà a ku wíi më, mà li ta puru sìnampé mpyi na sì mo më. ⁸ Nyé Saliyanji kuni sìnampé ká mpêe lire pyiñkanni na, tá Kile Munaani kuni wumpe cye sì n-tòro më? ⁹ Kuni li maha kwùñjì nô sùpyanji na ke, lire sìnampé ká mpêe amë, ndemu li maha sùpyanji pyi u à tíi Kile yyahe taan ke, lire u sìnampé cye sì n-tòro mà? ¹⁰ Sìnampé p'à fyânhä a tòro ke, puru nyé a sìi yafyin numë wumpe tegelë baa wumpe taan më. ¹¹ Yaage ku nyé yakwøgø ke, kuru ká sìnama ta, ñke ku nyé ku sì n-kwò më, kuru wuuni nyé a tòro mà?

¹² Tire sònñjore tatahage ku nyé wuu á, lire l'à wuu ta wuu u karigii pyi fyagara baa. ¹³ Wuu nyé na li pyi Musa fiige më. Uru mpyi maha väanjä tò u yyahe na, Izirayeli shiinbii kà ñkwò u yyahe sìnampé nya takwøge e më. ¹⁴ Pi yákilibii mpyi a pa ntò. Lire l'à pi ta ali njajaa, pi aha a tunmbyaare njyjyeere jwumpe kâlali, li maha mpyi mu à jwo väanjä k'à para pi yyaha na, maha pi pyi pi sì raa pu yyaha cini më. Kirisita wwojëege kanni cye kurugo kuru väanjke sì n-jà n-láha wà yyaha na. ¹⁵ Ali njajaa, pi aha a Musa sémëbii kâlili, kuru väanjke maha pi yákilibii tò. ¹⁶ Ñka ñgemu ká nûru maa uye kan Kafoonji á ke, kuru väanjke maha láha urufoo yyaha na. ¹⁷ Kafoonji kyaalà jwo na ha ke, Kile Munaani kyaalà li. Kafoonji Munaani[†] ká mpyi ñgemu i ke, urufoo sàha maha mpyi bilere e më. ¹⁸ Väanjä nyé a para wuu mpiimu yyaha na më, wuu puni pi maha Kafoonji sìnampé jaa[‡]. Lire kurugo canja maha canja, wuu maha ñkéenjì na mpyi Kafoonji fiige, sìnampé pà sì i bârali pà na. Kafoonji Munaani cye kurugo lire maha mpyi.

4

¹ Kile à jùñjaara ta wuu na, maa ñge báaraanjì le wuu cye e. Lire e sàage nyé na jyè wuu e më. ² Wuu à numpire karigii puni jwò yaha, jñuzogore na ntaa cyire jñcyimü i ke. Wuu nyé na nàjwòhòrø pyi më, wuu mü nyé na Kile Jwumpe labali na yu më, sèeñi wuu nyé na fíniñi na yu, bà sùpyire puni si mpyi si jà li cè piye e na wuu na nyé sèeshiin më. Kile u nyé wuu shèrëfoonji cyire karigil'e. ³ Lire ná li wuuni mü i, Jwumpe Nintanmpé wuu nyé na yu ke, puru ká nta pu nyé a fíniñe më, mpii pi nyé kwùñjì kuni i ke, pir'á pu nyé amuni. ⁴ Tire sùpyire ti nyé ti

[†] 3:17 Kafoonji Munaani ná Kile Munaani nyé njikin. [‡] 3:18 Pií maha jwo: «Wuu pi maha Kafoonji sìnampé wíi, maa pu cyêre mu à jwo dûba e pu nyé.»

nye Kile kuni i me, Sitaanniŋi u nye ŋge diŋyεŋi jn̄ŋjufooŋi ke, ur'á ti yákilibii tò. Lire e Kirisita u nye Kile nàŋjaŋi ke, Jwumpe Nintanmpe pu nye na uru sìnampe cyére ke, puru maha fíniŋe pi á me. ⁵ Wuu nye na wuye kyaa yu yii á mà dε! Yesu Kirisita kyaa wuu nye na yu, uru u nye Kafoonji. Wuu pi ke, wuu na báare yii á Yesu kurugo. ⁶ Kileŋi u à jwo tèecyiini i na: «Bèenmpe pu láha numpini na» ke, uru ninuŋi u à bèenmpe le wuu zòmpyaagil'e, bà li si mpyi, Kile sìnampe pu nye Yesu Kirisita yyahe e ke, wuu u puru cè me.

Poli fānhe mée nye k'á cyére ke, u mābanj'á nyaha

⁷ Nyε uru jncèŋi sèe wuŋi nye wuu e, ali mà li ta wuu fān'hà cyére. Li nye mu à jwo nàfuubwɔhɔ k'á le pworocwol'e bà li si mpyi si jncè na sífente kakyanhala woore nye a fworo wuu e me, ɻka Kile e t'á fworo. ⁸ Kyaage shinji pun'a tègε wuu na, ɻka wuu maha tafworonjɔ ta. Wuu yákilibil'á wùrugo, ɻka sònñjɔrɔ tatahaga nye a fô wuu na me. ⁹ Pi maha wuu kyérege, ɻka Kile à kwôro ná wuu e. Pi maha wuu bwùun na jcyáan, ɻka wuu maha yíri. ¹⁰ Pi maha wuu caa raa bùu tèrigii puni i bà pi à Yesu bò me, ɻka Kile maha wuu wwû bà sùpyire puni si mpyi si jncè na Yesu na nye nyii na me, na uru cye kurugo wuu nye nyii na. ¹¹ Mà wuu yaha nyii na, wuu na nye kwùŋi laage e tèrigii puni i Yesu kurugo bà sùpyire puni si mpyi si jncè na Yesu na nye nyii na, maa fanhe kaan wuu cyeere fānha baa woor'á me. ¹² Lire e wuu na nye kwùŋi jnwɔge e bà yii si mpyi si shinjyahara si mpyi s'a bârali Kile kasinani ceveebii na, lire si fwùŋi niŋkanji pyi u nyaha, u mεge si mpêe me.

¹³ Y'à jwo Kile Jwumpe Semεŋi i na: «Mii à dá Kile na, lire kurugo mii à jwo u mεge na.» Wuu mú à dá u na, lire kurugo, wuu na u jwumpe yu. ¹⁴ Wuu à li cè na Kile u à Kafoonji Yesu jn̄ a yige kwùŋi i ke, uru mú u sí wuu jn̄ ná Yesu i, si wuu ná yii binni u yyahe taan. ¹⁵ Nyε yii kurugo jcyii karigii pun'a nɔ wuu na, bà shinjyahara si mpyi s'a bârali Kile kasinani ceveebii na, lire si fwùŋi niŋkanji pyi u nyaha, u mεge si mpêe me.

¹⁶ Lire l'à sàage pyi ku nye a jyè wuu e me. Wuu cyeere fānhe mée ká a jcyérεŋi, là na bârali wuu múnahigii fānhe na canja maha canja. ¹⁷ Yyefuge nimbileni i wuu nye numε ke, kuru na wuu bégeli Kile sìnampe tegεle baa wumpe mε na, puru sì n-kwɔ me. ¹⁸ Sùpyaŋi maha yaayi njemu naa ke, wuu nye na yire caa me. Nje yi nye wà nye na yi naa me, yire wuu nye na ncaa, naa na yε yaayi sùpyaŋi maha naa ke, yire sí n-kwɔ; nje yi nye wà nye na yi naa me, yire nye na ɻkwùu me.

5

¹ Cyeere ti nye wuu na ɻke jn̄ŋke na ke, tire na nye mu à jwo vùnñjɔ. Wuu à li cè na kuru ká jncwo, Kile à baga njcεnŋε yaha wuu yahare e nìnyinji na, sùpya cye bà k'á kuru yaa me,

kuru nyε na ηkèege mε. ² Mà wuu yaha kuru vùnŋke e, wuu na ηkyèn, jaha na ye wuu la à sii si ηkàre kuru bage e Kile yyére si cyere nivønnø ta. ³ Sèenj i na, wuu sí cyere nivønnø ta, wuu cyere baa wuu sì n-pyi mε. ⁴ Mà wuu yaha kuru vùnŋke e, wuu na ηkyaali maa ηkyèn. Li nyε mu à jwo na wuu la na nyε Kile u tire cyeere láha wuu na mà dε! Wuu la na nyε u cyeere nivønnte bâra, tire ntemu ti nyε ti nyε na fwónre mε, bà tire si mpyi, cyeere ti nyε na fwónre ke, si tire fáa mε. ⁵ Kile yabiliŋi u à wuu dá tire cyeere nivønnte mεe na. U à u Munaani kan wuu á. Lire e ke wuu à tèen ná l'e na u sí tire cyeere nivønnte kan wuu á.

⁶ Lire kurugo wuu yákilibil' à tèen tèrigii puni i, ali mà li ta wuu à cè na mà wuu yaha nte cyeere e, wuu ná Kafoonj i laag' à tøn wuye na. ⁷ Wuu nyε na u jaa mε, ηka wuu à dá u na, maa jaare u kuni i. ⁸ Sèenj i na, wuu yákilibil' à sàa tèen, wuu la mü sí nyε si fworo nte cyeere e si sà ntèen Kafoonj i yyére. ⁹ Lire l'à li ta, wuu à kàre Kafoonj i yyére yo, wuu nyε jìŋke na yo, wuu maha wuye waha maa u nyii karigii pyi. ¹⁰ Naha kurugo ye wuu pun' à yaa wuu sà yyére Kirisita yyahe taan, u u shin maha shin sâra u tàanna ná urufoo kapyinkil' e jìŋke na, katiigii bâra kapegigii na.

Kirisita à wuu ná Kile shwòhøŋi yaa

¹¹ Lire kurugo wuu na fyágé Kafoonj i na, maa Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir' á, bà pi si mpyi si nee pu na mε. Kile à wuu karigii puni cè. Mii na sònŋj i na wuu kapyinkii na nyε yii funŋ'i mü. ¹² Wuu nyε na puru yu si wuye cyée yii na sahaŋki mε, ηka wuu na pu yu si pyiŋkanna kan yii á, bà yii si mpyi si jìŋjirire ta wuu báaraŋi nimpyinj i kurugo mε. Lire pyiŋkanni na, karigii cyi nyε na jaa ke, mpyi pi nyε na piye pêre ná cyire e maa niŋyambaagii yaha ke, pire ká a yà yu yii na, yili sí tajwugo ta. ¹³ L'aha nta wuu funŋyi nyε wuu á mε, kuru nyε tapege mε, wuu ná Kile shwòhøl' e yire nyε. Li mü sí ká nta na wuu funŋyi na nyε wuu á, yii kurugo lir' à pyi. ¹⁴ Yii li cè na bà Kirisita à wuu kyaa táan uy' á mε, wuu na wuu karigii puni pyi kuru tàange kurugo. Wuu à dá li na na uru niŋkinj i u à kwû sùpyire puni cyaga, lir' à pyi mu à jwo ti pun' à kwû. ¹⁵ U à kwû sùpyire puni cyaga, bà li si mpyi mpyi pi nyε shì na ke, pire ká ha raa pi nyii karigii pyi sahaŋki mε, ηka Kirisita u à kwû maa jè pi kurugo ke, pi a pi karigii pyi pi a ntàanni ná uru nyii wuuni i.

¹⁶ Lire kurugo numε, wuu saha nyε na sùpya cwôre na ntàanni ná sùpyire sònŋj i kanni i mε. Tèni l'e, wuu mpyi a Kirisita cù mà tàanna ná sùpyire sònŋj i kanni i. Ήka numε, wuu saha nyε a u cù amuni mε. ¹⁷ Ngemu ká mpyi Kirisita wwoŋeege e ke, urufoo maha mpyi shinfønø. U maha toroŋkanni

nijjyeeni yaha, maa nivønno lwó. 18-19 Cyire karigii pun'á fworo Kile e. U à wuu ná uye shwòhøjì yaa Kirisita cye kurugo, maa uru báaraaji le wuu cye e na wuu a yi yu sùpyir'á, na Kirisita cye kurugo Kile à u ná sùpyire shwòhøjì yaa. Usaha jyé a ti kapegigii wíi kyaa mε. U à wuu tun na wuu a puru jwumpe yu sùpyir'á.

20 Lire e ke wuu maha yu Kirisita cyaga numε. Li jyé mu à jwo Kile yabiliŋi u jyé na yu wuu cye kurugo. Kirisita mège na, wuu na li caa yii á, yii yii ná Kile shwòhøjì yaha u jwø. 21 Kirisita u jyé u jyé a kapii pyi mà jya mε, Kile à uru pyi u à wuu kapegigii tugure lwó, bà wuu si mpyi si ntí Kile yyahe taan Kirisita cye kurugo mε.

6

¹Wuu ná Kile na jyé báarapyijee. Lire kurugo wuu na li caa yii á, Kile à jwø yii na maa ndemu pyi yii á ke, yii àha lire yaha li pyi kajwøo baa mε. ²Yii li cè na Kile à jwo:
 «Tèni l'à tåan mii á ke, lire e mii à mu jarege shwø,
 zhwoŋi canŋke, mii à mu tègε*..»
 Nyé mii cìmpyibii, yii lógo, Kile jyii tèni li jyé numε, zhwoŋi canŋke ku jyé njijaa.

³Wuu la jyé sì wurugo sùpyaŋji wà tufig'á, wà u kwò a jicèegε cyaga ta wuu báaraaji na mε. ⁴Lire e wuu maha li cyêre wuu kapyiŋkii puni cye kurugo na wuu na jyé Kile báarapyii. Wuu maha kyaage ná kanhare ná yyefuge kwú wuye e. ⁵Bwøonre yo, kàsuŋyiini yo, mà sùpyire sòn a yaha wuu na yo, báarawayi yo, njøm̄baanjì yo, njyim̄baanjì yo, wuu maha cyire puni kwú wuye e. ⁶Wuu na báare ná zòvyinre e, wuu à sèenjì cè. Wuu lùun'à tåan, wuu zòŋ'à jwø. Kile Munaani maha wuu tère, tåange sèe woge na jyé wuu e. ⁷Wuu na sèenjì jwumpe yu, Kile sifente na jyé wuu á. Wuu à ntìŋji pyi wuu kàshikwønyaayi, si wuu zàmpεenbii tún, si wuye māra. ⁸Pìi maha wuu père, pìi maha wuu fare, pìi maha wuu mepenge yíri, pìi maha wuu metange yíri. Pìi maha sônnji na wuu maha pire jwø fáanŋji, mà li ta sèenjì wuu maha yu. ⁹Pi maha piye pyi mu à jwo pi jyé a wuu cè mε, mà li ta sùpyire pun'á wuu cè. Pi maha wuu wíi kwùu flige, mà li ta wuu jyé jyíi na. Pi maha wuu kyérege, ñka wuu jyé a kwû mε. ¹⁰Pi maha sônnji na wuu yyah'á tanha, mà li ta wuu funntanga wuubii pi jyé tèrigii puni i. Pi maha wuu sônnji fòŋjøfee, mà li ta wuu à shinnyahara pyi t'à pyi yaarafee. Pi maha sônnji na yaaga jyé wuu cye e mε, mà li ta yaayi puni jyé wuu wuyo.

¹¹Korenti shiinbii, wuu à fíniŋ'a jwo yii á. Wuu à yii kyaa tåan wuy'á sèl'e. ¹²Wuu jyé a cyé si yii kyaa tåan wuy'á mε,

* 6:2 Ezayi 49.8

ŋka yii à cyé si wuu kyaa táan yiy'á. ¹³ Nyε mii na yu ná yii e mu à jwo mii pyii. Yii wuu kyaa táan yiy'á, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á me.

Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii yii karigii pyiŋkanni cè ná pire e

¹⁴ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii ná pire nyε a yaa yii pyi pwoo me. Katiigii ná kapegigii sí n-jà n-shà kununi i la? Bèenmpe ná numpini sí n-jà n-shà sijcyan la?

¹⁵ Wwojεege ŋkire ku nyε Kirisita ná Sitaanninji shwəhəl'e ye? Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i me, wwojεege ŋkire ku nyε pire ná Kile kuni jaarafeebii shwəhəl'e ye? ¹⁶ Ngwòŋi ŋgire u nyε Kilejaarebage ná kacyinmbage shwəhəl'e ye? Wuu pi nyε Kileŋi nyii wuŋi bage, bà Kile à yi jwo na:

«Mii sí n-tèen pi shwəhəl'e,
si mpyi ná pi e.

Mii sí n-pyi pi Kileŋi,
pi sí n-pyi mii shiinbii†.

¹⁷ Lire kurugo Kafoonji Kile à jwo:

“Yii fworo pi shwəhəl'e,
yii wâl'a láha pi na,
yii àha mbwòn yajwəhəge kà tufiige na mε.
Lire ká mpyi, mii sí jneε yii na‡,
¹⁸ si mpyi yii Tunji,
yii sí n-pyi mii pùnampyre ná mii pùceepyire.”
Kafoonji Kile Siŋi Punifoo u à jwo amuni.»

7

¹ Mii ntàannamacinmpyibii, ná Kile s'à cyire jwəmyahigii lwó wuu á, lire kurugo wuu wuu cyeere ná wuu zòmpyaagii fíniŋ'a yige kajwəhɔyi puni i, wuu wuye waha wuu raa sì yyaha na fyinmpe karigil'e, wuu raa jaare Kile yyahafyagare e.

Poli funntange nùŋke

² Wuu na li caa yii á, yii jneε wuu na. Wuu nyε a kapyimbaala pyi wà na mε, wuu nyε a wà wuu këege me, wuu mû nyε a wà yaaga nàjwəhərɔ me. ³ Puru kajwuuni bà li nyε si yii cêege mà de! Mii à fyânha a yi jwo yii á, na yii kyal'à táan wuu á sèl'e. Yafyin sì n-jà wuu láha wuye na diŋyεŋi i me, ali kwùŋi mû sì n-jà me. ⁴ Mii à sàa dá yii na, maa naye pêe ná yii kani i sèl'e. Numε, mii yákiliŋ'à tèen sèl'e. Wuu mée nyε yyefuge e ke, mii funŋk'á táan sèl'e.

⁵ Sèeŋi na, mà lwó wuu à nò Masedoni kùluni i ke, wuu nyε a yyenjε ta mε. Yyefuge shiŋi puni na nyε wuu na. Pi mpyi na yoge kwùun wuu na kàmpañyi puni na, fyagare sí mpyi wuu

† 6:16 Levitiki 26.12; Zheremi 32.38; Ezekiyeли 37.27 ‡ 6:17 Ezayi 52.11

e. ⁶ Nka Kile u maha cwànrómäfeeblee fòónjì ke, uru u à wuu fòónjì Titi mpanji cye kurugo. ⁷ Nyé Titi mpanji kanni bà mε, nka yii kan'à u funjke jíjé jíjékanni ndemu na ke, lir'à wuu puni funjyi jíjé mú. U à yi jwo wuu á na mii seepenge na wá yii na, na kani li mpyi a pyi ke, na lir'à yii yyahayi tanha, na numε yii à mii kani cù ná yii cyeyi shuunniñi i. Lir'à là bâra mii funntange na.

⁸ Leterenji mii à tùugo yii á ke, u jwumpe mén'à yii yyahayi tanha ke, mii nyé a naye cêegε mε. Mii mpyi na nko si naye cêegε tèni l'e li mpyinji i, naha na ye mii à li cè na u mpyi a yii yyahayi tanha, nka lir'à pyi tère nimbilere funj'i kanna. ⁹ Lire e mii funntanga wu u nyé numε. Yii yyetanhare bà t'à mii funjke táan mε, nka l'à pyi kañuñø mà yii pyi yii à yii toroñkanni kéenjé ke, lire l'à mii funjke táan. Yii yyahay'à tanha mà tåanna ná Kile nyii wuuni i, lire e ke, nde wuu à pyi yii na ke, lire nyé a para mε. ¹⁰ Yii li cè na yyetanhare t'à sùpyanji ta mà tåanna ná Kile nyii wuuni i ke, tire maha u pyi u à u toroñkanni kéenjé maa shwø. Maye jicèegε nyé lire e mε. Nka yyetanhare ntemu ká mpyi nyé dijyεnji woro ke, tire maha kwùñi nø sùpyanji na. ¹¹ Yyetanha kani l'à yii ta mà tåanna ná Kile nyii wuuni i ke, lir'à nkéenjì ngemu lèjé yii karigil'e numε ke, yii uru kàanmucya. Kani l'à pyi yii shwøhøl'e ke, yii à li lwó yiye e si weñkuro kwòn lire na numε. Lire kanni bà mε, yii à li cyée na yii saha nyé a jee lire kapiini pyifoonji na yiye shwøhøl'e mε. Lire kan'à sàa yii lùuni yîrige. Yii mú à fyá sèl'e. Yii la mpyi a sii si nûru mii nyá, yii à yii pèrège pyi maa lire kani pyifoonji tûn. Yii à li cyée pyiñkannigii puni na, na yii à yiye finj'a yige lire kani i. ¹² Lire e mii nyé a mpyi a letérerji tùugo yii á, kapiini pyifoonji, lire nyé mε l'à pyi ngemu na ke, pire wà kurugo mε. Yii à wuu kani cù ná yii cyeyi shuunniñi i pyiñkanni ndemu na Kile yyahe taan ke, mii mpyi a u tùugo yii á, yii puni si lire cè. ¹³ Lire l'à wuu funjyi pyi y'à jíjé.

Lire kanni bà mε, nka yii à Titi yákiliñi tìjé tìjékanni ndemu na, ka u u yîri yii yyére ná funntange nkemu i ke, lir'à wuu funjyi pyi y'à tåan sèe sèl'e mú. ¹⁴ Mii à yii metanga yyere u á, yii mú nyé a mii silege mε. Yaaga maha yaaga wuu à jwo yii á ke, yir'à pa nta sèe. Amuni, nyé wuu à jwo Titi á yii kyaa na ke, yire mú à pa nta sèe. ¹⁵ Tèni i u à shà yii yyére ke, yii à u jwømeeñi cù, maa u cùmu lemε jwø pèente funjke e pyiñkanni ndemu na ke, u funjø nyé à wwø lire na mε, lir'à là bâra u tåange na mà yyaha tíi ná yii e. ¹⁶ Mii funntanga wu u nyé, naha na ye mii sí n-jà n-dá yii na karigii puni i.

¹ Mii cìnmptyibii, Kile à jwò Masedoni kùluni dánafeebii na jwɔñkanni ndemu na ke, wuu sí lire yyaha jwo yii á. ² Pi à kyaala sèl'e, ñka pi funjyi mpyi a táan sèl'e. Kuru funntange kurugo, ali mà li ta fònjfee pi à sìi pi pi, Kile wuubii pi jyε Zheruzalemu kànhe e ke, pi à ñkanjì pyi sèl'e pir'á. ³ Sèenji na mii sí yi jwo yii á, pi à pi pèrège pyi, pi bá à tòro pi pèrège taan. Wà bà u à fànhā cyán pi na mà dè! Pi à li Iwó piye e. ⁴ Pi à sàa wuu jnáare, na Kile wuubii pi jyε Zheruzalemu i ke, na wuu kuni kan pir'á, pire mú si pi tège. ⁵ Lire kanni bà pi à pyi mε, Kafoonji á pi à piye kan yyecyiige na, maa nta a piye kan wuu á mà tàanna ná Kile jyii wuuni i. Lire pi à pyi ke, lir'á tòro wuu sònñjøñkanni taan. ⁶ Lire kurugo wuu à li cya Titi á u shà yii yyére, báarañi njcènñi jwò u à cù na yii wyéreñi bínnini ke, u u sà uru fúnñjø. ⁷ Dániyanji i yo, Kile Jwumpe jwunji i yo, jcèñi i yo, mà karigii puni pyi ná sèl'e yo, mà wuu kyaa táan yiy'á sèl'e, bà wuu à yii kyaa táan wuy'á sèl'e mε, yii a sàa jwò cyire karigii puni i. Nyε bà yii à jwò cyire karigil'e mε, yii yiye waha yii i mpyi amuni ñge wyéreñi ñkanjì kàmpañke na mú.

⁸ Fànhā bà mii nyε na ñko si jncýán yii na mà dè! Pi sanmpil'à piye waha maa ndemu pyi ke, lire mii nyε na yu yii á, si yii tàange kàanmucya kampyi tàange sèe wogo ku nyε ku ki. ⁹ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita à jwò yii na jwɔñkanni ndemu na ke, yii à lire cè. Pèente ná yaayi puni mpyi u á, ñka yii kurugo, u à cyé yire puni na, bà yii si mpyi si Kile yaayi njcènñji ta mε.

¹⁰⁻¹¹ Nyε na tajyage mii sí n-jwo yii á. Yii à fyânhā a uru wyéreñi mbìnniñi kani sônn'a ta, maa li jwò cù tajyee. Lire e numε, mii na sônnji yii aha lire kani pyi mà nò li tègeni na, lire sí n-pwórø. Yii li pyi ná uru yákilinji njcènñji i, ñgemu i yii à li jwò cù ke, yii tàanna ná yii pèrège e. ¹² Sùpya la ká mpyi si kyaa pyi uye e Kile kurugo, lir'á táan Kile á. Ñka u pèrège nyε ñkemu ke, kuru na Kile maha jnáá. Ñke ku nyε ku nyε u á mε, Kile sì kuru cya u á mε.

¹³ Mii nyε a jwo na yii pi sanmpii wuuni jjaani tèg'a yii wuuni kèege mε, ñka mii la nyε sùpyire puni si ntàanna. ¹⁴ Sí na nyε yii na njnjaa, lire e ke, mpipi pi nyε sí baa ke, yii pire tège. Sí ká mpa mpyi pire na cannka mà yii ta sí baa, pire sí n-jà yii tègε. Lire ká mpyi, yii puni sí n-tàanna, ¹⁵ bà y'á séme Kile Jwumpe Semejì i mε, na:

«Ñgemu u à yalyire njnyahara kuu ke, uru woore paanga nyε a kwôro mε;

ñgemu u à nimpyigere kuu ke, uru woore mú nyε a u kùuñjø mε*..»

¹⁶ Wuu à fwù kan Kile á, u à Titi pyi u à yii kani cù ná u cyeyi shuunninji i wuu fiige. ¹⁷ Wuu à li cya u á, u sà fworo yii na, ka

u u jyee, ḥka lire mpyi a u ta u à li lwó uye e mà kwà, na ha na ye li mpyi a sàa tåan u e.¹⁸ U ná wuu cìnmpworonaji wà wuu sí n-tun yii yyére. Dánafeebii kuruŋyi puni na uru cìnmpworonaji kère Jwumpe Nintanmpe njwuŋi kurugo.¹⁹ Mà bâra lire na, dánafeebii kuruŋy'à u le ná wuu e wuu kùshejneś lire wyérë binnini na. Wuu na uru báaraŋji njicenŋji pyi Kafoonji pèente kurugo, si li cyée na wuu la na jyee si wuu cìnmpyiibii tègë.

²⁰Wuu à kuru wyérënyahage karigii cwøənrø amuni, bà li si mpyi wà kà ḥkwà cwò cyaga ta wuu báaraŋji na më. ²¹Wuu la jyee s'a wuu karigii pyi ntijŋi i Kafoonji yyahe taan kanna më, ḥka sùpyire yyahe taan mú.

²²Wuu sí wuu cìnmpworonaji wabëre bâra pi na si ntun yii á. Wuu à uru jyee kàanmucya karii njyahagil'e, mà li jya na u à uye kan Kile báaraŋ'á. U bá à là bâra u uye kanŋkanni na báaraŋ'á numë, na ha na ye u à dá yii na sèl'e. ²³Titi wi ke, uru na jyee mii wwojëe ná mii báarapyijëe. Wuu na báare yii á. Dánafeebii kuruŋyi y'à wuu cìnmpyiibii mpii shuunniŋi tun. Pi na báaraŋji pyi Kirisita mëge mpëeŋi kurugo.²⁴ Lire kurugo yii li cyée pi na na pi kyal'à tåan yii á, dánafeebii kuruŋyi y'à pi tun ke, yire si jicë na wuu jyee na yii kère tawage e më.

9

¹ Nyee wyérëŋi yii jyee na binnini si ntègë Zheruzalemu shiinbii tègë ke, jùnjo saha jyee mii i yà jwo yii á uru kyaa na më.

² Naha na ye funjicenŋke ku jyee yii á uru báaraŋji mëe na ke, mii à ku cè. Mii à yii metanga yyere kuru kyaa na Masedoni dánafeebii shwəhəl'e. Mii à yi jwo pi á na mà lwó fo tajyee na, Akayi kùluni dánafeebil'à bégele si Kile wuubii tègë Zheruzalemu i. Kuru funjicenŋke ku jyee yii á ke, kur'à màban le pi shinnyahar'e pi à ntègëŋi pyi sèl'e.

³ Lire ná li wuuni mú i, mii sí mpii cìnmpyiibii tun yii yyére, ḥkèeŋi nimbwoŋi yii à ta nge wyérëŋi kyaa na ke, uru kà mpyi laaga baa më, pi i sà yii ta yii à bégele bà mii mpyi a yi jwo më. ⁴Ná lire bà më, Masedoni dánafeebii pìi ká shà ná mii i, mà sà li ta yii jyee a bégele më, ku sí n-pyi silege wuu á, ḥka yii wuuni cye sí n-tòro. ⁵Lire e mii à li jya na mii à yaa mii i mpii cìnmpyiibii náare, pi raa wá na yyaha na yii yyére, wyérëŋi jwòmëeni yii à lwó ke, pi i sà uru karigii cwøənrø mà jwo mii u nò wani ke. Lire sí li cyée na yii à u kan ná funjø niŋkin i, mà ta fànhä jyee a cyán yii na më.

⁶ Yii li cè na mu aha sùmashi nimpyigere nûgo, sùma nimpyigere mu maha ḥkwòn. Mu sí kà njyahawa nûgo, mu maha njyahawa kwòn. ⁷Pèrëge shin maha shin à lwó uye funj'i si ḥkan ke, urufoo u kuru kan. U li pyi ná funntange e, l'āha mpyi mu à jwo fànhä kyaa më, na ha na ye shinji u à

ηkanni pyi ná funntange e ke, uru kyaa li maha ntáan Kile á.
⁸Síji na jyé Kile á si kacénnjii shinji puni pyi yii á, bà yii si mpyi s'a yii màkwujwoyaayi puni taa tèrigii puni i fo si shinjyahara tège tegéennjii nijyahagii na, ⁹bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i súpyanji nijcennji kyaa na mε na:

«U maha fònfeebei kaan sèl'e,
 u cènmpe jyé a sì na ηkwùu mε*.

¹⁰Kile u maha sùmashinji kaan faapyin'á, maa yalyire kaan u á ke, uru sí yii cyeyaayi jyaha mû, bà pi sanmpii si mpyi s'a yaaya nijyahaya taa yii á mε. ¹¹Yii sí yaayi shinji puni ta, bà yii si mpyi s'a pi sanmpii kaan sèl'e tèrigii puni i mε. Lire ká mpyi, wyérènji yii sí n-kan wuu sà ηkan ke, shinjyahara sí fwù kan Kile á uru kyaa na. ¹²Uru wyérènji yii sí n-bínni ke, uru sí Kile wuubii wuuni jwò Zheruzalem kành e. Lire kanni bà mε, li sí n-pyi kajnujo pi si fwù kan Kile á sèl'e. ¹³Pi aha uru ntègenji ta, pi sí Kile kée, jaha na yε pi sí li cè na Jwumpe Nintanmpe p'à yyaha tíi ná Kirisita e ke, na yii à dá puru na, maa pu kurigii jaare, maa yii cyeyaayi táali sèl'e ná pi e, mà bâra súpyire sannte na. ¹⁴Nwønkanni na Kile à sàa jwò yii na ke, lire kurugo pi sí raa Kile jaare yii á, si yii kyaa tåan piy'á sèl'e.

¹⁵Nyé mii cìnmpyiibii, Kile à yabwohe ηkemu kan wuu á mana, ná súpya sì n-jà yi yyaha jwo mε, wuu u pêe kuru kurugo.

10

Poli à uye tånga jwo u túnnture báraji i

¹Mii cìnmpyiibii, pìl'à jwo na mii Poli ká mpyi yii shwøhøl'e, mii maha mpyi fyagarafoo, ηka mii aha mpyi latønge e, mii maha mpyi nò. Mii na li caa yii á Kirisita jùmpinké ná u cènmpe kurugo, ²mii aha nò wani yii yyére, mii la jyé sì sà jwuñgama jwo yii na mε. Ηka mpii pi jyé na ηko na wuu na wuu karigii pyi mà tåanna ná súpyire sònñøkanni i ke, mii koni sí n-sà jwuñgama jwo pire na. ³Sèe wi, wuu puni na jyé súpyii, ηka kàshige wuu jyé na ηkwùun ke, wuu jyé na ku kwùun mà tåanna ná súpyire sònñøkanni i mε. ⁴Naha na yε wuu kàshikwønyaayi jyé a yíri súpyire yyére mε, Kile yabilini fanhajyahaga yaaya yi. Wuu maha Sitaanninji fànhe kèege ná y'e, jaha na yε wuu maha súpyire sònñøre laaga baa woore shi tò. ⁵Yampeente jwumpe pu maha súpyire sige ti si Kile cè mε, wuu maha jyé puru pà tufiige na mε. Wuu maha súpyire sònñøre puni kéennji, bà ti si mpyi si jyé Kirisita na mε. ⁶Yii aha u jwømee ni cù karigii puni i tèni ndemu i ke, mpii pi sí n-cyé u na ke, wuu sí pire tún.

* 9:9 Zaburu 112.9

⁷ Yii maha karigii cwôre cyi nyangkanni na, mà ta yii nyε a cyi jwôhe cè mε. Yii wà ká nta u à dâ li na na uru na nyε Kirisita wu, urufoo u li cè na bà uru nyε Kirisita wu mε, amuni wuu mû nyε. ⁸ Fânhe Kafoonjì à kan wuu á ke, mii mée ká nta mii i njko si naye pêe si ntòro ná kuru kani i, kuru silege nyε mii na mε. Kuru fânh'â kan wuu á, si yii tègε yii a sì yyaha na Kile kuni i, ku nyε a kan wuu á si yii wuuni këegε mε. ⁹ Yii àha raa sônñi na mii à na lèteribii tûugo yii á si yii pyi yii fyá mε. ¹⁰ Naha na ye pil'â jwo na mii lèteribii jwumpe fânh'â nyaha maa súuli, njka na mii aha mpyi yii shwôhôl'e, mii fânhe maha jcyére, mii jin'â jwuntarama jwo mε. ¹¹ Pirefee pi li cè, bà wuu à yi jwo wuu lèteribil'e mε, wuu aha nô wani, amuni wuu sí li pyi.

¹² Mpii pi maha piye kêre ke, taha yii na sônñi na wuu nyε pire fiige? Wuu sì jneε wuye tàanna ná pi e mε! Pi maha piye tàanni ná piye e, maa piye wíi. Lir'â li cyêe na pi nyε a cyîige mε. ¹³ Wuu pi ke, wuu nyε na wuye dûruge na ntùuli wuu pèrege taan mε. Báaraanjì Kile à le wuu cye e, ná yii mû na nyε u e ke, ur'â láha cyage njkemu i ke, wani wuu maha wuye dûrug'â láha. ¹⁴ Wuu pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á Kirisita kyaa na. Lire e ke wuu à nô wani yii yyére ke, wuu saha nyε a tòro wuu tegeni taan mε. ¹⁵ Lire e wuu nyε a tòro wuu báaranjì tegeni taan, mà sà pi sanmpii wuñi lwó, si wuye pêe ná ur'e mε. Yii dâniyanjì ká mpa mpêe, wuu na sônñi wuu báaranjì sí n-shâ yyaha na yii yyére, si ntàanna ná Kile u tegeni njcyeeni i. ¹⁶ Lire ká mpyi, kîrigii cyi nyε yii kàntugo ke, wuu sí n-jâ Jwumpe Nintanmpe caala si nô cyire e, mà ta wuu nyε a wuye pêe ná piibérii báara nimpyi i mε.

¹⁷ Yâ séme Kile Jwumpe Semenjì i na: «Ngemu la ká mpyi si pène ta ha yaaga na ke, urufoo u ti taha Kafoonjì Kile na*.» ¹⁸ Yii li cè, sùpyanjì u nyε na uye metanga yu ke, Kafoonjì Kile sì jneε urufoo na mε, u yabilinjì na njemu metanga yu ke, uru na u maha nyε.

11

Poli ná tûnntunmpii kafnivinibii kani

¹ Ei! Mii cìnmpyiibii, kampyi yii mpyi na sí jneε mii sìnjcompe kwú yiye e tère nimbilere e, lire mpyi na sí n-táan mii i. Nyε yii pu kwú yiye e. ² Yii tàange na nyε mii i fo mà pyi yijcyegε, lire s'à fworo Kile e, njaha na ye li na nyε mu à jwo mii à yii cû nô niñkin mée na, uru u nyε Kirisita. Mii la nyε si yii kan u á pùcepyinacembaala fiige. ³ Nka mii na fyáge yii yákilibii ká njkwò njkéenjε, pwoñkanni na yii à yiye pwo Kirisita na ke, yii i lire yaha, bà wwòñj'â cwòore tèg'a Awa jwô fáannja a wurugo

* 10:17 Zheremi 9.23

me. ⁴ Naha na ye mii à li nya na wà ká mpa yabere jwo yii á Yesu kyaan na njemu yi nyé yi ná wuu wuyi nyé niñkin me, yii maha nee yire na. Wà mû ká münaani labere kyaan jwo yii á ndemu li nyé li ná yii zòmpyaagii funnjo wuuni nyé niñkin me, lire nyé me mà jwumpe nintanmpe pabere jwo yii á, mpemu pu nyé pu ná wuu wumpe nyé niñkin me, yii maha ntíl'a dá puru na, ⁵ mà li ta, pire yii nyé na sônnji tùntunmii, maa sônnji megfee pi ke, mii á pi nyé a pwóro mii na cyaga maha cyag'e me. ⁶ Ali mii méé ká mpyi mii nyé a jwumpe cè sèl'e me, nde li nyé ncènji kuni ke, mii à là cè lire e. Wuu à lire cyée yii na pyinjannigii puni ná karigii puni i.

⁷ Mii à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á mana, mii nyé a yafyin cya yii á me. Lir'á li cyée na mii à naye tîrige maa yii dùrugo. Lire na nyé kapyimbaala la? ⁸ Mii à jneé dânafeebii kurunyi ya cyeyaaya na, maa jneé pi i mii sâra, bà mii si mpyi si já raa báare yii á me. ⁹ Tèni i mii mpyi yii yyére ke, mii cyege mpyi a kùunjo, nka mii nyé a jen'a naye tînje yii wà na me. Yaayi kani li mpyi mii na ke, cînmpyibii pi à yíri Masedoni kùluni i ke, pir'á pa yire kan mii á. Mii nyé a sàa jneé mà na tugure tège yii wà junj'i me, mii mû sì ti tège yii wà junj'i me. ¹⁰ Lir'á pyi kajunjo mà mii jùnke yîrige. Akayi kùluni puni i, sùpya sì n-jà lire wwû mii i me. Mii na puru yu mà taha Kirisita sèènji na, uru sèènji u nyé mii zòmbilini i. ¹¹ Mii à jwo na mii nyé a jen'a na tugure tège yii junj'i me, lir'á li cyée na yii kyal'á pén mii á la? Kile à li cè na yii kyal'á tâan mii á.

¹² Nyé mii sí raa na báaranji pyi bà mii à têe na u pyi me, bà li si mpyi, tùntunmipi pi nyé na piye pêre na pire na nyé wuu fiige ke, pire kà n-jà raa piye tâanni ná wuu e me. ¹³ Tùntunmii kafinivinimii pi. Pi maha sùpyire wuruge, maa piye pyi mu à jwo Kirisita tùntunmii. ¹⁴ Li nyé a sàa pâa wuu e me, naha na ye Sitaanniñi yabiliñi maha uye pyi bëenmpe mèlèke fiige. ¹⁵ Lire e ke l'âha yii pâa si Sitaanniñi báarapyibii nya pi à piye pyi báarapyii sèe wuu fiige me. Yii li cè na Kile sí n-pa pi puni sâra si ntâanna ná pi kapyinjkil'e.

¹⁶ Mii sí yi taha yii á, wà tufiige kà n-sìi raa sônnji na sicyere ti nyé mii i me. Nka yii méé ká nta yii sônnji na mii na nyé sicyerefoo, yii jneé na sicyere na tère nimbilere funn'i, bà mii si mpyi si naye pêe me. ¹⁷ Mpe mii sí n-jwo nume ke, Kafoonji bà u à puru jwo a kan mii á me. Mii sí n-jwo sicyerefoo fiige. ¹⁸ Ná shinnyahara s'à tiye pêe mà tâanna ná sùpyire pyinjanni i, mii mû sí naye pêe, ¹⁹ naha na ye yii maha sicyereebii karigii kwú yiye e jwunyahama baa, mà li ta yii na sônnji na yii na nyé yâkilifee. ²⁰ Tire sùpyire ti maha yii cû bilii fiige, maa yii cyeyaayi lyî, maa yii nàjwöhore, maa piye pêre yii na, maa yii bwùun yii yyahayi i ke, yii maha tire karigii kwú yiye e.

21 Wuu nyé a jen'a lire fiige pyi mε, lire na yii nyé na wuu sōnji fānha baa shiin la? Tá kur'á yaa ku pyi wuu á silege?

Mii sí n-jwo mu à jwo sicyerefuu. Pi sanmpii maha piye pēe ná ndemu i ke, mii mú sí n-jà naye pēe ná lire e. ²² Pi aha jwo na pire na nyé Eburu shiin, mii mú na nyé uru wà. Pi aha jwo na pire na nyé Izirayeli shiin, mii mú na nyé uru wà. Pi aha jwo na pire na nyé Ibirayima tūluge shiin, mii mú na nyé uru wà. ²³ Pi aha jwo na pire na nyé Kirisita báarapyii, mii na nyé Kirisita báarapyi mà tòro pi taan. Mii na yu jñumbwuyirilifoo fiige. Mii à báaranji pyi mà tòro pi taan, mii kàsunji jyìgil'á nyaha pi wogigii na, mii bwønre nizhwøor'á sàa nyaha. Mii múnaan'á pyi kwùnji jwøge e tooyi njemu i ke, yir'á nyaha pi wuyi na. ²⁴ Yahutuubii pìl'á mii bwøn fo tooyo kañkuro, tøøgø maha tøøgø tiripaanni jñèe bejjaaga ná ke ná baacyeere pi à le mii i. ²⁵ Orømu fānhafeebil'á mii bwøn tooyo taanre ná kàbil'e. Tøøge k'e, sùpyir'á mii wà si mbò ná kafaayi i. Bakwøøg'á këege ná mii i tooyo taanre suumpe lwøhe jñun'i. Mii à canmbile ninjkin ná numpilaga ninjkin pyi suumpe lwøhe ninke e. ²⁶ Mii à kùshegii niñyahagii pyi, cyire tooy'e, mii múnaani mpyi kwùnji jwøge e mu à jwo: lwøhe tajyiilige e ná nàñkaabii cye e ná mii shinji sùpyiibii ná supyishinji sannji wuubii cye e. Kànhe e yo, sige e yo, suumpe lwøhe jñun'i yo, mii cìnmpyiibii pi à piye pyi dánafee mà ta dánafee bà mε, pire cye e yo, mii múnaani mpyi kwùnji jwøge e. ²⁷ Mii à báaranji pyi sèl'e, maa kanhare kwú naye e. Mii à numpiliye niñyahaya pyi mii nyé a jñóo mε. Mii à katege ná byage shwø. Tèrii niñyahagil'e, mii maha jnyì ta mε. Mii à wyeere shwø, vâanya mpyi mii á mε. ²⁸ Må bâra yire puni na, canja maha canja mii funjk'á pen ná dánafeebii kuruñyi puni i. ²⁹ Wà fānha ká nta k'á cyére, mii woge mú à cyére. Wà ká kapii pyi, lire maha waha mii na sèl'e.

³⁰ Kampyi mii à yaa mii i naye pēe, mii sí naye pēe na fānhajcyerere kurugo. ³¹ Kile u nyé Kafoonji Yesu Kirisita Tuñi ke, ur'á li cè na mii nyé a finε mε. Uru u à yaa ná pèente e tèrigii puni i fo tèekwombaa. ³² Må mii yaha Damasi kànhe e, fānhafoonji u mpyi na saanji Aretasi karigii cwønre kuru kànhe e ke, uru mpyi a pì yaha pi a tajyñwøyi kàanmucaa, bà pi si mpyi si mii ta jñcû mε. ³³ Nka dánafeebil'á mii le shàhal'e mà yige jñkunuñke wyige e, kànhe kàntugo. Lire l'à pyi mii shwoñkanni.

12

Karigii Kile à cyée Poli na ke

¹ Fo mii i naye pēe, ali mà li ta kajwøø nyé lire na mε. Lire e ke karigii Kafoonji à cyée mii na, maa jñcènji ñgemu kan mii á

ke, mii sí yà jwo yire e numε. ² Mii à nàŋji wà cè*, ɳgemu u à dá Kirisita na ke, Kile à u lwó a kàre nìnyinji tanrewuŋi i†, li yyee ke ná sicyεere u nyε ɳge. Lir'à pyi mà uru nàŋji ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyε a cè mε, Kile kanni u à yire cè. ³ Mii kòn'à cè na uru nàŋ'à shà Arijinanji i maa mpa. Lir'à pyi mà u ta ná u cyeere e yo, l'à pyi mà u ta u cyeere baa yo, mii nyε a cè mε, Kile kanni u à yire cè. ⁴ U à shà Arijinanji i maa jwumpe mpemu lógo ke, puru yyaha sì n-jà n-jwo mε, sùpya bà nyε a yaa u a puru jwumpe yu u jwøge e mε. ⁵ Nyε mii sí n-jà naye pêe si li cyée na mii u nyε uru nàŋji, ɳka mii sí lire pyi mε. Mii aha a si naye pêe, karigii cyi nyε na mii fànhε jcyérεŋi cyére ke, cyire kanni kàmpañŋke na mii sí naye pêe. ⁶ Mii la mée ká mpyi si naye pêe, tire nyε sicyere mε, naha na ye séeŋi mii sí n-jwo. ɳka mii sì lire pyi mε, naha na ye mii na ndemu pyi, maa njemu yu ke, mii la na nyε sùpyire ti mii cû a tàanna ná yire e kanna. ⁷ Mii la nyε sùpyire ti pèene taha mii na, mà li jnùŋke pyi na mii à kakyanhala karii nyā mε.

Lire e Kile à yyefuge kà tège mii jnūŋ'i, bà ɳguro maha sùpya súuli u cyeere e mε. Li nyε mu à jwo Sitaanniŋi túnntunŋi wà u à yyefuge yaha mii na, bà li si mpyi, mii àha naye pêe mε. ⁸ Mii à Kafoonji ɳáare tooyo taanre, u kuru yyefuge láha na na, ɳka u nyε a jnε mε, ⁹ maa mii jnwø shwø na ur'à cènmpe mpemu pyi mii á ke, na puru sí mii ta, naha na ye tèni i sùpyaŋi fanh'á cyérε ke, lire tèni i uru fànhε maha kuye yal'a cyée. Lire kurugo li maha ntáan mii á mà naye dùrugo na fànhajcyérεre tèni i, bà Kirisita fànhε si mpyi si tateεŋge wwû mii i mε. ¹⁰ Lire e mii fànhε ká jcyérε, lire nyε mε pi aha mii cyahala, lire nyε mε mà kawaa pyi mii na, lire nyε mε mà mii kyérege, lire nyε mε mà nàvunŋø kyaa pyi mii na Kirisita kurugo, li maha ntáan mii i, naha na ye lire tèni i Kirisita maha u fànhε le mii i.

Koren̄ti shiinbii kan'à Polifunyø pen

¹¹ Tèni i mii mpyi a naye pêe ke, mii mpyi na yu sicyeref Foo fiige, ɳka yii pi à mii pyi mii à li pyi. Yii pi mpyi a yaa yii a mii mètange yu, naha na ye li mée ká nta na mii nyε yaaga mε, pire túnntunmpii yii nyε na sônŋji shinbwoo ke, pi nyε a pwørɔ mii na yafyin kàmpañŋna na mε. ¹² Karigii cyi à li cyée na mii na nyε Yesu túnntunŋø ke, mii mpyi a naye waha maa cyire pyi yii shwøhøl'e. Yii à Kile sífente fyèŋi ná kabwøhigii ná kakyanhala karii njyahagii nyā mii cye kurugo. ¹³ Mii nyε a na tugure yaha yii jnūŋ'i mε, lire kanni baare e, naha mii à pyi dánafeebii

* **12:2** Poli ká jwo na ur'à Kirisita cyelempyani wà cè, uye kyaa na u nyε. † **12:2** Nìnyinji tanrewuŋi u nyε nìnyinji tègeni. Mà tàanna ná Yahutuubii sònŋøŋkanni i, kuru cyage e Kile à tèen, pi maha ku pyi Arijinanji mù.

kuruŋyi sanŋyá ná mii nyé a li fiige pyi yii á mà yé? Yii tànga ku nyé mii na, yii yàfa na na.

¹⁴ Yii wíi, na tontanrewog'á mii nyé na sì wani yii yyére, ḥka mii mée sì na tugure yaha yii juŋ'i mε, ḥaha na yé yii cyeyaayi kurugo bà mii nyé mε, yii yabilimpíi kurugo mii nyé. Pyìbilere nyé na wyére caa na li sifeebíi jwɔ caa mε, ḥka sifeebíi pi maha wyérēŋi caa na pyibileni jwɔ caa. ¹⁵ Mii wi ke, mii sí nyé na cyeyaayi puni kan yii kurugo ná funntange e, si naye kan ntaha yi na mú. Nyé mii aha yii kyaa táan nay'á amuni, lire li sí yii pyi na yii àha mii kyaa táan yiy'á sahanjki mà?

¹⁶ Yii à li cè na mii nyé a naye tíŋe wà tufiige na mε, ḥka yii pìi saha na ḥko na mii à cyìige dε, na mii à yii wyérēŋi wà lyí slycyiimpe e. ¹⁷ Lire e ke mpii mii à tun yii á ke, pire wà à yii yaaga nàŋwəhər'a pa ḥkan mii á la? ¹⁸ Mii à li cya Titi‡ á, u shà yii yyére ná wuu cìmpworonaŋi i. Taha Titi à yii wyérē nàŋwəhərəla? Taha mii ná Titi sònŋjəŋkanni wá niŋkin karigil'e mε? Taha wuu jaaraŋkanni wá niŋkin mε?

¹⁹ Mà lwó tèeməni i, yii na sònŋji na tànga wuu nyé na ḥcaa yii á, lire sí bà mε. Wuu maha yu Kile yyahe taan, Kirisita wwoŋeege e. Wuu ntàannamacinmpyibii, yaaga maha yaaga wuu à jwo ke, wuu à yire puni jwo, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i mε. ²⁰ Mii na fyáge si zhà yii yyére, mii àha ḥkwò sà yii ta yii à pyiŋkanni labere lwó ndemu li nyé li nyé a táan mii á mε. Lire baare e nde mii sí n-pyi ke, lire mü sì n-táan yii á mε. Lire jwóhe ku nyé, mii na fyáge, mii àha ḥkwò zà mbèmbaanji ná yinçyege ná lùyirini ná nyipéenni ná jwoore ná mékegere ná yámpeente ná nyáhaŋguruguŋi ta yii shwəhəl'e mε. ²¹ Mii na fyáge, mii aha shà yii yyére, Kile kà ḥkwò mii silege yii á sahanjki mε. Mii na fyáge, sùpyire t'à kapegigii pyi, maa mpyi ti nyé a láha ti katupwəhəyi ná ti jacwɔore ná ti silege baa karigii na mε, mii àha ḥkwò mée sú tire kurugo mε.

13

Yereyi nizaŋŋyi

¹ Mii tontanrawoge ku sí n-pyi ḥke yii yyére. Wuu sí nsà kapegigii pyifeebii sâra si ntàanna ná pi kapyiŋkil'e, bà y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na: «Shiin shuunni taanre ká kani ndemu ḥya tapyige e ke, lire kani sí n-cwɔənř si ntàanna ná pire niŋwuyi i*.» ² Mii tozhənwoge yii yyére, mpii pi mpyi a kapegigii pyi ke, mii mpyi a pire puni yere, mà bâra sùpyire sannte na. Numε, mà mii laage yaha k'à tɔən yii na, mii sí yi jwo yii á sahanjki, mii aha sà mpiimu ta pi i kapegigii pyi sahanjki ke, mii sí ku táan pirefee na mε. ³ Ná yii s'à jwo na yii

‡ 12:18 Poli mpyi a jwo uru cìmpworonaŋi kyaa na mà kwò (8.22). Duterenəmu 19.15

* 13:1

la nyé si ncè na Kirisita u à u jwumpe le mii jwøge e, yii sí li cè. Kirisita fànhe nyé a cyére yii karigil'e me, u maha u sifente cyére yii na. ⁴ Sèe wi, tèni i pi mpyi na u kwòre cige na ke, u mpyi a uye pyi fànha baa yaaga, ñka u à jè a fworo kwùñi i Kile sifente cye kurugo. Wuu fành'à cyére, bà Kirisita woge mpyi a cyére me. Ñka wuu aha nûr'a shà yii yyére, yii sí li nya wuu karigii pyiñkanni i, na Kile maha fànhe kaan wuu á, bà u à ku kan Kirisita á me.

⁵ Yii yiye kàanmucya sèe sèl'e kampyi sèenji na yii na jaare Kile kuni i. Yii nyé a li cè yiye e na Yesu Kirisita na nyé yii e mà? U aha nta u nyé yii e me, lir'à li cyée na yii à kùunj'a cwo Kile kuni i. ⁶ Ñka mii na sònñji yii sí li cè yiye e na wuu nyé a kùunj'a cwo Kile kuni i me. ⁷ Wuu na Kile jàare, yii àha ñkwò kapii pyi me. Li kapyiini jùñke bà ku nyé si li cyée yii na na wuu na jin'a kyaa pyi me, ñka li kapyiini jùñke ku nyé si yii nya kacenné tapyige e. Yii a kacennjii pyi, ali lire mée ká nta li sí li cyée na wuu à wurugo, lire nyé tapege me. ⁸ Wuu sì n-jà Kile sèenji fylinne me, nde kanni wuu sì n-jà n-pyi ke, lire li nyé mà u pyi u a sì yyaha na. ⁹ Wuu fànhe mée ká nta k'à cyére, ka yii woge si mpêe, lire na nyé wuu á funntanga. Wuu Kilenarege ku nyé, yii ndire le Kile kuni i.

¹⁰ Mà mii laage yaha k'à tøn yii na, mii na ñge letereñi sémeni si ñkan yii á, bà li si mpyi, mii aha nò yii yyére, mii àha zà yafyin cwøñrò ná fahan'i si ntàanna ná Kafoonj fànhe niñkange e mii á me. U à kuru fànhe kan mii á, si yii tègë yii a sì yyaha na Kile kuni i. Ku nyé a kan si yii jùñjø kyán Kile kuni na me.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nyé nume, mii cìnmpyiibii, yii pyi funntange e. Nde li sí yii pyi yii ndire le Kile kuni i ke, yii a lire pyi. Yii a màban leni yiye e. Yii yii sònñjore pyi niñkin, yii i yyejinjke yaha ku pyi yii ná yiye shwøhøl'e. Lire ká mpyi, Kilenji u maha tàange ná yyejinjke kaan ke, uru sì n-pyi ná yii e. ¹² Yii a cìnmpworogo fwùñi kaan yiy'á ná funjcenj i. Kile wuubii pi nyé na ha ke, pire pun'à yii shéere. ¹³ Wuu Kafoonj Yesu Kirisita u jwø yee na, tàange ku nyé Kile e ke, kuru ku pyi yii ná yiye shwøhøl'e, yii i mpyi Kile Munaani wwojëege e.

Leterenji Poli à tun Galati kùluni dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke

Kini mege pi maha mpyi Turiki nume ke, Galati shiinbii mpyi a tèen lire kini i cyage k'e. Poli à tooyo shuunni pyi pi yyére na Jwumpe Nintanmpe yu, puru njwuñi tooy'e pìi mpyi a dá Yesu na. Nyé Poli Kile jwumpe jwuñkwooni kàntugo Galati shiinbil'á, Yahutuubii pìi mpyi a shà maa pi pyi na Yesu Kirisita dániganji kanni sì n-jà sùpya shwɔ u kapegigii na mε, fo mu aha a Yahutuubii làdaabii kurigii jaare mû. Lire e pi mpyi na yu na fànha ku nyé ku ki dánafeebii puni pi kwòn mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e.

Poli à jwo na mu à pyi Yahutu yo, mu nyé a pyi Yahutu mà yo, sùpyire puni sí n-shwɔ Yesu Jwumpe Nintanmpe mpemu kurugo ke, na tire sùpyire kàlañ'à kàntugo wà puru jwump'á. Poli à lógo na Galati dánafeebii wá na ñko raa kàntugo wàa Kile kun'á, si ntaha pire kafinivinibii jwɔh'i ke, ka u u ñge leterenji sém'a tùugo pi á, maa pi yere, bà pi si mpyi si ñkúñ Jwumpe Nintanmpe na, si ñkwôro Kile kuni i mε. Yereyi Poli à kan pi á ke, yire yi nyé njé.

U à li cyêe pi na na ur'á uye kan Kile á, na Kafoonji Yesu u à uru tun uru u a Jwumpe Nintanmpe yu. U à li cyêe pi na mû, na uru ná Zheruzalemu dánafeebii kuruñk'á bín'a tèen, dánafeebii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, maa jwo pire kyaa na. Nde na pir'á bê ke lire li nyé nde: pire dánafeebii nyé a yaa pi pyi Yahutuubii saliganji jwɔh'i mε (1-2).

U à uye tígile Kile Jwumpe Semenji na, maa yi yyaha jwo pi á na Yahutuubii saliganji kuni jaaranji i bà zhwoñi nyé na ntaa mε; ñka mu aha dá Yesu Kirisita na, lire kanni li sí n-jà sùpya shwɔ (3-4).

Leterenji takwoore e, u à yi jwo a waha pi á na pi piye yaha Kile Munaani l'a ñkêenji, naha kurugo ye lire li maha sùpyanji yige Musa Saliyanji tugure jwɔh'i, maa fànhe kan u á, u u kacenjikii shinji puni pyi. Kacenjikii puni yyaha yyére wuuni sí li nyé tåange (5-6).

Poli à fwù kan Galati dánafeebii kuruñy'á

¹ Mii Poli u nyé Yesu Kirisita túnntunñø ke, mii u à ñge leterenji tÙugo yii á. Mii u pyi Yesu Kirisita túnntunñø, sùpya bà u à lire yaa mε, sùpya bà u à mii tun mε. Yesu Kirisita u à ñe a fworo kwùñi i Tufoonji cye kurugo ke, uru ná Tufoonji Kile u à wwò lire na. ² Mii cìnmpyibii puni pi naha ná mii i ke, mii ná

pire pi à wwò maa ñge leterenji tùugo Galati kùluni dánafeebii kuruñy'á. ³ Wuu Tuñi Kile ná Kafoonji Yesu Kirisita pi jwò yii na, pi yyejinjke kan yii á. ⁴ Yesu Kirisita u à uye kan mà pyi sáraga si wuu kapegigii yàfa wuu na, bà wuu si mpyi si fworo ñge diñyenji nimpinji karigii puni i mà tàanna ná Tufoonji Kile jyii wuuni i mè. ⁵ Pèente ti taha Kile na tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

L'à Poli pâa, u lógo na Galati dánafeebil'à kuni labere lwò

⁶ L'à mii pâa sèl'e mà lógo na yii à wyèrè na ñko raa kàntugo wàa Kile á, uru ñgemu u à yii yyere maa jwò yii na maa yii shwò ke, mpaa pi jyé na yii shwoñkanni jwumpe labali na yu ke, maa ntaha pire jwumpe jwòh'i, ⁷ mpemu ná Jwumpe Nintanmpe jyé niñkin me. Tire sùpyire na yii wuruge, Jwumpe Nintanmpe pu jyé na Kirisita kyaa yu ke, marii ñcaa s'a puru kêenji.

⁸ Wuu à njemu jwo yii á Yesu kyaa na ke, l'à pyi wuu yabilimpii yo, l'à pyi Kile mèléke mà yíri nìnyinji na yo, wà ha mpa yabere jwo yii á, Kile u urufoo lája. ⁹ Mii à yi jwo yii á mà kwò, mii sí nûru yi taha, Jwumpe Nintanmpe yii à lógo wuu jwò na, maa jyee pu na ke, shin maha shin ká puru labala a jwo yii á jwùñkanni labere na ke, Kile u urufoo lája.

¹⁰ Naha yii na sôñji nume bë? Mii na ñcaa si ntáan sùpyir'á laa, mii na ñcaa si ntáan Kile á? Sùpyire jyii wuuni mii na mpyi bë? Mii n'a mpyi na sôñji si ntáan sùpyir'á, mii mpyi na sì n-pyi Kirisita báarapyi me.

Pyinjanni na Poli à pyi Yesu túnntunjø ke

¹¹ Mii la jyé yii li cè mii cìnmpyiibii, Jwumpe Nintanmpe mii à jwo yii á ke, pu jyé a fworo sùpya e mè. ¹² Mii jyé a pu ta sùpya á mè, wà mû sí jyé a mii kâla pu na mè, ñka Yesu Kirisita yabiliñi u à pu cyée mii na.

¹³ Yii à mii pyinjanni kyaa lógo mà mii yaha Yahutuubii Kile kuni i. Yii mû s'à cè na mii à Kile dánafeebii kurunjke kyérege fo mà tòro. Mii mpyi na li kòre si ku jya. ¹⁴ Yahutuubii Kile kuni jaarañi i, mii mpyi na yyejwòge shiinbii puni yyaha na. Mii tiibii làdaabii kani mpyi a sàa waha mii na.

¹⁵ Ñka Kile à jwò mii na mà mii ta mii sàha si mè, maa mii cwɔɔñrò, mii a báare ur'á. ¹⁶ Amuni, li mû à pyi, l'à sàa bê u á mà u Jyanji cyée mii na, mii s'a u kyaa yu supyishinji sanj'á, mpaa pi jyé pi jyé Yahutuu mè, mii jyé a sùpya yíbe si nta li pyi mè. ¹⁷ Mpaa pi à pyi Yesu túnntunmii mii yyaha na ke, mii jyé a shà Zheruzalemu i si pi jyá mè. Mii à til'a kàre Arabubii kini i, maa yíri wani mà kàre Damasi kànhé e.

¹⁸ Yyee taanre kàntugo na, mii à kàre Zheruzalemu kànhé e, mà sà canmpyaa ke ná kanjkuro pyi Pyéri yyére si u cè. ¹⁹ Ñka

uru ná Kafoonji Yesu cìnmrworoni Yakuba baare e, mii saha nyé a Yesu túnntunji wabere nya me. ²⁰ Kampyi kafinara mii na sémeni na ntùuge yii á, Kile u nya mii shèrëfooji.

²¹ Lire kàntugo mii à kàre Siri kini i, maa yíri wani mà kàre Silisi kùluni i. ²² Nka fo mà sà nò lire tèni na, Zhude kùluni dánafeebii kurujyi mpyi na sàha ñkwà a mii cè me. ²³ Pi mpyi a lógo kanna na ñge u mpyi na pi kyérege si nta pi sige pi àha ndá Jwumpe Nintanmpe na me, na uru u na pu yu sùpyir'á nume. ²⁴ Lire e ke pi na Kile metange yiri mii kurugo.

2

Jwumpe Nintanmpe Poli mpyi na yu ke, Yesu túnntunmipi sanmpil'á nya puru na

¹ Nyé yyee ke ná sicyeer'á tòro ke, ka mii i nûr'a kàre Zheruzalemu kànhe e ná Barinabasi i. Titi mpyi a kàre ná wuu e mú. ² Mii à nde kùluni tøøge lwó, naha na ye Kile yabilini u à li cyée mii na. Mii à nò wani ke, maa binn'a tèen ná dánafeebii jññufeebil'e. Jwumpe Nintanmpe mii na yu supyishinji sanj'á, mppi pi nyé pi nyé Yahutuu me, ka mii i jyè puru yyahe e mà jwo dánafeebii jññufeebil'á. Mii la nyé a mpyi tafæere mii à fê tajjaá ná nijjaá Yesu Kirisita kurugo ke, tire ti kwôro kajwao baa me.

³⁻⁵ Nyé mà mii yaha wani, kafinivinibii plì mpyi a piye pyi dánafee fiige maa ñwöhö a jyè wuu shwöhöle si nta jncè pyinkanni na Yesu Kirisita à wuu shwö MusaSaliyanji bilere na ke, si lire këege si nta wuu yaha bilere e sahanji. Ali mà li ta mii jaarajeeji Titi mpyi Yahutu me, pi la mpyi u u ñkwòn fànhé e mà tåanna ná Musa Saliyanji i. Nka wuu nyé a jen'a wuye yaha pi cye e tère niñkin i, maa lógo pi ñwö na me, Jwumpe Nintanmpe pu nyé sèenji ke, bà puru si mpyi si ñkwôro yii á me. Wuu ná Zheruzalemu dánafeebii kacwönribii mpyi a wwò ñwomée niñkin na, pi nyé a jen'a fànhé cyán Titi na u u ñkwòn me. ⁶ Jwumpe Nintanmpe wuu na yu ke, pi sí nyé a jen'a yaaga bâra puru na me. (Sèenji na, pi tayyérege mpyi ñkemu ke, kuru nyé yaaga mii á me, naha kurugo ye Kile nyé a sùpya pwóøjo sùpya na me.) ⁷ Sèenji na, pi à li ta na Kile à mii tun mii u sà a Jwumpe Nintanmpe yu supyishinji sanj'á, bà u à Pyeri tun u sà a pu yu Yahutuubil'á me.

⁸ Kileji u à fànhé kan Pyeri á maa u tun Yahutuubil'á ke, uru mú u à fànhé kan mii á maa mii tun supyishinji sanj'á. ⁹ Amuni, Yakuba ná Pyeri ná Yuhana pire pi nyé jññufeebibii, maa ntèen li taan na Kile à ñwö mii na, mii u a nte túnnture pyi. Lire na pi à Barinabasi cyége ná ndoge cû, si li cyée na wuu ná pire na nyé wwojne. Wuu à binn'a tèen maa ñwö li na na pire si n-sà a Jwumpe Nintanmpe yu Yahutuubil'á. Wuu pi ke, wuu

sí n-sà a pu yu supyishiñi sanñ'á. ¹⁰ Pi à wuu jáare kanna na wuu àha funñø wwò dánafeebii fònñøfeebii na wani mε. Mii s'à fère sín maa lire pyi.

Poli à Pyéri la wwû Antiyøshi kànhe e

¹¹ Nyε tèni i Pyéri à pa Antiyøshi kànhe e ke, l'à fwor'a yyére na u karigii pyiñkanni mpyi a jwø mε, lire e mii à u tìñe maa u cêegε supyire puni nyii na. ¹² Pyéri làwwuge jùñke ku ñke: u mpyi a fyânhā na lyî ná supyishiñi sanñi dánafeebil'e, lire mpyi a jwø, ñka pìl'á yíri Yakuba yyér'a pa, pire mpyi maha jwo na supyishiñi sanñ'á yaa u kwòñYahutuubii fiige, u à fyá pire na, maa li jwø cù na láre supyishiñi sanñi dánafeebii na, fo mà pa kàntugo wà pi á. ¹³ Lir'á pyi ke, ka Antiyøshi kànhe Yahutuubii dánafeebii sanmpii si mpyi jwømyahigii shuunnifee Pyéri fiige. Ali Barinabasi yabilinjí mpyi a taha pi fye e. ¹⁴ Mii à pa li kàanmucya mà li ta Jwumpe Nintanmpe na sèenjí ñgemu yu ke, pi nyε na jaare uru sèenjí fye e mε, ka mii i yi jwo Pyéri á pi puni nyii na:

«Mu u nyε Yahutu ke, Kile kuni yyahe yyére zhèñj kurugo mu à jen'a Yahutuubii lèdaabii pìi yaha maa mpyi supyishiñi sanñi fiige, lire mpyi a jwø, ñka numε, jaha na mu la nyε si supyishiñi sanñi këenñjè fànhe e si mpyi Yahutuu yε? ¹⁵ Mii ná mu, wuu à si Yahutuu, wuu nyε supyishiñi sanñi fiige ñge u nyε u nyε a Kile kuni cè mε. ¹⁶ Ñka lire ná li wuuni mú i, wuu à cè na sùpya sì n-jà n-tíi Kile yyahe taan mà lire jùñke pyi na u à MusaSaliyanjí kurigii jaara mε. Dániyanjí kanni cye kurugo Yesu Kirisita na, sùpya maha ntíi Kile yyahe taan. Lire kurugo wuu mú à dá Yesu Kirisita na, bà wuu si mpyi si ntíi Kile yyahe taan mε. Lire nyε Saliyanjí kapyii mε, jaha na yε sùpya sì n-sìi n-jà n-tíi ka lire jùñke si nta na u à Saliyanjí kurigii jaara mε.»

¹⁷ Wuu pi ke, wuu na jcaa si ntíi Yesu cye kurugo, ñka l'aha mpa nta na wuu na kapegigii pyi, lir'á li cyée na Kirisita e cyi à fworo la? Mà byanhara bá la! ¹⁸ Mu aha fworo Musa Saliyanjí kuni i mà pa Yesu Kirisita wuuni i, kàntugo yyére maa nûr'a fwor'a jyè lire kuni njyjeeni i, lire cye kurugo mu maha nûr'a pyi Saliyanjí këegεfoo.

¹⁹ Mii wi ke, mii à fworo Musa Saliyanjí i. Lire e ke mii saha nyε uru Saliyanjí jwøh'i mε. Uru Saliyanjí yabilinjí ñgahanjí u à mii pyi mii à fworo u e. Cyire pun'a pyi, bà mii si mpyi si nta mpyi Kile sùpya mε. ²⁰ L'à pyi mu à jwo mii ná Kirisita à kwòro sijcyan kworokworocige na. Lire kurugo mii yabilinjí sàha bà u nyε na naye karigii cwɔñre mε. Ñka Kirisita na nyε mii i. Kyaa maha kyaa mii na mpyi numε ke, mii à na cyεge taha Kile Jyanjí na maa nta a li pyi. Uru u à mii kyaa táan uy'á, maa uye kan sáraga mii kurugo. ²¹ Kile à jwø mii na maa yaage ñkemu

kan mii á ke, mii sì n-cyé kuru na mε. Kàmpyi Kile mpyi a jwo na mu aha ntaha Musa Saliyanji fye e na mu à tí uru yyahe taan, lire tèni i ke, Kirisita kwùnji mpyi na sí n-pyi kajwøø baa dε!

3

Kile à jwo na sùpyaŋi maha ntí u dánianji kurugo

¹Yii Galati dánafeebii funŋø baa sùpyiibii! Jofoo u à yii le kuni nimpipiñ i yε? Mà li ta jùŋke na Yesu à kwòrø cige na ke, mii à kuru fíninj'a jwo yii á. ²Yii li cè na yii nyε a Kile Munaani ta MusaSaliyanji kuni jaaranji cye kurugo mε, ḥka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, puru cye kurugo yii à li ta. ³Di yii à pyi maa mpyi funŋø baa shiin bε? Kani yii à sì ná Kile Munaani síŋi i ke, naha na yii la nyε s'a lire pyi numε ná yii yabilimpii sífente e yε? ⁴Karigii puni Kile à pyi yii à ke, cyir'à pyi kajwøø baa ke? ḥka cyire sí nyε a yaa cyi pyi kajwøø baa mà dε! ⁵Yii wí! Kile ká u Munaani yaha l'à pa yii yyahe cù, ka yii i kakyanhala karii pyi, yii àha raa sônni na yii na Musa Saliyanji kuni jaare ke, na lire kurugo u à li pyi mε, ḥka Jwumpe Nintanmpe yii à lógo maa dá pu na ke, lire kurugo u à lire pyi.

⁶Nyε nde Ibirayima à pyi ke, lire tayyéreg'à pêe wuu á. U à dá Kile na, lire cye kurugo Kile à jwo na u à tí*. ⁷Lire e ke yii li cè, mpii pi à dá Kile na ke, pire pi nyε Ibirayima tuluge shiinbii sèsese wuubii. ⁸Kile Jwumpe Semenji mû s'à jwo a kwò na Kile na sì supyishinji sannji pyi shintili u yyahe taan, pi dánianji kurugo. Lire kurugo u à jwo Ibirayima á na: «Mii sì jwó le supyishinji pun'á mu cye kurugo†.» ⁹Ibirayima à dá Kile na, ka Kile si jwó le u á, amuni li mû nyε shin maha shin ká dá Kile na ke, u sì jwó le urufol'á Ibirayima fiige.

¹⁰Mpii pi na Musa Saliyanji kuni jaare marii sônni na Kile sì jwó le pir'á ke, pir'á cwo lajanke e mà kwò. Naha kurugo yε l'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Yaaga maha yaaga k'à séme Saliyanji i ke, ḥgemu ká mpyi u nyε na cyire kapyaagii kurigii puni jaare mε, urufol'à láŋa‡.»

¹¹Nyε nàkaana baa, sùpya sì n-jà n-tí Kile yyahe taan Saliyanji cye kurugo mε, naha na yε l'à séme mû na: «Shinji u à tí ke, dánianji cye kurugo, uru maha mpyi nyii na§.» ¹²Musa Saliyanji kuni ná dánianji wuuni jaaranji nyε niŋkin mε, naha na yε l'à séme mû na: «Ḥgemu la ká mpyi si shinji ta Saliyanji cye kurugo ke, urufol'à yaa u Saliyanji kurigii puni jaara*.»

* 3:6 Zhenεzi 15.6 † 3:8 Zhenεzi 12.3; 18.18; 22.18 ‡ 3:10 Duterenømu 27.26

§ 3:11 Abakuki 2.4 * 3:12 Levitiki 18.5

¹³ Nka Kirisita à wuu lajanke lwó wuu cyaga, maa wuu shwɔ Saliyanji lajanke na. L'à séme mú na: «Shin maha shin pi à dùrugo cige e mà u bò ke, urufol'à lája†.» ¹⁴ Lir'à pyi, Kile à dùbabii mpiimu le Ibirayima á ke, bà pire si mpyi si nɔ supyishinji sanji na mú Yesu Kirisita cye kurugo mε. Kile à u Munaani jwɔmεenii ndemu lwó ke, bà wuu si mpyi si lire ta dániyanji cye kurugo mε.

Musa Saliyanjiyε a Kile jwɔmεenii fyìnne mε

¹⁵ Mii cìnmpyiibii, mii sí kani là yyaha jwo yii á mà tàanna ná sùpyire karigii pyiŋkanni i. Shiin shuunni ká tunmbyara le, pire mú shuunni i, shin niŋkin sì n-jà tire kèege mε, u mú sì n-jà yaaga le tire e mε. ¹⁶ Nyε amuni Kile à tunmbyara le ná Ibirayima ná u tùluge e. Li nyε a séme: «Ibirayima ná u tùluyi i» mε. Li n'a mpyi a séme amuni, li mpyi na sì n-pyi mu à jwo u tùluyi'á nyaha. Nka l'à séme: «Ibirayima ná u tùluge e‡» kuru ku nyε Kirisita. ¹⁷ Mii jwumpe jwɔhe ku nyε ḥke: Kile à tire tunmbyaare le, yyee ḥkwuu sicyεere ná yyee beŋjaaga ná kε (430) kàntugo, ka MusaSaliyanji si nta a pa. Uru Saliyanji sì n-jà Kile jwɔmεenii fyìnne, si nta raa ḥko, mà li shi bò mε. ¹⁸ Kàmpyi Kile mpyi a sùpyire pyi u koolyii mà tàanna ná Saliyanji kuni jaaranji i, li sàha mpyi na sì n-pyi jwɔmεenii kayaala mε. Mà li ta Kile à jwɔ Ibirayima na jwɔmεenii cye kurugo.

Naha kurugo Kile à Saliyanji kan yε?

¹⁹ L'aha mpyi amuni, naha kurugo Kile à Saliyanji kan yε? U à u kan bà wuu si mpyi si u kafuunŋkii cè mε. L'à pyi si yaa ná Ibirayima tùluge mpanji i, kur'á Kile à nde jwɔmεenii lwó.

Nyε Kile mèləkeebii ná pi toromayyahafoonji cye kurugo Saliyanji à nɔ sùpyire na. ²⁰ Nka tèni i Kile à lire jwɔmεenii lwó Ibirayima á ke, u kuro nyε a mpyi toromayyahafoonji i mε. Kile yabilinji ye niŋkin u à til'a yi jwo Ibirayima á. ²¹ Tá lir'à li cyée na Saliyanji à kàntugo wà Kile jwɔmyahigil'á? Mà byanhara bá la! Kàmpyi Saliyanji mpyi na sì n-jà shin pyi Kile sùpya, u mpyi na sì n-jà sùpyire pyi ti tíi mú Kile yyahe taan. ²² Nka Kile Jwumpe Semenji à jwo na kapegigii mpyiŋ'á fànhā ta sùpyire puni na. Lire e ke yaayi jwɔmεenii Kile à lwó ke, pyiŋkanni niŋkinji na wà sì n-jà yire ta ke, lire li nyε mà dá Yesu Kirisita na.

²³ Mà uru dániyanji tèni yaha li sàha nɔ mε, Musa Saliyanji u mpyi a tèen sùpyire puni nun'i mà wuu pyi kàsujii fiige. U à tèen wuu nun'i fo mà sà nɔ tèni i Kile kun'á cyée wuu na, ka wuu u dá Kirisita na ke. ²⁴ Lire pyiŋkanni na, Musa Saliyanji à wuu le kuni i fo mà sà ḥkan Kirisita á, bà wuu si mpyi s'a ntore ná shintiibil'e Kile yyahe taan dániyanji cye kurugo mε.

† 3:13 Duterenəmu 21.23 ‡ 3:16 Zhenεzi 12.7; 13.15; 24.7

25 Numé mà wuu yaha wuu à dá Kirisita na, wuu saha nyε Musa Saliyanji cye e mε.

Kile pyifente tarjkanni

26 Yii pun'a pyi Kile pyì dánianji cye kurugo Yesu Kirisita wwojεege e. 27 Yii mpii pi à batize Yesu Kirisita wwojεege e ke, yii à Kirisita yabilinji pyiñkanni lwó. 28 Lire e mu à pyi Yahutu yo, mu à pyi supyishinji sanñi yo, mu à pyi biliwe yo, mu nyε a pyi biliwe mà yo, mu à pyi nò yo, mu à pyi ceewe yo, sùpya nyε a wwù sùpya e mε. Yii puni na nyε niñkin Yesu Kirisita wwojεege cye kurugo. 29 Nyε yii aha nta Kirisita wuu, yii mû na nyε Ibirayima tùluge shiin. Yaage jwəmεenii Kile à lwó Ibirayima á ke, yii sí kuru ta mû.

4

1 Yii na yaha si yi yyaha jwo yii á. Li na nyε bà tufoo maha jwəmεe lwó u pyà á mε. Mâ pyàñji yaha nàñkocyeere e, u maha mpyi biliwe finge, mà li ta u tuñji yaayi puni nyε u wuyo. 2 U byifeebii ná mpii pi na u karigii cwɔonre ke, pire maha yaha u na, fo tèni kyaa u tuñ'á jwo ke, lire ká nò.

3 Wuu mû pi ke, wuu mpyi mu à jwo nàñkopyire mà wuu yaha dijyεñji yasunñyi làdaabii bilere e. 4 Nka Kile jwəmεenii tèn'á fùnnjø ke, ka u u u Jyañji tun u à si sùpya mà yaha MusaSaliyanji jwəh'i, 5 mpii pi nyε uru Saliyanji jwəh'i ke, bà u si mpyi si pire jùñjø wwù bilere e, Kile si pi pyi u pyì mε. 6 Nde l'à li cyée na yii na nyε Kile pyì ke, lire li nyε Kile à u Jyañji Munaani* tun yii zòompii na, lire l'à li ta yii aha Kile jnáare yii maha jwo: «Baba, wuu Tu Kile!»

7 Nyε lir'á li cyée na yii à fworo bilere e. Yii à pyi numε Kile pyì. Ná yii s'à pyi u pyì de, yaayi puni u à bégel'a yaha u pyìibii mεe na ke, yii pi nyε yire tafeebii.

Poli funjìk'á pen ná Galati dánafeebil'e

8 Nyε tèecyiini i, yii mpyi na sàha ñkwò à pyi ná Kile e mε, lire e yii mpyi a yiye le yasunñyi bilere e, njemu yi nyε yi nyε Kile sèe wuñj mε. 9 Nka numε yii nyε ná Kile e, a fo Kile bà u nyε ná yii e, naha na yii la nyε si núru yiye le yire dijyεñji yasunñyi làdaabii bilere e yε? Yire yasunñyi nyε fàンha ná kajwɔɔ baa de! 10 Yii maha canmpyaagii cyì tòre canntanya, yijyì yà na nyε amuni, tèrigii cyì na nyε amuni, yyeegii cyì na nyε amuni, naha na bε? 11 Yii kapyiñkil'à mii funñjø pen, fo mii na sônñi mii kanhare puni sí n-pyi kajwɔɔ baa.

12 Mii cìnmpyiibii, mii à fworo Yahutuubii làdaabii bilere e maa mpyi yii supyishinji sanñi finge. Mii na yii jnáare, yii i mpyi mii finge, yii àha yiye le tire bilere e mε.

* 4:6 U Jyañji Munaani ná Kile Munaani nyε niñkin.

Mà mii yaha yii yyére yii jnye a mii mùmpenmè pyi me. ¹³ Yii à li cè na yampe p'à mii pyi mii à tèen yii shwəhəl'e na tojcyiige, maa Jwumpe Nintanmpe jwo yii á. ¹⁴ Mii yamp'à yii tèenmè pen, ñka yii jnye a njíge maa jnyé mii na me, yii à mii cùmø lemø jnwø mu à jwo Kile mèlékeñji wà, mu à jwo Yesu Kirisita yabilinji wi. ¹⁵ Lire tèni i, yii yyahayi mpyi a táan ná mii i sèl'e. Numè taa kuru yyetange de! Mii à dà li na na mii kyaa mpyi a táan yii á, kàmipyi li mpyi na sí n-jà n-pyi, yii mpyi na sí yii jnyigii wwû n-kan mii á. ¹⁶ Lire e ke mii na sèenji yu yii á ke, lire l'à mii pyi yii zàmpen bë?

¹⁷ Sùpyire ti na Jwumpe Nintanmpe labali na yu ke, tire na dìrili yii kurugo, ñka sèeshiin bà me. Pi la jnye si mii ná yii láha wuye na, bà yii si mpyi si zìi ntaha pire fye e me. ¹⁸ L'à jwø yii kwôro kuni njycenni i tèrigii puni i, ali mii mée ká mpyi mii jnye yii shwəhəl'e tèni ndemu i me. ¹⁹ Mii pyìibii, mii na ñkànre yii kurugo sahañki layirilifoo fiige, fo Yesu Kirisita ká yii zòompii puni shwø a ta. ²⁰ Cyage e mii jnye ame ke, li mpyi na sí n-táan mii i mà pyi yii shwəhəl'e nde tèni i, si jwuñkanni kéenjë ná yii e, naha na yé nde mii sí n-pyi yii á ke, mii jnye a li cè me.

Kile jwømèeni ná Kile Saliyanji na jnye Ibirayima cyeebii shuunniñji fiige

²¹ Mii à jwo yo! Yii mpii la ku jnye si mpyi MusaSaliyanji jwøh'i ke, jje Saliyanji Semènji à jwo ke, yii jnye a yire lógo mà? ²² L'à séme na Ibirayima à pùnampyire shuunni ta, wà à ta bilicwo á, wà s'à ta u cileñej'á. ²³ Bilicwoñji pyàñ'à ta mà tàanna ná u sifeebii jyii wuuni i, ñka cileñenji wun'à ta mà tàanna ná Kile jwømèeni i.

²⁴ Mpe jwumpe jwøh'à cûgo, mpii cyeebii shuunniñji na jnye mu à jwo tunmbyara tateenye shuunni Kile à ntemu pyi ke. Agari u jnye bilicwoñji ke, uru u jnye mu à jwo tunmbyaare Kile à le ná Musa e Sinayi jañke juñ'i ke, u pyìibii maha sini bilii.

²⁵ Nyé Agari na jnye Sinayi jañke fiige Arabubii kìnì i, maa mpyi naha Zheruzalemu kànhé fiige mú, kuru ná ku shiinbii na jnye bilere e[†]. ²⁶ Ñka Zheruzalemu kànhé ku jnye nìnyinji na ke, kuru jnye bilere e me, kuru mú sí ku jnye wuu nuñji. ²⁷ L'à séme na: «Cijirinje, ta mágure sèl'e,

mu u jnye mu sàha laa yanjkanna cè me, ta ñkwúuli funntange e, naha na yé ceenji nòñ'á wâl'a yaha ke,
uru pyìibii sí jyaha n-tòro nòñyiicwoñji wuubii na[‡].»

²⁸ Mii cìnmpyibii, yii pi ke, yii à pyi Ishaka fiige, pyìibii jwømèeni Kile à lwø maa pi kan Ibirayima á ke, pire pi jnye yii.

[†] 4:25 Pyiñkanni na Yahutuubii mpyi na Kile père maa piye pwø Musa Saliyanji na fo mà sà mpyi bilii fiige ke, ná lire e Poli à Zheruzalemu tàanna naha ñke cyage e.

[‡] 4:27 Ezayi 54.1

²⁹ Bilicwoŋi pyàŋ'à ta u sifeebii nyii taŋkanni na, cileŋeŋi wuŋ'à ta Kile Munaani sífente cye kurugo. Nka bilicwoŋi pyàŋ'à tēe na cileŋeŋi wuŋi yyahe fwáhore, fo mà sà nə njajaa na. ³⁰ Nyε naha Kile Jwumpe Semεŋi à jwo yε? Y'à séme: «Ma bilicwoŋi ná u jyanjì kòrɔ, naha na yε u nàzhan nyε kɔɔge e ná cileŋeŋi jyanjì i mε§.»

³¹ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, wuu nyε bilicwoŋi pyìlì mε, nka cileŋeŋi pylibii pi à sìi wuu.

5

Yii àha núru yiye le Musa Salianji bilere e mε

¹ Kirisita à wuu yige bilere e, bà wuu si mpyi si mpyi wuye wuu, sèenjì na mε. Lire e yii kwôro pur'e, yii àha núru yiye le bilere mεere na mε. ²Yii lólogo! Mii Poli, mii sí yi jwo yii á, yii aha nta yii à dá li na na yii à yaa yii kwòn si nta zhwɔ, lire e Kirisita kajwɔɔ saha nyε yii á mε. ³ Mii sí núru pu taha yii á, shin maha shin u à uye kan pi à kwòn ke, urufol'à yaa u a Musa Salianji kurigii puni naare. ⁴Yii pi na jcaa si ntí Kile yyahe taan Musa Salianji cye kurugo ke, yii à kàntugo wà Yesu Kirisita na, lire e Kile sì jwɔ yii na si yii shwɔ mε. ⁵Wuu pi ke, Kile Munaani à wuu pyi wuu à tèen li taan na wuu sí n-ti Kile yyahe taan wuu dánianjì kurugo. ⁶Wuu aha mpyi Yesu Kirisita wwojεege e, l'à pyi ñkwòn yo, l'à pyi ñkwònmbaa yo, lire là nyε na wíi mε. Nde li na wíi ke, lire li nyε mà dá Yesu Kirisita na. Wuu ná wuye shwàhɔlɔ kapyiinkii tāange maha lire cyée.

⁷ Yii fèŋkanni mpyi a jwɔ sèenjì kuni i, jofoo u à yii yige l'e yε? ⁸Yii li cè na yii yyerefoonjì Kile kapyii bà mε. ⁹Yii nyε a cè na: «bwúuruŋji yírigeyirige yaani nimbileni maha mbyimpe niŋcwənhəmpe puni yírigé» mà? ¹⁰Lire ná li wuuni mü i, mii à cyége taha Kafoonjì Yesu na na yii sònñjøŋkanni ná mii wuuni sí n-pyi niŋkin. Nka shin maha shin ká yii wurugo ke, Kile sí yoge kwòn urufoo na.

¹¹ Mii cìnmpyiibii, mii wi ke, mii n'a mpyi na Kile jwumpe yu mà yyaha tíi ná ñkwònŋi i, na sùpya sì n-jà n-shwɔ u baa mε, shin mpyi na sì n-sìi mii yyaha fwáhore njajaa mε. Jwumpe mii na yu, na Yesu Kirisita à kwû kworokworocige na ke, puru mpyi na sì n-sìi n-waha wà na mü mε. ¹² Mii la ku nyε, mpii pi nyε na yii wuruge na yige sèenjì kuni i ná ñkwònŋi kani i ke, pi àha li dá ñkwònŋi na mε, pi piye túnŋɔ!

Yii Kile Munaani yaha li yii yyaha cù

¹³ Mii cìnmpyiibii, yii pi ke, Kile à yii yyer'a yige bilere e, nka yii àha lire pyi kajunjɔ s'a yii nyii wogigii pyi mε. Yii yiye kyaa táan yiy'á, yii raa jwɔge yiye na. ¹⁴ Naha na yε Kile Salianji

puni na ntaa mpe jwumpe nīkinji i: «Ma supyijneε̄ji kyaa táan may'á, bà mu yabiliŋi kyal'à táan may'á mε*.»¹⁵ Nka yii yabilimpii ká yíri yiye fye e, marii yiye nəni, marii yiye kyaa sige yaaya fiige, yii a yiye kàanmucaa yii àha yiye kēge ñkwò mε.

¹⁶ Mpe mii la nyε si jwo yii á ke, puru pu nyε: yii a jaare yii yyaha tí ná Kile Munaani nyii wuuni i, lire ká mpyi, yii saha sì raa yii nyii karigii nimpegigii pyi mε. ¹⁷ Naha kurugo ye sùpyanji nyii wogigii nyε a táan Kile Munaani á mε, Kile Munaani nyii wuuni sí nyε a táan sùpyanj'á mε. Cyire kapyaaagii shuunniŋ'á tún. Lire e Kile Munaani ká mpyi yii e, yii saha sì raa yii nyii karigii pyi mε. ¹⁸ Yii aha Kile Munaani yaha l'à yii yyaha cû, Musa Saliyanji fànhe saha sì n-pyi yii na mε.

¹⁹ Wuu aha ntaha wuu nyii wuuni fye e, wuu kapyiinkii cyi maha mpyi ncyii: jacwɔɔre ná katupwɔhɔyi ná silege baa karigii ²⁰ ná kacyinzunni ná sìŋkanmpe ná pege ná yoge ná yíncyege ná lùyirintoroni ná fadiyanji ná mbèmbaaŋi ná ndàhalanji ²¹ ná nyipεenni ná sinmbyaaní ná lakyanhayi ná cyire fiige karigii. Mii à fyânhā a yi jwo, nka mii sì yi taha, shin maha shin u kapyiinkii ká mpyi cyire ncyii, urufoo nàzhan nyε Kile Saanre e mε.

²² Kile Munaani ká sùpyanji ñgemu yyaha cû ke, urufoo kapyiinkii cyi maha mpyi ncyii: tàange ná funntange ná yyejinke ná lùtaanni ná sùpyigire ná cènmpe ná dánasupyigire ná ²³ nyùmpinje ná cùmayenaŋi. Uru saliya nyε ñgemu u nyε na cyire karigii shinji túnni mε.

²⁴ Mpíi pi nyε Yesu Kirisita wuubii ke, pir'à pi nyii karigii ná pi mùntanma wogigii bò, bà Yesu Kirisita à bò kworokworo-cige na mε.

²⁵ Kile Munaani cye kurugo wuu à shìŋi nivonnji ta, lire kurugo, wuu Kile Munaani yaha li wuu yyaha cû. ²⁶ Wuu wà kà uye pêe mε, wuu àha raa wuye ñwɔ cwôre mε, wuu àha raa wuye yíncyege pyi mε.

6

¹ Mii cìnmpyibii, yii pi à yiye yaha Kile Munaani li i ñkēenji ke, wà ká Kile kafuun pyi, yii urufoo yere ná lùtaanni i, yii i u le kuni nintiini i. Yii mú s'a yiye kàanmucaa lire fiige kà ñkwò yii ta mε. ² Yii yiye tège yii i yiye tugure lwó, lire pyiŋkanni na, yii sì KirisitaSaliyanji fùnnjø. ³ Ngemu ká a sònji na ur'à pwɔrɔ pi sanmpii na, mà li ta u nyε a sii yafyin mε, urufoo na uye ñwɔ fáanji. ⁴ Shin maha shin à yaa u uye toroŋkanni kàanmucya sèl'e. L'aha nta l'à ñwɔ, urufol'à yaa u pyi funntange e, u sì nyε a yaa u waberε wuu fwáhɔrɔ mε. ⁵ Naha kurugo ye Kile sì shin maha shin yíbe u kapyiinkii kyaa na.

* 5:14 Levitiki 19.18

⁶ Nyε ɳgemu ká a yii kâlali Kile jwumpe na ke, yii a yii cyeyaayi yà kaan urufol'á.

Nde mu à pyi ke, lire tòonji mu maha nta

⁷ Yii àha raa yiye ɳwɔ fâanŋa mε, sùpya sì n-jà raa Kile fare mε. Sùpyanji ká yaage shinji ɳgemu nûgo ke, kuru shinji u maha ɳkwòn. ⁸ Lire ɳwɔhe ku nyε na ɳgemu ká a u karigii pyi mà tâanna ná u nyii wuuni i ke, kwùnji u nyε na urufoo sigili. Nka ɳgemu ká a u karigii pyi mà tâanna ná Kile Munaani nyii wuuni i ke, Kile Munaani sì urufoo tôen ná shìŋji niŋkwombaŋji i. ⁹ Nyε l'aha mpyi amuni, wuu àha ɳkànha kacenŋkii mpyinji taan mε, naha kurugo yε wuu aha màban le kacenŋkii mpyinji i, tèni là na ma, wuu sì n-pa li tòonji ta. ¹⁰ Lire kurugo wuu a kacenŋkii pyi sùpyire pun'á tère o tère e wuu à li laage ta ke. Nka wuu cìnmpyiibii dánafeebii wuuni l'à lyε.

Jwumpe nizanmpe

¹¹ Nyε yii nte sémere nintibuunte wíi, mii yabiliŋi cyεge k'à ti sém'a tùugo yii á. ¹² Mpii la ku nyε yii raa ɳkwùun fànhe e ke, pi na lire pyi si nta ntáan sùpyir'á. Kabile niŋkin ɳwɔh'i pi nyε, pi la nyε sùpyire s'a pi yyaha fwóhore na pi na yu na Kirisita kwùnji kanni u sí n-jà sùpyanji shwɔ mε. ¹³ Mâ li ta, pire pi à kwòn ke, pi yabilimpii nyε na jaare mà yyaha tíi ná MusaSaliyanji i mε. Pi la nyε yii i ɳkwòn si nta raa piye cyêre na yii à ɳen'a taha pire fye e. ¹⁴ Mii wi ke, mii nyε a sii na li caa si naye jwo si cye taha yaaga na mà tòro wuu Kafoonji Yesu Kirisita kworokworocige na mε. Kuru kworokworocige kurugo diŋyεŋi tòonn'à kwà mii á, mii tòonnji mû s'à kwà nyε diŋyεŋi i. ¹⁵ Wà à kwòn yo, wà nyε a kwòn mà yo, yaaga nyε lire e mε, zòŋji nivonŋji Kile maha le wuu e ke, uru u na wíi. ¹⁶ Mpii pi na li kuni jaare ke, Kile u yyenŋke kan pir'á, u u ɳùnaara ta pi na. Kile sùpyire kyaa na mii nyε, tire ti nyε Izirayeli.

¹⁷ Sùpya kà nûru na kânhä mε, nœpiiyi yi nyε mii cyeere na ke, Yesu kurugo mii à yire ta.

¹⁸ Mii cìnmpyiibii, wuu Kafoonji Yesu Kirisita u ɳwɔ yii puni niŋkin niŋkinŋji na u u jwó le yii á. Amiina!

Leterenji Poli à tun Efese kànhe dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke**

Efese u mpyi Azi kùluni kànbwòhe, nume pi maha lire mège pyi Turiki. Poli u à Jwumpe Nintanmpe jwo kuru kànhe shiinbil'á, ka pìi si nee pu na, maa dá Kafoonji Yesu na. Lire l'à pyi dánafeebii kurujke siinkanni wani. U à yyee taanre pyi kuru kànhe e Kile jwumpe njwuji na. Puru funjke e u à dánafeebii kurujyi yà tìne tìne kuru kwùumpe kànyi puni na.

Poli à ñge leterenji sém'a kan ñje dánafeebii kurujy'á, maa Kile kayaani jwo. Lire kayaani li ñye, mà nìnyinji yaayi puni ná njinjke yaayi puni le njunufoo njinkin cye e. Uru njunufooni u ñye Yesu Kirisita (1.10). Kirisita à kwû, lire cye kurugo, u à Yahutuubii dánafeebii ná supyishinji sanji dánafeebii shwø, maa pi puni wà piye na mà pyi kuruñjø njinkin. Lire kurugo mpipi pi à dá Kirisita na ke, ñceennëni u mpyi ñge supyishinji shuunniñjø shwøhol'e ke, ur'à kwò (1-3).

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, pi raa piye tère bà cyeere niñkinji yatanñyi maha báare sijcyan mè. Poli à li cyée dánafeebii na na Kile sifent'à fàンha tò sifente sannte puni na. Lire e u à li cya dánafeebil'á, pi Kile kàshikwønyaayi puni lwó, bà pi si mpyi si yyere Sitaanninji ná u nàjwøhore karigii puni sige mè (4-6).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli u ñye Yesu Kirisita túnntunñjø mà tàanna ná Kile ñyii wuuni i ke, mii u à ñge leterenji séme si ntun yii á, yii mpiimu pi à pyi Kile wuu, ná yii à taha Yesu Kirisita fye e tèrigii puni i [Efese kànhe e] ke. ² Wuu Tuñj Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi ñwø yii na, pi i yyejinjke kan yii á.

Kacenjki Kile à pyi Yesu Kirisita cye kurugo ke

³ Wuu wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tuñj Kile kêe, u à wuu wuuni ñwø, yacenjyi Kile Munaani maha ñkaan ke, maa yire puni kan wuu á nìnyinji na, wuu ná Kirisita wwoñeëge kurugo.

⁴ Uru cye kurugo, mà jwo dijyeneji u dá ke, Kile mpyi a wuu cwøñrø, bà wuu si mpyi si fínijø, si mpyi tìgire cyaga baa u yyahé taan mè. ⁵ U à wuu kyaa táan uy'á, lire na, mà ta dijyé sàha dá mè, u à li lwó uye funj'i si wuu pyi u pyìli Yesu Kirisita cye kurugo. Lire l'à pyi u ñyii wuuni mà yyahé tíi ná wuu e. ⁶ Lire e ke wuu pèenë taha u na, u kacenni nimbwooni kurugo.

U à lire pyi wuu á u Jyaŋi Yesu Kirisita cye kurugo, uru ŋgemu kyaa l'à waha u á sèl'e ke.

⁷ Yesu Kirisita à uye pyi sáraga, maa wuu jùnjo wwù u sishange cye kurugo, maa wuu kapegigii yàfa wuu na, mà tåanna ná Kile kacenni nimbwooni mpyinji i. ⁸ Kile à sàa cyire pyi maa yákilifente shinji puni ná jncèŋji shinji puni kan wuu á. ⁹ Mà tåanna ná u jyii wuuni i, kani u mpyi a yal'a yaha Yesu Kirisita cye kurugo, ná li mpyi a ŋwòhò ke, u à lire cyée wuu na. ¹⁰ Lire li jyé: tèni ká fùnjo, u sí njnyinji yaayi ná jìnke wuyi puni le jùnjufoo niŋkin cye e, uru u jyé Kirisita.

¹¹ Kirisita cye kurugo mú, Kile à wuu cwɔɔnrø mà pyi uye wuu. U mpyi a lire kani yaa fo tèeməni i mà tåanna ná u jyii wuuni i. ¹² Lire e wuu pi à pyi shincyibii mà wuu sònñjore taha Kirisita na ke, wuu sí n-pyi kajunjo Kile mege ku pêe.

¹³ Yii mü pi ke, yii na jyé Kirisita wwojëege e, mà lwó yii à sènji jwumpe lógo yii zhwonji kyaa na ke, puru pu jyé Jwumpe Nintanmpe. Yii à dá Kirisita na ke, Kile à fyè bwòn yii na u Munaani ŋkanŋi cye kurugo yii á, u mpyi a lire ndemu jwòmee lwó ke. ¹⁴ Yacenjyi Kile à yal'a yaha u wuubii mëe na ke, Kile Munaani l'à wuu pyi wuu à tèen ná l'e na wuu sí yire ta, Kile ká u wuubii jùnjo wwù feefee tèni ndemu i ke, bà u si mpyi si ŋké e mege mpèenji kurugo mëe.

Poli à Kile jàare dánafeebil'á

¹⁵ Pyiŋkanni na yii à dá Kafoonji Yesu na sèl'e, ná pyiŋkanni na yii à Kile wuubii sanmpii kyaa táan yiŋ'á sèl'e ke, mii à lire lógo. ¹⁶ Lire kurugo mii maha fwù kaan Kile á tèrigii puni maa u jàare yii kyaa na. ¹⁷ Mii jàarege funjke e, mii maha li caa wuu Kafoonji Yesu Kirisita u Kilenji á, uru ŋgemu u jyé Tufoonji sìnampefoo ke, u yákilifente kan yii á sèl'e, u u uye cyée yii na, bà yii si mpyi si u sénmëgë jncè mëe. ¹⁸ Mii na u jàare mü u u yii yákilibii mógo. Lire ká mpyi, u à yii yyere maa sònñjore tatahage ŋkemu kan yii á ke, yii sí kuru cè, kuru ku jyé yaayi nisinajyi njnyahayi u à yal'a yaha u wuubii mëe na ke. ¹⁹ Mii na li jàare u á mü, bà yii si mpyi si u sífente kakyanhala woore cè wuu dánafeebii kàmpanjke na mëe. ²⁰ Tire sífente cye kurugo mü, u à Kirisita jè a yige kwùnji i, maa u pyi u à sà ntèen u kàniŋe cyëge na, njnyinji na. ²¹ Yaayi njnyambaayi yi jyé ná jùnufente ná sífente ná fànhafente ná kafente e ke, Kile à u tìŋe yire puni jùnjo na, mà bâra mege maha mege ku jyé na yiri yi na numë, ná mege maha mege ku sí n-pa raa yiri yi na tìŋi nimpanji i ke, u à u tìŋe yire puni jùnjo na. ²² Kile à yaayi puni tîrig'a cyán u á, maa u pyi dánafeebii kurunjke jùnjufoonji, ²³ kuru ŋkemu ku jyé u cyeere ke. Yaaga maha yaaga ku jyé u e ke, yire puni jyé kur'e maa mpyi cyeyi puni i.

2

Mà fworo kwùnji i maa mpyi shì na

¹ Yii pi ke, tèni l'e, yii mpyi mu à jwo kwùu yii ntiimbaanji ná yii kapiegigii kurugo. ² Yii mpyi maha cyire karigii pyi njé dijyéngi sùpyire sannte fiige. Fànhā yaayi yi njé kaféegé e ke, yire njúnufoonji njii wuuni yii mpyi na mpyi. Mpíi sí pi à njúñjó kyán Kile na ke, uru u njé na báaraanjí pyi pire e, ali numé. ³ Wuu mú puni mpyi pire fiige, wuu mpyi maha wuu karigii pyi mà tàanna ná wuu yabilimpíi njii wuuni i, nde l'à táan wuu cyeer'á ná nde l'à tige wuu funnj'i ke, lire wuu mpyi maha mpyi. Lire kurugo Kile lùuni mpyi a yíri wuu taan pi sanmpíi fiige.

⁴ Nka Kile njúnaar'á pêe sèl'e. U à wuu kyaa táan uy'á sèl'e. ⁵ Lire kurugo wuu pi mpyi kwùu fiige wuu kapiegigii kurugo ke, u à wuu njé a yige kwùnji i ná Kirisita e. Yii li cè na Kile à jwò yii na, maa yii shwò. ⁶ Wuu ná Kirisita wwojnëegé kurugo, Kile à wuu njé a yige kwùnji i ná u e, bà wuu si mpyi si ntèen ná u e njýyinji i me. ⁷ U à lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo, bà u si mpyi si u kacenni tégéle baa wuuni cyéé lyejwøyi nimpayi na me. ⁸ Yii li cè na Kile à jwò yii na, maa yii shwò yii dániyanji cye kurugo. Yii yabilimpil'e bà lir'á fworo me. Kile u à lire pyi yii á mana. ⁹ Lire njé a pyi yii kacennkii cye kurugo me, lire e sùpyanji wà tufige sì n-jà uye pêe me. ¹⁰ Yii li cè na Kile à wuu pyi shinfònmii wuu ná Yesu Kirisita wwojnëegé cye kurugo, kacennkii mpyinji mée na, u mpyi a cyire njcyiimu yal'a yaha, bà wuu si mpyi s'a cyi pyi me.

Kirisita kwùn'á Yahutuubii ná supyishinji sanji pyi pi à wwò

¹¹ Nyé pyiñkanni na yii mpyi yyecyiige na ke, yii sónjø lire na ke! Yii pi njé yili njé Yahutuu me, Yahutuubii mpyi maha yii pyi na yii njé a kwòn me, maa njko na pir'á kwòn, mà li ta cyeere kanni na uru njkwònn'á pyi. ¹² Lire tèni i, yii mpyi a Kirisita cè me, yii mpyi Izirayeli shiinbil'e me, tunmbyaare Kile mpyi a le ná u shiinbil'e maa yaayi njemu njwòmee lwò ke, yii nàzhan mpyi yire e me. Yii mpyi sónjørø tatahaga baa, yii mpyi a Kile cè me. ¹³ Nyé yii laage ku mpyi a fyânhä a tòon Kile na ke, Yesu Kirisita à u sishange wu mà pyi sáraga, kuru kurugo yii à byanhara Kile na numé.

¹⁴ Uru u à yyejinjke kan, maa Yahutuubii ná supyishinji sanji wà piye na mà pyi niñkin. Mápënge ku mpyi pi shwahol'e kàssoagó fiige ke, maa kuru kwò. ¹⁵ U kwùnji cye kurugo, u à MusaSaliyanji ná u toñi karigii fànhe kwò. Lire pyiñkanni na, maa supyishinji kuuyi shuunniñi wà yiye na mà pyi supyishi nivønnjø niñkin, maa yyejinjke pyi k'à pa pi shwahol'e. ¹⁶ U kwùnji cye kurugo kworokworocige na, u à mápënge kwò pi

shwəhəl'e, maa yire kuruyi shuunniñi wà yiye na mà pyi niñkin, maa pi ná Kile shwəhənji yal'a jwɔ. ¹⁷ Mpíi laage ku mpýi a tɔɔn Kile na, ná mpíi pi mpýi a byanhara Kile na ke, Jwumpe Nintanmpe p'á yyaha tíi ná yyejinjke e ke, u à pa puru jwo pi á. ¹⁸ Uru cye kurugo, wuu supyishinji kuuyi shuunniñi sí n-jà tabaraga ta Tufoonji Kile na, Kile Munaani ninuuni cye kurugo. ¹⁹ Lire kurugo yii saha jnye nàmpwuun, lire jnye mε shintahantorii mε, ñka yii à bâra Kile wuubii na numε, maa mpýi pyennugo shiin Kile bage e. ²⁰ Yii na jnye baga, Kile à ñkemu faanra ke. Yesu túnntunmpíi ná Kile túnntunmpíi pi jnye kuru bage nintaani, Yesu Kirisita yabilinji u jnye ku nintaani kafaage sèe woge mbìini na. ²¹ Uru cye kurugo, bage ñkunuñyi pun'á yiye cù cù, maa mpýi baga niñcenjε Kafoonji Kile á. ²² Uru cye kurugo mú, yii à pyi mu à jwo kafaaya y'à wà yiye na mà tèg'a baga faanra, Kile à tèen ñkemu i u Munaani cye kurugo ke.

3

Supyishinji sanñi u jnye u jnye Yahutuu mε, Poli à pyi Kile jwumpe jwufoo pir'á

¹ Lire kurugo mii Poli u jnye kàsuñi i Yesu Kirisita Jwumpe Nintanmpe njwuñi kurugo yii supyishinji sanñ'á ke, mii na Kile náare yii kyaa na. ² Kile à jwɔ mii na, maa báaranji ñgemu kan mii á mà yyaha tíi ná yii e ke, yii wà tufige jnye à pínni uru na mε. ³ Kani Kile mpýi a yal'a yaha ná li mpýi a ñwəhə ke, u à lire cyée mii na, bà mii à cyili niñkin niñkin séme yii á ñge lterenj i mà yyaha tíi ná l'e mà kwɔ mε. ⁴ Yii aha cyire kâla, pyïnkanni na Kile à mii yákiliñi múgo, ka mii i lire kañwəhəni cè mà yyaha tíi ná Kirisita e ke, yii sí lire cè. ⁵ Kile jnye a mpýi a lire kañwəhəni cyée tèecyiini sùpyire na, bà u à li cyée numε u Munaani cye kurugo u túnntunmpíi ná u jwumpe jwufeebii na mε. ⁶ Lire kañwəhəni li jnye: yaayi Kile sí n-kan Yahutuubil'á ke, supyishinji sanñi sí yire ninuyi ta, jaha na yε pi à wwɔ maa mpýi niñkin, maa jwømeeñi yaayi ninuyi ta Yesu Kirisita wwoñeege e, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo.

⁷ Kile à jwɔ mii na u sífente cye kurugo, maa mii pyi u báarapyi puru Jwumpe Nintanmpe njwuñi kurugo. ⁸ Mii u jnye na naye sôñji Kile wuubii puni nimbileni ke, Kile à jwɔ mii na, maa mii pyi mii i Kirisita kasinani tègele baa wuuni yu supyishinji sanñ'á. ⁹ Kile u à yaayi puni dá ke, kani u mpýi a ñwəhə fo tèeməni i ke, u à mii pyi mii i lire yige bëenmpe na. ¹⁰ Lire e yaayi niñyambaayi yi jnye ná jùñufente ná fànhafente e dijnyenjì jùñjø na ke, yire sí li cè numε dánafeebii kurunjke cye kurugo, na yákilifente na jnye Kile á karigii puni i. ¹¹ U mpýi a lire kani yaa mà ta dijnye sàha dá mε, maa mpa li

pyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo. ¹² Wuu ná Yesu Kirisita wwojnege funjke e, wuu dánianji cye kurugo, wuu yákilitéenre wuubil'à tabaraga ta Kile na. ¹³ Lire kurugo mii na li caa yii á, yyefuge e mii jyε yii kurugo ke, yii àha kuru kani tègē màban fô yiye na mε, jaha na yε mii jyε k'e yii jùnjirire kurugo.

Poli à Kile jnáare dánafeebil'á sahanji

¹⁴ Lire kurugo mii maha na niñkure sínni maa Tufoonji Kile jnáare, ¹⁵ uru jgemu u à nìnyinji ná jnìjke yaayi puni mεyi le ke. ¹⁶ Mii na u jnáare, bà u si mpyi si fàンha le yii e u Munaani cye kurugo mà tàanna ná u sífente tegelé baa woore e mε. ¹⁷ Yii dánianji cye kurugo, Kirisita u tateenje wwû yii zòmpyaagil'e, yii i ndìre wà tàange e, yii i yiye waha kur'e. ¹⁸ Lire e yii ná Kile wuubii sanmpii, yii sí Kirisita tàange tegelé baa woge cè. ¹⁹ Kuru tàange k'à tòro sùpyire puni taceñke taan ke, yii sí kuru cè. Lire ká mpyi, yaayi puni yi jyε Kile e ke, yire puni sí n-pyi yii e. ²⁰ Yaayi wuu jyε na jnáare, lire jyε mε na sònñji njemu na ke, mà tàanna ná Kile sífente ti jyε wuu e ke, u sí n-jà yire kan wuu á fo si njà ntòro bá! ²¹ Pèente ti taha u na tèrigii puni i dánafeebii kuruñke shwòhòl'e Yesu Kirisita wwojnege e fo tèekwombaa. Amiina!

4

Dánafeebii jngwòjì kani

¹ Nyε lire kurugo, mii u jyε kàsuñi i Kafoonji Yesu Kirisita mège kurugo ke, mii na li caa yii á, Kile à yii yyere ndemu mεe na ke, yii raa jaare yii a ntàanni ná lire e. ² Lire li jyε, yii sàà yiye tìrige, yii i mpyi jnùmpinjefee ná lùtaanfee, yii yiye karigii kwú tàange funjke e. ³ Yyeñjke cye kurugo, Kile Munaani à yii pyi yii à wwò wwojkanni ndemu na ke, yii yiye waha yii i jkwòro uru jngwòjì i. ⁴ Yii li cè na yii à pyi mu à jwo cyere niñkin, Kile Munaani ninuuni li jyε yii puni i. Kile à yii yyere maa sònñjore tatahage nkemu kan yii á ke, kuru mû na jyε niñkin. ⁵ Kafoo niñkin u jyε, uru ninuñi na yii pun'a dá, maa batize uru ninuñi mège na. ⁶ Kile niñkin u jyε, uru u jyε wuu puni Tuñji, maa mpyi wuu puni jnùjò na, u na báarañi pyi wuu puni cye kurugo, maa mpyi wuu puni zòmpyaagil'e.

⁷ Nka Kile à jnwò wuu na, maa màkange kà kan wuu shin maha shin á mà tàanna ná Kirisita sùpyire kanñkanni sumare e. ⁸ Lire e y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Tèni i u à dùgo ke,
u à kàre ná bilii niñyahamil'e,
maa mayaaya kan sùpyir'á*»

* 4:8 Zaburu 68.18-19

⁹ U à dùgo nìnyinji i, di lire jwøhe nyε ye? Lir'à li cyēe na u mpyi a fyânh a tîge fo jñike na. ¹⁰ Nge u à tîge ke, uru ninuñi u à dùg'a kâre fo cyeyi puni nìnyinji na, bà u si mpyi si nìnyinji ná jñike punijí ná u sifente e mε. ¹¹ Uru u à pìi pyi Yesu tûnntumii, maa pìi pyi Kile tûnntumii, maa pìi pyi Jwumpe Nintanmpe jwufee, maa pìi pyi dânafeebii kurunjke sajcwânsigibii, maa pìi pyi ku cyelentii. ¹² U à lire pyi, Kile wuubii pi nyε Kirisita cyeere ke, bà pi si mpyi si pire bëgele báarañi mëe na, pi raa sì yyaha na Kile kuni i sjcyan, ¹³ fo mpa mpyi niñkin dâniyanji ná Kile Jyanjí ncèni i mε. Lire ká mpyi, wuu sí raa sì yyaha na Kile kuni i, si mpa fûnñjø Kirisita fiige.

¹⁴ Lire e ke wuu saha sì n-pyi mu à jwo nàñkopyire s'a fyíng e raa mâre cyelentiibii kafnivinibii kàlañi kafëëge cye kurugo mε. Pi maha sùpyire yákilibii kêenñi ná pi kàyituwøgore e. ¹⁵ Nka wuu aha a sèenj yu tâange funjke e, wuu sí raa sì yyaha na karigii puni i Kirisita wwoñeëge e. Uru u nyε dânafeebii kurunjke jñuke. ¹⁶ Kuru jñuke cye kurugo, cyeere yatanñyi pun'â sogo sogo yiye na, maa mpyi cyere niñkin. Yire yatanñyi puni niñkin niñkinji ká a yi báarañi pyi, cyeere sí raa lyëge si fânya ta tâange funjke e.

Dânafeebii jaarañkanni nivønni

¹⁷ Lire kurugo mii sí yi jwo n-waha yii á Kafoonjí mëge na na mpyi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii àha raa yii karigii pyi pire wogigii fiige mε. Pire maha pi karigii pyi mà tâanna ná pi sònñøñkanni laaga baa wuuni i. ¹⁸ Pi yákilibii nyε a mógo mε, shìñi nivønni Kile maha ñkaan ke, pi Kile kuni ncèmbaanji ná pi niñgyiwaani kurugo pi nàzhan nyε ur'e mε. ¹⁹ Lire e silege saha nyε a sìi pi na mε, pi à piye yaha silege baa karigii laage e, maa katupwøhayi shìñi puni pyi. Pi funjyi nyε a sìi na jñinji mε.

²⁰ Nka yii pi ke, amuni bà yii à Kirisita kani taanna mà dë! ²¹ Nàkaana baa yii à u kyaa lôgo, yii mú s'à u kani taanna maa li sèenj cè, ²² na yii à yaa yii yii kapyijñjyëgigii yaha. Sùpyanj u nyε na jaare lire pyinjkanni na ke, uru nyii karigii maha u wurugo, lir'a sì u shi bò. ²³ Yii yii yákilibii ná yii sònñøñkanni kêenñe. ²⁴ Yii pyinjkanna nivønnø lwó, nde li sì li cyēe na Kile à yii pyi shinfønmii ke. Lire li nyε, katiigii ná fyìnmpé karigii mpyinji, cyire maha ntaa sèenj cye kurugo.

²⁵ Lire kurugo yii láha kafinare na, shin maha shin u à sèenj yu u shinjñen'á, naha na yε wuu pun'â pyi cyere niñkin yatanya. ²⁶ Yii wà lùu ká yíri, u àha kapii pyi mε, u bá kà canñajyiini yaha li cwo ná lire lùyirini i më†. ²⁷ Yii àha Sitaanninji yaha u pyinjkanna ta si yii yaha kapii na mε. ²⁸ Yii wà ká nta u mpyi nàñkaawa, urufoo u láha nàñkaage na, u raa

báare sèl'e ntìinji funjke e, bà u si mpyi s'a kanhamafeebii tère mε. ²⁹ Jwumpimpe pà tufiige jyε a yaa p'a fwore yii jwøyi i mε. Jwumø maha jwumø pu sí n-jà sùpya pyi u a sì yyaha na Kile kuni i ke, yii a puru yu bà pu si mpyi si pu lögofeebii tègε mε. ³⁰ Yii àha raa Kile Munaani lùyiri karigii pyi mε. Lire li jyε Kile fyèŋi yii na, ḥgemu u à li cyēe na Kile sí n-pa yii jnùŋo wwû feefee canŋka ke. ³¹ Yii àha wà nàvunjø yaha yiye e mε, yii àha mpyi lùpεenfee mε, yii àha yii lùgigii yaha cyi à yíri mε, yii àha raa sêre sùpyire na mε, yii àha raa cyàhhii pyi mε. Yii láha pege karigii shinji puni na. ³² Yii a kacennji pyi yiye na, yii raa jnùnaara taa yiye na, yii a yàfani yiye na, bà Kile à yàfa yii na Kirisita kurugo mε.

5

¹ Lire e ná yii kyaa s'à tåan yii Tuŋi Kile á, yii a u pyinjanni taanni. ² Yii a yii karigii puni pyi tåange funjke e, bà Kirisita yabiliŋ'à wuu kyaa tåan uy'á fo mà uye kan kwùŋ'á wuu kurugo, mà pyi sáraga ḥkemu k'à tåan Kile á ke.

³ Lire kurugo jacwoøre ná kajwöhöyi shinji puni ná funmbwöhë, cyire karigii pyifoo jyε a sàa yaa u ta yii shwöhö'l'e mε. Naha kurugo ye Kile wuubii jyε a yaa pi a cyire karigii pyi mε. ⁴ L'à pyi silege baa jwumø yo, l'à pyi jnùŋo baa jwumø yo, l'à pyi keetupwöhöya yo, puru pà mü jyε a yaa p'a fwore yii jwøyi i mε, fo Kile fwùŋi kanni. ⁵ Yii li cè na jacwoobii ná katupwöhöyi pyifeebii ná funmbwöhë feebii, pire wà tufiige nàzhan jyε a sìi Kirisita ná Kile Saanre e mε. Funmbwöhë ná kacyinzunn'à tåanna.

⁶ Mpii pi à jnùŋo kyán Kile na ke, cyire karigii cyi maha u lùuni pyi l'à yíri pire taan. Lire e yii àha n-sìi wà yaha u yii jwö fáanŋa a wurugo ná laaga baa jwum'i mε. ⁷ Yii àha ḥgwò ná pire mpil'e kyaa na mε. ⁸ Yii li cè na tèni l'e, yii mpyi numpini i, ḥka numε, Kafoonj wwojεege cye kurugo, yii jyε bëenmpe e. Lire e ke yii a jaare bëenmpe sùpyibii jaaranjkanni na, ⁹ naha na ye shinnj u jyε na jaare bëenmpe e ke, urufoo kapyiŋkii maha mpyi kacenjki ná kattiigii ná sèejwuuni. ¹⁰ Yii yiye wahnde l'à tåan Kafoonj á ke, yii i lire cya a cè. ¹¹ Numpini karigii jyε ná nàfan e mε. Yii àha raa cyi pyi mε, yii bá à yaa yii a cyi yige bëenmpe na. ¹² Karigii tire sùpyire jyε na mpyi numpini i ke, cyire jnjuŋi mü bá à sìi silege. ¹³ Yii li cè na kyaa maha kyaa jwöhö k'à múgo ke, lire maha fworo bëenmpe na. ¹⁴ Kyaa maha kyaa sí l'à fworo bëenmpe na ke, lire yyaha maha jncè. Lire kurugo y'à jwo:

«Mu u jyε na jwúuni ke,
yíri ḥjœmpe na, jè a fworo kwùubii shwöhö'l'e,
Kirisita sí bëenmpe yige mu á.»

¹⁵ Nyε yii a yiye kàaanmucaa, yii i yii toroŋkanni cè. Yii àha mpyi yákili baa shiin mε, ɳka yii pyi yákilifee. ¹⁶ Tèni li nyε yii á ke, yii yiye waha yii raa kacennji pyi, naha kurugo yε tiŋ'à kèege. ¹⁷ Lire kurugo yii àha mpyi funjø baa shiin mε, ɳka nde li nyε Kafoonji nyii wuuni ke, yii lire cya a cè. ¹⁸ Yii àha sinmpe bya si mée mε, lire maha sùpyanji yaha silege baa karigii mpyinji na, ɳka yii jñ Kile Munaani na tèrigii puni i. ¹⁹ Yii a màban leni yiye e ná Zaburu sémenji myahigii ná Kile pèente myahigii ná Kile kuni myahigil'e. Yii a Kafoonji père cyire myahigil'e ná yii zòmpyaagii puni i. ²⁰ Yii a fwù kaan Tufoonji Kile á tèrigii puni i karigii puni kurugo, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mège na.

Nòŋji ná u cwoŋji piye cùŋkanni

²¹ Yii yiye tîrige yiy'á Kirisita yyaha fyagare kurugo. ²² Cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabíl'á, bà yii à yiye tîrige Kafoonji á mε, ²³ naha na yε nòŋji u nyε u cwoŋji jùŋke, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunjke jùŋke mε*. Dánafeebii kurunjke ku nyε Kirisita cyeere, u à kuru ɳkemu shwø ke. ²⁴ Bà dánafeebii kurunj'à kuye tîrige Kirisita á mε, amuni cyeebil'à yaa pi piye tîrige karigii puni i pi nàmbaabíl'á.

²⁵ Nàmbaabii, yii yiye cyeebii kyaa táan yiy'á, bà Kirisita à dánafeebii kurunjke kyaa táan uy'á, fo mà uye kan sáraga ku kurugo mε. ²⁶ U à lire pyi, si ku yaha kuye kanna na Kile á, ku fíninjñkwooni kàntugo ná lwøhe e Jwumpe Nintanmpe cye kurugo, ²⁷ bà u si mpyi si ku yaha uye yyahe taan ku sìnampe e, fwønrø baa ná takuruyo baa ná cyire tìcyiin baa mε. ɳka ku pyi jncèege cyaga ná cwo cyaga baa. ²⁸ Lire pyiŋkanni na, nàmbaabíl'á yaa pi pi cyeebii kyaa táan piy'á, bà pi yabilimpíi cyeere kyal'á táan piy'á mε. Shinnji u à u cwoŋji kyaa táan uy'á ke, urufol'á uye kyaa táan uy'á. ²⁹ Naha kurugo yε sùpyanji wà tufige cyere kyaa nyε a sàa pen u á mε, ɳka u maha uye nwø caa maa yaha uye na, bà Kirisita maha li pyi dánafeebii kurunj'á mε. ³⁰ Wuu sípi nyε u cyeere yatannyi. ³¹ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji na «Lire kurugo nòŋji sí u tunji ná u nunji yaha si mpwø u cwoŋji na, pi mú shuunni si mpyi shin niŋkin†.» ³² Puru jwumpe jwøh'á cûgo sèl'e. Mii na pu yu mà yyaha tíi ná Kirisita ná dánafeebii kurunjke wwojñeeg e. ³³ ɳka p'á yyaha tíi ná yii e mú: yii shin maha shin à yaa u u cwoŋji kyaa táan uy'á, bà urufoo kyal'á táan uy'á mε. Cyeebii, yii pèene le yii nàmbaabíl'e.

* **5:23** Pìi maha jwo: «naha na yε nòŋji u nyε u cwoŋji jùŋø na, bà Kirisita nyε dánafeebii kurunjke jùŋø na mε.» † **5:31** Zhenezi 2.24. Lire jwøhe ku nyε: «Lire kurugo nòŋji ná u cwoŋji sí n-wwø si mpyi shin niŋkin, nòŋji ná u cwoŋji shwøhøj'á yaa u nwø mà tòro nòŋji ná u sifeebii wuŋi na.»

6

Sifeebii ná pyìibii piye cùñkanni

¹ Pyìibii, yii yii sifeebii jwòmèeni cû yii tàanna ná Kafoonji nyii wuuni i, naha na ye lire l'à tíi. ² Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i «Ma tuñi ná ma nuñi pêe*.» Kile Saliyanji kapyaagil'e, kabilini niñcyiini Kile à jwo maa jwòmèes jwo a taha li na ke, lire li nyé lire. ³ Nwòmèeni u à lwó ke, lire li nyé: «Mu shìñji canmpyaagii sí nyaha, si ntáan jiñke na†.» ⁴ Tiibii, yii pi ke, yii àha mpi yii pyìibii na s'a pi lùyiri karigii pyi me, ñka yii a pi byíi, yii raa pi yerege yii tàanna ná Kafoonji jwumpe e.

Bilibii ná pi jùñufeebii piye cùñkanni

⁵ Bilibii, yii sàa yii jùñufeebii jwòmèeni cû pèente funjke e ná funvyinge e, yii li pyi bà yii à Kirisita jwòmèeni cû me. ⁶ Yii àha raa pi nyijyaga báaranji kanni pyi si nta ntáan pi á me, ñka yii a u pyi mu à jwo Kirisita bili, mpiimu pi nyé na Kile nyii wuuni pyi ná funjø niñkin i ke. ⁷ Yii a báare pi á ná funjçenn'i mu à jwo Kafoonji á yii nyé na báare, yii àha li pyi mu à jwo sùpyire kann'á yii nyé na báare me. ⁸ Yii li cè na shin maha shin, mu na báare wà á yo, mu na báare may'á yo, Kafoonji sí n-pa sùpyire puni sâra si ntáanna ná pi kapyiñkii niñcennjkil'e.

⁹ Nùñufeebii, yii mú pi ke, yii yii bilibili cùmu lemè jwò, yii àha ntanha pi na me. Yii li cè na jùñufoonji ninuñi u nyé yii ná pire jùñjø na niñyinji na ke, uru nyé a sùpya pwòøø sùpya na me.

Dánafeebii kàshikwònyaayi kani

¹⁰ Nyé mpe mii sí n-bâra puru na ke, puru pu nyé: yii a yii fànhé caa Kafoonji wwoñege e, uru fanh'à sàa pêe. ¹¹ Yii Kile kàshikwònyaayi puni le yiye na, bà yii si mpyi si já tayyérege niñcennje wwù, si Sitaanninji nàjwòhore karigii jùñjø bê me. ¹² Yii li cè, wuu ná mpii pi nyé kàshige na ke, sùpyii bà me. Ñka yaayi yi nyé numpini i ná jùñufente ná fànhafente ná kafente e diñyènji jùñjø na ñkèegènji mèe na ke, wuu ná yire yi nyé ku na. ¹³ Lire kurugo yii Kile kàshikwònyaayi puni lwó, bà yii si mpyi si já kuru kàshige kwòn canmpege e me, lire kàntugo yii begelenjkanni niñcenni kurugo, yii i já a kwôro yii tayyérege e.

¹⁴ Lire e ke yii bégel'a yaha, yii i sèenji pyi yii seepwøge, yii i katiigii mpyiñi pyi tøønnø vàanntinnje yii le yiye na. ¹⁵ Yyeñjke ku nyé na ntaa Jwumpe Nintanmpe cye kurugo ke, yii kuru pyi mu à jwo tanhanya yii tooyi na, bà yii si mpyi si já nyjére kàshige sige me. ¹⁶ Yii dánianji pyi yii tøønnte yabenjke. Ná ur'e yii sí n-jà Sitaanninji ñyahigii nage wogigii puni fùgo. ¹⁷ Zhwoñi yii à ta Kile á ke, yii uru pyi yii tøønnte jùñtonjke. Kile Munaani

* 6:2 Ekizodi 20.12 † 6:3 Ekizodi 20.12

na kàshikwònjwòoni ndemu kaan ke, yii lire lwó, lire li nyé Kile jwumpe.

¹⁸ Yii a Kileñareyi shinji puni pyi tèrigii puni i, Kile Munaani ntègeñi funjke e, yii i ñkwôro lire na. Yii raa Kile njáare u wuubii puni kurugo. ¹⁹ Yii a Kile njáare mii á mú, bà li si mpyi tère o tère e mii à na jwøge mógo Jwumpe Nintanmpé njwuñi mëe na ke, si já raa pu kañwøhøni yu raa fíniñi fyagara baa më. ²⁰ Puru njwuñi kurugo Kirisita à mii tìñe, puru kurugo mii nyé yòrøyi na naha kàsuñi i. Yii a Kile njáare mii á, bà mii si mpyi s'a pu yu pu jwuñkanni na fyagara baa më.

Jwumpe nizanmpe

²¹ Kyaa maha kyaa li nyé mii njùñjø taan, ná nde mii nyé na mpyi ke, wuu ntàannamacinmpworonji Tisike sí n-sà cyire puni jwo yii á. Kafoonji báarapyi njcennje u nyé u wi. ²² Mii à li yîrige li kurugo maa u tun yii á, nde li naha wuu kàmpañke na ke, yii i lire cè, u u màban le yii e. ²³ Wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita u yyeñjke ná tàange ná dâniyanji kan cìnmpyibii pun'á. ²⁴ Shin maha shin u à Kafoonji Yesu Kirisita kyaa táan uy'á sèenji na ke, Kile u jwø pire puni na, u u jwó le pi á!

Leterenji Poli à tun Filipi kànhe dánafeebil'á ke **Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funnjø jwumpe e ke**

Filipi kànhe na mpyi Masedoni kùluni kànhe kà. Yahutuubii mpyi a nyaha wani me, pi mú bá mpyi a shiin ke kwò si nta nò pi Kile Jwumpe kàlambaga faanra me.

Tèni i Poli à sà Jwumpe Nintanmpe jwo wani ke, lire tooy'e pìl'à piye kan Yesu á maa mpyi dánafee (Kapyiinkii 16.11-40). Dánafeebii kurunjé shiinbii fàンha mpyi supyishinji sanji, Yahutuubii mpyi a nyaha pi e me. Lire kàntugo u kùsheeni là tooy'e, fànhafeebil'á u cù a tò kàsuñi i Jwumpe Nintanmpe njwuñi kurugo. Filipi dánafeebil'á yire lógo ke, maa wà tun ná bùnye yaay'i, u sà ñkan u á kàsuñi i. Nyé Poli à ñge leterenji séme mà u yaha kàsuñi i, maa fwù kan pi á. U jwump'á yyaha tíi ná funntange e, ñkemu i dánafeebil'á yaa pi pyi yyefuge tèrigil'e ke.

Poli à li cya Filipi dánafeebil'á pi mbèrji yaha u kwòro pi ná piye shwøhøl'e. Yesu Kirisita à uye tîrige pyiñkanni ndemu na ke, maa li cya pi á, pi piye tîrige piy'á lire pyiñkanni na.

Cyeleñtiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pire la mpyi si fàンha cyán dánafeebii na pi raa Yahutuubii saliyañi kurigii jaare. Pìi sí na mpyi wani, pire mpyi na pi nyii karigii kanni pyi. Poli à ñje yereyi kan dánafeebil'á mà taha cyire kapyaagii shuunniñi na, bà pi si mpyi s'a piye kàanmucaa me.

Nge leterenji funnjø jwump'á li cyêe na Filipi dánafeebii kyal'á táan Poli á sèe sèl'e.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Poli ná Timoti, wuu pi ñye Yesu Kirisita báarapyii ke, wuu pi à ñge leterenji séme, si ñkan yii Kile wuubii ná yii kàanmucyafeebii ná tegëfeebil'á, yii pi ñye Yesu Kirisita wwoñeäge e, Filipi kànhe e ke. ²Wuu Tunjì Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi ñwø yii na, pi i yyeqiñke kan yii á.

Poli à li cyêe Filipi dánafeebii na na pi kyal'á táan ur'á

³ Tère o tère e mii à sôñjø yii kyaa na ke, mii maha fwù kan Kile á. ⁴ Mii aha a Kile ñáare yii kyaa na tère o tère e ke, mii maha u ñáare ná funntange e, ⁵ñaha na ye mà lwó ku tasiige e mà pa nò fo nume na, yii à mii tègë Jwumpe Nintanmpe njwuñi na.

⁶ Kilenji u à uru báaranji niycenji sìi yii e ke, mii à tèen ná l'e na u sí uru pyi yii e, zà nò u tegeni na Yesu Kirisita cannuruge.

⁷ Mii à yaa mii u a sônnji lire sònnyøjkanni na yii kyaa na, na ha na ye yii kyal' à waha mii na sèl'e. Mà mii yaha kàsuñi i, lire jyε me mà mii yaha mii u Jwumpe Nintanmpe báami maa pu pyàagii sénmäge na jcyêre sùpyire na, Kile à jwø mii na maa uru báaranji ñgemu kan mii á ke, yii à pyi mii wwojne uru báaranji i. ⁸ Kile yabilinj' à li cè na bà Yesu Kirisita à wuu kyaa tåan uy' à me, amuni yii kyal' à tåan mii á sèe sèl'e.

⁹ Nde mii na jnáare Kile á ke, lire li jyε, tåange ku jyε yii ná yiye shwøhøl' e ke, kuru k'a sì yyaha na, yii i yákilifente ná jncènjí sèe wuji ta, ¹⁰ bà li si mpyi ndemu l' à yaa ná yii e ke, yii i lire cè me. Lire e yii sí n-pyi sùpyii mpiimu pi à tíi, maa mpyi tìgire cyaga baa, fo zà nò Yesu Kirisita cannuruge na ke. ¹¹ Yii karigii puni sí raa n-pyi ntüñi funjke e ná Yesu Kirisita fànhe e. Lire li sí metange ná pèente taha Kile na.

Poli kàsuñi jnyinj' à Jwumpe Nintanmpe pyi p' à nò cyeye niyyahay'e

¹² Mii cìnmpyiibii, mii la jyε yii i li cè na kyaage k' à mii ta ke, kuru bá à pyi kajnuñø mà shinnyahara pyi t' à Jwumpe Nintanmpe lógo. ¹³ Naha kurugo ye saanbwøhe pyëngë shiinbii ná sùpyire sannte pun' à li cè na Kirisita kurugo pi à mii cù a pwø na ha kàsuñi i. ¹⁴ Lire e mii kàsuñi jnyinjì kurugo, mpii pi à dá Kafoonji Yesu na ke, pire niyyahara à piye waha Kile jwumpe njwuñi na sùpyir' á, fyagara baa.

¹⁵ Sèe wi, pìi maha Kirisita kyaa yu mii báaranji yjncyege ná u nyipëenni na, ñka pìi maha u kyaa yu ná funvyinge e. ¹⁶ Pire maha uru báaranji pyi tåange funjke e, na ha na ye pi à li cè na mii jyε na ha kàsuñi i s'a Jwumpe Nintanmpe báami sùpyir' á. ¹⁷ Ñka mpii pi jyε na Kirisita kyaa yu ná mii báaranji yjncyege e ke, pire funzøñjore jyε a jwø me, pi maha lire pyi si nta là bâra mii yyefuge na na ha kàsuñi i. ¹⁸ Ñka pi na lire pyi ná funjcenj'i yo, pi jyε na li pyi ná funjcenj'i mà yo, mii kuro jyε yire e me. Kirisita kyaa na yu sùpyir' á mà kwø ke, lir' à mii funjke tåan.

Là bá sí n-bâra mii funntange na, ¹⁹ na ha na ye mii à li cè na yii Kilejnarege ná Yesu Kirisita Munaani* fànhe sí cyire kawaagii këenjë mpyi mii á, sí ta kuro. ²⁰ Nde mii jyε na sigili ná na zòmbilini puni i, maa na sònnyore taha li na ke, lire li jyε, mii sì n-sìi n-sílege si raa Kirisita pêre ná naye puni i me. Mii sí raa lire pyi fyagara baa bà mii à li pyi tajja fo mà pa nò nijja na me, ali li mée ká sàa bê ná mii mûnaani i.

²¹ Naha kurugo ye mii mûnaani jyε a taha yafyin na ñke jnìjke na Yesu Kirisita wwojneegë kàntugo na me. Mii aha ñkwû, mii sí kuru wwojneegë tòonji ta. ²² Ñka mii u mò shì na, kampyi lire sí n-jà mii pyi mii u báara nijcenjë pyi sahanjki, jyε mii sàha

* **1:19** Yesu Kirisita Munaani ná Kile Munaani jyε niñkin.

naha a nijjwuyo cè mε. ²³ Mii funjke na mii shwóhəl cyire jcyii kapyagii shuunniŋi shwóhəl'e. Mà kwû, maa mpyi ná Kirisita e, lire l'à tāan mii á, lire tòonji mû u à pēe. ²⁴ Nka mii u pyi shì na, lire li sí n-pwórø yii á sèl'e. ²⁵ Mii mû s'à tèen ná lire e. Lire kurugo mii à li cè na mii sí tère pyi yii puni taan, si yii tègε, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i ná funntange e mε. ²⁶ Lire e mii aha nûr'a kâre yii yyére tèni ndemu i ke, lire sí yii nùŋyí yîrige Yesu Kirisita wwoŋεεge e.

²⁷⁻²⁸ Nka Jwumpe Nintanmpe p'à jwo Kirisita kyaa na ke, yii kapyiinjkii pun'á yaa cyi yyaha tíi ná pur'e. Mii nyε yii shwóhəl'e yo, mii laag'á tɔən yii na yo, li tegeni li nyε mii u lógo na yii na wá a kwôro jwəmee ninjkin na†, maa yii sònñjore pyi ninjkin, maa yii fânhe pyi ninjkin báaraŋi na, mpii pi nyε na Jwumpe Nintanmpe tûnni ke, bà yii fyagara baa wuubii si mpyi si pire sige lire na mε. Pire u kapyiinjkil'á li cyêe na Kile sí pi shi bò, yii kapyiinjkii s'à li cyêe na Kile sí yii shwø. Kile mû sí u à lire yaa, ²⁹ naha na ye u à jwø yii na, maa yii pyi yii à dá Kirisita na, lire kanni bà mε, maa yii pyi yii à kyaala u kurugo mû. ³⁰ Mpii pi nyε na Jwumpe Nintanmpe tûnni ke, zhìŋi yii mpyi a nyia mii u leni ná pire e, ná mii saha na u leni numε ke, uru zhìŋi shiŋi yii na leni numε.

2

Yii yiye tîrige Yesu Kirisita fiige

¹ Nyε ná Kirisita à wuu tègε wuu u màban leni wuye e, maa wuu zòmpyaagii taali tâange cye kurugo, maa wuu pyi wuu à wwø Kile Munaani cye kurugo, maa wuu tègε wuu à pyi nùŋaarafee ná nùmpinjεfee, ² lire e ke, yii yii sònñjore pyi ninjkin, yii yiye kyaa tāan yiy'á, yii bê yii i mpyi ninjkin. Lire ká mpyi, mii funntange sí n-fûnŋø. ³ Yii àha raa yii karigii pyi ná yijcyege e s'a yiye cyêre mε, nka yii yiye tîrige, yii yiye yaha pi sanmpii kàntugo. ⁴ Yii àha raa karigii pyi yii yabilimpii tòonji kanni kurugo mε, nka yii a cyi pyi pi sanmpii tòonji kurugo mû.

⁵ Yii sònñjøkann'á yaa li pyi Yesu Kirisita wuuni fiige:

⁶ U ná Kile na nyε ninjkin,

nka u nyε a li lwø uye funj'i si fère sín kuru tayyérege na mε.

⁷ U à nén'a uye tîrige, maa mpa mpyi sùpya, maa mpyi biliwe fiige.

Puru funjke e

⁸ u à nén'a uye tîrige,

maa Kile jwəmeeen i cù fo mà sà nò kwùŋi na,
kworokworocige nunj'i u à kwû bá!

† **1:27-28** Pli maha jwo: «li tegeni li nyε mii u lógo na Kile Munaani cye kurugo yii à kwôro jwəmee ninjkin na.»

⁹ Lire kurugo Kile à u dùrugo sèe sèl'e,
mäge k'à fànha tò mëyi puni na ke, maa kuru le u na,
¹⁰ bà nìnyinji yaayi ná jìnyke wuyi ná jìnyke jwôhô wuyi puni
si mpyi s'a niñkure sinni Yesu mäge na
s'a u pêre,
¹¹ si ntèen li taan na
Yesu Kirisita u jyé Kafoonji me.
Lire sí pèente taha Tufoonji Kile na.

¹² Lire e ke mii ntàannamacinmpyiibii, pyiñkanni na yii à mii
jwômeeenii cû mà mii yaha yii shwôhôl'e ke, mii mée jyé mii
jyé yii shwôhôl'e me, yii là bâra tire jwômeeecunte na. Kile à
yii shwô báaranji ñgemu mée na ke, yii a uru pyi yiye ntìrigene
funñke e, yii i pèene taha u na. ¹³ Naha na ye Kile yabilinji u à
fànhe kan yii á maa uru báaranji mpyinji lage le yii e, bà u jyii
wuuni si mpyi s'a mpyi me.

¹⁴ Yii a yii karigii puni pyi jwujyahama ná nàkaana baa, ¹⁵ bà
yii si mpyi si ntíi si mpyi tgire cyaga baa, si mpyi Kile pyi, wà
sì tajwugo ta mpiimu na, dijnyenji sùpyire nimpeere shwôhôl'e
me. Yii bëenmp'á yaa p'a jî tire shwôhôl'e mu à jwo wòrii.
¹⁶ Jwumpe Nintanmpe pu jyé na shìni niñkwombaanj kaan ke,
yii raa puru yu pi á. Lire ká mpyi, Kirisita cannuruge, yii sí
mii pyi mii u jùnjirire ta. Lire sí li cyêe na báaranji niñganji mii
à pyi ke, uru jyé a pyi jùñjø baa me.

¹⁷ Yii li cè na uru báaranji mii jyé na mpyi yii dâniyanji kurugo
ke, mii sìshange mée ká mpyi na sí n-wu sáraka fiige uru tooy'e,
lire sí n-táan mii i, mii sí n-pyi funntange e ná yii puni i. ¹⁸ Yii
pyi kuru funntange e ná mii i mû.

Báaranji Timoti ná Epaforoditi à pyi ke

¹⁹ Kafoonji Yesu ká jyé, li saha sì mò me, mii sí Timoti tun yii
á, u u sà màban le yii e, u u yii yìriñkanni cè u pa jwo na á, lire
sì màban le mii i. ²⁰ Naha kurugo ye uru kanni baare e, sùpya
jyé naha ñgemu u na sônni yii kyaa na mii fiige me. Sèenji na,
u na sônni yii kyaa na. ²¹ Pi sanmpii puni na ñkòre piy'á. Yesu
Kirisita á, bà pi jyé na ñkòre me. ²² Nka Timoti wi ke, yii à li
cè na u à li cyêe na u na jyé báarapyi njcenjye. U à mii tège
Jwumpe Nintanmpe jwunji na, bà pyà maha u tu tège báara
na me. ²³ Lire kurugo mii karigii sí n-cwôonrò n-yaha cyage
ñkemu i ke, mii aha bú kuru cè, mii sí n-tíi u tun wani yii yyére.
²⁴ Mii mû s'à tèen ná l'e, Kafoonji ká jyé, li saha sì mò me, mii
yabilinji sí n-sà n-fworo yii na.

²⁵ Mii cìmpworonji ná mii báarapyijenji Epaforoditi wi ke, u
à mii tège zhileni na Kile Jwumpe yyaha yyére zhènji kurugo.
Yaayi kani li mpyi mii na ke, yii à u tun ná yire e naha mii
yyére. Numé mii à li lwó naye e si u nûruñjò ntùugo wani yii
yyére. ²⁶ Naha kurugo ye u la mpyi a sì si sà fworo yii puni

na. Tèni i u à lógo na yii à uru yampe kyaa cè ke, li mpyi a waha u na.²⁷ Sèenji na, u mpyi a yà fo na ñko raa ñkwûu. Ñka Kile à jùnaara ta u na. U kanni na bà Kile à jùnaare ta mè, u à jùnaara ta mii na mú, bà li si mpyi yyetanhare tà hà ñkwò mbâra mii yyetanhare na mè.²⁸ Lire kurugo mii à wyère na ñko si u tùugo yii yyére, bà li si mpyi yii aha nûr'a u nya, li i yii funjyi tâan, là si fworo mii funmpêenre e mè.

²⁹ Lire e ke u aha bú nɔ wani yii yyére, yii i u jùnjo bê ná funntange e Kafoonji Yesu wwojnëege kurugo. Yii à yaa yii a pèente tare nte sùpyire shinji na.³⁰ Naha kurugo ye Kirisita báaranji kurugo, u mpyi na ñko si mpôon u münaani i. Kàmpyi yii mpyi na ha mii taan, báaranji yii mpyi na sí raa mpyi mii á ke, u à uye kan ur'á fo na ñko si mpôon u münaani i.

3

Yesu kurugo Poli à kàntugo wà yaayi puni na

¹ Nyé mii cînmpyiibii, yii pyi funntange e Kafoonji kurugo. Jwumpe mii à fyâンha a jwo yii á ke, mii sì n-sìi n-kànhä si puru ninumpe taha yii á mè. Puru pu sí yii pyi yii kwôro kuni njcenni i.

² Mpii pi maha báarapege pyi ke, yii a yiye kàaanmucaa pire na, pi à pi mu à jwo pwuun, pi maha sônnji na ñkwònji u maha sùpyanjyé pi u à pyi Kile sùpya, yire sí nyé sèe mè.³ Wuu pi nyé na Kile père Kile Munaani fânhe cye kurugo, maa dá Yesu Kirisita na maa wuye pêe ná u kani i ke, wuu pi nyé Kile sùpyiibii sèe wuubii. Wuu nyé a wuu sònñjore taha sùpyire làdaabii karigii na mè.

⁴ Kàmpyi sùpyire làdaabii karigii mpyi ná kañwɔoni i, mii yabilinji mpyi na sí na sònñjore taha cyi na. Wà mée ká nta u u sònñji na tànga na nyé ur'á mà u sònñjore taha cyire làda karigii na, tànga na nyé mii á mà tòro urufoo na.⁵ Naha kurugo ye mii zinji canmpyibaatanrewuuni, pi à mii kwòn, Izirayeli shinji sùpya u nyé mii, maa mpyi Benzhamama tûluge shin. Mii à sìi Eburu, mii mpyi na MusaSaliyanji kurigii jaare mà tâanna ná Farizhænbii tonjkuni cyi jwunjanni i.⁶ Mii mpyi a sàa naye pwɔ lire na fo mii mpyi maha dánafeebii kyérege. Tîgire cyaga nyé a mpyi mii na Saliyanji kàmpanjke na mè.

⁷ Mii mpyi na tâon taa cyire karigil'e, ñka Kirisita kurugo, tâon saha nyé cyi na mii á mè.⁸ Mâ mii Kafoonji Yesu Kirisita cè, yafyin nyé a sàa ñwɔ mà lire kwò mii á mè. Uru kurugo mii à kàntugo wà yaayi puni na. Yaayi pun'a pyi mii á mu à jwo kafuntuñjò bà mii si mpyi si Kirisita ta mè.

⁹ Mâ mii yaha ná u e, li saha nyé na ntîri mii funj'i na Saliyanji kuni jaaranji cye kurugo mii à tíi mè. Ñka mii à dá Kirisita na ke, lire cye kurugo Kile à jwo na mii à tíi. Dániyanji

cye kurugo Kile maha jwo na sùpyan' à tíi. ¹⁰ Nde mii na jcaa ke, lire li jyε mà Kirisita yal'a cè, fànhé k' à u pyi u à jnè a fworo kwùnj i ke, si kuru ta mú, yyefuge k' à u ta ke, si jyè kur'e mú, pyiñkanni na u à uye tìrigé maa ñkwû ke, si lire pyiñkanni lwó mú. ¹¹ Cyire puni lage jyε mii na, bà Kile si mpyi si mii jnè njige kwùnj i mε.

Wuu wuye waha wuu u tafεere fē a nō ti tegeni na

¹² Li jyε mu à jwo mii à na karigii pyi a nō cyi tegeni na maa cyi tòonji ta, lire jyε mε mà pyi tìgire cyaga baa mε. Ali numε, mii à yyaha le tafεere na, bà mii si mpyi si mpyi Yesu Kirisita fiige mε. Lire kurugo Yesu Kirisita à wuu cwɔonr'a pyi uye wuu. ¹³ Mii cìnmpyiibii, mii jyε a jwo na mii à ti tòonji ta a kwò mà dε, ñka kyaa niñkin li jyε mii funj'i, lire li jyε: karigii cyi à tòr'a kwò ke, mii jyε na cyire kàanmucaa mε, nde li jyε mii yyaha yyére ke, lire mii jyε na jcaa ná na cyeyi shuunninji i tafεere e. ¹⁴ Mii à naye waha tire tafεere vèni na, fo si sà nō ti tayyérege na, bà mii si mpyi si ti tòonji ta mε. Uru tòonji kurugo Kile jyε na wuu yiri nìjyinji na Yesu Kirisita cye kurugo.

¹⁵ Lire e ke Kile Jwumpe à tateengé wwû wuu mpiimu zòmpyaagil'e ke, wuu sònñjøñkanni l'à yaa li pyi lire. Yii wà ha nta ná sònñjøre taber'e, Kile sí yi yyahé fíñijé n-cyée urufoo na. ¹⁶ L'aha mpyi pyiñkanna o pyiñkanna na, Kile kuni i yii jyε fo mà sà nō nume na ke, yi kwôrô lire kuni i.

¹⁷ Mii cìnmpyiibii, yii puni jaarañkann' à yaa li pyi mii wuuni fiige. Mpíi pi na jaare wuu jaarañkanni na ke, yii a pire pyiñkanni taanni. ¹⁸ Jwumpe p'à jwo na Kirisita à kwû kworokworocige na ke, pìi na jyε wani yii shwøhøl'e, pire kapyiñkil' à li cyée na pi na puru jwumpe túnna. Mii à fyânhá a yí jwo yii á, ñka nume mii méesuwuñi saha sí nûru yi taha yii á. ¹⁹ Pire canmpyaagii ká ñkwò, Kile sí pi shi bò, jaha na yε pi à pi mùntanma karigii funjø lwó mà tòro Kile na. Karigii cyi sí pi silege ke, pi maha piye pêe ná cyire e. Dijyεñi karigii kanni cyi à pi yyaha jñi.

²⁰ Ñka wuu pi ke, wuu pyeñge na jyε nìjyinji na Kile yyére. Wuu na wuu Kafoonji Yesu Kirisita sigili, uru u jyε wuu Shwofoonji. U sí n-yíri wani si mpa. ²¹ U aha bú mpa, u sí wuu cyeere fànhé baa woore këenjé mpyi cyere nisinana u woore fiige ná u sifente e, tire ntemu ti sí yaayi puni pyi yi kúu u á ke.

4

Poli à sònñjøñkanni nìjcenñi cyée dánafeebii na

¹ Nyε mii ntàannamacinmpyiibii, mii la à sìi si nûru yii jnya. Mii funjøk' à táan yii kurugo, yii à mii jnùñke yîrigé. Mii

ntàannamacinmpyibii, yereyi mii à kan yii á nume ke, yire kurugo, yii kwôro Kafoonji Yesu wwojnege e.

² Mii na li jnáare Evodi ná Sëntisi á, pi i bê niñkin na, pi i ñkwôro Kafoonji wwojnege e. ³ Mu u nyé mii báarapyijneñi sèe wuñi ke, mu wi ke, mii à li cya mu á, ma a mpíi cyeebii shuunniñi tège, jaha na ye pi à fère sín ná mii i, ka wuu u Jwumpe Nintanmpe jwo sùpyir'á, mà bâra Kilema ná wuu báarapyijneñbii sanmpíi meyi y'á séme shìñi niñkwombaanj tafeebii meyi tasemäge e ke.

⁴ Yii pyi funntange e Kafoonji kurugo tèrigii puni i. Mii sí yi taha yii á sahanjki, yii pyi funntange e. ⁵ Yii sùpyire puni yaha pi li cè na yii na nyé jñümpijñfee. Kafoonji nyé yii ñkere na. ⁶ Yii àha zìi kyaa tège yiye funñø pen me, ñka yaaga maha yaaga kyaa ku nyé yii na ke, yii kuru cya Kile á, yii i u jnáare sèl'e, yii i fwù kan u á. ⁷ Lire ká mpyi, yyeñjke Kile maha ñkaan ná k'à tòro sùpyañi sònñjñkanni taan ke, kuru sí n-kwôro yii zòompíi ná yii sònñjore na Yesu Kirisita wwojnege e.

⁸ Nyé mii cìnmpyibii, jwumpe nizanmpe mii sí n-jwo yii á ke, puru pu nyé mpe: kyaa maha kyaa li nyé sèe ke, pëente na ntaa kyaa maha kyal'e ke, kyaa maha kyaa l'à tíi ke, kyaa maha kyaa l'à finijé ke, kyaa maha kyaa l'à tåan Kile á ke, kyaa maha kyaa l'à yaa l'a mpyi ke, kyaa maha kyaa l'à jwø ke, kyaa maha kyal'e sùpya sí n-jà ñkèe ta ke, yii a sònñi cyire karigii shiñi na. ⁹ Mii à yii taanna karigii jnciimu na, ka yii i jnciimu ta, maa jnciimu lógo mii jwø na ke, mà bâra yii à mii nyá jnciimu tapyige e ke, yii a cyire pyi. Lire ká mpyi, Kileñi u maha yyeñjke kaan ke, uru sí n-pyi ná yii e.

Poli à fwù kan Filipi shiinbil'á pi bùnye yaayi kurugo

¹⁰ Mii funntanga wuñ'á fwù kan Kafoonji á sèl'e, jaha na ye yii à li cyée mii na sahanjki na yii na sònñji mii na. Yii mpyi a fyânha na sònñji mii na, ñka pyiñkanna nyé a mpyi yii á si mii tège me. ¹¹ Yaaga kurugo bà mii nyé na yi yu mà dë, jaha na ye yaaga na nyé mii á yo, yaaga nyé mii á mà yo, cyire puni maha bê mii á. ¹² Fòjke e yo, yaarafente e yo, mii à naye pyiñkanni cè. Pyiñkanna maha pyiñkanna na mii à sii cyaga maha cyag'e ke, lire maha bê mii á. Yalyire na nyé mii á yo, mii na nyé katege e yo, yaarafente e yo, yaare kuunji i yo, mii à têe cyire puni na. ¹³ Kirisita à fànhe ñkemu kan mii á ke, kuru ku maha mii pyi mii u jìnì cyire karigii puni na. ¹⁴ Ñka lire ná li wuuni mü i, yii à mii tège mii yyefuge tèni i, yii à kacenné pyi.

¹⁵ Yii Filipi shiinbii pi ke, yii à li cè na tèni i mii à yíri Masedoni kùluni i mà pa Jwumpe Nintanmpe njwuñi jwø cù ke, yii baare e, dánafeebii kuruñjke kabere nyé a cye le mii á na báaranj i me. Yii à tòon ta mii báaranj i, maa mii tège ná

yii cyeyaayi i. ¹⁶ Ali mà mii yaha Tesaloniki kànhe e, yaayi kuuŋi u mpyi mii na ke, yii kanni pi à yire tûugo mii á fo tooyo shuunni.

¹⁷ Li jyε mu à jwo yii cyeyaayi yà kurugo mii jyε mà dε, nka mii la ku jyε Kile si jwó le yii á, yii cyeyaayi niŋkanyi kurugo. ¹⁸ Yaayi puni kyaa li mpyi mii na ke, yii à là taha yire na mà kan Epaforoditi u à pa ŋkan mii á. Numε mii funŋk'à jíjε, naha na ye yaaga kuu saha jyε mii na me. Yir'à pyi mu à jwo sáraga nùguntanga wogo ŋkemu na Kile à jee ke. ¹⁹ Mii Kileŋi sí yii màkwujwøyaayi puni kan yii á mà tàanna ná u yaarafente tgele baa woore e, Yesu Kirisita kurugo. ²⁰ Pèente ti taha wuu Tuŋi Kile na fo tèekwombaa. Amiina!

Fwùŋi nizanŋi

²¹ Yii Kile wuubii puni niŋkin niŋkin shéere Yesu Kirisita wwoŋeegē e. Cínmpyiibii pi naha naha ná mii i ke, pir'à yii shéere. ²² Kile wuubii puni pi jyε naha ke, pir'à yii shéere. Nka mpipi pi jyε na báaranji pyi Ḍrømu saanbwøhe Sezari pyenge e ke, ncyì bá a taha pire u fwùŋi niŋkannji na.

²³ Kafoonji Yesu Kirisita u jwø yii na, u u jwó le yii á.

Leterenji Poli à tun Kölösi kànhe dánafeebil'á ke

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lterenji funjɔ jwumpe e ke

Poli wwoñeñji Epafurasi u à Jwumpe Nintanmpe jwo Kölösi kànhe e, ka pii si piye kan Yesu á. Poli yabilinji nyε a nò wani kuru kànhe na mε, ñka u mpyi maha Kile ñáare pire dánafeebil'á, ali mà u yaha kàsuñji.

Nyε mà Poli yaha kàsuñji i, Epafurasi à kàr'a sà yi jwo u á na cycelentiibii kafinivinibii pii na wá na nyàhañguruguñji pyi dánafeebii shwøhøl'e Kölösi kànhe e. Pire kafinivinibii mpyi na dánafeebii jùnyi tare, mà lire jùnyi pyi na pi nyε na pi yalyire ná pi kataangii karigii cwɔñre mà tàanna ná Yahutuubii làdaabil'e mε, na pi nyε na Kile mèlekëebii pêre mε.

Nyε Poli à yire lógo ke, ka li i u funjɔ pén. Lire e u à ñge lterenji sém'a tun Kölösi kànhe dánafeebil'á maa pi funjɔ cwo Yesu Kirisita fànhe na, maa li cyée pi na na Yesu Kirisita à fànha tò mèlekëebii na. Uru cye kurugo, Kile à pi dá. Yesu ká mpyi ná ñgemu i ke, urufoo saha nyε a yaa u a Kile mèlekëebii pêre mε.

Lire e Poli à li cyée pi na na pi kàntugo wà dijyεñji nyii karigil'á, bà pi kyaa si mpyi si ntáan pi jùñjufoonji Yesu á mε, pi a yàfani piye na, pi i piye kyaa táan piy'á, mpyi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná pi e mε, pi i jwuñkanna cè ná pire e.

Poli à Kölösi dánafeebii shéere

¹ Mii Poli u nyε Yesu Kirisita túnntunñjò mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, mii ná wuu cìnmpworonji Timøti, ² u à ñge lterenji tun Kile wuubil'á Kölösi kànhe e. Yii pi nyε wuu cìnmpyibii pi à taha Kirisita fye e tèrigii puni i ke, wuu Tuñi Kile u nyε yii na, u u yyeñinje kan yii á.

Poli à fwù kan Kile á Kölösi dánafeebii kyaa na

³ Nyε tèrigii puni i wuu aha a si raa Kile ñáare yii kyaa na, uru ñgemu u nyε wuu Kafoonji Yesu Kirisita Tuñi ke, wuu maha u shéere, jaha na ye ⁴ pyiñkanni na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná pyiñkanni na Kile wuubii puni kyal'á táan yii á ke, wuu à yire lógo. ⁵ Yii à yii sònñjore taha yaage ñkemu na, ná yii sí kuru ta nìnyiñji na ke, kuru ku nyε yii dáninyañji ná yii tåange jùnyke. Jwumpe Nintanmpe pu nyε sèenji, ná p'á fyânhha a nò yii na ke, pur'á ku kyaa jwo. ⁶ Puru jwump'á nò dijyεñji puni na bà p'á nò yii na mε, p'á yasere pyi, maa mpúgo. Pu na lire pyi yii shwøhøl'e mú, mà lwó yii à Kile kacenni kyaa lógo, maa li cè sèe

sèl'e ke. ⁷ Wuu ntàannamabaarapyijeeñi Eparafirasi à yii kâla yire cye yi na. Kirisita báarapyi njçenñje u jyé u wi yii shwøhøl'e. ⁸ Kile Munaani à tàange ñkemu le yii e ke, u à kuru kyaa jwo wuu á.

Poli na Kile jnáare Køløsi dánafeebii kyaa na

⁹ Lire l'à li ta, mà lwó canñke wuu à yii kyaa lógo ke, wuu na Kile jnáare yii á tèrigii puni i. Wuu na u jnáare, nde u la jyé yii a mpyi ke, bà yii si mpyi si lire sénmegé ncè me. U u yákilifente kan yii á, bà yii si mpyi s'a u karigii jnaa s'a ncwúu me. ¹⁰ Lire e yii toronjkanni sí Kafoonji Kile wuuni lwó, s'a u jyii wogigii kanni pyi, s'a kacenñkii shinji puni pyi, s'a sì yyaha na Kile ncèñji i. ¹¹ Kile Siñi Punifoo sí raa fànhe kaan yii á, bà yii si mpyi si yii kaleñkii puni kwú ná funntange ná funñiñke e me.

Kirisita jyé dijyëñi puni jnùñjø na

¹² Yaayi Tufoonji Kile à yaha u bëenmpe e nìnyiñji na, u wuubii mëe na ke, yii a fwù kaan u á yire kurugo, naha na ye u à yii le yire tafeebil'e. ¹³ U à wuu dìr'a yige numpini fànhe e mà le u Jyanji saanre e, uru ñgemu kyaa l'à táan u á ke. ¹⁴ Uru cye kurugo Kile à wuu jnùñjø wwû kapegigii bilere e, maa cyi yàfa wuu na.

¹⁵ Uru u jyé Kilenji nìnyambaanji nàñjañji,
uru u à fànhä tò Kilenji yayaayi puni na,

¹⁶ naha na ye uru cye kurugo Kile à dijyëñi yaayi puni dá,
nìnyiñji wuyi ná ñìñke wuyi,
yaayi nìnyayi ná nìnyambaayi,

mu à jwo jne yi jyé saanre ná kafente ná jnùñfente ná
fanhafente e ke,

yire yaayi pun'á dá u cye kurugo, maa dá u mëe na.

¹⁷ Uru u jyé yaayi puni yyaha na, uru cye kurugo yaayi pun'á
yiye cû.

¹⁸ Uru u jyé dánafeebii kuruñke jnùñke*.

Kuru na jyé sùpyañji cyeere fiige,
uru u jyé kuru tasiige,

naha na ye uru u à pyi shincyiwe mà jnè a fworo kwùñji i.
Lire na, u à yyahayyerenji lwó karigii puni i.

¹⁹ L'à táan Kile á, cyeyi puni yi jyé ur'e ke, na yire yi pyi u Jyanji
i.

²⁰ Uru cye kurugo Kile à mbèñji cya ná yaayi puni i.

Sìshange u à wu kworokworocige na ke,
ná kur'e Kile à yyeñiñke kan jnùñke ná nìnyiñji yaayi pun'á.

²¹ Tèecyiini i, yii sònñøpeere ná yii kapyiñkii mpyi a li cyêe
na yii laage mpyi a tòøn Kile na, maa mpyi u zàmpenmii. ²² Ñka
u Jyanji à pa mpyi sùpya maa ñkwû. U kwùñji cye kurugo, Kile

* **1:18** Pìi maha jwo: «dánafeebii kuruñke jnùñjø na».

à yii ná uru shwòhòñi yal'a pwo. Lir'à pyi bà Kile si mpyi si yii fwɔnrɔ baa wuubii ná yii tigire baa wuubii yaha yii yyére u yyahe taan si nyε yii na mε. ²³ Nka fo yii aha yiye pwo Kile kuni i, maa tayyérege niycenjε wwû, yaage na yii sònñjɔr'à taha niyinjε na ke, maa mpyi yii nyε a funnjɔ wwò kuru na mε. Kuru yaage kyaa Jwumpe Nintanmpe nyε na yu. Yii à pu lógo, p'à jwo nyjke sùpyire pun'á mû. Puru jwumpe nywuñi kurugo, Kile à mii Poli pyi u báarapyi.

Poli na zhìñjí leni dánafeebii kurugo

²⁴ Nyε mii cìnmpyiibii, yyefuge e mii nyε naha numε yii kurugo ke, kur'à táan mii i, naha na yε Kirisita ná dánafeebii kurunj'à kwôro kuru yyefuge e fo mà sà nə tèni là na, mii sí na nàzhanjε pyi kur'e, bà dánafeebii kurunjke si mpyi s'a sì yyaha na mε. ²⁵ Mii à pyi dánafeebii kurunjke báarapyi, Kile u à mii yaha uru báaranjε na yii á. Mii à yaa mii u Kile jwumpe puni jwo yii á. ²⁶ L'à mɔ, puru jwumpe mpyi a ñwøhø sùpyire puni na, ñka numε p'à jwo a nɔ Kile sùpyiibii na. ²⁷ U la mpyi si lire kanwøhøni nisinani nimbwooni cyée supyishinjε puni na. Lire kanwøhøni li nyε: Kirisita nyε yii e, lire l'à yii pyi yii à tèen ná l'e na yii sí n-pyi shinbwoo Kile yyére. ²⁸ Wuu na Kirisita kyaa yu sùpyire pun'á, marii pi yerege maa pi kâlali ná yákilifente e, bà pi si mpyi si fûnnjɔ Kile kuni i, Kirisita wwoñeegε cye kurugo mε. ²⁹ Lire kurugo mii nyε na báaranjε pyi. Kirisita à fânhe ñkemu kan mii á ke, ná kure e mii na zhìñjí leni. Kuru fânhe ku maha sínjí kaan mii á.

2

¹ Zhìñjí mii na leni yii ná Lawodisi dánafeebii kurugo, mà bâra mpyi pi nyε pi sàha ñkwò a mii nya a nya mε, mii la nyε yii i li cè na ur'à waha a tòro. ² Mii na uru zhìñjí leni si màban le yii ná pire puni i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìnmpworoge ñgwòñjε funnjke e, yii i yákilifente shinjε puni ta, yii i Kile kanwøhøni cè, lire li nyε Kirisita. ³ Ur'e nàfuunjε niñwøhøñjε nyε mu à jwo yákilifente ná ncènji. ⁴ Mii na puru yu bà yii si mpyi si yiye shwø kàyituwøgøre jwufeebii na mε. ⁵ Mii laage mée ká ntøøn yii na, mii nyε yii taan sònñjøre e. Mii funntanga wu u nyε, naha na yε yii karigii puni sogoloñkann'à ñwø yiye shwøhøl'e, yii s'à taha Kirisita fye e ná funnjɔ niñkin i.

Yii aha mpyi ná Kirisita e, yii nàzhan à fworo yasunnyi i

⁶ Nyε bà yii à ñen'a Yesu Kirisita pyi yii Kafoonjε mε, yii kwôro kuru wwoñeegε e ná u e. ⁷ Bà cige ndìre maha mpyi nyjke e, nyj'k'a sì wá na ku ñwø caa mε, lire pyiñkanni na, yii ndìre le Kirisita wwoñeegε e, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i,

bà yii à taanna li na mε. Mà bâra lire na, yii fwùŋji niŋkanŋi u nyaha u á.

⁸ Yii a yiye kàanmucaa, yii àha ɻkwò yiye yaha jwɔtanyifeebii pi yii jwɔ fáanŋa a cû mε. Pi jwumpe jyε kafinara, Kile e bà p'à fworo mε. Pu jyε jùŋɔ baa, maa yyaha tí ná làdaabii karigii ná diŋyeŋi yasunŋyi i, yire ná Kirisita sí jyε kunul'e mε. ⁹ Kirisita u à pyi sùpya ke, yaayi puni yi jyε Kilenj sèe wuŋi i ke, yire puni na jyε u e. ¹⁰ Yaaga maha yaaga ku jyε ná jùŋufente ná sífente e ke, u à fànha tò yire puni na. Yii ná uru wwoŋeege cye kurugo, yii à yaayi puni ta mà yii funŋyi jíŋε. ¹¹ U wwoŋeege cye kurugo mû, yii à kwòn, lire jyε a li cyée na sùpya u à yii cyeere cyage kà kwòn mε. ɻka u à yii sònŋøpeere kwòn a láha yii zòompii na. ¹² Yii à batize ke, l'à pyi mu à jwo yii à le fanŋke e ná Kirisita e maa jè ná u e maa mpyi ná u e wwoŋeege e. Lir'à pyi dánianji cye kurugo Kile sífente e. Tire sífente t'à Kirisita jè a yige kwùŋi i. ¹³ Yii mpyi mu à jwo kwùu, naha na ye yii kapegigii ná yii sònŋøpeere mpyi na sàha ɻkwò a láha yii na mε, ɻka Kile à shì nivonŋo kan yii á ná Kirisita e, maa yii kapegigii puni yàfa yii na. ¹⁴ Tìgire ná kapegigii cyi mpyi a sém'a yaha wuu yyaha na, na wuu à Saliyanji kèege ke, Yesu Kirisita kwùŋi kworokworocige na, lir'à cyire puni shi bò. L'à pyi mu à jwo uru séməŋ'à kwòro kworokworocige na. ¹⁵ Uru kwùŋi cye kurugo, yaayi yi jyε numpini i ná jùŋufente ná sífente e ke, Kile à yire fànhe shwɔ yi na, maa yi silege, maa yi pyi yawiige diŋye puni jyii na.

¹⁶ Lire e yii àha nûru jee sùpya u a yii la wwû yii yalyire ná yii yabyeere làdanji ntiimbaanj na mε. Yii mû àha jee pi a yii la wwû kataanni canŋyi ná yivonni ná canŋøŋke làdanji ntiimbaanj na mε. ¹⁷ Cyire karigii puni mpyi kàntugo yyére wuuni nimbooni nimpani nàŋjanji. Yesu Kirisita kyaa li, u à fànha tò nàŋjanji na, uru u jyε sèenji puni. ¹⁸ Mpii pi na yà yu yii Kile pèenŋkanni na ke, yii àha raa pire kàanmucaa mε, naha na ye mà piye tîrige maraa mèlækëebii père, lire l'à tâan pi á. Pi ɻooŋyi na pi à piye tîŋε, maa piye pêl'a tòro, mà tâanna ná pi sònŋøŋkanni i. ¹⁹ Pi saha jyε a piye pwɔ Yesu na mε, uru sí u jyε jùŋke, mà li ta cyeere ká a jncáa yaage ɻkemu na ke, jùŋke ku maha kuru kan t'á. Nùŋke ku maha yatanzogompe ná kapaanre pyi cyere ninŋkin, Kile sí u maha tire cyeere lyεge.

²⁰ Nyε yii à kwû ná Kirisita e ke, yii nàzhan à fworo ɻke jìŋke yasunŋyi i. Yii kuro saha jyε yi kafuunŋkil'e mε. Lire e ke yii àha nûru jee pi fànhe cyán yii na jncii karigil'e mε: ²¹ «Ma hà nde lwó mε, li jyε a jwɔ mε. Ma hà nde néene mε, li jyε a jwɔ mε. Ma hà mpwòn nde na mε, li jyε a jwɔ mε.» ²² Cyire kafuunŋkil' à yyaha tí ná yaayi ɻjemu i ke, yi shìŋi jyε a nyaha mε. Yalyire nintiire ti jyε ti ti, t'aha lyî a kwò, yi maha ɻkwò.

Sùpyiibii yabilimpii nijjaanji cyi nyε cyi cyi, cyi nyε a lwó a pwɔ Kile kuni na mε. ²³ Pì na sɔnnji na cyire karigii na nyε jncè, na ha kurugo ye cyi na yu Kile pèenjanni ná sùpyaŋi uye ɣkyèregeŋi kyaa na. Mà li ta, kajiwɔɔ nyε cyi na mε, sùpyire maha tiye père ná cyi e, Kile bà pi nyε na mpêre ná cyi e mε.

3

Toroŋkanni nijjyeeni ná nivɔnni kani

¹ Ná yii s'á jnè a fworo kwùŋji i ná Yesu i, lire e ke, sèeyaayi yi nyε nijnyinji na, cyage e Yesu à tèen Kile kàniŋe cyege na ke, yii a yire caa. ² Yii a sɔnnji kannna nijnyinji sèeyaayi na, yii i jnìŋke wuyi yaha wani. ³ Naha na yε yii à kwú maa jnè, yii shifɔnmii wuu pi à tèen ná Kirisita e Kile yyére. Uru shifɔnnji na nyε kyaa ndemu li nyε li nyε na naa mε. ⁴ Kirisita u à shifɔnnji kan yii á ke, u aha a si nyā canjke ɣkemu i ke, yii sí nyā ná u e u sìnampē e.

⁵ Lire e ke yii yii zòmpiibii bò, mu à jwo kapwɔhɔyi ná jacwɔɔre shinji puni ná yaayi lapege ná funmbwɔhe, kuru ná kacyinzunni mú à tàanna. ⁶ Mpii pi nyε pi nyε na Kile père mε, cyire karigii shinji cyi maha Kile lùuni pyi l'à yíri pire taan. ⁷ Tèecyiini i, yii mpyi na ntùuli cyi kurigil'e, yii mpyi cyire kapegigii cye e. ⁸ Nka numε, lùyirini ná lùpεenni ná pege, yii cyire karigii puni yaha. Cyàhigii, lire nyε mε silege baa jwumpe pà tufige nyε a yaa p'a fwore yii jnɔyí i mε. ⁹ Yii àha núru raa fini yiye na mε, na ha kurugo ye yii à fworo yii lyempe e, maa yii kapyijyεgigii yaha. ¹⁰ Yii a zòmii nivɔnmii lwó, yii à pyi sùpyii nivɔnmii, maa mpyi yii Davoonji málwɔrɔ, si u cè sèl'e. ¹¹ Lire kurugo yii à pyi Yahutuu yo, yii à pyi shinji wabere yo, yir'à fworo y'e, yii à kwòn yo, yii nyε a kwòn mà yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi kànbwɔhɔshiin yo, yii à pyi nyεgεñwɔhɔshiin yo, yir'à fworo y'e, yii à pyi bilii yo, yii nyε a pyi bilii mà yo, yir'à fworo y'e. Nde li nyε na wí ke, lire li nyε: Kirisita kyaa l'à jwo ke, uru u nyε yaayi puni jnùŋɔ na, maa mpyi wuu puni i.

Dánafeebii wwoŋεεge kani

¹² Nyε ná Kile s'á yii cwɔɔnrɔ, maa yii pyi uye wuu, maa yii kyaa táan uy'á, lire e yii a nùŋaara taa yiye na, yii raa sùpyigire pyi ná yiye e, yii i yiye třirige yiy'á, yii i mpyi jnùmpinjεfee ná lùtaanfee, ¹³ yii i yii karigii kwú yiye e, yii raa yii kapyiŋkii yàfani yiye na. Wà ha wurugo wà á, yii i puru jwo a kwɔ feefee, bà Kafoonji Yesu à yii ná uru shwɔhɔlɔ wogigii kwɔ feefee mε. ¹⁴ Mà bâra cyire puni na, yii sàa yiye kyaa táan yiy'á, na ha kurugo ye tâange ku maha ɣgwòŋji shiinbii pwɔ piye na. ¹⁵ Mbèŋi Kirisita à le yii shwɔhɔl'e ke, uru u kwôro yii shwɔhɔl'e, na ha na yε Kile u à yii yyere yii i mpyi niŋkin. Yii a fwù kaan u á mú.

¹⁶ Yii Kirisita jwumpe yaha pu tat  eng   ww   yii z  ompil'e s  e s  l'e. Yii a yiye k  lali, yii raa yiye y  r  ge n   yákilifente e, n   Zaburu s  m  ji myahigii n   Kile p  ente myahigii n   Kile kuni myahigil'e. Yii a myahigii c  e n   yii z  ompyaagii puni i, yii raa Kile sh  ere. ¹⁷ Yii a yii kapyiinkii n   yii kajwunjii puni pyi Kafoonji Yesu m  ge na. Cyire tooy'e, yii raa Tufoonji Kile sh  ere Yesu m  ge kurugo.

Py  nge wwoj  ege kani

¹⁸ Cyeebii, yii yiye t  rige yii n  ambaabil'  , lir'   yaa n   yii e Kafoonji Yesu wwoj  ege e. ¹⁹ N  ambaabii, yii yii cyeebii kyaa t  an yiy'  , yii   ha pi c   bilii f  ige m  . ²⁰ N  nkopyire, yii yii sifeebii jw  omyahigii c   karigii puni i. Yii aha a lire pyi, lire s  i n-t  an Kafoonji Yesu i. ²¹ Tiibii, yii   ha l  gigii p  en n   yii py  ibil'e m  , lire k   mpyi, m  banji s  i n-fworo pi e.

Bilibii n   pi jn  yufreebii kani

²² Bilibii, yii yii jn  yufreebii jw  omyahigii c   karigii puni i. Yii   ha raa pi jn  yaga báaraanj kanni pyi si nta nt  an pi    m  . Yii a u pyi n   funvyinge e, yii raa Kafoonji Yesu p  ere. ²³ B  ara maha b  ara na yii jn   ke, yii a u pyi n   z  ovyinre e, b   yii maha b  are Kafoonji Yesu    m  , l  ha mpyi mu    jwo yii na b  are s  upyir'   m  . ²⁴ Yii   ha jkw   funj   ww   na Kafoonji s  i yii s  ra m  . Yaayi u    yaha u wuubil'   ke, yire y   u s  i n-kan yii   . Kafoonji Kirisita    yii na b  are. ²⁵ Nka shin maha shin u kapyii li jn   báarapege ke, urufoo s  i n-s  ra n-t  anna n   kur'e, jnaha na y   Kafoonji jn   a s  uya pw  ojo s  uya na m  .

4

¹ N  yufreebii, yii a yii bilibili cw  re n   fy  nmpe n   nt  linji i, yii   ha funj   ww   na yii m   na jn   n   N  yufreebii w  e n  jyinji na m  .

Y  reyi nizan  yi

² Yii   ha nd  ha Kilejnarege na m  , yii yyaha le ku na, yii raa fw   kaan Kile    t  rigii puni i. ³ Yii raa Kile j  are wuu    m  , b   u si mpyi si pyiinkanni nj  cenni kan wuu   , wuu raa Kirisita kajw  h  ni kyaa yu s  upyir'   m  . Lire kurugo mii    le k  asunji i.

⁴ Yii kw  ro jnarege na mii   , b   mii si mpyi s'a li sénmäge s'a yu li jwuunkanni na m  .

⁵ Ny   mpyi pi jn   pi jn   Kile kuni i n   yii e m  , t  re o t  re e yii    laaga ta ke, yii a kacennji pyi pi   , yii raa pi cw  re n   yákilifente e. ⁶ Yii jw  omugure ti pyi n   t  poomo n   kajw  oni i t  rigii puni i, yii raa s  upyire jw   shuu yii a jw  ge.

Fw  uji nizan  yi

⁷ Wuu nt  annamacinmpworoji, Kafoonji Yesu báarapyinji Tisike, u jn   na b  are n   mii i ke, jw  m  e ni  kinfoo wi. Kyaa

maha kyaa li jyε na ha ke, u sí n-sà cyire puni jwo yii á. ⁸ Mii à li yīrige li kurugo maa u tun yii á, u sà wuu yìrinjkanni jwo yii á, bà lire si mpyi si màban le yii e me. ⁹ Mii à Onezimu mú bâra u na, yii ntàannamacinmpworoñi wà wi, dánasupya wi. Karigii cyi jyε na ha ke, u sí cyire puni jwo yii á.

¹⁰ Mii kàsuuyijneñi Asitariki à yii shéere. Barinabasi cìnmpworonji Marika mú à yii shéere. Mii à u kyaa jwo yii á mà kwò. U aha nə yii na, yii u cû a jwø. ¹¹ Yesu pi maha mpyi Zhutusi ke, ur'à yii shéere mú. Yahutuubii dánafeebil'e, pire shiin taanreñi kanni pi à mii tègε, pyiñkanni na sùpya sí n-jà n-jyè Kile Saanre e ke, ka wuu u lire jwo sùpyir'á. Pi à màban le mii i sèl'e. ¹² Yii cìnmpworonji Epafrasi u na báare Yesu Kirisita á ke, ur'à yii shéere mú. Tèrigii puni i u à uye waha Kileñarege na yii kyaa na, bà yii si mpyi si ñkwôro Kile kuni i si fûnjo l'e, s'a Kile jyii wuuni pyi tèrigii puni i me. ¹³ Mii sí n-jà yi jwo yii á: yii ná Lawodisi dánafeebii ná Erapolisi wuubii kani jyε Epafrasi zònji na sèe sèl'e. ¹⁴ Luka, wuu cevooroni dògötørønanji ná Demasi, pir'à yii shéere.

¹⁵ Yii Lawodisi kànhe dánafeebii shéere, Nimifa ná dánafeebii pi maha bínnini u bage e ke, yii i pire shéere mú. ¹⁶ Yii aha ñge lèterenji kâla, yii i u kan Lawodisi dánafeebil'á pi kâla, sémenji ñgemu ká yíri Lawodisi i ke, yii mú pi uru kâla. ¹⁷ Yii yi jwo Arisipi á, na u àha ñkwò funjo wwò Kafoonji Yesu báaranji niñkanji na u á me. U u u pyi u nə u tegeni na.

¹⁸ Mii Poli yabilinji cyεge k'à ñge fwùñji séme. Yii àha funjo wwò li na na mii jyε na ha kàsuñi i me.

Kile u jwø yii na, u u jwó le yii á.

Poli à lèterenji niŋcyiinji n̄gemu tun Tesaloniki kànhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funŋɔ jwumpe e ke

Tesalonike kànhe na mpyi Masedoni kùluni i. Silasi ná Timoti à Poli tège Jwumpe Nintanmpe njwuŋi na wani, ka pìi si piye kan Yesu á. Poli nyé a já a tère nimbwoo pyi wani kuru kànhe na mε, naha kurugo ye Yahutuubil'á u kyérege wani (Kapyiinkii 17).

Poli yìrinjkwooni kàntugo lire kùluni i, u à Timoti tun Tesaloniki kànhe e, u sà dánafeebii kàanmucya kampyi yyefuge nyé a pi pyi pi à sàa le Kile kuni jaaraŋi na mε. Nyé tèni i Timoti à nûr'a pa maa jwuntanma jwo Poli á mà yyaha tíi ná dánafeebil'e ke, ka Poli funntanga wunji si n̄ge lèterenji sém'a tun pi á.

Nge lèterenji funŋɔ e u à fwù kan Kile á, maa màban le dánafeebil'e, bà pi si mpyi si n̄kwôro Kile kuni i s'a sì yyaha na mε.

U à pi funŋɔ cwo u báaraŋi pyiŋkanni na tèni i u mpyi pi shwɔhɔl'e ke. U funŋɔ'á táan, naha kurugo ye u à li nyá na dánafeebil'á kwôro Kile kuni i, ali mà li ta n̄gahanji nyé pi juŋ'i. U la nyé si nûru pi nyá (1-3). U à pi funŋɔ cwo u kàlaŋi na mà yyaha tíi ná jaaraŋkanni niŋcenni i. U à li cya pi á na pi a piye kàanmucaa katupwɔhɔyi na (4.1-12).

Dánafeebii kuruŋke e, pìi funmpen wuu pi mpyi mà yyaha tíi ná dánafeebii niŋkwiubil'e. Ka Poli si màban le pi e maa li cyée pi na na Yesu à n̄e a fworo kwùŋi i pyiŋkanni ndemu na ke, dánafeebii pi à kwû ke, Kile sí pire n̄e Yesu fige. U à jwo na Yesu sí nûru n-pa canŋka. U aha mpa, dánafeebii puni sí n-pyi ná u e fo tèekwombaa (4.16-17).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kuruŋke ku nyé wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kànhe e ke, mii Poli ná Siliven ná Timoti, wuu pi à n̄ge lèterenji séme si n̄kan yii á. Kile u nwɔ yii na, u u yyenŋke kan yii á.

*Tesaloniki kànhe dánafeebii Kile kuni jaaraŋkann'á Poli yyaha
n̄i*

² Wuu maha fwù kaan Kile á yii kyaa na tèrigii puni i. Wuu aha a si raa u náare tère o tère e ke, wuu funŋɔ nyé na wwùu yii na mε. ³ Kacenŋkii yii à pyi maa li cyée na yii à dá Yesu Kirisita na ke, ná báaraŋi yii à pyi maa li cyée na Kile kyal'á táan yii á

ke, ná pyiñkanni na yii à yiye waha maa yii sònñjore taha wuu Kafoonji Yesu Kirisita na ke, wuu aha a Kile jnáare, wuu funjø nyé na wwùu cyire na mε. ⁴ Wuu cìnmpyiibii, wuu à li cè na Kile à yii kyaa táan uy'á maa yii cwoɔnr'a pyi u wuu. ⁵ Yii li cè na tèni i wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á ke, li nyé a mpyi a dá jnwɔjwumpe kanni na mε, ḥka Kile Munaani fànhé mû mpyi a bâra maa yii pyi yii à dá na wuu jwumpe na nyé sée. Naarañkanni na wuu mpyi na jaare yii shwɔhɔl'e yii ntègènji kurugo ke, yii à lire cè. ⁶ Wuu naarañkanni ná Kafoonji wuuni nyé niñkin, lire naarañkanni yii s'á lwó. Kile Munaani fành'à yii pyi yii à jnε Kile jwumpe na ná funntange e yii yyefuge tèrigil'e. ⁷ Lire pyiñkanni na, yii à pyi yyecyeenε Masedoni ná Akayi kùligii dánafeebii pun'á. ⁸ Yii à pyi kañuñjø mà Kafoonji Jwumpe pyi p'á caala mà lwó yii yyére, mà sà nɔ fo Masedoni ná Akayi kùligii na, mà bâra lire na, dâniyañjø yii à pyi Kile na ke, uru kyal'á jwo cyeyi puni i. Lire kurugo wuu saha nyé na wuye kàñre na yii kyaa yu sùpya á mε. ⁹ Tèni i wuu à shà yii yyére ke, pyiñkanni na yii à wuu jnùñjø bê, ná pyiñkanni na yii à kàntugo wà yii yasuny'á ke, mà bâra lire na, Kilenjø nyii wuñi u nyé Kilenjø sée wuñi ke, yii à jnε uru na maa u pêre, sùpyire puni na yire yu. ¹⁰ Pi à li cè mû na yii na Kile Jyanjø Yesu sigili. Kile à u jnè a yige kwùñjø i, uru u sí n-yîri nìnyiñjø na mpa wuu shwɔ Kile lùyirini nimpani na.

2

Kile báarañjø Poli à pyi Tesaloniki kàñhe e ke

¹ Wuu cìnmpyiibii, yii yabilimpil'á li cè na wuu kasheeni nyé a pyi yii yyére jnùñjø baa mε. ² Yii à li cè na Filipi kàñhe shiinbil'á wuu kyérege, maa wuu cyahala, ḥka lire ná li wuuni mû i, Kile barag'e, wuu à wuye waha maa ḥkár'a sà Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, ali mà li ta wuu zàmpœenbil'á nyaha.

³ Jwumpe wuu à jwo sùpyir'á maa pi le kuni niñcenni i ke, wuu nyé a puru jwo pi á ná pi ḥjurugo funj'i, lire nyé mε ná funjkyaaange e, lire nyé mε ná nàjwɔhɔrɔ funj'i mε. ⁴ ḥka Jwumpe Nintanmpe Kile à kan wuu á ke, puru wuu nyé na yu. Naha kurugo yé u à wuu kàanmucya mà li nyá na wuu sí n-jà uru báarañjø pyi, lire e u à wuu pyi wuu u mpe Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Wuu nyé na pu yu wuu kyaa si ntáan sùpyir'á mε, ḥka wuu na pu yu wuu kyaa si ntáan Kile á. Uru u à wuu zòompii cè.

⁵ Yii yabilimpil'á li cè kàyituwɔgɔrɔ bà wuu à jwo yii á mε, là nta kurugo bà wuu mû s'á pu jwo mε. Kile u nyé wuu shèréfoonji. ⁶ Mècyara kurugo bà wuu nyé na puru Jwumpe Nintanmpe yu yii á, lire nyé mε sùpyire sannt'á mε. ⁷ Mà li ta wuu mpyi na sí n-jà fànhø cyán yii na, naha na yé Kirisita

tùnnntunmii pi nyε wuu. Nka lire ná li wuuni mú i, wuu à pyi jùmpijefee yii shwəhəl'e, bà pyàŋi nuŋi jùŋke maha mpi ná u e, maa yaha u na mε. ⁸ Nyε yii ntàannamagare t'à sìi wuu e ke, tire t'à wuu pyi wuu à Jwumpe Nintanmpe jwo yii á, puru mpemu p'à fworo Kile e ke. Lire kanni bà mε, wuu mpyi a sàa li ta kacenñe si yii tègε pyiŋkannigii puni na, ali li mée ká bē ná wuu múnahigil'e, naha na yε yii kyal'à waha wuu na sèl'e.

⁹ Mii cìnmpyiibii, tèni i wuu à sà Kile jwumpe jwo wani yii yyére ke, kanhaŋkanni ná báarawage wuu à pyi pìlagā bâra canña na, bà li si mpyi wuu àha bú ŋkwò mpyi tuguro yii jnūŋ'i mε, yii funŋo nyε a wwò lire na mà ke!

¹⁰ Yii à li nya, Kile mû à li nya, jaaraŋkanni na wuu mpyi na jaare yii shwəhəl'e ke, lire mpyi a jnwɔ maa ntíi, wuu mû mpyi tìgire cyaga baa.

¹¹ Yii mû à li cè na bà tufoonjì maha u pyìbibii cû mε, amuni wuu à yii puni niŋkin niŋkinji cû. ¹² Wuu mpyi maha yii yerege maa màban leni yii e, maa yi yu na wahage yii á, na yii yii jaaraŋkanni yaha li yyaha tíi ná Kile nyii wuuni i, uru ŋgemu u à yii yyere, bà yii si mpyi si jyè u Saanre sìnampe e mε.

¹³ Lire kurugo wuu fwù nyε Kile na tèrigii puni i, naha na yε Jwumpe Nintanmpe wuu à jwo yii á ke, yii nyε a pu pyi sùpyire jwumò mε. Nka bà pu nyε mε, yii à pu cû amuni, maa li cè na Kile jwumpe pu nyε pu pi, yii pi à dá Yesu na ke, na puru pu nyε na yii sònñore kēenji. ¹⁴ Wuu cìnmpyiibii, Kile à mpiimu yyere ka pi i dá Yesu Kirisita na Zhude kùluni i ke, yii ná pire mû à pyi niŋkin, naha na yε bà Yahutuubii pìl'à pire kyérege mε, amuni yii yabilimpii sùpyiibil'à yii kyérege. ¹⁵ Pire Yahutuubil'à Kile mùmpenmε pyi maa Kafoonjì Yesu ná Kile túnntunmii bò, maa wuu kyérege. Pi à piye pyi sùpyire puni zàmpenmii. ¹⁶ Jwumpe wuu nyε na yu supyishinjì sann'á, bà pi si mpyi si shwə mε, pi la nyε si wuu sige puru jnūwunji na. Lire mpyinjì cye kurugo, pi à là bâra pi kapiegigii na, fo Kile lùun'à pa yíri pi taan maa bégele pi ntùnnji mée na.

Tesaloniki kànhe dánafeebii lage nyε Poli na

¹⁷ Cìnmpyiibii, wuu pi ke, wuu à yíri yii taan si tère pyi, wuu nyε na yii jaa mε. Nka wuu na sònñji yii kyaa na. Mà pu fínij'a jwo, wuu la nyε si yii nya sahaŋki. ¹⁸ Lire kurugo wuu la nyε si sà fworo yii na. Mii Poli yabilinj'á lire kùsheeni kyal'à yaha tooyo niŋyahay'e, nka Sitaanniŋjì à wuu pyi wuu nyε a jà a lire kùluni tøäge lwó mε.

¹⁹ Nyε jofoo u nyε wuu sònñore tatahage yε? Jofoo u nyε wuu funntange jùŋke yε? Jofoo u nyε wuu pèente jùŋke yε? Yii pi. Wuu Kafoonjì Yesu cannuruge, yii pi sí n-pyi wuu sònñore tatahage, si mpyi wuu funntange jùŋke, si mpyi wuu pèente

jùñke Yesu yyahe taan. ²⁰ Sèeñi na, yii pi jyε wuu pèente ná wuu funntange jùñke.

3

Poli à Timəti tun Tesaloniki kànhe dánafeebil'á

¹ Nyε wuu à mɔ a yii kyaa lógo fo li jyε a pa jwɔ mε, ka wuu u li lwɔ wuye funj'i, maa ntèen naha Ateni kànhe e, ² maa wuu cìmpworonanji Timəti tun yii á, bà u si mpyi si yii tège yii a sì yyaha na Kile kuni i, si màban le yii e mε. Kile báarapyinée u jyε u wi Jwumpe Nintampe njwuñi kurugo, puru mpemu pu jyε na Kirisita kyaa yu ke. ³ Wuu à lire pyi bà li si mpyi yyefuge ku jyε yii jyñ'i ke, kuru kà ñkwò màban fô yii e mε. Yii yabilimpil'à li cè na kuru yyefuge yahare e wuu jyε. ⁴ Mà wuu yaha wani yii yyére, wuu mpyi maha yi yu yii á na yyefugo karii sí n-pa wuu dánafeebii ta. Nyε bà yii jyε na li naa mε, kuru yyefuge e yii jyε numε. ⁵ Lire kurugo l'à pa tayyérege fô mii na, ka mii i Timəti tun yii yyére u u sà yii Kile kuni jaaranjkanni kàanmucya u pa jwo na á, naha na yε mii mpyi na fyáge Sitaanninji kà ñkwò yii sòn n-yige Kile kuni i, si wuu báaranji pyi jùñjø baa mε.

⁶ Nka Timəti à nûr'a pa a yîri yii yyére ke, jwumpe u à jwo wuu á mà yyaha tí ná yii Kile kuni jaaranjkanni ná yii ntàannamagare e ke, pur'à wuu funjyi jyñe. U à jwo wuu á mú na yii funjø wà à wwò wuu na mε, na bà wuu la jyε si yii jnya mε, amuni yii la mú jyε si wuu jnya. ⁷ Lire kurugo wuu cìmpyibii, wuu à yire lógo ke, ali mà li ta wuu jyε yyefuge ná nàvunñke e, yii Kile kuni jaaranjkann'à wuu funjyi pyi y'à jyñe. ⁸ Numε, wuu yákilibil'à tèen, naha na yε yii à kwôro Kafoonji wwojñeegē e. ⁹ Yii kan'à wuu funjyi táan pyiñkanni ndemu na ke, wuu bá naha à cè pyiñkanni na wuu sí Kile shéere n-jwo mε. ¹⁰ Wuu na Kile jnáre sèe sèl'e pilaga bâra canja na, bà u si mpyi si wuu yaha wuu nûr'a sà fworo yii na mε, lire cye kurugo cyeyi yi jyε yii sàha ñkwò a yire cè Kile kuni i mε, bà wuu si mpyi si yii taanna yire na mε.

¹¹ Lire kùluni tøge wuu sí n-lwɔ si ñkàre yii yyére ke, wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu u kuni pwó wuu á. ¹² Ntàannamagare ti jyε yii ná yiye shwɔhøl'e ná yii ná sùpyire sannte shwɔhøl'e ke, Kafoonji u là bâra tire na sèl'e, bà u a là bâra wuu woore na mà yyaha tí ná yii e mε. ¹³ Lire ká mpyi, yii sí fàンha ta, si ñkwôro tufeempe e si mpyi tìgire cyaga baa wuu Tuñi Kile yyahe taan, Kafoonji Yesu cannuruge e ná u wuubii puni i.

4

Naaranjkanni l'à táan Kile á ke

¹ Nyε cìmpyibii, jaaranjkanni na yii à yaa yii a jaare, bà yii kyaa si mpyi si ntáan Kile á mε, wuu à lire cyē yii na. Yii mú bá sí na jaare amuni mà kwò. Nde wuu à sì na ncaa yii á Kafoonjì Yesu mège na numε sahanjki ke, lire li nyε, yii là bâra lire jaaranjkanni na. ² Yereyi Kafoonjì Yesu à kan wuu á, ka wuu u yire jwo yii á ke, yii à yire cè.

³ Nde l'à tåan Kile á ke, lire li nyε: yii pyi fyìnme sùpyii, yii i ncû jacwoore mpyinji na. ⁴ Yii shin maha shin u pyi sèeshin u já uye na, u raa njire karii pyi. ⁵ Mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii àha jacwoore mpyinji lage yaha ku yii ta pire fiige mε. ⁶ Cikwuñji kàmpanjke na, yii wà nyε a yaa u u cìmpworonjì wà mùmpenme pyi si u nàjwəhɔrɔ mε, naha na ye bà wuu à têl'a yi jwo a waha yii á mε, Kafoonjì sí cyire karigii shinji pyifeebii tùn. ⁷ Yii li cé na Kile nyε a wuu yyere katupwəhɔyì mpyinji mεe na mε, fo fyinmpe karigii. ⁸ Lire kurugo ñgemu ká nyé nyε yereyi na ke, sùpya nワjwumø bà urufol'à cyé mε. Kileñji u à u Munaani le wuu e, ná lire li nyε Munaani niñcenni ke, uru na urufol'à cyé.

⁹ Ndemu li nyε yii ná yiye shwòhɔnjì ntàannamagare kani ke, nùñjø nyε mà yaaga sém'a kan yii á kuru kàmpanjke na sahanjki mε, naha na ye Kile yabiliñ'á lire kuni le yii taan mà kwò. ¹⁰ Lire kuni i yii mú nyε na jaare, mà yyaha tíi ná Masedoni kùluni dánafeebii puni i. Nka lire ná li wuuni mú i, mii cìmpyibii, wuu na li caa yii á, yii là bâra tire ntàannamagare na sahanjki. ¹¹ Mà bâra lire na, mbèñjì u pyi yii ná sùpyire sannte shwòhɔl'e. Sùpyire sannte karigii kàmpanjke na, yii yiye pyinjkanni cè, yii raa báarañi pyi bà yii si mpyi si yyere ná yii nùñjø karigil'e mε. Wuu à fyânhà a yire jwo yii á. ¹² Lire ká mpyi, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii jaaranjkanni sí pire yyaha jñi, li mú saha sì nø sùpya u yii tugure lwó mε.

Kwùubii nèñjì kani

¹³ Wuu cìmpyibii, mpii pi à kwû ke, wuu la nyε yii i mpyi numpini ná yyetanhare e pire kàmpanjke na sùpyire sannte fiige mε, pire mpiimu pi nyε sònñjɔrɔ tatahaga baa ke. ¹⁴ Ná wuu à dá li na na Yesu à kwû maa jñè, wuu mú à dá li na na dánafeebii pi à kwû ke, na Kile sí pire jñè n-yige kwùñji i Yesu cye kurugo pi i mpyi ná Yesu i. ¹⁵ Mà tåanna ná Kafoonjì Yesu jwumpe e, wuu sí mpemu jwo yii á ke, puru pu nyε mpe: Kafoonjì cannuruge, nyii wuubii sì n-sii n-yaha kwùubii yyaha na mε. ¹⁶ Kuru canjke, Kafoonjì Yesu ká kuni kan, Kile mèlekëebii nùñjufoonjì mèjwuuni sí n-lógo, lire jñwəhɔ na Kile tlinmpini sí n-wyì. Lire ká wyì, Kafoonjì Yesu yabiliñi sí n-yíri niñyinji na si mpa. Mpii pi à kwû mà pi yaha Yesu Kirisita wwoñege e ke, pire pi sí n-fyânhà jñè. ¹⁷ Nyε lire ká mpyi a

dánafeebii mpiimu ta jyii na ke, pire sí n-bâra pire na, si ɳkò n-yîri sjencyan, si ɳkàre nahajyi i, si zà Kafoonji jùnjo bê njyinji na. Lire pyiñkanni na, wuu sí n-pyi ná Kafoonji i tèrigii puni i.

¹⁸ Lire e ke yii a yiye fôonji ná puru jwumpe e.

5

Dánafeebil'à yaa pi bégel'a Kafoonji Yesu cannuruge sige

¹ Mii cìmpyibii, nde li jyé Kafoonji Yesu tèenuruni, lire jyé mè u cannuruge kani ke, jùnjo jyé mà yaaga sé'm'a kan yii á kuru kàmpanjke na mè. ² Yii yabilimpil'à li cè a kwò na canjke Kafoonji sí nûru n-pa ke, kuru canjke sí n-pâa sùpyire e, bà nàñkaanji maha mpâa yaage fol'e numpilage e mè. ³ Tèni i sùpyire sí n-pa raa ɳko: «Wuu jyé yyejinjke e, wuu sañcwàñj'à kòr'a jwò» ke, jyé lire tèni i yyefugo nimbwòhò sí n-pâa n-cwo pi na, bà layanjke maha mpâl'a cwo ceenji laa wuji na mè. Pi wà tuflige sì n-shwò mè. ⁴ Nka mii cìmpyibii, yii pi ke, kuru canjke sì n-jà n-pâa yii e, bà nàñkaanji maha mpâa yaage fol'e mè, jaha na yé yii jyé numpini i mè. ⁵ Yii puni na jaare bëenmpe na canjke e, wuu jyé mu à jwo sùpyire ti maha jaare numpilage e numpini i mè. ⁶ Lire e ke wuu àha raa jwúuni bà sùpyire sannte maha li pyi mè. Nka wuu kwôrô jyii na, wuu u wuye pèrège cè. ⁷ Yii li cè na numpilage e sùpyire maha jwúuni, mpii pi maha sinmpe byii na jcwu ke, numpilage e pire maha byii. ⁸ Nka wuu pi jyé na jaare bëenmpe e ke, wuu wuye pèrège cè. Dániyanji wuu à pyi Yesu Kirisita na ke, wuu raa sì yyaha na ur'e, wuu u wuu shinjebii kyaa táan wuy'á. Wuu aha a lire pyi, li sì n-pyi mu à jwo tòonno vâanntinjè wuu à le wuye na kâshige yyaha na. Canjke Kile sì wuu shwò ke, wuu wuu sònñjore taha lire na. Lire ká mpyi, li sì n-pyi mu à jwo tòonno jùntojo wuu à tò.

⁹ Yii li cè na Kile à wuu yyere ndemu mè na ke, lire bà li jyé si tigire cyán wuu na mè. Nka u à wuu yyere bà wuu si mpyi si shwò wuu Kafoonji Yesu Kirisita cye kurugo mè. ¹⁰ Yesu à kwû wuu kurugo, bà li si mpyi u cannurug'â wuu ta jyii na yo, k'à wuu ta wuu à kwû yo, wuu u mpyi ná u e shì na mè. ¹¹ Lire e ke bà yii à têe na li pyi mè, yii a mában leni yiye e, yii raa fàンha leni yiye e.

Yer eyi nizanjyi

¹² Wuu na li jáare yii á wuu cìmpyibii, mpii pi jyé na bâare sèl'e Kile á yii shwòhol'e, maa yii yérège, maa yii yyaha cù mà tàanna ná Kafoonji jyii wuuni i ke, yii pire pyi yii silegeshiin, ¹³ yii pèènè le pi e sèl'e yii i pi kyaa táan yiy'á pi bâaranji kurugo. Yii yyejinjke yaha ku pyi yii ná yiye shwòhol'e.

¹⁴Wuu na li jáare yii á wuu cínmpyiibii, yii i jwo ná sàafeebil'e, bà pi si mpyi s'a báare mε. Mpii pi jye na fyágé ke, yii pire zòmpyaagii waha. Mpii pi jye pi jye a shà yyaha na sèl'e Kile kuni i mε, yii pire tège. Yii yii lúgigii táan ná sùpyire puni i. ¹⁵Yii a yiye káanmucaa, yii wà jye a yaa u kapii tèg'a kapii fwoo tò mε. Yii a kacenñkii pyi yii ná yiye shwóhól'e, ná yii ná sùpyire sannte shwóhól'e mú tèrigii puni i.

¹⁶Yii pyi funntange e tèrigii puni i. ¹⁷Yii a Kile jáare tèrigii puni i. ¹⁸L'a pyi ntàan yo, l'a pyi mpèn yo, yii a fwù kaan Kile á cyire karigii puni i. Lire li jye Kile jyii wuuni mà yyaha tíi ná yii e, Yesu Kirisita wwojñeegñe e.

¹⁹Yii àha Kile Munaani nage fùgo yiye shwóhól'e mε. ²⁰Mpii pi jye na Kile tùnnture yu yii á ke, yii àha raa tire tùnnture jwumpe cyíge mε. ²¹Nka yii a pu puni káanmucaa. Mpe p'á jwo ke, yii i puru cú. ²²Jwumò maha jwumò pu sí n-jà sùpya wà kapii na ke, yii àha jñee puru pà tufige na mε.

Poli à jwó le Tesaloniki kànhe dánafeebil'

²³Kilenj u jye na yyejñke kaan ke, uru u yii tège, bà yii si mpyi si mpyi sèeshiin karigii puni i mε. U u yii múnahigii ná yii zòompii ná yii cyeere mâra, bà yii si mpyi si jkwôro tìgire cyaga baa fo si zà nò wuu Kafoonj Yesu Kirisita cannuruge na mε. ²⁴Kilenj u à yii yyere ke, u sí lire pyi, jñaha na yé jwo mëe ninjkinfoo u jye u wi.

²⁵Cínmpyiibii, yii a Kile jáare wuu á mú.

²⁶Yii cínmpyiibii puni shéere cínmpworogo fwù na ná funjçenñji i.

²⁷Mii na li jáare yii á Kafoonj mëge na, yii i jñge letereñi kâla cínmpyiibii puná.

²⁸Wuu Kafoonj Yesu Kirisita u jwo yii na, u u yii tège.

Poli à lèterenji shənwunji ñgemu tun Tesaloniki kànhe dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funjɔ jwumpe e ke

Nyε Tesaloniki dánafeebii mpyi yyefuge e, Poli à yire lógo ke, maa ñge lèterenji shənwunji tun pi á maa màban le pi e, bà pi si mpyi si ñkwôro Kile kuni i me. U à li cyée pi na na Kafoonji Yesu sí nûru n-pa pi shwɔ si pi kyéregeebii tùn. Pií na mpyi wani kuru kànhe e, pire mpyi a màban fô dánafeebii pií na ná pi jwumpe e, pi mpyi maha ñko na Kafoonji Yesu à nûr'a pa a kwò. Poli à li cyée na pi à fine. Mà jwo Yesu Kirisita u pa ke, Shimpinji sí n-pa fôlo si jnùñjø kyán Kile na. Ñka Kafoonji Yesu Kirisita sí u shi bò.

Poli mpyi a lógo mú na dánafeebii pií na wá a piye yaha làmpyimbaanjì yahare e. Ka u u màban le pire e, bà pi si mpyi s'a báaranji pyi me. U à li cyée pi na na báaranji nyε a tâan ñgemu á me, urufoo mú nyε a yaa u a lyí me (3.10).

Jwumpe tasiige

¹ Yii dánafeebii kuruñke ku nyε wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita wuubii Tesaloniki kànhe e ke, mii Poli ná Siliven ná Timotí u à ñge lèterenji séme si ñkan yii á. ² Wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jnwo yii na, pi i yyejinjke kan yii á.

Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiijkil'e ntìñj funjke e

³ Wuu cìnmptyibii, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á tèrigii puni i yii kyaa na. Lir'à yaa ná mpyi i, jaha na yε yii na sì yyaha na Kile kuni i sèl'e, ntàannamagare ti nyε yii mú puni ninjin ninjkinji ná yiye shwɔhol'e ke, là sí i bârali tire na na wá.

⁴ Lire kurugo wuu aha a yii shenre yu Kile dánafeebii kuruñyi sanjy'á, wuu jnùnyi maha yîrige. Pyiñkanni na yii à yiye waha yyefuge tèrigii puni ná nàvunñke tèrigii puni i, maa ntèen Kile kuni i ke, wuu maha yire yu pi á.

⁵ Cyire karigii puni funjke e, Kile sí li cyée na uru yukyaan'à tíi. Yii li cè na kuru yyefuge e yii nyε ke, kuru ku sí yii bégele n-yaha Kile Saanre mεe na, tire ntemu kurugo yii nyε kyaage e ke. ⁶ Yii li cè na Kile à tíi, puru funjke e mpii pi nyε na yii kyérege ke, u sí n-pa pire kyérege, ⁷ si yyejinjke kan yii á, yii pi nyε kyaage e ke, mà bâra wuu na. Cannke Kafoonji Yesu sí n-yîri nìnyinji na si uye cyée ná u mèlekëebii fânhañyahaga wuubil'e ke, kuru canñke, cyire karigii sí n-pyi. ⁸ U sí n-pa najinjke e,

mpii pi à cyé Kile na, maa jnciyé Jwumpe Nintanmpe na, puru mpemu p'à yyaha tí ná wuu Kafoonji Yesu kani i ke, u sí pire tún. ⁹ Tunjkanni na u sí pi tún ke, lire li jnye: u sí pi shi bò feefee, pi laage sí n-tɔɔn Kafoonji na, pi laage sí n-tɔɔn u sifente nisinante na. ¹⁰ Canjke Kafoonji sí núru n-pa ke, kuru canjke jnciyii karigii sí n-pyi. Mpii pi à dá u na maa mpyi u wuubii ke, pire puni sí pèene ta ha u na, si jyii yige u kurugo. Yii mú sí n-pyi pire e, jaha na ye mpe wuu à jwo yii á u kyaa na ke, yii à dá puru na.

¹¹ Lire kurugo wuu na Kile jnáare yii á tèrigii puni i. Nde wuu jnye na jnáare u á ke, lire li jnye u yii tège bà yii kapyiinkii si mpyi si yyaha tí ná yii kayini i me. Yii dánianjfunjke e, kacenjkkii yii la jnye s'a mpyi ke, wuu na li jnáare u á, u yii tège ná u sifente e, yii raa cyire pyi. ¹² Lire ká mpyi, yii cye kurugo pèente sí n-taha wuu Kafoonji Yesu mège na, uru cye kurugo yii mú sí pèene ta. Lire na jnye kyaa wuu Kilejní ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita à ndemu pyi wuu á mana ke.

2

Karigii cyi sí n-pyi mà jwo Yesu u pa ke

¹ Wuu cìnmpyiibii, nde li jnye wuu Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge kani, ná pyinjkanni na wuu sí n-bínni u taan ke, wuu sí kyaa niñkin jwo yii á kuru kàmpanjke na, lire li jnye: ² pil'à jwo na Kafoonji Yesu à nûr'a pa a kwò. Yii a yiye kàanmucaa! Puru jwumpe na jnye kafinara, yii àha raa pu nûru me. Yii àha pi yaha pi a yii bâhabaha ná puru jwumpe e, lire jnye me si pu tège yiye funnjø pen me. Yii li cè na wà sí n-jà n-pa puru jwo yii á, si jwo na Kile u à uru tun, lire jnye me si pu séme leter'e si ntùugo yii á ná wuu mège e. ³ Yii àha zìi jnëe sùpya yaha u yii jnwø fáanja a wurugo pyinjkanni là tufiige na me. Yii li cè na mà jwo kuru canjke ku nø ke, shinjyahara ti sí n-fyânhä jnùnjø kyán Kile na. Lire kàntugo sùpyanji u à sàa pi maa jnùnjø kyán, ná u à yaha mbòrji laage e ná Kile sí n-pa u shi bò ke, uru sí uye cyée mà jwo kuru canjke ku nø ke. ⁴ Sùpyire na Kile mège yiri yaaga maha yaaga na, maa yaaga maha yaaga père ke, uru shinpiñi sí ntùnjke taha yire puni na. U sí uye pèe yire puni na fo si ñkàre sà jyè ntèen Kilejaarebage e, si jwo na uru yabiliñi u jnye Kile.

⁵ Mà mii yaha yii yyére wani, mii à jnciyii karigii jwo yii á, taha yii funnj'à kwò a wwò cyi na? ⁶ Nde l'à uru shinpiñi sige u sì n-jà jnye nume mà u tèejyaani yaha nòmbaa me, yii à lire cè. ⁷ Lire ná li wuuni mú i, sifente ti jnye shinpiñ'á ná t'à jwøhø ke, tire na báaraanj pyi mà kwò. Nka yaage k'à para u yyaha na ke, ná kuru jnye a yíri wani me, u sì n-jà raa u báaraanj pyi u jnyii pyinjkanni na me.

⁸ Nyé kuru ká yíri wani tèni ndemu i ke, shinpiñi sí n-ta n-fworo. U aha fworo, Kafoonji Yesu sí u bò ná u jwøge kafeege e. Kafoonji Yesu nimpañi bëenmpe sí uru shinpiñi shi bò. ⁹ Uru shinpiñi sí n-pa uye cyée ná Sitaanniñi fànhe e, kabwøhigii cyi sí sùpyire kàkyanhala si pi bilibili ke, u sí raa cyire pyi, bà u si mpyi si pi yákilibii yû mε. ¹⁰ Kuni li maha Kile pyi u à sùpyanji shi bò ke, mpii pi maha jaare lire kuni i ke, shinpiñi sí pire jwø fáanña si njaha ntiimbaanj karigii shiñi puni na. Kile sí pi shi bò, jaha na yé sèenji u sí n-jà pi shwø ke, pi nyé a ñee uru na, maa u kyaa táan piy'á mε. ¹¹ Ná pi s'à cyé uru sèenji na, lire kurugo Kile sí pi yaha tire sífente cye e, ti i pi yákilibii këenñe kafinar'á. ¹² Nyé shin maha shin u nyé u nyé a ñen'a dá sèenji na mε, maa ntiimbaanj karigii táan uy'á ke, Kile sí n-pa urufoo tún.

Dánafeebil'à yaa pi piye pwø Kile kuni i

¹³ Yii pi nyé wuu cìnmpyiibii ná Kafoonji Yesu à yii kyaa táan uy'á ke, wuu à yaa wuu a fwù kaan Kile á yii kurugo tèrigii puni i. Mà lwó fo tasiige e, Kile à yii cwøonrø maa yii shwø. Yii li cè Kile Munaani à yii cwøonr'a yaha yiye kanni na, ka yii i dá sèenji jwumpe na. ¹⁴ Kile à yii yyere lire mεe na, Jwumpe Nintanmpe cye kurugo, wuu à puru mpemu jwo yii á ke. Lir'a pyi bà yii si mpyi si ntèen ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita e u bwompe e mε. ¹⁵ Lire e wuu cìnmpyiibii, yii yyére tayyérege njcenñi i, yii i yiye pwø. Yerøyi wuu à jwo yii á, lire nyé mε je wuu à sém'a tùugo yii á ke, yii àha zìi ñkwò funnjø wwø kuru kà na mε.

¹⁶ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita ná wuu Tuñi Kile u à wuu kyaa táan uy'á, maa jwø wuu na, maa wuu zòompia taala nùmpanña mεe na ná sònñørø tatahaga njcenñ'i ke, ¹⁷ pi yii zòompia taala, pi raa fànhe kaan yii á, bà yii si mpyi s'a kacenjki pyi tèrigii puni i, yii karigii pyinjkanni ná yii jwunjkanni i mε.

3

Poli à li cya dánafeebil'á pi a Kile náare pir'á

¹ Nyé wuu cìnmpyiibii, mpe mii sí n-bâra puru na ke, puru pu nyé: yii a Kile náare wuu á, bà Kafoonji Jwumpe si mpyi si ncaala fwøfwø, pi i pu le njire e, bà l'à pyi yii yyére mε. ² Sùpyire t'à sàa pi ke, yii a Kile náare bà wuu si mpyi si shwø tire na mε. Yii li cè, sùpyire puni nyé a dá Kile na mε. ³ Nka Kafoonji na nyé jwømεe njkinfoo, u sí fànhe kan yii á, si yii shwø Sitaanniñi na. ⁴ Kafoonji à wuu pyi wuu à dá yii na, yerøyi wuu à kan yii á ke, wuu à tèen ná l'e na yii na yi kurigii jaare, yii mû sí n-kwôro s'a yi kurigii jaare.

⁵ Kafoonji u yii tègø bà yii si mpyi si Kile kyaa táan yiy'á, si karii kwú yiye e Kirisita fiige mε.

Shin maha shin à yaa u a báare u raa uye jwɔ caa

⁶ Wuu cìnmpyiibii, mpaa pi jyε na fàhafaha na mâre là mpyimbaa yii shwəhəl'e, maa mpyi pi jyε na wuu yεreyi kurigii jaare mε, wuu na li jnáare yii á, wuu Kafoonji Yesu Kirisita mεge na, yii àha pire pyi yii kapyijne mε. ⁷ Yii yabilimpil'à li cè na yii à yaa yii wuu pyiñkanni lwó. Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu mpyi a wuye tuijε sùpyanji wà tufige na uru s'a wuu jwɔ caa mana mε. Pìlaga bâra canja na, wuu mpyi maha báarañi niñganji pyi, bà li si mpyi wuu àha ñkwò mpyi tuguro yii wà tufige jnūñ'i mε. ⁹ Li jyε mu à jwo wuu mpyi na yii ntègeñi fún mà dε! Nka wuu la mpyi yii i li cè na yii à yaa yii a báarañi pyi wuu fiige. ¹⁰ Tèni i wuu mpyi wani yii yyére ke, wuu à yi jwo a waha yii á na báarañi jyε a táan ñgemu á mε, urufoo mú jyε a yaa u a lyí mε.

¹¹ Lire ná li wuuni mú i, wuu à yi lógo na yii pìi na wá na fàhafaha na mâre là mpyimbaa, maa pi jwɔyi leni sùpyire sannte karigil'e. ¹² Pire pi mpe lög'a tåra, wuu sí yi jwo n-waha pi á Kafoonji Yesu Kirisita mεge na, na pi tèen tanuge e, pi raa báarañi pyi, pi i yyére ná pi jwɔlyiñi i.

¹³ Mii cìnmpyiibii, yii pi ke, yii àha zìi ñkàñha kacenjki mpyinji taan tèni là tufige e mε. ¹⁴ Yεreyi wuu à kan yii á ñge lèterenji i ke, wà ha jcyé yi lögogo, yii urufoo jwɔhə mógo, yii àha núru ñgwò ná urufol'e mε. Lire ká mpyi, u sí n-sílege. ¹⁵ Lire jyε a li cyéé na yii urufoo pyi yii zàmpen mà dε! Yii u yεre, jaha na yε yii cìnmpworo u jyε u wi.

Jwumpe nizanmpe

¹⁶ Kafoonji u jyε yyeñjke kanfoonji ke, uru u yyeñjke kan yii á tèrigii puni ná pyiñkannigii puni na. Kafoonji u pyi ná yii puni i.

¹⁷ Mii Poli yabiliñi cyεge k'á ñge fwùñi séme. Amε mii maha na kampeeni fyèñi yare na lèteribii puni na. Mii sémere ti jyε nte.

¹⁸ Wuu Kafoonji Yesu Kirisita u jwɔ yii puni niñkin niñkinji na, u u mpyi ná yii e.

Poli à lèterenji niŋcyiinji ŋgemu tun Timɔti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funŋɔ jwumpe e ke

Poli u à ŋge lèterenji tun Timɔti á. Timɔti tuŋi na mpyi Giréki. U nuŋi sí ŋyε Yahutu, uru Yahutucwoŋi mpyi a pa uye kan Yesu á.

Nyε tèni i Poli à Jwumpe Nintanmpe jwo Azi kùluni shiinbil'á ke, u ná Timɔti à piye ŋya. Lire pyiŋkanni na pi à jyè piye e. Mà Poli yaha Kile jwumpe ŋjwuŋi na, tooyo niŋyahay'e Timɔti mpyi maha ŋkàre ná u e. Dánafeebii kuruŋyi kani li mpyi a Poli funŋɔ pen ke, u mpyi maha Timɔti tunni pire dánafeebil'á. Mà Timɔti yaha Kile jwumpe ŋjwuŋi na Efese kànhe e, Poli à ŋge lèterenji niŋcyiinji tùugo u á maa kapyaa sicyεere cya u á.

U à yi jwo u á na cyelentiibii kafinivinibii pi ŋyε na Kile jwumpe labali na yu Efese kànhe yaha kurugo ke, na Timɔti u yi jwo dánafeebil'á na pi àha ntaha pire ŋwɔh'i mε, na pi Kile kuni ŋyε sèe mε. Pi maha jwo na diŋyεŋi yaayi pun'á pi, na ŋgemu la ká mpyi si shwɔ yire yapiyi na ke, urufol'á yaa u a yalyire ná yabyεere tà fún, urufoo mú sí ŋyε a yaa u fúru pyi mε. Nka Poli à jwo na yaayi Kile à dá diŋyεŋi i ke, yire pun'á ŋwɔ.

U à Kile pèenjanni jwo u á.

Pyiŋkanni na dánafeebii kacwɔnribil'á yaa pi pyi ke, Poli à lire jwo u á mó.

Timɔti na mpyi cyelentu nàŋjiibile. Lire kurugo yεrεŋkanni na u à yaa u a dánafeebii yεrεge ke, Poli à lire kuni le u taan.

Poli à Timɔti shéere

¹ Mii Poli u ŋyε Yesu Kirisita túnntunŋɔ mà tāanna ná wuu shwofoonji Kile túnnture e ná Yesu Kirisita, wuu sènnjore tata-hage e ke, ² mii u à ŋge lèterenji tun mu á, Timɔti, mu u ŋyε mii jyanji sèesee wuŋi mà tāanna ná Kile kuni i. Wuu Tuŋi Kile ná wuu Kafooni Yesu Kirisita pi ŋwɔ ma na, pi iŋjūnaara ta ma na, pi i yyeŋinje kan ma á.

Poli à cyelentiibii kafinivinibii kyaajwo Timɔti á

³ Bà mii à yi jwo a waha mu á, mii niŋkarenji Masedoni kùluni i mε, mu à yaa mu u ntèen Efese kànhe e, cyelentiibii pi ŋyε na Kile Jwumpe labali na yu ke, maa pi sige lire na. ⁴ Yí jwo pi á na pi àha piye pwɔ jwujyempe laaga baa wumpe ná pi à fworo tulyeyi ŋjemu i ke, yire sìifeebii meyi nàkaante laaga baa woore niŋkwombaare na mε. Cyire karigii maha nàkaante ŋyahage,

cyi nyε a yyaha tíí ná Kile nyii wuuni i mε, wuu maha lire ndemu cè u kuni cye kurugo ke. ⁵ Kuru yerege nyùŋke ku nyε pi á, bà pi si mpyi si pi shinjεebii kyaa táan piy'á ná zòvyinre ná funjεenjke ná dánianji sée wuuni i mε. ⁶ Nka pìi na nyε wani, pir'á kàntugo wà lire kun'á, maa ñkwôro na jwumpe laaga baa wumpe kanni yu. ⁷ Pi la nyε si mpyi Kile Saliyanji cyelentii, mà li ta jwumpe pi nyε na yu ke, pi nyε a puru yyaha cè mε. Pi à piye pwø maa sùpyire kálali ndemu na ke, pi nyε a lire cè mε.

⁸ Kile Saliyanji wi ke, wuu à li cè na u à jwø, nka fo sùpyire ká a ñkálali u na na jwøge. ⁹ Wuu à li cè mú na uru Saliyanji nyε a tìŋε shintiibii kurugo mε, nka u à tìŋε shinpiibii kurugo. Mpii pi à nyùŋo kyán Kile na ke, mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, ná kapimpyiibii, Kile à Saliyanji tìŋε pire mpii puni mεe na. Mpii pi nyε pi nyε na Kile père mú mε, ná Kile mékεegé feebii ná mpii pi à pi sifeebii cùmu leme pi ke*, ná supyiboompii, Kile à u Saliyanji tìŋε pire puni mεe na, ¹⁰ ná jacwoobii ná nàmbaabii pi maha wwùu ná piye e ke, ná mpii pi maha sùpyire cwôre na mpéreli ke, ná kafinivinibii ná mpii pi maha ñkâre Kile na laaga baa ke, ná kyaa maha kyaa l'à kàntugo wà kàlanji niŋcennj'á ke, Kile à Saliyanji tìŋε cyire karigii puni pyifeebii mεe na. ¹¹ Uru kàlanji niŋcennj na nta Jwumpe Nintanmpe e, mpe p'à Kile pèente cyée wuu na ke. Kilenji u nyε yyejinjke kanfooñi ke, uru u à mpe jwumpe kan mii á.

Poli à fwù kan Kile á, naha na yε Kile à jwø u na maa u shwø

¹² Mii à fwù kan wuu Kafoonji Yesu Kirisita á, naha na yε u à cyεge taha mii na, maa mii pyi u báarapyi, maa fànhà kan mii á uru báaranji mεe na. ¹³ Mà li ta tèecyiini i, mii mpyi na u mεge kège, mpii pi à dá u na ke, marii pire kyérege, marii pi cyere mú. Nka Kile à nyùnaara ta mii na, naha na yε mii mpyi na cyire karigii pyi cyi nyùnbaaŋi funjke e, mii mpyi na sàha ñkwò a dá Yesu na mε. ¹⁴ Nka wuu Kafoonji Kile à jwø mii na sée sèl'e, maa mii tège, ka mii i dá Yesu Kirisita na, maa u kyaa táan nay'á. ¹⁵ Mpe jwumpe na nyε kajyεe, sùpyire pun'á yaa ti nyee pu na: Yesu Kirisita à pa diŋyεenj i si kapimpyiibii yige pi kapeggil'e. Pire kapimpyiibil'e, mii wogigii cyi à pi pi puni wogigii na. ¹⁶ Nka Yesu Kirisita à nyùnaara ta mii na, mii u mpyi kapimpyiibii puni nimpinj ke, lire nde cye kurugo, u à u lùtaanni cyée sùpyire na. U à tire yyecyeente pyi sùpyir'á, nte ti sí n-pa dá u na si shìji niŋkwombaŋi ta ke. ¹⁷ Pèente ti taha saanrefoo Kile na tèrigii puni i, uru u nyε nyii na tèrigii puni i ke, sùpya nyε na u jaa mε; uru u nyε Kilenji niŋkinj fo tèekwombaa. Amiina!

Poli à Timoti yere na u uye pwø Kile kuni na

* **1:9** Pìi maha jwo: «ná mpii pi maha pi sifeebii bùu ke».

¹⁸ Mii jyaŋi Timoti, mii à nte túnnture jwo mu á mà tåanna ná Kile túnntunmpii pìi jwumpe'i, mpe p'à fyânhä a jwo mu kyaa na ke. Zhìŋi mu nyé na leni bà sùpyire si mpyi si kàlaŋi sèe wuŋi ta mε, puru jwumpe pu fânha kan ma á lire zhìleni na. ¹⁹ Maye pwø Kile kuni jaaraŋi na ná funjcenŋ'i. Kuru funjcenŋk'à pìi kùnŋø, ka pi Kile kuni jaaraŋi si yyére shwøhøl'e, mu à jwo bakwøgø k'à fûru maa ntíge lwøhe jwøh'i. ²⁰ Nàmbaa shuunni na nyé pire e, Imené ná Alezandiri, mii à pire yaha Sitaanniŋi á, pi i nykaala, bà pi si mpyi pi àha núru raa Kile mege këege mε.

2

Dánafeebil'à yaa pi a Kile jnáare sùpyire puni kurugo

¹ Nyé yaage njencyiige mii nyé na jcaa dánafeebil'á ke, kuru ku nyé nke: yii a Kilejnareyi njencenŋyi shiŋi puni pyi, yii raa u jnáare sùpyire puni kyaa na, yii raa fwù kaan u á ti puni kurugo. ² Yii a Kile jnáare saanbii ná shinbwoobii puni kurugo, bà wuu si mpyi si ntèen yyenŋke ná férēmpe e, s'a Kile père ná jaaraŋkanna njencenn'i mε. ³ Lire l'à jwø, lire mü l'à tåan wuu Shwofoonji Kile á. ⁴ U la nyé sùpyire puni si shwø, ti i sèenŋi cè. ⁵ Naha kurugo ye Kile na nyé njinkin, sìsuruleŋe njinkin mü u nyé u ná sùpyire puni shwøhøl'e, sùpya u nyé u wi, Yesu Kirisita kyaa li. ⁶ U à uye kan mà pyi sùpyire puni jnùngwulwørøti kapegil'e. Kile nyii tèn'á nø ke, u à lire pyi si li cyêe sùpyire na na uru la nyé ti i shwø.

⁷ Puru jwumpe njwuŋi kurugo, Kile à mii Poli tìn'a pyi u túnntunŋø. Mii nyé a fine mε, sèe u nyé u wi, supyishinji sanŋi u nyé u nyé Yahutuu mε, Kile à mii tun na mii u sà a pire taanni u kuni jaaraŋkanni na, lire kuni li nyé sèenŋi.

Pyiŋkanni na nàmbaabii ná cyeebil'à yaa pi a Kile kuni jaare ke

⁸ Nyé cyaga maha cyag'e dánafeebii na binnini ke, mii la nyé nàmbaabii pi a pi cyeyi yîrige, pi raa Kile jnáare ná zòvyinre e, lùyirili ná jwønyahama baa.

⁹ Mii la mü nyé cyeebii pi pi vâanŋyi nindeyi cè. Pi à yaa pi a vâanya leni njemu yi nyé yi sì pi njini faha mε. Pi nyé a yaa pi a jnùŋyi pwø sùpyire s'a pi cyêre kampyahii na mε, pi nyé a yaa pi a vâanŋyi loŋgara wuyi ná pùcyage yaayi loŋgara wuyi leni mε, mu à jwo seennŋi wuyi ná njèejcuringii loŋgara wogigii. ¹⁰ Nka pi pùcyage yaleer'á yaa ti pyi kacenmpyiini, ceewe maha ceewe u nyé na Kile père ke, amuni u à yaa u pyi. ¹¹ Mà bâra lire na, cyeebii ká mpyi Kile Jwumpe tajwuge e, pi à yaa pi tèen tanuge e, pi raa pu núru pi raa jaare pi a ntàanni ná p'e. ¹² Mii nyé a jnëe ceewe u a sùpyire kâlali na cyeebii nyé nàmbaabii jnùŋø na mε, u

à yaa u tèen tanuge e*. ¹³ Lire kajwuuni li jyε, Kile à Adama dá yyecyiige na, lire jwɔhɔ na maa Awa dá. ¹⁴ Adama bà Sitaanniñi à jwɔ fáanña yyecyiige na mε, ḥka ceenji u à fyānha a jwɔ fáanña, ka u u Kile jwɔmeeñi yaha. ¹⁵ Ceenji pylisini sì n-jà u pyi u pɔñ u nùmpañke e mε, li tegeni li jyε u kwôro Kile kuni i ná tàange ná tufeempe e, u uye pérēge cè.

3

Dánafeebii kurunjke kàanmucyafeeblee kani

¹ Mpe jwumpe na jyε kajyεe: ḥgemu la ká mpyi si mpyi dánafeebii kurunjke kàanmucyafoo ke, urufoo la na jyε si kyaa njcenne pyi. ² Dánafeebii kurunjke kàanmucyafoon' à yaa u pyi sùpya, tìgire cyaga jyε ḥgemu na mε, u à yaa u kúu u cwoñi na*, u u uye pérēge cè, u jyε a yaa u kyaa pyi a tòro li tegeni taan mε, u à yaa u pyi sùpya ḥgemu u à tí ke, u à yaa u pyi nàmpɔñmarawa, u u jà u a sùpyire kálali u a jwɔge Kile kuni jaarañkanni na. ³ U jyε a yaa u pyi sinmbya mε, u mú jyε a yaa u pyi supyikyanga mε, ḥka u à yaa u pyi jùmpinjefoo. U jyε a yaa u pyi kàshikwɔn mε, u múnaani mú jyε a yaa li lwó a pwɔ nàfuunji na mε. ⁴ U à yaa u jà u pyengé shiinbii cùñkanni na, u pylibii s'a u pêre sèl'e. ⁵ Yire kajwuuni li jyε, ḥgemu u jyε u jyε a jà u pyengé shiinbii cùñkanni na mε, di urufoo sí n-jà Kile dánafeebii kurunjke yyaha cù n-jwo ye? ⁶ U mú jyε a yaa u pyi sùpya njnjivonñj Kile kuni i mε, lire jnùñke ku jyε u àha ḥkwò uye pêe, Kile si ḥkwò a u cêegé bà u à Sitaanniñi cêegé mε. ⁷ Mpíi pi jyε pi jyε Kile kuni i ná yii e mε, dánafeebii kurunjke kàanmucyafoonji mú à yaa u pyi ná mëtange e pire shwɔhɔl'e, bà sùpyire si mpyi t'aha bú u njini faha, u u jncwo Sitaanniñi kànhajke e mε.

Dánafeebii kurunjke tegfeebii kani

⁸ Nyε dánafeebii kurunjke tegfeebil' à yaa pi pyi mëtangafee, pi jyε a yaa pi pyi jwɔmyahigii shuunni jwufee mε, pi jyε a yaa pi pyi sinmbya mε, pi jyε a yaa pi a nàfuunji caa cyanjkanna nimpíi na mε. ⁹ Kuni i Kile à wuu le, ná li mpyi a jwɔhɔ tèecyiini i ke, pi à yaa pi a lire kuni jaare ná funvyinge e. ¹⁰ Pi à yaa pi kàanmucya sèl'e kampyi tìgire cyaga jyε pi na mε, pi i nta pi a uru báaranji pyi.

¹¹ Cyeebii mú à yaa pi pyi mëtangafee, pi jyε a yaa pi a sùpyire sannte meyi këegé mε, pi à yaa pi piye pérēge cè, pi à yaa pi pyi dánasupyii karigii puni i. ¹² Dánafeebii kurunjke

* **2:12** Pli maha jwo: «Mii la jyε cyeebii pi pyi nàmbaabii cyelentii, lire jyε mε pi pyi nàmbaabii jùñjø na mε. Pi aha mpyi Kile jwumpe tajwuge e pi a yaa pi fyāha, pi raa núru.» * **3:2** Pli maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe njkin poo.»

tégeefooŋ'à yaa u kúu u cwoŋi na[†], u à yaa u jà u pyìlibii ná u pyengé shiinbii puni cùŋkanni na.¹³ Mpii pi nyé na uru báaranji pyi na jwøge ke, pire sí n-kêe. Pi sí raa pi báaranji pyi fyagara baa Kile kuni i, Yesu Kirisita wwojøege e.

Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwø

¹⁴ Mii na sônlji, li sì mə mε, mii sí n-kàre mu yyére, ηka mii sí jnciyii karigii séme si ntun mu á.¹⁵ Mii mée ká mpyi mii nyé a wyèr'a nə mu yyére mε, mu sí li cè ηge leterenji cye kurugo, pyinkanni na Kile bage shiinbil'à yaa pi a Kile kuni jaare ke. Kuru bage shiinbii pi nyé Kile nyii wuŋi dánafeebii kurunjke, pire pi à kàlaŋi sèe wuŋi cwøhø cinŋjo ná cinŋkunŋø fiige.

¹⁶ Sèe wi, kani li mpyi a ηwøhø Kile kuni i ke, li mpyi a pêe sèe sèl'e, sùpya sì n-sìi n-jà nàkaana pyi lire e me:
Kirisita à uye pyi sùpya, maa uye cyêe sùpyire na,
Kile Munaani à li cyêe na u à tii,
Kile mèlèkèebil'à u nyia.

U kyal'à jwo supyishinji pun'á,
Dijyeni cyeyi puni i, pìl'à dá u na,
Kile à u lwó a kàre nìjyinji na maa u pêe.

4

¹ Nyé Kile Munaani à yi fínin'a jwo wuu á na dijyeni tèekwooni ká byanhara, pìl' sì kàntugo wà Kile kun'á, si ntaha kafinivinibii pìl' jwøh'i, mpii pi nyé na sùpyire wurugo ke, pire u kàlaŋi s'à fworo jinabil'e.² Pire cyelentiibii na nyé kafinivinimii, pi à fyìnme tò wwomø na, pi saha sì n-jà sèenji cè n-wwû kafinare e me.³ Pire cyelentiibii maha sùpyire kâlali na fúruŋi nyé a jwø mε, na yalyire shinji puni nyé a yaa t'a lyî mε, mà li ta Kile u à yalyire puni dá. U la nyé mpii pi à dá uru na maa sèenji cè ke, pi fwù kan ur'á pi i ti lyî.⁴ Yaaga maha yaaga Kile à dá ke, yire pun'à jwø, wuu nyé a yaa wuu cyé yaaga na mε, ηka wuu à yaa wuu fwù kan u á yaayi puni kurugo.⁵ Wuu à li cè Kile Jwumpe cye kurugo na wuu aha fwù kan u á yaayi njemu kurugo ke, yire maha fíniŋe.

Yesu Kirisita báarapyinji nìjcenŋi

⁶ Mu à yaa mu u jnciyii karigii yyaha jwo dánafeebil'á, lire e mu sí n-pyi Yesu Kirisita báarapyi nìjcenŋe ηgemu u na uye jwø caa ná kàlaŋi nìjcenŋi i Kile kuni i ke.⁷ Ma hà raa jwujyempe laaga baa wumpe núru mε, pu nyé a fworo Kile e me. Ta maye taanni Kile yyaha fyagare na.

⁸ Mà cyeere taanna karigii cyì na, lir' à jwø,
ηka mà maye taanna Kile yyaha fyagare na,
lire tòonŋ' à pêe sèl'e

[†] 3:12 Pii maha jwo: «Dánafeebii kurunjke tégeefooŋ' à yaa u pyi ceewe niŋkin poo..»

naha na yε Kile à jwəmεen i lwó wuu á na
uru yyaha fyagare sí wuu nijjaanji ná wuu nùmpañke jwɔ.

⁹ Puru na jyε sèe, sùpyire pun'à yaa ti jyε uru sèenji na. ¹⁰ Nyε lire kurugo wuu na báaranji pyi, marii zhiji leni, naha na yε wuu à wuye tíjε Kilenji jyii wuji na, uru u jyε sùpyire puni Shwofoonji, nka mpaa pi à dá Yesu Kirisita na ke, pire wuuni l'à lyε. ¹¹ Mu à yaa mu u cyire karigii yyaha jwo pi á sèl'e maa pi taanna cyi na.

¹² Mu jaarañkanni njcenni l'à yaa li sùpyire sige t'áha bú ñkwò mu wíi jcwô na mu na jyε nàjkocyaawa mε. Mu a yaa mu u ma jwuñkanni ná ma jaarañkanni ná ma ntàannamagare ná ma dániañji ná ma zòvyinre cyée dánafeebii na, bà pi si mpyi si mu pyinjkanni lwó cyire karigii puni i mε.

¹³ Mà jwo mii u nɔ mu yyére ke, maye waha Kile Jwumpe Semenji ñkàlanji na sùpyir'á, maa u jwumpe yyaha jwo pi á, bà pi si mpyi si ntaha pu fye e mε. ¹⁴ Kile túnnture ntemu t'à jwo mu kyaa na, ka dánafeebii kacwɔnribii si pi cyeyi taha mu jùñke na, ka mu u Kile màkange ñkemu ta u báaranji mεe na ke, ma hà cye láha kuru na mε.

¹⁵ Maye waha maa cyire karigii pyi ná ma fànhe puni i, bà sùpyire si mpyi si jcè na mu na sì yyaha na Kile kuni i mε. ¹⁶ Ma jaarañkanni kàaanmucya. Kàalanji mu jyε na ñkaan sùpyir'á ke, maa uru kàaanmucya mú. Maye pwɔ cyire karigii na tèrigii puni i. Lire ká mpyi, mu yabiliñi sí n-shwɔ, mpaa pi jyε na mu jwumpe núru ke, pire mú sí n-shwɔ mu cye kurugo.

5

Yereñkanni na Timoti à yaa u a dánafeebii yerege ke

¹ Ma hà raa jwuñjwumbaama yu nàjkolyeebii na mε, nka ta pi yerege ná lùtaanni i mu à jwo mu tii pi. Lire pyinjkanni na mú, ta nàñjiibii yerege mu à jwo mu cínmpyii. ² Cínjyeebii pi ke, ta pire yerege mu à jwo mu nee pi. Cipyire mú ti ke, ta tire yerege mu à jwo ma cínmpyicyee, nka ná zòvyinre e.

Leñkwucyeebii pi à yaa ná ntègεñi i ke

³ Tègεfee jyε leñkwucyeebii mpaa mu na mε, pire pi à yaa ná ntègεñi i. ⁴ Nka pyìi, lire jyε mε nampyire ká mpyi leñkwucwoñi ñgemu á ke, pir'à yaa pi Kile yyaha fyagare ntaanniñi sìi pi pyenyi na, pi i pi sifeebii tugure lwó, bà pi sifeebil'á fyânh a pi woore lwó mε. Lire l'à tåan Kile á. ⁵ Leñkwucwoñi u jyε uye kanni na, ná sùpyajyε u á, ñgemu u sì u tugure lwó mε, ur'á Kile pyi u cyεge tatahage, marii u náare píлага bâra canña na, bà Kile si mpyi si u tègε mε. ⁶ Nka leñkwucwoñi u jyε mayaare e ke, uru níñkwuñi u jyε, ali mà li ta u jyε jyii na. ⁷ Ta dánafeebii kâlali ncyii karigii na, bà pi si mpyi s'a cyi kuni naare, si mpyi tìgire

cyaga baa mε. ⁸ Shin maha shin à yaa u u cìnmpyiibii tugure lwó, ñka u pyengé shiinbii wuuni l'à lyε. Ngemu ká mpyi u jyε a lire pyi mε, urufol'à fworo Kile kuni i feefee. Kilecembaabii mû bá à pwórø urufoo na.

⁹ Leñkwucyebii pi à nò yyee beetaanre (60) na ke, l'aha nta pi mpyi a kúu pi nàmabaabii na, pire mpii meyi y'à yaa y'a sémeni dánafeebii s'a pire tère. ¹⁰ Pi à yaa pi pyi metangafee pi kacenjekii cye kurugo, pi à yaa pi ta pi à pi pyilbii byé byíjkanna njicenne na, pi à yaa pi ta pi à nàmpwuun mâra, maa dánafeebii tooyi jyé mû*, pi à yaa pi ta pi à kanhamafeebii pìi tègε, pi à yaa pi ta pi à kacenjekii shiñi puni pyi. Nyε leñkwucyebii pi jyε amuni ke, pire meyi y'à yaa y'a sémeni.

¹¹⁻¹² Nka leñkwucyebii pi jyε cipyire ke, ma hà raa pire meyi sémeni mε. Shwøhøl'e nàmbajyiini lage sí n-pa pi ta. Lire ká mpyi, jwømeeeni pi maha lwó, na pire sí raa báare Kirisita kann'á ke, pi sí lire këge si kàntugo wà u á. ¹³ Må bâra lire na, mu aha a pi meyi sémeni, pi sí n-pyi sàafee s'a jaare pyenyi ná yiye shwøhøl'e laaga baa, là mpyimbaa. Lire kanni bà mε, pi sí n-pyi jwujyahamafee, s'a pi jwøyi leni sùpyire sannte jwumpe e, s'a jwujnjwumbaampe yu mû. ¹⁴ Lire kurugo mii la jyε leñkwucipyire ti nàmbaya jyè†, pi i pyìi si, pi i yákili yaha pi pyenyi na sèl'e, bà wuu zàmpœenbii si mpyi pi àha ñkwò tìgire cyaga ta wuu na mε. ¹⁵ Mii na mpe jwumpe yu jaha na ye leñkwucipyire tà à kàntugo wà Kile kun'á mà kwò, maa ntaha Sitaanniñi jwøh'i. ¹⁶ Dánafeebii shwøhøl'e, ceenji wà cìnmpyicyee ká mpyi leñkwucyee, ur'à yaa u pi tugure lwó, leñkwucyebii pi jyε piye kanni na ke, bà dánafeebii kurunjke si mpyi si jà njyére ná pire e mε.

Dánafeebil'à yaa pi a pi kacwønribii pêre

¹⁷ Dánafeebii kacwønribii pi jyε na pi báarañi pyi na jwøge ke, pire pi à yaa ná pèente e, yii yaha pire na sèl'e, mpiimu bá pi à piye pwø Kile jwumpe njwuñi na ke, pire kajyεe na.

¹⁸ Naha kurugo ye y'à jwo Kile Jwumpe Semenj i na:

«Mu aha a sùmañi bwùun ná nìiyi i si u pyàñi wwû, mu jyε a
yaa mu u yi jwøyi pwø mε‡.»

Yi mû à jwo Kile Jwumpe Semenj i na:

«Báarapyin'à yaa ná u sàrañi i§.»

*Nde Timoti à yaa u pyi wà ha dánafeebii kacwønroñi wà cêegε
u á ke*

* **5:10** Lire tèni i, nàmpoñø n'a mpyi a pa mu yyére, mu mpyi maha bilinjì wà pyi u à u tooyi jyé. Lire na mpyi bilibii kapyii. † **5:14** Lire teenni i, wà fàンha mpyi leñkwucyebii na mε. U poonjì kwuñkwooni kàntugo, cyage k'à táan u á ke, u mpyi maha sà nàmbage lèjø wani. ‡ **5:18** Duterenømu 25.4 § **5:18** Levitiki 19.13; Duterenømu 24.14-15

¹⁹ Wà ha dánafeebii kacwənrəŋji wà cêege kani là na, ná shiin shuunni taanre nyé a lire kani nya maa li jwo mu á mε, ma hà ndá li na mε. ²⁰ Kacwənribii pi nyé na kapegigii pyi ke, pire yεrε pi sanmpii nyii na, bà pire mú si mpyi s'a fyágé si kàntugo wà kapegigii na mε. ²¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita ná u mèlekeebii njicwənribii nyii na, na mu à yaa mu u maye waha maa jcyii karigii puni pyi. Mu à yaa mu u sùpyire puni cû cùnjkanna niŋkin na, ma hà sùpya pwóoŋjø sùpya na mε.

²² Ma hà funjke wyèeŋe si ma cyeyi taha sùpya jñuŋjø na si u pyi dánafeebii kacwənrəwø mε. Shinŋi u nyé na kapegigii pyi ke, ma hà ñgwò ná urufol'e mε, mu à yaa mu u pyi ná zòvyinre e tèrigii puni i.

²³ Ma hà raa lùtiige kanni byii mε, ta εrezen sinmpe nimbilere byii ma funjjanke kurugo, bà mu si mpyi si jncùuŋjø mε, naha na ye mu nyé na jncùuŋjø na ntahali mε.

²⁴ Pii na nyé wani, pi kapegigii maha jncè, mà li ta wà sàha ñkwò a pi yíbe mε. Pii wogii si na nyé wani cyire maha jncè pi yíbenjkwooni kàntugo na. ²⁵ Amuni li mú nyé kacennkii nyé na jà a ñwəhø mε, cyi maha jnaa. Cyìl mée ká mpyi cyi sàha ñkwò na jnaa mε, cyire si n-kwôro jncëmbaa mε.

6

Dánafeebii pi nyé bilere e ke, pir'à yaa pi a pi jñùŋufeebii pêre

¹ Bilbil'à yaa pi a pi jñùŋufeebii pêre, bà sùpyire si mpyi t'aha raa Kile mege këege, si wuu kàlanj pyi laaga baa mε. ² Pi nyé a yaa pi a pi jñùŋufeebii jwø kwùun, na pire na nyé cìnmpyii mà tàanna ná Kile kuni i mε. Ñka pi bá à yaa pi a báare pi á sèl'e, naha kurugo ye mpiimu á pi nyé na báare ke, pire na nyé ntàannamadanafee.

Cyire karigii jwo a waha dánafeebil'á.

Cyelentiibii kafinivinibii ná nàfuuŋji kani

³ Wà ha a kàlanj wabεrε kaan sùpyir'á ñgemu u à kàntugo wà wuu Kafoonj Yesu Kirisita kàlanj njicennj ná Kile kun'á ke, ⁴ urufoo na uye pêre tawage e, u nyé a yafyin cè mε. Jwujyahamafoo u nyé u wi. U maha kàshige kwùun jwumpe laaga baa wumpe jñuŋjø taan, cyire karigii maha ma ná yijcyége ná yoge ná cyàhigii ná sònŋjøpeere ⁵ ná nàkaante tegelé baa woore e sùpyire shwəhøl'e. Pire cyelentiibii funjyi nyé a jwø mε, pi nyé na sèenj naa sahanjki mε. Pi na sònŋj ná Kile kuni na nyé nàfuutakuro.

⁶ Sèenj na, Kile kuni na nyé nàfuu li jaarafeebil'á, ná pi cyeayaay'á pi funjyi jñijε. ⁷ Wuu canzege, wuu nyé a pa ná yafyin i mε, wuu canŋkwuge wuu mú sì n-kàre ná yafyin i mε. ⁸ Lire e yalyire ná vàanjyi ká mpyi wuu á, yir'á yaa yi wuu

funjyi nj̄e. ⁹ Mp̄iimu la ku nȳe si mpyi nàfuufee ke, pire maha piye le kapegigii jw̄oge e. Sitaanniñi maha pi cū bā yataøgo maha jcū kànhanja na m̄e. Pi nȳii karigii nimpeigii ná laaga baa wogigii cyi maha pi wuuni kèøge feefee. ¹⁰ Naha kurugo ȳe nàfuunji lage ku maha kapegigii shinji puni sini, u lag'ā p̄i ta, ka pi i fworo Kile kuni i, maa piye le kyaage e.

Poli à Timoti yerē

¹¹ Nka Timoti, mu u nȳe Kile sùpya ke, laaga tɔ̄n cyire karigii puni na, ma a maye waha katiigii mpyinji na Kile yyahe taan. Fàンha le ma a maye pw̄o Kile na, ma a mpyi dánasupya, ma a ma shinj̄eøebii kyaa tāan may'ā sèl'e, ma a maye waha Kile kuni jaarañi i, ma a mpyi jn̄umpinj̄efoo. ¹² Ta Kile kuni zh̄ñji nj̄cenñji leni. Shinji nj̄kwombaanj̄i ta, uru kurugo Kile à mu yyere, ka mu u uru jwumpe jwo, maa li cyēe na mu na Kile kuni jaare, shinjyahara a lire kani lógo maa li nya.

¹³ Nȳe mii sí yi jwo n-waha mu á, nȳii yaayi puni Davoonji Kile nȳii na ná Yesu Kirisita nȳii na, ñgemu u à sèenji jwo Pønse Pilati á ke, ¹⁴ mu à yaa mu u Kile túnnture kurigii puni jaara. Ma h̄à tìgire cyaga yaha ku ta ma na m̄e, fo mà sà yaa ná Kafoonji Yesu Kirisita cannuruge e. ¹⁵ U sí núru n-pa Kile nȳii tère e, Kilenji u nȳe yaayi puni jn̄uh̄o na ke, uru u nȳe yyeñijke fooñi, kileñi wà saha nȳe uru kàntugo m̄e, uru u nȳe saanbii puni Saanji, kafeebii puni Kafoonji. ¹⁶ Uru kanni u nȳe Kilenji nȳii wuñi tèekwombaa; cyage e u nȳe ke, kuru cyage bëenmpe mp̄eñji kurugo, sùpya sì n-jà n-file u na m̄e, sùpya nȳii sàha u nya m̄e, sùpya nȳii mû sì n-jà u nya m̄e. Pèente ná síñi u pyi u wuyo, fo tèekwombaa. Amiina!

Nde nàfuuebil'à yaa pi pyi ke

¹⁷ Yi jwo nàfuuebil'á na pi àha raa piye pêre si pi cyeyi taha pi nàfuunji na m̄e, naha na ȳe nàfuunji na nȳe yakw̄ogo. Pi à yaa pi pi cyeyi taha Kile na, uru u sí yaayi puni kan wuu á, si wuu funjyi nj̄e. ¹⁸ Yi jwo pi á na pi a kacenñji nj̄yahagii pyi tèrigii puni i, pi àha mpyi cyengarafee m̄e, pi raa pi cyeyaayi yà kaan sùpyir'á ná funj̄o niñkinñi i. ¹⁹ Pi aha a lire pyi, pi sí nàfuu nimbwo ta nùmpañja, nàfuunji sèe wuñi nivwønhømbaanji ná sh̄ñji nj̄kwombaanj̄i.

Poli yerēge nizanñke Timoti á

²⁰ Nȳe mii jyanji Timoti, túnnture Kile à le mu cye e ke, ti cū ná ma cyeyi shuunñji i. Jwumpe laaga baa wumpe p'á kàntugo wà Kile kun'á ke, maye kàanmucya puru ná nàkaante jn̄uh̄o baa woore na. Pìi maha cyire karigii sônnji na jcè, mà li ta sèe bâ m̄e. ²¹ Pìl'á jwo na pir'á jcèñji ta amuni, mà li ta pi à fworo Kile kuni i.

Kile u jw̄o yii na, u u jwó le yii á.

Poli à leterenji shənwunji njemu tun Timɔti á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lterenji funjɔ jwumpe e ke

Leterenji shənwunji Poli à tun Timɔti á ke, uru u à pyi Poli leterenji nizanji, mpyi u à séme na pi nyé Kile Jwumpe Semenji i ke. Pi à u ninjyewuji cù a le kàsunji i Kile jwumpe njwuji kurugo. U mpyi a cè na uru tèekwuun' à byanhara. U mpyi a cè mü na uru ká ñkwû, na uru sí n-kàre Kafoonji Yesu yyére. Lire e u à ñge lterenji séme maa u yereyi nizanjiyi le u e mà tun Timɔti á, maa màban le u e u báaranji mpyinji na.

Poli mpyi a cè na Timɔti à ñgaha ta Kile báaranji i. Lire kurugo u à u yere na u pyi uru fiige, u u ñkwôro u a sùpyire kâlali Kile jwumpe na, bà pi à u kâla pu na mà u yaha nàjjiwe mε; na u à yaa u a kacenjiyi pyi sùpyire puni na, u mü à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni jaaranjkanni na ná lùtaanni i. Bà faapyinji maha u kerege báare mε, u raa báare sèe sèl'e amuni, bà Jwumpe Nintanmpe si mpyi si nə cyeye niyahay'e mε.

Poli à Timɔti shéere

¹ Mii Poli u nyé Yesu Kirisita túnntunjø mà tàanna ná Kile nyii wuuni i ke, shiñi jwoméeni Kile à lwó ná uru maha ntaa Yesu Kirisita wwoñege cye kurugo ke, u à mii tun mii u sà a uru jwumpe yu. ² Mii à ñge lterenji tun mu á Timɔti, mu u nyé mii ntàannamajyanji mà tàanna ná Kile kuni i ke, wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwø ma na, pi i jùñaara ta ma na, pi i yyejinje kan ma á.

Poli à màban le Timɔti i Kile jwumpe njwuji na

³ Mii à Kile shéere, uru njemu á mii na báaranji pyi ná funvyinge e, na tulyeyi fiige ke. Pìlaga bâra canja na, mii aha a Kile jnáare, mii funjø nyé na wwùu mu na mε. ⁴ Canjke wuu à láha wuye na ke, mu à mεe sú sèl'e, mii funjø nyé a wwò lire na mε. Lire e mii la nyé si nûru mu nyá, bà mii funjke si mpyi si ntáan sèl'e mε. ⁵ Mii funjø sàha wwò mu Kile kuni jaaranjkanni niycenni na mε, mu nulyage Loyisi ná mu nuñi Enisi à lire ndemu jaara mu yyaha na ke. Mii mü s'à tèen ná l'e na mu à kwôro lire kuni i.

⁶ Lire kurugo tèni i mii à na cyeyi taha mu jùñke na maa Kile jnáare, ka mu u Kile màkange ñkemu ta u báaranji mεe na ke, maye pwø bà kuru si mpyi si ñkwôro mu cye e mε. ⁷ Kile Munaani ká wuu yyaha cù, wuu saha nyé a yaa wuu a fyáge mε, naha na yé li sí fàンha kan wuu á, si tàange le wuu

zòmpyaagil'e, si wuu pyi wuu cû wuye na. ⁸Lire kurugo ma hà raa silege s'a wuu Kafoonji Yesu kyaan yu sùpyir'á mε. Mii mée nyé kàsuñi i u mège kurugo ke, lire kà mpyi ma á silege kyaan mε. Nka maye pwø Kile fànhe niñkange na, ma a ma nàzhan lwó kyaage e mii fiige Jwumpe Nintanmpe njwuñi kurugo.

⁹Kile u à wuu shwø, maa wuu yyer'a pyi sùpyii fwønro baa wuu. Wuu kacennjki kurugo bà u à lire pyi mε, wuu ná Yesu Kirisita wwojëege kurugo, u à jwø wuu na maa lire pyi mà tåanna ná u nyii wuuni i, mà dijyëni ta u sàha sì mε. ¹⁰Nume u à lire kacenni cyëe wuu na wuu Shwofoonji Yesu Kirisita mpanji cye kurugo. Uru u à fành ta kwùñi na, maa li cyëe na wuu aha nee Jwumpe Nintanmpe na, wuu sí shìñi niñkwombaani ta. ¹¹Puru Jwumpe Nintanmpe njwuñi kurugo Kile à mii pyi u túnntunø. Mii na puru jwumpe yu sùpyir'á marii pi kálali pu na. ¹²Lire kurugo ñke yyefuge puni nyé mii jnuñ'i. Nka lire ná li wuuni mú i, lire nyé mii á silege kyaan mε, naha na ye ñgemu na mii à na cyëge taha ke, mii à uru cè, mii mú à tèen ná l'e, nde mii à kan u á ke, li sínj nyé u na mà lire mâra fo dijyë canñkwøge.

¹³Nyé Timotí, jwumpe sèe wumpe mii à jwo mu á ke, puru yaha maye funñ'i, maa maye pwø Kile kuni jaaranji na. Ntàannamagare ti nyé na ntaa Yesu Kirisita wwojëege e ke, ta ma karigii pyi ma a ntàanni ná tire e. ¹⁴Jwumpe Nintanmpe p'à jwo mu á ke, ma hà wà yaha u a pu labali u a yu mε. Pu mâra ná Kile Munaani fànhe e, lire ndemu l'à tèen wuu e ke.

¹⁵Mu à cè na Azi kùluni dánafeebii pun'à kàntugo wà mii na, Fijeli ná Èrimojeni mú na nyé pire e. ¹⁶Nka Onëzifòri wi ke, u à mii funñke njíñe karii niñyahagil'e. Mii kàsuñyiini nyé a pyi u á silege kyaan mε. Kafoonji u njúñaara ta u pyëngë shiinbii na. ¹⁷Tèni i u à pa naha Òròmu kànbwøhe e ke, u à mii cya fo mà mii nyá. ¹⁸Kafoonji Kile u njúñaara ta u na dijyëni canñkwøge Kafoonji Yesu mège na. U à kacennjki nyíciimu pyi mii na mà mii yaha Efese kành e ke, mu Timotí à cyire cè mà tòro sùpyire puni na.

2

Kirisita sèebaarapyinji kani

¹Nyé mii jyanji Timotí, Yesu Kirisita à jwø mu na maa fànhe nkemu kan mu á, mu ná u wwojëege e ke, ta Kile kuni jaare ná kur'e. ²Kile Jwumpe mu à lògo mii jwø na shinnyahara nyii na ke, puru jwumpe jwo piibéril'á, wà sí n-jà cye taha mpiimu na, ná pire mú sí n-jà pu jwo piibéril'á ke.

³Ná mu sí nyé Yesu Kirisita sòrolashi niñcenjë, ma nàzhan lwó yyefuge e. ⁴Kampyi sòrolashiñi la nyé si ntáan u njúñufoon'á, u kapyiñkii saha nyé a yaa cyi pyi shintiiwe wogii fiige mε.

⁵ Ngemu u jyε na kajatafere fī mū ke, u aha mpyi u jyε na fī mà tāanna ná tire tafeere kuzhēgil'e mε, urufoo sì kajaŋjwooni ta mε. ⁶ Faapyinji u à màban le uye e sèl'e ke, uru sí n-fyānha u kanhare tāonji ta. ⁷ Karigii yyaha mii à jwo mu á ke, funjke cya cyi na sèl'e. Lire ká mpyi, wuu Kafoonji sí mu tègε bà mu si mpyi si cyi puni yyaha cè mε.

⁸ Funjø cwo saannji Dawuda tūluge shinnji Yesu Kirisita na, u à kwū maa jè a fworo kwùnji i. Puru Jwumpe Nintanmpe mii jyε na yu sùpyir'á. ⁹ Puru jwumpe njwuŋi kurugo, mii jyε kyaage e, pi à mii le a pwø kàsuŋi i, mu à jwo kakuumpyi u jyε mii. Nka lire jyε a li cyēe na Kile Jwumpe pi à le a pwø kàsuŋi i mà dε! ¹⁰ Mii à kuru kyaage puni kwú naye e, Kile njicwənribii kurugo, bà Yesu Kirisita si mpyi si pi shwø pi i mpyi Kile sìnampe e fo tèekwombaa mε. ¹¹ Mpe jwumpe na jyε kajyε:

Wuu aha ñkwū ná Kirisita e,
wuu sí n-pyi jyii na ná u e.

¹² Wuu aha kyaage kwú wuye e,
wuu sí n-pyi fānhe e ná u e,
ñka wuu aha kàntugo wà u na,
u mū sí kàntugo wà wuu na.

¹³ Wuu mée ká mpyi wuu jyε a jà a kwôro ná u e tèrigii puni i
mε,
wuu a yaa wuu li cè u na jyε ná wuu e tèrigii puni i
naha na ye u jyε na nûruli u jwəmeeṇi jwəh'i mε.

¹⁴ Ta sùpyire funjø cwo mpe jwumpe na, yi jwo a waha pi à Kile jyii na, na pi àha raa nàkaante laaga baa woore pyi mε, kajwəŋjyε ti na mε, ti mû jyε na ti lögofeebibii leni kuro njcenni i mε, ti maha pi wuuni kēge. ¹⁵ Mu wi ke Timoti, maye waha ma a li cyēe Kile na na mu na jyε u báarapyi njcennηε, bà mu si mpyi ma hà bú jùzogoro ta ma báaranji cye kurugo mε. Ta Kile jwumpe yu ma a jwøge, puru pu jyε sèenji. ¹⁶ Cû maye na nàkaante laaga baa woore mpyinji na, ti jyε a tাাan Kile á mε, naha na ye mpipi pi maha tire nàkaante shinji pyi ke, ti maha pire laage tāonge Kile na. ¹⁷ Tire nàkaante maha kakyaare pyi, bà nəkwombaaga maha fwónre na ñkēge mε. Imené ná Fileti na jyε tire nàkaante pyifeebil'e. ¹⁸ Pi à sèenji kuni yaha marii fini na Kile à dánafeebii jè a yige kwùnji i mà kwò, na kwujenē saha jyε mε. Lire pyiŋkanni na, pi à sùpyire tā jwø faanja a yige Kile kuni i. ¹⁹ Nka Kile Jwumpe jyε na ñkēenji mε, pu na jyε mu à jwo baga nintaa ndemu l'à faanra a jwø ke, l'à séme lire nintaani na:

«Kafoonji Kile à u wuubii cè*.»

L'à séme mū na:

* **2:19** Nəmburu 16.5

«Shin maha shin u à jwo na uru na nyε Kafoonjì Kile wu ke, urufoo u láha kapegigii mpyiñi na.»

²⁰ Mu aha jyè shinbwoñi wà bage e, mu maha li nyia na bage yaayi yà na nyε seén wuyo, yà s'à yaa ná wyérefyinnji i, yà sí nyε cire wuyo, yà sí nyε cogo wuyo. Yajigiyi longara wuyi maha yaha canmbwoyi mεe na, marii jíginí ná yi sanñyi i canmpyaagii sanñkil'e. ²¹ Nyε amuni li mú nyε, ñgemu ká láha kapegigii mpyiñi na ke, urufoo sí n-pyi mu à jwo yajigijε longara wogo. Urufoo sí n-yaha uye kanni na u jñùjufoonjì báarañi mεe na. Urufoo kajwøoni sí n-pêe u á sèl'e. Urufoo sí n-bégele báarañi njcenñi shiñi puni mpyiñi mεe na.

²² Timoti, nànjiibii na dìrili pi nyii karigii nintimbaagii ncyiimu kurugo ke, laaga tøøn cyire na feefee! Maye waha ma a katiigii pyi, ma a mpyi dánasupya, ma a ma shinnejebii kyaa táan may'á, mpii pi nyε na Kafoonjì père ná zòvyinre e ke, mu ná pire pi bê. ²³ Ma hà raa ma jwøge leni nàkaante laaga baa woore e me, tire maha ma ná yoge e. ²⁴ Må li ta Kafoonjì Yesu báarapyi nyε a yaa u a kàshi kwùun me. U à yaa u a sùpyigire pyi ná sùpyire puni i, u mú à yaa u a sùpyire taanni Kile kuni naarañkanni na, u à yaa u karii kwú uye e. ²⁵ Mpii pi nyε na u kyáali ke, u raa pire leni kur'e ná lùtaanni i. Shwøhøl'e Kile sí pyiñkanna kan pi á, bà pi funzønñore si mpyi si ñkéenñε, pi i sèenjì cè me, ²⁶ si funjcenñε ta si piye shwø Sitaanninjì na, uru ñgemu u à pi cù bà kànhanjá maha yaaga cù me. Pi kacuni li nyε Sitaanninjì á, pi raa uru nyii wuuni pyi.

3

Dijyεñi canzanñyi kani

¹ Nyε Timoti, mu à yaa mu u li cè na dijyεñi canzanñyi sí n-waha sèe sèl'e, ² jaha na ye sùpyire sí raa n-kòre tiy'á, ti funzønñore puni sí n-taha wyérenjì na, pi sí raa piye père, pi sì raa piye cyiin sññjø me, pi sí raa Kile mege këege, pi sì n-pyi ná pèen'i mà yaha tí ná pi sifeebil'e me, pi sì wà kacenné cè me, pi mú sì Kile kuni kani là le dá e me. ³ Pi sí n-pyi sùpyigire baa ná jñùnaara baa shiin, s'a sùpyire sannte meyi këege, pi sì n-jà n-cù kapegigii mpyiñi na me, pi sí n-pyi shinpii, pi tafunni u sí n-pyi kacennjkií mpyiñi. ⁴ Pi sí raa sùpyire leni cye e, pi teenmè sí n-pen, s'a piye père sèl'e. Pi sí nyii yige pi yabilimpii nyii karigii kurugo mà tòro Kile nyii wogigii na. ⁵ Pi sí piye pyi sùpyire nyii na, mu à jwo Kile kuni jaarafee njcenmii, mà li ta pi sì nee piye yaha Kile u a ñkéenñi me. Timoti, laaga tøøn uru supyishiñi na.

⁶ Pi pì maha jyè pyenyi i marii cyeebii funñø baa wuubii pì woøge ná pi jwøtanyi i, bà pi si mpyi s'a neege pi jwumpe na me. Pire cyeebil'à kapegigii njyahagii pyi, maa pi nyii

karigii shinji puni pyi jcyiimu cyi à kàntugo wà Kile kun'á ke. ⁷ Tèrigii puni i, pi la maha mpyi si karii yyaha cè, ñka pi sì n-sìi n-jà sèeñi cè me. ⁸ Pire nàmabaabii na sèeñi túnni, bà Zhanesi ná Zhanberesi* à Kile túnntunñi Musa tún tèecyiini i me. Pi funzøñjore pun'á lwó a pwø kapegigii mpyinji na, pi Kile kuni jaaranji jyε jùñjø baa. ⁹ Ñka pi karigii sì n-shà yyaha na me, jaha na yε shinjyahara sí n-pa li cè na pi funjø baa wuu pi jyε, mu à jwo Zhanesi ná Zhanberesi.

Timøti à yaa u kwôro Kile kuni i

¹⁰⁻¹¹ Timøti, mu wi ke, karigii na mii à kâla ke, ná mii toronjkanni ná karigii mii la jyε si mpyi ke, ná mii Kile kuni jaaranjkanni ná pyiñkanni na mii à cû naye ke, ná pyiñkanni na sùpyire sannte kyal'á táan mii á ke, ná pyiñkanni na mii à naye waha Kile kuni i ke, ná pyiñkanni na mii à kyaala sùpyire cye e ke, mu à pyi mii fiige cyire puni i. Mu à li cè na mii à kyaala Antiyøshi ná Ikoni ná Lisitiri kânyi i. Mii à kyaala wani sèl'e, ñka lire ná li wuuni mú i, wuu Kafoonj à mii yige kuru yyefuge puni i pi cye e. ¹² Lire pyiñkanni na, shin maha shin la ku jyε s'a Kile kuni jaare Yesu Kirisita wwojøege e ke, urufoo sí n-kyaala sùpyire cye e. ¹³ Ñka shinpiibii ná kafinivinibii pi ke, pire sí yyaha le kapegigii mpyinji na, pi sí raa sùpyire wuruge s'a piye wuruge mú.

Kile Jwumpe Semëñi kajwøoni

¹⁴ Mu wi ke Timøti, karigii na mu à taanna, ka mu u dá cyi sèeñi na ke, maye pwø cyi na, jaha na yε mpii pi à mu taanna cyi na ke, sèeshiin pi. ¹⁵ Må lwó fo mu jyε nàñkocyeere e, mu à Kile Jwumpe Semëñi kâla a cè, uru Semëñi jwumpe pu sí n-jà yákilifente kan mu á, bà mu si mpyi si dá Yesu Kirisita na si shwø me. ¹⁶ Uru Semëñi jwumpe pun'á fworo Kile e, lire kurugo pu tayyéreg'á pêe, pu sí n-jà sùpya taanna, pu sí n-jà sùpya yere si u le kuni njicenni i, pu sí n-jà sùpyanji kúu, si u yaha katiigii mpyinji na, pu na lire puni jwøge. ¹⁷ Lir'á pyi bà Kile kuni jaarafeebii si mpyi si fùnñjø s'a sì yyaha na kacenjkkii shinji puni mpyinji i me.

4

Poli à Timøti pyi u yyaha le Kile jwumpe jnjwuñi na

¹ Mii sí yi jwo n-waha mu á, Kile ná Yesu Kirisita jyii na, uru ñgemu u sí nûru n-pa saanwa, si mpyi sùpyire jùñjø na, si kwùubii ná jyii wuubii sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e ke, ² na mu à yaa mu u a Kile jwumpe yu ma a finiñe sùpyir'á tèrigii puni i, tèewaa bâra tèetaan na. Pi aha kyaa pyi ndemu

* **3:8** Yahutuubii na sônnji na Misira jncèfeebii kyaa l'à jwo Ùkizodi 7-8 i ke, pire pi jyε Zhanesi ná Zhanberesi.

l'à para ná Kile kuni i ke, li jwo pi á. Ta pi yerege ma a màban leni pi e sèl'e, ma a pi taanni Kile kuni jaaraŋkanni na ná lùtaanni i. ³ Naha kurugo ye tèni là na ma, sùpyire sí n-pa raa jcyíge kàlaŋi njcenŋi lógogo, s'a pi nyii karigii pyi si ntaha cyelentiibii kafinivinibii pili jwəh'i mpiimu jwumpe p'à taan pi ningyigigil'á ke. ⁴ Pi sí raa jcyíge sèenjì lógogo, jwujnyempe laaga baa wumpe pu sí n-taan pi ningyigigil'á. ⁵ Nka mu wi ke Timoti, cù maye na tèrigii puni i, ma a kyaage kwú maye e, ma a Jwumpe Nintanmpe yu sùpyir'á. Báara maha báara Kile à le mu cye e ke, ma a uru pyi ma nò u tegeni na.

Poli à jwo u mbòŋji kyaa na

⁶ Mii wi ke, li saha sì mò mε, mii sí n-kwû. Mii sìshange sí n-wu n-pyi sáraga fiige. ⁷ Mii à báaranji pyi Yesu Kirisita á ná na zòmbilini puni i, bà zhileŋe njcenŋe maha zhì leni mε. Báaranji Kile à kan mii á ke, mii à uru pyi a nò u tegeni na. Mii tafeer'à nò ti tegeni na, mà mii ta mii à kwôro Kile kuni i. ⁸ Numε Kafoonji Yesu à mii tafeere sàranji yaha mii yyaha na njnyinjì na, mii sí ntìinjì kajajjwooni ta. U à túi, u sí sùpyire puni sâra sí n-tàanna ná pi kapyiinkil'e dijyéŋi canjkwóge. Mii kann'á bà u sí uru sàranji kan mε, shin maha shin u à bégel'a u tèenuruni sige ná funntange e ke, pire puni sí uru sàranji ta.

Poli yereyi nizanyyi Timoti á

⁹ Timoti, maye waha ma a mpa na yyére numε sasa, ¹⁰ naha na ye mii wwojneŋi Demasi à kàntugo wà mii na, u funzɔnŋɔre pun'à taha dijyéŋi karigii na, lire e u à kàre Tesaloniki kànhé e. Kerezansi à kàre Galati kùluni i, Titi mú s'à kàre Dalimasi kùluni i. ¹¹ Luka kanni u à kwôro ná mii i naha. Mu aha a si raa ma, yi jwo Marika á yii raa ma sijcyan, naha na ye u tayyéreg'à pêe mii báaranji i. ¹² Mii à Tisike tun Efese kànhé e. ¹³ Mu nimpanji, ma a ntòro Torasi kànhé e Karipusi yyére, ma a na vâanntinmbwóhe shwɔ ma a ma, ná mii sémebii, nka seegé wuubii kyaa li nyé mii na sèl'e.

¹⁴ Tunntunnaŋi Alezandiri à kapii pyi mii na. Nka Kafoonji sí li fwooni tò u na. ¹⁵ Ta maye kàanmucaa u na mú, naha na ye u à ntùŋke taha wuu na wuu jwumpe kurugo.

¹⁶ Toŋcyiige e mii à kàre yukyaala bage e ke, sùpyanji wà tufiige nyé a nén'a mii tègë jwumpe na mε. Pi pun'à kàntugo wà mii á, maa mii yaha naye niŋkin. Nka Kile kà lire kapiini fwooni tò pi na mε. ¹⁷ Nka Kafoonji Yesu à mii tègë maa fànhà kan mii á, ka mii i jà a Kile Jwumpe jwo sèl'e, mpiii pi nyé pi nyé Yahutuu mε, pire pun'à pu lógo.

Sitaanninji na nyé mu à jwo cànraga, nka Kafoonji à mii shwɔ ku na. ¹⁸ Mii à li cè na Kafoonji sí mii shwɔ si mii pyi mii u láha

kapegigii mpyinji na, si mii le u saanre e nìnyinji na. U à yaa ná pèente e fo tèekwombaa. Amiina

Fwùŋi nizanŋi

¹⁹ Pirisili ná Akilasi shéere ma a Onezifori pyengé shiinbii shéere mú. ²⁰ Erasiti wi ke, ur'à tèen Kòrenti kànhe e. Torofimu sí wi ke, mii à yíri u yangwuŋi taan Mileti kànhe e. ²¹ Maye waha, ma a mpa na yyére mà jwo wyeere tèni li nò ke. Ebulusi ná Pudensi ná Linusi ná Kolojya ná dánafeebii sanmpii pun'à mu shéere naha. ²² Kafoonji Yesu u kwôro ná mu i, u u jwɔ yii na, u u jwó le yii á.

Leterenji Poli à tun Titi á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke

Titi na mpyi Poli báarapyijee Kile kuni i. Tèni i Poli à ñge leterenji tûugo u á ke, lir'à u ta Kéreti kini i. Poli à yi jwo u á na u kacwənribii pì tìje tìje Kéreti kini dánafeebii kuruñyi ñùñø na, pi raa pi karigii cwɔɔnre. Nge leterenji i ñùmbwoyi taanrenji yi jyè:

Pyiñkanni na dánafeebii kacwənribil'à yaa pi pyi ke (1.5-16). Ná dánafeebil'e Titi sí raa báare, mu à jwo nàñkolyeebii ná kàcijnjyeebii ná nàñjiibii ná bilibili ke, Poli à Titi yere pire cùñkanni na (2.1-15).

Nde dánafeebil'à yaa pi pyi bà pi si mpyi si ntèen yyeñinje e me, u à lire jwo u á (3.1-15).

Poli à Titi shéere

¹ Mii Poli u ñye Kile báarapyi ná Yesu Kirisita túnntunñø ke, mii u à ñge leterenji séme.

Kile à mpiimu cwɔɔnre ke, u à mii tun na mii u kuni le pire taan, si sèenji cyêe pi na mà tàanna ná Kile yyaha fyagare e, ² bà pi si mpyi si sònñjorø tatahaga ta shìñji niñkwombaani kàmpanñke na me. Kileñji u ñye u ñye na fini me, uru u à uru shìñji niñkwombaani jwømeeñi lwó mà dijyenji ta u sàha sìi me. ³ Wuu Shwofoonji Kile ñyii tèr'à nò ke, ka u u uru shìñji cyêe wuu na u jwumpe cye kurugo, maa puru ñjwuñi túnnture le mii cye e.

⁴ Nyé Titi, mu u ñye mii jyanji yabilinji mà tàanna ná Kile kuni i, lire ndemu l'à wuu pyi wuu à wwò ke, mii sí ñge leterenji tun mu á. Wuu Tuñji Kile ná wuu Shwofoonji Yesu Kirisita pi jwø ma na, pi i yyeñinje kan ma á.

Dánafeebii kacwənribii kani

⁵ Nyé Titi, mii à mu yaha Kéreti kini i, bà mu si mpyi si karigii niñcwənñrømbaagii yaha cyi cyi kuni ta me. Kacwənribii pìi cwɔɔnre dánafeebii shwøhol'e ma a pire tìje kànyi yyaha kurugo dánafeebii kuruñyi ñùñø na, bà mii à yi jwo mu á me.

⁶ Dánafeebii kacwənñrø'à yaa u pyi tìgire cyaga baa, u à yaa u kúu u cwoñi na*, u pyìbil'à yaa pi u jwømeeñi cù, pi ñye a yaa pi ñùñø kyán u na me. Pi à yaa pi pyi metangafee. ⁷ Tìgire cyaga ñye a yaa ku ta dánafeebii kuruñke kàanmucyafoonji wà na me, naha na yé Kile sùpyiibii kacwənñrøji u ñye u wi, u ñye a yaa u pyi yàmpeenëfoo me, u ñye a yaa u pyi lùfwuufoo me, u ñye a

* **1:6** Pìi maha jwo: «u à yaa u pyi ceewe niñkin poo.»

yaa u pyi sinmbya mε, u jyε a yaa u pyi supyikyanga mε, u à yaa u a wyérenji caa fyinme na. ⁸ U à yaa u pyi nàmpənmarawa, u raa kacenjii pyi, u à yaa u pyi yákilifoo, u raa katiigii pyi, u à yaa u pyi ná zòvyinre e, u u jà uye na. ⁹ U à yaa u uye pwə jwumpe sèe wumpe ɣkàlanji na, mpemu na u à kâla ke, lire e u sí n-jà màban le sùpyire e, s'a ti taanni Kile kuni jaaraŋkanni na. Lire cye kurugo mú, mpii pi jyε na jwumpe sèe wumpe tùnni ke, u sí n-jà pire tawuruge cyēe pi na.

Kereti kini dánafeebii kuruyyi kani

¹⁰ Mii na mpe jwumpe yu, jaha na ye shinjyahara jyε na jnege jwumpe sèe wumpe na mε, maa piye pwə jwumpe laaga baa wumpe ɣjwuŋi na, marii sùpyire wuruge, pire e Yahutuubii pi maha jwo na fànhe kyaa li dánafeebii pi kwòn ke, pire pi à jyaha. ¹¹ Mu à yaa mu u pi sige puru jwumpe shinji ɣjwuŋi na, jaha na ye pi maha pyenyi yà nimpuyo jwə fáanji na yige Kile kuni i ná uru jwuzhiŋi i, wyérenji kurugo. ¹² Sìŋcyiiməfoonji wà na mpyi Kereti kini i, ur'à jwo na:
 «Kereti kini shiinbii na jyε kafinivinimii tèrigii puni i,
 pi na jyε mu à jwo sige yaaya nimpkiye,
 sàafee pi jyε pi pi,
 pi funzənnjore pun'à taha yalyire na.»

¹³ Uru nàŋ'à sèe jwo, lire kurugo mu à yaa mu u pi yere ma a pi le kur'e, bà pi si mpyi s'a Kile kuni jaare li jaaraŋkanni na mε. ¹⁴ Pi jyε a yaa pi taha Yahutuubii jwujjyempe laaga baa wumpe jwəh'i mε. Mpii pi na sèenji cyíge ke, pi mú jyε a yaa pi taha pire jwumpe fye e mε. ¹⁵ Mpii pi jyε ná zòvyinre e ke, yafyin sì n-jà pi jwəh'o Kile yyahe taan mε, ɣka mpii pi jyε na Kile kuni tùnni, ná pi jyε ná zòvyinre e mε, yafyin sì n-jà pire pyi pi fínijε Kile yyahe taan mε, mà li pyi jaha na ye pi jyε ná funjçennj'i mε, pi sònŋor'à pi. ¹⁶ Pi maha jwo na pir'à Kile cè, ɣka pi kapyiŋkii cye kurugo, li maha jncè na pi jwumpe jyε sèe mε, shinpii pi jyε pi pi, pi à jnùŋo kyán Kile na, pi sì n-sìi n-jà kacenne pyi mε.

2

Yereŋkanni na Titi à yaa u a dánafeebii yerege ke

¹ Mu wi ke Titi, ta kàlanji njçennji kaan sùpyir'á. ² Yi jwo nàŋkolyeebil'á na pi i piye pèrege cè, pi i mpyi sèeshiin, pi i mpyi yákilifee, pi i piye waha Kile kuni i ná tåange ná lùtaanni i.

³ Yire ninuyi taha cijjyeebil'á mú, bà pi jaaraŋkanni si mpyi si ntàanna ná Kile kuni i mε, pi àha raa pi shinjεebii mεyi këege mε, pi àha mpyi sinmbyaa mε; pi a sùpyire sannte leni kur'e, ⁴ bà pi si mpyi si li cyēe cipyire na, pyiŋkanni na pi à yaa pi pi nàmbaabii ná pi pylibii kyaa táan piy'á mε; ⁵ pi i mpyi yákilifee,

pi i mpyi fyìnme sùpyii, pi i piye kan pi pyenyi báarañ'á, pi raa kacènñii pyi; pi i pi nàmbaabii jwòmyahigii cû, bà sùpyire si mpyi si Kile jwumpe le dá e me.

⁶ Yire mu à yaa mu u jwo nàñjiibil'á mú, na pi pyi yákilifee karigii puni i. ⁷ Mu yabilinj'à yaa mu u pyi yyecyeené kacènmpyiini i. Fàンha le ma a sùpyire taanni ná zòvyinre e. ⁸ Ta jwuntarampe kanni yu, bà sùpyire si mpyi pi àha raa cwo cyaga jaa mu na me. Mu aha jà lire na, wuu zàmpèenbii sí n-sílege, pi mú saha sì tajwugo ta wuu na me.

⁹ Yi jwo bilibil'á na pi piye tîrige pi jùñufeebil'á karigii puni i, pi raa pi jyii karigii pyi. Pi àha raa pi jwò kwùun me. ¹⁰ Pi àha pi yaaga yu me, pi li cyêe tèrigii puni i na pire na jyé dánasupyii, jwumpe wuu jyé na yu wuu Shwofoonjì Kile kyaa na ke, bà sùpyire si mpyi si puru le dá e me.

¹¹ Naha kurugo yé kacènni Kile à pyi ke, u à lire cyêe sùpyire na. Lire kacènni cye kurugo sùpyire puni sín-jà n-shwò. ¹² Lire kacènni kurugo, Kile à jwo na wuu cyé kapegigii na, wuu u kàntugo wà wuu jyii karigii nimpegigil'á. Lire ká mpyi, wuu sí n-pyi ñge dijyéñi i yákilifee s'a katiigii pyi, s'a fyáge Kile na. ¹³ Wuu sònñjor'à taha canmbwòhe ñkemu na, ná wuu na kuru sigili ke, kur'e wuu Shwofoonjì Yesu Kirisita u jyé wuu Kilebwoonjì ke, uru sí uye cyêe u sìnampe e. ¹⁴ U à uye pyi sáraka wuu kurugo, maa wuu jùñjo wwû kapegigii puni i. U à lire pyi bà wuu si mpyi si mpyi sùpyii fwònrò baa wuu, mpiimu Kile à cwòonr'a yaha uye mëe na ke, si wuye pwò kacènñkii mpyinji na.

¹⁵ Nyé tayyérege Kile à kan mu á ke, mà tåanna ná kur'e fàンha le ma a sùpyire yérege ná mpe jwumpe e bà pi si mpyi si ñkwôro Kile kuni i me. Wà jyé a yaa u mu wíl'a faha me.

3

Kile à jwò wuu na maa wuu shwò mana

¹ Yi jwo dánafeebil'á ma a pi funjò cwo, na pi piye tîrige fànhafeebii ná kini jùñufeebil'á, pi i pi jwòmeeení cû, pi i piye pwò kacènñkii mpyinji na tèrigii puni i. ² Pi àha jwumpime jwo sùpya na me, pi àha raa kàshi kwùun mú me, pi pyi lùtaanfee ná jùñpiñfee tèrigii puni i. ³ Tèni l'e, wuu mpyi funjò baa shiin, maa jùñjo kyán Kile na. Wuu mpyi numpini i, marii wuu jyii karigii shinji puni pyi. Wuu mpyi shinpii, maa mpyi ná yijcyége e. Wuu kapyiñkii mpyi a pen sùpyire sannt'á, wuu ná wuye shwòhòl'e maa wuye pen mú. ⁴ Nka tèni i wuu Shwofoonjì Kile à li cyêe sùpyire na na ur'á jwò, ti kyaa mú s'à tåan ur'á ke, ⁵ u à wuu shwò mana. Wuu kacènñkii kurugo bà u à lire pyi me. Kile à wuu jùññaara ta maa wuu shwò, maa wuu jyé a finjé. U à lire pyi u Munaani fàンhe cye kurugo, maa wuu pyi

sùpyii nivənmii bà wuu si mpyi si shìji nivənji ta me. ⁶ Kile à u Munaani le wuu e ná funvyinge e, wuu Shwofooŋji Yesu Kirisita cye kurugo. ⁷ Lire pyiŋkanni na, u à jwɔ wuu na maa wuu tíi u yyahe taan, shìji niŋkwombaŋji na wuu sònŋjɔr'à taha ke, bà wuu si mpyi si uru ta me. ⁸ Puru jwumpe na nyε kajyεe.

Mii la nyε ma a pu jwo a waha dánafeebil'á bà pi si mpyi s'a kacenŋji pyi tèrigii puni i me. Lir'à jwɔ, sùpyire puni tɔɔn na nyε lire e. ⁹ Ma hà raa ma jwɔge leni nàkaante jùŋɔ baa woore e me. Pi aha a wuu tulyeyi u tulyeyi meyi nàkaante pyi, ma hà ma jwɔge le t'e me. Pi aha nàkaana pyi mà yyaha tíi ná MusaSaliyanji i marii piye túnni, ma hà njwo ná pi e me. Tire nàkaante pun'à sìi jùŋɔ baa.

¹⁰ Ngemu ká a li caa si dánafeebii kuruŋke jya ke, urufoo yεre, u aha mpyi u nyε a li jwɔ yaha me, jwo ná u e tozhɔnwogo. U aha mpyi u nyε a lógo me, ma hà núru ŋgwò ná u e kyaa na me. ¹¹ Mu à li cè na shin maha shin u nyε ná kuru funyke shinji i ke, urufol'à fworo Kile kuni i, shinpi u nyε u wi, na ha na yε u kapyiŋkil'à li cyēe na u nyε a tíi me.

Yεrege nizanŋke

¹² Mii sí túnntunŋɔ tun mu á, shwɔhɔl'e Aritemasi, lire nyε me Tisike. Pi wà ha nɔ mu na, ma a maye waha, ma a mpa na yyére Nikopolisi kànhe e, na ha na yε mii la nyε si sà wyeere tèni pyi wani. ¹³ Zenasi u maha kìnì saliyanji cyère sùpyire na ke, maye waha ma a u ná Apolosi tège pi kùsheeni na, bà li si mpyi yaaga kà ŋkwò pi kùunŋɔ me. ¹⁴ Wuu cìnmpyiibii nyε a yaa pi pyi kajwɔ baa me. Màban le pi e bà pi si mpyi s'a kacenŋkii shinji puni pyi tèrigii puni i s'a pili tère tèewaagil'e me.

¹⁵ Cìnmpyiibii pi na ha na ha ná mii i ke, pire pun'à mu shéere. Wuu kyal'à táan mpiimu á Kile kuni i ke, wuu à pire puni shéere.

Kile u jwɔ yii puni na, u u jwó le yii á.

Leterenji Poli à tun Filemo á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjò jwumpe e ke

Jwumpe Nintampe pu jyé na Yesu kyaa yu ke, Poli à puru jwo Filemo á, ka u u dá pu na. Filemo na mpyi shinbwo, bilinanji wà na mpyi u á, uru mëge na mpyi Onëzimu. Ka uru bilinanji si mpa fê.

Lir'à pi ta pi à Poli cû a tò kàsuñi i Kile Jwumpe njwuñi kurugo. Nyé ka Onëzimu si fê a sà uye ta Poli yyére kàsuñi i. Nyé lir'à pyi ke, ka Poli si wá na Yesu kyaa yu Onëzimu á fo u à pa dá Yesu na. Lire kàntugo ka u u Poli tègë Yesu kani njwuñi na sùpyire sannt'á. U kyaa mpyi a táan Poli á sèe sèl'e fo Poli mpyi maha u pyi uru jyanji mà tàanni ná Kile kuni i. Nyé tèni là à pa nø, ka Poli si li lwó uye funn'i na uru sí Onëzimu nûruñjò n-tùugo Filemo á.

Lire tèni i, bilinji n'a mpyi a fê, ka pi i nûr'a u ta a cû, u nûnufoonji mpyi maha u kyérege, lire nyé më maha u bò. Lire e Poli à ñge leterenji séme a kan Filemo á, maa yi jwo u á na Onëzimu ká nûr'a nø u na, u àha u cû biliwe fiige më, ñka u u cû u cìnmpworor fiige mà tàanna ná Kile kuni i. Poli zònji mpyi na ñkùre mpe jwumpe tajwuge e Filemo á Onëzimu kyaa na më, naha kurugo yé u mpyi a tèen ná l'e na ur'à jwo a kùunjo cyage ñkemu na ke, na Filemo sí li pyi n-tòro kuru cyage taan. Puru mpe jwumpe cye kurugo, Poli mpyi a yi fêen a cyán Filemo taan na u Onëzimu cye yaha bilere na.

Poli à Filemo shéere

¹ Mii Poli u nyé kàsuñi i Yesu Kirisita kurugo ke, mii ná wuu cìnmpworonji Timoti u à ñge leterenji tun mu Filemo á, wuu cevoonji ná wuu báarapyijneñji, ² ná mu Afya á wuu cìnmpworocwoñji ná mu Arisipi u à wuu tègë zhileni na Kile jwumpe yyaha yyére zhèñji kurugo ke, ná dánafeebii pi maha piye bínnini mu Filemo bage e ke. ³ Wuu Tuñi Kile ná wuu Kafoonji Yesu Kirisita pi jwø yii na, pi i yyejinke kan yii á.

Poli à lôgo na dánafeebii kyal'à táan Filemo á

⁴ Filemo, tère o tère e mii à Kile jnáare ke, mii maha u shéere mu kurugo, ⁵ naha na yé mii à lôgo na Kile shiinbii kyal'à táan mu á, ali numë mu à maye tíñje Kafoonji Yesu na. ⁶ Lire kurugo mii na Kile jnáare mu á, Kile kuni l'à wuu pyi wuu à wwò ke, bà kuru wwojnege si mpyi s'a sì yyaha na më, yaayi njçenñyi wuu à ta Kirisita á ke, kuru wwojnege ku ma pyi mà yire cè a jwø. ⁷ Pyiñkanni na Kile wuubii kyal'à táan mu á ke, lir'à

mii funjke táan maa màban le mii i sèl'e. Mii cìnmpworonji, lire mpyinji cye kurugo, mu à Kile wuubii zòmpyaagii waha.

Poli à Filemɔ́ jnáare bilinanji Onezimu kyaa na

⁸ Lire kurugo mii sí kyaa niñkin cya mu á. Mà tàanna ná wuu wwojnege e Kirisita na, mii mpyi na sí n-jà fànha cyán mu na mu u li pyi. ⁹ Nka Kile wuubii ntàannamagare ti jnye mu i ke, tire kurugo mii sí mu jnáare ma a li pyi. Funjø cwo li na na mii Poli yyecwugo wuji pi à cù a tò kàsuñi i Yesu Kirisita kurugo ke, mii u na mu jnáare. ¹⁰ Onezimu kurugo mii na mu jnáare, naha na ye u à pyi numε mii pyà Yesu Kirisita wwojnege e naha kàsuñi i. ¹¹ Tèni l'e, u kajwɔ́ mpyi mu á mε. Nka numε, u kajwɔ́n'a ta mii ná mu á. ¹² Ali mà li ta u kyal'à waha mii na bà mii yabiliñi kan'à waha naye na mε, mii sí u núruñjø n-tùugo mu á. ¹³ Mà mii yaha naha kàsuñi i Jwumpe Nintanmpe jnjuñji kurugo, li mpyi na sí n-táan mii i mà u yaha naye taan, u raa karii pyi mii á mu cyaga. ¹⁴ Nka mii à li sônnj'a ta na mii jnye a yaa mii u kyaa pyi mu kàntugo ná mii jnye a li jwo mu á, ka mu u li ñoñ shwɔ́ mà ye. Mii la jnye sì mu kárama mu u kacenné pyi mii á mε, fo ndemu ká fworo mu i ke.

¹⁵ Li sí n-jà n-ta Onezimu à láha mu na tère nimbilere e, si núru ñkwò mpyi ná mu i fo tèekwombaa. ¹⁶ U saha sì n-pyi mu biliwe kanna mε, u sí n-pwórø biliwe na, u sí n-pyi mu cìnmpworo. U kyal'à táan mii á sèl'e, ñka u kyal'à yaa li taan mu á mà tòro mii na, naha na ye u jnye mu wu, maa mpyi Kafoonji Yesu wu mú. ¹⁷ Nyé kampyi mii à sì mu cìnmpworo mà tàanna ná Kile kuni i, mii n'a mpyi a shà mu yyére, mu mpyi na sí mii cù jnwò cùjkanni ndemu na ke, mii na li caa mu á, Onezimu ká ná mu na, ma a u cù a jnwò amuni. ¹⁸ U aha nta u à kakyara pyi mu á, lire jnye mε mu fwoo ká nta u na, mii sí cyire puni tò. ¹⁹ Mii Poli yabiliñi cyεge k'à mpe jwumpe puni séme na mii sí mu fwøhigii puni tò, mii sì na wuuni jáara mu na mε, lir'a li cyée na mii fwoo jnye mu na, naha na ye mii à mu le Kile kuni i.

²⁰ Mii cìnmpworonji, mii la jnye ma a lire kacenni niñkinji pyi na á Kafoonji Yesu kurugo, ma a màban le mii i Kirisita wwojnege e. ²¹ Mii à li cè na nde mii à cya mu á ke, na mu sí lire pyi mii á. Lire kurugo mii à ñge letereñjì tÙugo mu á. Mii mú à tèen ná l'e na mii à jwo a kùuñjø cyage ñkemu na ke, mu sí li pyi n-tòro kuru cyage taan.

²² Nyé ta na bashønge béngeli, mii à tèen ná l'e, Kile sí yii jnareyi shwɔ́ pi i mii cye yaha mii i sà fworo mu na.

Fwùñji nizanji

23 Epafirasi u naha naha ná mii i kàsuŋi i Yesu Kirisita mege kurugo ke, u à mu shéere. 24 Mii báarapyijεebii Marika ná Asitariki ná Demasi ná Luka à mu shéere mú.

25 Kafoonji Yesu Kirisita u jwə yii na, u u jwó le yii á.

Leterenji u à tun Eburu shiinbil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjø jwumpe e ke

Nge leterenji à tun Eburubii dánafeebii pìl'á. Eburu shiinbii pi maha mpyi Yahutuubii ná Izirayeli shiinbii. Shinji u à nge leterenji séme ke, urufoo mege nyé a cè me. U sémefoonji mpyi a Yahutuubii saliyanji cè. Yahutuubii pi mpyi a dá Yesu na, ná pi mpyi yyefuge e ke, u à nge leterenji sém'a tun pir'á, maa màban le pi e. U à li cyée pi na na pi aha Yesu dánianji yaha nkere na, maa Yahutuubii làdaabii kurigii jaare, pi sì tòon ta lire e me, naha kurugo ye zhwoñi sèe wuñi na ntaa Yesu dánianji kanni cye kurugo.

Nge leterenji sémefoonj'à li cyée wuu na na Yesu à fànha tò Kile mèlekëebii na. U à fànha tò Kile túnntunñi Musa na. U à fànha tò Yahutuubii sáragawwuubii nùñufeebii na, naha kurugo ye uru u nyé sáragawwuñufembwøhe Kile yyahe taan.

Yesu na nyé Melikisedeki fiige, uru na mpyi saanwa maa mpyi sáragawwu Ibirayima tèni i (Zhenëzi 14.17-24). Sárayi pi mpyi maha wwù tèecyiini i ke, yire mpyi na jìn'a sùpyire kapegigii yàfa ti na me. Nka Yesu à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii yàfa wuu na tògò niñkin fo tèekwombaa.

Nge sémenji sémefoonj'à màban le Eburu dánafeebil'e, bà pi si mpyi si dá Yesu na tèrigii puni i si piye waha Kile kuni i ali yyefuge tèni i, bà Ibirayima ná pi sanmpii mpyi a piye pwø Kile na yyefuge e me.

Kile à jwo ná wuu e u Jyanji cye kurugo

1 Tèecyiini i, Kile à jwo ná wuu tulyeyi i tooyo niñyahaya ná pyinjkannigii niñyahagii na u túnntunmpii cye kurugo. 2 Nka nyé tèrigii nizannkil'e, u à jwo ná wuu e u Jyanji cye kurugo, u à uru ngemu tìje mà pyi yaayi punifoo ke, uru cye kurugo Kile à yaayi puni dá. 3 Uru u nyé Kile sìnampe bëenmpe ná Kile nàñjanji yabiliñi. U jwumpe fànhé nyahañi cye kurugo, dijyéñi yaayi pun'á yiye cù. Sùpyire kapegigii yàfañi kàntugo, u à kàr'a sà ntèen niñyinji i Kile Siñi Punifoo kàniñe cyëge na.

Yesu Kirisita à fànha tò mèlekëebii na

4 Mege u à ta Kile á ke, bà kur'á fànha tò mèlekëebii woge na me, amuni u tayyéreg'á pêe mèlekëebii woge na. 5 Kile à têl'a jwo u mèlekëñi ñgir'á na:

«Mu u nyé mii Jyanji,
niñja mii à pyi mu Tuñi* » yé?

* 1:5 Zaburu 2.7

U mú nyε a têl'a jwo mèlekεŋi wà tufige kyaa na:
 «Mii sí n-pyi u Tuŋi,
 u sí n-pyi mii Jyaŋi†» me.

⁶ Nka u Jyaŋi u nyε yaayi puni jùŋo na ke, tèni i u sí núru uru tun diŋyεŋi i ke, u sí n-jwo‡:

«Kile mèlekεebii, yii puni pi a u pêre§.»

⁷ Nje y'á jwo mèlekεebii kyaa na Kile Jwumpe Semεŋi i ke, yire yi nyε:

«Kile à u mèlekεebii pyi kafεegε,
 maa u báarapyibii pyi na bɛenmε*.»

⁸ Nka Kile à yi jwo u Jyaŋi á:

«Mu u nyε Kile, mu sí n-kwôro jùŋufente e tèrigii puni i.
 Mpii jùŋo na mu nyε ke, mu à túi pir'á.

⁹ Ntiŋi karigii cyi à táan mu á,
 ntiimbaanjí karigii nyε a sàa táan mu á me.
 Lire kurugo, e Kile! Mu u Kileŋi à mu cwɔonrɔ,
 maa mu pêe mà tòro mu fyèŋwɔhɔshiinbii taan,
 maa funntange sùguro mu juŋ'i nùguntan sìnmε fige†.»

¹⁰ Maa nûr'á jwo:

«Kafoonjí, mà lwó fo tasiige e, mu u à niŋke dá,
 mu cyεge k'á niŋyinjí yaa.

¹¹ Yire puni sí n-pa n-pînni, nka mu wi ke, mu sí n-kwôro fo tèekwombaa.

Yi puni sí n-pa lyε bà vâanŋa maha lyε me.

¹² Mu sí yi kûru bà sùpya maha vâanŋa kûru me,
 yi sí n-pa fâa bà sùpya maha u vâanndeŋε fâa me.
 Nka mu wi ke, mu sí n-kwôro ma lyempe e,
 mu canmpyaagii sì n-kwò me‡.»

¹³ Mèlekεŋi ngi Kile à têl'a pyi:

«Ta ma a pa ntèen na kàniŋe cyεge na,

fo mii aha mu zàmpεenbii pyi mu tooyi tatahage§» yε?

¹⁴ Mèlekεebii nyε naha shi yε? Múnaa yaaya kanna yi nyε yi yi Kile báaranjí laage e. Nùmpañjk'á bégel'a yaha mpiimu mεε na ke, Kile à pi tun pi i mpa pire tègε.

2

Yii àha jcwô Yesu jwumpe e me

¹ Lire e jwumpe wuu à lógo ke, wuu yákili yaha pu na sèl'e,
 lire baare e kuni sí n-pînni wuu na. ² Kile mèlekεebii mpyi

† 1:5 2 Samuweli 7.14; 1 Izirayeli Saanre 17.13 ‡ 1:6 Pii maha jwo: «Nka u Jyaŋi
 u nyε yaayi puni jùŋo na ke, tèni i u à uru tun diŋyεŋi i ke, u à jwo:» § 1:6
 Duterenəmu 32.43 * 1:7 Zaburu 104.4. Pii maha jwo: «Kile à kafεegε pyi u
 tûntuntunjø, maa kileŋini pyi u báarapyi.» † 1:9 Zaburu 45.6,7 ‡ 1:12 Zaburu
 102.25-27 § 1:13 Zaburu 110.1

a jwumpe mpemu jwo ke*, puru mpyi a tāra. Mpii pi nyε pi mpyi a puru jwumpe cū ná sèl'e, lire nyε me mà cyé pu na ke, Kile à pire puni sāra mà tāanna ná pi kapyiini i. ³ Nyε jwumpe p'à jwo múnahigii zhwoñi kyaa na ke, wuu à puru lógo. Pur'à fānha tò mèlekεebii wumpe na. Wuu aha mpyi wuu nyε a puru cū ná wuu cyeyi shuunniñi i me, nde l'à yaa li pyi wuu na ke, Kile sí lire pyi wuu na mú. Kafoonj yabilinj u à fyānha a puru jwumpe jwo, mpii pi à pu lógo ke, pir'à jwo na nàkaana nyε a sìi p'e me. ⁴ Ka Kile yabilinj si li cyēe na pi jwumpe na nyε sèe, kacyeenkii ná kakyanhala karigii ná kabwəhigii ná Kile Munaani mākanyi cye kurugo, u à yire njemu kan sùpyir'á mà tāanna ná u nyii wuuni i ke.

Yesu cye kurugo Kile maha sùpyañi shwɔ

⁵ Nyε dihyenj nimpangi kyaa wuu nyε na yu ke, mèlekεebil'á bà Kile à uru njūnfente kan me. ⁶ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semenj i na:

«Sùpyañi nyε naha shi fo mu à yákili yaha u na ye?»

Adama pyàñi nyε naha shi fo mu na u kàanmucaa ye?

⁷ Mu à u pyi u tayyérege nyε a mèlekεebii woge kwò sèl'e me†, mu à pèente ná fanhe kan u á maa njire taha u na.

⁸ Mu à yaayi puni tīrig'a cyán u á‡.»

Kile à yaayi puni tīrig'a cyán u á, lire nwəhe ku nyε, yafyin nyε u njùñj na me. Lire ná li wuuni mú i, wuu à li nyā na yaayi puni sàha ñkwò a yiye tīrige u á me. ⁹ Nka wuu à ndemu kàanmucya ke, lire li nyε: Yesu mpyi a tīrige mèlekεebii nwəh'i mà tère nimbilere pyi, bà u si mpyi si ñkwû sùpyire puni cyaga Kile kacenni kurugo me. Numε, pèente ná njini saanwa maha nta ke, u à yire ta, naha na ye u à kyaala maa ñkwû wuu kurugo.

¹⁰ Kile à yaayi puni yaa uye wuyo. Lire kurugo li mpyi a nwɔ na Yesu u kyaala, bà u si mpyi si shinnyahara pyi ti pyi shinbwoo u yyére me. Kyaage cye kurugo, Yesu à pyi njūnfoo njicenjε, ñgemu u à jà a kuni mógo shinnyahara á, bà ti si mpyi si nùmpañja ta me. ¹¹ Yesu u maha sùpyire fíniñi Kile yyahe taan, u aha mpiimü fíniñe ke, u ná pire maha mpyi Tu na, lire kurugo u nyε a cwɔnrø s'a pi pyi u cìnmpyiibii me. ¹² Lire e u à jwo Kile á:

«Mii sí mu mege kēe na cìnmpyiibil'á,
mii sí mu mege pēe mu wuubii shwəhəl'e§.»

¹³ U à jwo mó na:

«Mii kōni, mii sì na sònñjore láha Kile na me*
maa nûr'à jwo:

* ^{2:2} Saliyanj u à kan Izirayeli shiinbil'á Sinayi nañke juñ'i ke, uru kyaa l'à jwo naha ñke cyage e. † ^{2:7} Pii maha jwo: «Mu à u tīrig'a wwû Kile mèlekεebii taan mà tère pyi.» ‡ ^{2:8} Zaburu 8.4-6 § ^{2:12} Zaburu 22.22 * ^{2:13} Ezayi 8.17

«Pyìibii Kile à kan mii á ke, mii ná pire pi mpii†.»

¹⁴ Nyé Yesu à pire mpiimu pyi pi à nùmpañja ta ke, pire na nyé sùpyii, lire kurugo Yesu mû à pyi sùpya. U à lire pyi bà li si mpyi, u kwùnji cye kurugo, Sitaanninji cye e kwùnji fànhé nyé ke, si uru fànhé kwò, ¹⁵ mpii pi mpyi u bilere e kwùnji fyagare na pi shìngi canmpyaagil'e ke, si pire jùnjo wwû më. ¹⁶ Sèenji na, Yesu jyé a pa mpa mèlèkèebii tègë më, u à pa mpa Ibirayima tûluge shiinbii tègë. ¹⁷ Lire kurugo fànhé ku mpyi ku ki, u sàa pa sùpya u cìnmpyibii fiige karigii puni i, bà u si mpyi si mpyi Kile sáragawwujunufembwòh, nkemu jùnjaare t'à pêe, maa báaranji pyi na jwøge Kile á, maa sùpyire kapegigii tugure lwó më. ¹⁸ Nyé ná u s'á tòro jwøwwuure kyaage e, lire e mpii pi jyé k'e numë ke, u sí n-jà pire tègë.

3

Yesu à fànhé tò Kile túnntunji Musa na

¹ Lire e ke mii cìnmpyibii, yii Kile à yyére mà pyi uye wuu ke, yii a Yesu wíi. Wuu Kile kuni i, uru u jyé Kile túnntunji ná Kile sáragawwujunufembwòhe. ² Yesu à báaranji pyi u yyerefoonj'á ná jwømëfente e, bà Musa à u pyi Kile pyengë shiinbil'á më. ³⁻⁶ Nyé baga maha baga, ku ná ku faanrafoonj u jyé, yaayi puni Davoonji sí u jyé Kile. Nyé bage faanrafoonj na jyé ná njire e mà tòro bage na. Lire pyiñkanni ninuuni na, Kile Jyañi Yesu Kirisita u jyé bafaanranji wwoñeeñi sèe wuñi, maa mpyi bage jùnufoonj ke, uru na jyé ná njire e mà tòro Musa na. Musa mû à báaranji pyi ná sèl'e kuru bage e. Lire e u mpyi báarapyi kanna. Karigii Kile mpyi na sí n-pa n-pyi ke, u báaranji u mpyi na cyire yyaha yu sùpyir'á. Wuu aha wuye waha maa wuu sònñjore taha Kafoonj na fyagara baa ná funntange e mà sà nò tegeni na, wuu sí n-pyi u bage.

Tañøñke k'à bégel'a yaha Kile wuubii mëe na ke

⁷ Lire e Kile Munaani à jwo:

«Yii aha Kile mëjwuuni lôgo ninjaa,

⁸ yii àha yii ningyigigii waha,

bà yii tulley'á cyé Kile na sìwage e, maa u jwø cû më.

⁹ Kuru cyage e, yii tulley'á jwo na yire sí mii Kile jwø cû, mà li ta pi à mii kapyiñkii nya fo yyee beeshuunni.

¹⁰ Lire l'à mii lùuni yîrige pi taan,

ka mii i jwo “Pi yabilimpii sònñjore ti jyé na pi wuruge tèrigii puni i,

kuni mii la jyé pi lwó ke, pi jyé a cè më.”

¹¹ Lire e mii lùyiri wuñ'á kâa

“Tañøñke mii à bégel'a yaha pi yyaha na ke,

pi saha sì n-sìi n-jyè kur'e mε*.”»

¹² Mii cìnmypiibii, yii yiye kàanmucya, sùpya kà n-sìi ta yii e, pege ná dánabaare zònji nyε ñgemu i fo si sà nò u cyé Kile nyii wuñi na mε. ¹³ Lire e ke canmbile maha canmbile wuu sí n-jà n-yyere: «nijja» ke, yii a yiye yerege cyire e, bà kapegigii mpyinji lage si mpyi k'åha yii wà wurugo si u niñgyiini pyi li waha mε. ¹⁴ Wuu aha sàa kwôro Kile kuni i mà lwó tasiige e fo mà sà nò tegeni na, wuu à pyi Kirisita wwoñee.

¹⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Yii aha Kile mëjwuuni lógo nijja, yii àha yii niñgyigigii waha, bà yii tulyey' à jùñjø kyán Kile na mε†.»

¹⁶ Nyε mpire pi à jùñjø kyán Kile na u mëjwuuni lógoñkwooni kàntugo yε? Musa à mpiimu yyaha cû a fworo Misira kini i ke, tá pire bà mε? ¹⁷ Mpire taan Kile lùuni mpyi a yíri yyee beeshuunni funñ'i yε? Mpii pi mpyi a kapiini pyi fo pi à kwû sìwage e ke, tá pire bà mε? ¹⁸ Mpire kyaa na Kile à kâa na pi sì n-jyè uru tañょñke e mà yε? Mpii pi à cyé u na ke, tá pire bà mε? ¹⁹ Lire pyïñkanni na, mii cinmpyiibii, wuu à li nyia na pi dánabaare kurugo, pi nyε a jà a jyè kuru tañょñke e mε.

4

Kile à tañょñjø jwomée lwó u pyìbil'á

¹ Nyε Kile à u jwomee ni kan na wuu sí n-pyi ná ur'e u tañょñke e. Lire e wuu pun' à yaa wuu wuye waha, wuu wà kà ñkwò ñkùñjø kuru cyage na mε. ² Wuu à Jwumpe Nintanmpe lógo, bà wuu tulyeyi mpyi a pu lógo mε. Ñka wuu à li nyia na pu nyε a yafyin jwó pi na mε, naha na yε pi à pu lógo, ñka pi nyε a dá pu na mε. Lire kurugo pi nyε a jyè tañょñke e mε. ³ Wuu pi à dániyanji pyi ke, wuu pi sí n-jyè kuru tañょñke e. Mpii pi nyε pi nyε a dániyanji pyi mε, Kile à jwo pire kyaa na:

«Mii lùyiri wuñ' à kâa, tañょñke mii à bégel'a yaha ke, pi sì n-sìi n-jyè kur'e mε*.»

Mà li ta tañょñk' à yaa, naha na yε Kile à kwò ku báaranji na fo tèni i diñyεñ' à dá ke. ⁴ Yii li cè, y'à jwo cibilaage canmpyibaashõnwuuni kyaa na Kile Jwumpe Semenji i na:

«Kile à kwò u báaranji puni na, maa ñò canmpyibaashõnwuuni †»

⁵ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji cyage kaber'e na:

«Tañょñke mii à bégel'a yaha ke, pi sì n-sìi n-jyè kur'e mε‡.»

* 3:11 Zaburu 95.7-11 † 3:15 Zaburu 95.7,8 * 4:3 Zaburu 95.11 † 4:4 Zhenëzi 2.2 ‡ 4:5 Zaburu 95.11

⁶ Mpii pi à pyi shincyibii mà Jwumpe Nintanmpe lógo ke, pire nyé a nyen'a dá pu na mε. Lire l'à li ta, taŋɔŋke Kile à bégel'a yaha ke, pi nyé a jà a jyè kur'e mε. Nka piiberii sí n-jà n-jyè k'e.

⁷ Lire kurugo Kile mpyi a canŋke kabere kan ku nyijlji mεe na, kuru ku nyé niŋjaa. Shincyibii Kile jwomenei yahaŋkwooni kàntugo, yxee niŋyahigil'à tòro ke, ka Kile si jwumpe pà jwo saanji Dawuda cye kurugo, puru pu mpe:

«Yii aha Kile mεjwuuni lógo ninjaa,

yii àha yii niŋygigii waha mε.»

⁸ Taŋɔŋke niŋɔŋke kyaa l'à jwo ke, kini i Zhozuwe à kàre ná sùpyire e ke, lire bà mε. Kampyi lire kini li mpyi li li, Kile sàha mpyi na sì taŋɔŋke kabere kyaa jwo mε. ⁹ Nyé Kile wuubii sí n-jyè kuru taŋɔŋke e si njò, bà Kile à njò canmpyibaashənwuuni mε. ¹⁰ Ngemu ká jyè kuru taŋɔŋke e ke, urufoo sí njò u báaranji na, bà Kile à u wuŋi pyi a kwò maa njò mε. ¹¹ Lire e ke wuu wuye waha wuu u jyè kuru taŋɔŋke e, wà kà njkwò mpyi kàntugo bà Kile jwomenee cumbaabil'à li pyi mε.

¹² Kile jwumpe na nyé nyii na, pu fàngh'à nyaha. Pu jwog'à táan kàshikwɔnijwɔogó jwɔyi shuunni woge na. Pu maha jyè sùpyanji cyeere e fo maha u zòmbilini ná u múnaani láha yiye na, mà sà nò kacizogompe ná kaciyyi sìnmpe na. Pu maha sùpyanji zònjí ná u sònñore kàanmucya fo maha jcè. ¹³ Yadanje kà tufiige nyé a sìi njkemu k'à njwòhò Kile na mε. U nyiwiini bëεnmp'à wu yi puni na. Ur'á wuu puni sí sà wuu nintaga yyaha jwo.

Yesu u nyé wuu sáragawwujufembwøhe

¹⁴ Nyé wuu à li cè na sáragawwujufembwøhe na nyé wuu á njkemu k'à dùg'a kàre fo Kile yyére ke, kuru ku nyé Yesu, Kile Jyaŋi. Lire e ke Kile kuni i wuu nyé ke, wuu wuye waha, wuu u njkwôro l'e. ¹⁵ Sáragawwujufembwøhe ku nyé ku sì n-jà njùnaara ta wuu na wuu fànhancyerere karigil'e mε, kuru bà ku nyé wuu woge mε. Bà Sitaanniŋi maha wuu sònñi na wàa kapegigii shinji puni na mε, amuni Sitaanniŋi à ku sòn a wíi, njka ku nyé a kapii pyi mε. ¹⁶ Lire e ke wuu wuu zòompii waha, wuu file Kile saanre yateenŋke na, uru u à jwò maa mpyi wuu saanji. Lire ká mpyi, u sì njùnaara ta wuu na. Wuu la ká mpyi u wuu tègè tèni ndemu i ke, u sì jwò wuu na.

5

¹ Nyé Izirayeli shiinbii shwøhøl'e, sáragawwubii njùnjufembwøhe maha jcwønro, ku s'a sùpyire ná Kile shwøhønji yaa. Kuru ku maha sùpyire yaayi niŋkanyi ná ti sárayi niŋgwui kaan Kile á, bà Kile si mpyi si ti kapegigii yàfa ti na mε. ² Sáragawwubii njùnjufembwøhe fànhé mû à cyérε, puru funjke e, mpyi pi nyé pi nyé a Kile kuni cè mε, mà bâra mpyi pi à

wurugo l'e ke, ku maha jà a pire tège ná lùtaanni i. ³ Tire fànhajcyerere kurugo, bà ku maha sùpyire kapegigii yàfanji sárayi wwû me, amuni ku maha yaa ku ku yabiliñi wogigii sárayi wwû. ⁴ Wà jyε na kuru mèbwøhe kaan uy'á me, ñka Kile yini li maha ku nò wà na, bà Arøn wuun'à pyi me.

⁵ Amuni Kirisita wuun'à pyi. Uru bà u à uye pyi sáragawwujunjufembwøhe me. U à ti pèente ta Kile á, uru ñgemu u à jwo:

«Mu u jyε mii Jyanji,
nijja mii à pyi mu Tuñi*» ke.

⁶ Kile à jwo u á sahanjki:

«Mu à pyi tèrigii puni sáragawwuj Mèlikisedeki fiige†.»

⁷ Mà Yesu yaha nìñke na, u mpyi a cè na Kile sí n-jà uru shwø kwùñi na. U à uye tîrige Kile á, maa mèjwuuni dûrugo maa u náare fàンha na fo mà nyilwøhe tîrige, ka Kile si u narege shwø, naha na ye u à uye tîrige. ⁸ U mén'à sìi Kile Jyanji ke, u mpyi maha Kile ñwømæecunte taanni yyefuge cye kurugo. ⁹ Kile à u pyi u à fûnñø. Lire kurugo mpaa pi à u ñwømæeni cù ke, Kile à u pyi u à pire puni shwø fo tèekwombaa. ¹⁰ Yii li cè na sáragawwujunjufembwøhe shinji u mpyi Mèlikisedeki ke, kuru shinji Kile à pyi u wi.

Yii àha Kile kuni yaha me

¹¹ Nyε mii cìnmpyiibii, karii njyahagii na jyε wuu á mà jwo yii á puru kyaa na, ñka cyi yyaha cèm'à pen yii á, naha na ye yii jyε na kyaa yyaha cìn'a ta me. ¹² Numε mpyi a yaa li yii ta yii à pyi cyelentii, ñka ali numε, pi saha na yii taanni Kile kuni karigii njycyigii na. Yii na jyε mu à jwo pìnmpinjyεya. Jirimpe kanni yii jyε na ñwøre, njyìñi fànhe k'à jyaha ke, yii sì n-jà uru lyí me. ¹³ Shinji u jyε na uye ñwø caa ná jirimpe kanni i ke, uru na jyε pìnmpinjyaga, u jyε a kacenné cè a wwû kapil'e me. ¹⁴ Ñka shinlyeebii pi maha fànhajyahaga yalyire lyí, pire yákilibil'à nò pi kacenné cè a wwû kapil'e, naha na ye pi à têe cyi na.

6

¹⁻² Lire kurugo wuu àha ñkwôro s'a nûruli Kirisita kani kàlanji tasiige na me. Wuu àha nûru cyi sìi cyi tasiige e s'a ñko: wuu wuu toroñkanni këenñε, karigii cyi maha kwùñi nò sùpyanji na ke, wuu u cyire ñwø yaha, wuu u dá Kile na me. Cyeresëge jyïñkannigii ná cyeyi katahani sùpyanji na si jwó le u á, ná pyïñkanni na Kile sí kwùubii ñè, si pi sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e fo tèekwombaa ke, li saha jyε a nò wà si kàla kan wuu á mà yyaha tíi ná cyire e me. Wuu a sì yyaha na, bà wuu

* 5:5 Zaburu 2.7 † 5:6 Zaburu 110.4

si mpyi si Kirisita kuni karigii yyaha cè sèl'e mε. ³ Kile ká jyε, lire wuu sí n-pyi.

⁴⁻⁶ Lire l'à li ta mà kwôro na karigii njycyiigii taanni, lire jyε na ntègε pyi mε. Pil'à Kile bèenmpe ta, ka Kile si jwɔ pi na, ka Kile Munaani si pi tègε, ka pi i li cè na Kile jwump' à jwɔ, maa dijyεnji nimpanji fânhe kà ta, maa nûr'a fworo Kile kuni i. Pire saha sì n-jà pi toroŋkanni kêenjε mε. Li na jyε mu à jwo pi na Kile Jyanji kwòre cige na sahaŋki, maa sùpyire sannte pyi ti i u cyere.

⁷ Nyε zànhe ká a ma sèl'e njyke njkemu na, ka ku yafaayi si jwɔ ku faafoon' à ke, lire maha li cyēe na Kile à jwó lwó kuru njyke na. ⁸ Nka k'aha a njure ná jyèpege kanni yige, kajwɔa nyε na mpyi ku na mε. Li jyε na mɔni mε, Kile maha kuru cyage lája, pi a sì ku súugo.

⁹ Wuu na mpe puni yu, nka wuu ntàannamacinmpyiibii, wuu à li cè yii na jyε kuni njcenni i, ndemu i Kile sí yii shwɔ ke. ¹⁰ Kile jyε kacennecembaawa mε. Yii à ndemu pyi maa yii tàange cyēe u na u wuubii ntègenji cye kurugo mà lwó tajjaa na mà pa nō njjaa na ke, u sì funjɔ wwɔ lire na mε. ¹¹ Nka wuu la jyε yii shin maha shin u uye waha u u jà a nō tegeni na, nde na u à u sònñore taha ke, bà u si mpyi si lire ta mε. ¹² Wuu la jyε yii pyi sàafee mε. Yaayi jwɔmeeeni Kile à lwó ke, mpii pi sì yire ta pi dâniyaji ná piye zhiilini kurugo ke, yii a pire pyimpe taanni.

¹³ Kile à jwɔmeeeni lwó Ibirayima á tèni ndemu i ke, u à kâa uye na, naha na yε u jyε a yaaga ta njkemu k' à fânha tò uye na mε. ¹⁴ U à Ibirayima pyi: «Nàakaanna baa, mii sí jwó lwó mu na, si mu tûluge pêe sèl'e*.» ¹⁵ Nyε ka Ibirayima si Kile jyii cyán. Lire pyiŋkanni na, yaage njkemu jwɔmee Kile mpyi a lwó u à ke, u à kuru ta.

¹⁶ Sùpyire ká a nk̄o si nk̄âa, yaage k' à fânha tò ti na ke, kuru na ti maha nk̄âa si li cyēe na nje tir' à jwo ke, yire na jyε sèe, nàkaante puni maha nk̄wò. ¹⁷ Yaayi jwɔmeeeni Kile à lwó ke, mpii pi à yaa pi yire ta ke, Kile la mpyi si li cyēe pire na na uru ká jwɔmeeeni ndemu lwó ke, lire jyε na fyìnna mε. Lire kurugo u à kâa. ¹⁸ U à jwɔmeeeni lwó wuu á, maa nk̄âa. Cyire kapyaagii shuunniŋi sì n-kêenjε mε, naha na yε Kile jyε na fini mε. Lire e ke wuu pi à u pyi wuu taŋwahoge ke, wuu wuye waha, naha na yε jwɔmeeeni u à lwó wuu á ke, wuu à tèen ná l'e, u sì li yige li kuni i. ¹⁹ Tire sònñore tatahage ku jyε wuu á ke, kuru na jyε mu à jwo tɔɔnmeege, njkemu k' à wuu yal'a pwɔ Kile na ke. Kuru tɔɔnmeege maha bage táataa vâanŋke† jyiile

* **6:14** Zhenezi 22.17 † **6:19** bage táataa vâanŋke»: sùpyire mpyi maha Kile pêre vâanŋa bage e. Pi mpyi maha vâanŋa pyi maha ntèg'a bage sée cyage láha ku sèsese cyage na. Kuni mpyi a kan sáragawwuubii njùjufembwóhe kann' à ku jyè bage sèsese cyage e, tɔɔga niŋkin yyeeni i.

ná wuu e maha ñkàre Kile tateenye e. ²⁰ Wani Yesu à fyânhâ a
jyè wuu yyaha na wuu ntègènji kurugo. U à pyi Melikisedeki
fiige sáragawwùjuñufembwòhe fo tèekwombaa.

7

Melikisedeki à fàンha tò Ibirayima na

¹ Uru M̄elikisedeki mpyi Salemu kànhe saannji, maa mpyi sáragawwu Kileñji nìnyi wuñ'á. Nyé Ibirayima à kàshige kwòn saanbii na maa jà pi na, maa núru na ma tèni ndemu i ke, M̄elikisedeki à fwor'a sà u jùñjò bê, maa jwó le u á. ² Yaayi Ibi-rayima à ta kàshige e ke, u à yire puni yáhañji kan M̄elikisedeki á. Nyé M̄elikisedeki mege jwøhe ku nyé: «ntiinji saannji». Mâ bâra lire na, Salemu saannji u nyé u wi, puru jwøhe ku nyé: «yyeñjke saannji». ³ U tunji mege nyé a yyere m̄e, u nuñji mege nyé a yyere m̄e, u tayirige mú nyé a jwo m̄e, Kile Jwumpe Semenji wà tufige nyé a sìi na u sinkanni, lire nyé m̄e na u kwùñkanni kyaa yu m̄e. U na nyé mu à jwo Kile Jyañji, naha na ye u sí n-kwôro sáragawwu tèrigii puni i.

⁴ Yii nyε a li nyα na Mεlikisedeki tayyéreg'à pēe mà? Puru funjke e, wuu tulyεge Ibirayima à kàshige kwòn mà yaayi njemu ta ke, u à yire puni yáhaŋi kan u á. ⁵ Levi tùluge shiinbii pi nyε sáragawwuubii ke, MusaSaliyanji mpyi a fànhé cyán pi na pi à pi cìnmpyiibii Izirayeli shiinbii cyeyaayi yáhaŋi shuu, ali mà li ta pi ná pire puni na nyε Ibirayima tùluge shiin. ⁶ Mεlikisedeki mpyi Levi tùluge shin mε, ïka uru u à Ibirayima cyeyaayi yáhaŋi ta. Mà bâra lire na, uru u à jwó le Ibirayima á, mà li ta Ibirayima á Kile mpyi a jwɔ̄myahigii lwó. ⁷ Nàkaana baa, jwóni lefoon'à fànhé tò u tafoonji na.

⁸ Sáragawwuubii pi maha yáhañi shuu sùpyir'á ke, pire na jyé sùpyii mpiimu pi sí n-kwû cannjka ke. Melikisedeki mú mpyi na yáhañi shuu, ñka uru sí n-kwôro jyii na bà y'à séme Kile Jwumpe Semenji i me. ⁹ Levi tûluge shiinbil'á yáhañi maha ñkaan ke, wuu bá sí n-jà n-jwo na pire mú à yáhañi wwû, jaha na yé pi tulyege Ibirayima à u wwû mà kan Melikisedeki á. ¹⁰ Tèni i Melikisedeki à Ibirayima jnùjø bê maa yáhañi ta ke, Levi mpyi na sâha si me, ñka u mpyi u tulyege Ibirayima sischange e, lire e ke u mü à wwû yáhañi i.

¹¹ Ma tāanna ná Izirayeli shiinbii Saliyanji i, Levi tūluge shiinbii kanni pi mpyi a yaa pi jà a pyi sáragawwu. Kampyi pi sáragawwuuni mpyi na sí n-jà Kile jyii wuuni pyi li fúnjo, jnùjò sáha mpyi na sì n-pyi sáragawwuji wabere u pa mà ta unye a pyi Arən fiige me, fo Melikisedeki fiige.

¹² Nyé sáragawwuuni ká fáa, fànha ki Saliyanji mú u fáa. ¹³ Ná wuu Kafoonji i, mpe jwump'á yyaha tíi ke, ur'à fworo tìluge nkemu i ke, pire wà nyé a sáragawwubaaranji pyi mà nya sárayi

tawwuge e mε. ¹⁴ Sùpyire pun'à cè na wuu Kafoonji à fworo Zhuda tùluge e, nka Kile túnntunji Musa à jwo sáragawwuubii kyaa na ke, u jnwøge jnye a nò Zhuda tùluge na mε.

Yesu jnye Melikisedeki fiige

¹⁵ Wuu Kafoonji à pyi sáragawwu bà Melikisedeki mpyi mε, lire l'à li fínij'a cyée na u ná Levi tùluge jnye piye kur'e mε. ¹⁶ Tùlugo karii cye kurugo bà u à pyi sáragawwu mε, shìnjì niñkwombaanjì fánhe ku jnye u e ke, kuru cye kurugo u à pyi u wi. ¹⁷ Y'à jwo Kile Jwumpe Semenji i na:

«Mu à pyi tèrigii puni sáragawwu Melikisedeki fiige*.»

¹⁸ Lire pyinjkanni na, Saliyanji niñjyen' à yírigé, naha na yε fánha jnye a mpyi u e mε, kajwøø mó jnye a mpyi u na mε.

¹⁹ Musa Saliyanji jnye a kyaa yaa ndemu l'à fúnjø mε, nka numε sònñjørø tatahaga sèe wog' à kan wuu á. Kuru cye kurugo, wuu à tabaraga ta Kile na. ²⁰ Må bâra lire na, Kile à kâa Yesu á, pi sanmpii s'à pyi sáragawwuù mà ta Kile jnye a kâa pir'á mε. ²¹ Yesu wi ke, ur' à le sáragawwubaaranji i tèni ndemu i ke, Kile à kâa u á na:

«Mii Kafoonji Kile à kâa,

mii sì na ntilwøhe niñcyange lwó sahanji mε:

“mu na jnye sáragawwu fo tèekwombaa†.”»

²² Lire kurugo tunmbyaare Kile à le ná wuu e numε ke, tir' à fánha tò niñjyëre na. Yesu cye kurugo, wuu à tèen ná lire e.

²³ Nyé kani là saha na jnye, ndemu l'à u ná pi wwû piye e ke. Sáragawwuubii niñyahamil' à tòro mà li jnùñke pyi, pi mpyi na ñkwûu. ²⁴ Nka Yesu wi ke, uru na jnye nyii na fo tèekwombaa, sùpya saha sì n-pyi sáragawwu u cyaga mε. ²⁵ Lire l'à li ta, mpiimu pi à bâra Kile na u cye kurugo ke, u sí n-jà pire shwø numε fo tèekwombaa, naha na yε u na jnye nyii na tèrigii puni i, maa Kile jnáare pir'á.

²⁶ Sáragawwujuñufembwøhe kurugo wuu mpyi ke, kuru ku jnye Yesu. U à fínijé, ncèëge cyaga ná jwøhømø cyaga jnye u na mε. Kile à u láha kapimpyiibii na, maa u dûrugo fo niñyinji tegeni na. ²⁷ Yesu jnye sáragawwuubii jnùñufembwoyi sanjyi fiige mε, u kuro jnye canja maha canja sáragawwuuni i uye kapegigii yàfanji kurugo si nta sùpyire sannte wogigii yàfanji sárayi wwû mε. U à uye pyi sáraka tøgø niñkin tèrigii puni mε na. ²⁸ Yii li cè, Musa Saliyanji mpyi a mpiimu tìjø mà pyi sáragawwuubii jnùñufembwoyo ke, pire mpyi a fúnjø mε. Nka Musa Saliyanji kàntugo, Kile à kâa maa jwumpe mpemu jwo ke, pur' à pyi kajunjø mà u Jyanji tìjø mà pyi sáragawwujuñufembwøhø, uru u à fúnjø tèrigii puni i.

* **7:17** Zaburu 110.4 † **7:21** Zaburu 110.4

8

Yesu, wuu sáragawwujufembwóhe

¹ Nyε wuu jwumpe jùmbwóhe ku nyε: sáragawwujufembwóhō na nyε wuu á bà wuu à yi jwo mε. U à sà ntèen nìnyinji i fànhe cyage e, Kile Sinji Punifoo kàniyε cyεge na. ² Sèe cyage e u nyε na báaranji pyi ke, kuru ku nyε Kile vàanji ke bage sèe woge, sùpya cye kurugo bà k'à faanra mε, Kile yabilinji cyεge k'à ku faanra. ³ Sáragawwubii jùnjufembwoyi pun'à tìjε, yi raa ɻkanji pyi Kile á s'a sárayi pyi y'a nəni Kile na. Lire pyiñkanni na, wuu sáragawwujufembwóhe mú à yaa k'a yaaga kaan Kile á. ⁴ Kàmpyi u mpyi jìjke na, u bá mpyi na sì n-pyi sáragawwu mε, naha kurugo ye sáragawwubii pìi na nyε naha mpiimu pi nyε na yakanyi kaan mà tàanna ná MusaSaliyanji i ke. ⁵ Pire sáragawwubii na báare cyage ɻkemu i ke, kuru na nyε mu à jwo nìnyinji woge nànyanja. Tèni i Musa mpyi a bégele s'a Kile vàanji ke bage yyéenji ke, Kile à yi jwo u á: «Lóg'a jwɔ, yaayi mii à cyée mu na jañke jnun'i ke, maye waha ma a yire jncamii yaa*.» ⁶ Nyε numε, Yesu Kirisita u nyε wuu sáragawwujufembwóhe ke, báaranji Kile à kan ur'á ke, ur'à fàンha tò pire wuñi na, naha na ye tunmbyaare u à le wuu ná Kile shwohòl'e ke, tir'à fàンha tò nijyεere na. Yaayi jwɔmyahigii Kile à lwó numε ke, yire mú à fàンha tò tèecyiini wuyi na.

⁷ Kàmpyi tunmbyaare nijcyiire[†] mpyi na sí n-jà Kile nyii wuuni fùñjɔ, jùñjɔ sàha mpyi na sí n-pyi, mà shənworo tèg'a ti fáa mε. ⁸ Nka Kile à u shiinbii cêegε maa jwo:

«Mii Kafoonji Kile à jwo,
“Canja na ma, mii sí n-pa tunmbyara nivønnø le
ná Izirayeli shiinbii ná Zhuda shiinbil'e.

⁹ Canjke mii à pi tulyeyi cù pi cyeyi na, mà fworo Misira kini i ke,
tunmbyaare mii à le ná pi e ke, ti sì n-pyi tire fiige mε,
naha na ye pi à tire kèegε.
Lire na, mii à pi yaha wani.”

Mii Kafoonji Kile à jwo amuni.

¹⁰ “Nyε cyire canmpyaagil'à tòro ke,
tunmbyaare mii sí n-le ná Izirayeli shiinbil'e ke, tire ti nte:
Mii sí na Saliyanji le pi yákilibil'e,
si u jwumpe séme pi zòompia na.

Mii sí n-pyi pi Kilenji,
pi sí n-pyi mii shiinbii.

¹¹ Wà saha sì u shinjεe, lire nyε mε u cìnmpworo pyi
‘Maye waha ma a Kafoonji cè' mε,

* 8:5 Ekizodi 25.40 † 8:7 Tunmbyaare t'à le Sinayi jañke jnun'i ke, tire kyaa li nyε na yu naha (Ekizodi 24.3-8).

naha na yε pi puni sí mii cè,
shinbwo bâra shinbilere na.
12 Mii sí toro taha pi ntiimbaanj na,
mii sí pi kapegigii yàfa pi na‡.”»

13 Kile à tunmbyara nivønno kyaa jwo, puru funjke e,
nijjyεere kakwoo saha nyε me, fàンha saha nyε t'e me, ncyεre
ti sí n-pinni.

9

Tunmbyaare nijjyεere

1 Tunmbyaare nijjyεere tèni i, pyiñkannigii cyìi mpyi wani,
ncyiimu ñwø kurugo sáragawwuubii mpyi maha yaa pi tòro, pi
i nta a sárayi wwû ke. Baga mú mpyi wani jìñke na, ñkemu i pi
mpyi maha yi wwû ke. 2 Våanja baga ku mpyi ku ki, maa ku
táa mà pyi bapyaa shuunni. Babilini nijcyiini i bëenmbwøhe
fùkinají ná tàbalanjí ñuñ'i pi mpyi maha sárage bwúuruñi yaha
ke, yire yi mpyi wani. Lire babilini mège mpyi «bage sèecyage».
3 Våanja mpyi lire babilini ná funjø wuuni shwøhøl'e. Funjø
babilini mège mpyi «bage sèesee cyage». 4 Kuru cyage e, sárayi
tasogoge sèennji woge mpyi, pi mpyi maha wusunañi súuge ku
ñuñ'i. Tunmbyaare mbwùuni mú mpyi wani. Sèennji mpyi a
tèg'a lire mbwùuni puni wøøgø. Sèen cwoo mpyi li funjke e.
Njyìñi mège ku nyε mani ke, uru wà mpyi lire sèennji cwooni
i. Arøn kàbiini* li mpyi a wyεere yige ke, ná kafaatente na
Kile mpyi a u tunmbyaare jwumpe séme ke, yire mú mpyi
mbwùuni i. 5 Sheribëenbii mpyi mbwùuni ñuñ'i, pire mpyi
maha li cyére na Kile yabiliñi nyε naha. Pire mpyi a fukanyi
pili mbwùuni ñwøtonke ñuñ'i†. Nka mii sì n-jà cyire karigii puni
jwo nø cyi tègeni na numε me.

6 Nyε våanjké bage ná ku funjø yaayi mpyi a bégele lire
bègeleñkanni na. Sáragawwuubii mpyi maha jyè kuru bage
babilini nijcyiini i canja maha canja na pi báarañi pyi.
7 Sáragawwuubii ñuñufembwøhe kanni ku mpyi maha jyè ba
bilini shønwuuni i tøøgø niñkin yyeeni i. Kuru cyage e u mpyi
maha ma ná yatøore sishange e na ñkaan Kile á, u yabiliñi ná
sùpyire sannte ñgurugoñi kurugo. 8 Cyire karigii cye kurugo,
Kile Munaani à li cyée wuu na na kuni nijjyeeni tèni i, sùpyire
mpyi na sì n-jà n-jyè bage sèesee cyage e me.

9 Lire maha wuu tègø wuu à karii yyaha cè nijja, maa li
cyée wuu na na sùpyanjí u nyε na Kile père maa yaaya kaan u á,
lire nyε me na yatøore bùu u á ke, lire sì n-jà urufoo zònji fíniñe

‡ 8:12 Zheremi 31.31-34 * 9:4 Arøn kàbiin' à poroyo yige, maa yasere pyi, lir' à
li cyée na Kafoonji funjøk' à táan ná Musa ná Arøn e (Nømburu 17.1-11). † 9:5
Yatøore pi mpyi maha bò sùpyire kapegigii yàfañi kurugo ke, kuru ñwøtonke ñuñ'i
tire sishange mpyi maha wu.

Kile á mε. ¹⁰ Kuni nijjyeeni karigii cyi mpyi sárayi yalyire ná yabyεere ná wilinqkannigii cyì, si cyeere tufeempe ta. Cyire kurigii naaraanji fànhe mpyi a cyán sùpyire na fo mà sà yaa ná tèni i Kile à cyi fáa ná pyiñkanni nivønni i ke.

Yesu Kirisita sìshange

¹¹ Nyε numε, Kirisita à pa. Uru u nyε sáragawwujunufembwøhe, uru u à pa yaayi nijcénnyi kan wuu á. Kile vāanøke bage tayyérege k'à fànha tò nijjyεge na, ku karigii s'a fùnøjø ke, kur'e Kirisita à jyè. Sùpya bà u à kuru bage yaa mε, ku mú nyε ñge dijyεnji i mε. ¹² Kirisita à jyè bage sèesee cyage e ke, ná sikapere sìshan, lire nyε mε nupeelyevønnø sìshan e bà u à jyè mε. Nka u à jyè tøgø nijkin fo tèekwombaa maa u yabilinji sìshange kan maa wuu jùnø wwù wuu kapegigil'e. Tire jùngwuure na nyε tèekwombaa woro. ¹³ Sùpyibii pi mpyi pi nyε a fíniñø mà tåanna ná kuni nijjyeeni i mε, pi mpyi maha sikaperigii ná nupyahigii bùu, maa cyire sìshange wuuni pire na. Pi mpyi maha nùpya bò maa u súugo, maa tire cwøñre kuu na wuni pire sùpyibii na. Lire mpyi maha pire cyeere pyi t'à fíniñø Kile á. ¹⁴ Yatøore sìshange mpyi na lire pyi, Kirisita woge s'à pwørø kuru na. Kile Munaani li sí n-kwôro fo tèekwombaa ke, lire l'à u yyaha cû, ka u u uye kan sáraga cwò cyaga baa wogo Kile á. Karigii cyi maha kwùnji nø wuu na ke, u sìshange sí n-jà wuu zòompii finiñø cyire e. Lire ká mpyi, wuu sí n-jà n-file Kile nyii wuñi na, s'a báara u á.

¹⁵ Ná Kirisita s'à lire pyi, lire kurugo u à pyi tunmbyaare nivønnte sùsuruleñi Kile ná sùpyire shwøhøl'e. Sùpyire mpyi a kapegigii njcyiimu pyi tunmbyaare nijjyεere tèni i ke, Kirisita à kwù si ti jùnø wwù cyire e, bà li si mpyi Kile à mpiimu yyere maa yaayi niñkwombaayi nwømæenì lwø pi á ke, pi i yire ta mε.

¹⁶ Yii li cè, mu aha tunmbyaare nya t'à le, yaaga ku maha bò maha mpyi sáraga. ¹⁷ Ná kuru nyε a bò mε, mà ku yaha nyii na, tunmbyaare maha fworo mε. ¹⁸ Lire kurugo Kile nyε a tunmbyaare njcyiire le ná sùpyire e sìshan baa mε[‡]. ¹⁹ Nyε ka Musa si Kile Saliyanji kapyaagii jwo sùpyir'á, lire kàntugo maa nunaare ná sikaperigii sìshange shwø, maa lwøhe wùrugo k'e, maa izope cige wyεere tà ná mpà shire le a wu k'e, mà naraga naraga Kile Saliyanji Semεñi ná sùpyire puni na, ²⁰ maa jwo: «Tunmbyaare Kile à le ná yii e ke, ñke sìshange k'à tire tígile§.»

[‡] **9:18** Pli maha jwo: « 16Wuu koøge kani kàanmucya. Mu aha lógo na ma koøge tåá, sùpyanji u à kwù sèenì na ke, uru koøge ku maha ntåá. 17Sùpya ká u koøge tåanjkanni jwo, ná u nyε a kwù mε, wà nyε na ku táali mε. 18Amuni, yi mú nyε Kile tunmbyaare kàmpañøke na. Tèni i Kile à tunmbyaare njcyiire le ke, u à jwo pi á na pi yatøore tà bò, sùpyibii puni si ti sìshange nya, si ncè na t'à kwù. » **9:20** Ekizodi 24.8

21 Lire pyiñkanni na mú, ka Musa si sìshange kà naraga Kile vàanŋke bage ná Kile pêepee yaayi puni na. 22 Mà tåanna ná Musa Saliyanji i, sìshange mpyi maha karii nijyahagii fíniŋe. Ná sìshanga jnye a wu mε, sùpyire kapegigii si yàfa ti na mε.

23 Wuu à li jnye na yatoore sìshange ku mpyi maha ntèg'a kuni nijyeeen i yaayi finiŋe, yire sí na jnye nijyinji sèeyaayi nànjja kanna. Lire e ke sárage sìshange tayyérege k'à pêe yire woge na ke, kuru kyaa li jnye Kile na yaayi sèe wuyi viniŋi kurugo. 24 Sùpyir'à Kile bage ɻkemu faanra ke, kur'e bà Kirisita à jyè mε. Sùpyir'à ɻkemu faanra ke, kuru na jnye Kile bage nijyi woge malwòrò kanna. Nijyinji yabiliŋi i Kirisita à jyè maa Kile jàare wuu kurugo. 25 Kuni nijyeeen i, sáragawwuubii jùnjufembwohe mpyi maha jyè Kile bage sèsese cyage e ná yatoore sìshange e yyee maha yyee, ɻka Kirisita jnye a jyè nijyinji i maa uye kan sáraga tooyo nijyahay'e mε. 26 Ná lire bà mε, mà lwó diŋyεŋ'à dá ke, mà pa nò nijjaa na, numε mpyi na sí u ta u à kyaala tooyo nijyahay'e mà kwò. ɻka numε tèni takwoore e, u à pa maa uye pyi sáraga tøøgø niŋkin tèrigii puni mε na, maa kapegigii tugure láha wuu na. 27 Yii à li cè na sùpyanji maha ɻkwù tøøgø niŋkin, lire kàntugo Kile maha u yíbe u kapyiňkii na. 28 Lire pyiñkanni na mú, Kirisita à pyi sáraga tøøgø niŋkin kanna, bà u si mpyi si shinjyahara kapegigii tugure lwó mε. Mpii pi jnye na u sigili ke, u sí n-pa uye cyée pire na tozhønwogo pi zhwoŋi kurugo, ɻka kapegigii yàfanji kurugo bà mε.

10

Yesu à uye pyi sáraga

1 MusaSaliyanji mpyi yaayi nijcenjyi nimpayi nànjjanji kanna, u mpyi a fùnŋø mε. U mpyi a jwo na sárayi ninuyi y'à wwù yyee maha yyee. Lire e sùpyiibii pi jnye na bârali Kile na ke, u sì n-jà pire finiŋe n-fùnŋø mε. 2 Kàmpyi u mpyi na sí n-jà lire pyi, pi mpyi na sí n-kwôro s'a yi wwù mε. Naha na yε kàmpyi viniŋi kurugo yi maha wwù, mpii pi maha yi wwù ke, li mpyi na sí n-pyi mu à jwo pir'à finiŋ'a kwò, pi sàha mpyi na sí piye jnye kapimpyii mε. 3 ɻka lire bà li mpyi li li mε. Yyee maha yyee, sárayi mpyi maha wwù si sùpyire funŋø cwo ti kapegigii na. 4 Naha na yε nupyahigii ná sikapérigii sìshange sì n-sìi n-jà sùpya kapegii yàfa u na mε.

5 Lire kurugo tèni i Kirisita mpyi na ma diŋyεŋi i ke, u à jwo Kile á:
 «Mu à jwo na mu jnye na jcaa yatoore sárayi na mε,
 mu jnye a jne sùpya si yaaga kan mu á mε,
 ɻka mu à cyere yaa mii na.

6 Yatoore ti jnye na súuge sárayi tasogoge e,

lire jyε mε sárayi sanjyi yi jyε na ɳkaan mu á kapegigii yàfanji kurugo ke,

kuru kà jyε a mu funjke jníjε mε.

⁷ Lire kurugo mii à jwo

“Kile, mii u ɳge,

mii à pa si mpa mu jyii wuuni pyi,

bà y'à séme mii kyaan na Kile Jwumpe Semenji i mε*.”»

⁸ Bà wuu à li jya mε, Kirisita à fyânhha a jwo Kile á: «Mu à jwo na sárayi ná yakanyi ná sárayi nizogoyi ná kapegigii yàfanji sárayi jyε a táan mu á mε, na yire na bà mu jyε na ncáa mε.» U à yire puni jwo mà li ta MusaSaliyanji à jwo na yire puni y'a mpyi. ⁹ Nyε ka Kirisita si nûr'a jwo: «Kile, mii u ɳge, mii à pa si mpa mu jyii wuuni pyi.» Puru jwump'à li cyêe na sáraka nivônnj'à tèg'a sárayi niñjyeyi fâa. ¹⁰ Yesu Kirisita à Kile jyii wuuni pyi. U yabilinj'à uye kan mà pyi sáraka tøøgø niñkin tèrigii puni mεe na, lire pyinjkanni na wuu kapegigil'à jyé a láha wuu na.

¹¹ Kuni niñjyeeni tèni i, canja maha canja, sáragawwuubii mpyi maha sárayi ninuyi wwû Kile á, ɳka yire sárayi mpyi na sì n-sìi n-jà wà kapegigii yàfa u na mε. ¹² Nka Kirisita wi ke, ur'à uye kan mà pyi sáraka tøøgø niñkin, kuru sárage na jyε tèrigii puni wogo. U à lire pyi kapegigii yàfanji kurugo, lire kàntugo maa ɳkàr'a sà ntèen Kile kàniñe cyege na. ¹³ Tèni i Kile sì n-pa u zàmpænbii pyi u tooyi tatahage ke, u à tèen wani kuru cyage e na lire sigili. ¹⁴ Yii li cè, kuru sárage niñkinji cye kurugo, Kile à mpiimu fíniñe ke, u à pire pyi ncèegë cyaga baa fo tèekwombaa.

¹⁵ Kile Munaani mû à yire fíniñ'a jwo wuu á. L'à jwo na:

¹⁶ «Kafoonj Kile à jwo “Tunmbyaare mii sì n-le ná pi e canjyi nimpayi i ke, tire ti jyε:

‘Mii sì na Saliyanji le pi zòompil'e,
si u jwumpe séme pi yákilibii na†.’”»

¹⁷ Maa nûr'a jwo:

«Mii saha sì na yákiliñi yaha pi kapegigii ná pi ntiimbaanj karigii na mε‡.»

¹⁸ Nyε kapegigil'à yàfa cyage ɳkemu i mà kwò ke, jùñjø saha na jyε mà sáraka wwû cyi kurugo la?

Wuu yákilitæenre wuubii pi file Kile na

¹⁹ Lire pyinjkanni na, mii cìnmpyiibii, Yesu sìshange cye kurugo, wuu sì n-jà n-jyè Kile bage sèesee cyage e fyagara baa.

²⁰ Bage táataa vâanjke ku mpyi wuu yyaha na ke, bà kur'à cwøn mε, amuni pi à Yesu cyeere pyi, ka lire si kuro nivônnø mügo wuu á ndemu li sì wuu nø Kile na, si shìñji sèe wuñi kan wuu á ke. ²¹ Uru u jyε wuu sáragawwuñufembwøhe maa

* **10:7** Zaburu 40.6-8 † **10:16** Zheremi 31.33 ‡ **10:17** Zheremi 31.34

mpyi Kile bage jùñjø na. ²² Numε, wuu zòompil'à jyé a yige kajwəhøyi puni i njemu yi jyε na wuu cèege ke, wuu cyeere s'à jyé ná lùcenŋke e. Lire e wuu àha núru raa fyáge mε, wuu sàá dá Kile na, wuu u file u na ná funjø niŋkin i. ²³ Wuu a yi yu jwəfyinge na, na wuu à wuu sònñjøre taha Kile jwəmeeñi na. Wuu àha wuu funjyí cèenñe mε, naha na yε u aha ndemu jwo ke, u maha lire pyi. ²⁴ Wuu yaha wuye na wuu raa màban leni wuye e, bà wuu si mpyi s'a sì yyaha na tàange ná kacenmpyiini i mε. ²⁵ Wuu àha wuye mbinniŋi jwə yaha bà pìl'à li pyi mε, ñka wuu a màban leni wuye e, naha na yε yii à li jyia na Kafoonji tèepan'à byanhara.

²⁶ Wuu aha sèenjí kuni cè maa jcwó maa ñkwôro na kapegigii pyi, sáraga saha jyε ñkemu ku sí cyire yàfa wuu na mε. ²⁷ Shinjí u jyε na lire pyi ke, ur'à yaa u a fyáge Kile yibige ná nabwəhe yyaha na. Mpii pi à cyé Kile na ke, kuru ku sí pire súugo. ²⁸ Wà n'a mpyi a MusaSaliyanji kafuun pyi shiin shuunni taanre jyii na, ka pire si yi jwo, pi mpyi maha urufoo bò jùñjaaara baa. ²⁹ Numε, shinjí u jyε na Kile Jyanji fare ke, Kile jyε a yaa u kyaa pyi uru na ndemu l'à fànha tò mbòŋi na mà? Sèenjí na, sischange k'à tèg'a tunmbyaare le maa urufoo kapegigii yàfa ke, u jyε a pèene taha kuru na mε. Kile Munaani li maha wuu pyi wuu à Kile ticeñmpe cè ke, u bá à lire cyahala. ³⁰ Nyε Kile yabilinj'à jwo: «Mii u sí na ñkooni wwû. Mii u sí katupwəhøyi pyifeebii sâra§.» Yi mú à séme na: «Kafoonji Kile sí u wuubii yíbe pi kapyiinjii na*.» Nyε wuu à li cè na nde u à jwo ke, u sí lire yige li kuni i. ³¹ Fyagara kyaa li jyε li li wà u cwo Kile jyii wuuni cyeyi i.

³² Nde l'à pyi yii na tanjaanji i ke, yii funjø cwo lire na. Yii à Kile bëenmpe ta tèni ndemu i ke, yyefug'à yii kàンha sèl'e cyire canmpyaagil'e, ñka lire jyε a yii yatanjyi bò mε. ³³ Tèrigii cyil'e, pi mpyi maha yii cyere, maa yii kyérege sùpyire jyii na. Tèrigii cyil'e, mpii pi mpyi maha ñkyérege yii fiige ke, yii mpyi maha pire tère. ³⁴ Mpii pi mpyi a le kàsunji i ke, yii à pire tèg'e pire yyefugo karigil'e. Pi à yii cyeyaayi cyán a shwə yii na, ka yii i li kwú yiye e ná funntange e, naha na yε yii à li cè na yaage ku jyε yii á ke, kur'à fànha tò yire puni na, ku mú jyε na ñkwùu mε. ³⁵ Lire e ke yii àha yii dâniyanji láha Kile na mε, lire sí yii pyi yii tòon nimbwo ta. ³⁶ Yii yiye waha numε, yii raa sì yyaha na Kile jyii wuuni mpyinjí i, lire ká mpyi, yaage jwəmeeñi u à lwó ke, yii sí kuru ta. ³⁷ Y'à séme Kile Jwumpe Semenjí i na:

«Ncyèrε, ñgemu u à yaa u pa ke, uru sí n-pa,

u sì mò mε.»

³⁸ Kile à jwo:

«Shinji u à tí ke, dániyanji cye kurugo uru maha mpyi nyii na. N̄ka wà ha kàntugo wà mii á, mii funjke sì n-táan ná urufol'e me†.»

³⁹ Mii à tèen ná l'e, mpii pi maha ntér'a núru maa nkàre tapinnage e ke, wuu nyε pire e me. Nùmpañja tafeebii pi à dá Kile na ke, pire e wuu nyε.

11

Mpii pi à fyânhha a dá Kile na ke, wuu pire kàanmucya

¹ Naha ku nyε dániyanji yε? Mà ma sònñore taha yaaga na maa ntèen ná l'e mu sí ku ta, lire nyε me yaage ku nyε mu nyε na ku jaa me, maa dá ku na mu à jwo mu nyii na nyε ku na ke, lire li nyε dániyanji. ² Wuu tulyeyi dániyanji kurugo, Kile à jee pi na.

³ Dániyanji cye kurugo, wuu à li cè na Kile à niñyinji ná jìñke dá u jwumpe cye kurugo. Puru funjke e, yaaga maha yaaga wuu nyε na jaa ke, Kile à ku dá ná yanymbaage e. ⁴ Abeli à dá Kile na, lire kurugo sárage u à wwû Kile á ke, kur'á pwóro Kanji woge na. U dániyanji kurugo, Kile à jwo na u à tíí maa jee u sárayi na. U à kwû, n̄ka u dániyanji kani maha wuu kâlili ali njijaa.

⁵ Enoki à dá Kile na, lire kurugo Kile à u lwó a kàre niñyinji na mà ta u nyε a kwû me. Wà saha nyε a u nyā me, naha na yε Kile à u lwó. Kile à jwo na ur'á jee u na, mà jwo u u lwó ke. ⁶ Nyε Kile sì n-jà jee sùpya na ná urufoo nyε a dá u na me. Naha na yε ñgemu la ká mpyi si file Kile na ke, fo urufoo u dá li na na Kile na nyε wani, na mpii pi nyε na u caa ke, na u sí pire sâra.

⁷ Nuhu à dá Kile na, lire kurugo u mpyi na Kile yereyi núru mà yyaha tí ná karigii nimpajkil'e ncyiimu cyi nyε cyi sàha ñkwò na jaa me. U à Kile jwumpe cù ná sèl'e, maa bakwoøge yaa ñkemu i u ná u pyëngë shiinbil'à shwɔ ke, ka lire si sùpyire sannte ntiimbaanjy cyêe. U à dá Kile na, lire e Kile à jwo na u à tíi.

⁸ Ibirayima à dá Kile na, lire kurugo, Kile à u yyere ke, u à Kile jwoméeni cù. Kini Kile mpyi a bégele u mée na ke, u à fworo u yabiliñi wuuni i na ñkèëge lire e, mà ta u nyε a u tashage cè me. ⁹ U à dá Kile na, lire kurugo kini jwoméeni Kile mpyi a lwó u á ke, u à jen'a kàr'a sà ntèen lire e nàmpønnte na. U mpyi na shwùun vâanjyi bayi i. Ishaka ná Yakuba mú mpyi na shwùun yire y'e. Nwoméeni ninuuni mú mpyi a lwó pir'á. ¹⁰ Kànhe nintaani l'à cyán a jwɔ ke, kuru na Ibirayima à u sònñore taha. Kile yabiliñi u à kuru kànhe bégele, maa ku faanra.

¹¹ Ali mà li ta Ibirayima mpyi a lyε, Sara sí nyε cijiriñε, mà Ibirayima yaha u à dá na Kile sí u jwoméeni fùnñø pire pyìtaani

† 10:38 Abakuki 2.3,4

kyaa na, u à jà a pùnambile si. ¹² Ali mà u yaha u u sònñji na uru tèekwuun' à nò a kwò, ñka supyijyahara à fworo uru nàñji niñkinñji i mu à jwo wòrigii ná lwøhe ñwøge nticennji.

¹³ Pire pun' à kwû ná pi dâniyanji i Kile na. Kile mpyi a yaayi njemu ñwømee lwó ke, pi nyé a yire ta mè, ñka pi à yí nyá laage e, ka lire si mpyi pi á funntanga. Puru funnjé e, pi à nyé na pire na nyé nàmpwuun na jaare na mâre ñke jìnyke na. ¹⁴ L'à fininjé na sùpyiibii pi à nyé pur'e ke, na tateenje kabere pire nyé na jcaa. ¹⁵ Cyage e pi à yíri ke, kàmpyi kuru kani mpyi a tige pi funnj'i, pi mpyi na sí pyinjekanna ta si núru ñkàre wani. ¹⁶ Ñka sèenjí na, cyaga pi nyé na jcaa ñkemu k'à ñwø ke, kuru na nyé niñyinji i. Lire kurugo Kile maha nyé tire sùpyire t'a uru yiri ti Kilenji, naha na ye u à cyaga bégel'a yaha ti mèe na. ¹⁷⁻¹⁸ Kile mpyi a ñwømèeni lwó Ibirayima á na u tûluge sí n-fworo Ishaka e*, maa nûr'a Ibirayima zò shwø a wí na u Ishaka pyi sárada. Ibirayima mpyi a dá Kile na, lire kurugo u nyé a cyé si u jyanji niñkinñji pyi sárada mè. ¹⁹ Li mpyi u funnj'i na sînji na nyé Kile á mà Ishaka nyé a yige kwùnji i, lire kurugo Kile à u jyanji nûrunj'a kan u á. L'à pyi mu à jwo kwùnji i u à fworo.

²⁰ Ishaka à dá Kile na, lire kurugo u à jwó le Yakuba ná Ezawu á karigii nimpaanjii kyaa na.

²¹ Yakuba à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun' à nò ke, u à jwó le Yusufu jyaabii shuunniñji niñkin niñkinñ'á, maa ntigile u kàbiini na, maa niñkure sín, maa Kile pêe.

²² Yusufu à dá Kile na, lire kurugo, u tèekwuun' à nò ke, u à jwo u kacyiyyi kyaa na, na Izirayeli shiinbii ká a sí raa fwore Misira kini i, pi a sì ná uru kacyiyy'e.

²³ Musa sifeebil' à dá Kile na, lire kurugo, Musa à si ke, ka pi i u ñwøhø yijyé taanre, naha na ye pi mpyi a li nyá na u lem' à ñwø. Jwumpe saanji mpyi a jwo na pi a pùnampyire nizivónnte puni bùu ke, pi nyé a fyá puru na mè.

²⁴ Musa à dá Kile na, lire kurugo, u à pa yyaha cwo ke, u nyé a nyé pi a uru pyi Farøn pworonji jyanji mè. ²⁵ Mâ jwo u uye yaha kapegigii mpyiñji funntange e ke, u à li lwó uye e si ñkyala ná Kile shiinbil'e, naha kurugo ye kuru funntange shinji nyé na moni mè. ²⁶ Musa mpyi a cè na Misira kini nàfuunj' à nyaha, ñka mà nyé cyahigii na, bâ Kile Nijcwónrønji sí n-pa nyé cyi na mè, lire nàfanj' à fànha tò Misira nàfuunji na. U mpyi a u sònñjore taha uru nàfanjí na, u sí n-pa uru ñgemu ta ke. ²⁷ Musa à dá Kile na, lire e u à fworo Misira kini i mà ta u nyé a fyá lire kini saannji lùyirini yyaha na mè. Kilenji u nyé wà nyé na u naa mè, u mpyi a uye waha mu à jwo u nyii na nyé uru na. ²⁸ U à dá Kile na, lire kurugo u à Izirayeli shiinbii pyi pi à bilerenkwonji kataanni pyi, maa pi pyi pi à mpàbilini sìshange naraga naraga

* 11:17-18 Zhenezi 21.12

pi bayi *ŋwɔyi* na, bà li si mpyi mèlèkeñi u maha boore pyi ke, uru nintoroñi kà raa pi pùnampyicyiire bùu mε.

²⁹ Izirayeli shiinbil' à dá Kile na, lire kurugo Suumpe Lwɔhe Nijyage à tāa, ka pi i jyiile jìñke niñgage na. Misira shiinbii la mpyi si jyiile tèni ndemu i ke, ka lwɔhe si pi puni lyî.

³⁰ Izirayeli shiinbil' à dá Kile na, lire kurugo pi à Zheriko kànhe māhana canmpyaa baashuunni i, ka kànhe káanke si ncwo.

³¹ Fwòrobacwoñi Arahabu à dá Kile na, lire e Izirayeli shiinbii pi mpyi a pa kànhe ñwɔh'a wí ke, uru ceen' à pire tège. Lire kurugo u nyε a bò ná Kile *ŋwɔmee*cumbaabil'e sijcyan mε.

³² Nyε mii bá sì n-jà yi puni jwo mε, naha na yε tère naha mii á, mii i jwo a nō Zhedeyon ná Baraki ná Samuson ná Zhefite ná Dawuda ná Samuweli ná Kile túnntunmpii sanmpii kyaa na mε. ³³ Pir' à dá Kile na, lire kurugo pi à jà saanbii pìi na, maa fànhé pyi ná ntìnji i, yaayi *ŋwɔmee*ni Kile mpyi a lwó ke, maa yire ta, maa càndriyi yà *ŋwɔyɔ* pwɔ. ³⁴ Pi à pìi le nage e, ñka yaaga nyε a pire ta mε. Pi à jwo na pire sí pìi bò ná kàshikwɔññwɔñni i, ñka pir' à shwo. Fànhé mpyi pi e mε, ñka pi à fànhé ta. Síji mpyi pi á kàshige cyage e, pi à kírigii cyìi kàshicyeye kòr'a caala. ³⁵ Cyeebii pìi sùpyii niñkwul' à jè mà kan pi á.

Pìi mpyi wani, kampyi pire mpyi a fworo Kile kuni i, pi mpyi na sí pi yaha, ñka pi nyε a jen'a fworo l'e mε. Pi à jee pi pi kyérege, bà Kile si mpyi si pi jè jen'kanna niñcenne na mε. ³⁶ Pi à pìi fwóhɔrɔ maa pi bwòn ná tiripaanni i. Pi à tɔonnte yòrɔyi le pi na mà yaha kàsuñi i. ³⁷ Pi à pìi wà a bò ná kafaayi i, maa pìi pahala ná cikyangayi i, maa pìi bò ná kàshikwɔññwɔñni i. Pìi mpyi na jaare na mâre ná mpàseeyi ná sikaseeyi i, yire yi mpyi pire vàandheyi. Yaaga mpyi pi á mε. Sùpyibil' à pi cùñcyere cù maa pi kyérege. ³⁸ Pi mpyi maha jaare na mâre sige ná najyì jñuñ'i, maa shwuun kafawyiyi ná wyikuuyi i, mà li ta nte sùpyire jñin' à pêe ñge dñyeñi na.

³⁹ Tire nte sùpyire puni mpyi a dá Kile na, lire e Kile à jee ti na. Lire ná li wuuni mú i, yaayi *ŋwɔmee*ni Kile mpyi a lwó ke, ti nyε a yire ta mε. ⁴⁰ Naha na yε Kile à yaaga niñcenñe bégele wuu mée na, u la nyε a mpyi pi kuru ta a wuu yaha mε.

12

Wuu kyaage kwú wuye e Yesu fiige

¹ Wuu pi ke, pire sùpyibii puni pi mpyi a dá Kile na ke, pir' à pyi yyecyeené maa wuu kwûulo, wuu Kile kuni tafeere e. Lire kurugo tuguro maha tuguro ti nyε wuu jñuñ'i maa wuu sige tire tafeere na ke, wuu jñuñyi wwû tire puni *ŋwɔh'i*, wuu u kapiegigii *ŋwɔ* yaha, cyire cyi maha wuu pyi wuu u búruge.

Tafεεre na Kile à wuu yaha ke, wuu wuye waha wuu u tire fē fēŋkanna niјcennē na. ² Wuu a Yesu wíi, uru u à wuu pyi wuu à dá Kile na, uru mū u sí wuu pyi wuu u nō tegeni na. U à jnεε, ka pi i u kwòr'a bò cige na. U jnye a kuru silege wíi yaaga mε, jaha na yε funntange Kile mpyi a bégel'a yaha u mεe na ke, kuru u mpyi na wíi. U à tèen numε saanre e Kile kàniјe cyεge na. ³ Kapimpyiibil' à ntùŋke taha u na maa u kyérege sèl'e, u à lire kwú uye e pyiŋkanni ndemu na ke, yii funjø cwo lire na, bà li si mpyi yii àha ɣkànhā mε, yii yatanjyi kà ɣkwù mε. ⁴ Naha kurugo yε yoge yii jnye na ɣkwùun kapegigii na ke, yii wà sàha jà a ku kwòn a nō u shìŋji tegeni na mε. ⁵ Yii pi jnye Kile pyìbibii ke, yεrεge Kile à kan yii á maa màban le yii e ke, yii funjø à wwò kuru na la? U à jwo:

«Mii jyanj, Kafoonj ká mu kíbe,
ma hà lire wíi jncwo mε.

U aha mu cēegē mū,
lire kà ma yatanjyi bò mε.

⁶ Naha na yε shinjji u à táan Kile á ke, uru u maha ɣkíbili.
U à ɣgemu cè u pyà ke, uru u maha bwùun^{*}.»

⁷ Yii Kile ɣkíbinj kwù yiye e, jaha kurugo yε Kile à yii cù mu à jwo u pyìi, lire kurugo u maha yii kíbili. Pyànj ɣgire u jnye ná u tuŋji jnye na u kíbili mà yε? ⁸ Kile maha u pyìibii puni kíbili. U aha mpyi u jnye a yii kíbe mε, lir' à li cyēe na yii jnye u pyìi sèenj na mε, ɣka kàsɔɔgɔ kùŋjø pyìi pi jnye yii.

⁹ Tii na jnye wuu na naha jnjké na, pi maha wuu kíbili, ɣka wuu maha pi père. Lire e ke wuu Tuŋji nìŋjyi wuŋj ká a wuu kíbili, tá wuu jnye a yaa wuu jnεε lire na sèe sèl'e, bà wuu si mpyi si shìŋji niŋkwombaŋi ta mε? ¹⁰ Wuu tiibii maha wuu kíbili tère nimbilere funj'i maha ntàanna ná pi sònŋjøŋkanni i. ɣka Kile ká a wuu kíbili, u maha li pyi, bà wuu si mpyi si mpyi shincenmii uru yabilinj fiige mε. ¹¹ Sèe wi, mu aha a si sùpyaŋi kíbe, li tasiige maha mpyi u á yyetanha kyaa, funntanga kyaa bà mε. ɣka urufoo ká kàla ta ɣkíbinj funjke e, li maha mpa jnùŋjø kuu yyenjke ná ntìŋj na.

¹² Lire kurugo yii yii cyeyi fàンha baa wuyi yírigé, yii niŋkunjyi yi jnye na jnyéenni ke, yii i yire tígil'a yyéenj. ¹³ «Yii a jaare kuntiile e†.» Lire e shinjji u jnye na sègere ke, uru lògojnini sì n-féen mε, u bá a yaa u cùuŋj.

¹⁴ Yii yiye waha yii raa yyenjke caa yii ná sùpyire puni shwòhòl'e. Yii raa jaare fyìnmpé e, jaha kurugo yε sùpya sì n-jà Kafoonj nya mà ta u jnye na jaare fyìnmpé e mε. ¹⁵ Kile à jwò yii na maa yii shwò. Yii a yiye kàanmucaa, wà kà ɣkwò jnyé lire na mε. Wà hà uye pyi fiige yii shwòhòl'e ɣkemu báha k'à pi,

* **12:6** Taanliŋkii 3.11,12 † **12:13** Taanliŋkii 4.26

si kakyaare pyi ti nō shinjyahara na mē. ¹⁶ Yii yákili ta, sùpya kà zìi mpyi jacwō yii shwōhōl'e mē. Yii àha jcyé pèene tahaga Kile yaayi na Ezawu fiige mē. Ur'ā u lyēge tòonji fāa zànnegē niŋkin kanna kurugo. ¹⁷ Yii à li cè na kàntugo, u la mpyi u tuŋi si jwó le u á, ḥka tufoonj'à cyé. U méesuwuŋi la mpyi si tufoonj sònŋjəŋkanni kēenŋe, ḥka u nyé a jà mē.

¹⁸ Kile jaŋke na wà sí n-jà n-bwōn ke, tèecyiini i Izirayeli shiinbil'à file ku na pyiŋkanni ndemu na ke, yii nyé a file Kile na amuni mē. Nabwōhō ná numpilaga ná nimpiriŋe ná zànha kafeebwōhō mpyi jaŋke na, ¹⁹ ka pi i mpuruge tūnmpe ná mējwuu nimbwoo lōgo. Lire mējwuuni jwumpe ḥgahanj kurugo, pu lōgofeebil'à jwo na pà kà núru mbâra pu na mē. ²⁰ Naha na yε nyé yi mpyi a jwo: «Shin maha shin ká bwōn jaŋke na ke, ali li mēe ká nta yatōgō, kuru sí n-wà ná kafaayi i si mbò ke‡» yire mpyi a fānha tò pi na. ²¹ Nde pi à nyé ke, lire mpyi a sii fyagara fo Kile tūnntunjīMusa à jwo: «Mii naha fyá fo na jcyéenni§!»

²² ḥka lire nyé yii wuuni mē. Yii pi ke, yii à file Siyōn jaŋke ná Kile nyii wuŋi kānbwōhe na, kuru ku nyé nìnyiŋi Zheruzalemu, ḥkemu i Kile mèlkęe kampwōhii nìryahajyahamii nyé na kataanni pyi ke. ²³ Yii à bâra dánafeebii kurunjke na, pire pi nyé Kile pyìcyibii. Pi mēy'ā séme nìnyiŋi i. Yii à file Kile na, uru u maha sùpyire puni sâra a tāanna ná ti kapyiŋkil'e. Mpii pi à toro ná pi mpyi a tíi, ka Kile si pi pyi pi à fûnŋo ke, yii à file pire na mū. ²⁴ Yii à file Yesu na. U à u sìshange wu, maa ḥkwū wuu kurugo. Usìshange fānh'ā pēe Abeli sìshange woge na. Lire pyiŋkanni na, Kile à tòro Yesu cye kurugo, maa tunmbyaare nivɔnnte le ná wuu e.

²⁵ Yii a yiye kāanmucaa, Kile ká a yii yerege, yii àha jcyé logogo mē. Musa u mpyi na Kile jwumpe yu mà u yaha nìŋke na ke, Izirayeli shiinbil'à cyé uru yerege logogo, lire kurugo kakyaar'ā nō pi na. Nyé Kile ká jwo ná wuu e mà u yaha nìnyiŋi i maa wuu yere, wuu aha jcyé, di wuu sí n-shwō n-jwo yε? ²⁶ Tēni i Kile à jwo Sinayi jaŋke juŋ'i ke, u jwumpe mpyi a nìŋke cyéenne. Numε, u à kâa na: «Tōgē kabērε, mii sì nìŋke kanni cyéenne mē, mii sí nìnyiŋi cyéenne mū*.» ²⁷ Lire nyé he ku nyé, yadayi yi sí n-jà n-kèegē ke, yire sí n-pinni. Lire kâ mpyi, nyé yi nyé yi sì n-jà n-kèegē mē, yire kanni yi sí n-kwôro.

²⁸ Amuni li nyé, saanre ti nyé ti sì n-cyéenne mē, wuu sí n-jyè tire e. Lire e ke wuu fwù kan Kile á, wuu raa bâare u á, wuu raa u nyii wuuni pyi, wuu raa u pêre, wuu raa fyáge u na. ²⁹ Naha na yε «wuu Kile mū na nyé na fiige, ḥkemu ku maha sùpyanji súug'a kwò ke†.»

‡ 12:20 Ekizodi 19.12,13 § 12:21 Duterenomu 9.19 * 12:26 Agize 2.6 † 12:29
Duterenomu 4.24

13

Toroŋkanni l'à tাাan Kile á ke

¹ Mii cìnmptyibii, yii yiye wahā yahā ku pyi yihá ná yiye shwəhəl'e cìnmproroge e. ² Yihá funjø wwə nàmpwuunbii sunmbashwooni na mε, naha na yε puru funjke e pìl' à Kile mèlēkeebii pìi sunmbaya shwə pi pyenzi i mà ta pi nyε a cè mε. ³ Yihá cìnmptyibii pi nyε kàsuŋi i ke, yii funjø cwo pire na mu à jwo yii yabilimpii na nyε u e ná pi e. Mpii pi nyε na ɻkyérege ke, yii funjø cwo pire na mu à jwo yii yabilimpii pi nyε na ɻkyérege.

⁴ Shin maha shin u fúruŋi yahā njire e, fúrupyijeeŋi wà nyε a yaa u tasinnaga pyi ná waber'e u bage wuŋi kàntugo na mε. Naha kurugo yε mpii pi nyε pi nyε a kúu pi fúrupyijeebii na mε, Kile sí n-pa pire ná jacwɔore pyifeebii cêege.

⁵ Yihá àha wyérəŋi kani yahā li tateeŋe fô yii na mε, ɻka yii cye wuŋi u yii funjyi jíŋε. Naha na yε Kile yabiliŋ' à jwo:
«Mii sí n-sìi n-yahā mu na.

Mii sì mu yahā maye niŋkin mε*.

⁶ Lire kurugo wuu maha jà a jwo fyagara baa:
«Kafoonji u nyε mii tegefoonji,
mii sì n-fyá yafyin na mε,
naha shi sùpya sí n-jà n-pyi mii na yε†?»

⁷ Yihá yyaha yyére shiinbii niŋcyibii pi à Kile jwumpe jwo yihá á ke, yii funjø cwo pire na, yii i mpyi pi fiige, bà pi à dá Kile na fo mà sà nò pi canŋkwøge na mε. ⁸ Yesu Kirisita nyε na ɻkéenji mε: bà u mpyi tajja mε, amuni u nyε niŋjaa, amuni u sí n-kwôro fo tèekwombaa. ⁹ Yihá a yiye kàanmucaa, sùpyire ti nyε na ma ná kàlaŋi niŋnji shiŋi puni i ke, yii àha tire yahā ti yihá wurugo mε. Karigii cyi à yyaha tí ná yalyire kani i ke, cyire tayyérege nyε a pêe mε. Ngemu ká ntaha cyire fye e ke, urufoo sì tòon ta cyi e mε. Kuni niŋcenni li nyε ndemu i Kile yabiliŋ' à nyō wuu na maa màban le wuu e ke.

¹⁰ Yesu à kan sáraka wuu kurugo, ɻka mpii saha pi nyε na sárakku wuwu mà tåanna ná kuni niŋjyeeni i ke, pire nyε a yaa pi tòon ta u sárage e mε. ¹¹ Pi sárakawwuubii niŋufembwøhe maha jyè bage sèsese cyage e ná yatoore sìshange e sùpyire kapegigii yàfaŋi kurugo. Lire kàntugo pi maha yatoore niŋkwure yige maa ti súugo kànhe kàntugo. ¹² Lire kurugo Yesu mû à kwû kànhe kàntugo, bà u si mpyi si sùpyire fínijε u yabiliŋi sìshange cye kurugo mε. ¹³ Nyε wuu a sì u taan kànhe kàntugo‡, wuu taha Yesu fye e, silege k' à u ta ke, wuu wuu nàzhan lwó kur'e ná u e. ¹⁴ Naha na yε kànhe nyε naha wuu á ɻke jíŋke na, ɻkemu

* **13:5** Duterenømu 31.6 † **13:6** Zaburu 118.6,7 ‡ **13:13** Wuu a sì u taan kànhe kàntugo: lire jwøhe ku nyε, wuu àha núru raa jaare kuni niŋjyeeni i mε.

ku sì n-kwôrô fo tèekwombaa mε. Kànhe ku nyε Kile yyére ke, kuru wuu nyε na njcaa.

¹⁵ Lire kurugo wuu a fwù kaan Kile á, wuu raa u mεge kêre tèrigii puni i Yesu cye kurugo. Lire na nyε mu à jwo sáraga wuu à wwû u á. ¹⁶ Yii a kacennjii pyi yiye na, yii raa yiye tère ná yii cyeyaayi i. Yii àha funnɔ wwò lire na mε. Lire na nyε sáraga nkemu k'à tাাan Kile á ke.

¹⁷ Yii yyyaha yyére shiinbii nwɔmyahigii cû, yii i yiye tîrige pi á, naha na yε pire pi nyε na yii kàanmucaa maa yaha yii na. Pire Kile sí n-yíbe nùmpanja yii múnahigii kyaa na. Yii kúu pi á, lire ká mpyi, pi sí raa pi báaranji pyi ná funntange e. Lire baare e pi sí n-pyi yyetanhare e, yii sí sì tòon ta mε.

¹⁸ Yii a Kile náare wuu á. Wuu à tèen ná l'e na funjcenjε na nyε wuu á. Wuu la mú si nyε s'a jaare jaarañkanna njcenne na tèrigii puni i. ¹⁹ Mii à sìi na li caa yii á, yii a Kile náare na á, bà mii si mpyi si wyèrε núru zhà yii yyére mε.

Jwumpe nizanmpe

²⁰⁻²¹ Yyeñjkefoo Kile u à wuu Kafoonj Yesu nè a yige kwùñj i ke, uru u yii tègε yii jà yii a karigii njcenjkkii shinji puni pyi, yii raa u nyii wogigii pyi. Nde l'à tাাan u á ke, u yii yaha yii jà yii a lire pyi Yesu Kirisita cye kurugo. Uru u nyε mpànahajji njcenjji. U sìshange k'à pyi sárage ke, kur'à wuu le tunmbyaare njkwombaare e. U mεge ku pêe tèrigii puni i fo tèekwombaa! Amiina.

²² Mii cìnmpyiibii, mii na li caa yii á, yii i na yerege jwumpe lög'a tara. Yii li cè na mii jwumpe nyε a tòon sèl'e mε.

²³ Mii sí yi jwo yii á na wuu cìnmpworonj Timoti a fworo kàsunji i. U aha wyèr'a nɔ naha mii yyére, mii ná uru sí n-shà wani yii yyére sjencyan.

²⁴ Yii na fwùñj kan yii yyyaha yyére shiinbii puni ná Kile wuubii pun'á. Dánafeebii pi nyε Itali kini i ke, pir'à yii shéere.

²⁵ Kile u nwɔ yii puni na, u u jwó le yii á!

Leterenji Yakuba à tun dánafeebil'á ke Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke

Dánafeebii pi à caala a tèen dijye yyaha kurugo ke, Yakuba à ñge leterenji tun pir'á, maa màban le pi e Kile kuni jaaraanj na.

U à jwo na yákilifente kyaa ká mpyi wà na, u ti njáare Kile á, lire ká mpyi, ti sí n-kan urufol'á.

U à jwo na wuu aha dá Kile na, maa mpyi wuu nyé na kacenjii pyi maa yaha wuu njirigii na mε, uru dánianj na nyé laaga baa. Lire kurugo Yakuba à nyé yereyi kan dánafeebil'á maa màban le pi e maa jwo na:

pi kwôro ná Kile e tèewaagil'e

pi i Kile jwumpe kyaa táan piy'á, pi raa pu kurigii jaare

pi i pi shinjεεbii kyaa táan piy'á, pi raa jwøge fòñøfeeblee na

pi àha raa pi karigii pyi pi kanni tòønnji kurugo mε

pi àha raa jwumpime yu sùpyire sannte na mú mε.

Yakuba à fwù kan dánafeebil'á

1 Mii Yakuba u nyé Kile ná Kafoonj Yesu Kirisita báarapyi ke, mii u à ñge leterenji tun Izirayeli tìluyi ke ná shuunniñ'á*, pire pi à caala a tèen dijye yyaha kurugo ke, mii fwù nyé pi na.

Yyefuge kani

2 Mii címpyibii, yyefugo maha yyefugo k'à nò yii na ke, yii kuru pyi funntanga nimbwøhø. 3 Yii i li cè na Kile ká yii dánianj kàanmucya yyefuge tèni i mà u ta u à jwø, lire li sí yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. 4 Nyé yii yiye waha tèrigii puni i, yii raa sì yyaha na Kile kuni i, bà yii si mpyi si mpyi sùpyii njçenmii sèenji na, tìgire cyaga nyé mpiimu na mε.

Yákilifente kani

5 Mii címpyibii, yákilifente ká yii wà kùunjø, urufoo u ti njáare Kile á. Kile sí ti kan, na ha na yε u maha sùpyire puni kaan ná funvinge e fahana baa. 6 Nka urufoo u ti njáare ná funjø njinkin i, u àha funjøyi pyi shuunni mε, na ha na yε shinjø u nyé na narege pyi ná funjø shuunni i ke, urufoo na nyé mu à jwo suumpe lwøhe ku maha fuuli na yíri kafεεge cye kurugo, marii ku ñøønj na ñkèεge kàmpañji puni na ke. 7 Shin maha shin u nyé amuni ke, urufoo u tèen ná l'e na u sì yaaga ta Kafoonj á mε, 8 na ha na yε funjøishuunnifoo u nyé u wi, yyeshaga njinkin nyé urufoo na kani là tufige e mε.

* 1:1 Naha ñke cyage e, Izirayeli tìluyi ke ná shuunniñ'á jwo a wà dánafeebii puni na dijyeñi yyaha kurugo.

Nàfuufente ná fònṣfente

⁹ Nyé cìmpyiibii pi nyé fònṣke e ke, yii pyi funntange e, na ha na ye Kile à yii jùnyi yírig'a kwò. ¹⁰ Nka cìmpyiibii nàfuufeebii, Kile ká jùzogoro nə yii na, yii pyi funntange e, na ha na ye nàfuufoonji sí n-tòro mu à jwo nyegé yafyènre. ¹¹ Canṣke ká fworo, ku kafuge maha kuru nyegé waha, maa ku yafyènre wu, ti sìnap'a sì láha ti na. Amuni li mú nyé, nàfuufoonji sí n-kwû n-fworo u cyeleñkarigii shwòhòl'e.

Yaage ku maha sùpyaŋi sòn a yaha kapiini na ke

¹² Shin maha shin u à jà a uye waha yyefuge tèni i, maa ntèen Kile kuni i ke, urufoo wuun'à jwò, na ha na ye yyefuge kàntugo, Kile à shìni niŋkwombaŋi ŋjemu jwòmee lwó u tåanŋeεbil'á ke, u sì urufoo tòon ná uru shìni i.

¹³ Nka shin maha shin, mu aha dìri kapii kurugo, ma hà njwo na Kile u à mu sòn a wà li na mà dè! Naha kurugo ye yafyin sì n-jà Kile sòn n-wà kapii na mε. Kile mú sí nyé na sùpya sònni na wàa kapii na mε. ¹⁴ Nka sùpyaŋi yabiliŋi nyii karigii cyi maha u cù kànhajà fiige ke, cyire cyi maha u sòn maha wà kapegigii na. ¹⁵ Mu nyii karigii nimpegigii sí ká fànhata mu na, cyire maha mu yyaha kéenŋe kapegigii mpyinj'á. Cyire sí ká nə cyi tègeni na, cyi maha kwùŋi nə mu na. ¹⁶ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii àha raa yiye jwò fáanŋi mε. ¹⁷ Yacéenŋe maha yacéenŋe wuu maha ntaa ke, yíre puni na yíri wuu Tuŋi Kile yyére. Uru mú u à bëenmpe yaayi puni dá, u nyé na ŋkéenŋi mε, numpire cyaga nyé u e mε. ¹⁸ Kile Jwumpe pu nyé sèenŋi ke, mà tåanna ná u nyii wuuni i, u à shìfonŋi kan wuu á puru jwumpe cye kurugo, bà wuu si mpyi si mpyi mu à jwo u yadayi puni shwòhòl'e njcyiige, ŋkemu ku nyé u yahare e mε.

Yii a jaare yii a ntàanni ná Kile Jwumpe e

¹⁹ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii njcyi karigii lóg'a tåra, shin maha shin à yaa u u niŋgiini pére, u raa núru, u jwògè kà ŋgyèrè mε, u lùuni kà mpèn mε. ²⁰ Naha kurugo ye sùpyaŋi lùyiri wuŋi sì n-jà katilé pyi Kile nyii na mε. ²¹ Lire kurugo yii pege karigii shinji puni jwò yaha, cyire na nyé katupwòhòyò. Kile jwumpe pu nyé yii funŋ'i ke, yii yiye tìrige yii i jee puru na, puru pu sì n-jà yii shwò.

²² Yii wà ká mpyi pu lógofoo kanná, urufoo na uye jwò fáanŋi. Yii a pu kurigii jaare. ²³ Naha kurugo ye ŋjemu u na Kile jwumpe núru, u sì nyé na pu kurigii jaare mε, urufoo na nyé mu à jwo ŋge u maha uye wíi dùbaŋi i, ²⁴ uye wíiŋkwooni kàntugo, u a sì ŋkàre, u sì ŋkéenŋe yafyin pyi mε, lire tèenuuni mujye e, maa funjø wwò uye pyiŋkanni na ke. ²⁵ Nka Salianji sèe wuŋi u maha wuu yige kapegigii mpyinji bilere e ke, ŋjemu u à jà na uru kàammucaa, marii jaare na ntàanni ná u kurigii

puni i, maa mpyi u nyε a funjø wwø u na mε, urufoo wuuni sí jwø u kapyiinkii puni i. ²⁶ Ngemu ká a sónji na uru na jaare Kile kuni i, mà ta u jwuŋkanni nyε a jwø mε, urufoo na uye jwø fáanji, u Kile kuni jaaraŋi nyε laaga baa. ²⁷ Kile kuni jaaraŋkanni sée wuuni li nyε nde wuu Tuŋi Kile yyaha taan: mà yákili yaha círimpii ná leŋkwucyeebii na, pi yyefuge tèrigil'e. Maa kàntugo wà nyε diŋyεŋi kajwøhøyi shinji pun'á.

2

Yii àha sùpya pwóŋjø sùpya na mε

¹ Mii cìmpyiibii, yii pi à dá pèentefoo wuu Kafoonjì Yesu Kirisita na ke, yii àha sùpya pwóŋjø sùpya na mε. ² L'aha mpyi mu à jwo yii à bínni yii Kilepeebage e, ka shiin shuunni si mpa jyè yii shwøhøl'e, wà niŋkin nyε ná seŋ kampefegewe e, maa vāanya nisinanya le, u sannji sí nyε fòŋjøfoo, maa vāansicuyo le. ³ Ka yii i vāansinayifoo pêe, maa tateenje nijcennje kan u á, maa fòŋjøfoonjì pyi u yyére, lire nyε mε u tèen nyøke na yii tooy'e. ⁴ Tá yii nyε a sùpya pwóŋjø sùpya na, maa sìŋcwøɔnrøgø pyi ná yii sònŋøŋkanni nimpipiini i mε?

⁵ Mii ntàannamacinmpyiibii, yii lógo na jwø na: Kile à nyε diŋyεŋi fòŋjøfeeblee cwaŋn'r'a pyi nàfuufee Kile kuni i, pi i mpyi u Saanre e u à tire ntemu jwømee lwø u tåanŋεebil'á ke. ⁶ Nka yii pi ke, naha na yii à fòŋjøfeeblee yaha laaga baa yε? Tá nàfuufeeblee nyε na jncwu yii na, marii yii yiri yukyaabii yyére mε? ⁷ Yesu Kirisita metange ku nyε yii na ke, pire nàfuufeeblee ninuubii bà pi nyε na kuru mεge këege mà?

⁸ Yii aha a Kile Saanre Saliyanjì kurigii jaare, bà l'à séme Kile Jwumpe Semenjì i mε na: «Ma shinŋεεŋi kyaa táan may'á, ma yabiliŋi fiige*» lire na nyε kyaa nijcennne. ⁹ Nka yii aha sùpya pwóŋjø sùpya na, yii à kapii pyi, ka Kile Saliyanjì si yii céege, naha na yε yii nyε a uru Saliyanjì kurigii jaare mε.

¹⁰ Nyε shin maha shin u nyε na Kile Saliyanjì kurigii jaare, maa nkùuŋø uru Saliyanjì kabilini là niŋkin kannna na ke, urufol'á céege u puni i. ¹¹ Naha kurugo yε Kilenjì u à jwo: «Ma hà zínni ná wabere cwo e mε†» uru mú u à jwo: «Ma hà sùpya bò mε‡.» Nyε mu aha mpyi mu nyε a jacwørø pyi mε, maa sùpya bò, mu à céege Kile Saliyanjì i. ¹² Saliyanjì u à yii yige kapiegigii mpyiŋi bilere e ke, Kile sí yii toroŋkanni tåanna ná ur'e. Lire kurugo yii yii jwuŋkanni ná yii kapyiinkii puni yaha cyi yyaha tíi ná uru Saliyanjì i. ¹³ Ngemu ká mpyi u nyε a pi sanmpii jùnaara ta mε, canŋke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e ke, u mú sì jùnaara ta urufoo na mε. Nka yii

* **2:8** Levitiki 19:18 † **2:11** Ekizodi 20.14; Duterenømu 5.18 ‡ **2:11** Ekizodi 20.13; Saliyanjì kanshonwuuni 5.17

aha jùñaara ta pi sanmpii na, Kile sí jùñaara ta yii na si yii shwɔ.

Mu aha dá Kile na, li mahajcè mu kapyiijkii cye kurugo

¹⁴ Mii cìnmpyiibii, wà ha jwo na ur'à dá Kile na, u sí jyε na kacenjii pyi, jcyii cyi à li cyēe na u à dá Kile na mε, uru dāniyanji sí jaha jwɔ urufol'á yε? Tá uru dāniyanji sí n-jà urufoo shwɔ bε? ¹⁵ L'aha mpyi kee cìnmpworonanji wà, lire jyε mε cìnmpworocwoŋi wà na jyε vāanjkuuŋi ná sùmakuuŋi i, ¹⁶ ka yii wà si jwo pi á: «Kile u yii tègε, u u vāanya kan yii á, u u sùma kan yii á» mà li ta yaayi kuuŋi yi jyε pi na ke, urufoo jyε a yire kan pi á mε, jaha uru jwóni ndeŋi sí jwɔ yε? ¹⁷ Nyε amuni li mû jyε sùpya ká dá Kile na, maa mpyi u jyε na kacenjii pyi mε, uru dāniyanji na jyε laaga baa.

¹⁸ Shwəhəl'e wà sí n-jà n-jwo: «Pìl'à dá Kile na, pìi sí i kacenjii pyi.» Nka jyε mii sí n-jwo ke: «Mii sì n-jà mu dāniyanji nya kacenjii baa mε. Nka mii wi ke, mii sí na dāniyanji cyēe na kacenjii cye kurugo.» ¹⁹ Mu à jwo na mu à dá na Kile na jyε niŋkin, lir'à jwɔ. Nka lire kanni sì n-jà mu shwɔ mε. Jínabii mû à dá li na na Kile na jyε niŋkin, lire maha pi pyi pi à fyá fo na jcyéenni. ²⁰ Mu funjɔ baafoonji, jaha tère e mu sí li cè na dāniyanji kacenjii baa wunjyε laaga baa yε?

²¹ Naha kurugo Kile à jwo na wuu tulyage Ibirayima à tí yε? U kapyiijkii kurugo bâl'à? U à jen'a u jyanji Ishaka cû si mpyi sáraga. ²² Yii jyε a li nya na Ibirayima a dá Kile na, maa kacenjii pyi mà? Nyε lire pyiŋkanni na, u kacenjikil'à u dāniyanji fúnjɔ. ²³ Lire pyiŋkanni na, jwumpe Kile Jwumpe Semenji à jwo Ibirayima kyaa na ke, pur'à pyi sèe. Y'à séme: «Ibirayima à dá Kile na, u dāniyanji kurugo, Kile à jwo u à tí.» Lire cye kurugo, u à pyi Kile cevoo. ²⁴ Yii à li nya numε na sùpyanji maha ntí Kile yyahe taan u kacenjii kurugo, dāniyanji kanni bà u maha u pyi u à tí mε.

²⁵ Yii sânjɔ fwòrobacwoŋi Arahabu kyaa na. Tèni i Izirayeli shiinbii tûntunmpil'à nô u yyére ke, u à pi tègε, maa pi jwɔhɔ, maa kuni labere le pi taan, bà pi si mpyi si shwɔ mε. Lire kacenni mpyiŋi kurugo, Kile à jwo u à tí.

²⁶ Kwùŋkanni na cyeere maha ñkwû, mûnaani ká fworo t'e ke, amuni li mû jyε, kacenjii ká mpyi cyi jyε dāniyanji ñgemu i mε, uru dāniyanji mû maha ñkwû.

3

Wuu à yaa wuu jwujkanna cè

¹ Nyε mii cìnmpyiibii, yii niŋyahamii jyε a yaa yii funjɔi wyérεŋ'a pyi dánafeebii cyelentii mε. Yii li cè, wuu pi jyε

cyelentiibii ke, wuu aha wurugo, nde Kile sí n-pyi wuu na ke, lire sí n-waha mà tòro pi sanmpii wuuni na.² Wuu puni na wuruge karii njyahagil'e, ñka ñgemu ká jà a cû u jwøge na, maa mpyi u nyé na jwumpime yu mε, urufoo na nyé sùpya ñgemu u à fùnñø ná u sí n-jà n-cû uye na ke.³ Wuu maha mæere le shønge jwøge na ku raa wuu nyii wogigii pyi. Lire e wuu maha jà na ku këenji na ñkèege wuu nyii cyeyi puni i.⁴ Yii bakwoøge kàanmucya a wíi mú, k'à pêe, kafeebwoyi maha ku ñøñi na ñkèege. Ñka yaani là nimbilere li maha mpyi bakwoøge na, lire li maha ku pyi ku u ntíili na ñkèege ku fèvoonji nyii cyeyi i.⁵ Amuni njini nyé sùpyaŋi cyeere e tabilere. Ñka li maha liye pêe marii jwumbwompe yu.

Tá nabilere bà li maha le a tèg'a sibwøhe súugo mε?⁶ Sùpyaŋi njini mú na nyé na fiige. Dijyëŋi pege puni na nyé l'e, l'à tèen wuu cyeere e, marii ti puni jwøre, marii nage leni, ñkemu ku sí wuu tìinji puni këege ke, kuru nage na yíri nafugombaage yabiliŋi i.⁷ Sige yaare shinji puni ná sajceenre ná njøke yaflifiyi ná lwøhe jwøhø yaayi, sùpyaŋi maha jà a yire puni kúu.⁸ Ñka njini li ke, sùpyaŋi a siì ñgemu u sì n-jà li kúu mε. Naha kurugo yε yapege ku nyé ku ki, ñkemu tceenme p'à pën ke, ku mú s'à jñ shøonre na.⁹ Kafoonji Kile u nyé wuu Tuñi ke, wuu maha uru pêre ná njini i, marii jwumpimpe yu sùpyire na ná lire njini ninuuni i, Kile à ntemu dá mà pyi u yabiliŋi malwørø ke.¹⁰ Kile pëente na mpyi ná jwøge ñkemu i ke, kuru jwøge niŋkinji i jwumpimpe nyé na fwore. Mii cìnmpyiibii, lire nyé a yaa li pyi mε.¹¹ Lùtanga ná lùsorogo sí n-jà raa fwu raa fwore lùbiliŋi niŋkinji i la?¹² Mii cìnmpyiibii, fizhiye cige sí n-jà olivye cige yasere pyi la? Lire nyé mε, erëzen cige sí n-jà fizhiye cige yasere pyi la? Suumpe lwøhe na fwore lùbiliŋi ñgemu i ke, lùtanga sì n-jà n-fworo ur'e mε.

Yákilifente sèe woore

¹³ Nyé wà ha nta yii shwøhøl'e ñgemu u nyé na uye sônnji yákilifoo ná kaceŋe ke, urufoo u a kacenŋii pyi, u u uye tîrige, lire li sí li cyée na u na nyé yákilifoo.¹⁴ Ñka l'aha nta yïncyege ná nyipëenni nyé yii e, yii saha nyé a yaa yii yiye pêe s'a fini na yákilifene na nyé yii á mε.¹⁵ Tire yákilifente shinji nyé a fworo Kile e mε. T'à fworo ñge dijyëŋi i. Sùpyire yabilimpii yákilifente ti nyé ti ti, Sitaanniŋi i t'à fworo.¹⁶ Naha kurugo yε cyaga maha cyag'e yïncyege ná nyipëenni nyé ke, nyàhanjuruguŋi ná katupwøhøyi shinji puni mú maha mpyi wani.¹⁷ Ñka yákilifente Kile maha ñkaan ke, tire ti nyé yákilifente sèe woore. Shin maha shin u à tire ta ke, urufoo maha mbèŋi caa sùpyire shwøhøl'e, maa mpyi njùmpinjefoo, u maha wyerëge na ñeege pi sanmpii jwumpe na, u maha mpyi njùnaarafoo, marii kacenŋkii pyi,

u mū nyε na sùpya pwóəŋi sùpya na mε, u nyε na jwəmyahii shuunni yu mε. ¹⁸ Mpii pi nyε na sìsure leni sùpyire shwəhəl'e ke, pire báaraŋi tòonŋi u nyε ntìinji.

4

Yii kàntugo wà dìnyεŋi nyii karigil'á, yii i ntaha Kile fye e

¹ Nyε yoge ná nàkaante ti nyε yii shwəhəl'e ke, jaha ku nyε ná lire e bε? Yii nyii karigii nimpegigii cyi à yii yyaha jní ke, cyire fyè bál'a? ² Yii nyiin'à fworo yaaya niyyahaya kurugo, yii nyε na yi taa mε, lire kurugo shinbuuni lage nyε yii na. Yii nyiin'à fworo yaaya niyyahaya kurugo, ɳka yii sì n-jà yi ta mε, lire kurugo kàshige ná yoge nyε yii shwəhəl'e. Yaayi yii na jcaa ke, yii nyε na yire taa mε, jaha na ye yii nyε na Kile náare mε. ³ Yii mée ká Kile náare si yaage kà ta, u nyε na kuru kaan yii á mε, jaha na ye yii nyε na Kile náare ná funjceenji i mε. Yii maha u náare yii yabilimpii nyii karigii nimpegigii kurugo. ⁴ Yii pi à kàntugo wà Kile á, maa ntaha dìnyεŋi nyii karigii fye e ke, yii nyε a cè a jwo na shinŋi u à dìnyεŋi nyii karigii kyaa táan uy'á ke, na urufoo maha Kile kyaa pen uy'á mà? Amuni li mū nyε, ɳgemu ká dìnyεŋi karigii kyaa táan uy'á ke, urufoo maha uye pyi Kile zàmpen. ⁵ Yii na sònŋji na nde l'à séme ke, na lir'à jwo jnùŋo baa la? Y'à séme na: «Sùpyanji sònŋjor'à pi. Tire sònŋjopeere maha u pyi u à nyii yige yaaya niyyahaya kurugo.» ⁶ Lire ná li wuuni mū i, Kile à jwə wuu na, maa fàンha kan wuu á, ka wuu u sí ta tire sònŋjopeere na. Nde Kile Jwumpe Semεŋi à jwo ke, lire li nyε nde: «Mpíimu pi à piye pêe ke, Kile maha pire tún. ɳka mpíimu pi à piye tîrige ke, u maha kacenŋii pyi pir'á*.» ⁷ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile yyahe taan, yii i Sitaannini tún, lire ká mpyi u sí n-fê si laaga tòon yii na. ⁸ Yii file Kile na, Kile sí n-file yii na mū. Yii mpíii pi nyε na kapegigii pyi ke, yii yii cyeyi jyè a yige cyire mpyinji i feefee. Yii funjyi shuunnifeebii, yii yii zòmpyaagii yaha cyi fínijε. ⁹ Yii pyi yyetanhare e yii kapegigii kurugo, yii raa myahigii súu fo nyilwəhe ká a fwore yii jyiigil'e. Yii kataanre ti kêenŋ'a pyi mée súu. Yii funntange ku kêenŋ'a pyi yyetanhara mū. ¹⁰ Yii yiye tîrige Kafoonji Kile yyahe taan, lire ká mpyi, u sí jnùŋjirire kan yii á.

Yii àha raa yiye yu mε

¹¹ Mii cìnmpyibii, yii àha raa yiye yu mε. Ngemu ká u cìnmpworonji jwo, lire nyε mε mà tìgire cyán u na ke, Kile Saliyanji nyε urufol'á jnùŋo baa ná kajwəo baa. L'aha mpyi amuni, lir'à li cyée na mu saha nyε na uru Saliyanji kuni jaare mε, jaha na ye u à mu pen. ¹² Kile kanni u à Saliyanji tìŋε, uru

* 4:6 Taanlinjki 3.34

kanni mú u sí n-jà sùpya cêegé, lire nyé me si tànga kan u á, uru kanni mú u sí n-jà sùpya shwo, lire nyé me mà u shi bò. Jofoo mu na maye sônnji marii ma cìnmpworonji cêegé ye?

Yii àha yiye pêe me

¹³ Yii lôgo, yii mpii pi maha jwo: «Nijja, lire nyé me nùmpanja wuu sí n-kàre kànhé kà na, si yyee niñkin pyi wani, si cwòhonte pyi, si wyéreñyahaga ta» ke, ¹⁴ nde li sí n-pyi nùmpanja ke, yii à lire cè la? Yii nyé yafyin me, yii na nyé mu à jwo kànkuraña. K'aha mpa, tère nimbilere funn'i, ku maha mpinni. ¹⁵ Yii à yaa yii jwo: «Kile ká jien'a wuu cùunjø, wuu sí nde ná nde pyi.»

¹⁶ Nka mà jwo yii lire pyi ke, kabwòhigii yii la nyé si mpyi ke, yii maha yiye pêre cyire kyaa na, yàmpeente sí nyé a jwø me.

¹⁷ Nyé yii li cè na ñgemu u à kacenni cè, u sí nyé na li pyi me, urufol'à kapii pyi.

5

Yerëge k'à yyaha tí ná nàfuueebil'e ke

¹ Nyé yii pi nyé nàfuueebii ke, yii lôgo! Yyefuge ku nyé yii yyaha na ke, yii a myahii súu, yii raa kwuuyi wàa kuru yyaha na. ² Yii nàfuuñ' à fwónhø. Ntɔɔnnj' à yii vàannyi lyî. ³ Zúnñ' à yii seënñi ná yii wyéreñi cû, uru zúnñi u sí yii cêegé. U sí n-pyi na fiige s'a yií cyeere súuge fo si yii shi bò. Yii a yii nàfuuñi bínn'a yaha yiye mëe na, yii nyé a li cè na dijyëñi tèekwoon' à byanhara mà? ⁴ Må li ta báarapyibii pi à yii kereyi sùmanjì kwòñ ke, yii nyé a pire sàranji kan pi á me! Myahigii pire báarapyibil' à sú ke, cyir' à nò Sinjì Punifoo Kile na. ⁵ Yii à yii dijyëñi canmpyaagii puni pyi ntàanñi kanni na, marii yii nyii karigii pyi. Yii à pêe mu à jwo yataogø, ñkemu pi à byé si mbò mpyi kyara ke. ⁶ Sùpyañi u nyé u nyé a yaaga pyi yii na me, yii à uru cêegé, ka u u uye yaha yii cye e yii à bò, naha na yé sí nyé u na me.

Funyijke ná Kileparege

⁷ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii funyijì jíñje fo Kafoonji Yesu cannuruge ká nò. Yii nyé a faapyiñi kàanmucya mà? U maha funyijke jíñje na zànnyi njacyiyyi ná nizannyi sigili, naha na yé yire yi maha sùmanjì pyi u à jwø. ⁸ Yii mú pi funyijì jíñje amuni, yii i yiye waha, naha na yé Kafoonji Yesu tèepan' à byanhara.

⁹ Mii cìnmpyiibii, yii àha raa tìgire cyáan yiye na me, Kile kà ñkwò ntìgë yii na me. Kafoonji Yesu tèepan' à byanhara, uru u sí n-pa sùpyire sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e. ¹⁰ Kafoonji Kile túnntunmpii pi à tòro tèecyiini i ke, yii pire pyiñkanni lwó, yyefug' à pi ta, ka pi i ku kwú piye e maa jicû piye na. ¹¹ Mpii pi à jà a cû piye na yyefuge e, maa ntèen Kile kuni i ke, pire wuun' à jwø. Yii à yi lôgo pyiñkanni na Zhobu à cû uye na

yyefuge e, ná nde Kafoonjì Kile à pyi u á yyefuge kàntugo ke. Sèenjì na, Kafoonjì Kile maha jùnaara taa sùpyire na sèe sèl'e.

¹² Mii cìnmpyiibii, mii sí li jwo n-waha yii á, yii àha raa ñkâre Kile na mε, yii àha raa ñkâre jìnke na mε, yii àha raa ñkâre yaayi yabere na mε, yii ɔənñj'à yaa u pyi ɔən, yii ɔnhɔñj'à yaa u pyi ɔnhɔ, bà Kile si mpyi u àha bú ñkwò yii cêegé mε.

¹³ Nyε wà ha mpyi yyefuge e yii shwɔhol'e, urufoo u Kile jàare. Wà ha mpyi funntange e, urufoo u Kile shéere ná myahigil'e. ¹⁴ Kampyi yii wà na yà, urufoo u dánafeebii kacwɔnribii yyere pi i mpa Kile jàare u na, pi i sìnmppe tìri u na* Kafoonjì mège na. ¹⁵ Kileñarege ká mpyi ná dánianji i, yanji sí n-cùuñjø, Kafoonjì Kile sí u yîrige. U aha nta u à kapegii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

¹⁶ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii a yii kapegigii yu yiy'á, yii raa Kile jàare yiy'á, bà yii si mpyi si ticuumpe ta mε. Sùpyanji u à túi Kile yyahe taan ke, uru Kileñarege maha mpyi ná fànhe e sèl'e. ¹⁷ Yii sõnñjø Kile túnntunñjì Eli na, u mpyi sùpya wuu fiige. U à Kile jàare ná u zòmbilini puni i, na zàンha kà mpa mε. Nyε mà lwó lire tèni na, mà sà nò yyee taanre ná yijyε baani na, zàンha jyε a pa mε. ¹⁸ Lire kàntugo ka u u Kile jàare sahanjki, ka zàンhe si mpa cire ná sùmanji na, ka yi i yasere pyi.

¹⁹ Mii cìnmpyiibii, Kile kuni li jyε sèenjì kuni ke, wà ha fworo lire e, ka yii wà si urufoo yere, ka u u nûr'a pa jyè l'e, lir'à nwo. ²⁰ Yii li cè na shinnjì u à kapimpyinjε yere, ka u u láha cyi na ke, urufol'à u shwɔ kwùnjì na. U mée ká nta u à kapegii niñyahagii pyi, Kile sí cyi yàfa u na.

* **5:14** Pìi maha jwo: «pi i sìnmppe wu u na.»

Pyéri leterenji niŋcyiinji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funjɔ jwumpe e ke

Tùnnntunmpii ke ná shuunniyi Yesu mpyi a cwɔənrɔ ke, Pyéri mpyi uru wà. Pyéri ná u sìŋeeŋi Andire mpyi maha fyaabii cwôre Galile baŋi i. Nka Yesu à pi yyere ke, ka pi i fyácyaaani yaha maa ntaha u fye e. U à pa dùgo nìŋyinji na ke, ka Pyéri si wá na Jwumpe Nintanmpe yu na ntùuli.

Nyε Pyéri à ḥge leterenji sém'a tun dánafeebil'á, pire mpiimu pi à caala a tèen tèen Azi kùluni i ke. Lire pi maha mpyi niŋjaa Turiki. Lire tèni i, dánafeebii mpyi yyefuge e wani. Lire kurugo Pyéri à ḥge leterenji sém'a tun pi á, maa màban le pi e. U à pi funjɔ cwo na Kile à yaaya niŋcenye bégel'a yaha pi mεe na nìŋyinji na, pi sí yire ta tèni i Yesu sí núru n-pa diŋyεŋi i ke. Lire kurugo pi à yaa pi kwôro Kile kuni i, ali pi mée ká mpyi yyefuge e. Kile yabilinji u sí raa pi kàanmucaa. U à li cya pi á na pi a fyáge Kile na, pi i pi shinjεebii kyaa táan piy'á, mpii pi nyε pi nyε Kile kuni i ná pi e mε, pi a jaare jaaraŋkanna niŋcenne na pire shwɔhɔl'e. U à li cya pi á mû na pi Yesu Kirisita pyiŋkanni lwó: u à kyaala, mà li ta u nyε a kapii pyi mε.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Pyéri u nyε Yesu Kirisita tùnnntunjɔ ke, mii u à ḥge leterenji séme mà tun yii Kile niŋcwɔnribil'á, yii mpiimu pi à tèen tènn'a mâha mu à jwo nàmpwuun Pɔn ná Galati ná Kapadɔsi ná Azi ná Bitini kùligil'e ke. ² Mà tāanna ná Tufoonj Kile karigii puni ncèŋi i, u à yii cwɔənrɔ fo tèeməni i mà pyi u wuu, u Munaani cye kurugo, bà yii si mpyi si Yesu Kirisita jwɔmεeni cû, u sisange si narag'a wà yii na si yii fíniŋe mε.

Kile u jwɔ yii na, u u yyejiŋke kan yii á sèl'e.

Dánafeebii sònŋɔre tatahage kani

³ Wuu Kafoonj Yesu Kirisita Tuŋi Kile à yaa u kē! U à sàa jùŋaara ta wuu na sèe sèl'e, lire kurugo u à wuu pyi shinjεnmii, Yesu Kirisita jèŋi cye kurugo mà fworo kwùŋi i, bà wuu si mpyi si sònŋɔrɔ tatahaga niŋcenje ta ⁴ nìŋyinji yaayi kurugo mε. U à yire yal'a yaha u wuubii mεe na. Yire yaayi nyε na ḥkèŋge mε, yi nyε na jwɔ're mε, là nyε na fworo yi sìnampe e mε. Kile à yire yaha wani nìŋyinji na yii yyaha na, ⁵ maa yii māra u fànhafente funjɔ e, yii dániaŋi cye kurugo yii zhwoŋi mεe na, uru ḥgemu u à bégel'a kwà, ná u sí n-pa n-cyēe diŋyεŋi canŋkwɔge ke.

⁶ Lire l'à yii funjyi pyi y'à tåan sèl'e, ali mà li ta yii nyę ńgahanji shińji puni i nume, yii sì n-jà lire fylinne me, lire nde na nyę tère nimbilere kyaa. ⁷ Uru ńgahanji jùnke ku nyę si yii dániyanji tayyérege cè. Sëenji u nyę yakwəgə ke, sëenbuubii maha u le nage e, si jncè kampyi u à nwə. Lire pyinkanni na, yii dániyanji u à pwórpə sëenji na sèe sèl'e ke, ńgahanji maha nə yii na, bà uru shi si mpyi si jncè me. Lire e yii dániyanji sèe wuńi kurugo, canńke Yesu Kirisita sí uye cyée ke, yii sí ńkèenji ná pèente ná mëtange ta kuru canńke. ⁸ Yii mée nyę yii sàha ntél'a u nyę me, u kyal'à tåan yii á, yii nyii nyę u na me, ńka yii à dá u na. Funntange ku nyę yii e ke, kuru mpèenji kurugo sùpya sì n-jà ku jwo nə ku tègeni na me, ⁹ naha na ye ndemu kurugo yii à dániyanji pyi ke, yii sí lire ta, lire li nyę Kile sí yii shwə.

¹⁰ Kile túnntunmpil' à uru zhwońi kani yyaha cya sèe sèl'e, tèni i pi à jwo kuru Kile mákange kyaa na, kuru ńkemu Kile à yaha yii yahare e ke. ¹¹ Kirisita Munaani* li mpyi pi e ke, lire mpyi a li cyée pi na na Kirisita sí n-pa n-kyaala, kuru kyaage kàntugo, u sí pèene ta. Pi la mpyi si cyire karigii tèepyini ná cyi pyinkanni cè. ¹² Kile mpyi a li cyée pi na na karigii shenrə pi mpyi na yu ke, na pi yabilimpii wogii bà me, ńka yii wogigii cyi. Nyę ninjaa, Jwumpe Nintanmpe jwufeebil' à cyire karigii jwo yii á Kile Munaani cye kurugo, Kile à lire ndemu yaha a yíri níjyinji na ke. Ali Kile mèlékeebii na jcaa si cyire karigii yyaha cè.

Dánafeebii naarańkanni

¹³ Lire kurugo yii yákilibii yaha báarańi na tèrigii puni i, yii i jncú yiye na, Kile sí n-pa nwə yii na si ndemu pyi yii á, Yesu Kirisita cannuruge ke, yii i yii sònńjore puni taha lire na. ¹⁴ Yii i Kile nwoméeni cù, yii nyii karigii yii mpyi a fyânhä na mpyi mà ta yii sàha Yesu Kirisita cè me, yii i cyire nwə yaha. ¹⁵ Yii i mpyi fyinme sùpyii yii kapyińkii puni i, bà yii yyerefooni Kile à fínię me. ¹⁶ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na: «Yii pyi fyinme sùpyii, naha na ye mii à fínię†.»

¹⁷ Kile u maha sùpyire puni sâra mà tåanna ná pi kapyińkil'e ke, uru nyę a wà pwóońjò wà na me. Ná yii maha u yiri yii Tuńi yii jareyi i, lire kurugo, yii a yii karigii puni pyi ná u yyaha fyagare e, mà yii yaha ńge dijyęenji i nàmpwuun fiige. ¹⁸ Yii à li cè na Kile à yaage ńkemu tèg'a yii jùnjo wwû yii naarańkanni laaga baa wuuni i, yii mpyi a lire ndemu ta yii tulyey'á ke, kuru nyę yakwəgə wyéręenji ná sëenji fiige me. ¹⁹ Ńka u à yii jùnjo wwû ná Kirisita sischange longara woge e. Uru u à uye pyi sáraga mpàibili fiige wuu kurugo, ndemu li nyę cwò cyaga baa ná fwónrə baa ke. ²⁰ Må jwo dijyęenji u dá ke, Kile mpyi a u cwóonrə lire mëe

* **1:11** Kirisita Munaani ná Kile Munaani nyę niękin. † **1:16** Levitiki 11.44, 45; 19.2

na. Ncyii tèrigii nizanj'kil'e, Kile à u pyi u à pa yii kurugo. ²¹ Uru cye kurugo yii à dà Kile na, uru ñgemu u à u jnè a yige kwùñi i, maa u pêe, bà yii dâniyañi ná yii sònñore si mpyi si ntaha Kile na më.

²² Yii à jnèe sèenji jwumpe na ke, lir' à yii zòmpyaagii fíniñe, maa yii pyi yii à yii cìnmpyiibii kyaa táan yiy'á ná funvyinge e. Lire e yii yiye kyaa táan yiy'á ná yii zòmpyaagii puni i. ²³ Yii li cè na yii à pyi shinfònmii, nûguzhiñi u maha fwóñre ke, uru cye kurugo bà lir' à pyi, uru u jnye na fwóñre më, uru cye kurugo lir' à pyi, uru u jnye Kile jwumpe, pu na jnye jnyii na, pu jnye na ñkéenñi më. ²⁴ Naha kurugo yé y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Sùpyañi na jnye mu à jwo jnyèpurugo,
u sinampe na jnye mu à jwo jnyege yafyèenre.

Nyège maha waha, ku yafyèenr'a sì mîn'a wu,

²⁵ ñka Kafoonji Kile jwumpe sí n-kwôro fo tèekwombaa‡.»

Puru jwumpe sí pu jnye Jwumpe Nintampe p'à jwo yii á ke.

2

¹ Lire e ke yii láha pege karigii shinji puni ná nàjwôhore karigii shinji puni na. Yii àha fyìnme tò wwomo na më, yii i láha jyipèenni ná jwoore shinji puni na. ² Bà jirimpe lage maha mpyi pìnmpinjyège na më, yii Kile Jwumpe lage yaha ku pyi yii na amuni, puru jwumpe na jnye yii á mu à jwo jirimpe yabiliñi, bà yii si mpyi s'a sì yyaha na Kile kuni i yii zhwoñi mëe na më, ³ naha na yé yii à li cè jwôñkanni na Kafoonji à jnwó ke.

Yesu u jnye bage kafaage sèe woge bage mbìini na

⁴ Yii file Kafoonji na, uru u jnye kafaage jnyii woge, sùpyir' à cyé ñkemu na ke. Ñka Kile à ku tayyérege jnya k' à pêe, maa ku cwɔñrø. ⁵ Yii yabilimpii na jnye kafaaya jnyii wuyo, lire e yii wà yiye na, yii i mpyi baga, Kile Munaani sí n-tèen ñkemu i ke, yii i mpyi Kile sáragawwuubii kuruñø, Kile Munaani sí ñkemu pyi k' à sáräyi nintanyi wwû Kile á Yesu Kirisita cye kurugo ke. ⁶ Yii li cè na y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Yii wíi, mii à kafaaga cwɔñrø,
ku tayyéreg' à pêe sèl'e.

Mii sí ku pyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na Siyøn kànhe e.

Shinnji u à dà ku na ke,

urufoo sì n-sìi n-sílege më*.»

⁷ Yii pi à dà ku na ke, yii jùnyi sí n-yîrige. Ñka mpoo pi jnye pi jnye a dà ku na më, y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Bafaanribil' à cyé kafaage ñkemu na ke,

kuru k' à pa mpyi bage kafaage sèe woge bage mbìini na†.»

‡ 1:25 Ezayi 40.6-8 * 2:6 Ezayi 28.16 † 2:7 Zaburu 118.22

8 «Kafaaga ku nyε ku ki, sùpyire maha búruge ɳkemu na ke, fáaga ku nyε ku ki, ɳkemu ku maha sùpyire pyi ti i jcwō ke‡.»

Pi nyε na Kile Jwumpe kurigii jaare mε, lire kurugo pi maha jcwu. Lire yahare e Kile mpyi a pi yaha.

9 Nka yii pi ke, yii na nyε supyishi, Kile à ɳgemu cwɔɔnro ke, Saanji Kile sáragawwuubii kuruŋke ku nyε yii, maa mpyi Kile kini shiin, maa mpyi sùpyii, Kile à mpiimu jùnjø wwû, bà yii si mpyi s'a u kakyanhala karigii nimpyiŋkii shenre yu mε. Uru u à yii yyer'a yige numpini i, maa yii le u bèenmpe e, puru pu nyε bèenmpe sèesee wumpe. 10 Tèni l'e, yii mpyi na sàha ɳkwò a pyi Kile shiin mε, ɳka numε, yii à pyi Kile shiin. Tèni l'e, Kile mpyi na sàha ɳkwò a jùŋaara ta yii na mε, ɳka numε, u à jùŋaara ta yii na.

Dánafeebil'à yaa pi piye jaaraŋkanni cè

11 Mii ntàannamacinmpyiibii, yii na nyε ɳge dijyεnji i mu à jwo nàmpwuun, kùshee finge, lire kurugo mii na li caa yii á, yi raa yiye kàanmucaa sùpyanji nyii karigii nimpegigii na, cyire karigii maha yii túnni Kile kuni i. 12 Mpíi pi nyε pi nyε Kile kuni i ná yii e mε, yii nyi jaaraŋkanni cè pire shwɔhol'e. Lire e pi méé ká a fini na ntare yii na na yii à kapii pyi, pi sí raa yii kacenŋkii jaa si Kile pêe canŋke u sí n-pa fworo pi na ke.

13 Kafoonji kurugo, yii yiye tîrige jùŋufeebii pun'á: yii yiye tîrige saanbwɔh'á, uru u nyε pi puni jùnjø na, 14 yii yiye tîrige fànhafeebil'á, pire mpiimu pi à tìŋe saanbwɔhe cye kurugo, bà pi si mpyi s'a kapimpyiibii túnni s'a kacenmpyiibii kère mε. 15 Yii li cè na Kile nyii wuuni li nyε yii a kacenŋkii pyi, bà yii si mpyi si supyikuuyi funŋø baa wuyi jwɔyi tò yi funŋø jwumpe na mε. 16 Yii nyε bilere e mε. Yii a jaare yii a ntàanni ná lire e, ɳka yii àha lire tègε fyìnme tò wwomø na s'a kapegigii pyi mε. Yii pyi Kile bilii. 17 Yii a sùpyire puni pêre, yii yii cìnmpyiibii kyaa táan yiy'á, yii raa fyáge Kile na, yii raa saanbwɔhe pêre.

Bilibil'à yaa pi Kirisita pyiŋkanni lwɔ yyefuge tèrigil'e

18 Bilibii, yii yiye tîrige yii jùŋufeebili'á Kile yyaha fyagare funŋke e. Mpíi pi à jwɔ maa mpyi ná sùpyigire e ke, yii àha yiye tîrige pire kann'á mε. Ali mpíi pi à kyán ke, yii yiye tîrige pir'á, 19 jaha na ye yyefuge ku nyε yii ná kuru nyε a yaa mε, pi aha kuru tègε yii jnŋ'i, ka yii i ntèen k'e, maa li pwɔ Kile na, lire na nyε kacenne. 20 Nka l'aha nta kapyimbaala yii à pyi, ka yyefugo si nɔ yii na, ka yii i ku kwú yiye e, pèente ntire yii sí n-ta lire e yε? Nka yii kacenmpyiini kurugo, yyefugo ká yii ta, ka yii i ku kwú yiye e, lire na nyε kacenne Kile á. 21 Yii li cè na kuru yyefuge shinŋi mée na Kile à yii yyere. Kirisita yabilin'à kyaala yii kurugo, maa lire kuni le yii taan, bà yii si mpyi s'a

naare u fyèŋi i mε. ²² U nyε a kapiini là tufige pyi mε, kafinara jwumɔ nyε a fworo u nwɔge e mà nyε mε. ²³ Pi à u cyahala, u nyε a cyàhii ḥkoo láha pi na mε, pi à u kyérege, u nyε a pi fùguro mε, ḥka nyε u sí n-pa sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kappyiŋkil'e ntiŋji funjke e ke, u mpyi a u wuuni yaha uru cye e. ²⁴ U à wuu kapegigii tugure lwó u cyeere e kworokworocige na, bà wuu si mpyi si ḥkwû kapegigii kàmpañke na, si shìfoniŋta, s'a naare ntiŋji i mε. Kyaage tooy'e u à tabannayi njemu ta ke, yire cye kurugo yii à cùuŋo. ²⁵ Yii li cè na yii mpyi mu à jwo mpàa mpiimu pi mpyi piye njùŋo kurugo ke, ḥka nume yii à nûr'a pa yii nàhafoon'á, uru u nyε na yii múnahigii sajcwɔnnji sigili.

3

Cileŋenambaabii ná nàmbajyicyebii kani

¹ Nyε lire pyiŋkanni na, cyeebii, yii yiye tîrige yii nàmbaabili. Lire e ali li mée ká nta pi pì nyε a nee Kile jwumpe na mε, bà pire si mpyi si jyè Kile kuni i yii toroŋkanni cye kurugo, mà ta yii nyε a yaaga jwo pi á mε, ² naha na ye yii toroŋkanni ná yii sùpyigire sí pi yyaha jñi. ³ Yii àha yii wuuni kwò njaha pùcyage yaleere ndenji kanni na, mu à jwo njùmpwooni ná seennji pùcyage yaayi ndenji ná vâanŋyi longara wuyi ndenji na mε. ⁴ ḥka pùcyage yaleere ti nyε zòmbilini i ke, yii a tire caa. Tire nyε na ḥkège mε, tire yaleere ti nyε njùmpinjke ná zòmpijini, kuru ku nyε pùcyage sèe woge yaleere Kile á. ⁵ Tèecyiini i, cyeebii pi mpyi a piye pwɔ Kile na, maa pi sònñore taha u na ke, pire mpyi maha piye tîrige pi nàmbaabili, lire li mpyi pire pùcyage longara yaayi. ⁶ Amuni Sara mpyi. U mpyi a Ibirayima njwoméeni cù fo u mpyi maha u pyi: «mii kàfoonji». Nyε ninjaa, yii pi nyε Sara pworibii, ḥka fo yii aha a kacenŋkii pyi, maa mpyi yii nyε a yaaga yaha k'á yii fûgur'a láha lire na mε.

⁷ Lire pyiŋkanni na mû, nàmbaabii, yii yii cyeebii cùmu lemε nwɔ, naha na ye ceeere na nyε yaaga ḥkemu fànhe k'á cyére yii woge na ke. Kile à nwɔ wuu na maa shìŋi niŋkwombaanji ḥgemu kan wuu á ke, yii ná yii cyeebil'á uru ta siŋcyan. Lire e yii pi le njire e, bà li si mpyi yaaga kà njà yii Kileñarege pyi kà raa nóni Kile na mε.

Dánafeebil'á yaa pi kwôro kacenŋkii mpyinji na, ali pi mée ká ḥgaha ta l'e

⁸ Nwɔnyεga niŋkin na, yii yii sònñore pyi niŋkin, yii i mpyi ná funjø niŋkin i, yii i yiye kyaa táan yiy'á cìnmpworoge e, yii raa njùnaara taa yiye na, yii i yiye tîrige yiy'á. ⁹ Yii àha kapii tègε kapii fwoo tò mε, yli àha cyàhii tègε cyàhii ḥkoo láha mε.

Ñka yii a jwó leni pi á, na ha na yε lire mεε na yii à yyere, jwóñi jnwoñmεeni Kile à lwó yii á ke, bá yii si mpyi si uru ta mε. ¹⁰ Yire y'à séme Kile Jwumpe Semenji i na:

«Shin maha shin la kú jyε si shì ta,
u canmpyaagii si ntáan u na ke,
urufol'á yaa u láha jwumpimpe jnjuñi
ná kafinare na.

¹¹ Urufoo u laaga tɔɔn pege na,
u raa kacenjii pyi,
u u uye waha u raa yyenjike caa
u ná sùpyire sannte shwəhəl'e,

¹² na ha na yε mpii pi à tí ke,
Kafoonji Kile maha pire kàanmucaa,
u maha niñgyiini pεre maa pi jnareyi núru.

Ñka mpii pi jyε na ka pegigii pyi ke,
Kafoonji sí yyaha kēenjε pir'á si pi tún*..»

¹³ Nyε yii aha yiye pwɔ kacenjkií mpyinji na, jofoo u sí yii kyérege yε? ¹⁴ Yyefugo mée ká nō yii na yii ntìnji kurugo, yii li cè na yii wuun'á jnwo. Mpii pi jyε na yii kyérege ke, yii àha raa fyáge pire na mε, yii àha yii yákilibii yaha pi wùrugo mε†. ¹⁵ Ñka yii jnεe Kirisita kafente na ná yii zòmpyaagii puni i. Sònñore tatahage ku jyε yii á ke, tère o tère e wà sí yii yíbe kuru kyaa na ke, yii bégele tērigii puni i yii i jnwoñhwərø niñcenne kan urufol'á. ¹⁶ Ñka yii à yaa yii lire pyi lùtaanni ná pèente funjke e, ná funvyinge e. Lire e kyaa maha kyal'e pi jyε na yii jnùnyi tare, metange ku jyε yii na Kirisita wwojεege e, maa kuru kēge ke, cyire karigii pyifeebii sí n-silege. ¹⁷ L'à pwórø yii kyaala kacenmpyiini kurugo, kampyi Kile jnii wuuni li jyε li li, mà tòro yii kyaala ka pegigii mpyinji kurugo.

¹⁸ Yii li cè na Kirisita yabiliñi mú à kyaala tɔɔgɔ niñkin wuu ka pegigii kurugo. Uru u à tí ke, u à kwû shintiimbaabii kurugo, bá u si mpyi si yii yyaha kēenjε Kile á mε. Sùpyir'á u bò na ha jnjké na, ñka Kile Munaani cye kurugo u à jnè a fworo kwùñi i. ¹⁹ Jínabii pi mpyi tanjwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú u à sà yí jwo pir'á na ur'á fənha ta pi na‡. ²⁰ Tèecyiini i, pire pi mpyi a jnùñø kyán Kile jwumpe na Nuhu tèni i ke, Kile mpyi a u lùuni bò, ka Nuhu si bakwoøge yaa. Shiin baataanre kanna pi à jyè k'e, maa shwɔ lùbwooni kakyaare na.

²¹ Nyε kuru lwóhe mpyi na batizeliñi kyaa yu. Numε uru batizeliñi maha li cyēe na wuu à shwɔ. Lire jyε a li cyēe na wuu cyeer'á jyè mà fwɔonre láha ti na mε, ñka lire jnwohe ku jyε wuu maha Kile jnáare u wuu zòmpyaagii fñiñjε§. Wuu

* **3:12** Zaburu 34.12-16 † **3:14** Ezayi 8.12 ‡ **3:19** Pli maha jwo: «sùpyire múnahigii cyi mpyi tanjwəhəge e ke, lire Munaani cye kurugo mú, u à sà Kile jwumpe jwo cyir'á.» § **3:21** Pli maha jwo: «wuu maha Kile jnáare ná zòvyinre e.»

à shwɔ Yesu Kirisita ñèŋi cye kurugo, ²² uru u à dùg'a kàre nìjyinji na, maa sà ntèen Kile kàniŋe cyege na. Puru funŋke e, mèləkəebii ná yaayi nìjyambaayi sanŋyi yiŋyé ná jùŋufente ná sifente e ke, pire pun'ā kúu u á.

4

Dánafeebii pyiŋkanni nívonní

¹ Nyé ná Kirisita s'à kyaala cyeere e, yii bégele mú ná tire sònŋjore ninure e. Yii li cè na uru u à kyaala cyeere e ke, uru u à fành ta kapegigii na. ² Lire e mà lwó numé na, yii à yaa yii yii shìŋji canmpyaagii sanŋkii pyi yii tànganna ná Kile nyii wuuni i, yii sùpyire nyii karigii yaha. ³ Yii li cè na tèni l'e, mpii pi nyé pi nyé Kile kuni i ná yii e me, pire mpyi na piye mùntanma karigii nyiimü pyi ke, yii à mo a tòro pire mùntanma karigii mpyinji i. Yii mpyi na silege baa karigii pyi, maa mpyi ná yaayi lapege e, maa sinmpe byii na ncwo, yii mpyi lakyanhayafee, yii mpyi sinmbyampiye, maa mpyi kacyinzunmii lire s'à nûr'a pén Kile á. ⁴ Nka numé, yii saha nyé na cyire kapegigii pyi ná pi e me, lir'á pi kàkyanhala fo pi na yii jùŋyi tare. ⁵ Kile sí n-pa pi yébe lire na. Uru u sí sùpyire puni sâra si ntànganna ná pi kapyiinjkil'e, nyii shiinbii bâra kwùubii na. ⁶ Lire kurugo mpii pi à kwù ke, Jwumpe Nintanmpe mpyi a jwo pir'á mú, bà li si mpyi kwùŋji ká nō pi na sùpyire sannte fiige, pi i shìŋji niŋkwombaanj ta Kile á, u Munaani cye kurugo me.

⁷ Karigii puni takwɔɔr'á byanhara, lire e ke, yii pyi yákilifee, yii i ncù yiye na, bà yii si mpyi si yiye pwɔ Kileñarege na me. ⁸ Karigii puni niŋcyiini li nyé: yii yiye kyaa táan yiy'á sél'e, naha na ye tàngange maha pege karigii niŋyahagii kwò sùpyire ná tiye shwɔhɔl'e. ⁹ Yii a yiye sunmbage shuu, jwuŋyahama baa.

¹⁰ Yii shin maha shin à Kile màkange ñkemu ta mà tànganna ná Kile yabiliŋi ku kanŋkanni i ke, yii yire cùmu leme jnwɔ, yii raa jnwɔge yiye na ná y'e. ¹¹ Wà ha mpyi Kile jwumpe jwufoo, urufoo jwump'á yaa p'a fwore Kile e, wà ha nta u u sùpyire sannte tère, urufoo u a pi tère ná Kile fành ne niŋkange e, bà pèente si mpyi si ntaha Kile na karigii puni i Yesu Kirisita cye kurugo me. Pèente ná fành nyé u woyo fo tèekwombaa.

Amiina!

Dánafeebii maha yyefuge ñkemu taa ke

¹² Mii ntàngannamacinmpyiibii, yyefuge e yii nyé numé ke, ali li mée ká nta kuru na yii súuge na fiige, lire nyé a yaa li pâa yii e me, yii àha raa sônŋji na kani labere li nyé li li me. Zòzhwɔrɔ ti nyé ti ti. ¹³ Lire bà à yaa li pyi funntanga kyaa yii á, mà li nya na yii à yii nàzhan lwó Kirisita yyefuge e. Lire e canŋke Kirisita sí u sìnampé cyé ke, kuru canŋke yii sí raa yogore si

mpyi funntange e. ¹⁴ Wà ha yii cyahala mà lire jùñke pyi na yii na jyε Kirisita wuu, yii wuun' à jwø, jaha na yε Kile Munaani li jyε sìnampe wuuni ke, lire na jyε ná yii e. ¹⁵ Lire e ke yii a yiye kàanmucaa, yyefugo jyε a yaa ku nə yii wà na, mà lire jùñke pyi na urufol' à sùpya bò, lire jyε mε mà nàñkaaga pyi, lire jyε mε mà kapii pyi, lire jyε mε mà yii jwøyi le kani l'e, ndemu li jyε li jyε yii kur'e mε. ¹⁶ Nka yyefugo ká nə yii wà na, mà lire jùñke pyi na urufol' à dá Kirisita na, urufoo ka lire pyi silege kyaa mε, ḥka u Kile kēe kuru mεge kurugo. ¹⁷ Yii li cè na Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e, lir' à jwø cù Kile wuubii na mà kwò. Ná lire s' à jwø cù wuu na, mpii pi à cyé Kile jwumpe na ke, di pire sí n-pyi n-jwo yε? ¹⁸ Mpii pi à túi ke, pire nùmpanna ntanji ká waha, lire e ke, mpii pi jyε pi jyε na fyágé Kile na mε maa kapegigii pyi ke, di pire wuuni sí n-pyi n-jwo yε?

¹⁹ Lire kurugo mpii pi jyε yyefuge e mà lire jùñke pyi na pi na Kile jyii wuuni pyi ke, pir' à yaa pi piye le yaayi puni Davoonji cye e, jwømee niñkin foo u jyε u wi, pi raa kacenjkií pyi.

5

Pyeri jwumpe nizanmpe dánafeebii ná pi kacwønribil'á

¹ Numε, mii sí karii làda cya yii dánafeebii kacwønribil'á. Dánafeebii kacwønribiñjì wà u jyε mii yii finge, maa Kirisita yyefuge karigii nya. U sí n-pa ná u sìnampe mpemu i ke, mii sí pà ta pur'e mú. Lire e nde mii jyε na jcaa yii á ke, lire li jyε: ² dánafeebii kuruñke Kile à le yii cye e mpàa finge ke, yii pire cùmu leme jwø. Li jyε a yaa li pyi mu à jwo sùpya u à yii kárama a yaha uru báaranji na mε, yii a u pyi u lage na, yii tåanna ná Kile jyii wuuni i. Yii àha raa u pyi nàfuu kurugo mε, ḥka yii a u pyi ná funjçennj'i. ³ Dánafeebii pi à le yii cye e ke, yii àha raa fànhya cyáan pi na mε. Nka yii pyi yyecyeenε pi á. ⁴ Lire ká mpyi, tèni i dánafeebii kacwønribii jùñfembwøhe sí n-pa ke, yii sí kajanjwooni nisinani ta, lire jyε na ḥkèegε mε.

⁵ Nyε nàñjiibii, yii yiye tîrige kacwønribil'á. Yii puni, yii yiye tîrige yiyl'á, yii i yiye tègε, jaha na yε y' à séme Kile Jwumpe Semenjì i na: «Mpii pi à piye pêe ke, Kile maha pire tûn, ḥka mpii pi à piye tîrige ke, Kile maha kacenjkií pyi pir' á*». ⁶ Lire kurugo yii yiye tîrige Kile cyεge fànhajyahaga wog'á, bà u si mpyi si yii dùrugo u jyii tèni i me. ⁷ Yii yii funmpen karigii puni le u cye e, jaha na yε uru u à yaha yii na. ⁸ Yii i jçù yiye na, yii yákili yaha yiye na, jaha na yε yii zàmpenjì u jyε Sitaanniñjì ke, uru na jaare na mâre, maa ḥkyângé mu à jwo cànraga kategé wogo ku jyε na ku jyjyìñjì caa. ⁹ Yii yiye pwø

* 5:5 Taanliñkjii 3.34

Kile kuni i, yii i u tùn. Yii li cè na kuru yyefuge ninuge e yii cìmpyibii nyé dijyéñi yyaha kurugo.

¹⁰ Nka Kileñi u maha kacennjki shinji puni pyi ke, uru u à yii yyere Kirisita wwojëege e, bà yii si mpyi si u sìnampe tégelé baa wumpe ta më. Yii sí n-kyala tère nimbilere funj'i, ñka u sí báraga le yii e, si màban le yii e, si fànha kan yii á, si yii pyi yii yiye waha Kile kuni i. ¹¹ Fànhe nyé uru wogo tèrigii puni i. Amiina.

Jwumpe nizanmpe

¹² Siliven u à mii tèg'a njé nwókanyi séme si yii yere. Mii cìmpworo u nyé u wi, nwòmee niñkinfoo wi. Mii à ñge lèterenjí tun yii á si màban le yii e, si li cyéè yii na na kacenni nimbooni Kile à pyi ke, yii yiye pwɔ lire na.

¹³ Kile à mpiimu cwɔonrɔ Babilonni kànhe e yii fiige ke, pir'à yii shéere, mà bâra Marika na, uru na nyé mii jya mà tàanna ná Kile kuni i. ¹⁴ Yii a cìmpworogo fwù kaan yiy'á.

Yii shin maha shin u nyé Kirisita wwojëege e ke, Kile u yyenjke kan yii á.

Pyeri leterenji shonwuñi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lterenji funjɔ jwumpe e ke

Nge lterenji i Pyeri à li cya dánafeebil'á na pi piye pwø Kile jwumpe na, bà pi si mpyi si já piye shwø cyelentiibii kafinivinibii na mε. Pyeri à jwø tara toroñkanni njcennni na mà yyaha tíi ná Kile kuni i, ná jwømeeunte mà yyaha tíi ná Kile yini zhwoñi i (1).

Mà bâra lire na, mpaa pi nyε na Kile mεge kεege ná pi yabilimpii jwujjaampe e ke, u à pire toroñkanni mü jwo (2). Mpaa pi nyε na Kirisita mpanji sigili ke, pi maha pire fwøhore, maa ñko na u saha sì n-pa mε. Nka Pyeri à jwo na u papa tooy' à njíñe, naha kurugo yε Kile à funjke njíñe si tèni kan sùpyire pun'á, bà ti si mpyi si núru mpa tiye kan u á si shwø mε (3).

Jwumpe tasiige

¹ Mii Simø Pyeri u nyε Yesu Kirisita báarapyi maa mpyi u túnntunñø ke, mii u à ñge lterenji séme si ntun yii á, yii mpaa pi à dánianji sèe wuñi ta wuu fiige ke, uru dánianj' à ta wuu Kileñi ná wuu Shwoñoonji Yesu Kirisita ntúñi cye kurugo. ² Kile u jwø yii na, u u yyejñke kan yii á sèl'e, Kile ná wuu Kafoonji Yesu kani njcèñi cye kurugo.

Dánafeebil' à yaa pi a jaare jaarañkanni ndemu na ke

³ Yaaga maha yaaga ku sí n-jà wuu pyi wuu shiñi sèe wuñi ta, si wuu pyi wuu wuye pwø Kile na ke, Kileñi u à u sìnampé ná u fânhe kakyanhala woge tèg'a wuu yyere ke, uru kani njcèñi cye kurugo Yesu Kirisita à yire puni kan wuu á, u kileere fânhe funjke e. ⁴ Puru sìnampé ná kuru fânhe cye kurugo, Kile à jwømyahigii njcyiimu lwó wuu á ke, cyire fànñ' à sàa pêe, Kile sí cyire jwømyahigii fûñø, yaayi lage maha ma ná dijyëñi kakëgeyi njemu i ke, bà yii si mpyi si shwø yire na, si Kile pyiñkanni lwó mε.

⁵ Lire kurugo yii yiye waha yii i jaarañkanni njcennni bâra yii dánianji na, yii i Kile njcèñi bâra yii jaarañkanni njcennni na, ⁶ yii i cùmayenañi bâra Kile njcèñi na, yii i lùtaanni bâra cùmayenañi na, yii i Kile yyaha fyagare bâra lùtaanni na, ⁷ yii i cìnmpworoge bâra Kile yyaha fyagare na, yii i ntàannamagare bâra cìnmpworoge na. ⁸ Cyire karigii ká ndire wà a ta yii e, cyi sí yii yaha kacenñkii mpyiñi na, si yii pyi yii tòñ ta wuu Kafoonji Yesu Kirisita kani njcèñi i.

⁹ Nka cyire karigii ká mpyi cyi nyε ñgemu i mε, urufoo maha mpyi fyin fiige, u maha jaa na jcwúú mε. U funjø maha wwø

li na na Kile à u fíniŋ'a yige u kapyijyagil'e. ¹⁰ Lire kurugo mii cìnmpyiibii, yii yiye waha yii i li cyēe yii jaaraŋkanni cye kurugo na Kile à yii yyere maa yii cwoɔnro. Yii aha a lire pyi, yafyin sì n-jà yii pyi yii búrug'a cwo mε. ¹¹ Lire pyiŋkanni na, wuu Kafoonji ná wuu Shwofooonji Yesu Kirisita Saanre tèekwombaa woore tajyijwɔge sí múgo yii á faaaa.

¹² Lire kurugo mii sí raa yii funjɔ cwo jcyii karigii na tèrigii puni i, ali mà li ta yii à cyi puni cè a kwò, sèenji jwumpe p'à jwo yii á ke, maa yiye pwɔ puru na. ¹³ Mà mii yaha jyii na, mii à li ta kacenné li jyε li li, mii u a yii funjɔ cwo tèrigii puni i. ¹⁴ Bà wuu Kafoonji Yesu Kirisita à li cyēe mii na mε, mii à li cè na mii canmpyaagii sanŋkii neŋke saha jyε a tɔɔn ŋke jìŋke na mε. ¹⁵ Lire kurugo mii sí naye waha, bà li si mpyi ali mii kwùŋkwooni kàntugo yii i jà a jcyii karigii yaha yiye funj'i mε.

Nàkaana jyε Yesu Kirisita fànhe ná u mpanji kani i mε

¹⁶ Yii li cè na jwujyeme laaga baa wumɔ na bà wuu à wuye pwɔ maa wuu Kafoonji Yesu Kirisita fànhe ná u mpanji kyaa jwo yii á mε. Wuu yabilimpii jyiigil'à u bwompe nya, ¹⁷ jaha na ye cannke u à pèente ná sìnampe ta Tufoonji Kile á ke, lir'à pyi wuu jyii na. Kile u jyε sìnampe ná pèente punifoo ke, ur'à mε wà kuru cannke na: «Mii Jyanji u jyε u ŋge, u kan'à waha mii na sèl'e, u kapyiŋkil'à tåan mii á mû*.» ¹⁸ Mà wuu yaha ná u e Kile janke juŋ'i, lire mεjwuuni li mpyi a fworo niŋyinj na ke, wuu à li lógo.

¹⁹ Lire kurugo mû, wuu à dá Kile túnntunmpii niŋjwuyi na sèl'e. Yii aha yiye pwɔ puru jwumpe na, lire sí n-yaa ná yii e, jaha na ye pu sí yii zòmpyaagii fíniŋε, bà bèenmpe maha jî numpilage e fo mà sà nō cannke na mε. Lire tèni i Kirisita u bèenmpe sí yii zòmpyaagii fíniŋε, bà jyèmugo woni maha bèenmpe yige mε. ²⁰ Kabilini niŋcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li jyε: jwumɔ maha jwumɔ Kile túnntunmpil'à jwo, ka pu u séme Kile Jwumpe Semeŋji i ke, puru pà jyε a fworo pi yabilimpil'e mε†, ²¹ jaha na ye Kile túnntunŋi wà tuſiige jyε a li yige uye e s'a Kile túnnture yu mε, ŋka Kile Munaani li mpyi a pi yaha Kile túnnture jywuŋi na.

2

Cyelentiibii kafinivinibii kani

¹ Bà kafinivinibii pìi mpyi a piye pyi Kile túnntunmii Izirayeli shiinbibii shwɔhɔl'e mε, amuni li mû sí n-pa n-pyi yii á. Cyelentiibii kafinivinibii pìi sí n-pa n-yíri yii shwɔhɔl'e, pi jwumpe sí n-pyi kafinara, s'a kakyaare pyi. Kafoonji u à pi jùŋjɔ wwû

* **1:17** Macwo 17.5; Marika 9.7; Luka 9.35 † **1:20** Pi maha jwo: «Wà sì n-jà Kile túnntunmpii jwumpe jwɔhe cè ná ma yabilinj yákilifente e mε.»

ke, pi sí uru cyé, njka pi yabilimpii nimpyiini sí kakyaare pyi ti pâl'a nô pi na. ² Shinjyahara sí n-taha pi fye e pi silege baa karigil'e. Pi kapyiinkii sí sèenji kuni mëge pen. ³ Nàfuunji kani sí tateenje fô pi na, lire kurugo, pi sí raa yîi cyeyaayi fônnji raa shuu yîi na ná pi jwotanyi i. Njka mà lwó fo tèemoni i, Kile à bégele si pi sâra si ntâanna ná pi kapyiinkil'e. Li saha sì mò më, Kile sí pi shi bò.

⁴ Yîi li cè na mèlekëebii pi mpyi a kapegigii pyi ke, Kile nyé a li táan pire na më. Njka u à pi wà Jahanamañi numpini i, canjke u sí pi sâra si ntâanna ná pi kapyiinkil'e ke, na kuru canjke sigili, pi sì n-jà piye shwø lire numpini na më. ⁵ Yîi li cè na mpîi pi mpyi pi mpyi na fyâge Kile na Nuhu tèni i më, Kile nyé a li táan pire na mú më, u à lùbwooni tèg'a pire puni shi bò. Njka Nuhu u mpyi maha yi yu lire tèni sùpyir'â na pi a katiigii pyi ke, Kile à uru shwø tire kakyaare na, mà bâra shiin baashuunni na. ⁶ Yîi li cè mú na u à Sôdômu ná Gomori kânyi shi tò, maa yi súug'a pyi cwñrø yi kapegigii kurugo. Mpîi pi nyé pi sì n-pa raa fyâge Kile na më, u à nde pyi mà tèg'a pire yere. ⁷ Njka Loti u mpyi a tíi, ná u mpyi pire silege baa shiinbii shwøhôl'e, ná pi kapyiinkii mpyi a u tègële ta ke, Kile à uru shwø tire kakyaare na. ⁸ Uru u mpyi a tíi maa mpyi tænni i ná tire sùpyire e ke, u mpyi maha ti jnaa silege baa karigii tapyige e, maa ti laaga baa jwumpe njjwumpe nûru canjka maha canjka. Lire mpyi a pyi u á kayana. ⁹ Nyé jcyii karigii pun'â li cyêe wuu na na mpîi pi à piye pwø Kafoonji Kile na ke, u sí n-jà pire yige kawagil'e, si shinpiibii yaha raa canjka sigili, kuru canjke u sí pi sâra si ntâanna ná pi kapyiinkil'e, si ngaha nô pi na. ¹⁰ Mpîi pi nyé na dîrili pi yabilimpii nyii karigii kurugo, maa katupwøhôyi pyi, maa Kafoonji fanhafente njini fare ke, nde li sí n-pa pire ta ke, lire lemp'â pi a tòro.

Pire cyelentiibii kafinivinibii nyé na fyâge më, pi maha piye père. Yaayi yi nyé ná pèente e njyinji na ke, pi maha yire fare. ¹¹ Mà li ta ali mèlekëebii pi nyé ná Kile e ná pi tayyéreg'â fâンha tò pire kafinivinibii woge na fâンhe ná sifente e ke, pire nyé a sìi na jneeg'a pire cyahala më. ¹² Njka pire cyelentiibii kafinivinibii na nyé funnø baa sige yaaya fiige, njemu yi nyé jncùnji ná mbònj laage e ke, yaayi y'â fâンha tò pi taceñke na ke, pi maha yire njini fare. Pi shi sí n-pa n-tò sige yaare fiige. ¹³ Lire e kapiini pi à pyi ke, kapii li sí n-tègë lire fwooni tò pi á. Na silege baa karigii pyi sùpyire nyii na, ali canjke e, lire l'à táan pi á. Kegempe karigii ná jwøhômpe karigii kanni cyi à pi yyaha jñi. Cyire maha sùpyire wuruge, pi aha a wwùu ná yîi e kataangii na, pi maha yîi meyi këege. ¹⁴ Jacwoore kanni t'à pi yyaha jñi, pi nyé na njkànre kapegigii mpyinji taan më. Mpîi pi nyé pi sâha fâンha ta Kile kuni i më, pi maha pire yákilibii këennji ná pi

jwətanyi i. Pi yákilibii pun'à taha nàfuuŋi na, pi à láŋa. ¹⁵ Pi à kuni njcenni yaha maa kumpiini lwó Beyəri jyanji Balamu* fiige. Wyéreŋi lage mpyi maha uru yaha ntiimbaanji karigii na. ¹⁶ Nka Kile à u faha u ntiimbaanji kurugo, maa dùfaanŋa pyi k'á sùpyii mεe jwo ná u e. Ka lire si mpyi kaŋuŋo mà Kile túnntunŋi Balamu pyi u à láha u funŋəbaara karigii na.

¹⁷ Nyε pire cyelentiibii kafinivinibii na nyε laaga baa, pi na nyε mu à jwo lwəhə baa lùbilii, pi na nyε mu à jwo kilewoo kafεeg'á ndemu fwə a tòro ke, kyaage ku nyε na pi sigili numpini cyage e. ¹⁸ Jwumbwompe laaga baa wumpe pi maha yu. Mpii pi à fworo kumpiini jaarafeebii ŋgwònji i kàavo ke, pi maha pire yákilibii kēenŋi ná pi silege baa karigil'e, cyire cyi à tán pi á. ¹⁹ Pi maha jwo na pire sí pi yige bilere e, mà li ta pi yabilimpii na nyε kapegigii bilere e, tire ntemu ti sí kakyaare nō pi na ke. Yii li cè na yaaga maha yaaga k'á fànha ta mu na ke, mu maha mpyi kuru biliwe.

²⁰ Séeŋi na, wuu Kafooŋi u nyε wuu Shwofooŋi Yesu Kirisita ke, mpii pi à fworo dijyεŋi katupwəhøyi i uru kani jncèŋi cye kurugo ke, cyire karigii ká nür'a pi cù maa fànha ta pi na, nde li sí n-pa pirefee ta ke, lir'á pi mà tòro njcyiini na. ²¹ Li mú bá mpyi a pwórə pi á, pi àha kuni nintiini cè mε, mà tòro pi li cè pi i nür'a kàntugo wà Kile tonji na, u à uru ŋgemu kan pi á ke. ²² Tàanlini sùpyire maha yu na:

«Pwunj'á núru u tÙgur'á» ke,

ná nde pi maha yu na:

«Caŋ'á wùli, maa ntíl'a sà uye máanja yòoge e» ke,

lire li nyε mpii shiinbii wuuni.

3

Kafooŋi Yesu Kirisita mpaŋi kani

¹ Mii ntàannamacinmpyibii, mii sémeŋi shənwunji u nyε ŋge mà tÙugo yii á. Pire sémebii shuunninji puni i, mii à yii funŋə cwo yii kàlanji nintanji na, si yii yákilibii múgo, ² Kile túnntunmpil'á jwumpe mpemu jwo fo tèemoni i, mà bâra Kafooŋi u nyε Shwofooŋi ke, kàlanji ur'á jwo u túnntumpil'á, pi à jwo yii á ke, bà yii si mpyi si funŋə cwo uru na mε. ³ Kabilini njcyiini yii à yaa yii cè ke, lire li nyε: dijyεŋi canzanŋyi i, sùpyire tå sí n-pa a yii fwóhore. Pi sí raa pi nyii karigii pyi, s'a yii fwóhore na: ⁴ «Yesu à li jwəmεen i lwó na uru sí núru n-pa, taa u sí nyε ke? Mà lwó wuu tulyey'á kwû ke, karigii puni saha nyε cyi talyεge e dijyεŋi tèesiini fiige.»

⁵ Nyε tire sùpyire nyε na jneeg'a tèen li taan, na njnyiŋi ná njnk'á yaa l'à mə mε. Kile à yire yaa u yabilinji jwɔjwumpe cye

* **2:15** Wyéreŋi kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbii wurugo pi i yasunŋyi sunni (Nəmburu 22.4-35).

kurugo. U à jìnjke yige lwàhe e, maa ku ná lwàhe tegeni wwù. ⁶ Nyé kuru lwàhe k'à dijyènì ná u funjø yaayi puni lyí tèecyiini i. ⁷ Nka nume, Kile jwòjwumpe cye kurugo mú, nìjyinji ná jìnjk'à bégel'a yaha nage mée na. Canjke Kile sí sùpyire puni sâra si ntàanna ná ti kapyiijkil'e ke, u à yi bégel'a yaha kuru canjke mée na. Mpii pi nyé pi nyé na fyáge u na mè, u sí pire shi tò kuru canjke.

⁸ Nka mii ntàannamacinmpyibii, kabile niñkin na nyé wani, yii àha funjø wwò lire na mè, lire li nyé: canmbilini niñkinji na nyé Kafoonji á mu à jwo yyee kampwoo (1.000), yyee kampwoo sí nyé u á mu à jwo canmbile niñkin. ⁹ Nwòmèenì Kafoonji à lwó ke, u sì mò ná u nyé a li fúnnyo mè, ali mà li ta pìi na sônnji na u à li yaha l'à mò fúnnyombaa. Nka yii li cè na u à funjke jíjë ná yii e, jaha na ye u la nyé sùpyanji wà tufiige u pôon u nùmpañke e mè, nka u la nyé sùpyire puni si ti toroñkanni kéenjë. ¹⁰ Yii li cè na Kafoonji cannuruge sí n-pâa sùpyire e, bà nàñkaanji maha mpâa cyagefol'e mè. Kuru canjke, nìjyinji sí n-tòro ná tûnmbwòh'e, u funjø yaayi sí ja, dijyènì ná u funjø yaayi puni sí n-kwò.

¹¹ Ná yire yaayi puni sí n-pa n-kwò lire kwòñkanni na, lire e ke, yii a jaare jaarañkanna niñcenne na, yii i yiye pwò Kile na, ¹² yii raa Kile canmbilini sigili, yii yiye waha bà lire canmbilini si mpyi si wyèrè nò mè. Kuru canjke nage sí nìjyinji súugo, si u funjø yaayi puni ja. ¹³ Nka wuu pi ke, bà Kile à li jwòmèenì lwó wuu á mè, wuu sí nìjyinji nivònji ná jìnjke nivònji ta, katiigii kanni cyi sí raa n-pyi wani, lire wuu nyé na sigili.

¹⁴ Lire kurugo mii ntàannamacinmpyibii, mà wuu yaha yire yaayi ziginji na, yii yiye waha bà yii fyìnme wuubii ná yii tìgire cyaga baa wuubii si mpyi si nta Kile yyahe taan yyejinjke e kuru canjke mè. ¹⁵ Yii li cè na wuu Kafoonji à funjke jíjë, bà sùpyire si mpyi si shwò mè. Wuu ntàannamacinmpworonji Poli mú à yire séme mà tâanna ná Kile yákilifente niñkaanre u á. ¹⁶ Cyaga maha cyag'e u à jwo jcyii karigii kyaa na u leteribil'e ke, mpe jwumpe ninumpe u à jwo. U leteribil'e cyeyi yà na nyé wani, yire yyahacemè nyé a táan mè. Mpii pi nyé pi nyé a yaaga cè mè, mà bâra mpyi pi nyé pi nyé a fânha ta Kile kuni i mè, pire maha yire cyeyi jwumpe jwòhe labali na yu, bà pi maha lire pyi ná Kile Jwumpe Semènì cyeyi sanjyi i mè. Lire e pi yabilimpii nùmpañke ntambaanji sí n-fworo pi e.

¹⁷ Nyé mii ntàannamacinmpyibii, yii pi ke, mii à yii yere mà kwò, yii a yiye kàanmucaa, tayyérege sèe woge ku nyé yii á ke, bà li si mpyi shinpiibii kà njà kuru shwò yii na ná pi kumpiini i mè. ¹⁸ Pyiñkanni na Kile maha jwòge yii na ke, yii a sônnji lire na, yii raa jwòge yiye na. Wuu Kafoonji u nyé wuu Shwofoonji

Yesu Kirisita ke, yii raa sì yyaha na uru ncèŋi i. Uru u à yaa ná
pèente e, numε fo tèekwombaa. Amiina!

Yuhana lèterenji niñcyiinji Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funñɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tūnntunñø. Uru u à ñge lèterenji sém'a tūugo dánafeebil'á Azi kùluni i. U à li cyée dánafeebii na na pi ñyε a yaa pi a ñko pire ñyε na kapegigii pyi me, pi à yaa pi a yyéreli pi kapegigii na, naha kurugo ye Yesu à kwû, maa pi kapegigii jyé a láha pi na.

U à li cya dánafeebil'á na pi piye kyaa táan piy'á, naha na ye Kile u à fyâンha a wuu kyaa táan uy'á. Cyelentiibii kafinivinibii pìi mú na mpyi wani, pir'à jwo na Yesu ñyε a pa sùpya dijyεnji i me, na Kile Jyanji wi kannna. Yuhana à li cya dánafeebil'á na pi a piye kàanmucaa pire na.

Jwumpe pu ñyε na shìñji sèe wuñi kaan ke

¹ Mà jwo dijyεnji u dá ke, ñge u mpyi wani ke, wuu à uru kyaa lógo, wuu ñyiigil'á u ñya, wuu à u wíi maa bwòn u na ná wuu cyeyi i. Jwumpe pu ñyε na shìñji sèe wuñi kaan ke, puru kyaa li. ² Kile à uru shìñji cyée wuu na. Shìñji niñkwombaaji u mpyi Tufoonji Kile taan ná u à u cyée wuu na ke, wuu à u ñya, wuu na u shenre yu, uru kyaa wuu ñyε na yu yii á. ³ Ngemu wuu a ñya maa u kyaa lógo ke, uru kyaa wuu ñyε na yu yii á, bà yii si mpyi si jyè wuu ñgwòñi i me. Wuu pi ke, wuu ná Tufoonji ná u Jyanji Yesu Kirisita pi ñyε wwoñee. ⁴ Wuu na ñcyii karigii sémèni si ntun yii á, bà wuu funntange si mpyi si fúnñɔ me.

Wuu à yaa wuu a jaare bèenmpe e

⁵ Jwumpe wuu à lógo u á si njwo yii á ke, puru pu ñyε: Kile na ñyε bèenme, numpire cyaga ñyε a sìi u e me. ⁶ Wuu aha jwo na wuu ná uru na ñyε wwoñee, mà li ta wuu na jaare numpini i, wuu na fini, wuu ñyε sèenji puñ'i me. ⁷ Nka wuu aha a jaare bèenmpe e, bà Kile yabiliñi ñyε bèenmpe e me, wwoñeege sí n-pyi wuu ná wuye shwəñol'e. U Jyanji Yesu sìshange sí wuu kapegigii puni jyé n-láha wuu na. ⁸ Wuu aha jwo na wuu ñyε na kapegii pyi me, wuu na wuye jiwə fáanñji, sèenji ñyε wuu á me. ⁹ Nka wuu aha ntèen li taan, na wuu na ñyε kapimpyimii, Kile sí cyi yàfa wuu na, si ntiimbaaji puni jyé n-láha wuu na, naha na ye jwəmee niñkinfoo u ñyε u wi, u à tíi. ¹⁰ Wuu aha jwo na wuu ñyε a kapii pyi me, wuu maha Kile pyi kafiniviniwe, u jwumpe ñyε wuu funñ'i me.

2

¹ Mii pyìibii, mii à ñge lèterenjé séme si ntun yii á, bà yii si mpyi si láha kapegigii mpyinji na mè. Nka wà ha kapii pyi, tegefoo nijectenjé na jyé wuu á Tufoonji taan, Yesu Kirisita kyaa li, u à tíi. ² U à uye pyi sáraga maa wuu kapegigii tugure lwó maa Kile lùuni tìhe. Wuu kanni wogigii kurugo bà u à uye pyi sáraga mè, nka dijyeni sùpyire puni wogigii kurugo.

³ Wuu aha a u tonji kurigii jaare, lire cye kurugo wuu sí n-cè na wuu à u cè. ⁴ Wà ha jwo na ur'á u cè, mà li ta urufoo jyé na u tonji kurigii jaare mè, urufoo na jyé kafiniviniwe, sèenjé jyé urufol'á mè. ⁵ Nka ñgemu u jyé na u jwumpe kurigii jaare ke, uru maha li cyée na Kile kyal'á táan ur'á sèenjé na. Lire cye kurugo, wuu maha li cè na wuu ná Kile à wwò. ⁶ Wà ha jwo na ur'á wwò ná u e, urufol'á yaa u a u karigii pyi Yesu wogigii fiige.

⁷ Mii ntàannamacinmpyiibii, tonji kyaa mii à jwo yii á ñge lèterenjé i ke, to nivønjo bà mè. To njyé wi, canjke na yii à jyé Kile kuni i ke, uru tonj'á kan yii á kuru canjke. Jwumpe p'à fyâinha a jwo yii á ke, puru pu jyé uru tonji njyéenjé. ⁸ Nka lire ná li wuuni mú i, to nivønjo wi mú. Yesu Kirisita à uru tonji kuni jaara, yii mú sí na u kuni jaare. Numpini na ntùuli, bëenmpe sèe wumpe na jní mà kwò. ⁹ Shinji u à jwo na uru na jaare bëenmpe e, mà li ta u à u cìnmpworonji kyaa pen uy'á ke, urufoo saha na jyé numpini i. ¹⁰ Shinji u à u cìnmpworonji kyaa táan uy'á ke, urufoo maha mpyi bëenmpe e, yafyin jyé na jìn'a urufoo pyi u à cwo mè. ¹¹ Nka shinji u à u cìnmpworonji kyaa pen uy'á ke, urufoo na jyé numpini i, u na jaare numpini i, u jyé a tashaga cè uye na mè, naha na ye numpin'á u yyahe wwò u na.

¹² Mii pyìibii, mii na jje sémeni si ntun yii á, naha na ye yii kapecgil'á yàfa yii na Yesu mège na.

¹³ Tiibii, mii na jje sémeni si ntun yii á, naha na ye mà jwo dijyeni u dá ke, ñgemu u jyé ke, yii à uru cè.

Nànjìibii, mii na jje sémeni si ntun yii á, naha na ye yii à já Sitaanniñi na.

¹⁴ Mii nàñkwoobii, mii à jje sé'm'a tun yii á, naha na ye yii à Tufoonji cè.

Tiibii, mii à jje sé'm'a tun yii á, naha na ye ñgemu u jyé mà jwo dijyeni u dá ke, yii à uru cè.

Nànjìibii, mii à jje sé'm'a tun yii á, naha na ye yii à pyi fànhajyahaga sùpyii. Kile jwump'á tateengé wwù yii zòompil'e, ka yii i já Sitaanniñi na.

¹⁵ Yii àha dijyeni ná u funjø karigii kyaa táan yiy'á mè. Shinji u à dijyeni kyaa táan uy'á ke, Tufoonji kyaa maha ntáan urufol'á mè. ¹⁶ Naha kurugo ye yaaga maha yaaga ku jyé

dijyεŋi i mu à jwo sùpyanji nyii karigii ná yaayi u maha paa maa nyii yige yi kurugo ke, ná dijyεŋi karigii cyi maha ma ná yàmpeente e ke, lire là nyε a fworo Tufoonji i mε, ɳka dijyεŋi i cyi à fworo.¹⁷ Dijyεŋi ná u nyii karigii na ntùuli. ɳka shinji u nyε na Kile nyii wuuni pyi ke, urufoo sí n-kwôro tèekwombaa.

Kirisita zàmpenji kani

¹⁸ Mii nàjkwobii, dijyεŋi tèekwooni laaga saha nyε a tɔən mε. Yà jwo yii á na Kirisita zàmpenji sí n-pa. Nyε tèni i wuu nyε numε ke, Kirisita zàmpenji nijyahamil'à pa a kwò. Lire cye kurugo wuu à li cè na dijyεŋi tèekwoon'à byanhara.¹⁹ Pi à fworo wuu shwəhəl'e, ɳka pi mpyi ná wuu e mε, na ha na yε kàmpyi pi mpyi ná wuu e, pi mpyi na sí n-kwôro ná wuu e. ɳka pi à fworo wuu shwəhəl'e ke, lir'à li cyée na pi wà tufige mpyi ná wuu e mε.

²⁰ ɳka yii pi ke, Yesu Kirisita u à fworo Kile e ke, ur'à Kile Munaani le yii e, ka yii puni si sèenji cè. ²¹ Mii à ɳge lèterenji sém'a tun yii á, ɳka lire nyε a li cyée na yii nyε a sèenji cè mà dε! Yii à u cè ke, lire kurugo u à tun yii á. Yii à li cè mú na kafinara sì n-jà n-fworo sèenji i mε.

²² Jofoo sí u nyε kafiniviniŋi yε? Shinji u à Yesu cyé na Kile Nijcwənraŋji bà u nyε u wi mε, uru u nyε kafiniviniŋi, maa mpyi Kirisita zàmpenji. Urufol'à cyé Tufoonji ná Jyafoonji na. ²³ Shin maha shin u à Jyafoonji cyé ke, urufoo nyε ná Tufoonji i mε. ɳka ɳgemu ká nyε Jyafoonji na ke, urufoo mú na nyε ná Tufoonji i.

²⁴ Yii pi ke, jwumpe pu nyε na yu yii á mà lwó fo yii tèejyiini i Kile kuni i ke, pur'à yaa pu kwôro yii funŋ'i. Puru ká ɳkwôro yii funŋ'i, yii sí n-pyi Jyafoonji wwoŋεε, sí n-pyi Tufoonji wwoŋεε mú. ²⁵ Nwəmeeenji Jyafoonji s'à lwó wuu á ke, lire li nyε: shinji niŋkwombaŋi.

²⁶ Sùpyire ti nyε na yii leni kumpiini i ke, mii à nyε karigii sém'a tun yii á pire kyaa na. ²⁷ Yii pi ke, Kile Munaani Jyafoonji à le yii e ke, lir'à tèen yii e. Lire e ke nyùŋsa saha nyε mà yaaga jwo yii á mε, na ha na yε lire Munaani na karigii puni yyaha yu yii á. Yaaga maha yaaga li nyε na yu ke, yire puni nyε sèe, li nyε na fini mε. Nyε lire e ke, l'aha ndemu jwo yii á ke, yii a lire pyi. Yii kwôro Kirisita wwoŋεεge e.

Kile pyìlibii pyiŋkanni

²⁸ Nyε mii pyìlibii, yii kwôro Kirisita wwoŋεεge e, bà li si mpyi, canŋke u sí núru n-pa ke, u u mpa wuu yákilibii ta pi à tèen, k'àha ɳkwò mpyi wuu á silege kuru canŋke mε. ²⁹ Bà yii à li cè na Kirisita à tí mε, yii li cè mú na shin maha shin u maha katiigii pyi ke, urufoo maha li cyée lire cye kurugo na uru nyε Kile pyà.

3

¹ Táanŋkanni na wuu kyal'á táan Tufoonj á ke, yii lire kàanmucya ke! U à wuu kyaá táan uy'á fo wuu na yire Kile pyìi. Kile pyìi pi à sìi wuu. Nde l'à dijyènji sùpyire pyi ti jyé a wuu cè mè, lire li jyé: pi jyé a Kile cè mè. ² Mii ntàannamacinmpyibii, numè kóni, wuu à pyi Kile pyìi. Wuu sí n-pa n-pyi yaage ñkemu ke, kuru sàha ñkwò a cyée wuu na mè. Ñka wuu kón'á cè, canjke Yesu Kirisita sí n-cyée ke, pyinjkanni na u jyé ke, wuu sí n-pyi amuni. Lire e*, pyinjkanni na u jyé ke, wuu sí u jya amuni. ³ Shin maha shin u à u sònñore taha li na na uru sí n-pyi Yesu fiige ke, urufoo maha uye finiñe bà u à finiñe mè.

⁴ Shin maha shin u jyé na kapegigii pyi ke, urufoo maha Kile Saliyanj túnni, jaha na ye kapegigii cyi jyé Kile Saliyanj kafuunŋkii. ⁵ Yii s'a li cè na Yesu Kirisita à pa si kapegigii shi kwò. Uru yabiliñi jyé a kapii pyi mà jya mè. ⁶ Lire e ke shin maha shin u jyé Yesu Kirisita wwojñege e ke, urufoo sì jñëe n-kwôro kapegigii mpyinji na mè. Shin maha shin u à kwôro kapegigii mpyinji na ke, urufoo jyé a Yesu Kirisita jya mè, u mü jyé a u cè mè.

⁷ Mii pyìibii, yii àha ñkwò wà yaha u yii le kumpiini i mè. Shin maha shin u jyé na katiigii pyi ke, urufol'á tíí bà Yesu Kirisita à tíí mè. ⁸ Shin maha shin u jyé na kapegigii pyi ke, urufoo na jyé Sitaanninjí wu, jaha na ye mà lwó fo tasiige e, Sitaanninjí na kapegigii pyi. Kile Jyanjí kapani sí li jyé si Sitaanninjí kapyiñkii shi bò.

⁹ Shin maha shin u jyé Kile pyà ke, urufoo jyé na ñkwôroli kapegigii mpyinji na mè, jaha na ye Kile fànhé maha mpyi urufol'e. Ná urufoo sí jyé Kile pyà, lire kurugo u sì n-jà n-kwôro kapegigii mpyinji na mè. ¹⁰ Nde l'à Kile pyìibii ná Sitaanninjí pyìibii wwù piye e ke, lire li jyé: shin maha shin u jyé u jyé na katiigii pyi, maa u cìnmpworonjí kyaá táan uy'á mè, urufoo jyé Kile pyà mè.

Pyinjkanni na wuu à yaa wuu wuu cìnmpyibii kyaa táan wuy'á ke

¹¹ Yii li cè na jwumpe p'á jwo yii á mà lwó fo yii tèejiini i Kile kuni i ke, puru pu jyé: wuu wuye kyaá táan wuy'á. ¹² Wuu àha mpyi Kanjí fiige mè, uru na mpyi Sitaanninjí wu, u à u sìññejí bò. Kanjí kapyiñkii mpyi a pi, lire kurugo u à u sìññejí bò, mà li ta u sìññejí wogigii mpyi a tíí.

¹³ Cìnmpyibii, yii kyaá ká mpén dijyènji sùpyir'á, lire kà mpâa yii e mè. ¹⁴ Wuu à li cè na tèni l'e shìnjí sèe wuñi mpyi wuu á mè. Ñka numè u jyé wuu á, jaha na ye wuu à wuu cìnmpyibii kyaá táan wuy'á. Shinnjí u à u cìnmpyibii kyaá pén uy'á ke, urufoo na jyé kwùñjí i. ¹⁵ Shin maha shin u à u cìnmpworonjí kyaá pén

* **3:2** Piì maha jwo: «jaha kurugo yé».

uyá ke, urufoo ná supyibon'á tàanna. Yii s'à li cè na supyibon'ó sì n-jà n-kwôro supyibuuni na, si shìji niñkwombaani ta mε. ¹⁶ Ndemu cye kurugo wuu à tàange shi cè ke, lire li nyε: Yesu Kirisita à u múnnaani kan wuu kurugo. Lire e wuu mû à yaa wuu wuu múnahigii kan wuu cìnmpyiibii kurugo. ¹⁷ Nàfuufoo ká u cìnmpworonjì wà nyà kanhare e, maa mpyi u nyε a jen'a u tègε mε, tá Kile tàange nyε urufol'e? ¹⁸ Mii pyìibii, wuu tàange nyε a sàa yaa ku pyi jwøjwumø kanna mε. K'á yaa ku pyi tàange yabiliñji, ñkemu ku sí raa jaa wuu kapyiñkil'e ke.

¹⁹ Lire cye kurugo, wuu sí li cè na wuu na jaare sèenji jnun'i, wuu yákilibii mû sí n-tèen Kile yyahe taan. ²⁰ Ali wuu zòmpyaagii mée ká sìl na wuu cêege karigii cyìl'e, wuu li cè na Kile à fàンha tò wuu zòmpyaagii na, u à karigii puni cè. ²¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, wuu zòmpyaagii ká mpyi cyi nyε na wuu cêege mε, wuu yákilibii sí n-tèen Kile yyahe taan. ²² Lire ká mpyi, wuu aha yaaga maha yaaga jaare u á ke, u sí kuru kan wuu á, jaha na yε wuu na u tonjì kurigii jaare, maa u nyii karigii pyi. ²³ Nde u à cya wuu á uru tonjì funjke e ke, lire li nyε: wuu dá u Jyanji Yesu Kirisita na, wuu u wuye kyaa tåan wuyá bà u à li cya wuu á mε. ²⁴ Shinñji u nyε na Kile tonjì kurigii jaare ke, urufoo ná Kile maha mpyi wwojñε, Kile ná urufoo mû maha mpyi wwojñε. Ndemu cye kurugo wuu maha li cè na wuu ná Kile nyε wwojñε ke, lire li nyε: u à u Munaani le wuu e.

4

Ndemu cye kurugo Kile tÙnntunji maha jncè ke

¹ Mii ntàannamacinmpyiibii, mpyi puni pi nyε na ma yii á, na pire na nyε Kile tÙnntunmii ke, yii àha ndá pi puni na mε, yii a pi zòompii shuu yii a wíi, yii i jncè kampyi Kile u à pi tun, jaha na yε shinjyahara na fini dijyεnji yyaha kurugo na pire na nyε Kile tÙnntunmii. ² Ndemu cye kurugo Kile tÙnntunji maha jncè ke, lire li nyε: shin maha shin u à tèen li taan na Yesu Kirisita à pa mpyi sùpya ke, urufoo na nyε Kile tÙnntunñø. ³ Ñka shin maha shin u à jwo na uru na nyε Kile tÙnntunñø, maa Yesu cyé ke, urufoo nyε Kile tÙnntunñø mε. Kirisita zàmpenñji tÙnntunñø u nyε urufoo, u kyaa s'à jwo yii á na u sí n-pa, u s'à pa a kwò dijyεnji i.

⁴ Yii pi ke, mii pyìibii, yii na nyε Kile wuu. Yii à fàンha ta pire kafinivinibii na, jaha na yε Munaani l'à tèen yii e ke, lir'à fàンha tò dijyεnji sùpyire wuuni na. ⁵ Pire kafinivinibii pi ke, pire na nyε dijyεnji wuu, lire kurugo pi maha yu mà tåanna ná dijyεnji jwunjanni i, dijyεn' a sì wá na núru pi jwø na. ⁶ Wuu pi ke, wuu na nyε Kile wuu. Shinñji u à Kile cè ke, urufoo maha núru wuu jwø na. Ngemu u nyε u nyε Kile pyà mε, urufoo nyε na núru

wuu jnw̄o na m̄e. Lire cye kurugo, wuu maha t̄unntunmpii s̄è wuubii c̄e a ww̄u kafinivinibil'e.

Kile à wuu kyaa t̄aan uy'á, wuu wuu shinj̄eebii kyaa t̄aan wuy'á m̄ú

⁷ Mii nt̄aannamacinmpyiibii, wuu wuye kyaa t̄aan wuy'á, jaha na ye t̄aang'à fworo Kile e. Shin maha shiin u à u c̄inmpyiibii kyaa t̄aan uy'á ke, urufoo na jnye Kile pyà, maa u c̄e. ⁸ Shinji u jnye u jnye a u c̄inmpyiibii kyaa t̄aan uy'á m̄e, urufoo jnye a Kile c̄e m̄e, jaha na ye Kile na jnye t̄aanga. ⁹ Pyiñkanni na Kile à li cyée wuu na na wuu kyal'à t̄aan ur'á ke, lire li jnye: u à u Jyanji niñkinji tun u à pa dijyεnji i, bà wuu si mpyi si shiñji s̄èe wuñi ta u cye kurugo m̄e. ¹⁰ Kuru t̄aange ku jnye: wuu bà pi à Kile kyaa t̄aan wuy'á mà d̄e! N̄ka Kile u à wuu kyaa t̄aan uy'á, maa u Jyanji tun u à pa mpyi sáraga maa wuu kapegigii tugure l̄w̄ maa Kile lùuni t̄iñe.

¹¹ Nyε mii nt̄aannamacinmpyiibii, ná Kile à wuu kyaa t̄aan uy'á lire pyiñkanni na, lire e wuu m̄ú à yaa wuu wuye kyaa t̄aan wuy'á. ¹² Sùpya jnyii jnye a t̄ég'a nya Kile na m̄e, n̄ka wuu aha wuye kyaa t̄aan wuy'á, wuu sí n-kwôro Kile wwoj̄eegē e, u t̄aange m̄ú sí raa jnaa wuu shw̄ohol'e s̄èenji na.

¹³ Ndemu cye kurugo wuu à li c̄e na wuu à ww̄o ná Kile e, Kile m̄ú s̄à ww̄o ná wuu e ke, lire li jnye: u à u Munaani le wuu e. ¹⁴ Tufooni à Jyafoonji tun u à pa mpyi dijyεnji Shwofoonji, wuu à lire nya wuu jnyigii na, maa mpyi lire kani sh̄eεnre jwufree. ¹⁵ Shinji u à t̄èen li taan na Yesu u jnye Kile Jyanji ke, Kile à ww̄o ná urufol'e, urufoo m̄ú à ww̄o ná Kile e. ¹⁶ T̄aanj̄kanni na Kile à wuu kyaa t̄aan uy'á ke, wuu à lire c̄e, maa dá li na. Kile na jnye t̄aanga, shinji u à kwôro t̄aange e ke, urufol' à ww̄o ná Kile e, ka Kile sí ww̄o ná urufol'e.

¹⁷ Wuu kyal' à t̄aan Kile á s̄èenji na, lire kurugo canñke u sí sùpyire puni sâra si nt̄aanna ná pi kapyiñkil'e ke, wuu yákilit̄enre wuu pi sí n-pyi kuru canñke. Naha kurugo ye bà Yesu Kirisita mpyi n̄ge dijyεnji i m̄e, amuni wuu m̄ú jnye. ¹⁸ Shinji u à Kile ná u c̄inmpyiibii kyaa t̄aan uy'á ke, urufoo yákiliñi maha nt̄èen, jaha na ye t̄aange s̄èe woge maha fyagare kw̄o. Yii li c̄e na mu aha sùpyañi nya u u fyáge, u kapegigii sí ndemu n̄o u na ke, lire yyaha na u maha fyáge. Lir' à li cyée shinji u jnye na fyáge ke, t̄aange jnye a ndire wà urufol'e m̄e. ¹⁹ Wuu pi ke, Kile u à fyânhā a wuu kyaa t̄aan uy'á, lire kurugo wuu à Kile ná wuu c̄inmpyiibii kyaa t̄aan wuy'á. ²⁰ Wà ha jwo na Kile kyal' à t̄aan ur'á, mà li ta urufol' à u c̄inmpworoñi kyaa p̄en uy'á, urufoo na jnye kafiniviniwe, jaha na ye mu jnyii jnye ma c̄inmpworoñi n̄gemu na ke, mu aha uru kyaa p̄en may'á, Kile u jnye mu jnyii jnye uru na m̄e, di uru kyaa sí n-jà n-t̄aan mu á n-jwo ye? ²¹ Nde Kile jnye na jcaa wuu á ke, lire li jnye: uru

kyal'à táan ñgemu á ke, urufoo u u cìnmpworonji kyaa táan uy'á mú.

5

Kile à njemu jwo Yesu kyaa na ke, wuu dá yire na

¹ Shin maha shin u à dá li na na Yesu u nyε Kile Nijcwənṛɔŋi ke, urufoo na nyε Kile pyà. Tufoonji Kile kyal'à táan shin maha shin á ke, u pyiibii kyaa maha ntáan urufol'á mú. ² Wuu aha Kile kyaa táan wuy'á, maa u tonj kurigii jaare, lire cye kurugo wuu sí li cè na u pyiibii kyal'à táan wuu á. ³ Yii li cè, mà Kile kyaa táan may'á, lire li nyε: na u tonj kurigii jaare. Cyire sí nyε kapyimpengii me, ⁴ naha na ye shin maha shin u nyε Kile pyà ke, urufoo maha fānha ta dijyεŋi na. Yaage urufoo maha ntèg'a fānha ta dijyεŋi na ke, kuru ku nyε wuu dāniyanji Yesu Kirisita na. ⁵ Jo u sí n-jà fānha ta dijyεŋi na ye? Shinji u à dá li na na Kile Jyaŋi u nyε Yesu ke, urufoo wi.

⁶ Yesu Kirisita à pa dijyεŋi i, maa batize lwəhe e, maa uye pyi sáraga, u sishang'à wu. U nyε a batize kanna me, u à batize, lire kàntugo maa uye pyi sáraga, u sishang'à wu. Kile Munaani na yire yu wuu á, lire li nyε sèenji. ⁷ Nyε yii li cè na yaayi taanre yi nyε na Yesu Kirisita kyaa yu wuu á, yire yi nyε: ⁸ Kile Munaani ná lwəhe ná sishange. Yire taanrenji mú s'à bē niŋkin na u kyaa na. ⁹ Nde sùpyir'à nya maa li yu ke, wuu maha neεge lire na, mà li ta nde Kile nyε na yu ke, lir'à fānha tò sùpyire wuuni na, naha na ye Kile yabilin'à jwo u Jyaŋi kyaa na. ¹⁰ Shin maha shin u à dá Kile Jyaŋi na ke, urufol'à nyε Kile niŋjwuyi na, maa yi yaha uye funj'i. Ngemu sí u nyε u nyε a dá Kile niŋjwuyi na me, urufol'à Kile pyi kafiniviniwe, naha na ye nde Kile à jwo u Jyaŋi kyaa na ke, urufoo nyε a dá lire na me. ¹¹ Lire sí li nyε: Kile à shìŋji niŋkwombaani kan wuu á, uru shìŋji na ntaa u Jyaŋi cye kurugo. ¹² Shin maha shin u nyε ná Jyafoonji i ke, shìŋji sèe wuŋi na nyε urufol'á. Shinji u nyε u nyε ná u e me, shìŋji sèe wuŋi nyε urufol'á me.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Yii pi à dá Kile Jyaŋi na ke, mii à ñge leterenji séme si ntun yii á, bà yii si mpyi si li cè na yii à shìŋji niŋkwombaani ta me. ¹⁴ Wuu aha yaaga maha yaaga jáare Kile á mà tàanna ná u nyii wuuni i ke, wuu à tèen ná l'e na u sí wuu jáarege lógo. ¹⁵ Ná wuu s'à li cè na u maha wuu jáareyi núru, lire e, wuu aha yaaga maha yaaga jáare u á ke, wuu maha li cè na wuu à kuru ta a kwò.

¹⁶ Wà ha cìnmpworonji wà nya u u kapii pyi, ndemu li nyε li sì kwùŋji nō u na me, urufoo u Kile jáare u á. Kile sí shìŋji sèe wuŋi kan u á, kapegigii cyi nyε cyi nyε na kwùŋji nōni sùpyanji na me, cyire pyifeebii kyaa li. Nka kapiini là na nyε wani, lire maha

sàa kwùŋi nō sùpyanji na. Lire kapiini shiŋi pyifoonji kyaa na bà mii à jwo yii Kile jnáare mε.¹⁷ Kyaa maha kyaa l'à para tapyige e ke, lire na jnye kapii. Nka kapegigii puni jnye na kwùŋi nəni sùpyanji na mε*.

¹⁸ Wuu à li cè na shin maha shin u jnye Kile pyà ke, urufoo jnye na uye yare kapegigii mpyinji yahare e mε, jnaha na yε Kile Jyanji maha urufoo sajcwənnji sigili, lire kurugo Sitaanniŋi sì n-jà yafyin pyi urufoo na mε.

¹⁹ Wuu à li cè na wuu na jnye Kile wuu, dijnyenji sùpyire sannte sì jnye Sitaanniŋi fànhe jnwəh'i.

²⁰ Wuu à li cè mú na Kile Jyanji à pa, maa wuu yákilibii mógo, ka wuu u Kilenji sèe wuŋi cè. Wuu jnye Kilenji sèe wuŋi wwoŋεε, wuu ná u Jyanji Yesu Kirisita wwoŋεεge cye kurugo. Uru u jnye Kilenji sèe wuŋi, ŋgemu u maha shiŋi niŋkwombaŋi kaan ke.

²¹ Mii pylibii, yii a yiye kàanmucaa yasunyji na.

* **5:17** Yii Marika 3.28-29 wíi.

Yuhana leterenji shonwuŋi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè leterenji funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu tūnntunŋo. Uru u à ñge leterenji sém'a tūugo dánafeebii kuruŋke kà á. Ku mpyi a sàa táan u á. Lire e u à ku yyere: «cìnmpworocwoŋi». Ú à ku dánafeebii yyere: «cìnmpworocwoŋi pylibii».

Yuhana à li cya pi á, pi piye kyaa táan piy'á. U à li cya mú na wà ha mpa pi á ná kàlaŋi waber'e, ñgemu u à li cyêe na Yesu ñye a pa mpyi sùpya diŋyeni i me, pi àha ñye urufoo na me.

Jwumpe tasiige

¹ Mii u ñye dánafeebii kacwənrəŋji ke, mii u ñye na ñge leterenji sémeni si ntun cìnmpworocwoŋi* ná u pylibil'á, Kile à uru ñgemu cwoɔnrə ke. Yii kyal'à táan mii á sèenji na. Mii kann'á bà yii kyal'à táan me, ñka mppi puni pi à sèenji cè ke, yii kyal'à táan pire pun'á. ² Yii kyal'à táan wuu á, naha na ye wuu à sèenji cè, u mú sí n-kwôro ná wuu e, fo tèekwombaa. ³ Tufoonji Kile ná u Jyanji Yesu Kirisita sí ñwø wuu na, si ñùnaara ta wuu na, si yyeñinje kan wuu á, bà wuu si mpyi s'a jaare sèenji juŋ'i, si wuye kyaa táan wuy'á me.

Wuu à yaa wuu a jaare sèenji juŋ'i, wuu u wuye kyaa táan wuy'á

⁴ L'à pyi mii á funntanga nimbwəhə, mà li ñya na mu pylibii pìi na jaare sèenji juŋ'i, bà Tufoonji à li cya wuu á me. ⁵ Nyé mii cìnmpworocwoŋi, ñye mii ñye na sémeni si ntun mu á nume ke, to nivənŋo bà me. Uru tonj'à le wuu á, canŋke wuu à jyè Kile kuni i ke, uru u ñye: wuu wuye kyaa táan wuy'á. ⁶ Wuu aha a Kile tonj'í kurigii jaare, lire li ñye tàange. Yire yi ñye na yu yii á, mà lwó fo yii canŋyige Kile kuni i, yii a lire pyi.

⁷ Mpíi pi ñye na sùpyire ñwø fáanŋi na leni kumpiini i ke, pir'à ñyaha diŋyeni yyaha kurugo nume. Pi ñye na ñeeeg'a tèen li taan na Yesu Kirisita à pa diŋyeni i ná supyicyeere e me. Shin maha shin u ñye amuni ke, urufoo na ñye kafiniviniwe, maa mpyi Kirisita zàmpen. ⁸ Yii a yiye kàanmucaa, bà li si mpyi yii àha ñkwø wuu báaraŋi kapyiini yaha li pyi laaga baa me, yii yiye waha bà yii si mpyi si u tòonŋi puni ta me. ⁹ Kàlaŋi u à yyaha tíi ná Kirisita kani i ke, shin maha shin u ñye u ñye a uye pwø uru na me, maa laaga tòon uru na ke, urufoo ñye ná Kile e me. Ñka shinŋi u à uye pwø uru na ke, urufoo ñye ná Tufoonji ná

* **1:1** Naha ñke cyage e, dánafeebii kuruŋke kà mege ki. Dánafeebii kuruŋke shiinbii pi ñye u pylibii.

Jyafoonji i. ¹⁰ Wà ha mpa yii á ná kàlaŋi waber'e, ñgemu u nyé u nyé a yyaha tíi ná Kirisita kani i mε, yii àha ñee urufoo yaha u sunmbage lèŋe yii pyenye e[†] mε. ¹¹ Yii àha urufoo shéere bá mε, naha na yε ñgemu ká urufoo shéere ke, u à wwò ná urufol'e kuru báarapege na.

Jwumpe nizanmpe

¹² Karii niŋyahagii saha na nyé mii á mà jwo yii á, mii la nàha si cyi séme mε, naha na yε mii la nyé si ñkàre wani yii yyére si sà cyi jwo yii á, bà wuu funntange si mpyi si fùnnjø mε. ¹³ Mu cìmpworocwoŋi Kile à cwɔɔnro ke, uru pyìbil'à mu shéere.

[†] **1:10** Pyenye kyaa l'à jwo naha ñke cyage e ke, dánafeebii tabinnige kyaa li. Lire tèni i cyeye mpyi sàha ñkwò a faanra Kile pèente mε na mε, dánafeebii mpyi maha piye bínnini pyenyi i.

Yuhana lèterenji tanrewuŋi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funŋɔ jwumpe e ke

Yuhana mpyi Yesu túnntunŋo. Uru u à nge lèterenji sém'a tun Gayusi á. Túnntunmpii Yuhana mpyi a tun pi sà Jwumpe Nintanmpe jwo Gayusi kànhe e ke, Gayusi mpyi a pire sunmbage lèŋe. Nka nàŋi wà na mpyi dánafeebii shwɔhɔl'e, na Jwoterefu. Uru mpyi a jn̄ee Yuhana túnntunmpii sunmbage na mε. U mpyi maha Yuhana jn̄ùŋke tare. Yuhana à Gayusi kēe maa li cya u á na u àha mpyi Jwoterefu fige mε.

Nge lèterenj'à li cyēe na shin maha shin u jyε na báare Kafoonji á ke, wuu à yaa wuu pire cùmu lemε jn̄wo.

Jwumpe tasüige

¹ Mii u jyε dánafeebii kacwɔnrɔŋi ke, mii u jyε na nge lèterenji sémeni si ntun mii ntàannamacinmpworonji Gayusi á. Sèenji na, mu kyal'à tাাan mii á. ² Mii ntàannamacinmpworonji, mii na li jn̄are Kile á, u u ma wuuni jn̄wo, u u ma yaha ticuumpe e, bà mu jyε na sì yyaha na Kile kuni i mε. ³ Mii funŋk'à tাাan sèl'e, jn̄aha na yε pyiŋkanni na mu à maye pwɔ sèenji na, ná pyiŋkanni na mu jyε na jn̄are u jn̄uŋ'i ke, cìnmptyibii pìl'à pa yire jwo mii á. ⁴ Mà lógo na mii pyiŋibii wá na jn̄are sèenji jn̄uŋ'i, funntanga nimbwɔhɔ jyε a tòro kuru na mii á mε.

Gayusi kani

⁵ Mii ntàannamacinmpworonji, kyaa maha kyaa mu jyε na mpyi cìnmptyibil'á fo mà sà nō nàmpwuunbii na ke, mu à li cyēe na mu na jyε jn̄wɔmε niŋkinfoo cyire karigii cye kurugo. ⁶ Pyiŋkanni na mu à li cyēe pi na na pi kyal'à tাাan mu á ke, pi à pa lire jwo na ha dánafeebii kuruŋk'á. Mu aha yákili yaha pi na, maa pi tègε pi kùsheeni i mà tāanna ná Kile jyii wuuni i, lire sí n-yaa. ⁷ Li cè na Kirisita mεge kurugo pi à nde kùluni tɔ̄ge lwó, mpyi pi jyε pi jyε Kile kuni i ná wuu e mε, pi jyε a pire cyeyaage kà tufige jn̄are mε. ⁸ Nyε wuu à yaa wuu a tire sùpyire shinji tère. Wuu aha a lire pyi, lire li sí li cyēe na wuu à cyeyi kan wuyá maa báare, bà sèenji jwumpe si mpyi si nō tajyahay'e mε.

Jwoterefu ná Demetirusi kani

⁹ Mii à jwɔŋyεya sém'a tùugo dánafeebii kuruŋk'á wani, nka Jwoterefu à wuu jwumpe cyé, ula jyε si uye pyi dánafeebii puni jn̄uŋfoonji. ¹⁰ Lire e mii aha nō wani, kapyimbaagil'e u à cye le, maa wuu jn̄uŋyi tare ke, mii sí cyire puni tègε yii niŋgyigigi na.

Lire kanni bà mε, u nyε na neege cìnmpyiibii sunmbage na mε, mpiimu la si ku nyε s'a pi sunmbage lēŋi ke, u maha núru na pire sigili lire na, maa pi kòre na yige dánafeebii kurunjke e.

¹¹ Mii ntàannamacinmpworoŋi, ma hà raa dìrili kapiini kurugo mε, ta dìrili kacenni kurugo. Shinŋi u nyε na kacenni pyi ke, urufoo na nyε Kile wu. Nka shinŋi u nyε na kapiini pyi ke, urufoo nyε a yafyin cè Kile e mε.

¹² Demetirusi wi ke, dánafeebii puni na uru metanga yu, sèenj i nyuŋ'i u nyε na jaare ke, uru mú à li cyēe na u meg' à tāan. Wuu na u metanga yu mú, mu s' à li cè na jje wuu à jwo u kyaa na ke, yire na nyε sée.

Jwumpe nizanmpe

¹³ Karii niyyahagii saha na naha mii á si njwo mu á, nka mii la nàha si cyi séme mε. ¹⁴ Mii na sônŋi li saha sì mɔ mε, wuu sí wuye nya, si jwo ná wuye e.

¹⁵ Kile u yyejinjke kan ma á.

Mu ceveebil' à mu shéere. Wuu ceveebii puni niŋkin niŋkinŋi shéere wani.

Zhude lèterenji

Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè lèterenji funjɔ jwumpe e ke

Zhude na mpyi wuu Kafoonji Yesu Kirisita cìnmpworo. Cye-lentiibii kafinivinibii pìi mpyi na kàlaji wà kaan dánafeebil'á na Kile maha sùpyire kapegigii yàfani pi na, ná lire e dánafeebii sí n-jà raa pi nyii karigii puni pyi. Lire e Zhude à ñge lèterenji sém'a tun dánafeebil'á, maa li cyée pi na na pi àha raa pi jwumpe núru mε, naha kurugo yε pi nyε na fyáge Kile na mε.

Jwumpe tasiige

¹ Mii Zhude u nyε Yesu Kirisita báarapyi, maa mpyi Yakuba sñjε ke, Tufoonji Kile à yii mpiimu yyere mà pyi u wuu, maa yii kyaa tåan uy'á, maa yii sañcwønni sigili na Yesu Kirisita cannuruge sigili ke, yii á mii à ñge lèterenji tun. ² Kile u ñùnaara ta yii na, u u yyenjke ná tåange kan yii á sèe sèl'e.

Cyeleñtiibii kafinivinibii kani

³ Mii ntàannamacinmpyibii, mii la mpyi a sì si lètere séme si ntun yii á wuu mú puni zhwoñi kyaa na. Nka mii à li ta kacenné li nyε li li mii u ñge lèterenji tun yii á si màban le yii e, bà yii si mpyi si yiye waha Kile kuni zhì leni na, lire ndemu l'à le Kile wuubii taan tɔɔgɔ niñkin fo tèekwombaa ke. ⁴ Mii à u tun yii á, naha na yε mpii pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, pire pil'á ñwøh'a jyè yii shwøhøl'e, maa wuu Kile kacenni kani labali na yu, si nta raa silege baa karigii pyi. Wuu ñùñufoonji ná wuu Kafoonji niñkinji u nyε Yesu Kirisita ke, pi maha uru cyíge. Mà lwó fo tèeməni i y'á séme Kile Jwumpe Semənji i na Kile sí pire sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e.

⁵ Kyaa maha kyaa mii sí n-jwo yii á ke, yii à cyire puni cè mà kwà, nka mii sí yii funjɔ cwo cyi na na Kafoonji à u shiinbii yige Misira kini i ke, mpii pi mpyi pi e pi nyε a dá u na mε, u à pire bò. ⁶ Yii funjɔ cwo li na mú, mèlékèebii pi mpyi ná pi tayyérege mpyi a pi yyaha jñi mε, ka pi i yíri pi tatæenje e ke, pire nimpwøñjahabii pi nyε tèrigii puni i yòrøyi na numpini cyage e, na canmbwøhe sigili, kuru canñke Kile sí pi sâra si ntàanna ná pi kapyiñkil'e. ⁷ Yii funjɔ cwo Sødømu ná Gømøri kànyi shiinbii ná pi kwùumpe kànyi shiinbii na mú. Pire mpyi a piye yaha jacwøore ná silege baa karigii mpyiñi na pire mèlékèebii fiige. Lire e Kile à nafugombaage tèg'a pire súugo si mpyi yyecyeenε.

⁸ Nyε pire cyeleñtiibii kafinivinibii kyaa mii à jwo ke, cyire karigii shinji pire nyε na mpyi mú: pi maha piye ñwøré ná jacwøore e, maa ñko na cyire karigii kun'à kan pir'á ñøøyi i, pi

maha Kafoonji kafente cyige, pèent' à yaa ti taha yaaga maha yaaga na njyini na ke, pi maha yire cyere.⁹ Mà li ta Misheli u nyε mèlèkεebii jùnjufembwòhò ke, mà u ná Sitaanniñi yaha piye na Musa buwuñi kyaa na, u nyε a Sitaanniñi jwò shwò ná cyàhigil'e mε, njka u à jwo kannna: «Kafoonji Kile u ma sâra.»¹⁰ Njka pire kafinivinibii nyε a yaage nkemu cè mε, pi maha kuru njini fare, pi na nyε mu à jwo sige yaaya. Pi maha karigii pyi piye jùnjø kurugo, pi yabilimpii kapyiini li sí pi shi tò.¹¹ Pi wuun' à kèege, naha kurugo yε pi à kumpiini lwò Kanjñi* fiige. Wyérënj kurugo pi à sùpyire wurugo Balamu† fiige. Pi à jùnjø kyán Kile na, bà Kore‡ mpyi a jùnjø kyán mε, lire kurugo Kile sí pi shi bò.

¹² Pire pi maha karigii nyaha na wùrûge yii kanjwòrò nyìjìnyi cyeyi i, silege nyε pi na mε. Piye kanni pi maha wíi. Pi na nyε mu à jwo kilewoo kafeg' à ndemu fwò a tòro ke, pi na nyε mu à jwo cire ntemu ti nyε ti nyε a sìi na yasere pyi tèni là tufige e mε, pi na nyε mu à jwo cige k' à dir'a kò ná ku ndire e ke, lire kurugo k' à waha.¹³ Pi maha pi silege baa karigii pyi sùpyire nyii na, bà suumpe lwòhe maha nkânni na yíri maa kakyayi yige na wàa cyínni na mε. Pi na nyε mu à jwo wòrii jcyiimu cyi nyε na jaare na mâre ke. Nde Kile à bégele pi mε na ke, lire li nyε nimpirinje, pi sí n-pyi kur'e fo tèekwombaa.

¹⁴ Enëki u mpyi Adama tùluge lyenwòge baashònwoge ke, Kile mpyi a uru pyi u à jwo mpaa shinpiibii shinji kyaa na, u mpyi a jwo: «Kafoonji sí n-pa ná u mèlèkεebii kampwòhii njyayahamamil'e,¹⁵ si sùpyire puni sâra si ntàanna ná pi kapyiinkil'e, mpaa pi nyε pi nyε na fyáge Kile na mε, si pire cêegé pi kapegigii mpyiñi kurugo. Jwunjama maha jwunjama pi à jwo u na ke, u sí pi cêegé cyire puni kurugo.»

¹⁶ Jwunjahamafee pi nyε pi pi, pi funjke nyε na njini mε, pi maha jaare na ntàanni ná pi nyii karigil'e, pi maha jwumbwompe yu, maa sùpyire booli pi nàfanñi kurugo.

Dánafebil' à yaa pi piye waha Kile kuni i

¹⁷ Njka mii ntàannamacinmpyiibii, yii pi ke, jwumpe Yesu túnntunmpil' à fyânhà a jwo yii á ke, yii àha funjø wwò puru na mε.¹⁸ Pi mpyi a jwo yii á na dijyeni canzanjyi i, sùpyire tà sí raa yii fwòhore, pi sì raa fyáge Kile na mε, pi sí raa pi nyii karigii pyi.¹⁹ Tire sùpyire ti nyε nte, pi maha ma ná ndàhalanji i dánafebibii kurunjke e, pi maha pi karigii pyi mà tâanna ná pi yabilimpii sònñøñkanni i. Kile Munaani nyε pi e mε.

* **1:11** Adama jyanj niacyiñi u mpyi Kanjñi. Ur' à u cœonnji bò (Zhenezi 4.1-8).

† **1:11** Wyérënj kurugo, Balamu mpyi a Izirayeli shiinbibii wurugo pi i kacyanhigii sunni (Nòmburu 22.4-35). ‡ **1:11** Kore mpyi a jùnjø kyán Kile túnntunñi Musa na (Nòmburu 16.1-35).

²⁰ Nka yii pi ke, mii ntàannamacinmpyiibii, yii yiye waha yii raa sì yyaha na Kile kuni i, yii raa Kile jnáare u Munaani fànhé cye kurugo. ²¹ Kile à yii kyaa táan uy'á, yii kwôrô kuru tàange e. Kafoonj Yesu Kirisita jnùnaare funjke e, u sí shìji niñkwombaanje ñgemu kan yii á ke, yii a uru sigili. ²² Mpíi pi jyé ná funyø shuunni i ke, yii a pire jnùnaare taa, yii fànhá le, yii i pi yákilibii tìjø. ²³ Yíi i pìi dìr'a yige nage e bà pi si mpyi si shwø mε. Pìi na jyé wani, yíi a jnùnaara taa pire na mú, ñka yii a yiye kàanmucaa pi na, yii laaga tɔɔn pi katupwøhøyi puni na, ali pi vàanntinjyí y'à nwóhø kapegigii cye kurugo ke, yii yire cyé.

Jwumpe nizanmpe

²⁴ Kile sí n-jà yii shwø kapegigii mpyinjí na, si yii tìgire cyaga baa wuubii ná yii funntanga wuubii pyi yii yyére u yyahe taan u sìnampe e canjka. ²⁵ Uru Kile niñkinjí u à wuu shwø wuu Kafoonj Yesu Kirisita cye kurugo. Sìnampe ná pèente ná fànhé ná jnùnfente jyé u á, mà ta dijyenjí sàha dá mε, maa mpyi u á numε ná tèekwombaa. Amiina!

Kacyeенjii séméñi Mpe yii à yaa yii cè mà jwo yii jyè séméñi funñɔ jwumpe e ke

Azi kùluni pi maha mpyi nume Turiki ke, Yesu túnntunji Yuhana u à ñge leterenji sém'a tun lire dánafeebii kuruñyi baashuunnin'á. Lire tèni i, Ḍrømu saanbwøhe mpyi na dánafeebii kyérege. Lire funñke e, pi à Yuhana cù mà le kàsuni i Patimøsi i, Iwøh'à kuru cyage kwûulo. Mà Yuhana yaha wani, Kafoonji Yesu Kirisita à uye cyêe u na maa nìjyini yaayi ná yaayi nimpayi cyêe u na, maa u pyi na nde u à jya ke, na u lire séme. Ñge séméñi i Yuhana à lì cyêe na jcyèrε Yesu sí n-pa si u wuubii shwɔ, si u zàmpεenbii shi bò. Puru jwumpe cye kurugo, u à dánafeebii fðønñɔ, maa màban le pi e, bà pi si mpyi si piye pwɔ Kile kuni i yyefuge tèni i me.

Kuni njycyiini i, pyiñkanni na Yesu à uye cyêe Yuhana na ke, u à lire jwo. Jwumø tateenye baashuunni yi ñye ñge séméñi funñke e, yire tateenyi puni niñkin niñkinji sí n-jà n-táa tataaya baashuunni shuunni.

Jwumpe tateenyi nimbwoyi baashuunni i u ñye:

Leteribii baashuunni i u à tûugo Azi kùluni dánafeebii kuruñy'á ke (2-3).

Fyèebii baashuunni i kani (4.1-8.6).

Mpuruyi baashuunni i kani (8.7-11.19).

Kabwøhigii kani (12-15).

Kile lùyirini ñkunahigii baashuunni i kani (16).

Kapyaagii cyi à yyaha tíi ná Babilønni kànhe e ke (17.1-19.10).

Kacyeенjii nizanñkii mà yyaha tíi ná tèrigii nizanñkii ná Zheruzalemu nivønni kani i (19.11-22.5).

Séméñi takwoore e, Yesu à jwømee Iwø, u à jwo «Ncyèrε, mii sí n-pa.»

Séméñi tasiige

¹ Yesu Kirisita à karigii nimpaañkii jcyiimu ñya ke, cyire cyi ñye ñge séméñi i. Kile u à cyire karigii cyêe u na, u cyêe u báarapyiibii na na jcyèrε cyi sí n-pyi. Yesu à u mèlékeñji tun u pa cyire karigii cyêe u báarapyiñji Yuhana na. ² Kile à karigii jcyiimu kyaa jwo, ka Yesu Kirisita si cyi sèenji cyêe Yuhana na, ka u u cyi puni ñya ke, Yuhana à cyire puni séme. ³ Ngemu ká ñge séméñi kâla sùpyir'á, ka mpiimu si u funñɔ jwumpe lógo karigii nimpaañkii kyaa na, maa pu kurigii jnáare ke, pirefee wuun' à jwø, jaha na yε ñge séméñi karigii tèepyin' à byanhara.

⁴Dánafeebii kuruŋyi baashuunniŋ^{*} yiŋye Azi kùluni i ke, mii Yuhana u à ḥe sémeŋi séme si ntun yir'á. Kileŋi u ḥye, ná u mpyi, ná u sí n-pa ke, uru u jwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á. Múnahigii baashuunniŋ cyi ḥye u saanre yateenŋke yyaha yyére ke, cyire mú cyi jwɔ yii na, cyi i yyeŋiŋke kan yii á. ⁵Yesu Kirisita u à Kile jwumpe jwo ná jwɔmeeɛfente e, maa mpyi shincyiŋi mà jnè a fworo kwùŋi i ná uru u ḥye niŋke saanbii jnūŋufooni ke, uru mú u jwɔ yii na, u u yyeŋiŋke kan yii á.

Uru u à wuu kyaa táchan uy'á maa wuu jnūŋo wwú wuu kapegigil'e, u sishange ḥguŋi cye kurugo, ⁶ maa wuu le u Saanre e, maa wuu pyi sáragawwu, bà wuu si mpyi s'a báare u Tuŋi Kile á me. Pèente ná fànhe na ḥye u á tèrigii puni i, fo tèekwombaa. Amiina!

⁷Yii li cè, u sí n-pa nahanyi i! Sùpyire puni sí u nya, ali mpie pi à u fúrugo ke, pire mú sí u nya. Niŋke supyishinji puni sí mée sú u kurugo. Amuni li sí n-pyi. Amiina.

⁸Kafoonji Kile à jwo: «Mii u ḥye Alifa ná Omega--tasiige ná takwøge. Mii u ḥye, mii u mpyi, mii sí n-pa, Sinji Punifoo.»

Yesu Kirisita à uye cyéē Yuhana na

⁹Mii Yuhana u ḥye yii cìnmpworonji ke, mii ná yii pi ḥye Kile saanre shiinbii, maa wuye shiile yyefuge e Yesu wwoŋeegē kurugo ke, Kile jwumpe ná Yesu kani jwunj'á pi pyi pi à mii cù a kàre Patimosi i†. ¹⁰Kafoonji pèente canŋke, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i mejwuu nimbwoo lógo naye kàntugo mu à jwo mpurugo mée. ¹¹L'à jwo: «Nde mu ḥye na jna ke, lire sém'a tÙugo dánafeebii kuruŋyi baashuunniŋ'á ḥye kànyi na: Efese ná Simirina ná Perigamu ná Cyatiri ná Saridesi ná Filadelifi ná Lawodisi.»

¹²Ka mii i yyaha kéenŋe si ncè shinŋi u ḥye na yu ná mii i ke. Mii à yyaha kéenŋe ke, ka mii i seennji fùkinahii baashuunni nya, ¹³maa yaage kà nya fùkinabii shwøhøl'e mu à jwo sùpya. Våanntinmbwøhø mpyi u à le, kuru mpyi na u taa fo u nintakuruyi na, seën våanmeeɛgē s'à tèg'a u mâhana u ntùŋke e. ¹⁴U jnùŋke mpyi a finiŋe weewee, nyiigii sí i jñi mu à jwo na. ¹⁵U tooyi mpyi na jñi mu à jwo dàŋye tøonnø pi à le a fwò nage e, u mejwuuni sí ḥye mu à jwo lufoomø tÙnmø. ¹⁶Wørii baashuunni mpyi u kàniŋe cyége e. Nwøyo shuunni kàshikwønñwøtanga mpyi na fwore u jwøge e. U yyahe mpyi na jñi bà canŋke maha mpyi canvwuge na me.

¹⁷Mii à u nya ke, maa ncwo u fere e, mu à jwo mii à kwû. Ka u u u kàniŋe cyége taha mii na, maa jwo: «Mà hà raa fyáge me, mii u ḥye njcyiŋi ná nizannji. ¹⁸Mii nyii wu u

* **1:4** Yahutuubil'á, baashuunniŋ maha jwo a wà yaaga na ḥkemu k'à fùnŋø ke. Naha ḥke cyage e, baashuunniŋ'á jwo a wà Azi kùluni dánafeebii kuruŋyi puni na.

† **1:9** Kiribilere li ḥye li li suumpe lwøhe niŋke e.

nye. Mii mpyi a kwû, n̄ka nume mii nye nyii na fo t̄ekwombaa. Kwùnji ná nj̄ke jw̄hō shiinbii cyage tirikyaanni na nye mii cye e. ¹⁹ Nye karigii cyi nye na mpyi nume, ná ncyii cyi sí n-pa n-pyi ke, cyire puni mu à nya ke, cyi séme. ²⁰ W̄origii baashuunniñi mu à nya mii kàniñe cyege e, ná s̄enñi fùkinabii baashuunniñi mu à nya ke, cyire karigii jw̄hē k'â n̄w̄hō ke, kuru ku nye n̄ke: w̄origii baashuunniñi cyi nye dánafeebii kuruñyi baashuunniñi yyaha yyére shiinbii[‡]. Fùkinabii pi nye yire kuruñyi baashuunniñi.

2

Leterenji u à t̄ìugo Efese kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

¹ Dánafeebii kuruñke ku nye Efese kànhe e ke, leteré sém'a kan kuru yyaha yyére shinj'á*, maa yi jwo u á na:

“Mii kàniñe cyege e w̄origii baashuunniñi nye, mii i jaare s̄enñi fùkinabii baashuunniñi shw̄hōl'e ke, mii à jwo: ² mii à yii kapyiñkii cè, báaranji yii nye na mpyi maa yiye shiile shiiliñkanni ndemu na ke, mii à yire cè. Mii à li cè na yii nye na n̄eege shinpiibii karigii na m̄e. Mp̄ii pi à piye pyi Yesu t̄ünntunmii mà ta s̄ee bà m̄e, yii à pire kàanmucya mà li ta na pi na fini. ³ Yii à yiye waha, maa kyaage kwú yiye e mii m̄ege kurugo, sàage nye a jyè yii e m̄e. ⁴ Cyire mú i, mii à t̄igire cyán yii na, naha na ye yii mpyi a mii kyaa táan yiy'á pyiñkanni ndemu na ke, là a fworo lire e. ⁵ Cyage yii à kùuñ'a cwo ke, yii funñó cwo kuru na, yii i yiye cêegē, yii i núru yii toroñkanni nijjyeen'á. Ná yii nye a lire pyi m̄e, mii sí n-pa yii m̄e na, si yii fùkinanji lw̄o u tayahage e. ⁶ N̄ka kyaa ninjin na nye yii e, ndemu l'à táan mii á ke. Nikolayiti shiinbii[†] kapyiñkil'â p̄en yii á, mii fiige. ⁷ Nye Kile Munaani na nj̄emu yu dánafeebii kuruñy'á ke, n̄gemu la ku nye si yire yyaha cè ke, urufoo u nijgyigigii p̄ere, u raa núru. N̄gemu ká mpyi javoo ke, shìñi cige ku nye Kile Arijinanji i ke, mii sí kuru yasæere tà kan urufoo u lyí.”

Leterenji u à t̄ìugo Simirina kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

⁸ Dánafeebii kuruñke ku nye Simirina kànhe e ke, leteré sém'a kan kuru yyaha yyére shinj'á[‡], maa yi jwo u á na:

“Mii u nye nijcyiñi ná nizanji ke, mii u mpyi a kwû maa nè ke, mii à jwo: ⁹ mii à yii yyefuge ná yii fòñke cè, n̄ka Kile kàmpañke na, yii na nye yaarafee. Mp̄ii pi maha n̄ko na pire

* **1:20** Pii maha jwo: «dánafeebii kuruñyi baashuunniñi mèlèkèebii». * **2:1** Pii maha jwo: «mèlèkèñ'á». † **2:6** Nikolayiti shiinbii na mpyi toñkuro. Lire toñkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlanji ná pi kapyiñkil'e. ‡ **2:8** Pii maha jwo: «mèlèken'á».

pi nyε Kile shiinbii§, mà ta sèe bà mε, pire na yii meyi kèège pyiñkanni ndemu na ke, mii à lire cè. Sitaanninji wwoñee pi nyε pi pi. ¹⁰Yyefuge ku sí raa yii taa ke, yii àha vyá kuru yyaha na mε. Yii lógo, Sitaanninji sí yii pii le kàsuñi i, bà pi si mpyi si yii zò shwø ñgíi mε. Yii sí canmpyaa ke yyefugo pyi, ñka yii kwôro Kile kuni i, pi mée ká mpyi na sí yii bò. Lire ká mpyi, mii sí shìñi niñkwombaanj kan yii pyi yii kajanjwooni.

¹¹ Nyε Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kuruñy'á ke, ñgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pere, u raa núru. Ñgemu ká mpyi javoo ke, kwùñi shønwunji sì no urufoo na mε."

Leterenji u à tìuugo Perigamu kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

¹² Dánafeebii kurunjke ku nyε Perigamu* kànhe e ke, letere sé'm'a kan kuru yyaha yyére shinn'á†, maa yi jwo u á na:

"Nwøyø shuunni kàshikwøñjwøtange nyε mii ñgemu á ke, mii à jwo: ¹³ mii à yii tateenje cè. Mii à cè na Sitaanninji fànhé tateenje ki. Antipasi u à pyi nwømee niñkinfoo maa mii kyaa jwo ke, pi à uru bò wani yii yyére Sitaanninji tateenje e. Lire ná li wuuni mú i, yii à yiye pwø mii na, yii nyε a ñen'a kàntugo wà mii na mε. ¹⁴Cyire mú i, mii à tìgire cyán yii na, naha na ye pii na nyε yii shwøhøl'e, pir'á taha Balamu‡ kàlañi fye e. Balamu u mpyi a saannji Balaki sòn, ka lire si mpyi kajuñø mà Izirayeli shiinbii yaha yasunyí kyaare ñkyanji ná jacwøore karigii mpyiñi na. ¹⁵Amuni li mú nyε, sùpyire tà na nyε yii shwøhøl'e, tir'á taha Nikolayiti shiinbii§ kàlañi fye e. ¹⁶Nyε yii yii toronkanni kéennje, lire baare e kàshikwøñjwøoni li nyε na fwore mii nwøge e ke, ñcyèrè mii sí n-shà yii yyére si sà tire tún ná l'e.

¹⁷ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kuruñy'á ke, ñgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pere, u raa núru. Ñgemu ká mpyi javoo ke, ñyìñi mege ku nyε mani ná u à ñwøhø ke, mii sí uru kan urufol'á. Mii sí kafafyinge kan urufol'á mú. Mege nivønñ'á séme kuru kafaage ñun'í, sùpyajnyε a ku cè me, fo ku tafoonji."

Leterenji u à tìuugo Cyatiri kànhe dánafeebii kuruñk'á ke

§ 2:9 Pìi maha jwo: «Yahutuubii». Yahutuubii pìi mpyi maha sânnji na pire pi nyε Kile shiinbii, ali pi mée ká mpyi pi nyε na kacenñji pyi mε. * 2:12 Kacinzunni mpyi a fànhé ta kuru kànhe e. Kuru mú k'á pyi kànhé niñcyiige ñkemu i pi à Òromu saanbwøhe pêe mu à jwo Kile ke. † 2:12 Pìi maha jwo: «mèlékeñ'á». ‡ 2:14 Yereyi Balamu à kan saannji Balaki á ke, yir'á pyi kajuñø mà Izirayeli shiinbii le kumpiini i (Nomburu 31.16). Naha ñke cyage e, cyelentiibib kafinivinibii pi nyε na sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlañi i ke, Yuhana à pire tåanna ná Balamu i. § 2:15 Nikolayiti shiinbii na mpyi toñkuro. Lire toñkuni shiinbii mpyi maha sùpyire leni kumpiini i ná pi kàlañi ná pi kapyiñkil'e.

¹⁸ Dánafeebii kuruŋke ku nyε Cyatiri kànhe e ke, lètere sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á*, maa yi jwo u á na:

"Mii Kile Jyaŋi nyiigii cyi nyε na jî na fiige, mii tooyi sí i jî dàŋye təoŋnə fiige ke, mii à jwo: ¹⁹ 'Mii à yii kapyiŋkii ná yii tāange ná yii dāniyāŋi ná yii sùpyire ntègēŋi ná yii yiye zhiiliŋi cè. Yii báaraŋi mû s'à nyaha nume mà tòro niŋcyiŋi na. ²⁰ Cyire mû i, mii à tigire cyán yii na, naha na yε ceenjí u nyε Zhezabeli† ke, ur'á fine na uru na nyε Kile tūnntunŋo, ḥka yii à u yaha u u mii báarapyiibii leni kumpiini i ná u kàlaŋi i, bà pi si mpyi s'a jacwɔɔre pyi, s'a yasunȳyi kyaare kyàa mε. ²¹ Mii à tère kan u á u u toroŋkanni kēenŋε, ḥka u la nyε sì láha u jacwɔɔre karigii na mε. ²² Lire kurugo mii sí yampe pà yaha u na fo si u sínniŋε. Mpíi pi nyε na jacwɔɔre pyi ná u e ke, mii sí yyefugo nimbwɔhɔ wà pire na mû, fo pi aha pi toroŋkanni kēenŋε. ²³ Mii sí u fyèŋwɔhɔshiinbii pyi pi a ḥkwûu. Lire e, dánafeebii kuruŋyi puni sí n-cè na shinŋi u à sùpyire sònŋjore ná ti funŋo karigii cè ke, mii wi. Mii sí yii shin maha shin sâra si ntàanna ná u kapyiŋkil'e.

²⁴ Nyε yii sanmpii pi nyε Cyatiri i, ná yii nyε a nεe uru ceenjí kàlaŋi na mε, yii pi à pyi yii nyε a nεn'a Sitaanninji kanwɔhigii yyaha cya si ncè mε, mii sí kyaa niŋkin kanna cya yii á, lire li nyε: ²⁵ kàlaŋi yii à ta ke, yii kwôro uru na fo mà sà nə mii tèepani na. ²⁶ Ngemu ká mpyi javoo maa mii nyii karigii pyi mà nə fo tegēni na ke, mii sí supyishiŋi puni nyūŋufente kan urufol'á. ²⁷ U sí raa pi kēenŋi ná təoŋnə kàbil'e, si pi jya jya pworo cwoo fiige. ²⁸ Mii sí tire nyūŋufente kan urufol'á, bà mii Tuŋi Kile à ti kan mii á mε. Mii sí nyèmugo woni kan urufol'á mû."

²⁹ Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kuruŋy'á ke, ḥgemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niŋgyigii pεrε, u raa núru."

3

Leterenjí u à tūugo Saridesi kànhe dánafeebii kurunk'á ke

¹ Dánafeebii kuruŋke ku nyε Saridesi kànhe e ke, lètere sém'a kan kuru yyaha yyére shinŋ'á* maa yi jwo u á na:

"Kile múnahigii baashuunniŋi ná wɔrigii baashuunniŋi nyε mii ḥgemu á ke, mii à jwo mii à yii kapyiŋkii cè. Sùpyire na sònŋjí na yii à shìŋi sèe wuŋi ta, mà li ta yii à kwû u kàmpanŋke na. ² Nyε yii yíři ḥoŋmpε na, yii fànhā le yiye e, naha na yε yii fanh'á kwò a kwò. Yii li cè na yii nyε na yii karigii pyi na nəni

* **2:18** Pli maha jwo: «mèləkeŋ'á». † **2:20** Uru ceenjí Zhezabeli kurugo, Akabu mpyi a Kile kuni yaha (1 Saanbii 16.29-31; 1 Saanbii 18.4,19; 2 Saanbii 9.22). Lire kurugo, naha ḥke cyage e, ceenjí u à dánafeebii le kumpiini i ná u kàlaŋi i ke, Yuhaná à uru ceenjí meŋe le Zhezabeli. * **3:1** Pli maha jwo: «mèləkeŋ'á».

cyi tēgēni na mii u Kileñjnyii na mε. ³Kālanjyii à lógo maa nyee u na ke, yii funjø cwo uru na, yii i u cū yii tāanna ná u lógoñkanni i, yii i yii toroñkanni kēenñe. Ná yii nyε a nyiigii múgo mε, mii sí n-pāa yii e nāñkaawa flige, yii sì mii tēepani cè mε. ⁴Lire ná li wuuni mú i, sùpyire tā na nyε wani Saridesi kānhe e, tire nyε a ti vāannyi jiwóhō mε. Tire ti sí n-pa vāanvyinnyi le, s'a jnāare ná mii i, naha na yε ti ná lir'ā yaa.

⁵ Ngemu ká mpyi javoo ke, urufoo mú sí vāanvyinge kà le amuni. Mii sì n-sli urufoo mεge bò shiñjy niñkwombaanj tafeebii mεyi tasemeg e mε. Mii sí yi jwo mii Tuñj Kile ná u mèlēkeebii nyii na, na urufoo na nyε mii wu. ⁶Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kuruñy'á ke, ngemu la ku nyε si yire cè ke, urufoo u niñgyigigii pεre, u raa núru."

Leterenji u à tūugo Filadelifi kānhe dānafeebii kuruñk'á ke

⁷ Dānafeebii kuruñke ku nyε Filadelifi kānhe e ke, letere sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á[†], maa yi jwo u á na:

"Mii u nyε njcenñji, sèejifoo, saanñji Dawuda tirikyaanni foo. Mii aha jwøge ñkemu múgo ke, wà sì n-jà kuru tò mε, mii aha ñkemu tò ke, wà sì n-jà kuru múgo mε. ⁸Mii à yii kapyiñkii cè. Mii à li cè na yii fāñh'á cyére, lire ná li wuuni mú i, yii à kwôro na mii jwumpe kuni jnāare, yii nyε a cyé mii na mε. Lire kurugo, mii à jwøge múgo yii á, sùpyañji wà tufige sì n-jà ku tò mε. ⁹Sitaanniñj wwoñeebii pi à piye pyi Kile shiin[‡] mà ta sèe bà mε, mii sí fānha cyán pire na, pi a ma pi a ninjkure sínñ yii á, s'a yii pēre. Lire e pi sí n-cè na yii kyal'á tāan mii á. ¹⁰Yii à kwôro na mii jwumpe kurigii jnāare, maa yiye shiile. Lire kurugo, yyefuge ku sí n-pa diñyeni sùpyire puni ta si pi zò shwø ñgíi ke, kuru tèni ká nɔ, mii mú sí n-kwôro ná yii e. ¹¹Ncyèrε mii sí n-pa. Kālanjyii à ta ke, yii uru cū ná sèl'e, wà kà ñkwò kajajjwooni shwø yii na mε. ¹²Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí uru pyi ciñkunñj mii Kilenjy jnāarebage e, u saha sì n-fworo wani mε. Mii sí na Kilenjy mεge ná Kile kānhe mεge séme urufoo na. Kuru ku nyε Zheruzalemu kānhe nivññke, ñkemu ku sí n-yíri niñyinji i Kile yyére si ntíge ke. Mii sí na yabilinjy mεge nivññke séme urufoo na mú.

¹³ Kile Munaani na njemu yu dānafeebii kuruñy'á ke, ngemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pεre u raa núru."

Leterenji u à tūugo Lawodisi kānhe dānafeebii kuruñk'á ke

¹⁴ Dānafeebii kuruñke ku nyε Lawodisi kānhe e ke, letere sém'a kan kuru yyaha yyére shinñ'á[§], maa yi jwo u à na:

[†] 3:7 Pli maha jwo: «mèlēkeñj'á». [‡] 3:9 Pli maha jwo: «Yahutuubii». Yii 2.9 wíi.

[§] 3:14 Pli maha jwo: «mèlēkeñj'á».

"Mii u nyε Amiina*", njemu u nyε na Kile jwumpe yu ná jwōmeefente ná sēenji i ke. Mii cye kurugo Kile à yaayi puni dá. ¹⁵ Mii à yii kapyiinkii cè. Yii nyε a njé me, yii mū nyε a wyèrε me. Yii n'a mpyi a njé, lire nyε me mà wyèrε, lire bá mpyi na sí n-pwóro. ¹⁶ Nka yii na nyε mu à jwo lùwəoogo. Yii nyε a wyèrε me, yii mū nyε a njé me, lire kurugo mii sí yii tûgo na jwōge e. ¹⁷ Yii na yiye sōnji yaarafee, na yaayi puni na nyε yii á, na yafyin kyaa saha nyε yii na me, nka yii nyε a cè na yii na nyε kanhamafee ná jnūnaarafee me. Yii cyengaya wuu ná yii cipyire wuu pi nyε, maa mpyi fyinmii. ¹⁸ Lire kurugo, mii na yii yerege: yii a ma, mii sí sēenji sée wuŋi pérε yii á, bà yii si mpyi si mpyi yaarafee me. Yii a ma, mii sí vāanvyinnyε pérε yii á, yii tèg'a yii cipyire tò, bà silege si mpyi si láha yii na me. Yii a ma, mii sí nyiigii wyεere pérε yii á, yii pyi yii nyiigii na, bà yii si mpyi s'a naa me. ¹⁹ Mpíi kyaa l'à tāan mii á ke, pire wà ká wurugo, mii maha u yere, maa u le kuni i. Nyε yii yiye waha, yii i yii toronkanni kēenjε. ²⁰ Mii njnyereni na nyε jwōge na, maa ku kúuli. Ngemu ká mii mējwuuni lógo, maa jwōge mógo ke, mii sí n-jyè urufoo yyére si lyî ná u e, urufoo mū sí n-lyî ná mii i.

²¹ Ngemu ká mpyi javoo ke, mii sí urufoo pyi u tèen ná mii i na saanre yateenjke e, bà mii à pyi javoo maa ntèen ná na Tuñi i u saanre yateenjke e me.

²² Kile Munaani na njemu yu dánafeebii kuruñy'á ke, njemu la ku nyε si yire yyaha cè ke, urufoo u niñgyigigii pérε, u raa núru."»

4

Kile pèente niñyiñji i

¹ Lire kàntugo nde à pyi mii á kacyele mà jwōgo nya k'à mógo niñyiñji i. Mējwuuni mii mpyi a fyâンha a lógo mpu-rugo mεe fiige ke, lir'à jwo: «Dùgo naha, karigii cyi à yaa cyi pyi nde kàntugo ke, mii sí cyire cyéé mu na.» ² Lire tēnenuuni i, ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka mii i saanra yateenj nya niñyiñji i, wà s'à tèen k'e. ³ Urufoo mpyi na jnî zasipe ná sariduwane kakyanhala kafaare longara woore fiige. Zànhajwōoge mpyi a kuru tateenge kwûulo, ku mpyi na jnî mu à jwo kafaani pi maha mpyi emerodini ke. ⁴ Saanra yateenj nya niñcyiige kwûulo. Kacwɔnrii benjaaga ná sicyεere mpyi a tèen y'e, pi mpyi a vāanvyinre le, maa sēenji jnūntoyi tò pi jnùnyi na. ⁵ Kilejini ná túnmpé ná kiletinni mpyi na

* **3:14** Nde jwumbilini jwāhe ku nyε naha lke cyage e: «Sèe wi.» Kirisita mēge ká mpyi Amiina, lir'à yaa li wuu pyi wuu tèen ná l'e na jwōmyahigii Kile à lwó u cye kurugo ke, cyire puni sí n-fûnjo.

fwore kuru saanre yateenjke e. Fùkinahii baashuunni mpyi na jñi ku yyaha yyére, pire pi nyé Kile múnahigii baashuunniñi. ⁶ Yateenjke yyaha yyére, tafabwøhø mpyi wani mu à jwo lwøhø cyaga. Kuru cyage mpyi na jñi dùba ná zànhafunjceenjë fiige. Nyii yaaya sicyeere mpyi saanre yateenjke niñke e maa ku kwûulo, yire yyaha yyéreñi ná yi kàntugo yyéreñi puni mpyi nyipyaa. ⁷ Nyii yaage njycyiige mpyi mu à jwo cànraga, shønwoge mpyi mu à jwo nupeyaaga, tanrawoge yyahe sí nyé mu à jwo sùpya wogo, sicyerewoge sí nyé mu à jwo nyé u nyé na mpéeli. ⁸ Fukanya baani mpyi yire nyii yaayi sicyeereñi puni niñkin niñkinji na. Yi cyeere puni mpyi nyipyaa. Pìlaga bâra canja na, yi maha ñko:

«Nijcenjji, niñcenjji, niñcenjji, Kafoonj Kile, Siñi Punifoo, ñgemu u mpyi, ná u nyé, ná u sí n-pa ke.»

⁹ Nge u à tèen saanre yateenjke e, ná u nyé nyii na fo tèekwombaa ke, nyi nyii yaayi ká a uru pêre, maa u báami, maa fwù kaan u á tère o tère e ke, ¹⁰ kacwønribii beñjaaga ná sicyeereñi maha niñkure sín saanre yateenjkefoo yyaha yyére, uru nyii wuñi u nyé tèrigii puni i, maa u pêe, maa pi kajajwooni jùntonyi kwòçng'a tîrige u taan, maa jwo:

¹¹ «Wuu Kafoonj Kile, mu à yaa ná pèente ná ñkèenj ná sífente e,
naha na ye mu u à yaayi puni dá,
mu à yi dá mà tàanna ná ma nyii wuuni i.»

5

Mpabilini ná sémeñejke kani

¹ Nyé ñge u mpyi a tèen saanre yateenjke e ke, ka mii i sémeñej nimbwøhø nya k'à myígile uru kàniñe cyege e. Sémeré mpyi ku kàmpannyi shuunniñi na, maa ku jwø to ná fyèe baashuunni i. ² Ka mii i Kile mèléke fanhajyahaga wu nya u u yu fàンha na: «Jofoo u à yaa ná fyèebii ndàhanj i si sémeñi jwø mógo ye?»

³ Nka wà nyé a ta niñyinji ná jñike ná jñike jwøh'i, ñgemu u sí n-jà sémeñi jwø mógo si u funjke wíi me. ⁴ Ka mii i mée sú sèl'e, naha na ye sùpya nyé a ta ñgemu u à yaa ná sémeñi mùgonji i, si u funjke wíi me. ⁵ Ka kacwønroñi wà niñkin si mii pyi: «Ma hà raa mée súu me. Zhuda tûluge shinñi u nyé mu à jwo cànraga, maa mpyi saanñi Dawuda ñampyige ke, yii li cè na kur'á pyi javoo. Lire e, ku sí n-jà fyèebii baashuunniñi láha, si sémeñi jwø mógo.»

⁶ Nyé ka mii i Mpabili nya l'à yyére saanre yateenjke yyaha yyére, nyii yaayi sicyeereñi ná kacwønribii shwøh'l'e. Li mpyi mu à jwo l'à bò mà pyi sáraka. Nèñji baashuunni mpyi l'á, ná nyii baashuunni, cyire cyi nyé Kile múnahigii baashuunniñi

cyi à tùugo dìnyeñji cyeyi puni i ke. ⁷ Ka Mpabilini si file maa sémeñji shwɔ saanre yateenjke teenfoonjì kàniñje cyege e. ⁸ Lir'à pyi ke, ka nyii yaayi sicyeereñji ná kacwɔnribii beñjaaga ná sicyeereñji si piye t̄rig'a cyán Mpabilini á. Pi shin maha shin mpyi ná ɻkɔnn'i, mà bâra seen ɻkunahii, cyire puni mpyi a jî wusuna nùguntanga wu na. Nareyi Kile wuubii maha mpyi ke, yire yi mpyi uru wusunaji. ⁹ Pi mpyi na mee nivønnɔ cêe na:
 «Mu u à yaa ná ɻke sémeñke zhwoñj i,
 si ku fyèebii láha,
 na ha na ye mu à bò mà pyi sáraga,
 maa sùpyire tà jùñjò wwû ná ma sischange e mà pyi Kile wuu,
 tùluyi puni ná shéenre puni ná supyishinjì puni ná kírigii puni i.
¹⁰ Mu à pi pyi saanlii ná sáragawwuu, bà pi si mpyi s'a báare Kile á,
 si mpyi jùñufente e jùñke na me.»

¹¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkèe miliyoo niñyahajyahamii mee lógo. Pi mpyi a saanre yateenjke ná nyii yaayi ná kacwɔnribii kwûulo. ¹² Pi mpyi na ɻko fàンha na:
 «Mpabilini l'à bò mà pyi sáraga ke,
 lire l'à yaa ná sífente ná yaarafente ná yákilifente ná fàñhe
 ná pèente ná sìnampe ná ɻkèenj i.»

¹³ Yaaga maha yaaga k'à dá niñyiñji ná jùñke ná jùñke jwɔh'i ná lwɔhe e ná yaaga maha yaaga ku nyé ke, ka mii i yire puni nya yi i mee cêe na:
 «ɻkèenjì ná pèente ná sìnampe ná fàñhafente ti pyi saanre yateenjke teenfoonjì ná Mpabilini woro, fo tèekwombaa!»

¹⁴ Nyii yaayi sicyeereñji mpyi na ɻko: «Amiina». Ka kacwɔnribii si piye t̄rig'a cyán, maa saanre yateenjke teenfoonjì ná Mpabilini pêe.

6

Mpabilini à fyèe baani láha yyecyiige na

¹ Nyé sémeñke fyèebii baashuunniñji i, ka mii i Mpabilini nya l'à niñcyiñji láha. Nyii yaayi sicyeereñji i, ka mii i kuru kà niñkin nya k'à jwo fàñha na mu à jwo kileñj u à tîn, na:
 «Pa naha!» ² Ka mii i wíl'a shɔñfyinge nya, sintaga mpyi ku fèvoonjì cye e. Kajanjwoo nintonjɔ mpyi a kan u á, ka u kajanjuñji si ɻkàre si sà mpyi kajanja sahanjki.

³ Mpabilini à fyèñji shɔñwuñjì láha sémeñke na ke, ka nyii yaage shɔñwoge si jwo: «Pa naha!» ⁴ Nyé ka shɔnge kabere si fworo. Kuru mpyi a jànaña. Fàñhe mpyi a kan ku fèvoonj'á u yyenjke kwò jùñke na, bà sùpyire si mpyi s'a tiye bùu me. Kàshikwɔññwòtoñgo mpyi a kan u á.

⁵ Tèni i Mpabilini à fyènji tanrewuji láha ke, ka nyii yaage tanrawoge si jwo: «Pa naha!» Ka mii i shəngə niŋgwəhə nya k'à fworo. Nge u mpyi ku juŋ'i ke, paanni mpyi uru cye e.

⁶ Ka tūnma si fworo sùpya məjwuu fiige nyii yaayi sicyeerenji shwəhəl'e na: «Mòonji paanni nyęge niŋkinji na nyę shin niŋkin canmpuŋo báara sàra. Kàlage paanni nyęyi taanrenji mú na nyę amuni. Nka ma hà sìnmpe ná ɛrəzən sinmpe kęege mε.»

⁷ Nyę Mpabilini à fyènji sicyerewuji láha ke, ka mii i nyii yaage sicyerewoge nya k'à jwo: «Pa naha!» ⁸ Nyę ka mii i shəngə nishwushwugo nya. Nge u mpyi ku juŋ'i ke, uru męge ku nyę Kwùnji. Nìŋke ɻwəhə shiinbii cyage mpyi a taha u fye e. Mu aha diŋyęnji sùpyire tāa tataaya sicyeere, fànhé mpyi a kan pi á, pi taaga niŋkin bò ná kàshikwənnywəoni ná kategé ná yampimpe ná nìŋke sige yapiyi i.

⁹ Nyę Mpabilini à fyènji kaŋkuro wuŋi láha ke, mpii pi mpyi a bò Kile jwumpe ná pu njwuŋi kurugo ke, ka mii i pire múnahigii nya sárati tawwuge ɻwəh'i. ¹⁰ Pi mpyi na ɻko fànhé na: «Wuu Kafoonji niŋcennji ná sée wuŋi, naha tère mu nyę na sigili si diŋyę sùpyire yíbe wuu mbòŋi kyaa na, si li fwooni tò pi na ye?» ¹¹ Ka vāanntinmbwəhə nivyinge si ɻkan pi shin maha shin á, maa pi pyi pi funyiyi njęe sahanki tère nimbilere e fo pi báarapyijęebii ná cìnmpyiibii pi sí n-bò pi fiige ke, pire dánji ká fùnjo.

¹² Nyę Mpabilini à fyènji baani wuŋi láha ke, ka mii i njęke nya k'à cyęenne sèl'e. Ka canŋaŋyiini si wwə diri, ka yinke si náaŋja mu à jwo sìshan. ¹³ Ka wərigii si yíri njęyinji i mà pa ncwo ncwo njęke na mu à jwo kafeebwəhə k'à fizhiye cige nimpimbaaga nähara a wwü. ¹⁴ Ka njęyinji si myígil'a lwó wani, bà wà maha sémeweňe myígile mε. Najyi ná kíripyeere ti nyę suumpe lwəhe njęke e ke, ka yire puni si ncúmja ncúmja lwó yi tateen'y'e. ¹⁵ Ka njęke saanbii ná fànhafeebii ná kàshikwənbii njęufeebii ná nàfuueebii ná sifeebii ná diŋyę sùpyire sannte puni, bilibili bára mpii pi nyę pi nyę bilii mε, ka pire puni si ɻwəhə naŋgyiyi ná kafawyiy'e. ¹⁶ Pi mpyi na ɻko najyi ná kafaay'a: «Yii cwo wuu juŋ'i, yii wuu ɻwəhə saanre yateenŋke tēnfoonji yyaha na, ná Mpabilini lùyirini yyaha na. ¹⁷ Naha na yε pi lùyirini canmbwəhe k'à nō ninjaa, jofoo u si n-jà n-shwə yε?»

7

Fyè à bwòn Kile báarapyiibii na

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekeε sicyeere nya pi à yyére diŋyęnji njęnyi sicyeerenji na. Pi mpyi a kafęege kwòn diŋyęnji njęnyi sicyeerenji na, bà li si mpyi kafęege kà núru vwə njęke ná suumpe lwəhe ná cige kà tuſiige na mε. ² Ka mii i Kile mèlekeŋji wabęre nya u à yíri canŋafyinmpe e. Kileŋi nyii wuŋi

fyèŋji mpyi u cye e. Kile mèləkəebii sicyeereŋ'á fành'à kan pi jìŋke ná suumpe lwəhe yaayi këge ke, u mpyi na yu fànhna na pir'á na: ³ «Yii àha yaaga pyi jìŋke ná suumpe lwəhe ná cire na mε, fo wuu aha fyè bwòn wuu Kileŋi báarapyibii byahigii na.»

⁴ Sùpyire na fyèŋji mpyi a bwòn ke, ka pire pèrēge si jwo mii á. Pi mpyi shiin kampwəhii ɻkuu ná beeshuunni ná sicyeere (144.000) mà fworo Izirayeli tūluyi puni i.

⁵ Zhuda shiinbil'e fyèŋji mpyi a bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni (12.000) na,

Urubén shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Gadi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

⁶ Ashéri shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Nefitali shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Manase shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

⁷ Simiyon shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Levi shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Isakari shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

⁸ Zabulon shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Yusufu shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na,

Benzhama shiinbil'e, maa u bwòn shiin kampwəhii ke ná shuunni na.

Shinyahajyahara na Kile pêre

⁹ Lire kàntugo ka mii i nûr'a wí mà sùpyijyahajyahara nya wà sì n-jà ntemu tòrø mε. Kìrigii puni ná tūluyi puni ná supyishinji puni ná sheenre puni sùpyii pi mpyi pi pi. Pi mpyi a yyére Kile saanre yateenŋke ná Mpabilini yyáha yyére. Vàanvyinre mpyi pi na, sháhaŋkenye* sí nyé pi cye e. ¹⁰ Pi mpyi na yu fànhna na: «Wuu Kileŋi u à tèen saanre yateenŋke e ke, uru ná Mpabilini à wuu shwø.» ¹¹ Kile mèləkəebii puni mpyi a saanre yateenŋke ná kacwɔnribii ná nyii yaayi sicyeereŋi kwûulo, maa piye tîrig'a cyán saanre yateenŋke taan, maa Kile pêre, ¹² maa ɻko:

«Amiina!

Ñkèenji ná sìnampe

ná yákilifente ná fwùŋji ná pèente

* **7:9** Yire ɻkényi mpyi na funntange ná kataanni cyêre.

ná sífente ná fànhé
na nyé wuu Kileñjí wuyo fo tèekwombaa.
Amiina.

¹³ Nyé ka kacwɔnɔnjí wà niŋkin si mii pyi: «Mpire pi à nte vāanvyinre le ame yé, taa pi à yíri ke?» ¹⁴ Ka mii i jwo: «Mu à pi cè kàfooŋjí.» Ka u u jwo: «Mpii pi à fworo kyaage nimbwɔhe e, maa pi vāanyyi jyé a finiŋe Mpabilini sìshange e ke, pire pi. ¹⁵ Lire e, pi nyé Kile saanre yateenŋke yyaha yyére, maa u père u bage e pilaga bâra canŋja na. Nge u à tèen saanre yateenŋke e ke, uru sí n-tèen pi shwɔhɔl'e, si pi le u fukange jwɔh'i. ¹⁶ Kategé ná byage saha sì pi ta mε. Canŋke sì pi súugo mε, kafuge kà tufige saha sì pi ta mε, ¹⁷ naha na yé Mpabilini li nyé saanre yateenŋke niŋke e ke, lire sí n-pyi pi nàhafooŋjí. Lùbilibii lwɔhe ku maha shìji sèe wuŋi kaan ke, li sí n-kàre ná pi e pire cyage e. Kile yabiliŋi sí pi nyilwɔhe puni cwûun.»

8

Mpabilini à fyèŋi baashɔnwuŋi láha

¹ Tèni i Mpabilini à fyèŋi baashɔnwuŋi láha ke, ka túnmpé si fyâha niŋyinjí i, mà tère nimbilere pyi. ² Kile mèlækéebii baashuunniŋjí u à yyére Kile yyaha yyére ke, ka mii i pire nyá, ka mpuruyo baashuunni si ŋkan pir'á.

³ Ka Kile mèlækéŋi wabərè si mpa yyére sárati tasogoge taan. Wusunasuugocwoo mpyi u cye e, ndemu l'à yaa ná sèenŋji i ke. Ka wusuna niŋyahawa si ŋkan u á, u pyi sárata ná Kile wuubii puni narey'e, sárati tasogoge sèenŋji woge ku nyé Kile saanre yateenŋke yyaha yyére ke, kuru nyŋ'i. ⁴ Ka wusunají ŋguruge si wá na fwore cwooni i Kile mèlækéŋi cye e, na dùru ná Kile wuubii narey'e Kile yyaha taan. ⁵ Lire kàntugo ka Kile mèlækéŋi si wusunají cwooni njí sárati tawwuge naŋkyanhigii na, mà wu niŋke na. Ka kileñjí si wá na ntînni, maa njí, túnmpé s'à nyaha, ka niŋke si nyéenŋne.

Kile mèlækéebil' à mpuruyo baani wyì yyecyiige na

⁶ Kile mèlækéebii baashuunniŋjí cye e mpuruyo baashuunniŋjí mpyi ke, ka pire si bégele s'a yi wyì.

⁷ Kile mèlækéŋi niŋcyiŋ' à u mpuruge wyì ke, ka zànhafunjceenŋji ná nage ná sìshange si wùrugo yiye e mà yíri niŋyinjí na mà wà niŋke na. Niŋke ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à sógo ná ku cire ná ku nyépuruge e.

⁸ Kile mèlækéŋi shɔnwuŋ' à u mpuruge wyì ke, ka yaaga nimbwɔhɔ si wà suumpe lwɔhe e mu à jwo nyána nawogo. Suumpe lwɔhe ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à kéenŋ'a pyi sìshan. ⁹ Nyii yaayi yi nyé suumpe lwɔhe e ke, yire ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à kwû, bakwooyi ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à murulo.

¹⁰ Kile mèlèkènji tanrewuŋ'à u mpuruge wyì ke, ka woro nintabaala si yíri nìnyiŋi i mà mpa ncwo jìnke na. Li mpyi na jî na fiige. Baabii ká ntáa tataaya taanre, l'à cwo taaga niŋkin ná ku lübilibii jnuŋ'i. ¹¹ Lire woni mege na jyε Zoroni. Lwøhe ká ntáa tataaya taanre, l'à taaga niŋkin pyi k'à soro. Mpíi pi à ku bya ke, pire njyahara à kwû ku zoronj kurugo.

¹² Kile mèlèkènji sicyerewuŋ'à u mpuruge wyì ke, canjke ná yinjke ná wørigii ká ntáa tataaya taanre, taaya niŋkin niŋkin à këege. Lir'à pyi ke, yi saha jyε a jà a bëenmpe yige pu yigenkanni na mε. Cannke ká ntáa tataaya taanre, taaga niŋkin à kwôro canŋajyiini bëenmpe baa. Numpilage ká ntáa tataaya taanre, yinjke jyε a bëenmε yige taage tanrawoge e mε.

¹³ Ka mii i nûr'a jyε nya fo nìnyiŋi i, u u ɣko fànha na: «Nìnjke sùpyire wuun'à këege, l'à këege, l'à këege, naha kurugo yε jcyèrε mèlèkèebii taanrenji sanŋi sí pi mpuruyi wyì.»

9

¹ Nyε Kile mèlèkènji kaŋkuro wuŋ'à u mpuruge wyì ke, ka mii i woni là nya l'à yíri nìnyiŋi i mà mpa ncwo jìnke na, ka kacyewyicugunjke tirikyaanni si ɣkan l'á. ² Ka li i ku múgo, ka ɳuruge si ntíi na dùgudugu na dùru mu à jwo kaceege ku jyε na sóre, mà canŋajyiini ná kafeege pyi k'à wwø. ³ Ka kampεenjyε si fworo kuru ɳuruge e mà caala mà jìnke tò. Fànhe mpyi a kan y'a sùpyire nɔni nóngyahigii fiige. ⁴ Y'à jwo y'á na y'áha yaaga pyi jyεge, lire jyε mε cire, lire jyε mε yaaga maha yaaga k'à sii na fyín jìnke na ke, kuru kà na mε, fo sùpyire ti jyε Kile fyènji jyε a bwøn ti byahigii na mε. ⁵ Kuni jyε a kan y'á, y'a sùpyire bùu mε, ɣka yi ti yyahayi fwøhørø yìnyε kaŋkuro funj'i. Yi tanonjke yanjkanni ná nóngyaani woge na jyε niŋkin. ⁶ Cyire canmpyaagil'e, sùpyire sí raa kwùnji caa, ɣka ti sì u ta mε. Ti la sí n-pyí si ɣkwû, ɣka kwùnji sí raa fí ti yyaha na.

⁷ Yire kampεenjyε mpyi shonyø fiige, njemu y'á bëgele kàshige mεe na ke. Yaaya na mpyi yi jùnyi na seén jùntoyo fiige, yi yyahayi mpyi sùpya wogo fiige. ⁸ Yi jùnjoore mpyi ceewe woro fiige, ɳkyànhigii sí jyε cànragna wogii fiige. ⁹ Yi ntùnke mpyi mu à jwo k'à tò ná tøennø vàanntinnj'i, yi fukanyi tùnmpe mpyi mu à jwo shønkuruŋø ku jyε na fí ná yi wòtoribil'e na wá kàshige cyage e. ¹⁰ Yi neŋyi mpyi ná sènnjil'e nóngyahii fiige. Yire neŋyi cye kurugo, fànhe mpyi y'e, yi jà a yyefuge nò sùpyire na yìnyε kaŋkuro funj'i. ¹¹ Kacyewyicugunjke mèlèkènji u mpyi yi saannji. Eburubii sheenre e pi maha u mege pyi: «Abadøn» Giréklibii woore e maa u mege pyi: «Apoliyøn». (Kuru mege jwøhe ku jyε: «kakyampyinjø».).

¹² Nyε yyefuge njencyiig'à tòro, yii li cè shuunni saha na ma kàntugo.

¹³ Nyε Kile mèlèkènji baani wuñ'à u mpuruge wyì ke, sárayi tawwuge sèenji woge ku nyε Kile yyaha yyére ke, ka mii i mèjwuu lógo kuru mbiliñkii sicyeereñi na. ¹⁴ Kile mèlèkènji baani wuñi u mpyi ná mpuruge e ke, ka nde mèjwuuni si uru pyi: «Kile mèlèkèebii sicyeereñi u à pwø Efirati banji nimbwonji cyage e ke, pire sàンha.» ¹⁵ Pire Kile mèlèkèebii sicyeereñi mpyi a bégel'a yaha na nde yyeeni ná ñke yinke ná nde canmbilini ná nde tèni yabilini sigili ke, pi à sàンha, bà li si mpyi, dijyε sùpyire ká ntáa tataaya taanre, pi i taaga ninjkin bò mε. ¹⁶ Pi kàshikwoñbii pi mpyi shonyijunj'i ke, pire pèreg'à jwo mii á. Pi mpyi shiin miliyoo ñkwuu shuunni (200.000.000). ¹⁷ Kacyeeni mii à nyε ke, lire l'à pyi, mii à shonyi ná yi feveebii nyε. Tøønnte vàanntinjyi yi mpyi pi na ke, yire mpyi a ñáaña na fiige, maa mpyi bula fiige, maa mpyi nere fiige. Shonyi ñùnyi mpyi canraya wuyi fiige. Nage ná ñguruge ná ñkìrigini mpyi na fwore yi jwøyi i. ¹⁸ Dijyεnji sùpyire ká ntáa tataaya taanre, nage ná ñguruge ná ñkìrigini u mpyi na fwore shonyijwøyi i ke, yire yyefuyi taanren'à taaga ninjkin bò. ¹⁹ Shonyi fàñhe mpyi yi jwøyi ná yi neñyi i. Yi neñyi mpyi wwòo fiige, maa mpyi ná ñumbogil'e. Cyire cye kurugo, yi mpyi maha yyefuge wàa sùpyire na.

²⁰ Nyε sùpyire t'à pyi ti nyε a kwû yire yyefuyi cye e mε, tire nyε a láha ti cyeyayaayi mpèenji na mε. Ka ti i ntòro ná ti jínasunni ná ti kacyinzunni i, ti mpyi a yire njemu yaa ná sèenji, lire nyε mε wyérefyinnji, lire nyε mε dàñyεnji, lire nyε mε kafaayi, lire nyε mε ná cire e ke. Må li ta, yire yaayi nyε na ñaa mε, yi nyε na núru mε, yi nyε na jà a ñaara mε. ²¹ Ti mú nyε a láha ti supyibuuni ná ti sìñkanmpe ná ti jacwoore ná ti ñàñkaage na mε.

10

Sémèbileni kani

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkè fanhajyahaga wuñi wabere nyε u à tîge mà yîri njenyi i. Nahaña mpyi u na vâanntinjε fiige, zàñhañwoäge sí nyε u ñùñke e. U yyahe mpyi canñayiini fiige, u tooyi sí nyε mu à jwo na ku nyε cinñkunyo na. ² Sémèbileni là jwø mpyi a mógo u cye e. Ka u u u kàniñe tøoge yaha suumpe lwøhe ñuñ'i, maa kàmene woge yaha ñùñke na, ³ maa jwo fàñha na cànraga fiige. U à jwo amuni ke, ka kilenji si ntîn tooyo baashuunni. ⁴ Cyire kiletiinjkii baashuunniñ'à njemu jwo ke, mii la mpyi si yire séme, ñka mii à mèjwuu lógo njenyi i na: «Kiletiinjkii baashuunniñ'à njemu jwo ke, puru pyi ma kanni funñø kyaa, ma hè pu séme

mε.»⁵ Kile mèlèkeñi mii mpyi a jny a à u tøage kà niñkin yaha suumpe lwøhe juñ'i, maa ku sanñke yaha juñke na ke, ka uru si u kàniñe cyege yîrige niñyiñi i,⁶ maa jwo: «Kilenj u jnye fo tèekwombaa, ná u à niñyiñi ná juñke ná suumpe lwøhe ná yi funjø yaayi puni dá ke, mii sí n-kâa uru mëge na na tèn' à nò, tère saha jnye mε.»⁷ Mèlèkeñi baashønwunji ká u mpuruge wyì canñke ñkemu i ke, kañwøhøni Kile à bégel'a yaha ke, u sí lire pyi, bà u à yi jwo u tùnnntunmpii, u báarapyiibil'á mε.»

⁸ Mëjwuuni mii mpyi a fyâinha a lôgo mà yîri niñyiñi i ke, ka lire si nûr'a mii pyi: «Kile mèlèkeñi u à yyére suumpe lwøhe ná juñke juñ'i ná sémëbileni nimugojahani i ke, sà li shwø u cye e.»⁹ Ka mii i file uru Kile mèlèkeñi na, maa u pyi u sémëbileni kan, ka u u mii pyi: «Li shwø ma a ñkyà, li sí n-soro mu funjke e, ñka li sí n-pôo mu jwøge e sere fiige.»¹⁰ Nyé ka mii i sémëbileni shwø Kile mèlèkeñi cye e mà kyà. Li mpyi a pôo mii jwøge e sere fiige, ñka mii à li jò ke, ka li i mii funjke pyi ku u mii yà zoroni cye e.

¹¹ Ka pi i yi jwo mii á na Kile saha sí tùnnnturo le mii cye e mii u jwo supyishi niñyahawa ná kìrii niñyahagii ná shenre niñyahara sùpyii ná saanlii niñyahamil'á.

11

Kile tùnnntunmpii shuunniñi kani

¹ Nyé lire kàntugo, ka pi i sumara pyipyi yaaga kan mii á mu à jwo kàbii, maa yi jwo mii á: «Yîr'a Kilejaarebage ná sârayi tawwuge súma, mpii pi jnye wani na Kile pêre ke, ma a pire tòrø. ² Ñka ma hà Kilejaarebage ntâani súma mε, jaha na ye mpii pi jnye pi jnye Kile kuni i mε, kuru cyag' à kan pir'á. Pire pi sí n-pa Kile kànhé jya yîjyé beeshuunni ná shuunni funj'i.³ Mii sí na jwumpe jwufeebii shuunniñi tun ná bubaga vâanji i yacy'e. Pi sí raa mii tùnnnture pyi canmpyaa kampwoo ná ñkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funj'i.»⁴ Olivye ciyi shuunniñi ná fùkinabii shuunniñi pi jnye juñke Kafoonji taan ke, yire yi jnye pire tùnnntunmpii shuunniñi. ⁵ Sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, nage maha fworo pi jwøyi i, maa uru zàmpennji bò. Sèenj na, sùpya maha sùpya la ká mpyi si kawaa pyi pi na, urufol' à yaa u bò amuni. ⁶ Fànhe na jnye pi á pi jà a zànhé cù k' àha mpa pi tùnnnture canmpyaagii funjke e mε. Pi mú maha jà a lwøhe kêennj'a pyi sisshan. Tère o tère l' à pi táan ke, yyefuge shiñj u à pi táan ke, pi maha jà a kuru wà sùpyire na juñke na.

⁷ Pi aha pi tùnnnture jwo a kwò tèni ndemu i ke, sige yapege kà sí n-fworo kacyewyicuguñke e si mpa pi tùn, si jà pi na, si pi bò. ⁸ Pi buwuubii sí n-yaha kànbwøhe tafage e. Kuru kànhé ku

sí n-jà n-tàanna ná Sədəmu* ná Misira† e, yi kapegigii kurugo, kur'e pi à pi Kafoonji kwòro cige na mú. ⁹ Pií sí n-yîri kîrigii puni ná tûluyi puni ná sh  enre puni ná supyishi  i puni i si mpa a pi buwuubii w  i canmpyaa taanre n   paanga funn'i, pi s   j  e w   u pi t   me. ¹⁰ Pi   kw  nji funntange kurugo, dijye s  upyire sí n-pyi nt  aanji i, s'a ma yaaya kaan piy'  , naha na y   pire Kile t  unntunmpii shuunni  i mpyi a dijye  i s  upyire yyahayi fw  h  r   s  l'e.

¹¹ Ny   cyire canmpyaa taanre n   paange k  antugo, ka sh  nji nj  ni si y  ri Kile yy  re m  a jy  e pi e, ka pi i y  r'a yy  re. Mpii pi à pi j  ya ke, ka pire si fy   s  l'e. ¹² Ka pire t  unntunmpii shuunni  i si m  ejwuu l    o f  nha na m  a y  ri n  nyi  i i na: «Yii d  ugo naha.» Ka pi i d  ugo n  nyi  i i naha  ke k  e, m  a pi z  ampe  nbii yaha t  ayy  rege e na pi w  i. ¹³ Ka j  nke si nt  l'a cy  enn  e s  l'e. K  anhe k  a nt  aa tataaya ke, taaga nin  kin bay a mpyi a cwo, ka shiin kampw  hii baashuunni (7.000) si   kw   kuru j  nke j  cy  enni  i kajyil'e. Mpii pi à kw  ro ke, ka pire si fy   s  l'e, Kilenji u ny   yaayi puni j  n  o na ke, maa li j  w   c  u na uru p  re.

¹⁴ Ny   yyefuge sh  nwog'   t  ro,   ka j  cy  ere tanrawoge sí j  w   c  u.

Kile m  leke  ji baash  nwu  '   u mpuruge wy  

¹⁵ Ny   Kile m  leke  ji baash  nwu  '   u mpuruge wy   ke, ka m  ejwugii si fworo n  nyi  i i f  nha na:

«Dijye  i j  n  ufent'   pyi wuu Kafoonji Kile n   u Nijcw  n  r  n  i woro fo t  ekwombaa.»

¹⁶ Kacw  nribii benjaaga n   sicy  ereji u à t  en pi saanre yate  enyi i Kile yyah  re ke, ka pire si piye t  rig'a cy  n, maa Kile p  e, ¹⁷ maa jwo:

«Kafoonji Kile, Si  i Punifoo,
mu u ny  , n   mu mpyi ke,
wuu fw  u na ny   mu na,

naha na y   mu à ma f  nhe nimbw  he t  j   ma Saanre e.

¹⁸ Supyishi  i puni l    igiji mpyi a y  ri,
  ka num   mu u l  yirini li ny   na jaa.

T  eni i mu s  i kw  ubii y  be ke, lir'   a n   num  ,
mu t  unntunmpii pi ny   mu b  aarapyibii ke, pire s  aranji třeni m   à n  ,

m  a b  ra mu shiinbii n   mpyi pi ny   na fy  age mu yyaha na ke,
shinbwo b  ra shinbilere na.

Mpii pi ny   na s  upyire k  e  ge j  nke na ke,
pire t  ekeg  ni m   à n  .»

¹⁹ Lire k  antugo Kile jaarebage ku ny   n  nyi  i i ke, ka kuru si m  go. Ka Kile tunmbyaare mbw  uni si j  ya kuru bage e. Ka

* **11:8** Kuru k  anhe mpyi a c   n   silege baa karigil'e (Zhen  zi 19.4-11). † **11:8** Lire k  ni shiinbii na mpyi Izirayeli shiinbii z  ampe  nbii. Wani Izirayeli shiinbii mpyi bilere e.

kileñini ná túnmpé ná kiletinni ná jìñke jncyèennnej si mpyi mà bâra zànhafunjceenjyi na.

12

Ceeñi ná wwòlyege kani

¹ Lire kàntugo nde à pyi kacyele nìnyinji i, mii à ceenji wà nya, canñajyiini mpyi u na mu à jwo vâanntinjé, yinjke sí nyé u tooyi jwôh'i, wòrii ke ná shuunni s'à pyi kajanjwoo jùntoñø u jùñke na. ² U laa wu u mpyi, u mpyi na ñkwúuli zinji cyereyampe cye e.

³ Lire kàntugo nde à pyi kacyeeni labere nìnyinji i, mii à wwòlyege nimbwôhø nìnyega nya. Ku mpyi ná jùmbogii baashuunni ná neñji ke e, saanra jùntoñø na mpyi jùmbogigii puni niñkin niñkinji na. ⁴ Wòrigii ká ntáa tataaya taanre, k'à ku neñke tèg'a taaga niñkin pwó a wu jùñke na. Ku mpyi a yyére ceenji taan, u aha si si pyàñi jò. ⁵ Ka ceenji si pùnambile si, ka Kile mèlékeñi wà si li lwó a kàre Kile saanre yateenjke taan, Kile yyére. Lire li sí n-pyi supyishinji puni jùñø na, s'a ti këenjji ná tòønnø kabil'e. ⁶ Nyé ka ceenji si fê a kàre siwage e. Kile mpyi a cyage kà bégel'a yaha u mæe na wani, bà pi si mpyi s'a u kaan u a lyí canmpyaa kampwoo ná ñkwuu shuunni ná beetaanre (1.260) funñ'i mæ.

⁷ Lire kàntugo ka kàshige si yíri nìnyinji i. Misheli u nyé Kile mèlékeebii jùñjufoonji wà ke, ka uru ná u mèlékeebii sí wwòlyege tún, ka wwòlyege ná ku mèlékeebii si pi tún mü. ⁸ Nka ku nyé a jà kàshige na mæ, ku ná ku mèlékeebii saha nyé a tateenje ta nìnyinji i mæ. ⁹ Kuru wwòlyege ku mpyi tèecyiini i. Kuru ku nyé jínabii jùñjufoonji, maa mpyi Sitaanniñji ke, ka pi i kuru wà jùñke na ná ku mèlékeebil'e. Kuru ku maha diñyeni sùpyire wuruge.

¹⁰ Lire kàntugo ka mii i mejwuu lógo fànha na nìnyinji i na:
«Tèni i wuu Kilenji sí sùpyire shwo, si u sifente cyéé, si ntèen u
saanre tateenje e ke, lir'a nø numé,
nge u à cwøørø mà pyi Shwofoonji ke, uru jùñufente tèepyiin'à
nø mü.

Naha na ye nge u maha wuu cìnmpyibii cêege Kile yyahe taan
pilaga bâra canja na ke,
pi à uru wà jùñke na.

¹¹ Wuu cìnmpyibil'à pyi javee u na,
Mpabilini sìshange ñguñji
ná Jwumpe Nintanmpé ñjwuñji cye kurugo.
Pi à jneé mà pi múnahigii kan sáraga.

¹² Lire e ke tateenje na nyé yii mpiimu á nìnyinji i ke,
yii pyi funntange e,
ñka jùñke ná suumpé lwøhe wuun'à këege,
naha na ye Sitaanniñji nàvunñø wuñ'à tîge yii yyére.

U à cè na uru canmpyaagii neŋe saha nyε a tɔən mε.»

¹³ Wwòlyeg'à pi nyā pi à kuru wà jìŋke na ke, ceenji u mpyi a pùnambilini si ke, maa ntaha uru fye e na ŋkòre. ¹⁴ Ka nyε nimbwəhō fukanya shuunni si ŋkan ceenj'á, u yíri yire na u a sì u tateenje e síwage e, bà u jwɔ si mpyi s'a jcaa wani yyee taanre ná paanga funn'i, si laaga tɔən wwòlyege na mε. ¹⁵ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege si lwɔhō yige ku jwɔge e mà wà ceenji kàntugo ba fiige, bà kuru si mpyi si u lwó mε. ¹⁶ Nka jìŋk'à ceenji tègε. Lwɔhe wwòlyeg'à yige ku jwɔge e mà wà ke, jìŋk'à mûgo, maa kuru bya. ¹⁷ Lir'à pyi ke, ka wwòlyege lùuni si yíri ceenji taan, maa kàshige kēenje u pyìibii sanmpil'á. Pire pi nyε, mpii pi nyε na Kile tonj kurigii jáare, maa Yesu kyaa yu sùpyir'á ke.

¹⁸ Lire kàntugo ka wwòlyege si sà yyére suumpe lwɔhe jwɔge na.

13

Sige yapiyi shuunniŋi kani

¹ Nyε lire kàntugo, ka mii i sige yapege kà nyā ku u fwore suumpe lwɔhe e. Neŋji ke ná jùmbogigii baashuunni nyε k'á. Saanre jùntoŋo na mpyi cyire jeeŋkii puni niŋkin niŋkinji na, Kile mékegerē meyi s'à séme ku jùmbogigii na. ² Sige yapege mii mpyi a nyā ke, kuru mpyi cin fiige. Fànhe mpyi ku tooy'e, ku jwɔge sì nyε cànragna wogo fiige. Ka wwòlyege si ku fànhe fiige kan k'á, maa ku saanre yateenŋke kan k'á, maa jùŋufente kan k'á sèl'e. ³ Sige yapege jùmboge kà niŋkin mpyi a bânni mu à jwo ku sì n-kwû. Nka kuru tabannag'à pa ŋkwò, ka li i mpyi kakyanhala sùpyir'á fo t'à yír'a taha ku fye e. ⁴ Ka ti i wwòlyege pêe, jaha na yε k'á jùŋufente kan sige yapeg'á. Ka ti i sige yapege pêe mû na: «Jofoo u nyε ŋke sige yapege jca yε? Jofoo u sì n-jà ku tún yε?»

⁵ Nwɔg'à kan k'á, bà ku si mpyi si kuye pêe, s'a Kile mékegerē jwumpe yu mε. Kun'à pa ŋkan k'á yínyε beeshuunni ná shuunni funn'i, k'a lire pyi. ⁶ Ka ku u ku jwɔge mûgo maa Kile ná u tateenje mège kēege, mpii pi à tèen nìnyinji i ke, maa pire meyi kēege mû. ⁷ Kun'à pa ŋkan k'á, ku Kile wuubii tún, ku u jà pi na. Fàngh'à kan k'á, ku pyi tùluyi puni ná kìrigii puni ná shèenre puni jwufeebii ná supyishinji puni jùŋo na. ⁸ Dínyε sùpyire puni sì raa ku pêre, fo mpii meyi y'á séme shìnjì niŋkwombaanj tafeebii meyi tasemège e mà lwó dínyε tasiige e ke. Mpabilini l'à pyi sáraga ke, uru sémenji na nyε lìre wu.

⁹ Ngemu la ku nyε si karii yyaha cè ke, urufoo u ningyigigii pêre, u raa nûru. ¹⁰ Ngemu ká mpyi na sì n-le kàsuŋi i ke, urufoo sì n-le kàsuŋi i. Ngemu ká mpyi na sì n-bò ná kàshikwònñwɔoni i ke, urufoo sì n-bò ná l'e. Lire e ke Kile wuubil'à yaa pi kyaage kwú piye e, pi i ŋkwôro Kile kuni i.

¹¹ Nyε ka mii i nûr'a sige yapege kabεrε nya ku u fwore jìñke e. Neñji shuunni mpyi ku na mpàbili wogii fiige, ku mpyi na yu wwòlyege fiige. ¹² Ku mpyi na ku karigii pyi sige yapege njocyiige nyii na, ná kuru u fànhé puni i. Tabannage mpyi na ñko s'a sige yapege njocyiige ñkemu bùu, ka ku u nûr'a yíri ke, ñke numε wog'â dijyεnji ná u sùpyire pyi na t'a kuru pêre. ¹³ Sige yapege shɔnwoge mpyi maha kakyanhala karigii pyi, fo maha nage pyi ku u yíri njyinji i na ntîri jìñke na sùpyire nyii na. ¹⁴ Lire pyinjkanni na, fànhé ku mpyi a kan k'à kakyanhala karigii pyi sige yapege njocyiige nyii na ke, ku mpyi a dijyεnji sùpyire wurugo ná cyire karigil'e. Kàshikwɔnnjwɔoni mpyi a sige yapege ñkemu bânni, ka ku u nûr'a cùunjø ke, ku mpyi a dijyεnji sùpyire pyi na ti kuru nàjjanji yaa ti raa ku pêre. ¹⁵ Nyε sige yapege njocyiige nàjjanji sùpyir'â yaa ke, fành'â kan sige yapege shɔnwog'â, ka ku u múnna le uru nàjjanji i, bà u si mpyi s'a yu, mpiimu ká jcyé si u pêe ke, u u pire bò mε. ¹⁶ Ka ku u fànhá cyán sùpyire puni na, bà fyè si mpyi si bwòn pi shin maha shin kàniñe cyεge, lire nyε mε u byaaní na mε, shinbilere bâra shinbwo na, yaarafoo bâra yaara baafoo na, biliwe bâra shinni u nyε u nyε biliwe mε. ¹⁷ Sùpya mpyi na sì n-jà zhwo pyi, lire nyε mε mà pεremε pyi, ná ñke sige yapege fyèñji nyε urufoo na mε. Uru fyèñji u nyε sige yapege mεge, lire nyε mε tòrømpe pu sí n-bê ná ku mεge e ke.

¹⁸ Nde na nyε yákilifee kyaa. Tòrømpe pu sí n-bê na sige yapege mεge jwòh'i ke, shinni u nyε yákilifoo ke, urufoo u puru jwòhe cya a cè. Sùpya mεge ku nyε ku ki. Kuru ku nyε ñkwuu baani ná beetaanre ná baani (666).

14

Mpabilini ná l'à mpiimu jùñjø wwû ke

¹ Lire kàntugo ka mii i wíi mà Mpabilini njyjereni nya Siyón jnajke jnuñ'i. Shiin kampwòhii ñkwuu ná beeshuunni ná sicyεere (144.000) mpyi ná l'e. Mpabilini mεge ná li Tuñi mεge mpyi a séme pire shiinbii byahigii na. ² Ka mii i mεjwuú lógo l'à fworo njyijì i mu à jwo lufoomo túnmo, maa mpyi mu à jwo kiletinne. Li mú mpyi mu à jwo pì pi nyε na ñkònnii bwùun. ³ Pi mpyi Kile saanre yateenñke ná nyii yaayi sicyεereñi ná kacwònrribii yyaha yyére na mεε nivønnø cêe. Pire shiin kampwòhii ñkuu ná beeshuunni ná sicyεereñi jùñjø Kile à wwû dijyεnji i ke, pire baare e, sùpya mpyi na sì n-jà lire mεeni taanna mε. ⁴ Tire sùpyire nyε a mpyi a jñen'a tiye jwòhø ná cibahani i mε. Ti nyε a mpyi a ceewe shi cè mε. Tire mpyi maha ntaha Mpabilini fye e li tasheyi puni i. Tire jùñyi y'â wwû yyecyiige na sùpyire shwòhøl'e, maa ti pyi Kile

ná Mpabilini wuu. ⁵ Ti nyε a sìi na fini mε, ncèegε cyaga nyε ti na mε.

Kile mèlekεebii taanreŋi kani

⁶ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekεenji wabεre nintorowo nyα fo nìnyiŋi i. Jwumpe Nintanmpe pu nyε tèrigii puni wumpe ke, puru mpyi u á njwuŋi mεe na sùpyire pun'á. U mpyi a yaa u a pu yu kirigii puni ná tùluyi puni ná shεenre puni jwufeebii ná supyishiŋi pun'á. ⁷ Ka u u wá na yu fànha na: «Yii a fyágε Kile na, yii raa u kérε, naha na ye tèn'á nō u dijyε sùpyire yíbe ti kapyiŋkii na. Uru u à nìnyiŋi ná jìŋke ná suumpe lwóhe ná lùbilibii dá ke, yii a u pérε.»

⁸ Kile mèlekε shənwu mpyi a pa njcyiŋi kàntugo maa ḥko: «K'á jya! Kànbwóhe Babilənni à jya! Kuru k'á ku εrezen sinmpe kan supyishiŋi puni u a bya. Lire jwóhe ku nyε, k'á supyishiŋi puni pyi u à jacwóore pyi ku fige..»

⁹ Nyε Kile mèlekε tanrewu mpyi a pa mpii shuunniŋi kàntugo, maa ḥko fànha na: «Shin maha shin ká ḥke sige yapege ná ku nànjani pēe, ka ku fyèŋi si bwòn u byaani, lire nyε mε u cyεge na ke, ¹⁰ urufoo sí εrezenŋi sinmpe nintanhampε bya. Puru pu nyε Kile lùyirini. Yyefuge sí nō u na nage ná ḥkirigiŋi cye kurugo, Kile mèlekεebii ná Mpabilini nyii na. ¹¹ Nage e u sí n-pyi ke, kuru sì n-sli n-fùgo mε. Mpii pi à sige yapege ná ku nànjani pēe, ku mεge fyèŋi sí nyε pi na ke, pìlagà bâra canja na, ḥəmo sì n-pyi pir'á mε.»

¹² Lire e ke mpii pi nyε Kile wuubii, maa u tonj kurigii jaare maa ntaha Yesu fye e ke, pir'á yaa pi kyaage kwú piye e.

¹³ Lire kàntugo ka mii i mejwuū lógo nìnyiŋi i na: «Yi séme na mà lwó numε na, sùpyire ti sí n-kwû si ti yaha Kafoonji wwoŋεegε e ke, tire wuun'á jwó.» Kile Munaani à jwo: «Sèe wi, tire sí ḥjò ti báarawage na, naha na ye Kile sì funjø wwò ti báaraŋi njcennŋi na mε.»

Kile lùyirini l'á tāanna ná sùmakwəngigil'e ke

¹⁴ Nyε ka mii i nür'a wíi mà nahaŋke kà nivyinge nyα, wà mpyi a tèen ku na mu à jwo sùpya. Sèen jùntoŋj mpyi urufoo jùŋke na, kòonŋa nintan sí nyε u cyεge e. ¹⁵ Ka Kile mèlekεenji wabεre si fworo Kilejaarebage e, maa jwo fànha na ná nahaŋke jùŋi wuŋi i na: «Nìŋke sùmaŋi tèekwəonn'á nō, sùmaŋi pun'á nō, ma kòonŋaŋi lwó ma a u kwùun.» ¹⁶ Nge u mpyi a tèen nahaŋke jùŋ'i ke, ka uru si u kòonŋaŋi lwó, maa jùŋke sùmaŋi kwòn.

¹⁷ Lire kàntugo ka Kile mèlekεenji wabεre si fworo Kilejaarebage e nìnyiŋi na, kòonŋa jwɔtanga wu na mpyi uru cye e mū.

¹⁸ Ka Kile mèlèkeŋji wabere si fworo sárayi tawwuge e, uru u nyé nage jùñjø na. Ka u u kòonjaŋifoo pyi: «Nìŋke erezéenj'à nò, u kwòn ná ma kòonjaŋi i.» ¹⁹ Ka Kile mèlèkeŋji si u kòonjaŋi lwò, maa jìŋke erezéenjì kwòn mà wà erezén lwòhe tawwuge wyige e. Kuru ku nyé Kile lùyirini. ²⁰ Ka pi i erezéenjì fwòoŋjò kuru wyige e kànhé kàntugo. Mà pi yaha pi i u fwòoŋjì, sìshang'à fworo wyige e mà dùg'a nò shonyi jwɔyi na, maa fwu a kàre sumare kampwoo ná ŋkwuu baani (1.600*) jìŋke na.

15

Kile mèlèkeebii baashuunniŋi ná yyefuyi nizanŋyi kani

¹ Lire kàntugo mii à nûr'a kakyanhala kacyele nimbwoo nyá nìŋyinji i: Kile mèlèkeebii baashuunni mpyi ná yyefugo kuuyo baashuunni i piye cye e. Yyefuyi nizanŋyi yi mpyi yire, Kile lùyirini sí jùñjø kuu yire na.

² Lire kàntugo ka mii i cyage kà nyá suumpe lwòhe fiige, ku mpyi na jî dûba fiige, maa mpyi mu à jwo na k'à wùrugo k'e. Mpíi pi à pyi javee sige yapege na ke, mii à pire nyá pi à yyére suumpe lwòhe cyage e. Pire nyé a mpyi a sige yapege ná ku nàjìjaŋi pêe me, tòròmpe pu sí n-bê ná ku mège jwòhe e ke, pi à cyé uru fyènji na piye na. Nkònnibii Kile mpyi a kan pi á ke, pire mpyi pi cye e. ³ Pi mpyi na Kile báarapyinji Musa mèeni ná Mpabilini mèeni cêe na:

«Kafooŋi Kile, Siŋi Punifoo!

Mu kapyiŋkii na nyé kabwòhii ná kakyanhala.

Supyishiŋji puni Saanŋji,

mu kapyiŋkii pun'á tíi,

maa mpyi sèe!

⁴ Kafooŋi, jofoo u nyé u sì n-fyá mu yyaha na mà yé?

Jofoo u nyé u sì mu pêe mà yé?

Mu kanni u nyé niŋcenŋji.

Supyishiŋji puni sí n-pa niŋkure sín mu á,

jaha na yé mu kattiigii nimpyiŋkil'á fíniŋ'a cyée pi na.»

⁵ Lire kàntugo ka mii i tunmbyaare cyage nyá k'à mógo niŋyinji i Kileŋaarebage e. ⁶ Yyefuyi baashuunniŋi mpyi Kile mèlèkeebii baashuunniŋi mpiimu cye e ke, ka pire si fworo Kileŋaarebage e. Vâanyinweeweere mpyi pi à le. Sèenŋji vâanmèenye mpyi pi à tèg'a piye bînni ntùŋyì i. ⁷ Nyii yaayi sicyeŋreŋji i, ka kà niŋkin si sèen ŋkunahii baashuunni kan Kile mèlèkeebii baashuunniŋ'á. Kileŋi u nyé nyii na fo tèekwombaa ke, cyi mpyi a jî uru lùyirini na. ⁸ Lire tèni i, ka Kileŋaarebage si jî naŋguruge na, lir'á li cyée na Kile sìnampe ná u fànhafente na nyé kuru cyage e. Kile mèlèkeebii baashuunniŋi mpyi a pa

* **14:20** Ku laag'á culumetirii ŋkwuu taanre (300) kwò.

ná yyefuyi baashuunniyi njemu i ke, sùpya mpyi na sì n-jà n-jyè Kilejaarebage e ná yire nyé a tòro me.

16

Nkunahigii baashuunniyi cyi nyé na Kile lùyirini kyaa yu ke

¹ Lire kàntugo ka mii i mèjwuu lógo fànha na Kilejaarebage e, li i ḥko Kile mèlèkeebii baashuunniy'á na: «Kile lùyirini na nyé nkunahigii baashuunniyi nyiyimu i ke, yii sà cyi sùguro niyke na.»

² Nyé ka Kile mèlèkejeni niyciinji si sà u ḥkunaani sùguro niyke na. Lir'á pyi ke, sige yapege fyènji mpyi mpiimu na, pi sí i ku nànjajanji père ke, ka nòwapiye si fworo pire na.

³ Ka Kile mèlèkejeni shonwuñi si sà u ḥkunaani sùgoro suumpe lwøhe e, ka lwøhe si ḥkéennj'a pyi mu à jwo supyikwugo sìshan. Nyii yaayi yi mpyi k'e ke, ka yire puni si ḥkwû.

⁴ Ka Kile mèlèkejeni tanrewuñi si sà u ḥkunaani sùgoro banji lwøhe ná lùbilbil'e, ka yire puni si ḥkéennj'a pyi sìshan. ⁵ Kile mèlèkejeni u nyé lwøhe niyø na ke, ka mii i uru nya u à jwo: «Mu u nyé niyçenñi, mu u nyé, ná mu mpyi ke, mu à tí, naha na ye amuni mu nyé na yoge kwùun. ⁶ Pi à mu shiinbii ná mu túnntunmpii sìshange wu, ka mu u sìshange kan pi a byii, pi ná lir'á yaa.» ⁷ Lire kàntugo ka mii i mèjwuu lógo sárayi tawwuge e na: «Sèenji na, Kafoonji Kile, Sinji Punifoo, mu yoge kwònnjakkann'a tí.»

⁸ Ka Kile mèlèkejeni sicyrewuñi si u ḥkunaani sùgoro canñayiini nyñ'i, bà li kafuge si mpyi si mpêe s'a sùpyire súuge na fiige me. ⁹ Kuru kafug'a sùpyire súugo sèl'e. Ka pi i wá na Kile mège kèege, uru cye e cyire yyefuge karigii nyé. Pi nyé a nèn'a pi toronjakkanni kèenñje si u pêe me.

¹⁰ Ka Kile mèlèkejeni kañkuro wuñi si u ḥkunaani sùgoro sige yapege saanre yateenñke e. Ku mpyi na ku saanre pyi cyeyi njemu niyø na ke, ka numpini si jyè yire puni i, ka sùpyire si wá na ti njirigii nəni yyefuge cye e. ¹¹ Yyefuge ná nòwapiyi kurugo, ka pi i wá na niyñiñi Kilenji mège kèege, ḥka pi nyé a pi toronjakkanni kèenñje me.

¹² Ka Kile mèlèkejeni baani wuñi si u ḥkunaani sùgoro Efirati banji i, ka banji lwøhe si waha maa tatorogo kan saanbil'á, pire mpyi a yíri canñayimpe e. ¹³ Lire kàntugo ka mii i múnapegii taanre nya ntàseen fiige, là à fworo wwòlyege niwøge e, ka là si fworo sige yapege niwøge e, ka là sì fworo túnntunñi kafinivininji niwøge e. ¹⁴ Jínahii pi mpyi cyire múnahigii, cyi maha kakyanhala karigii pyi. Cyi sì n-shà dijnyenji saanbii puni binni, bà pi si mpyi si kàshige kwòñ Kile Sinji Punifoo canmbwøhe e me.

¹⁵ Kafoonji à jwo: «Lógo, mii sí n-pa mu à jwo nàŋkaawa. Ngemu u à kwôrô nyii na, maa mpyi u nyé a u vàannyi wwû sùpyire ti kwò t'a u silege cyeyi naa me, urufoo wuun'à jwo.»

¹⁶ Nyē ka jínabii si sà saanbii bínni cyage k'e, pi maha kuru mäge pyi Eburubii shéenre e: «Arimagedon*».

¹⁷ Nye ka Kile mèlekenji baashənwuŋi si u nkunaani sùgoro kafəege e. Ka məjwuu si fworo Kilejaarebage e saanre yateenŋke e na: «Y'à kwò numε.» ¹⁸ Ka kilejnini ná túnmpé ná kiletinni si mpyi, ka niŋke si jcyéenñe sèl'e. Mà lwó sùpyire nye niŋke na ke, ku mpyi na saha jcyéenñe lire cyéenñeŋkanni na me. ¹⁹ Ka Babilənni kànbwəhe si jya mà pyi taanre. Ka kírigii puni kànyi si ncwo. Kile funjø nye a wwò kuru kànbwəhe na me, maa u lùyirini tìrige ku shiinbii juŋ'i, lire li nye mu à jwo u à erézen sintanhampé kan pi a bya. ²⁰ Kiripyere ti mpyi suumpe lwəhe niŋke e ke, ka tire puni si mpînni, wà saha nye a najyi saha cè me. ²¹ Ka zànhafunjceenyé nitabaaya si wá na ncwo sùpyire juŋ'i. Yi puni niŋkin niŋkinji mpyi a dùgo sèe sèl'e. Ka sùpyire si wá na Kile mège këege kuru yyefuge mpéeŋi kurugo.

17

Fwòrobacwòge kani

¹ Nkunahigii baashuunniñi mpyi Kile mèlèkèebii baashuunniñi mpiimu cye e ke, ka pire wà si file mii na, maa jwo: «Tama, fwòrobacwòge ku nyé lùbwoyi nwòge na ke, tunñkanni na mii sí kuru kapegigii tún ke, mii sí lire cyée mu na. ² Dijyènji saanbil'à jacwòore pyi ná k'e, ka dijyènji sùpyire si ku èrezen sinmpe bya a méé, lire li nyé pi à jacwòore pyi ku fiige.»

³ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlèkeñji si ñkàre ná mii i síwage e. Wani mii à ceenjì wà ñya u à tèen sige yapege niyyega ñuñ'i. Kuru sige yapege mpyi ná ñùmbogii baashuunni ná ñeñji ke e, Kile mekègèrè jwumpe mpyi a séme ku puni na. ⁴ Våanya longara wuyo niyyeya ceenjì mpyi a le, maa uye yaa ná seënñji ná kafaare longara woore ná kóonñji longara wuñji. Seënñji fùnñicwokwuú na mpyi u cye e, jacwoore karigii cyi à nâar'a pi maa ñwóhò ke, li mpyi a ñi cyire na. ⁵ Mège kà mpyi a séme u byaani na ñkemu ñwóhe k'à cûgo ke, kuru mège ku ñyue: «Kànbwóhe Babilónni: jacwoobii ná diñyëñji katupwóhoyi pyifeebii nuñji.» ⁶ Mii à li ñya na ñge ceenjì mpyi a bya mà mée Kile wuubii sìshange ná Yesu kani jwufeebibii sìshange e.

Mii à u nya ke, li mpyi a mii kàkyanhala mà tòro. ⁷ Nyé ka Kile mèlékeñi si mii pyi: «Naha na l'à mu kàkyanhala yé? Ceeñi u à tèen sige yapege nñj'i ná ku nyé ná nùmbogigii baashuunniñi

* **16:16** Izirayeli shiinbil'à kàshibwoyi kwòn kuru cyage e.

ná ñeeñkii keñj i ke, mii sí lire jwóhe jwo mu á. ⁸ Sige yapege mu à ñya ke, ku mpyi ñyii na, ñka ku saha ñye me, ku sí n-pa fworo wyicugunje e, si ñkàre tapinnage e. Mà lwó dijyéñ' à dá ke, sùpyire ti ñye ti meyi ñye a séme shìñi niñkwombaanj tafeebii meyi tasemeg e me, sige yapege ñyanji sí n-pâa tire e. Yii li cè na tèni l'e ku mpyi ñyii na, ñka ku saha ñye me, ku sí núru n-pa.

⁹ Siñcyiimpe ná yákilinj u à yaa u tèg'a ñke cyage yyaha cè. Nùmbogigii baashuunniñ na ñye ñanya baashuunni yire njemu ñun'i uru ceen' à tèen ke. ¹⁰ Cyire nùmbogigii na ñye saanlii baashuunni mú, kañkur' à cwo pire e, niñkin na ñye wani, u sanñi sàha mpa me. Ñka uru ká mpa, u sí tère nimbilere pyi kanna. ¹¹ Sige yapege ku mpyi ñyii na, ná ku saha ñye me, kuru mú na ñye saanñi wà, kuru ku sí pi fúnjø baataanre, ñka ku na ntòre mpii saanbii baashuunniñ i. Kuru na ñkèege tapinnage e. ¹² Neeñkii keñj mu à ñya ke, cyire na ñye saanlii ke, pire sàha ñkwà a tèen fànhe na me. Pire sí n-pa ñùñufente ta si tère nimbilere kanna pyi ná ñke sige yapege e siñcyan. ¹³ Sònñore ninure ti ñye pire pun'á, pi sí pi fànhafente ná pi ñùñufente kan sige yapeg'á. ¹⁴ Pi sí Mpabilini tún, ñka Mpabilini sí n-jà pi na, naha na ye lire li ñye kàfeebii puni Kafoonji ná saanbii puni Saanni. Mpii pi ñye ná l'e ke, pire Kile à yyere maa pi cwæñrø, ka pi i ñkwôro u kuni i.»

¹⁵ Ka Kile mèlékeñj si nûr'a mii pyi: «Lùbwoyi jwøge na mu à fwòrobacwoñi ñya u à tèen ke, yire na ñye kírii ná supyikuruyo ná supyishi niñyahawa ná shènre. ¹⁶ Neeñkii keñj mu à ñya ke, cyire ná sige yapege sí fwòrobacwoñi kyaa pen yiy'á. Yi sí u cyengaya wuñi ná u cipyire wuñi yaha, si ñkyà u e, si u sanñi súugo.

¹⁷ Yii li cè, Kile u à sònñore le pi e pi i uru ñyii wuuni pyi, pi i pi sònñore pyi niñkin, pi i pi ñùñufente kan sige yapeg'á, fo Kile jwumpe ká fúnjø. ¹⁸ Kànbwøhe ku ñye na ñijké saanbii puni kêenñi ke, ceenj mu à ñya ke, uru u ñye kure.»

18

Babilönni kànbwøh' à jya

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlékeñj wabere ñya u à yíri niñyiñj i na ntíri. Nùñufente mpyi u á sèl'e, u sinampe mpyi bëenme ñijké cyeyi puni i. ² Ka u u ñkwúulo fànha na: «K' à jya! Babilönni kànbwøh' à jya! K' à pyi nume jínabii tateengé, maa mpyi múnapepigii puni ná màpèngé sañcyenjwøhøyi puni tanjwøhøgo. ³ Lir' à pyi, naha na ye k' à supyishiñi puni pyi pi à jacwoore pyi ku fiige, ka lire si mpyi mu à jwo pi à ku erézen sinmpe bya. Ñijké saanbil' à jacwoore pyi ná k'e, ñijké cwøhømpil' à pa mpyi kàmpyaafee ku pùcyage yaare cye kurugo.»

⁴ Nyε ka mii i mεjwuuni labεrε lόgo nìjyinj i na: «Mii shiinbii, yii fworo Babilōnni kànhe e, lire e kapegigii k'à pyi ke, yii nàzhan sì n-pyi cyire e mε. Amuni li mú nyε, yyefuyi yi sí nō ku na ke, yii nàzhan sì n-pyi yire e mε. ⁵ Yii li cè na ku kapegigil' à binni cyiye e, mà dùg'a no fo nìjyinj na. Kile funnɔ nyε a wwò ku ntiimbaanj karigii na mε. ⁶ Nde k'à pyi pi sanmpii na ke, yii lire fiige pyi ku na. Yii ku nimpyiini fiigii shuunni pyi ku na. K'à yaage ɣkemu kan yii à bya ke, ɣkemu fànhe k'à nyaha kuru woge na tooyo shuunni ke, yii kuru le ku byabya ceni i. ⁷ Bà k'à yasinayi ná nàfuunji tèg'a kuye pêe mε, yii kyaage ná nàvunyke pyi ku nō ku na amuni, naha na yε k'à kuye pyi saancwo, na kuru nyε lenkwucwo mε, na kuru sì n-sìi yamεε sú mε. ⁸ Lire kurugo, yyefuyi yi nyε ku mεε na ke, yire yi nyε: kwùnji ná yamεenī ná katege. Yire sí nō ku na canja ninjkin. Nage sí ku súugo, naha na yε Kafoonj Kile u nyε na yoge kwùun ku na ke, fànhe na nyε ur'e.»

⁹ Nyε jìnke saanbii pi à jacwɔɔre pyi ná k'e, maa ku pùcyage longara yaayi ta ke, pire ká ku súugo súugo nañguruge nya, pi sí raa ɣkwúuli s'a yamεenī súu sèe sél'e. ¹⁰ Pi sí n-yyére tatɔɔnge e, naha na yε pi sí raa fyágé ku yyefuge kà ɣkwò nō pire na mε, s'a ɣko: «Kànbwɔhe Babilōnni wuun' à kèege! L'à kèege! Nàmbaa kànhe! Yoge ku kwòn mu na, lire nyε a pyi kamənɔ mε, tère nimbilere kanna.»

¹¹ Dijyεnji cwɔ̄hɔ̄mpii mú sí raa ɣkwúuli s'a yamεenī súu ku kurugo, mà li jùnke pyi pi yaperεyi saha nyε na shuu mε. Yire yaayi yi nyε: ¹² sèennji ná wyérefyinj ná longara kafaare ná longara kóonj ná shire vāanjyi ná vāanjyeyi nisinaŋj ná vāanntufagare longara woore ná nùguntanga cire ná ntàsuunji ɣkyaaŋgil' à tèg'a yaayi njemu yaa ke, ná longara cir' à tèg'a yaayi njemu yaa ke, ná dàŋyεnji wuyi ná tɔɔnnté wuyi ná kafaayi longara wuy' à te mà pyi yaayi njemu ke, ¹³ ná cyangayaare nùguntanga woore ná látikoloŋj ná miri nùguntanga sìnmpe ná wusunaŋj ná εrezεn sìnmpe ná sìnmpe ná farini mbyìlmpé ná mòoŋj ná niyi ná mpàabii ná shənyi ná wòtoribii, ali bilibii mú. ¹⁴ Pi sí raa ɣko: «Yaayi mu mpyi a cya ke, yire pun' à fworo mu cye e. Uru nàfuunji ná yire kakyanhala yaayi pun' à pìnni mu na, mu saha sì n-sìi yi ta mε.» ¹⁵ Cwɔ̄hɔ̄mpii pi à nàfuunji ta ku cye kurugo ke, pire sí laaga tɔɔn ku na, ku yyefuge kà ɣkwò nō pire na mε. Pi sí raa mεe súu s'a ɣkwúuli, ¹⁶ s'a ɣko: «Kànbwɔhe wuun' à kèege! L'à kèege! Ku sí mpyi a yal'a jwɔ ná shire vāanjyi ná vāanjyeyi ná sèennji ná kafaare longara woore ná kóonj longara wuŋj i. Yire puni y' à kèege amε tère ninjkin!»

¹⁷ Bakwooyi jùŋufeebii puni ná yi kùsheebii ná mpii pi nyε na báare yi e ke, ná shin maha shin u nyε na u jwɔlyinj taa suumpe lwɔhe jwɔŋ'i ke, pire pun' à pa yyére tatɔɔnge e, ¹⁸ maa

kànhé wíi tasogoge e, maa jwo fànhá na: «Kànhá mpyi a sàà pêl'a ñke kànbwóhe kwò mè.»¹⁹ Pi à cwɔɔnre wu pi jùmbogigil'e, maa yameení kwuuni wà, maa jwo: «Kànbwóhe wuun'à këege! L'à këege! Ku loñgara yaayi yi mpyi a bakwooyi feebii puni pyi yaarafee ke, tère niñkin funnj'i kur'à pinni. ²⁰ Nìnyinjí, ta mûgure ku njyají kurugo! Kile wuubii ná Yesu túnntunmpii ná Kile túnntunmpii, yii a mûgure mû, jaha na ye Kile à yogo kwòn ku na, maa yii ñkooni wwû ku na.»

²¹ Nyé ka Kile mèlékenji wà si kafaabwóhó lwó mu à jwo tiraga, maa ku wà suumpe lwóhe e, maa jwo: «Ame Babilónni kànbwóhe sí n-wà fànhá na, wà saha sì ku jya mè. ²² Ñkònnó ná mèceenjuruñjó ná tlinmpire ná mpurugo mèe saha sì n-sii n-lógo wani mè. Cyebaarapyi saha sì jya wani mè, tiraga mèe saha sì n-fworo wani mè. ²³ Fùkina bëenmè saha sì n-fworo wani mè, tacwokwøngó ná ku poo jwumø saha sì n-lógo wani mè, jaha na ye mu cwðhómpii pi mpyi dijye shinbwoobii, mu sìñkanma karigil'à dijye sùpyire puni wurugo. ²⁴ Mâ bâra lire na, Kile túnntunmpii ná Kile wuubii ná sùpyire puni t'à bò jìñke na ke, mu yyére pire puni sishang'á jya.»

19

¹ Lire kàntugo ka mii i túnmbwóhó lógo nìnyinjí i, mu à jwo supyinjyahara ti jyé na yu, na: «Aleluya*! Zhwoñjí ná pèente ná sífente na jyé wuu Kileñjí á. ² U kapégigii tunñkanni na jyé sèe, maa ntíi, jaha na ye fwòrobacwøge ku mpyi a dijye sùpyire pyi t'à tiye pwø kapégigii na ke, u à kuru tún. Kile báarapyibii k'à bò ke, Kile à lire ñkooni wwû ku na.» ³ Ka pi i nûr'a jwo: «Aleluya! Ku súugosuugo nañguruge sí raa dùru tèrigii puni i.» ⁴ Ka kacwønribii beñjaaga ná sicyeereñjí ná jyii yaayi sicyeereñjí si piye tîrig'a cyán, maa Kile ninteeenñjí pêe u saanre yateenñke e na: «Amiina, Aleluya!»

Dánafeebii kuruñk'à bégel'a yaha Mpabilini mèe na mu à jwo tàcwo

⁵ Nyé ka mèjwuu si fworo saanre yateenñke cyage e na: «Yii pi jyé Kile báarapyibii maa fyáge u na ke, shinpyeere bâra shinbwoobii na, yii puni, yii a wuu Kileñjí kêre.» ⁶ Ka mii i nûr'a túnmbwóhó lógo mu à jwo shinnyahara, lire jyé mè lufoomø, lire jyé mè mu à jwo kile u à sée fànhá na na: «Wuu wuu Kafoonjí Kile kêe, jaha na ye wuu Kafoonjí Kile, Siñjí Punifoo na jyé u saanre e. ⁷ Wuu pyi funntange e, wuu raa mûgure, wuu u pèene taha u na, jaha na ye Mpabilini cikwønrb' à nô, li tàcwoñjí mû à tèen li tèenl'e. ⁸ Kun' à kan u á, u vâanvyinweeweere nisinana le. Kile wuubii kapyiñkii nintiigii cyi jyé tire vâanvyinre.»

* **19:1** Lire jwóhe ku jyé: «Wuu Kile kêe!»

⁹ Ka Kile mèlèkenji si mii pyi: «Yi séme “mpii pi à yyére Mpabilini cikwoonre nyiñji na ke, pire wuun’à jwɔ.”» Maa nûr'a mii pyi: «Kile yabilinji jwumpe pu nyε mpe.»

¹⁰ Ka mii i niñkure sín u fere e si u pêe, ñka u à mii pyi: «Ma hè li pyi me, mii mú na nyε Kile báarapyi mu à jwo mu ná ma cînmpyibii pi nyε na Yesu kyaa yu sùpyir'á ke. Kile mu à yaa mu u a mpêre.» Jwumpe pu nyε na yu Yesu kyaa na ke, puru pu nyε Kile tûnntunmpii tûnnture jùñke.

Kirisita à pyi javoo sige yapege ná ku fyèñwɔhoshiinbii na

¹¹ Ka mii i nînyinji nyā u à mûgo, ka shøngø nivyinge si fworo. Sùpyanji u mpyi ku jnuñ'i ke, uru mège ku nyε: «Nwømøe nînyinfooni ná sèenjifooni». Ntiñji funjke e, u maha yoge kwùun maa sùpyire tûnni. ¹² U nyiigii na jî na fiige, saanra jùntoyo nînyahaya sí nyε u jùñke na. Mege kà mpyi a séme u na, uru kanni baare e wà nyε a kuru cè me. ¹³ U mpyi a vâanntinmbwøhø le, ku puni mpyi sìshan. U mège na nyε: «Kile Jwumpe». ¹⁴ Nînyinji kàshikwoonbii kuruñyi mpyi a taha u fye e shønfyinyi jnuñ'i. Pi puni mpyi a shire vâanyinweeweere le. ¹⁵ Kàshikwoonjwøtanga mpyi na fwore u jwøge e, si ntègø sùpyire bò. U sí raa pi këennji ná tøonmbil'e. U sí Kile Siñi Punifoo lùyirini nimbwooni cyêe, bà pi maha eræzenpiñke fwòonjø eræzen lwøhe tawwuge wyige e me. ¹⁶ Mège kà mpyi a séme u vâanntinjke ná u cyiini na na: «saanbii Saanñi, kâfeebii Kafoonji».

¹⁷ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlèkenji wà nyā u à yyére canñajiyiini jnuñ'i, sajcyεenre ti nyε na mpéeli fo nînyinji i ke, maa jwo fânha na tire pun'á: «Yii a ma, yii pa bînni yii a Kile lyimbwooni sigili. ¹⁸ Yii pa saanbii ná kàshicyeyi jùñufaabii ná kàshikwoonmpiyi ná shønyi ná shønfeempii ná sùpyire puni, bilibii ná mpîi pi nyε pi nyε bilii me, ná shinpyεere ná shinbwoobii kyaare kyà.»

¹⁹ Nyε ka mii i sige yapege ná jìnke saanbii ná pi kàshicyeyi nyā y'à bînni si kàshige kwøn shønfyinge fèvoonji ná u kàshicyege na. ²⁰ Ka pi i sige yapege cû mà bâra tûnntunji kaviniviniñi u mpyi maha kakyanhala karigii pyi sige yapege nyii na ke. Kuru sige yapege fyèñi mpyi sùpyire ntemu na, ka ti i ku nàñjanji pêe ke, cyire kakyanhala karigil'à pire wurugo. Ka sige yapege ná tûnntunji kafiniviniñi nyii wuubii si jcû a wà ñkiriginji nabwøhe e. ²¹ Kàshikwoonjwøäge ku mpyi na fwore shønfyinge fèvoonji jwøge e ke, ka u u pi sanmpii bò ná kur'e. Sajcyεenre pun'á jò a tìn pi kyaare e.

20

Sitaanninji à pwø mà yyee kampwoo pyi

¹ Lire kàntugo ka mii i Kile mèlekènji wà nya u à yíri nìjyinji i na ntíri, kacyewyicugunjke tirikyaanni ná yòròyò nitabaaya mpyi u cye e. ² Wwòlyege ku mpyi tèecyiini i, ná pi maha ku pyi jínabii jùñufoonji, lire nyé me Sitaanninji ke, ka pi i kuru cû a pwò fo yyee kampwoo (1.000) ³ maa ku wà kacyewyicugunjke e, maa ku shwâhò, maa fyè bwòn ku jwàtonjke na, bà li si mpyi, k'aha núru s'a sùpyire wuruge jcyii yyee kampwooni funjke e me. Cyire ká ntòro, k'à yaa ku yige ku tère nimbilere pyi.

⁴ Nyé ka mii i saanra yateenye nya. Mpii pi mpyi a tèen yi juñ'i ke, fânhe mpyi a kan pir'á, pi a yoge kyáali. Mpii jùmbogigii pi mpyi a kwòn Yesu kani njwuñi ná Kile jwumpe njwuñi kurugo ke, mii à pire múnahigii nya. Pi mpyi a jen'a sige yapege, lire nyé me ku nàñjanji pêe me, pi mú mpyi a jee fyéji u bwòn pire byahigii, lire nyé me pire cyeyi na me. Pire mpyi a jè, maa ntèen ná Kirisita e saanre e mà yyee kampwoo pyi. ⁵ Shincyiibii pi nyé pire mà jè a fworo kwùñji i. Kwùubii sanmpii nyé a jè mà ta yyeegii sàha fùnjo kampwoo na me. ⁶ Mpii pi à pyi njencyiibil'e mà jè ke, pire wuun'à jwò, pi à pyi Kile wuu. Pi saha sì kwùzhònwuu kwû me. Pi sí n-pyi Kile ná Kirisita sáragawwuu, si ntèen ná Kirisita e saanre e si yyee kampwoo pyi.

Fànha à ta Sitaanninji na

⁷ Yyee kampwooni (1.000) ká fùnjo, Sitaanninji sí n-yige u tatonjke e. ⁸ U sí n-kàre si sà supyishinji puni wurugo dijyènji yyaha kurugo. Uru supyishinji puni mege ku nyé Gògi ná Magògi*. U sí supyishinji puni binni kàshige mèe na. Pir'à nyaha bà suumpe lwòhe jwòge nticyenji nyé me. ⁹ Mii mpyi a li nya na pi à pa cyage puni shwò a ta, maa Kile wuubii cyage kwûulo, kuru ku nyé kàñhe tâange woge. Mà pi yaha puru na, nage kà à yíri nìjyinji na mà pa pi puni súugo. ¹⁰ Nyé Sitaanninji u mpyi maha sùpyire wuruge ke, ka pi i uru cû, ñkìriginji na nyé kacyewyige nage ñkemu i ke, maa u wà kur'e sige yapege ná tûnntunji kafiniviniñi kurugo. Pi sí raa ñkyáali wani pílaga bâra canña na fo tèekwombaa.

Kile yoge nizanjke

¹¹ Nyé ka mii i nûr'a saanre yateenjke kà nimbwâhò nivyinge nya, wà u à tèen k'e. Ka nìjyinji ná jùñke si fê a yíri u yyaha na, wà saha nyé a yi nya me. ¹² Mpii pi à kwû ke, ka mii i pire nya, shinbwo bâra shinbilere na, pi puni mpyi a yyére saanre yateenjke yyaha yyére. Ka sémebii pìi si mógo. Lire

* **20:8** Gògi u mpyi Magògi kini jùñufoonji (Ezekiyeli 38-39). Uru u à pyi Izirayeli shiinbii zàmpenjì nizanjì. Naha ñke cyage e, Sitaanninji à mpiimu wurugo supyishinji puni i ke, pire pi maha mpyi Gògi ná Magògi. Pire pi sí n-pa kàshige kwòn ná Kile shiinbil'e dijyènji canñkwòge.

kàntugo ka wà si nûr'a mógo, shìñji niñkwombaaji tafeebii mëyi tasemege ku mpyi ure. Ka Kile si kwùubii sâra a tàanna ná pi kapyiñkil'e jacyiimu cyi à séme sémëbil'e ke.¹³ Suumpe lwøhe mpyi a sùpyire ntemu lyî ke, k'â tire nûrunj'a yige. Mpíi pi à kwû mà kàre jìñke jwøhø shiinbii cyage e ke, pire mú à fworo, ka shin maha shin si sâra mà tàanna ná u kapyiñkil'e.¹⁴ Nyë ka kwùnji ná jìñke jwøhø shiinbii cyage si wà kacyewyige nage e, kuru ku nyë kwùnji shønwunji.¹⁵ Shin maha shin u nyë u mëge nyë a ta k'â séme shìñji niñkwombaaji tafeebii mëyi tasemege e më, pire pun'à wà kacyewyige nage e.

21

Zheruzalemu kànhé nivønjké kani

¹ Lire kàntugo ka mii i njyiyi nivønjo ná jìñje nivønjo nyä, naha na ye njyinyi njyjeni ná jìñke njyjegë mpyi a pînni, suumpe lwøhe mú sâha mpyi më. ² Ka mii i Kile kànhé nyä, Zheruzalemu kànhé nivønjké, k'â yîri Kile yyére njyinyi i na ntîri jìñke na. Ku mpyi a légel'a jwø mu à jwo tacwokwøngø ku nyë na ñkèëge ku poo yyére. ³ Ka mii i mëjwuu nimbwoo lôgo saanre yateenjké cyage e na: «Yii lôgo! Kile à u tateenje yaa sùpyire shwøhøl'e, u sí n-tèen ná t'e, ti sí n-pyi u shiinbii, Kile yabilinjí sí n-pyi ná t'e, si mpyi ti Kileñi. ⁴ U sí ti nyilwøhe puni cwûun. Kwù saha sì n-pyi më, yameesuu mü sì n-pyi më, mæesuu sì n-pyi më, kyaaga sì n-pyi më, naha na ye yalyey'à tòro.» ⁵ Nge u à tèen saanre yateenjké e ke, ka uru si jwo: «Yii li cè, mii sí yaayi puni këenjë n-pyi nivønyo numë.» Maa nûr'a jwo mii á: «Mpe jwumpe séme, naha na ye pu na nyë pyàa jwumø sèe wumø!» ⁶ Maa nûr'a mii pyi: «L'â pyi a kwø. Mii u nyë Alifa ná Omega, tasiige ná takwøge. Byage na nyë ñgemu na ke, lùbiliñi lwøhe ku nyë na shìñji sèe wuñi kaan ke, mii sí uru lwøhe kan urufoo u bya mana. ⁷ Ngemu kâ mpyi javoo ke, mii sí yire kan urufol'á. Mii sí n-pyi urufoo Kileñi, urufoo sí n-pyi mii pyàñi. ⁸ Nka fyagarafeebii ná mpíi pi nyë pi nyë a dá mii na më, ná kapimpyibii ná shinbuubii ná jacwoobii ná sìnñkanfeebii ná kacyinzunmpii ná kafinivinibii puni, pire nàzhanjì u nyë ñkìrigiñi wyicuguñke nage. Uru u nyë kwùnji shønwunji.»

⁹ Nyë ñkunahigii baashuunniñi cyi mpyi a jî kasanrage yye-fuyi baashuunniñi na ke, cyire mpyi Kile mèlékeëbii baashuunniñi ñgemu cye e ke, ka pire wà niñkin si mpa mii pyi: «Pa naha, mii sí cifønni cyêe mu na, Mpabilini cwoñi.» ¹⁰ Ka Kile Munaani si mii yige na lyempe e, ka Kile mèlékeñi si ñkàre ná mii i jaña nintøngø juñ'i, Kile kànhé ku nyë Zheruzalemu ke, maa kuru cyêe mii na. Ku mpyi na ntîri mà yîri njyinyi i Kile yyére. ¹¹ Kile sìnampé mpyi ku na mà ku pyi ku u jî longara

kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire fiige. Tire maha jî dûba fiige. ¹² Kàsôøgô nintøøngô mpyi a kànhe kwûulo. Tajyijwøyô ke ná shuunni mpyi ku na. Tajyijwøgô maha tajyijwøgô, Kile mèlèke niñkin mpyi kuru na. Izirayeli tûluyi ke ná shuunni meyi mpyi a séme yire tajyijwøyi na. ¹³ Tajyijwøyô taanre taanre mpyi kàmpañyî sicyeereñi na: canñafyinmpe ná canñacwumpe ná suumô kûlo ná wòro kûlo. ¹⁴ Kàsôøge mpyi a cyán kafaaya ke ná shuunni juñ'i, Mpabilini tûnntunmipi ke ná shuunni meyi mpyi a séme yire kafaayi na.

¹⁵ Mèlèkenji u mpyi a jwo ná mii i ke, súmasuma seen kàbii mpyi uru cye e, u tèg'a kànhe ná tajyijwøyi ná kàsôøge súma. ¹⁶ Kànhe mpyi sicyeye sicyeere, sicyeyi puni mpyi a tàanna. U mpyi a kànhe súma ná kàbiini i. Sicyaga maha sicyaga mpyi kàbiini sinnagii kampwøhii ke ná shuunni (12.000). Ku yyesanhampe ná ku yyeparampe ná ku yyerempe mpyi a taanna. ¹⁷ Lire kàntugo ka u u kànhe kàsôøge bilimpe súma, ka ku u bê kàsimëeni sinnagii ñkuu ná beeshuunni ná sicyeere (144) mà tàanna ná sùpyire sumare pyïjkanni i. ¹⁸ Loñgara kafaare pi maha mpyi zasipe ke, tire ti mpyi a tèg'a kàsôøge faanra, maa seenji yabiliñi tèg'a kànhe faanra, ku u jî dûba fiige. ¹⁹ Kàsôøge nintaani mpyi a cyán ná loñgara kafaayi shinji puni i. Nintaani kafaage niñcyiige mëge mpyi zasipe, shønwoge mëge mpyi safiri, tanrawoge mëge mpyi agati, sicyerewoge mëge mpyi emerodi, ²⁰ kañkuro woge mëge mpyi onikisi, baani woge mëge mpyi sariduwane, baashønwoge mëge mpyi kirizoliti, baatanrewoge mëge mpyi berili, baacyerewoge mëge mpyi topazi, ke woge mëge mpyi kirizopirasi, ke ná niñkin woge mëge mpyi iyasenti, ke ná shønwoge mëge sí mpyi ametisiti. ²¹ Kànhe tajyijwøyi ke ná shuunniji bàrayi mpyi loñgara kóonni pyàa ke ná shuunni. Bàraga maha bàraga mpyi kóonbile niñkin. Kànhe tafabwøhe mpyi seenji yabiliñi, maa jî mu à jwo dûba.

²² Mii nyé a Kileñaarebaga nya kànhe e më. Kafoonji Kile, Siñi Punifoo ná Mpabilini li mpyi kànhe Kileñaarebage. ²³ Bèenmpe kàmpañke na, kànhe kuro nyé a mpyi canñajyïini, lire nyé më yiñke e më. Kile sinampe mpyi ku bèenmpe, Mpabilini sí nyé ku fùkinajî. ²⁴ Niñke sùpyire sí raa jaare ku bèenmpe e, niñke saanbii sí n-jyè k'e ná pi bwompe e. ²⁵ Kànhe tajyijwøyi sì n-tò tèni là tufige e më, jaha na ye numpilage saha sì n-wwò wani më. ²⁶ Supyishinji puni sí raa ma ná u pèente ná u njire yaay'e ku funjke e. ²⁷ Yajwøhøge kà tufige sì n-jyè wani më, shin maha shin u nyé na kapegigii pyi, lire nyé më na fini ke, pire wà sì n-jyè wani më. Mpabilini sémenji u nyé shinji niñkwombaanjî tafeebii mëyi tasemëge ke, mpiimu mëyi y'à séme ur'e ke, pire kanni pi sí n-jyè wani.

22

¹ Lire kàntugo ka Kile mèlèkeñi si bañi wà cyêe mii na. Uru lwôhe maha shìji kaan. Ku mpyi na njî dûba fiige na fwore Kile ná Mpabilini saanre yateenjke e, ² na fwu kànhe tafabwôhe e. Cige ku maha shìji kaan ke, kuru mpyi banji kàmpanjyi shuunni na. Yyeeni i, ku maha se tooyo ke ná shuunni i. Yinjé maha yinjé, ku maha se, ku weyi maha sùpyire wyeré pyi. ³ Lañaga sì n-sìi n-pyi me. Kile ná Mpabilini saanre yateenjke sí n-pyi kànhe e, Kile báarapyiibii sí raa u pêre, ⁴ s'a u naa pi nyigii na, u mege sí n-sémé pi byahigii na. ⁵ Numpilage saha sì n-wwò wani me. Fùkina, lire nyé me canjke bëenmpe kyaa saha sì n-pyi pi na me, naa na ye Kafoonji Kile yabilinji sí bëenmpe yige pi á. Pi sí n-pyi saanlii fo tèekwombaa.

Yesu tèepan' à byanhara

⁶ Lire kàntugo ka Kile mèlèkeñi si mii pyi: «Jwumpe mu à lógo ke, puru puni na nyé sèe, wà sí n-jà n-dá pu na. Kafoonji Kile u maha u jwumpe leni u tùnnntunmpii jwøyi i pi i yu u Munaani cye kurugo ke, ur' à u mèlèkeñi tun, karigii cyi à yaa cyi pyi ncyeré ke, u pa cyire cyêe u báarapyiibii na.»

⁷ Yesu à jwo: «Ncyeré mii sí n-pa. Jwumpe p'à séme nge sémenji i karigii nimpaañkii kyaa na ke, nge mu naa naare ke, urufoo wuun' à jwò.»

⁸ Mii Yuhana à ncyii karigii lógo, maa cyi nyá. Mii à cyi lógo maa cyi nyá ke, Kile mèlèkeñi u à cyi cyêe mii na ke, ka mii i niñkure sín u fere e si u pêe. ⁹ Ka u u mii pyi: «Ma hè li pyi me! Mii na nyé báarapyi, mu ná tùnnntunmpii sanmpii mu cìnmpyiibii fiige, mà bâra mpipi pi nyé na nge sémenji jwumpe kurigii naare ke. Kile mu à yaa mu u a mpêre.»

¹⁰ Maa nûr'a mii pyi: «Karigii cyi sí n-pa n-pyi ná cyi à séme nge sémenji i ke, ma hè cyi njwôhò me, naa na ye cyi tèepyin' à byanhara. ¹¹ Nge u nyé u nyé à tíi me, u yyaha le ntiimbaanje i, nge u nyé na kajwôhøyi pyi ke, u yyaha le u a kajwôhøyi pyi. Nge u à tíi ke, u yyaha le u a katiigii pyi, nge u à finijé ke, u yyaha le u a fyinme karigii pyi.»

¹² Yesu à jwo: «Lógo, li saha sì mo me, mii sí n-pa. Sùpyire sàrañi na nyé mii cye e, mii sí n-pa shin maha shin sâra si ntâanna ná u kapyiinjkil'e. ¹³ Mii u nyé Alifa ná Omega, nijcyiñi ná nizannji, tasiige ná takwôge.»

¹⁴ Mpipi pi à pi vâanjyi jyé ke, pire wuun' à jwò, naa kurugo ye kun' à múgo pi á pi jyé kànhe tajyijwøyi i, cige ku nyé na shìji kaan ke, pi i kuru yasere lyi. ¹⁵ Nka kajwôhøyi pyifeebii ná sìnñkanfeebii ná jacwoobii ná shinbuubii ná kacyinzunmpii ná kafinar' à táan mpiimu á pi mú si i fini ke, pire sí n-kwôro kànhe kàntugo.

¹⁶ «Mii Yesu à na mèlekènji tun u pa jcyii karigii puni cyêe yii dânafeebii kuruŋyi na. Saanji Dawuda tûluge shin u nyé mii. Nyèmugo woni li maha jù ke, mii wi.»

¹⁷ Kile Munaani ná cifonj' à jwo: «Ta ma!» Ngemu u à mpe jwumpe lôgo ke, urufoo u jwo: «Ta ma!»

Byage na nyé ñgemu na ke, urufoo u a ma. Lwøhe ku nyé na shìŋji sèe wunji kaan ke, kuru lage na nyé ñgemu na ke, urufoo u kà kwó a bya mana.

¹⁸ Shin maha shin u à ñge sémenji jwumpe lôgo mà yyaha tíí ná karigii nimpaŋkil'e ke, mii sí yi jwo n-waha pir'á, ñgemu ká pà bâra pu na ke, yyefuyi kyaa l'à jwo ñge sémenji i ke, Kile sí yire bâra urufoo woge na. ¹⁹ Sùpya ká là yige ñge sémenji jwumpe e, shìŋji cige yas ere ná Kile kànhe kyaa l'à jwo u e ke, Kile sí urufoo n zhan yige yire e.

²⁰ Ngemu u à li cyêe na jcyii karigii na nyé sèe ke, ur' à jwo: «S  enji na, jcy  re mii sí n-pa.»

Amiina! Ta ma, Kafoonji Yesu.

²¹ Kafoonji Yesu u jw   yii puni na, u u jw   le yii á!